OPERVM OMNIVM
SANCTI EPHRAEM SYRI
PATRIS ET SCRIPTORIS ECCLESIAE ANTIQVISSIMI ET DIGNISSIMI,

Quotquot in insignioribus Italiæ Bibliothecis, præcipue autem Romanis, græce inueniri potuerunt,

TOMVS TERTIVS, ET VLTIMVS,

Nunc recens latinitate donatus, & Scholijs illustratus.

Interprete & Scholiaste R. D. Doct. GERARDO VOSSIO Borchlonio Germ.

CVM PRIVILEGIO SVMMI PONTIFICIS, ET PERMISSV SVPERIORVM.

ROMAE, Ex Typographia VATICANA.
M. D. XCVIII.

Collegio et Bibliotheca Maronitarum almae Vrbis
Autor atque Interpres Doctor Gerardus Vossius in signum

DEO OPTIMO MAXIMO

Gerardus Vossius ..

BSOLVI tandem, ac edidi ad nominis tui gloriam, SVMME DEVS, vnico tuo suffultus præsidio, omnia quæ inueniri a me potuerunt Opera Sancti & electi tui EPHRAEM SYRI; quæ te Auctore aliquot ab hinc annis incepi, & te duce iam ad totius Ecclesiæ tuæ Sanctæ vtilitatem, vt potui rectius perfeci, ac in publicum produxi. De quo singulari tuo munere, vt te benefactorem ac directorem agnoscam, tibiq. soli gratias agam, & ad te vnum labores hosce meos referam, monet pietas, suadet ratio, vrget debitum, & ipsa efflagitat natura. Nam si a mari, vt inquit ille, cuncta flumina occultis quibusdam meatibus orta, iterum in mare, vnde suum duxerunt principium, reuertuntur, vt iterum fluant; merito sane, donorum, ac gratiarum, atque scientiarum flumina ad Te fontem suum viuum refluere atque referri omni tempore debent, vt amplius per riuos diuinæ gratiæ tuæ scaturiant, & abundantius in alueum totius Ecclesiæ refluant: merito & ego (ne ingratus videar) hæc tua dona, sanctæ inquam religionis Opera, quæ excolenda ac publicanda pro tuo honore, ac vniuersæ Christianitatis beneficio suscepi, ad Te, a quo manarunt, referre, tibiq. dicare ac consecrare debeo: vt a te in mundum feliciter exeant, per te vbertim fructificent, & in te, sponsam tuam Ecclesiam vtiliter iuuent, iugiter subleuent, adornent, atque illustrent. Multos, & diuturnos in his labores subiui, fateor: sed eos pro nominis tui gloria, & publico Ecclesiæ bono lubens pertuli. varias sæpe difficultates expertus sum: sed eas vt deuorarem, ac facilius superarem, Tu mihi robur dedisti, & auxilium tulisti; atque vt ad finem vsque in suscepto labore constanter perseuerarem, effecisti. Quid ergo retribuam tibi Domine, pro omnibus quæ contribuisti mihi? quod grati animi signum dabo? Debitum, me ad gratiarum actionem tibi reddendam compellit: sed beneficiorum tuorum me detinet magnitudo. Admirabilia magnificētiæ tuæ opera, me ad magnalia tua recensenda, laudesq. celebrandas inuitant, & admonent: sed timor me cohibet,

Eccl. 1.

ſilentiumq. indicit. & ſi de Te ſermonem inſtituere voluero, ne ex ad-
Pſalm. 49 *uerſo Regius propheta Dauid mihi obijciat, metuo: Dicit tibi per me Dominus, peccator: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Cuperem hic modo ineffabilem illam tuam bonitatem, & in me, totumq. genus humanum munificentiam atque clementiam verbis prædicare: ſed voce te compellare timeo, quia bonorum operum præſidio careo. Immenſum laudum tuarum pelagus traijcere deſidero: ſed multis cogitationum fluctibus contrarijs me inuolui, atque impediri video; & inſtar ſtupidi ac imperiti alicuius naucleri anceps hæſito, & ne laudibus ego tuis celebrandis prorſus ſuccumbam, pertimeſco. De Te, adorande & tremende Deus, dum verba facere inſtituo, vertigine intellectus ac mentis laborare incipio, armis iuſtitiæ deſtitutus. Dum ſtupenda opera diuinæ Maieſtatis tuæ conſidero, & mearum virium imbecillitatem, peccatorumq. grauitatem meum perpendo; tentare, vt velim, non audeo: cum debilis ſim, atque peccator, & indignus qui de Te, coram te ex impuris faucibus meis verba depromam. Sed quid? tacebo ne propterea? aut potius varijs tuis donis atque miſerationibus confiſus, dicere ſaltem aliquid ad laudem & gloriam nominis tui aggrediar; ne ingratitudinis arguar, & tua in me beneficia parum recolere atque agnoſcere cenſear. Incipiam igitur, ſi mihi ita per te licebit, dicere ad Te, quomodo a cæleſtibus illis dictum*
Luc. 2. *eſt poteſtatibus: Gloria tibi in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus*
Pſal. 112. *bonæ voluntatis. Gloria tibi, qui in excelſis habitas, & humilia reſpicis*
Ibidem. *in cælo, & in terra. Gloria tibi, qui excelſus ſuper omnes gentes ac po-*
1. Tim. 6. *pulos Dominus es, & ſuper cælos gloria tua. Gloria tibi Regi Regum, et Domino dominantium, ac Principi omnium principum: cui omnes omnino principatus ac poteſtates ſubiectæ ſunt, cæleſtes atque terreſtres. Gloria tibi, Deus. Gloria tibi ſemper. iterumque, ac millies, gloria tibi*
Dan. 3. *Deus: qui ſuperlaudatus, & ſuperexaltatus es in ſecula. Gloria tibi,*
Sap. 8. *qui cuncta gubernas ſapienter, et diſponis omnia ſuauiter. Gloria tibi,*
1. Reg. 2. *virtutum & ſcientiarum Domino: in quo theſauri ſapientiæ et ſcientiæ*
Coloſſ. 2. *cuncti ſunt abſconditi. Gloria tibi, omnium bonorum, atque donorũ largitori liberaliſſimo, & diſpenſatori fideliſſimo. Gloria tibi, qui cunctis cuncta præbes; & vnumquemque quantum expedit, illuminas. Gloria tibi, qui mirabilis es in Sanctis tuis; & mirabilia opera tua in Sancto et electo tuo* EPHRAEM *declaraſti, eumq. gloria & honore mirabiliter coronaſti: qui ſolus in omnibus mirabilis es, & facis mirabilia ſolus. Gloria tibi Domine: qui per me tametſi indignũ, hæc ſanctæ Religionis Ephræm Syri monumenta nunc tandem in mundum, totamq. Eccleſiam ſecreto tuo conſilio prodire voluiſti; & bonorũ mihi in his auſpiciorum Auctor*

fuiſti,

fuisti, conatum meum direxisti, & ad optatum finem opus in me perduxisti. Tibi soli laus, honor, & gloria. Tibi iubilatio, & adoratio, ac sempiterna gratiarum actio. Tibi, si quæ in his laudabilia præstiti ac bona, cuncta accepta refero: qui potens es depositum meum seruare in illum diem, cautus atque securus in custodiendo, & fidelis in restituendo, largus in promittendo, & liberalissimus in retribuendo. Tibi talentorum distributori optimo, talentum abs te acceptum, cum aliquo fœnore pro mea imbecillitate iam reddo, totamq. summam simul & lucrum trado. meum in his sudorem atque laborem, censum ac sumptum offero; duplicemq. decimam ac censum, spiritalem & temporalem ex mea tenuitate lubens cum paupere illa vidua Euangelica duos obolos in gazophylacium ac corbonam mittente persoluo, vt & cum illa mercedem abs te bonam referam: ac de oblatis hic largam benedictionem tuam, fructumq. in horreo vitæ æternæ postea percipiam. 1. Tim. 1. 2. Tim. 1. Matt. 25. Mar. 12. & Luc. 21.

Sed fac tu iam BONE DEVS, *vt semen multiplex doctrinæ huius* S. PATRIS, *quod in agro Ecclesiæ tuæ disseminatum atque dispersum est, fructum nobis vberrimum, trigesimum, sexagesimum, & centesimum producat, fides orthodoxa illius præsidio conseruetur, diuini verbi tui semen propagetur, ac hæresis omnis extirpetur, catholica religio defendatur ac manuteneatur, & pax tandem vniuersæ Ecclesiæ restituatur: fiatque aliquando (sicut a te promissum est) cor credentium vnum, & anima vna, vnum ouile & vnus pastor. Quod vt cum omnium pace ac gaudio diebus fiat nostris, & quidem adhuc tempore deuoti famuli tui* CLEMENTIS VIII. *quem pastorem Ecclesiæ tuæ praeesse voluisti (cuius Pontificatus anno VI. mea vero ætatis anno 50. hæc* EPHRAEM SYRI *Opera a me* ROMAE *absoluta in lucem prodierunt) Diuina tua faxit bonitas atque clementia: faxit, inquam, ac cito faxit. Et erit nomen diuinæ Maiestatis tuæ semper gloriosum, & benedictum in omnia seculorum secula.* AMEN. Matth. 13. Ioan. 10.

AD S. P. EPHRAEM SYRVM

GERARDI VOSSII APOSTROPHE.

AM tandem singulari Dei omnipotentis beneficio, Sancte Pater EPHRAEM, *omnia tua Opera, quæ ex oriente in occidentem aliquando allata, conquiri & inueniri a me potuerunt, e græco latina reddidi, Scholijs ac varijs lectionibus illustraui, & absoluta ad Dei gloriam & totius Ecclesiæ suæ Sanctæ vtilitatem, tribus Tomis distincta, in amplissimo Orbis theatro, vrbe* ROMA *primum in lucem edidi, & publica atque communia omnibus feci: vt sicut olim in Oriente, ita & deinceps habeantur atque legantur etiam in Occidente. & sicut priscis illis temporibus Tu magnus es habitus in Syria, Græcia, ac Palæstina: ita & seculo hoc nostro in mirabilibus Dei donis quibus resplendes, celebreris quoque in sancta Ecclesia Romana. gaudeasq. magis in cælis, dum Opera illa tua vbique legi posthac cernes in terris. Tubæ ductiles (vt alibi pulchre ac vere dicis) sonuerunt in castris filiorum Israel in deserto; at prædicatio Apostolorum apud omnes gentes audita est: ego vero his addo, & dico, quòd scripta ac documenta Sanctorum Patrum per totum Christianum orbem pro salute credentium diuulgata sint; & tua Ephræm, doctrina in omni deinceps audietur, celebrabiturq. Sanctorum Ecclesia. Ad eam olim claritudinem (S. Hieronymo teste) peruenisti, vt post lectionem Scripturarum publice in Ecclesiis orientis tua scripta recitarentur: at posthac non solum in Oriente, sed & per totum Occidentem ea legi & intelligi commode poterunt, & quidem lingua haud quaquam exotica ac peregrina, sed latina, & omnibus auditu pergrata, ac quasi propria atque domestica. Nec amplius opera vllius indigebis Interpretis, per quem loquaris atque intelligaris: sed ipse per te latine loqueris, & optime ab omnibus intelligeris; & inter Latinos latinus habeberis, ac fructum maximum in vniuersa Ecclesia doctis tuis scriptis, mellifluisq. Sermonibus iam latinis facies. O diem illam cunctis iucundissimam atque gratissimam, quando tua Ephræm, Opera, quibus tot salutis nostræ continentur traduntur q. mysteria, primum in orbem, hancq. lucem prodeunt. Te omnes pij, boni, & docti, atque religiosi viri, deinceps & agnoscent omnes, & prædicabunt semper, gratiasq. tota aget posteritas, quòd adeo magno Christianæ reipublicæ vsui fueris & commodo. Et sane dum rem ipsam penitius mecum expendo, & rerum caussas perquiro, Te ob vberrimum, quem in Ecclesia Dei præstaturus eras fructum, non sine aliquo occulto mysterio* EPHRAEM *nuncupatum comperio, nomine conuenienter ipsi rei accommodato: nam Ephraim Syris, Chaldæis, atque Hebræis idem sonat quod* καρποφορῶν, *.i. frugifer, siue fructum ferens: quam etiam velut mysticam nominis tui interpretationem illa fructiferæ vitis visio, quæ tibi adhuc puero, parentibusq. tuis in somnis apparuit, optime confirmauit, ipsęq. rerum postea edocuit euentus. Tu enim Ephraim, fertilis es ille Ecclesiæ Euphrates, cuius Spiritalibus doctrinæ fluentis non solum Mesopotamia tua ac Syria, sed tota deinceps sancta irrigabitur Ecclesia. Tu fœcunda es illa Dei vitis, quæ dulcium instar racemorum, doctrinæ fructus vbertim Ecclesiæ afferens, multos vbique filios Christo paries, eosq. vtilissimis tuis Sermonibus atque Operibus, quæ nunc emanant, iugiter pasces, reficies, atque oblectabis; & ex perennibus gratiæ fontibus doctrinam tuam hauriens, potum vitæ salutarem cunctis fidelibus suggeres. Gaude igitur nobiscum modo, Sancte Pater Ephræm; quòd dignissima illa laborum tuorum monumenta, quæ tot seculis magno cum Christianitatis detrimento iacuerunt sepulta, & quasi neglecta, nunc tandem simul collecta, ac latine reddita, atque illustrata in lucem ad pios omnium Christianorum vsus edantur, ac in publicum proferantur. Gaude Patrum optime, & Ecclesiæ doctor (vt verbis Nysseni vtar) clarissime, quòd salutaris illa tua doctrina, vitæq. splendor non solum iam toti Christianitati illucescet: sed & omnes qui eum amplecti ac sequi voluerint, ad salutem erudiet, ac in rectitudine fidei confirmabit, consolidabitque. Gaude* ROMA, *de cælesti hoc Ecclesiæ reperto thesauro, qui apud te excultus atque illustratus, a te feliciter in omnem iam terram exiet vt omnibus prosit, & cuncto populo Christiano tecum communis reddatur. Gaude denique Sancta mater* ECCLESIA, *de tot pulcherrimis optimorum seminũ huius S. Patris fructibus, in fœcundissimo agro tuo nunc plantatis atque rigatis: quorum incrementum tempore opportuno ipse dabit Dominus.*

S. Ephræm in Serm. de Prouerb. hoc Tom. 3

S. Hierõ. in Catalogo.

Interpretatio nominis EPHRAEM.

S. Gregor. Nissen. in Vita S. Ephræm.

Sed ad te EPHRAEM, *meum reflecto sermonem; te appello, & interpello, vt vices mihi pro tot vigilijs atque laboribus tuo nomine susceptis reddas; meusq. assiduus apud Deum omnipotentem sis intercessor in cælis, qui pro te diu multumq. laboraui in terris: Ecclesiæ quoque Dei caussã agas ac tuearis, ipsiq. inter tot rerum perturbationes atque procellas (quibus hodie exagitatur, hinc ab impijs hæreticis, isthinc ab immanissimis Christiani nominis hostibus Turcis, illinc ab improbæ vitæ Christianis, qui nomen quidẽ habent, sed factis proh dolor, turpiter nimis abnegant) succurras. Subueni inquam, ac patrocinare iustissimis Ecclesiæ caussis; & sicut olim te fortiter obiecisti impijs Arrianis, & furiosis Manichæis, improbis Apolinaristis, ac perfidis Marcionistis, Catharis, Ophitis, Cauchitis, Euchitis, Paullianis, Eunomianis, Valentinianis, Vitalianis, & impuris Borborianis, alijsq. nefarijs hæreticis tunc grassantibus: ita quoque hoc nostro calamitoso seculo. te murũ & antemurale opponas tot Ecclesiæ inimicis, & hæreticorum monstris adeo passim sæuientibus, & vniuersam Religionem conturbantibus; eorumq. impios conatus, ac temerarios ausus strenue per arma virtutis potentiæ Dei, & propugnacula sanctæ tuæ doctrinæ, retundas, obtundas, confundas: & pacem atque tranquillitatem tandem* ECCLESIAE *vniuersæ concilies; quam nobis omnibus Auctor ac dator ipse pacis concedat, qui est benedictus in secula.*

De his hæreticorum monstris inueniesapud S. Ephræm in suo Testamẽto, ac nostris ibidẽ Scholijs, & alibi.

SIXTVS

SIXTVS PAPA QVINTVS

Dilecto filio Gerardo Vossio, Presbytero Leodien. Diœces. Magistro in Theologia, &c.

ILECTE Fili Salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum, sicut accepimus, primum Volumen operum omnium, quæ Græce hactenus inueniri, & obtineri potuerunt, S. Patris Ephræm Syri a te nuper latinitate donatum, & Scholijs vbique illustratum imprimi curaueris: Nos, qui eruditorum omnium fouere solemus ingenia, volentes te specialibus fauoribus, & gratijs prosequi; vt præsertim, tam ipsum iam editum Volumen, quàm alia deinceps per te in lucem edenda, quàm emendatissime prodeant, neve a quoquam vel malitia, vel negligentia, mendis deprauari, aut aliquo modo addendo, vel minuendo, mutari, alterari, vel corrumpi possint: MOTV PROPRIO, non ad tuam, vel alterius pro te nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnibus & singulis Christifidelibus, præsertim librorum impressoribus, & Bibliopolis, tam in Vrbe, & eius districtu, totoq. statu Ecclesiastico, sub quingentorum ducatorum auri de Camera, ipsi Cameræ nostræ Apostolicæ eo ipso applicandorum, ac amissionis librorum, & typorum omnium; quàm etiam in tota Italia, & extra eam vbiuis locorum, & gentium constitutis, sub Excommunicationis maioris latæ sententiæ pœnis, eo ipso absque alia declaratione incurrendis: Auctoritate Apostolica tenore præsentium interdicimus, & inhibemus, ne per decem annos a data præsentium computan. primum Volumen prædictum iam editum, & alia singula a te in Latinum idioma vertenda Operum eorumdem S. Patris Ephræm volumina, & in posterum edenda, similiter durante Decennio a cuiusque illorum prima editione numerando, absque tua licentia in scriptis danda, imprimere, vel alio titulo, vel forma, quouis prætextu mutata, vel alio quocumque idiomate versa edere, vel sic edita vendere, seu venalia proponere, vel tenere audeāt, seu præsumant. Mandantes Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, alijsq. locorum Ordinarijs, eorūq. Vicarijs, seu Officialibus in spiritualibus, generalibus, ac in dicto statu Ecclesiastico Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs officialibus: vt quando, & quoties per te, vel tuo nomine fuerint requisiti, præmissa contra inobedientes exequantur, & obseruari faciant, inuocato etiam ad hoc, seu adhibito, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac statutis, & consuetudinibus, iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, quibusuis personis quomodolibet concessis, & confirmatis. Quibus omnibus, illorum tenores, ac si ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisq. contrarijs quibuscumque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, etiam in ipsis Voluminibus impressis, eadem vbique in iudicio, vel extra adhibeatur fides, quæ ipsis præsentibus litteris originaliter exhibitis adhiberetur. Datum Romæ, apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris, die xxij. Aprilis. M. D. LXXXIX. Pontificatus Nostri Anno Quarto.

M. Vestrius Barbianus.

Catalogus præcipuorum Capitum, & Argumentorum, quæ hoc Tertio ac postremo S. Patris Ephræm Tomo continentur, atque tractantur.

24 Enco-

INDI-

INDICVLVS PRAECIPVORVM AVCTORVM qui a Scholiaste in suis hic citantur Scholijs: necnon paginarum numeri, ac litteræ, vbi allegati reperiuntur.

FINIS INDIC. AVCTORVM.

Archetypon huius Effigiei reperitur Constantinopoli, in antiquo Monasterio Sula nuncupato, vulgo τὰ ἓξ μάρμαρα, id est, sex marmora. Olim Patriarchium fuit, nunc ab Armenijs inhabitatur.

IN IMAGINEM S. EPHRAEM.

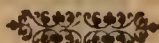
Corporis effigies hæc est venerabilis Ephram:
Eius at in libris, mentis imago micat,
Illa quidem præstans: sed eo præstantior hæc est,
Quo depicta fuit nobiliore manu.

A L I V D.

Hæc veneranda Syri facies mirabilis Ephram:
Ast animi effigiem, scripta diserta docent.

S. PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI SERMO ASCETICVS, AD IMITATIONEM PROVERBIORVM.

Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio Borchlonio.

PROLOGVS.

A
VI credit in filium Dei, habet vitam æternam. Qui credit in filiũ Dei, non concludentur gressus eius: & si per ignem transierit, non ei flamma nocebit. Qui in filium credit Dei, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent, aquæ viuæ. Magna lignorum strues, auget flammam: & timor Dei, scientiam in corde hominis multiplicat: operis autem executio scientiam confirmat. Aduerte diligen-
B ter, ne dum seminas verbum Domini tui, superueniat inimicus, qui de suo commisceat zizania: cum moris sit ei, per bona operari mala. A Domino gratiam postulemus: vt nobis scientiam præbeat, & intellectum vigilandi, ac temperate agendi in omnibus. Fornax aurum probat, atque argentum: timor autem Dei, cogitationes hominum. Vt faber apud incudem, vasa vtilia perficit: ita timor Domini, cor expiat, impuris cogitationibus eiectis; & cum prudentia atque scientia, eloqui verba do-
C cet. Demus ergo gloriam & honorem ei, qui timorem suum nostris cordibus infundit: quoniam ipse hominem docet scientiam. Initium Sapientiæ, timor Domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum. Pietas autem in Deum, principium sensus. Sapiens, Christi præcepta custodiet; & qui ambulat in ijs, non confundetur in æternum: qui vero relinquit ea, insipiens ac vana spes illius est: at qui in veritate seruat ea, de morte ad vitam translatus est; & in æternum non videbit tenebras, & in die obitus inueniet gratiam. Angeli fideles ani-

Ioan. 3. & 1. Ioan. 5. *Esai. 43.* *Ioan. 7.* *Matth. 13.* *Prou. 17. 27.* *Sap. Sirac. 2.* *Psal. 93.* *Prou. 1. 9. & Psal. 110.* *Custodia diuinorum præceptorum, saluberrima.*

mam illius deducent; & ſuper firmam ac ſtabilem petram fundamentũ eius erit, & hæreditatem vitæ æternæ capiet. Hic autem beatiſsimus: quia voluntatẽ Creatoris ſui facere nouit. Tuba ſignum edente, exercitus preparatur ad bellum: at tempore certaminis, non omnes bellatores ac pugiles. Multi habitu monachi; at pauci certatores: tempore autem tentationis, mona- A

Adluſio ad cap. 11. ſap. Sirach. chi probatio apparet. Ante obitum, neminem prędicaueris beatum: & ante mortem, ne deſperaueris quemquam. Neq. iu-

Sap. Sirach. 7. ſtum teipſum, & irreprehenſibilem coram Domino, dixeris: B quæ enim te latent, Deo aperta ſunt & manifeſta. Credere porro oportet, quòd ſi ſuſtinuerimus ipſum, erit tempus operi noſtro. Volo Dei præcepta reipſa ſeruare, & inſignis eſſe inter fratres: aut præcepta tranſgredi, & illis eſſe abominabilis. Qui vniuerſam didicit ſcripturam, & Chriſti mandata de-

Luc. 12. ſpicit, vapulabit multis: at qui voluntatem Domini facit, hic perfectus vir æſtimabitur. Non locus viro perfecto: ſed diſcre-

** διάκρισις.* tio * ac iudicium appetendum: at infirmioribus, locus optimis C

** εὐκατάστατος. † al. Perfectus autem vir eſt, qui. &c. abſq. interrog.* regulis * directus cõuenit. † Et quis perfectus eſt vir? qui Dominum in veritate diligit, & proximum ſuum ſicut ſeipſum.

DE TIMORE DEI.

** ἀφοβία.*

DEVM time, & inuenies gratiam. Nam timor Domini, mores gignit, quibus conſtant virtutes. At timoris expers * ſecuritas, æmulationem amaram parit, atque contentionem, & his ſimilia. Timor Domini, fons vitæ. Timor Domini, munitio D animæ. Timor Domini, mentem ſpiritalem dirigit. Timor Domini, animæ tutela. Timor Domini, gratiam † in omni

† al. gratiã omni præbet congregationi Dominũ timenti. præbet conuerſatione, timentibus Dominum. Timor Domini, gubernator eſt animæ. Timor Domini, animam illuminat. Timor Domini, malitiam tabefacit. Timor Domini, paſſiones imminuit. Timor Domini, dilectionem auget. Timor Domini, omnem concupiſcentiam malam exſiccat. Timor Domi-

** Παιδευτήριον τῆς ψυχῆς.* ni, voluptatem præſcindit. Timor Dei, animæ * ſchola eſt, & ſpem ei bonam adnunciat. Timor Dei, pacem adminiſtrat. Timor Dei, animam ſpiritu ſanctæ intelligentiæ replebit, ſceptrumq. celeſtis regni tradet ipſi. Non eſt inter homi-

** al. luci multorũ illuminanti & ad ſalutis viam deducenti.* nes illo maior, qui timet Dominum. Qui Dominum timet, ſimilis eſt * viro multos ad viam ſalutis adducenti. Qui timet Dominum, ſimilis eſt ciuitati ſu- E pra montem poſitæ, muriſq. munitæ: a cuius conſpectu, improbi contremiſcunt dæmones. Anima timens Dominum, feliciſſima eſt: quoniam ante ſe, ſemper

Eccl. 12. iuſtum proſpicit iudicem. Si Dominum times; eius ſerua mandata, & non confunderis. Eſt qui locum relinquit propter virtutem; & eſt qui deſerit locum propter otium atq; inobedientiam: & eſt qui perſequitur, ob hæreditatẽ. Eſt qui multa indagat, cupiens addiſcere ſapientiam: & eſt qui multa inueſtigat, ob inanem gloriam. Eſt qui obedit, propter præceptum Chriſti: & eſt qui obedientem ſe

A tem se præbet, ambitionis & turpis lucri gratia. Est qui currit,& certat ob charitatem Christi: & est qui currit ac decertat,caussa vanæ gloriæ. Est qui proximum collaudat,ob studium complacendi hominibus: & est qui proximum commendat, ob præceptum Christi. estque qui proximum deturbat ac deijcit,propter ingluuiem ventris. Est qui seipsum humiliat,ob præceptum Christi: & est qui seipsum abijcit, ex insipientia. Est qui vehementer intentus est operi, caussa auaritiæ: & est qui plurimum operatur,propter * beneficentiam. Est qui operatur, quando non oportet; & tempore laboris non operatur. Est qui psallit, & clamat dum non oportet: & tempore psalmodiæ silet, aut de rebus inutilibus cum proximo loquitur. Est qui vigilijs intentus est, quando minime oportet; & vigiliarum tempore obmurmurat. Scriptum est: Infernus, & perditio manifesta
B * apud Dominum: & quomodo non corda hominum? Initium recte vitæ instituendæ, est lacrymas adhibere in oratione. Diuinas porro audire scripturas, iustæ veræq. prudentiæ principium est. Infiniti autem libri, in auribus * imprudentum, pro nihilo putantur. Et quis imprudens atque insipiens: nisi qui timorē spernit Domini? Nam scriptum est: Sapiens corde, suscipiet mandata. Da sapienti occasionem, & sapientior erit: notifica iusto, & addet ad recipiendum. Filius eruditus, sapiens erit: stulto autem, ministri loco vtetur. Segnes * indigebunt pecunia: strenui vero diuitijs fulcientur. Sapiens timoratus, declinat a malo: at insipiens sibi ipse confidens, admiscetur iniquis. Iracundus citra consilium agit: at vir prudens, multa suffert. Honora Dominum, & viæ tuæ prosperabuntur. Honora sacerdotem atque presbyterum: vt in te benedictio oris ipso-
C rum veniat. Honora senes, tamquam qui diu multumq. Christo seruierunt. Honora fratres tuos, velut Christi seruos; vt ab ipsis diligaris. Si quietem atque silentium frater amaueris; nauigationem tuam in * tranquillitate perficies. Qui cellæ suæ quietem fugit, terrena imaginatur: at qui internum opus curat, quæ sanctis præparata sunt in cœlis, concupiscit. Perspicit Dominus cogitationem monachi appetentis sacerdotium: at magnus sane gradus est Sacerdotium, si inmaculatum peragatur. Rex Christi amans, beatus est: nam in benedictionibus relinquet memoriam suam, & laudatio eius in cœlo erit & in terra. Rex infidelis, non nouit sapientiam in vita sua: & moriens, in maledictionibus memoriam suam relinquet; & opprobrium eius in æternum non delebitur. Ora iustorum benedicent * illum: at iniustus non miserebitur animæ suæ; nequaquā
D enim iudicium atque iustitiam in terra faciet. Nam scriptum est; Qui calumniatur pauperem, multa facit * quæ non oportet. Non facias violentiam pauperi; inops enim est. Neque inhonores imbecillum in portis: Dominus enim iudicabit eius iudicium. Scriptum quippe est: Libera eos, qui ducuntur ad mortem. Et non tradas famulum in manus Domini: ne forte maledicat tibi, & exterminteris. Nam scriptum habetur: Qui aliorum lætatur ruina, non erit * innocens: Ille autem, cuius viscera commouentur, † benedictionem consequetur. Fidelis viri, omnes mundi pecuniæ: at infidelis viri, ne obolus quidem. Deo dat mutuum, qui pauperis miseretur: & secundum ipsius munus, retribuet ei. Scriptum est: Pondus magnum, & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque, & qui facit ea. Qui proximo fodit foueam, incidet in eam.
E Time igitur Dominum, & in die mala liberabit te. Rex impius, curabit portus & littora maris: at qui peritus ac prudens est intellectu, munitiones opportunas non negliget. Hæc autem ambo, in corde Regis per multam experientiam, & humanitatem oriuntur. Rex fidelis, semper in memoria habet iudicium æternum: & qui iusti meminit iudicis, non obliuiscetur liberationis animarum, quæ in necessitatibus constitutæ sunt atque angustijs, quæq. in carceribus, & exilijs detinentur. Beatus vir, qui in temporaria ac momentanea sua * potestate, permanentem gloriam possidet. Nam qui hodie Rex, cras morietur: at qui facit volun-

* al. ob gulam ac ventrem.
* εὐεργεσίας (?) [illegible]
Prouer. 15.
* vulg. coram Domino.
* al. insipientium.
Prou. 10.
Prou. 9.
sed aliter vulg.
Prou. 10. 11.
* πλούτου ἐνδεεῖς [illegible]
Sacerdotes honorandi.
* al. tranquille atque secure peragès.
Sacerdotium, magnus gradus.
* scilic. iustum Regem.
Prou. 22.
* al. fact mala.
Ibidem.
Prou. 24.
Prou. 17.
* al. impunitus. & sic vulg.
† al. miserietur. dixit. & sit 70.
Prou. 20. iuxta 70.
Prou. 26. & Eccl. 20.
* ἐξουσίᾳ
Sapien. Sirac. cap. 10.

voluntatem Domini, manet in æternum. Medicus probatus, ex vulnerum experientia redditur. Multæ delitiæ varias passiones, & infirmitates generant: at laboriosa operatio, in præsenti quidem laborem ac defatigationem continet, postea vero sanitatem, & valetudinem prosperam. Ne carnis esum, monache appetas; & ad ebrietatem, ne vinum bibas: vt ne crassa ac stupida reddatur mens tua: nam seculares alioquin curæ te non deficerent. Circumcirca detonde palmam, & in altum excrescet: ab anima autem mundanas sollicitudines reseca, & ad virtutem se conuertet. Qui maledicta atque conuitia, iniuriasue patienter sustinet; similis est illi qui in * cauea leonem concludit: at qui resistit, similis est perdenti seipsum. Ante omnes ad Synaxim contendete, bonum & laudabile est: synaxim autem absque necessitate ante finem relinquere, malum est, & nequaquam laudabile. Accipe frater, & diuinas scripturas ausculta; vt lucrum referas. Nam quemadmodum in æstu, haustus aquæ frigidæ propinatus viro itineranti; sic etiam diuini sermones irrorant animæ. Si auscultare volueris, excipe; & si audieris, sapiens eris. at * si etiam verbum audire grauaberis: quanto magis, id reipsa præstare? Hinc igitur teipsum agnosce, quod negligens sis; sicut & ego. Ingredientibus porro nobis in domum Dei, ne mente euagemur ac distrahamur: sed contemplationi operam det interior noster homo. Orantes autem dicamus: Pater noster qui es in cœlis: ne forte alienæ cogitationes, nostram mentem conturbent. Cum vero in oratione constiteris, coram quo assistas, cognosce; sitq. anima tua, & cor tuum totum ad eum. Intellige quod dico: Si vir quispiam arrepto sacculo argenti in manu sua, ad nundinas concesserit, volens coëmere boues; numquid porcos cogitabit? sin autem & asinos comparare velit, numquid canes attendet? nonne tota cogitatio ipsius in ijs versabitur, quæ cupit? ne forte irrisus, etiam quæ in manibus erant, deperdat? Quod si etiam qui proximus assistit tibi frater corpore infirmus, inceperit tussire, aut multum exspuere; ne * turberis propter eum: sed memineris, multos sese ægrotorum & mutilorum obsequijs tradere. Si corpore sanus sis, ne extollaris: sed time. Nam quemadmodum * multichordis cithara, in manu viri: ita omnis caro, in manu IESV Christi Saluatoris nostri. Scriptum habetur: Omni tempore oculi prauorum excipiunt mala: at boni, in quiete ac tranquillitate erunt semper. Viæ vitæ, excogitationes intelligentis; vt declinans ab inferno saluetur. Scriptum est: Non amabit indisciplinatus corripientes ipsum: & cum sapientibus non conuersabitur. Qui ignominia pauperis afficit, peccat: at qui pauperis miseretur, beatissimus. Scriptum quoque est: Si ceciderit inimicus tuus, ne læteris malis illius: & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ipsi, auertetq. * humeros ab ipso. Qui obstruit aures suas, ne infirmum ac pauperem audiat: ipse quoque implorabit, nec erit qui exaudiat. Ne glorieris de crastino: ignoras enim quid pariet proxime sequens dies. Ne committas mala: vt non te comprehendant mala. Noli gaudere obtrectationibus, vt non efferaris. Scriptum reperitur: Qui verbo respondet, priusquam audiat; temeritas ipsi est, & improperium. Non oblectatur parer filio indisciplinato: at filius bonis imbutus disciplinis, sapiens erit non quidem in multifaria litterarũ sapientia, sed sicut scriptum † est: Initium sapiētiæ, timor Domini. Nosse porro legem Domini, mentis est bonæ. Fides mentem bonam parit: mens autem bona fons aquæ viuæ existit: & qui eam possidet, aquis eius implebitur. Absque oleo non ardebit lucerna: & sine fide, nullus possidet eam. Scriptum est: Qui repellit disciplinam, odit seipsum: at qui * reprehensiones obseruat, suam diligit animam. Ne cito ad pugnam irruas; ne pœniteat te in nouissimis tuis. Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ; & super argentum & aurum, gratia bona. Absque potentia, non ædificatur turris: & absque scientia, non recte * attingitur virtus. Non est mensura patientiæ, si humilitati admixta reperiatur. Donum patientiæ a Domino est, &

Margin letters: A (at "voluntatem Domini"), B (at "quam laudabile"), C (at "boues; numquid"), D (at "Qui ignominia"), E (at "est bonæ").

Marginal notes:
* ἐν ζώγρῳ.
Synaxis debite frequentanda, & non derelinquenda.
* al. sin autem patienter verbũ graue non tuleris: quanto minus actionem & opus.
Matth. 6.
In oratione vt consistendum.
AB EXEMPLO.
* μὴ σαίνου.
* πολύχορδος.
Prou. 15. iuxta 70.
Ibid.
Prou. 15. iuxta 70.
Prou. 14.
Prou. 24. sed aliter in vulg.
* al. indignationem.
Prou. 21. 28.
Prou. 27.
Prou. 18.
Vulg. qui prius respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.
† Prou. 1. 9.
Prou. 12. 13.
* al. correptiones amat.
Prou. 22. & Eccl. 7.
* al. excolitur.

A est, & diligentibus ipsum donabit eam: & qui eam tenent, ex multis tribulatio-
nibus liberabuntur. Insipiens multiplicat sermones: at qui labijs temperat, in- *Prou. 10. & Eccl. 10.*
telligens erit. Prudens monachus mittitur ad ministerium: & qui vident eum,
Domino dabunt gloriam. Insipiens & temulentus, in pagis & vicis turpiter at-
que indecore se gerit: hic autem præfectum simul & fratres pudore atque dede-
core afficit. Expers * timoris Domini securitas, cogitationem puerilem parit: at ** ἀφοβία.*
timor Domini, etiam iuuenes, senes reddit. Dominum honora, & secularem ne
scandalizes. Prophetã imitare Samuelem: quoniam & Deo gratus extitit, & ho- *1. Reg. 2. 3. &c.*
mines ædificauit: filij autem timoris Dei expertes, in framea ac iaculo cecide-
runt. Iuueni temerario ne confidas, vt neque homini seni agenti quæ non decet:
Qui autem timet Dominum, curabit populum suum. Pietas atque religio in hu-
B militate & charitate exaltat caput monachi; & in tempore visitationis ipsius re-
splendebit. Abominatio atque inuidia sub pietatis velamine occultata, aqua est
amara in aureis vasis contenta: cui si vitæ lignum immiseris, etiam dulcescet:
Nam ligno dulcis facta est aqua, & cunctæ dolosi hostis insidiæ per crucem Sal- *Crucis Christi vis atq. potẽtia.*
uatoris nostri IESV Christi sublatæ & exterminatæ sunt. Dilectio oculos men-
tis illuminat: qui autem inimicitias & contentiones amat, similis est ei, qui assi-
due manum suam in foramen aspidum immittit. Quemadmodum vermis in li- A SIMILI.
gno: sic vana gloria in monacho. sic & auaritiæ desiderium in corde hominis:
Ne teipsum exaltes; vt non corruas, & animæ tuæ ignominiam adducas. Susci-
pit enim mansuetos Dominus: peccatores autem vsque ad terram deprimit. *Psal. 146.*
Qui seipsum extollit, dedecus sibi ipse conciliat: at qui proximo in humilitate
C seruit, glorificabitur. Qui proximi commiseratione, in die tribulationis eius
ducitur, etiam ipsius semper miserebitur Dominus: misericordia enim viri, ve-
lut sigillum cum ipso. Est vir etiam nihil in potestate sua habens, mitis atque
misericors: qui deinde facultatem consecutus, valde promptus ad iubendum & NOT.
imperandum indiscrete redditur: sublata autem ab eo potestate ac * præfectura, ** προστασία.*
etiam a seipso imperata * ferre nequit: qui quidem tamquam insipiens, suam ** al. a seipso latas leges seruare nequit.*
ipsius imbecillitatem non nouit. In cunctis fratet, operibus tuis, memorare nouis-
sima tua: & in æternum non peccabis. Ne superbias, neque * dilateris; sed te- *Sap. Sirac. 7.*
ipsum humilia: vltio quippe impiorum, ignis est & vermis. Posside timorem ** πλατύνου. vel dilateris, dicit: nam qui inaniter per superbiã efferuntur, illis quasi cor dilatatur. &c.*
Dei, vt & dæmones te reformident: nam quæ fucata sunt atque fictitia, semper
vana. Si cuncti mandare & imperare voluerimus: quis subditus erit, aut obediet?
D Si cuncti honorari desideramus: quis honorem exhibebit? Vir sapiens impera-
re recusat, non autem obtemperare; præcepto illius satisfaciens, qui dixit: Si
quis voluerit inter vos magnus fieri, erit vester minister. Et quicumque voluerit *Matth. 20. & Marc. 10.*
inter vos primus esse, sit vester seruus: sicut filius hominis non venit ministrari,
sed ministrare, & animam suam dare in redemptionem pro multis. Principem *Ibid.*
seu Ducem te constituerunt? ne extollaris animo: esto autem inter illos, sicut *Sap. Sirac. 32. iuxta 70.*
vnus ex ipsis, menteq. reuolue labores tuos priores; & intellige illos, qui tibi
iam parent, in ijsdem versari; eosq. noli negligere, sed sedulo eorum curam gere.
Scriptum habetur: In magna gente, gloria Regis: deficiente autem populo, con- *Prou. 14. iuxta 70.*
tritio & exitium principis. Vir longanimis, valet prudentia: at pusillanimis, im-
prudentia * laborat. Optemus digni fieri acceptione donorum, & digni effecti ** al. valde insipiens est.*
E nosipsos parui faciamus. Qui fratris † sui curam gerit in disciplina & correptio- *† al. fratrũ suorum.*
ne Domini; grata & accepta Deo anima ipsius erit: qui autem despicit * vitam ** al. negligit salutem eius.*
eius, in Deum peccat. Super ignorantia fratris † tui, ne extollaris: non enim est *† al. fratrũ tuorum.*
tibi gloria ad confusionem. Promotioni fratrum ne inuideas. ait enim scriptura:
Maius gaudium non habeo, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulan- *3. Ioan. cap. 1.*
tes. Scriptumq. reperitur: quibus deest gubernatio, vt folia decidunt: salus *Prou. 11.*
porro in multis consilijs. Si intelligentia atque scientia frater polleat; ne contri- ** vulg. salus autem. vbi multa consilia.*
stes spiritum eius, siquidem pie ac sancte ambularit: Sicut enim Iacob egit cum *Gen. 29.*

Laban Syro: ita & tu vultum tuum ad ipsum conuertere debes. Scientem atque A
intelligentem teipsum denominas? ex tuis te operibus cognosce. Nam sicut corpus sine spiritu mortuum est: Ita quoque cognitio absque operatione, est otiosa atque superuacanea. Signum bene institutæ vitæ in nouitio monacho, est abstinere a vinolentia & loquacitate in humilitate: nam qui illis gaudet, vitam bonam
Contra ebrietatem. atque religiosam peragere non poterit. Ne fratrem tuum ad ebrietatem bibere vinum cogas, etiamsi degustauerit: multo enim tempore extruitur nauis, quæ minimo ictu ac momento temporis conteritur. Adolescentem mansuetum tua diligat anima, & supra vires ne grauaueris eum: vt animam ipsius saluam in Domino, referasq. immarcessibilem coronam gloriæ, cum apparuerit pastorum princeps. Vndiq. circummunitam tene domum tuam: & ne patiaris perfodi
**al. foramen.* præmunitionem tuam: ne forte per *fossuram, ingressus inimicus, domum deprædetur ac spoliet; sisq. euersionis ac ruinæ caussa & auctor. Præbe indigenti, B
Sap. Sirac. 4. & noli dicere; non opus habet: ne forte indigentiæ nomine, recta disciplina labefactetur. Ex quibus dispensauit tibi Dominus, cura illum: ne forte *tamquam amoris affectione carentes, atque immisericordes iudicemur. Audiamus, fratres,
1. Tim. 6. eum, qui ait: Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Ra-
Ibid. dix enim omnium malorum, est cupiditas. Totis viribus tuis honora patrem tuū, & ne irritas facias leges eius, qui te genuit in Domino: eo enim modo non præualebunt aduersum te improbi dæmones. Animam tuam valde coram Domino humilia, & gratiam inuenies. Domos quippe contumeliosorum disturbat, *di- C
**καταστρ.* ruitq. Dominus: illorum autem loco, plantat atque producit mites. Hominem
**al. auertentis.* a peccato se *abstrahentem, conuiciis ne excipias. neque virum in senectute sua,
Sap. Sirac. 8. dedecore afficias: etenim ex nostra quoque ætate senescunt. Infirmum ne asper-
Prou. 21. 28. neris, aut negligas: quoniam scriptum est: Qui obturat aures suas, ne infirmum audiat; & ipse inuocabit, & non erit qui exaudiet. Odibilis in vicinia *atque patrecia sua reddetur, qui verba atque sermones *e domo in domum transfert:
** al. ex vna domo in aliam defert.* vir autem prudens, quietem amat. Ne cellam ingrediaris fratris tui, antequam ad ostium pulses: non enim quieti congruit perturbatio. Sagax atque intelligens præfectus, animas iunget fratrum suorum, in correptione & disciplina Domini: qui autem contemnit, detrimentum patietur. Honorem senibus defer, propter Dominum: & ob peritiores quosdam ex fratribus, ne senes ad opus compellas: D
nam carnes iuuentutis suæ in exercitatione attriuerunt. & sufficit recta conscientia timenti Dominum. Non bonum est homini operari valenti, in otio panem
2. Cor. 11. comedere. cum dicat Apostolus: Sine onere me vobis seruaui, & seruabo. Scri-
Matth. 5. ptum enim est: Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Proximum ne iniuria affeceris, loci prætextu: non enim in columnis consistit Ec-
Abac. 2. clesia, sed in hominibus. quoniam scriptum est: Væ ei, qui multiplicat sibi, quæ
secund. 70. non sunt sua: vsquequo & aggrauat torquem suam grauiter. Quia repente consurgent, qui mordeant eum; & vigilabunt insidiatores tui, & eris in rapinam il-
**al. iniustitia.* lis. Qui ædificat domum suam ex *iniquitate, testimonium auaritiæ ædificat sibi: nam omnem viam iniustam oderunt sancti. Magnum in cœnobio periculum est, puerulus, nisi recte regatur atque instituatur: Beatus autem ille, qui E
NOTENT PASTORES. talem educat ex Dei præscripto ac voluntate. Non exiguum sibi damnum conciliat pastor, qui extra ouile dormit ouium: somnolentia enim pastorum, luporum est gaudium. Si sub tuis, frater humiliatus sit manibus; noueris non caussa timoris tui id fieri: at Domini potius memineris, propter quem, & ipse sustinet; & ne diuexes eum. Noli sectari lucrum, quod animę detrimentum in se continet: quid enim anima pretiosius? Melior est monachus pauper, vitam quietam degens cū humilitate: quàm diues monachus, superbia & elatione animi tumens.

Ne

A Ne † iuramento, te cum fratre obstrinxeris: sed charitatem ac pacem habeto in timore Dei. Vide monache, ne dum ijs, qui mundana sapiunt, placere cupis; rectum monasticæ vitæ institutum deperdas: sed in timore Dei, tota die persiste. Monachus murmurator, in multis detrimentum patietur: qui vero viriliter suffert, hæreditabit gaudium. Ne simus pusillanimes, charissimi: non enim semper in hac vita esse * nos oportet. Quodcumq. quis propter Dominum egerit, hoc totum ipsi, lucro erit. nam esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc, & has destruet. Si tibi ipsi attendas, o monache; primum quidem tui ipsius misereris: postea vero & eos qui te diligunt, gaudio afficis. cum dicat Sapientia: Fili, si sapiens tibi fueris, sapiens eris & proximo: sin autem malus euaseris, solus mala exantlabis. Intellige quod dico, monache: ne foris pietatem ostendas, B in cella vero te arrogantem atque superbum præbeas: ne similes reddamur sepulchris dealbatis, quæ exterius quidem apparent alba, intus vero plena sunt ossibus * humanis, & immunditia. In omni enim loco vnus est Deus; cui sit gloria, in sæcula. Amen. Reprime porro cogitationem superbiæ, priusquam te superbia deprimat. Destrue cogitationē arrogantiæ, antequam ipsa te subuertat. effringe atq; exclude concupiscentiam, priusquam te concupiscēria elidat ac conterat. Ne fratri suam instabilitatem improperaueris: ne forte & tu in idem vitium decidas. Si apud magnum aliquem senem resederis; non solum eius virtutes enarra, sed & vitam imitare: hoc enim tibi vtile erit. Erga * nouitium patiens & longanimis esto: omnia enim Domino sunt possibilia. Nouitius autem humilitatem auersans, scutum contra aduersarium non tenet; talisq. varie con- C teretur. Qui carnalem requiem appetit, multos sibi dolores acquirit: at qui longanimus est, saluabitur. Prudens atque intelligens Præfectus, non contemnet audire sermonem dubium nouitij, vna cum seniore ipsius: & * peritus atque discretus * certitudinem rei indagabit; ipsosq. in timore Domini coniunget atque componet. Qui in cænobio sermones multiplicat; contentiones & odia sibi accumulat: at qui seruat os suum, diligetur. Bona obedientia, charissimi, quæ propter Deum præstatur. Et in hoc cognosce obedientiam, quę est grata & accepta Deo: Obedientia quæ propter Deum suscipitur, plena sanctificationis est vsque ad mortem. Pro anima tua decerta, & ne confundaris in casu tuo: est enim confusio adducens peccatum, & est confusio * gloria & gratia. Si in ægritudinem aut tribulationem aliquam incideris carissime; memineris dicti illius; Fili, noli D negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem suscipit. Qui carceris custodia conclusus, videtur repugnare Regi, quid tandem proficere poterit? at qui procidit coram eo, & obsecrat, hic potius misericordiam consequetur. Frater quidam aliquando ægrotauit, & intra se dixit: Væ mihi peccatori; quoniam in hoc morbo inueterascam. Et sanitati cum iam esset restitutus, inuasit eum alius rursum morbus priore grauior atque molestior, & denuo eundem sermonem protulit: verumtamen homini celeriter suum non manifestauit dolorem: sed a Domino commiserationem requirebat, qui ex morbo sanitatem, & ex infirmitate robur ac vires præbet. Si spiritus tædij atque ignauiæ frater, te inuaserit; domum tuam ne relinquas: at per patientiam ei resiste. Ne tibi cogi- E tatio persuadeat, dicens: transfer * te ex vno loco ad alium: nam si cogitationi isti consenseris, numquam tolerabis. scriptum quippe est: In quo * corriget adolescētior viam † suam? in custodiendo sermones tuos. In hoc saluatur, maxime qui vna versatur * cum fratribus. Possidere autem debet timorem Domini, & temperantiam summam: ex quibus oritur charitas, gaudium, pax, obedientia, & longanimitas, continentia, patientia, & quæcunque decent Christianos: vt sit velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram: ira enim viri, iustitiam Dei non operatur. Sit * porro etiam videns, tamquam non videns

† al. Ne iurciurando te fratri obstrinxeris: sed pacem cum eo in timore Dei retine.

* al. nobis esse licebit.

1. Cor. 6.

Prou. 9. sed paullo aliter in vulg. & edit. 70.

Matth. 23.

* al. ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

* ἐν ἀρχαρίῳ

* γνωστικός.

* al. veritatem.

Sap. Sirach. 4.

* vulg. adducit gloriā & gratiam.

Prou. 3. sec. 70 sed aliter in vulg.

Exemplum fratris cuiusdā delapsi atque relapsi in morbū.

* al. commuta locum loco.

Psal. 118.

* al. corrigit.

† al. vias suas.

* al. inter fratres.

Iacob. 1.

* al. Erit autē etiā vidēs, &c.

A videns ea, quæ non conducunt; & audiens, tamquam non audiens, quæ * ad rem non pertinent: vt & postremis se posteriorem reddat, ac requiem inueniat. Qui enim seipsum humiliat, exaltabitur: & qui seipsum exaltat, humiliabitur. Nam si iubere atque imperare cœperit, & non adiuuat pro viribus laborantes, laborem atque dolorem in nouissimis subibit. Non enim semper idem spirat ventus: sed ventorum crebræ sunt mutationes, atque vicissitudines. Quare assuefacere se operi oportet: nescimus enim quid superuentura pariet dies. Habeat porro ob oculos semper eum, qui ait: Nolite iudicare, vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura emensi fueritis, remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo B tuo, & tunc * videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Et sic plane gratiam corã Deo inuenies, & hominibus. Ne tuos permittas euagari oculos; neque pulchritudinem alienam perdiscas: ne forte per oculos tuos, tuus te destruat subuertatq. inimicus. Noli imitari negligentiores: sed eos, qui omni virtutum genere exculti sunt atque ornati. Frater, ne perperam ac temerarie agas: quę enim extra timorem Dei fiunt, aliud continent nihil, præterquam damnationem & pœnitentiam. Beata illa anima, quæ in veritate seruit Domino: quoniam in nouissimis suam a Domino requiem obtinebit. Exigua negligentia magnum peccatum parit: & modica sobrietas atque vigilantia magnum damnum auertit. Satius est comedere in Domino, & gratias agere Deo: quàm non comedere, & condemnare edentes, ac gratias Deo agentes. Assides mensæ? comede panem, C & ne detrahas famę proximi: vt non deuorate carnem fratris tui per detractionem comperiatis. quia scriptum est: Qui deuorant populum meum in * esca panis, Dominũ non inuocauerunt. Sanus esto in fide, & comede omne quod appositum est tibi in Domino. Si vero appositus vobis fuerit cibus, quem tu edere non appetis; ne tamen illnm auerseris, cum plures velint comedere, & Domino gratias agere. Accumbis mensæ? vt homo comede, & ne huc illucq. circumspicias velut * immodestus ac insolens. Frater dixit: non ex obseruantia superstitiosa repudio esum carnium: omnis enim creatura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei, & * orationem. Sed quia scriptum est: Non conducunt imprudenti atque insipiẽti delitiæ: insolentia & immodestia est monacho, vesci velle anima- D libus. Vbi apposita sunt fragmenta: ne fragmenta contempseris. Iussit enim Dominus discipulis suis, vt colligerent, quæ * superfuerant fragmenta, ne quid ex illis pereat. Frater carissime, si tentatione victus frater, recedat e loco suo, & postea pœnitentia ductus cupiat postliminio reuerti: tu vide ne impedias, sed potius ad id cohorteris: ignoras enim quid superuentura pariet dies. Non oportet autem tales spernere, tamquam * illusos: at potius conuenit eos suscipere quasi ab infirmitate iam liberatos, ac sanitati restitutos. Si inter fratres habitaueris, caue ne occasionem alicui præbeas discedendi a fraternitate; vt non in mundo illo * iudiceris. Euita quoque vehementer, ne cuiquam sis offendiculo ac scandalo: vt non cum facientibus scandala, a regno cœlorum segregeris. Si debilitate aliqua laboret frater tuus, subleua & adiuua eum: vt merearis audire a Domi- E no in die illa: Quod vni fecisti ex his fratribus meis minimis, mihi fecisti. Qui negligit infirmum, exacerbat præceptorem: & qui gaudet in lapsu fratris sui, graui casu corruet. Ne dixeris: hodie pecco, & cras pœnitentiam agam. quin potius hodie pœnitentiam agamus: nescimus enim an ad crastinum peruenturi simus. Peccauimus fratres? etiam resipiscamus ac pœnitentiam faciamus: amplectitur enim Dominus eorum pœnitentiam, qui in veritate resipiscunt. Caue dixeris monache, hic bellum est & angustia; ibi autem requies & securitas.

Quis

** al. quæ non decent.*
Luc. 14. 18.
Matth. 23.
Prou. 27.
Matth. 7. & Luc. 6.
Ibid.
** al. & tunc prospicies, vt educas festucam de oculo fratris, &c. vt in vulg. Luc. 6.*
Psalm. 13.
** al. tamquam escam panis. al. sicut panem.*
In mẽsa vt quis se gerere debeat
** ἀπαίδευτος.*
1. Tim. 4.
** ἔντευξιν.*
Prou. 19.
vbi vulg. nõ decent stultũ delitiæ.
Ioan. 6.
** vulg. superauerunt.*
Fratres postliminio reuertentes, vt recipiendi.
Prou. 27.
** al. tamquam qui ludibrio habeantur.*
** al. altero.*
Matth. 25.
Prou. 17.
Prou. 27.

A Quis enim est qui oppugnat nos, si nosti; nonne inimicus noster diabolus? Audi igitur quid in * Iob dicatur: Et dixit Dominus diabolo: Vnde tu aduenis? Tunc dixit diabolus in conspectu Domini: Postquam peragraui eam quę sub cælo, & obambulaui vniuersam; adsum. Cogita igitur cœlum supra te esse, quocumque abieris. Permane ergo in loco, quò vocatus es; & resiste diabolo, & fugiet a te; appropinqua Deo, & appropinquabit tibi. Qui amat aurum, non iustificabitur: at qui diligit Dominum, benedicetur ab eo. Qui confidit in auro, cadet: at qui in Domino confidit, saluabitur. Væ ei, cuius animum ingreditur perfidia, temeritas, ignorantia, insipientia, & imprudentia: quoniam pars vulpis erit: beata autem illa anima, in qua timor Dei inhabitat. Cui non placet ministrare Domino vni, seruiet multis: & qui non vult subesse præfecto vni, subij- NOT.

*al. apud Iob.
Iob. 2. at paullo aliter in vulg.
Iaco. 4.
Sap. Sirac. 31.

B cietur multis per diuersa loca. Et qui non insistit vni manuali operi: in promiscuis operibus contentetur. Qui nimio vestium cultu delectatur, nocet animæ suæ. Nam sumptuosæ ac pretiosæ vestes, animam monachi coarguunt atque vituperant: vilia autem vestimenta, monacho conducunt. Dedecori monacho est superbia, contumacia, * stupiditas atque insulsitas, impudentia, indiscretio, iracundia, & immodestia. Turpe est monacho oculus vagus atque distractus: oculus enim vagus, dolores multos conciliat sequenti ipsum. Nisi ab oculorum te distractione continueris; temperantiæ ac pudicitiæ sulcos non rectos ages. Vituperium homini est, vino inebriari: & cum multos viderim, neminem similem monacho temulento reperio. Qui in proprijs gloriatur viribus: primus ipse imprudens est ac demens. Confusio & improperium est monacho, in propria glo-

* al. insipientia & ineptia.
Oculus vagus taxatur in Religioso.

C riari potentia: nam qui gloriatur, in Domino glorietur. Immodestus atque insipiens, in risu extollit vocem suam: insipientissimus vero, qui inambulans mouet ac ventilat inordinate humeros suos, simul & brachia. Insolentiæ signum est in monacho, sinistram partem * camisij sui indecenter assumere: at qui bene moratus est; in cunctis religiose verecundeq. aget. Perniciosum homini vitium est, vsitata sibi reddere iuramenta † in ore suo. Noli adsuescere iuramentis: vt non multiplicentur ignorantiæ tuæ; & pro iustitia, tibi peccata coacerues. Gloria monacho, timere Dominum, & obseruare mandata eius. Gloria monacho, humiliare seipsum, & submittere se paruis pariter ac magnis. Gloria monacho est discretio, & * humilitas animi. Gloria monacho, est iniuriæ ac malorum obliuio; nec non patientia, & sobrietas atque vigilantia, ad omne opus bonum.

1. Cor. 1.
* τοῦ καμισίου. * ἀλ. καμασίου.
* al in lapsu suo. sed hic potius ἐν τῷ σώματι, quam πτώματι legendum.
* al. modestia.

D Ne senem despexeris, si ad labores solitariæ vitæ venire voluerit: etenim Dominus eos, qui ad vndecimam horam accesserant, non reiecit. ignoras enim, an forte vas electionis sit iste. Nam si superbiam amaueris, eris pars dæmonum: sin humilitatem dilexeris, eris pars Domini Christi. Si auaritiam amaueris, vacuus & inanis hinc abibis: at si paupertatem voluntariam dilexeris, diuitijs cœlestibus non priuaberis. Si passionem * memoriæ iniuriarũ, in corde tuo occultaueris; domicilium eris iracundiæ & ignorantiæ, tristitiæ pariter atque doloris; & aspectus faciei tuæ in te immutabitur. Viæ enim eorum * qui iniurias memoria tenent, in mortem sunt. Vir alte sapiens, plurimum contristabitur: at qui humiliter sentit, in Domino semper lætabitur. Superbia honorem omni tempore requirit: at humilitas, neque in gloria effertur, neque in ignominia angitur; nam

Matth. 20.
Antithetaaccommoda.
* μνησικακίας.
* τῶν μνησικακούντων

E mercedem a Domino expectat. Qui memoriam iniuriarum abscondit in corde suo: similis est ei qui in sinu suo serpentem nutrit. Ne cor tuum dolore atque tristitia afficias: nam seculi tristitia mortem operatur: quæ autem secundũ Deum tristitia est, vitam tibi æternam conciliabit. Quære Dominum carissime, toto corde ac viribus tuis, vt saluetur anima tua; & malitia non demoretur in corde tuo. Nam sicut cataracta imperum auertit aquarum: ira malitia cognitionem atque scientiam a corde remouet. Si quod iustum est, consectatus fueris: comprehendes, & indues illud, tamquam vestem * talarem gloriæ. Monachus secula-

2. Cor. 7.
Cataracta impetum aquarũ impedit.
* ποδήρη.

secularibus rebus implicatus, multis damnis afficitur: qui vero laborum exer- A
A dissimili. citamenta sustinet, detrimentum nullum patietur. Qui mentem ac cogitatio-
** ἐαυτὸν ἀνακείροντι.* nem suam, post vitæ renunciationem atque secessum, ad secularia conuertit: ni-
hil ab eo qui seipsum * detondet, differt. Qui putat se ludere in † vtraque re: se-
† i. in vita seculari, & religiosa. ipsum seducit, ac decipit. Scriptum quippe est: Deus non irridetur. Quod enim
Galat. 6. quis seminauerit, hoc & metet. Noli circumspicere monache, per vicos ciuita-
Sap. Sirach. 9. tis: neque oberraueris in plateis eius: ne forte * euentus tibi occurrat, & laba-
** al. casus aliquid tibi occurrat.* tur anima tua in perditionem. Elatio oculos mentis excæcat: at humilitas in
caritate eos illuminat: docebit enim mites, vias suas. In volutabrum luti,
frater, ne ingrediaris: & a viris timoris Dei expertibus, longius recede. Malum
& periculosum est viro, confidere in seipso: qui autem sperat in Domino, salua-
bitur. Qui sua exornat vestimenta, superbiæ obnoxius erit: Monachus vero su- B
perbus, velut aquila est absque pennis. Monachus modestus ac humilis, leuis
& celer est cursor, & tamquam sagittarius iaculandi peritus. Nam sicut omnia
ferrum attenuat, & domat: ira & quæ secundum Deum est humilitas, conatus
** βέναυλον τῷ θηρευτῇ.* & machinas inimici reprimit. Quemadmodum enim * venabulum venatori: &
scutum militi: sic etiam monacho est humilitas. Stude frater, sponte in angusta &
Matth. 7. arcta via Dei ambulare: antequam inuitus aliā ea angustiorem ingrediaris. Glo-
** ἐν τῷ προϊέναι.* ria viro seculari est in * prodeundo: monacho autem, in non trāsgrediendo limen
† al. cella sua. domus † suæ, mente ac cogitatione. Ausculta carissime: Athleta decertans, os
suū obstruit: & tu a superfluis os tuum occlude, & habebis requiem. Quàm ma-
Sap. Sirac. 25. gnus, dicet quispiam, qui nactus est sapientiam: at non est maior eo, qui timet
Dominum. Quàm magnus, inquiunt, qui incepit: at non vt is, qui perseue- C
Antitheta apta rauit. Quàm magnus, qui est primus: sed non vt is, qui perfecit. Noli carnalem
amare requiem: ne in ipsa damnum spiritale comperias. Noli curiose sectari
ea, quæ non sunt tua: ne, quæ tua sunt, deperdas. Ad opus immoderatum at-
que immensum ne teipsum impellas: nam cūcta debito modo atque mensura, &
** al. perutile.* ordine agere, præclarum est & * salutare. Qui suo corde timorē Dei non possidet;
quamuis mel & lac quotidie comedat, quiescere non poterit: vir autem fidelis, ge-
nerose ac strenue omnia suffert. Permane in suaui iugo Domini: vt molestum &
** al. effugias.* graue mundi huius iugum * excurias. Cellā fratris tui, caue frequentes: ne te, &
illum conturbes. Si librum vtilem habeas, & fratrem illo vti velle audias; candide
NOT. & sine inuidia præbeto ei: Tu autem carissime, studiose re tibi commodata vte-
re, eamq. suo in pace redde Domino. Quòd si cœnobij librum in tua cella te- D
** al. ne contemptim proijcias illum, sed, &c.* neas: ne proijcias * eum per negligentiam: sed studiose complicatum serua atque
custodi eum, tamquam Dei esset. Monachus temerarius præfectum, & fratres
dedecorat: at sapiens reuerebitur eos. Temperantia carnem macerat: at vora-
citas mentem crassam reddit. Non præbet patientiam in cella monacho, quòd
non grauate suum opus efficiat: sed timor Dei, & mortis atque tormentorum
recordatio, patientem illum reddunt. Satius est insistere operi, & orationi, diui-
narumq. scripturarum meditationi: quàm tempus deperdere, & verbis otiosis
† al. noli fratrē tuum irrisionibus tentare: ne forte in necessitates atque angustias ipse cōgaris. vacare, vnde detractio oritur. Noli fratrem † tuum, qui ridiculis circumfertur
rebus, experiri ac prouocare ad agendum: ne tu quoque de rebus ridiculis agere
cum illo cogaris. Scriptum est enim: Qui irritat aliquem verbis, non saluabi-
tur. Qui propria seipsum temeritate odibilem reddit, a quo amabitur? Et qui E
diligit eos, qui ipsum diligunt; quam mercedem habebit? cum dicat Dominus:
Matth. 5. Nonne & * peccatores hoc faciunt? Vir audax ac præceps, turbabit animas fra-
** vulg. publicani.* trum: at qui in charitate patiens est atque longanimis, timet Dominum. Iunio-
** al. Iuniorem monachū ne laboribus nimium grauet, & a sene insipiente te seducente passa vit.* rem * laboriosum, ne nimis oneres; & cum sene stulto ne incedas. Sapientes ve-
ro senes, post Deum, fratrum sunt firmamentum. Magnum virtutis opus, est
continentia oculorū, ventris, & linguæ: at si cumuletur benignitate & misericor-
dia, vt lampas fulgebit. Quemadmodū qui bonum aliquod, sibi ipsi in thesaurum
recon-

A recondit: ita vir qui celebrat ac laudat proximum in absentia sua. Dominum
Deum time; & bona hæreditabis. Viam peccatorum ne ingressus fueris: iusto-
rum vero semitas inuestiga. Si iustitiæ vias amaueris; vitam æternam inuenies.
Si amaueris quietem; nauigationem tuam in tranquillitate perficies. Si silen-
tium amaueris; a pluribus diligeris. Si auerteris oculos tuos, ne videant vanita- *Psal.118.*
tem; mundas in te cogitationes inuenies. Si continentiam amaueris; fornica-
tionis dæmonem refrænabis. Si amaueris paupertatem; auaritiæ dæmonē in fu-
gam conuertes. Qui aurum in cella sua recondit; thesaurizat sibi passiones su-
perbiæ, & inobedientiæ: at qui orationes & eleemosynas sibi thesaurizat, in
Deo ditabitur. Alij possessiones, & pecunias thesaurizant sibi: at tu monache,
preces & eleemosynas thesauriza tibi. Alij in tibijs lætantur, & musicis: at tu
B monache, in psalmorum decantatione, & Domini celebratione lætare. Alij in
delitijs lætantur, & ebrietate: at tu monache, in voluntate Domini perficienda
lætare. Alij vana oblectantur gloria: at tu monache, in Deo lætare, qui tibi &
omnibus diligentibus ipsum, coronam gloriæ præparauit. Alij voluptatibus
gaudent: at tu monache, in * sanctitate & continentia lætare. Vir qui Chri- ** al. in abstinentia & sanctificatione gaude.*
stum amat, turris est inexpugnabilis: perfectus autem in charitate, murus qui
frangi non potest. Si deambulando meditari velis; tacendo meditare, & inanem
gloriam vitabis. Bonum est corrigere errantem, & non risum mouere. Aqui- *Ira. & iracūdiæ differentia.*
lo conturbat mare: & subita ira mentem commouet viri: at longanimitas ex-
pellit iracundiam, impetumq. efferuescentis animi; & si ira non adsit, cessat
quoque iracundia. Si ædificare frater nolis; ædificata ne destruas. Si plantare no- *Parœmia elegans & accommoda, cū antithesi.*
C lis; plantata ne euellas. Si frater quiescere non velis; alios quiescentes ne per-
uertas. Si hymnos Domino offerre, atque concinere nolis; alios decantantes, ca-
ue perturbes atque impedias. Loquitur diues, & cuncti silent, & verba eius ad
* cœlos vsque extollunt: loquitur autem Deus nobis per sanctas scripturas, & ** al vsq. ad nubes.*
tacere, atque auscultare nolumus: sed alius garrit, alius dormitat, alius vero NOT.
mente distractus euagatur. Sed quid dicit scriptura? Qui auertit aures suas, ne *Prou.28.*
audiat † sermones altissimi: etiam ipse Deus precationem eius execratur. Mona- *† vulg. ne audiat legē, oratio eius erit execrabilis.*
chus negligens ac piger, in oratione audire * cupit, Amen: at qui sedulo & vigi- ** al. expectat.*
lanter orationi intentus est, non conturbatur. Longe porro a nobis sit, quod per
Prophetam est dictum: Propinquus es labijs eorum, & procul a renibus eorum. *Esai.29.*
Ne scandalo & offendiculo sis fratri, neque concurras cum eo ad peccandum: vt *sed alit. vulg.*
D non irascatur tibi Dominus, & in manus te tradat * malorum. Beatus vir, qui in ** al. impiorum.*
nulla re scandalizarit proximum: quoniam merces eius magna est in cœlis. qui
* autem indiscrete ac temere scandalizatur, scandalizabit multos. Nisi prius ob ** al. qui verecūdē offenditur, offendet multos.*
oculos sibi homo constituerit sua peccata, in quocumque loco, quiescere non
poterit. Beatus qui bonam auspicatus fuerit vitam, atque ita perfecerit, vt Deo
placeat. Scriptum est: qui honorat patrem suum, iocundabitur * in filijs; & in *Sap. Sirach.3.* ** al. a filijs.*
die orationis suæ exaudietur. Qui honorificat patrem, vita viuet longiore, & in *Ibidem.*
die obitus sui inueniet gratiam. In verbis & factis honora patrem tuum: vt su- *Ibidem.*
perueniat tibi benedictio ab † eo. Ne glorieris in contumelia patris tui: non est *† vulg. a Deo.*
enim tibi gloria, patris confusio. Gloria enim hominis, ex honore patris sui: &
dedecus † filijs, mater sine honore. Pro parentibus carnalibus, monache, eos *† vulg. & dedecus filij, pater sine honore.*
E habes qui secundum spiritum te generant in Domino; deducuntq. ad vitam te
æternam. Audi frater eum, qui dicit: Fili, in mansuetudine opera tua perfice, *Ibi. Sap. Sir.3*
& ab homine acceptabili diligeris. Quanto maior es, tanto magis te humilia: &
coram Deo inuenies gratiam. Quoniam magna est potentia Domini, & ab hu- *Ibidem.*
milibus honorificatur. * Obductioni autem superbiæ, non est sanatio: frutex e- ** vulg. Synagoga superborum nō erit sanitas.*
nim peccati radicauit in illo. Tria sunt genera, quæ augent vanitatem, & quar-
tum non bonum: inobedientia iuniorum; & senes inuidia, super iuniorum profe- NOT.
ctu laborantes; & religiosus, si ad * iniqua declinet; & præfectus, si imprudenter ** al. impia.*

fratrum

Quattuor quæ gloriam & existimationem augent. *NOT.*

fratrum animas premat. Quattuor genera gloriam atque existimationem au- A
gent, & quartum coram Deo & hominibus bonum: concordia fratrum in mã-
suetudine & iustitia; & frater fratrem in timore Domini commonefaciens; & iu-
niores, morem senioribus, vt Dominis proprijs gerentes; & præfectus suos fra-
tres vt seipsum diligens, salutemq. animarum ipsorum in veritate curans. Res
mala atque periculosa viro est superbia, per omnem modum. Noli amare su-
perbiam carissime: non enim ingua, quid est conducibile. Omnis morbus recte
curatus sanitatem consequitur: at superbiæ morbus, malum est immedicabile:
nam sanitatis remedium a se repellit, & mortiferum sibi ipsi pharmacum effin-
git: absit igitur, vt in seruis Christi Domini reperiatur. Gloria monacho est ser-
mo fidelis, & modestus: qui vero scurrilibus delectatur, demens est ac stultus.
Festiuitas monacho est, obseruatio mandatorum Christi: consolatio vero ipsius, B
non agere malum. Lætitia & oblectatio monacho est, accedere ad Dominum:
gloria autem eius, timor Domini. Mundanam * participare philosophiam non
potui: gratiam vero cum remissione peccatorum a Domino deposco. Supra
smaragdum, & hyacinthum, & supra dolia auro plena, omnemq; scientiam mun-
di huius, confiteor tibi Domine pater: quoniam postulatis meis non fraudasti
me, & non despexisti deprecationem inutilis serui tui. Tu enim desperatorum
spes es vnica, & auxilio destitutorum adiutorium atque præsidium tutissimum.
Sit nomen maiestatis tuæ benedictum in secula. Amen.

** al. mundana prædicationes philosophia nequiui, &c.*
Confessio atque precatio ad Deum.

Postulasti a Domino, monache, quæ decent professionem tuam: & infinite
multiplicata largietur tibi. Sine aqua non ædificatur turris: & absque cognitio-
ne non excolitur virtus. Vidi iuuenem prudenter consolantem atque hortantem C
senem; & in hoc demus gloriam Deo. Post concupiscentias tuas, monache, ne
ambules; & a desiderijs tuis prauis cohibearis. Nam si animæ tuæ * præstes pro-
pensam concupiscẽtiæ affectionem; risum concitabis inimico tuo. Qui corporis
sui carnes delicate nutrit, concupiscentias malas pascit; & turpes ei cogitationes
non deerunt. Castiga carnem tuam monache, & in seruitutem redige: ne re-
probus efficiaris. Quod bonum est, in tua carne exerceas: & cito fructificabis.
In fratrum conuersatione quietam agere vis vitam, monache? communi fratrum
contentus sis mensa; & erit sanitas carni tuæ, & cura ossibus tuis: & anima tua
detrimentum non patietur. Sin autem in phialas, & pocula inflexeris oculos tuos:
nouissime dolore affligeris, velut a serpente ictus. Si pium ac religiosum virum
manu cibaria tenentem conspexeris; ne ipsum mẽte tua damnes, ac iudices: non D
enim nosti, cui ista apponere velit. Cura monache, internum opus; & ne inutiles
muros exornes: siquidem venustas & elegantia cellæ, monacho patientiam non
præbet. Quæ necessitatis sunt, quæramus: nam superflua, & distractionem no-
bis præbentia, non prosunt. Piger & ignauus monachus, excusat se, & dicit;
Hodie hic habito, & crastino die hinc discedo: cur ergo laboribus me fatigo atque
conficio? Componaris monache, instar mallei & incudis, in mente tua: & affer
cogitationes cordis tui, & reprobas atque inutiles a te repelle. Qui de pij atque
religiosi lapsu lætatur, hic dupliciter cadet: at qui conuertit hominem ab errore
viæ suæ, saluabitur. Si peccauerit frater, libenter accusamus eum: at si nos pec-
cauerimus, reprehensionem non libenter recipimus. Ne frater, pro diabolo: at
potius contra ipsum decerta. A iuuentute tua frater, excipe doctrinam: & vs- E
que ad canos, inuenies sapientiam. Monachus obuenientia mala prompte for-
titerq. sustinere valens, ex parte dolorem percipiet: at qui tentationem * expe-
ctat, abundantiore dolore afficietur. Propria proditio, est negligentia; negli-
gentia autem, grauis ac dira est captiuitas: at vigilantia, etiam captiuam du-
centes captiuitatem, capit & apprehendit. In pigritia manuum stillabit domus:
& quando * voluerit, in ea manens, ab ipsa fugiet. Monachus piger, ne ianuam
quidem suæ cellæ occludet, donec a vento iactata, confracta fuerit: at sobrius

Sap. Sirac. 18.
** al. præbebis beneplacitum tuæ bonitatis, &c.*
Iaco. 5.
Sap. Sirach. 6.
** al. non expectat.*
Eccl. 10.
at aliter vulg.
** al. noluerit.*

ac vi-

A ac vigilans, irreprehensibilis erit. Qui suos refrænat oculos, leuior atque expeditior erit: at qui huc illucq. retorquet illos, graue sibi ipsi onus imponet: distractio enim concupiscentiæ, puram ac simplicem mentem transfigurat, atque immutat. Si abreptus, oculos tuos in vanitatem conieceris; celeriter reprime illos: ne forte in turpem commixtionem incidas. Dum tua vritur caro, caue contingas partes pudoris: ne vehementius, inflammationem in te accendas. Beatus qui omnem carnalem concupiscentiam vicerit. Malum est * cum anima excrescere cogitationem improbam, quemadmodum & gramen in holerum areola. Numquid insula in medio mari sita, fluctus abscindere potest, quo minus ipsi allidantur? verumtamen insula fluctibus resistit. Ita etiam nos, cogitationes amputare noxias non possumus: attamen cogitationibus eiusmodi obsistere possumus, si volumus. *Oculorum custodia commendatur.* *al. in anima augeri cogitationem peruersam, &c.* *A simili.*

B lumus. Cæterum dicat fortasse quispiam: & quo pacto interdum per cogitationes superatur anima? superatur, quia non se opponit cogitationibus: sed permittit eas introire: pabuloq. deinde reperto, paullatim animam dissoluunt atque euertunt. Quattuor sunt mala, quæ difficulter curationem admittunt, videlicet, amor sui ipsius, auaritia, vana gloria, & ambitio siue cupiditas dominandi, quæ dicere non nouit, sufficit: sed nullum eorum curatu impossibile est Deo. Antequam malum radices in te agere incipiat, euelle illud; & priusquam surculos suos emittat, ex imis foueis radicem ipsius extrahe: nam si radices illud in te agere permiseris, dominium sibi vsurpabit in te. Qui vigilanter attenteq. orat, adurit dæmones: at qui mente vagatur, illudetur ab ipsis. Qui suis abducitur concupiscentijs, & cogitationum oblectamentis, facile capietur: at qui temperans est *Quattuor mala quæ difficulter curantur.*

C ac continens, saluabitur. Incredulitas duplicitatem animi generat, duplicitas autem negligentiam, negligentia vero obliuionem, & obliuio desperationem; at desperatio mortem. Vnde mala in nobis dominantur; nonne per nostram negligentiam? Non subijciaris membris tuis: vt non dominentur in te membra tua. Quod bonum est, in ijs operare, & non quod malum sit: & eris possessio pretiosa * Domino tuo. Signum animæ pigræ ac negligentis est, non libenter sacras audire scripturas: anima vero sobria & vigilans, diuinas lubens sermones suscipit. Quemadmodum terra sitit pluuiam: ita lectus bonus ac mollis nutrit somnum, & caretia † timoris Dei auget illum. Ouis tibi est? ne simul cum ea lupū recludas. Et si qua in re oppugnat te inimicus; ne intromittas eum in domum tuam: quod si etiam introduxeris, ne mente ac cogitatione relaxeris: sed timore Dei ob ocu- *Gradatio verborum efficax.* *al. Domini tui.* *† ἐνδεία Sué.*

D los tibi constitue: ne forte inimici tui derideant te. Domus super arenam ædificata, non erit stabilis; & exercitatio vitæ monasticæ studio placendi hominibus admixta, non permanebit: at qui in timore Dei operatur, iacturam mercedis non patietur. Tempore orationis, peregrinum * atque extraneum colloquium non proferas: & a precatione, mens tua non obscurabitur. Frater, ad psallendum Deo consistis? aperi os tuum eloquio Dei. secundum eum qui dicit: Psallam Deo meo, quamdiu * fuero. ne forte interea dum negligenter agis, alienæ cogitationes tuam mentem obturbent. Sed dum psallis spiritu, psalle etiam mente. Magnum in oratione donum est lacryma; abstrahi autem dæmoniacis cogitationibus, morti est simile. Cor a cœlestibus degenerans cogitationibus, dæmones rebus terrenis constringent atque implicabunt: quando autem corruptibilia *Matth. 7. & Luc. 6.* *al. a peregrina confabulatione abstine.* *Psal. 103. 145.* *al. sum.*

E contemnet; tunc ea, quæ corruptioni non sunt obnoxia, comprehendet. In morticinio adducentur ac cogentur vultures: & in anima seipsam desperante, congregabuntur dæmones. Vbi enim cadauer, ibi congregabuntur & vultures. Sursum habeamus mentem, carissime: adhuc enim modicum restat temporis, & hinc abibimus: & quæ congregasti, cuius erunt? Sicut fumus expellit apes: ita malitia cognitionem atque scientiam repellit a corde. Nemo delectatur iustitia: sed auaritia detinentur multi. Nemo gaudet quod * iniuria non affecerit proximum: sed si paruo magna emerit. Ante faciem tonitrui, coruscat fulgur: & a facie nubis *Matth. 24. & Luc. 17.* *Luc. 12.* *al. iniustitia.* *Sap. Sirac. 35. iuxta 70.*

duræ ac densæ, alas contrahit omnis auis. Comminatio apri, in necem ipsum A
tradet: & iracundia viri, ruinam ipsi præparabit. Leo capitur propter ventrem
suum: & gulosus ob ventris voluptatem conteritur. Equus duri oris, in malorum manus sessorem suum præcipitabit: & homo duræ ceruicis, in mala incidet. Tempore niuis, peruestigatur fera: & tempore tentationis, inuestigat Satanas monachum: probatio autem monachi, in tentationibus apparet. Contende carissime; vt discretionem possideas, in qua * virtutes solitariæ vitæ sunt reconditæ. Discretionis porro interpretatio, quid aliud est, quàm absque scandalo & offendiculo custodire sodalem; & meliora, magisq. ad salutem pertinentia deligere. Cupis magnus esse? sis omnium nouissimus. Cupis bonum possidere nomen? in lenitate ac mansuetudine, opera tua temperato atque peragito. Time autem Dominum in veritate: vt bene tibi sit in nouissimis tuis: quia timentes ipsum, glorificat. Noli monache, obsequi inuidiæ; neque insidiari fratri tuo, & probrosum ei nomen imponere, volens cum ignominia eum suo loco expellere: vt non quæ in alterum moliebaris, ipse sustineas. qui enim foueam fodit proximo suo, incidet in illam. audiasq. quod scriptum habetur: Cadent in retiaculo eius peccatores. impleaturq. in illo, quod dictum est: Omnes qui pie volunt viuere in Christo IESV, persecutionem patientur. Ne excusationem prætexas frater, dicens, te cum alijs non facere mala, neque communicare male agentibus: scrutatur enim corda & renes Deus. Si frater tuus carissime, e cœnobio egressus sit: ne mente aduersus ipsum efferaris, neque sit infamia notatus in oculis tuis: Ignoras enim, quid superuentura pariet dies. Dicentem audi: Qui se existimat stare, videat ne cadat. Et rursus: Non enim qui seipsum commendat, ille C
probatus est: sed quem * Deus commendat. Nam multi cum putarent se alios vicisse, ac dominari illis; hi externis magis externi euaserunt: Illi autem quorum desperata salutis spes fuerat, gratiam a Domino acceperunt. Nam Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Si virum conspexeris immorigerum & intemperantem, superbum & sibi sapientem; huius radix semimortua est, eo quòd non suscipiat ipsa pinguedinem ortam a timore Dei. Sin autem quietum atque tranquillum, & humilem virum videris; huius radicem permanere noueris: quia a pinguedine timoris Dei irrigatur. Tametsi fratres, accidat præfectos nostros nobis præsentes non assiduè adesse: Magnus tamen semper inter nos pastor præsens est. Verax quippe est qui dixit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio ipsorum. Attendamus ergo nobis ipsis carissimi. Monachus * indecenter se gerens, manus suas † in homines temere conijcit: qui autem aliorum miseretur, misericordiam consequetur. Opere aliquo fratrem oneras? bonum opus præstas, si tamen laboris ei mercedem in caritate Dei reddideris: non * enim pium atque religiosum est, nocere & aduersari alteri. Qui patientiæ & longanimitatis, atque clementiæ viam inuenit, is vitæ viam inuenit. Homo distractus, insigni die se exercet; & in opificio, se versat huc atque illuc, & concutit. Passer passerem in rete ac laqueum allicit: & peccator sui similes in profunda malorum adducit. Deuita eos monache, qui otium amant, & quiescere nolunt. Fuge monache, eos, qui conuiuijs gaudent, & dicunt: Hodie ego faciam, at tu crastino die ages. si enim eiusmodi sermonibus consenseris: vitam religiosam non perages. Cæterum imitare eos, qui feruent spiritu, quique E
per angustam & arctam viam ambulant: vt vitam æternam assequaris: nam lata & spatiosa via, in perditionem ambulantes * in ea deducit. Monachus piger ac negligens, ingruente cogitatione aliqua, reclusus in cella sua huc illucq. circumfertur, instar nauis † gubernaculo destitutæ: qui vero cum patientia vitam quietam degit, inanibus cogitationibus non abstrahitur. Qui fratris sui profectui inuidet, seipsum a vita æterna segregat: at qui ei auxilio est, particeps eius erit. Si enim qui * mala agẽtibus consentiunt, vtrosq. iustitia punit: nonne multo magis
Domi-

* al. thesauri virtutum solitariæ vitæ sunt repositi. &c.
Sap. Sir. 3. & Matth. 20.
Psalm. 14.
Eccl. 10.
Psal. 140.
2. Tim. 3.
Psal. 7.
Prou. 27.
1. Cor. 10.
2. Cor. 10.
* al. Dominus.
Iacob. 4.
Matth. 18.
* ἀσχήμων μοναχός.
† al. in homines iniicit.
Matt. 5.
* al. Vetat enim pietas atque religio, damnum inferre alteri.
Matt. 7.
* al. sequentes eam.
† al. gubernatore.
Rom. 1.
* al. male.

A Dominus mercedem cooperanti cum voluntate sua, præbebit? Scriptum reperi- *Psal. 33.*
tur: Multæ tribulationes iustorum: & ex omnibus illis liberabit eos Dominus. *Psalm. 31.*
atque etiam multa flagella peccatoris: & mors peccatoris pessima. Non est vir- *Psal. 33.*
tus, contumelia accepta stupere: sed potius animaduertere, & aspernari eam, pro-
pter pietatem. Ignauus enim, inquit Sapiens, etiam conuicijs exceptus, non con- *Prouerb. 20.*
funditur. Satius est subridendo, iracundiam atque furorem præcidere; quàm *iuxta 70.*
aspere & crudeliter efferari: Viro autem prudenti, planctus risu suauior est ac *Sap. Sirac. 22.*
gratior. Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum * versu- *iuxta 70.*
tum: vt non cadam † per ipsa? & lingua mea perdat me? Domine pater, & Deus ** vulg. certum.* *† vulg. ab ipsis.*
vitæ meæ, ne derelinquas me in concilio eorum; & ne permittas me cadere in *Sap. Sirac. 23.*
illa. Dixisti enim Domine: Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis con- *Matth. 10.*
B demnaberis. Nam si Propheta dixit: velut pannus * menstruatæ, omnis iustitia *Esai. 64.*
nostra: quid dicam ego, qui in peccatis natus sum? Et nunc Domine, ex tuis mise- ** al. sedentis, menstruata.*
rationibus tota spes mea dependet. Propitius esto mihi peccatori, Domine. † Ela- *Sap. Sirac. 23.*
tionem oculorum ne dederis mihi: & concupiscentiam malam auerte a me. Ne *† vulg. Extollentiam.*
fidem fallacibus attribuas insomnijs, carissime: nam multos * deceperunt som- ** al. seduxerũt.*
nia, in ijsq. spem ponentes exciderunt. Ad quas enim nos deuenimus mensuras,
vt visiones Angelorum adspiciamus? Magna felicitas, & gloria, est humilitas: &
non est in ea lapsus atque ruina. Signum porro humilitatis est, ambabus manibus
omni tempore ac loco subuenire fratri necessitatem patienti, non secus ac reci-
pere. Monachus hæreditatem parentum carnalium requirens, in varias distra-
ctiones incidet: qui autem Christum exquirit, saluabitur. Caue dixeris: Si con-
C senuero, vnde sustentabor? De crastino non est permissum nobis, sollicitos esse: *Matth. 6.*
& de senectute tua nunc anxie atque solicite cogitas? Regnum Dei, & iustitiam *Ibidem.*
eius quæramus: & omnia hæc adijcientur nobis. Ipse enim dixit: nouit pater *Ibid.*
vester cælestis, quid opus sit vobis, antequam rogetis eum. Si vero ista pri-
mum non quæsierimus: iam perspicuum est, nos de his minime laborare. In
Dominum igitur curam & sollicitudinem tuam proijce: & ipse te enutriet. Si *Psal. 54.*
Dominus aliquid in manibus tuis prosperauerit: quasi ipse rationes tecum sub-
ducturus sit, satage. Qui pauperum miseretur, bonis replebitur: at qui miseri- *Prou. 14. &*
cordiæ viscera claudit, a cœlesti quoque sponso excludetur. Qui confidit in ho- *Matth. 5. 25.*
mine, non aspiciet bona: at qui in Domino sperat, saluabitur. Ne sis asper in *Psal. 117.*
lingua tua: quoniam os iusti distillat gratias. Cibi multi crassam ac stupidam
D reddunt mentem: bona autem temperantia purgat eam. Attende monache, at-
tende tibi, a conuersatione mulierum. Vide carissime, ne forte prætextu atque
occasione cuculli, aut analabi, aliove amictu capiatur anima tua: multæ enim *Cucullus.*
sunt insidiæ fraudulenti inimici. Satius est veteres ferre vestes, & curam habere *Analabum.*
animæ, in timore Domini: quàm splendide vestiri, & turpiter, atque inhoneste *NOT.*
incedere. Qui Dei custodit mandata, seipsum diligit: at qui ea contemnit, ani-
mæ suæ detrimentum adfert. Vir ebriosus, & iracundus, conturbat animas
fratrum: & dedecus eius, perpetuo cum ipso est. Impone vlceri malagma: & iu-
niori monacho pietatem non fictam. Ad * interitum ruit monachus nouitius, ** ἔρημαν καταστάσιν:*
propriam sequens cogitationem, & expertorum admonitionem non recipiens.
Error prauus nouitio monacho, est inobedientia: submissio autem atque obe-
E dientia in Domino, munit protegitq. fortia. Vir superbus & immorigerus, dies
adspiciet amaros: at humilis & patiens, omni tempore lætabitur in Domino.
Magna res est, virum inuenire patientem, & humilem: & pulchritudo eius im-
mensa. Non contradicas veritati: & te tuæ inurbanitatis atque immodestiæ *Sap. Sirac. 4.*
pudeat. Non confundaris confiteri peccata tua. Et, ne dixeris: peccaui, & *Sap. Sirach. 5.*
quid * noui mihi accidit? Dominus enim patiens est, & longanimis. Ne tardes ** al. quid mihi accidit triste?*
conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Memineris non tardare *Sap. Sirac. 5.*
iram eius. Non sit exporrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum *Sap. Sirac. 4.*
collecta:

collecta. Monachus prudens, in charitate seipsum circummuniet: at insipiens, A
odium sibi accumulabit. Qui extollitur aduersus fratrem suum, a dæmonibus illudetur. Noli perpetuo contemnere fratrem tuum. quoniam scriptum habetur:
Sap. Sirac. 11. Multi tyranni sederunt in throno ac solio: & insuspicabilis portauit diadema. Sis hilaris in iustitia: ad peccatum vero, potius tristis. Ægritudo animæ, est am-
**al. passio mala* bitio: vana autem gloria, * morbus malus. Egressus es cella tua monache, ad ministerium? custodi sensus tuos; vt non concilies tibi ipsi bella & perturbationes,
Sap. Sirac. 36. sed aliter in sacro cod. per cogitationes improbas. Vbi non est, inquit, sepes, diripietur possessio: & vbi non est patientia, ingemiscet errans. Multas excusationes sibi piger coaceruabit monachus: & somnolentus, in mala decidet. Monachus auarus, instar palmæ est infructuosæ: at inops ac pauper, velut palma detonsa est in altum ascen-
† φιλόϋλος. dens. Monachus qui rerum terrenarum † amore capitur, similis est accipitri ex- B
**al. qui loris ac vinculis pedes implicat.* tenso, * & loros ac vincula suis pedibus capienti, qui vbicunque consederit, implicatur: at qui a rebus materialibus † est alienus, viatori accincto & expedito
† ἄϋλος. est similis. Multi apud se videntur esse prudentes: sed intelligere nequeunt, eam quam putant prudentiam, detrimento animæ sibi futuram. Non est sapientia,
** al. qua secundum Deum non agit.* non est prudentia, non est consilium bonum in anima * timorem Dei respuente: Sapientia autem vera est, cuncta secundum Deum agere. Guttur dulce mul-
Eccl. 6. tiplicabit amicos: &, qui diligit Dominum, conseruabit vias eius. Honora fratrem coram notis atque familiaribus ipsius: & coram Domino, in pretio atque honore eris. Oeconomus fidelis, lucrabitur animas fratrum suorum: mens autem atque animus eius, qui memoria conseruat iniurias, disperget illos. Prudens œconomus, iuste partietur: imprudens autem atque insipiens, pugnas præpara- C
bit. Monacho insatiabili, non sufficiet quod æquum ac iustum est. Et loquax, turbas concitabit: qui vero timet Dominum, quietam vitam ducet. Oeconomus
**al. mansuetus.* ebrietati deditus, deijcietur a gloria: at temperans, & * modestus ac humilis proficiet in gloria. Ne tibi ægritudinem prætexas monache, cum sanus sis.
Psal. 9. 77. 80. quoniam scriptum est: Et desiderium eorum, dedit ipsis. Ne aspernemur, fratres, gratiam Domini præbentis nobis fortitudinem ad operandum bonum: sed hoc in ea operantes, gratias semper agamus Domino. Qui proximum deridet; velut detractor habetur: detractio autem, apud Deum, & homines, est odiosa.
Prou. 15. 16 Qui exacerbat proximum, suscitat iracundiam: at qui pacificat, perbeatus est;
Matth. 5. quoniam filius Dei vocabitur. Senes honora propter Dominum: & iuueni egeti compatere: & mercedem a Domino accipies. Scriptum reperitur: Nolite ope- D
Ioan. 6. rari cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Manus tuæ, quod bo-
Ephes. 4. num sit, operentur: vt & necessitatem patienti distribuas. & cor tuum semper directum sit ad Dominum: & cibum permanentem operaberis, & non pereuntem. Operare frater, & ne obambules: magnam enim improbitatem docet se-
** al. iugum obedientiæ suffert.* gnities. Monachus murmurator, multa patietur damna: at qui strenue * tolerat, in nouissimis diuitias suas reperiet. Minister prudens, non negliget opus suum: & qui timet Dominum, non erit scandalo fratribus suis. Fugis carissime, eos qui iaculis petunt corpus? at fuge potius illos, qui in animã sagittas iaculant. Fugis serpentem mordentem corpus? at fuge magis mulierem, quæ animam mordet. Qui pulchritudinem explorat mulieris; concupiscentiam venustatis ipsius, suæ inserit animæ: & qui assidue præ foribus domus eius versatur, E
similis est ei qui in glacie deambulat: quia non longe ab eo abest lapsus atque ruina. Ignem fugis carissime, vt non comburat corpus tuum? fuge quoque peccatum; ne corpus tuum simul cum anima comburat in igne inextinguibili. Sicut duo pugiles: ita monachus, qui cum muliere versatur: at qui sobrius est & vigilans, spoliabit, & non despoliabitur. Ianitor fidelis, post Deum, est custos animarum: at infidelis, etiam suam ipsius animam abijciet. Tempus quod in solitaria transegimus vita, computamus: ob negligentiam vero in ipsa a nobis

admis-

A admissam, ignorantes extollimur. Laus est viro non tempus dumtaxat, sed in
bono profectus: profectus autem, non canicies; sed vitam recte & cum virtute Sap. 4.
traducere. Magistratus † & honorem militi, scutum, framea, & galea pariunt: at † τὰς ἀρχάς.
monacho nouitio, fides, pœnitentia, & caritas. Fides generat castitatem, &
humilitatem, obedientiam, & longanimitatem, atque temperantiam: pœniten-
tia autem lacrymas: at caritas patientiam, & spem. Qui assidue ex vna in aliam
cellam transit atque digreditur, inanes sibi cogitationes acquirit: at qui vno in
loco sustinet, magis quiete viuit. A iuuentute tua carissime, disciplinam tibi
elige: & vsque ad canos, prudentiam inuenies. Ab initio iuuentutis tuæ, semina Sap. Sirach. 6.
agrum tuum, & cura eum: ne forte spinæ in ipso, tamquam in terra inculta, suc-
crescant. Fructum in eo bonum facito: & ei, qui vires tibi suppeditat, da glo-
B riam. Aquæ augent fœnum; & conuersatio secularium, passionem superbiæ:
qui autem timet Dominum, non effertur. Si gratiarum donis effectus sis dignus,
ne propterea superbias: nihil enim habes boni, quod a Deo non acceperis: & si 1. Cor. 4.
secundum eius voluntatem non ambulaueris, proprium a te auferet, & meliori Matth. 13. &
atque vtiliori illud donabit: & tunc similis efficieris ei, qui propulsat & abijcit Luc. 8.
calamum qui lituræ cuiuspiam caussa fuerit. Quemadmodum duo in eo-
dem loco galli: ita duæ simul cogitationes in corde monachi. Recede ab alienis,
& quiescet anima tua. Vir sapiens custodiet mandata: & qui obseruat ea, paradi-
sum æternarum delitiarum possidebit. Melius est nomen bonum, quàm diui- Prou. 22. &
tiæ multæ: super aurum vero & argentum, gratia bona. Animam torpentem Eccl. 7.
consolare ac cohortare: & Dominus cor tuum confirmabit. Si poculum vini
C post orationem opportune acceperis; studiose ad cellam tuam vade, & clauso
ostio gratias age Domino, qui iugiter tibi dispensauit, & dispensat. Nam ser-
mones a prandio multiplicare, spectra & peccata generat. Vir ebrius agit & lo-
quitur vesperi, quæ non oportet, & quorum, diluculo pœnitet: qui si rursus vinũ
inuenerit, ad eadem relabitur. Si semel malum expertus sis, obserua te in poste-
rum. scriptum quippe est: Omnis qui natus est ex Deo, conseruat seipsum: & 1. Ioan. 5.
malignus non tangit ipsum. Noli vinum bibere ad ebrietatem carissime, etiamsi at aliter vulg.
vehementer te orent, qui adsunt amici. Nam si te vinum superauerit: præ cun- Contra ebriosos.
ctis, qui hortatores tibi fuerãt, in te scandalizabuntur. Attende porro, ne ab obli-
uione * occuperis. Laborat & angitur ventri deditus, conteriturq. dum ventrem * al, vincaris.
suum cibis replere studet; & vbi comedit, circa digestionem torquetur: Tem-
D perantiam vero sanitas sequitur, & sobrietas, atque vigilantia. Monachus va-
gus non erit inuulneratus, nisi animo excubauerit: qui autem patienter in quo
vocatus est loco permanet, maiorem requiem inueniet. Qui paruipendit exi-
gua, paullatim cadet: & pigritia sensim, inuitam atque odiosam pauperta-
tem generat. Noli recusare sanctorum virorum admonitiones, quantumuis in-
telligens sis ac prudens; nam in eo, cognitionis atque scientiæ fructus cernitur.
Indignum est monacho, in conuenticulis versari: & merces eius, dolor, & pœ-
nitentia. Scriptum quippe est: Dum laudantur iusti, lætantur populi: nomen Prou. 10. 29.
autem impiorum extinguitur. Et rursus: Laudet te * vicinus, & non os tuum: iuxta 70.
alienus, & non labia tua. Et iterum: Probatio auri & argenti, ignitio: homo Prou. 27.
autem probatur, per os laudantium ipsum. Filius intelligens, custodit legem: * al. proximus.
E qui autem pascitur luxu, dedecorat patrem. Honora cunctos propter Dominum, Prou. 28.
honorem tibi non repetens: & gratiam a Domino inuenies. Scriptum habetur: Prou. 28.
Qui non reueretur facies iustorum, non bonus: & qui talis est, buccella panis at aliter vulg.
vendet virum. Et rursus: Beatus vir, qui * veretur omnia per metum: durus * vulg. qui sem-
autem corde, incidet in mala. Viri amantis sapientiam, lætatur pater eius: qui per est pauidus.
autem pascit meretrices, disperdet diuitias. Satius est pasci diligenter, quàm Prou. 29.
pascere negligenter. Et, melius est studiose addiscere, quàm docere, & agere quæ
non oportet. Qui seipsum instituit, etiam alios instituit: & qui seipse docet,

etiam proximum docet. Noli nimium onerare fratrem tuum: nam si onus iumento tuo imposueris, quod vires superet, in medio viæ deficiet, atque succumbet. In omnibus, quæ acciderint tibi, prudenter te gere: & auxilij memineris tibi allati a Domino. Ne turpibus locutionibus aures tuas præbeas: vt mens tua non inquinetur. Sicut enim oculis obest fumus: ita turpis sermo nocet animæ. Si fornicationis te spiritus turbet: increpa eum, dicens: Dominus te * destruet, qui pessimo fœtore plenus es, dæmon immunditiæ. Nouimus quippe eum, qui ait: Sapientia carnis, * Inimicitia est in Deum. Non est sapientia, non prudentia, vbi Dei timor non est: nam satietas sapientiæ, est timere Dominum. Scriptumq. reperitur: Lux iustis assidue; lux vero impiorum extinguitur. Arbor vitæ, desiderium iusti: qui autem reprehensiones odit, demens est. A multiloquio non effugiet peccatum: parcens autem labijs, sensatus erit. Cogitationes iustorum, iudicia: gubernant autem impij dolos. Qui honore præuenit proximum suum, honorem inueniet: at qui non reueretur faciem fratris sui, cum labore atque molestia corripietur. Si cum fratribus comedis; secundum canonem ac regulam, demitte te in patinam. Nam & turtur, & hirundo, & agri passeres, custodierunt tempora ingressuum suorum. Demitte te, neque iuueniliter agas, propter minores & iuniores te. At tu carissime, cum totum diem ieiunus transigas, etiam in momento temporis commoueris? Suaue tibi est otium: sed vltima eius amara. Cum labore, opus tuum exerces: sed posterius lætaberis. Scriptum est: Abominatio Domino, labia mendacia: qui * autem facit fidem, acceptus ei erit. Qui multiplicat verba sua, abominabilis erit: qui vero os suum tenet ac reprimit, diligetur. Si virum aliquem negligentem, conspexeris ad virtutem resipiscentem: tu caue, cogitatione relaxeris; imo magis viriliter agas, & tentationis tempore amplius decertes. Monachi, caueamus excedere humilitatis mensuras: ne forte dum videmur consentanea facere, nostram ipsi religionem obseruantiãq. corrumpamus. Quapropter etiam damna, pœnasq. illatas pro nihilo ducamus, propter eum, qui dicit: Seruum Domini non oportet contendere ac litigare; sed mansuetum esse ad omnes. Et iterum: Beatus qui in omnibus semper est pauidus. Et: ne festines in spiritu tuo irasci: quia furor in sinu impiorum requiescit. Scriptumq. habetur: Filius astutus, obediens patri: filius autem inobediens, in * ignominia. Qui custodit os suum, seruat animam suam: at qui immodestus ac petulans est labijs, perterrefaciet seipsum. Filio doloso nullum erit bonum: qui autem conseruat mandata, perbeatus. Lex sapientis, fons vitæ: qui vero demens est, laqueo morietur. Qui incedit recte, timet Dominum: at qui peruertit vias suas, ignominia afficietur. Quæres sapientiam apud malos, & non inuenies: gratus autem * sensus, apud prudentes. Paradisus † sepimento carens, dum calcatur, desolatur: & qui non custodit os suum, deperdit fructus suos. Qui confidit in diuitijs, corruet: at qui succurrit iustis, hic † exorietur. Qui dissipat substantiam suam insipienter, egenus efficietur: qui vero in fide Domini eam dispergit, non * deseretur in æternum. Scriptum quippe est: Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi: cornu eius exaltabitur in gloria. Qui multiplicat diuitias suas cum vsuris, & excrescentijs; ei qui miseretur inopum, congregat eas. Quantum elatus est homo in superbia cordis sui, tantum calcat terram ex qua sumptus est: quodque rursus est admirabile, & in terram reuertetur: exaltat autem Dominus humiles. Fumus fugat apes: & memoria iniuriarum, cognitionem a corde depellit. Roga Dominum, & lacrymas coram bonitate eius effunde: & recordatio iniuriæ non demoretur in anima tua: eritq. oratio tua sicut incensum in conspectu eius. Scriptum est: Immundus apud Dominum est, omnis elato corde: humiles autem spiritu excipiet gloria. Et rursum: Occasiones quærit vir, qui vult recedere ab † amicis: in omni autem tempore erit ignominiosus. Sic quoque monachus, volens a mansione

sua

Margin notes: * al. perdat. — Rom. 8. — * Vulg. inimica est Deo. — Prou. 13. — Prou. 11. 12. — Prou. 10. — Prou. 12. — Hierem. 8. — Prou. 12. — * Vulg. qui autem fideliter agunt, placent ei. — 2. Tim. 2. — Prou. 28. — Eccl. 7. iuxta 70. — Prou. 13. — * al. in perditione. — Prouer. 14. 2. — * al. intellectus. — † al. Hortus. — Prou. 11. — † al. germinabit. — * al. nõ deficiet. — Psal. 111. — Prou. 28. — Luc. 1. 14. — Prou. 15. 29. — Prou. 18. — † al. a fraternitate.

A ſua ſegregari, præfectum & fratres accuſat ac culpat. Scriptum legitur: Eſt via *Prou. 14. 16.*
quæ videtur apud homines recta eſſe: nouiſſima autem eius vadunt in fundum
inferni. Et denuo: Suis itineribus ſaturabitur temerarius: & de cogitationibus *Ibid. 14.*
ſuis vir bonus. Nos, inter nos adhortemur & conſolemur, cariſſimi: inuicem
ſeruiamus: inuicem nos admoneamus, & reprehendamus in timore Domini,
donec in * portu vitæ nobis mutuo occurramus. Monachus ventri deditus, mul- ** al. ad portum vitæ.*
ta † anxie & ſollicite cogitat: at qui temperans eſt, capreæ in agro ſimilis reddi- *† al. in multis curis ſollicitus.*
tur. Sicut piſcibus aqua: ita monacho vita quieta, in humilitate & caritate. Co-
meatus monacho in via, pietas & religio in timore Dei. Timor autem Domini,
aurum probatum: cuius poſſeſſor numquam deſeretur. Conantur inimici de-
tinere cogitationẽ tuam monache, dum in peregrinatione hoſpitiove quid audi-
B re de parentibus tuis carnalibus atque propinquis contingit: ſuperabundabit
autem tibi gaudiũ & conſolatio in regno cælorum, ſi ad finem vſque perſeuera-
ueris in miniſterio Domini. Qui pacifice viuere cupit in omni loco, non pro-
priam requirat requiem: ſed eam quæ alterius, in Domino; & requiem inueniet:
at qui irritator eſt & malignus, numquam quieſcet. Non ante peccabit quiſpiam,
quàm Dei timorem contempſerit. Cupis non peccare? Timorem Dei ſerua.
Puta autem peccatum eſſe inſtar montium ſublimium, aut pelagi maris flucti-
bus ac tempeſtatibus pleni; aut tamquam flammam ignis, quæ incidentes in
ipſam, comburit atque abſumit. Solertia quippe inimici * imminuit peccatum ** al. extenuat ac deprimit.*
in oculis tuis, donec in illud incideris. Noli peccare, & patrem tuum ne cauſ-
ſeris atque prætexas: nam Samuel apud Heli permanſit: & Giezi, apud Eli- *1. Reg. 2. 3.*
C ſæum. Paſtorem te conſtituerunt? caue, in ouile tuum lupos introduxeris cor- *4. Reg. 4. 5.*
rumpentes ac diſcerpentes: ne deſolatum tuum ouile reddant: cumq. princeps
Paſtorum venerit, non placebit ei. Repelle ab ouibus tuis quamcumque rem ip-
ſis contrariam ac noxiam: & nequaquam voceris operarius fraudulentus. In me-
dio fratrum, Præfectus honorabilis: & qui timent Dominum, in oculis eius.
Priuſquam rem aliquam aggrediaris, exitum eius cognoſcas: & tamquam an-
teſignanus, oppugna Satanam. Scriptum eſt enim: Omnis qui natus eſt ex Deo, *1. Ioann. 5.*
non peccat: ſed generatio Dei conſeruat eum, & malignus non tangit eum. *al. quia omnis qui natus eſt ex Deo, ſeruat ſeipſum, & malignus non tangit eum. ita ad verbum S. Ephræm.*
Non quidem graue ac difficile eſt, incidere: ſed graue & periculoſum eſt, in eo-
dem peccato perſeuerare. Si contentio ac pugna inter duos fratres acciderit; qui
prior eorum reſipuerit, coronam victoriæ accipiet: coronabitur autem & ſecun-
D dus, ſi pœnitentiam non reſpuerit; ſed prompte quæ pacis ſunt, curauerit. Si-
gnum immodeſtiæ in monacho conſidente in medio fratrum eſt, nudare ſuas ti-
bias: at qui verecundus eſt, honeſte decenterq. * ſedebit. De multiloquio id no- ** al. ſe cõponet.*
ueris monache, quòd infinitorum verborum atque ſermonum tandem finis ſit
taciturnitas. Occupato igitur lucro, fuge damna. Contemne monache, quæ
ventris tui ſunt, & inuenies requiem. Deijcit ac deturbat ſuperbia: at humilitas *Luc. 1. 14.*
aſſequitur brauium. Si quempiam cariſſime, in tuam introduxeris cellam;
contende abſque ſcandalo eumdem emittere, hoc eſt, quòd nihil præter timo-
rem Dei agatur: vt non ſis ipſi * forma & exemplum impij alicuius operis. Ait ** al. auctor ac cauſſa nefarij alicuius operis.*
enim Apoſtolus: Sine offenſione eſtote Iudæis, & gentibus, & Eccleſiæ Dei. Ho-
nora omnes Monache, non propter remunerationem, ſed propter Dominum. *1. Cor. 10.*
E Sine putrefactione non reuireſcit vermis: & abſque diligentia, non contabeſcet.
Sine negligentia non renaſcitur contemptio: & ſine diligentia non euelletur.
Time igitur Dominum, & inuenies gratiam. Non te comperiat inimicus mo-
nache, aliquid agentem, quod profeſſioni tuæ repugnet. Neque vmquam de-
terreat te vir, qui ſtudio placendi hominibus deditus, multis placere atque gra-
tificari conatur, ſed non propter Dominum: at qui Dominum timet, ſeruat
mandata eius. Qui timet Dominum, non offendet: quoniam in lumine man-
datorum ipſius ambulat. Ita & furor viri, fouea eſt ipſi: & qui vincit iram, etiam *Sap. Sirac. 27*

foueam

foueam transgreditur. Qui in officio continet populum suum, pacem cum externis habet: at qui in * illo confidit, inimicitias sibi multiplicat. Beatus vir, qui in spiritu mansuetudinis, iugum Christi traxerit vsque ad finem: grauis quippe & periculosa est superbia. In pace & caritate fratrum, Dominus inhabitat: † fraudulentum vero, oblectat inimicitia eorum. Quousque terra sparsum in ea semen abscondet? donec * odorem aquæ perceperit. Mandata Domini, carissime, occulte exerceas: & palam atque manifeste reddet tibi. Monachus piger & sui amans, viso opere abscondit seipsum; & in prandio sese inter primos refert. Non seipsum humilibus anteponit fratribus prudens monachus: sed typus ac forma fit fidelium. Crudelis & absque misericordia est, qui infirmis non compatitur. Beati enim misericordes: quoniam misericordiam ipsi consequentur. Oeconomus fidelis non locupletabit fratres suos: & qui vitam virtutibus ornatam ducit, cuncta secundum Deum agit. Ne vexes locantem operam suam: & mercedem operarij, caue retardaueris, detinuerisve. Memineris quod seruierint tibi: quare redde eis mercedem in tempore, & mercedem in tempore recipies. Qui reprehenditur, & tacet in nequitia sua, iniuriarum memoriam abscondit in corde suo: at qui cum pace & mansuetudine respondet, immemor erit iniuriæ. Immorigeratus subsannat senes: at morigerus diligetur. & qui amat disciplinam, diligit vitam. Quemadmodum pruinæ, & niues tabefaciunt herbas ac gramina: ita peccatum cor eius corrumpit, qui operatur illud. Et, sicut virescit ac germinat semen, superueniente pluuia: ita refloreseit cor hominis in operibus bonis. Vir iracundus & vociferabundus, ad iuramenta procliuis est: qui vero quietem sectatur, intelligens est ac prudens. Quid porro est iracundia? Iracundia, perturbatio est impudens & inuerecunda, cui dolor succedit & pœnitentia. Tristitia, cor deuorat incidentis in eam. Non afficias mœrore cor tuum: sed consolare teipsum in Domino. Perfidia duplicitatem cordis generat: duplicitas autem cordis, hæresim introducit: hæresim vero error sequitur. Qui igitur in errorem impegit; magna proclamet voce ad Principem pastorum, & Saluatorem animarum nostrarum; vt conuertens, congreget ipsum in caulam ouium suarum. Ne sis curiosus carissime, dicens: quomodo istud, vel illud? sed crede * Domino, & ipse mentem tuam illuminabit. Secundum enim analogiam ac proportionem fidei, etiam gratia habitat in anima. Nam fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis. Tubæ ductiles sonuerunt in castris filiorum Israel in deserto, at prædicatio Apostolorum, apud omnes gentes audita est. Sicut tuba significationis: ita vir fidelis. Palmes Christi, vir qui agit ea, quæ fides docet. Quemadmodum racemus in terram detractus, inutilis redditur: sic etiam mens atque cogitatio hominis, rebus distracta terrenis, ad virtutem inepta efficitur. Qui turbationes sectatur atque tumultus, subito adueniet eius perditio, scissura, & contritio incurabilis: quoniam in omnibus ijs lætatur, quæ odit Dominus: at qui pacem amat, possidebit pacem. mansuetudo autem viri, auersatur iracundiam. Si calumniam in te torqueri contigerit, & postea puritas conscientiæ tuæ apparuerit; ne ideo alte sapias, atque superbias: sed Domino in humilitate seruias, qui te ab hominum liberauit calumnia: vt non ingenti * ruina corruas. Sicut glandes nutriunt porcos: ita malæ cogitationes, prauas nutriunt concupiscentias. Sicut venenum aspidum: ita se habet iracundia, & iniuriarum recordatio: quoniam & formam atque aspectum immutat, & mentem conturbat, & neruos dissoluit; & ad operandum imbecillitatem affert: at mansuetudo animi, & caritas, hæc cuncta a se proijcit. Qua nam re, iniuriarum memoria delebitur? commemoratione timoris Domini, ac diei mortis. Memorate carissime, nouissima tua: & irasci desine. Mortem dum tecum cogitas atque expendis, ne elato sis animo: adhuc enim modicum, & ad sepulturam deferetis; & hæc improba actio quid tibi proderit? Infirmum

carissi-

Marginal notes: * al. qui sibi ipsi nimium fidit. † al. inimicum. * al. rorem atque humorem aqua senserit. Matth. 5. Iacob. 5. & 1. Tim. 5. Iracūdia quid sit. Climax oratoria elegans. * al. Deo. Psal. 144. Iosue 6. & Iudic. 7. * ἐξαίσιον πτῶμα πέσῃς. Iniuriarum memoria, vt deleatur. NOT. Section letters: A, B, C, D, E.

A carissime sustine: non enim qui valet, tua opera indiget. nam scriptum est: *Matth. 9. & Marc. 2. Luc. 5.*
Non egent qui sani sunt medico: sed qui male habent. Et vos, qui firmiores *Rom. 15.*
estis, imbecillitates infirmorum sustinete. Si virum magna potitum dignitate
super terram conspexeris; de hoc ne admireris: at magis illum suspicias, qui
terrenam gloriam odit ac detestatur. Si in oculis tuorum fratrum, instar auri
purus apparueris; tu teipsum vt vas inutile existima: & superbiam, Deo & hominibus detestabilem, vitabis. Monachus iunior per cellas fratrum oberrans, non
solum otium addiscit; sed etiam vt nugator & curiosus, multa loquitur quæ non
oportet: at qui vitam quietam in humilitate sectatur, diligetur. Cum fratre
malam famam habente, noli vinum simul bibere: neque insolenti homini applaudas, atque immorigero: neque cum quoquam, improperijs agas. Teipsum ca-
B stum serua. fuge autem conuiuia: ne dolore affligaris in nouissimis tuis. Si infirmus sis moribus; ne teipsum alteri coniungas, mentis atque cogitationis infirmitate detento. hoc autem dico, non vt quempiam tamquam peccatorem abomineris: sed ne forte vtraque parte laborante ac male habente, accipias tu detrimentum propter illum, ille propter te. Si autem vales exhortari ac consolari
alterum in Domino; accede, & mercedem inuenies. Si fratrem peccantem aspexeris; & postero die eumdem videris: neipsum vt peccatorem, tecum reputes:
ignoras enim an te absente, post lapsum bene operatus sit; & cum suspirijs atque gemitibus, amarisq. lacrymis Dominum placauerit. Quare oportet ab alijs
iudicandis, nos abstinere: decet autem vnumquemque nostrum humiliare seipsum. secundum eum qui dicit: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput *Psal. 37.*
C meum, & sicut onus graue, grauatæ sunt super me. Omnia ligna syluæ condensæ, non sufficient igni: & caro non saturatur requie. Timor Domini, paradisus
deliciarum: vbi vero non est timor Domini, ibi vulpes habitabunt. Si frater tuus
oppugnatus, monache, profugerit ex monasterio, exieritisq. ad requirendum
ipsum; illo reperto, pacifice responde ei: vt non dolorem addas super dolorem
animæ ipsius; considerans teipsum, ne & tu tenteris. Si carissime, artis me- *Galat. 6.*
dendi peritus sis, & morbis remedia adhibes; prudentem ac vigilantem te præbe, ne forte dum alios curas, teipsum male affectum demonstres. cum dicat
Apostolus: non blasphemetur bonum * nostrum. Bona, frater, iecisti principia? *Rom. 14.*
bene perficere contende: vt mercedem plenam recipias. Domine vniuersorum, ** al. vestrum.*
cor a subiectione & disciplina patris alienum ne dederis mihi; & cogitationes
D superbiæ repelle a me: Tu enim Domine, increpasti superbos: Scriptum est: *Psal. 118.*
Congregationi amabilem te facito: & magnati humilia caput tuum. Et de ani- *Sap. Sirach. 4.*
ma tua ne confundaris: est enim confusio adducens peccatum: & est confusio *Ibidem.*
* gloria; & gratia. Ne commoueas fratrem, aduersus fratrem eius, per calum- ** vulg. adducens gloriam & gratiam.*
niam: non enim caritatis est, concitare proximum ad perditionem animæ. Pacificus esto: vt filius Dei vocari promerearis. Cupis diligi carissime, dilectione
Saluatoris nostri IESV Christi? omnem † amicitiam detestare & auersare carna- *† al. amorem & affectionem.*
lem; quæ hæc in se continet: gastrimargiam siue gulæ concupiscentiam, vino-
lentiam * atque ebrietatem, luxuriam, inuidiam, nequitiam, petulantiam at- ** οἰνοφλυγίας.*
que lasciuiam, passionem ac perturbationem, oppressionem, tristitiam, & his
similia: horum autem omnium finis, mors est. At quæ in Christo est dilectio, *Rom. 6.*
E ista complectitur: benignitatem, doctrinam ac disciplinam, scientiam atque
cognitionem: finis vero istorum, est vita æterna. Adhæreas carissime, viro ti- *Ibidem.*
menti Dominum: vt te * timere Dominum, edoceat: cum contemptoribus au- ** al. timorem Domini.*
tem conuersari non ames. Sustine dilecte, Dominum; vt ipse te exaltet: nam
gloria huius mundi, non * perseuerat. Semper Dominum præ oculis habe: quo- ** non permanebit.*
niam saluat sperantes in ipsum. Vir armatus, formidabilis in bello est: & qui
fide indutus est, inuisibilibus inimicis tremendus. Vir demens ac stultus dicet:
quis me terrebit? at qui modestus est ac humilis, inuenitur prudens. Materia

ignis, ligna sunt: materia vero iræ atque furoris, superbia. Vis mitigare atque lenire iracundiam? apprehende humilitatem, & in via mansuetorum atque humilium ambula. Si irritamenta atque exacerbationes inter fratres acciderint: ibi pacificator beatus: at qui eos ad contentiones accendit, haud impunis euadet. A

*al. viri autē fidelis. Lapis arenosus, & anima infidelis, paullatim dissoluentur: in * viro autem fideli, cogitatio atque consideratio erit immobilis.

Esai. 66. In viro mansueto & humili

*al. requiescit. * requiescet spiritus sapientiæ: diligit autem Dominus eos qui in sapientia ambulant. Vide carissime, ne dum ampliores consequi honores appetis, ignominiæ notam tibi contrahas. Honor vere est homini, cuncta secundum Deum agere:

*al. cōseruabit. at magna infamia, præcepta eius transgredi. Pastor temulentus, non * saluabit oues suæ fidei commissas: & somnolentus, facile & ipse a bestijs capietur. Nam in manibus ebrij, spinæ crescunt: anima vero continentis ac temperantis, assidue procidit Deo. B Aurum non præbet patientiam: at fides eum firmat, qui possidet illam. Error viro, nescire scripturas: dupliciter vero errat atque decipitur, qui nouit eas, & contemnit. Teipsum cohortare ac consolare carissime, & patientem in omni tribulatione te præbe: ne forte dum sæpius te alij hortantur ac consolantur, superbus efficiaris.

Alludit ad 1. Thess. 4. Dicit enim Apostolus: Consolamini inuicem quotidie, donec conceditur appellari hodie: ne quis vestrum fraude atque impostura peccati obdurescat. Participes enim Christi euasimus, si principium obtineamus. Initium porro omnis virtutis, est fides. Vitam virtutibus ornatā possidet monachus, qui patris admonitionem auscultat, eiq. morem gerit. Nudus efficitur monachus, qui inobedientiam, viamq. latam diligit. Diabolicum

*al. inuentum ac cogitatio. * consilium est monacho, alienum appetere gradum. C Captu facilis redditur monachus, rebus secularibus implicatus. Vitam æternam, mansuetus & tranquillus monachus possidebit. Sol, & luna, & omnia astra super illis gaudent, qui recte Domino Christo seruiunt. Thesaurum sibi ipsi in cœlis comparat omnis, qui vitam sectatur quietam in caritate. Medicus passionum ac perturbationum efficitur, qui in veritate timet Dominum. Tamquam e specula prospicit, & superat prauas animi affectiones, monachus mitis atque mansuetus. Populi laudabunt Dominum, in homine qui suam ipsius salutem non negligit: sed de suo ex hac vita exitu sollicite cogitat, & de hora illa quando coram formidabili illo Christi tribunali assistere debebit. Mansio & habitaculum fit sancti Spiritus, quicumque suam salutem amat. Templum efficitur Dei, omnis qui continentiam, & castitatem diligit. Gladius contra dæmonem acediæ ac tædij, est mortis & D æternorum tormentorum memoria. Non condemnat proximum suum, prudens monachus atque intelligens. Multa experiri vult loca, monachus otiosus & pigritiæ deditus. Verbum vitæ æternæ, concredetur viro Christum diligenti. Frumentum mundum, est vir hospitalis. Accusatio sui ipsius, in omni tempore, purgatio est peccatorum. Patientiæ neruus est, temperantia & abstinentia. Suam ipsius occidit animam, qui a mandatis Domini recedit: gaudium vero ineffabile possidebit, omnis qui ea in veritate obseruat. Psalle carissime spiritu, psalle

Psal. 18. 118. & mente atque intellectu: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo. Principium & finis fidelium, est fides, spes, & caritas. Omnibus autem rebus grauibus atque molestis, grauior ac molestior est pigritia &

*al. infidelitatem. tædium; maxime vero si sociam habeat * perfidiam: nam pleni sunt fructus eius E veneno mortifero. Recordare carissime, semper tremendi tribunalis Dei: & erit tibi firmamentum: & resistes eis, qui insidias parant animæ tuæ. Prudens monachus ad ministerium emissus, pro pace suam ipsius pouet animam: at qui demens est ac insolens, pugnas atque contentiones præparabit. Spiritum otij

*al. execrationis ac cōtumelia. * atque negligentiæ, curiositatis ac superfluæ anxietatis, ambitionis & dominandi cupiditatis, ne mihi dederis Domine Deus vitæ meæ: sed temperantiæ, atque abstinentiæ, humilitatis, & patientiæ spiritum, largire famulo tuo.

Melio-

A Meliores sunt sordes * pedum, in corde mundo propter virtutem; quàm puritatem prætexere, & corpus ablui affectu inordinato. Qui sanctè ac castè conseruat membra Christi, sanctificabitur: at qui corrumpit templum Dei, destruet illum Deus, ait diuina scriptura. Tamquam cani, acriter spiritui fornicationis resiste: & plane non patiaris te abripi cogitatione eiusmodi. nam a scintilla ignis augetur pruna: & a cogitatione improba, multiplicabuntur concupiscentiæ prauæ. Excute memoriam earum, magis quàm grauem odorem cœni atque cloacæ. Quemadmodum incensum oblectat odoratum: sic & in castitate lætatur Spiritus sanctus, & in homine demoratur. Sicut sus delectatur volutabro luti: ita quoque dæmones in fornicatione gaudent, & immunditia. Lux magna, & gaudium, pax, & patientia, in castitate commorantur: at dolor, & tœdium, * al. viarum. 1.Cor.3.6. 2.Cor.6. Sap.Sirac.11. iuxta 70. 2.Pet.2.

B & somnus insatiabilis, & tenebræ densissimæ in fornicatione habitant. Dilige monache, castitatem in caritate Christi: nam tuo viuendi instituto congruit, sicut ascia atque securis fabro. Frater quidam a fornicatione oppugnatus, increpans dæmonem, dicebat: Ad tenebras vade Satana. an nescis, me quamuis indignum, gestare in me membra Christi? Et subito ac e vestigio cessauit in eo ardor libidinis, quomodo si quis flans extingueret lucernam: ita vt ipse secum de hoc miraretur, glorificaretq. Dominum. Magnus honor, est castitas in caritate Christi: magna vero ignominia ac dedecus est fornicatio, & inuidia. Ita ne teipsum frater, audacter comptum & ornatum reddere studes? Apostolum dicentem ausculta: Iuuenilia autem desideria fuge. An ignoras, quali cum hoste * confligas? An nescis, graue & periculosum esse, alterius animæ aliquem † la- Exemplū Fratris, spiritu fornicationis tentati. 2.Tim.2. * al. tibi sit colluctatio. † al. laqueum ferre.

C queos nectere? Numquid animo tecum perpendis, qualem putredinem atque corruptionem possidebunt, qui talia agunt? Et istud te nosse volo, quòd, tametsi externus homo ad pelliciendum comptus sit & elegans, habitaculum autem animæ sordibus contaminatum fuerit; non diu ea in illo durabit pulchritudo, quin corrumpatur; at si animæ pulchritudinem possederis; aliquid in exteriorem etiam hominem * inde deriuabit, eaque tecum pulchritudo permanebit. Qui ornatu vestimentorum suorum delectatur, & repletioni ventris sui studet, varie oppugnabitur: at qui sobrium se præbet ac vigilantem, tremendus erit suis aduersarijs. Anima improba, assentationibus effertur, atque superbit; & contumelijs affecta, furiose mouetur & insanit: at bona, etiamsi blanditijs demulcetur, non lætatur; & contumeliose excepta, non irascitur. Taciturnitas iuueni, N O T. * al. ex splendorem eius.

D sicut æquo frænum: at qui effrænatus est, incidet in mala. Sit timor Dei in corde tuo carissime, sicut scutum in manu militis, excipiens in eo atque repellens in humilitate tentationes, quæ aduersum te inferuntur a diabolo: vt instar pulueris, comminuantur a facie tua, inimici tui. Confide: non enim superari poteris, dum scutum atque armaturam eiusmodi tenes. Qui non amat Dominum, exagitat œconomum, & exacerbat præfectum suum: at qui Dominum diligit, mandata eius obseruat. Ianitor sapiens, nouit respondere pauperi, ac pusillanimi: insipiens vero, superbus erit. Tametsi frater, nihil præbemus: at saltē bona verba des; considerans teipsum, ne tu quoque in eadem incidas. In omnibus enim, inquit Sapiens, operibus tuis, memorare nouissima tua: & in æternum non peccabis. Ianitor piger, magna damna patietur: qui autem spiritu feruet, sibi ipsi coronam Sap. Sirach.7.

E comparabit. Fratres in synaxi atque conuentu constituti, o monache, benedicunt & laudant Dominum: at tu foris mente vagaris atque distraheris, ignorans quòd damno teipsum afficias. Dicito † cogitationi tuæ: Numquid, si nobis aliquid donandum esset ab aliquo, studeremus ante omnes occurrere, ac præuenire? Et si in mundanis atque carnalibus tantum studium: quanto magis adhibendum in spiritalibus? Esto feruens spiritu, sanctorum instar: vt vna cum eis in regno cœlorum cohabitare ac conuersari possis. Qui verbis otiosis intentus operatur, subtrahetur operi: at qui sanctos meditatur sermones, amplius † al. Dic cogitationi tecum.

proficiet.

proficiet. Si inter operandum, conturbet atque molestet te spiritus fornicationis; ne cunctêris ad orationem manus tuas extendere: sin autem & vehementius in te irruat, etiam genibus flexis ora: & oratio fidei, pro te decertabit atque intercedet. Ne obdormias, habens aliquid aduersus aliquem: vt non tetra te phantasmata ac somnia noctu exagitent. Non solum deprimendus est aspectus: A

** al. sodalem atque amicum.*

sed etiam cor, ne extollatur aduersus * alterum. Fratrem tuum a peccato libera: & te Dominus in die iræ liberabit. Qui Dei caussa, in cœnobio elaborat, neque secessum purgare aspernabitur: non est enim quod ægre ferri a pijs oporteat. Noli detrectare laborem, dicens: ne forte inde infirmitatem contraham. potius autem mente tecum perpende, quo pacto Sancti omnes perpessionibus atque ærumnis grati acceptiq. euaserint Deo. Monachus piger, nec sibi est vtilis, neque proximo: impiger vero, seniores ad virtutem excitat. Qui contemnit præfectum, peccat: at qui morem ei gerit in Domino, gloriam possidebit. B Noli peruertere nouitium, & animam sitientem ad Dominum: quoniam videbit Dominus, & non placebit ei. Filius improbus, maledicet parentibus suis: &

** al. vituperabunt.*

qui audiũt eum, * condemnabunt ipsum. Immitis & absque misericordia est, qui malum reddit pro malo: at qui mala pro bonis retribuit, quid patietur? Ne gau-

** ad omniũ aures deferatur, ac diuulgetur.*

deas aliena audire errata: vt non & tuum peccatum * apud cunctos audiatur, atque innotescat. Qui silentium in mensa seruat, similis est ei qui cum melle panem suum comedit: at qui sermones multiplicat, etiam quieti deditum perturbat. Cum tranquillitate piscem comede: & potus tuus imperturbatus sit. Mo-

** al. expetit.*
† al. Cohibe cogitationem superbia, frater, priusquam ipse per eam in angustias redigaris, &c.

nacho otioso, non placebit ianitor fidelis: & qui * persequitur quod iustum est, non offendet proximum. Comprime † cogitationem ac concupiscentiam tuam, C carissime, antequam ipse per eam comprimaris: deducit enim ad profunda inferni eos, qui sequuntur ipsam: quoniam non est mensura patientiæ, si cum caritate coniuncta est atque permixta. Domine rex, concede mihi, vt videam peccata mea: & non condemnem fratrem meum. Si duo monachi nouitij cum Sene habitauerint, quis istorum duorum maior erit apud Dominum? qui seipsum

Matth. 23. & Luc. 14. 18.

fratri suo humiliarit, in timore Dei. Verax quippe est, qui ait: Qui seipsum humiliat, exaltabitur. Qui duos habet nouitios, magna sobrietate atque vigilantia indiget: ne forte locum inueniens aduersarius, aliquid de proprio in eis operetur, atque perficiat. Cæterum nouitius risum, & licentiam atque impunitatem amans, perniciem & calamitatem sibi ipsi conciliat. Ne delecteris scurrilibus, quæ non decent: sed potius gratiarum velis actionem. Ne sis inobediens, durus, & contemptor: vt non & tibi ipse noceas, & illis qui te audiunt. Si vere pius D atque religiosus, & humilis effectus sis: profundet in te Dominus miserationes suas. Audi carissime, eum, qui te corripit, admonetq. in Domino: vt fructum Domino Deo tuo proferas. Time Dominum, & erit tibi murus: & in die obitus inuenies gratiam. Ne secularem hominem mente tua spernas, monache: solus

1. Petr. 2.

enim Dominus occulta cordis cognoscit. Omnes honora propter Dominum: vt & te cunctorum honoret Dominus. Qui dimouere atque transferre voluerit

** al. vt sic facilius eam reuellat.*

petram; subtus submittet ei vectem, non supra: * tunc enim facile reuoluet ipsam: quod quidem humilitatis exemplum est. Cellam reliquisti monache, & ad seculum iterum vadis? non reformidas iniquitatem, & contradictionem atque

** al. inter ciues.*

obiectionem, quæ aduersum te * in ciuitate fiet? Qui perfecte mundanam sapientiam exuit, inuulneratus permanebit: at qui non exuit, continuas plagas suscipit. Si acciderit angustijs premi monasterium vbi habitas, in ijs quæ ad corporis necessitatem pertinent; ne ideo locum deseras: quia tunc multum operis in loco inuenies. Non placet impijs præfectus sanctus: nec iusto quodcumque in- E

Matth. 6. 18.

iustum. Ignosce fratri tuo, si in te peccauerit: & Dominus indulgebit tibi errata tua, condonabitq. peccata. Anteuerte in cella fratrem a quo tristitia atque

Matth. 18.

molestia affectus es: & condole ei in puro corde, propter eum qui ait: non solum

vsque

A vsque septies dimittendum esse fratri: sed vsque septuagies septies. Suscipe pœnitentiam fratris, carissime, tamquam a Deo missi: vt non aspernari videaris eum, qui misit. * Et si ad iracundiam prouocaueris ipsum; pacem ama, & sanctificationem: vt dignus conspectu Domini Dei efficiaris. Ne irruas in fratrem tempore tribulationis ipsius: & non adijcias dolorem super dolorem animæ eius.

*al. Et si alium ad iracundiam irritasti, pacem ama, & cum illo reconciliare.

Laboriosus ac diligens præfectus, est fratrum recta & ordinata dispositio: & senes prudentes, iuuenum sunt consolatio & cohortatio. Maledicentibus & obtrectantibus non est habenda fides; nam frequenter ex inuidia, calumnia struitur: quare potius quæ veritatis sunt, indagare oportet. Temerarios atque † rebelles refrænare conuenit, & reprimere eos qui seditiones moliuntur; vt fraternitas pacata & imperturbata remaneat. Si fratres aliquos videris in malo * concordes;

† al. insolentes.

*al. consentientes, ac conspirantes in malo.

B ne ipsorum communices inordinatæ ac dissolutæ vitæ: sed euitans eos, ingredere cellam tuam. memor illius qui dixit: Seruum Domini non oportet litigare: At si fratrem conspexeris pusillanimitate aut infirmitate aliqua detineri; huic compati expedierit. Iustitia exhilarabit cor exercentis eam: & qui diligunt Dominum, hæreditate possidebunt illam. A scurrilibus, frater caueas: ne forte impudentem te efficiant: impudentia autem mater est intemperantiæ atque lasciuiæ. Ne per cellas fratrum oberres, vino æstuans: ne forte tuas subito diuitias perdas temperantiæ atque continentiæ. Ne sis memor iniuriarum, apud fratrem tuum. nam scriptum est: † Viæ eorum, qui reminiscuntur iniuriarum, in mortem sunt. Non vales ferre iniuriam, atque contumeliam? sile, & quiesce. Non potes videre quempiam, te respicientem? neque tu quemquam respexeris.

2. Tim. 2.

Sap. Sirac. 19

Leuit. 19.

† Prou. 12. secund. 70.

C Ne consenseris ei, qui talia tibi suggerit: Quousque patieris, te inseruire atque obsequi singulis fratribus? Dicamus autem ad eum: Hodie studeo liber fieri; & die crastino, Domino curæ erit. Ipse enim dixit: Nolite solliciti esse in crastinum. Beatus qui bonum reperit * comitatum, & propriam odit voluntatem. Opus tuum citra fucum perage, frater; sic enim decet fideles: vt & gratiam in tuis laboribus inuenias. Ne vinum ad ebrietatem bibas, erubescens facie: tunc enim magna tibi erit ignominia ac pudor, quando vt ebrius ductus fueris. Quemadmodum torques aureus in collo viri: sic monachum pietas decet atque religio. Quemadmodum mel, dulcescens in ore viri: ita diuini sermones, in anima timente Dominum. Senes sapientes, firmamentum sunt fratrum: at insipientes, cōtentiosi erunt. Coram Deo & hominibus exosa est superbia: eos vero qui humi-

Matth. 6.

* συνοδίας.

Contra Ebrios.

D litatem amant, exaltat Dominus. Portus serenus ac tranquillus, est locus bonis * regulis directus: quibus autem deest gubernatio, vt folia decidunt. Oportet ministrum obsequi & seruire ei, cui ministrat, sicut Domino, & non hominibus: æquo, etiam mercedem accipiet: eumque, cui ministratur, humiliter ferre oportet, tamquam si ei a Domino ministraretur. Comedisti panem, & repletus es? da gloriam ei qui te saturauit, Deo. Si vero paullisper expectare ventrem velis; etiam da gloriā ei, qui te confortauit, Deo. & ne dixeris coram omnibus: non * cōmedi, nisi tantillum panis. Quid igitur arrogas tibi ipsi? vel eos, qui comedunt, & gratias agunt, condemnas? Sustine Dominum, in die tribulationis: vt te protegat in die iræ. Non rideas super afflicto; neque gaudeas de peruerso: ne forte irascatur tibi Dominus: & non inuenias † auxilium in die tribulationis. Ne fratres

* εὐταξίας.

Ephes. 6. & Coloss. 3.

*al. ne tantillū quidem panis adhuc comedi.

† ἀντίληψιν.

E persequaris, caussa ambitionis: nam nisi ex Deo sit consilium istud, non subsistet: at si ex Deo est, etiam si in vasis occultatus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus; & ducem atque præfectum te constituet in populo suo. Quis non ingemiscat super hisce? quippe qui, cum ne vnam quidem adhuc solitariæ vitæ virtutem demonstrare possimus, præfecturas sectamur: quare & nos etiam in continenti constituti, naufragium confestim patimur. Et hoc, numquid ex inobedientia nostra, atque insolentia? remigare enim antequam sciamus, gubernare tentamus. Quis deterior eo, qui cum aquam dulcem habeat, animam

1. Reg. 10. Vbi de Saule legitur, quòd absconditus fuerit in vasis, vt etiā est apud 70. at in Vulg. quòd domi absconditus erat, &c.

ſitientem non potat? aut quis inuidentior eo, qui cum librum vtilem teneat, A
fratri ſuo ad ædificationem commodare eum recuſat? Quis porro ſegnior eo,
qui cum ſitibundus prope fontem ſedeat, manus tamen non extendit, vt ſumpta
al. rogauit. aqua ſitim reſtinguat? Aut quis negligentior eo, qui librum vtendum * accepit,
& legere illum omittit? Adiuua illum, qui rogat vt diſcat litteras; legensq. magnalia Dei, benedicat ac laudet admirabile nomen eius: & ipſe tibi mercedis erit
retributor. Segni ac pigro monacho negligentia obſiſtit: habenti autem patientiam, ſuperbia repugnat: at qui in veritate amat Dominum, vtrumq. repudiat.
Monachus piger, multa patietur damna: at qui ſobrius eſt & vigilans, nullam
al. nullam temporis partē negliget. * horam contemnet. Monachus piger & contentioſus, nullo erit in pretio:
quoniam exacerbator eſt. Monachus inobediens, multa explorabit loca: at qui
humilis eſt corde, ſubmittet ſe in Domino. Nouitius prudens atque intelligens, B
ſuis obediens eſt ſuperioribus in Domino: at inobediens, ignominia notabitur.
Qui corporis ſui caſtitatem ſeruat, ſuſpicietur a multis: at qui eam contemnit, a
Matth. 13. pluribus coarguetur. Conſidera cariſſime, menſuras cuiuſque eorum qui ſub
al. Quod autē fructū profert, facitque, aliud quidem centū, aliud ſexaginta, aliud triginta, &c. obedientia viuunt, propter illum qui ait: Qui * autem fructum fert, & facit,
alius quidem centeſimum, alius ſexageſimum, alius vero triceſimum. Monachus ventri deditus, ieiunium, malum atque infauſtum diem denominat: at
temperantiæ ſtudioſus, non ægre fert, neque triſtatur. Caue, ne aliqua proximum offendas: ſed in omni conuerſatione tua bene compoſitum atque inſtru-
al. reſpicit. ctum te præbeas. Vir inſolens, * explorat vicinum ſuum: at qui in luce ambu-
† al. Deum. lat, malum non cogitat. Qui diligit † Dominum, non exacerbat proximum:
Matth. 7. ſed obſeruat ſeipſum. propter eum, qui dixit: & quæcumque vultis vt vobis faciant homines, & vos ſimiliter facite illis. hæc eſt enim lex, & prophetæ. Laboribus te exerce, & labora in hieme ac tempeſtate monache: vt in vitæ portum ingreſſus, exhilareris. Fratres negligentiores, aduerſus diligentiores armat inimicus: qui autem ſeduli magis ſunt atque induſtrij, per negligentiores opificium C
al. imperfectionem. inueniunt, perferentes eorum * infirmitatem, propter Dominum. Qui miſericor-
al. apud Dominum. diam exhibet proximo ſuo, etiam miſericordiam * a Domino inueniet. Iudi-
Iaco. 2. cium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam. Ne conſentias
fratri tuo in peccato; quin potius eum ab illo eripe ac libera: vt ſaluetur anima
veſtra in Domino. Timor Dei præ oculis tuis ſit omni tempore: & peccatum
in te non dominetur. Caue dixeris, hodie pecco, & cras pœnitentiam agam:
Prou. 27. non enim ſecurus es de craſtino: at hodie pœnitentiam agamus; & de craſtino, D
curæ erit Domino. Eſt aliquis obambulans, qui dum audit vocem ac ſignum ad
orationem, aſſumit opus manuum: at tu cariſſime, vide ne ſynaxim negligas:
vt oculus mentis tuæ illuminetur. Dedecus eſt ei, qui os impudens poſſidet:
at qui timet Dominum, in veneratione erit. Toto corde tuo, in Domino confidito: & omni tempore gratiam inuenies. Si expectaueris ac ſuſtinueris ipſum;
gratiam inuenies, & non perdes mercedem tuam. Siphones adhibentur in die
incendij: & lacrymæ, tentationis tempore. Aqua extinguit flammam in domo
al. Vt phœnix in littoribus enata, &c. ſed altera lectio verior, & accommodatior. accenſam: & lacrymæ in oratione, concupiſcentias prauas. Sicut * palma in ripis germinans: ita caritas atque concordia fratrum, in Domino. Qui maiores
honorat, à minoribus exhilarabitur: & in die orationis eius, exaudietur. Si fratri
tuo aliquid vtendum dederis, & ille differat reſtitutionem; poteris ei ſemel in E
memoriam reducere: nam ſæpe obliuio accidit. Sin autem tu quidpiam a fratre tuo commodato acceperis; & ille verecundia ductus, non te commonefacit:
tu tamen tamquam Deum timens, ne ſuis eum priuaueris. quoniam ſcriptum
Rom. 13. eſt: Nemini quidquam debeatis: niſi vt inuicem diligatis. Cunctas res corruptibiles pro nihilo ducere oportet, fratres: ſolam autem vitam æternā ſibi vindicare, & magnificare conuenit. Si quæ tibi procuratio commiſſa ſit; caue ſalutem
Gen. 41. 42. &c. tuam neglexeris, excuſationes prætexens in peccatis. Nam & Ioſeph patriarcha

curauit

A curauit † negotia in Ægypto: & non vnius duntaxat domus ac familiæ curam suscepit, sed totius etiam * terræ Ægypti: & non declinauit a via veritatis; & Dominus gloria & honore decorauit illum. Si anima tua sana & integra fuerit ad Dominum; in omnibus fructum atque vtilitatem capies. Si negotiatiorem videris; dic intra teipsum: o anima, iste temporariarum rerum cupidus, tanta suffert, vt caduca ac momentanea sibi congreget: tu vero æterna, & numquam pertransitura negligis? Si viros aliquos * litigantes adspexeris; dic intra teipsum: Anima, isti ob rem nullius pretij atque vtilitatis tantopere inter se contendunt, ac litigant: at tu decem millium talentorum, cum sis debitrix, non procidis Deo sicut oportet, vt peccatorum remissionem consequaris? Si aliquos fabricantes domos ex luto conspexeris; tacitus tecum dicito: & hi, o anima, in luteis do-

† τὰ πράγματα ἐπίστευσε.

* al. regionis.

Ab Exemplis.

* δικαζομένους.

NOTA.

B mibus extruendis magnum studium adhibent, vt opus perficiant: tu vero æterna tabernacula contemnis? Et ne sigillatim multa percensentes, protrahamus sermonem: si quid eiusmodi perspexerimus in vita; mundanas cogitationes, & secularia consilia in spiritalia commutemus: & plane vtilitatem aliquam consequemur, diuina nos adiuuante gratia. Quid porro est monachus? Similis est monachus viro ex alto demisso, qui funem excelso interuallo pendentem arripit, & se illi appendit: & indesinenter pro auxilio ad Dominum clamat, sciens se, si defecerit, visumq. vtriusque manus perdiderit, præcipitem illico ruiturum, & moriturum. Apprehende vitam æternam monache, ad quam vocatus es: & bonam, quam professus es confessionem, ac pactum coram multis testibus, serua: adhuc enim modicum restat temporis, & veniens veniet, & non tardabit. Pro-

NOTA.

Monachus quid sit, & cui similis.

Abac. 2.

C pterea enim quòd exiguam tribulationem sustinere propter Dominum nolumus; sæpe vel inuiti in varias, grauesq. tribulationes incidimus. Et quia propriam voluntatem, amore Domini relinquere nolumus; nobis ipsi detrimentum animæ conciliamus. Et quoniam ægre ferimus, nos in obedientia, & contemptione versari, propter Dominum; nos ipsos iustorum consolatione priuamus. Et quia morem gerere recusamus admonitionibus, atque consilijs eorum qui nos monent, propter Dominum; nos ipsos improbis dæmonibus deridendos præbemus. Et quoniam in virga, disciplinam non recipimus: lebes nos excipiet, vbi non erit qui consoletur. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & vultum hilarem ad eos qui extra sunt? & plorabo die ac nocte, peccata mea. Dixi risui: longe recede a me. & lacrymis: accedite ad me. quoniam mul-

Hierem. 9.

Eccl. 2.

D ta peccata mea valde, coram Domino: & delictorum meorum non est numerus. Nostis tres esse lacrymarum differentias in hominibus: sunt enim lacrymæ quædam rerum apparentium; & eæ amaræ valde sunt, & vanæ. & sunt lacrymæ, doloris ac pœnitentiæ: quando anima æternis perfrui bonis desiderat: & illæ sunt dulces, & vtiles vehementer. & sunt lacrymæ quædam, impœnitentiæ; vbi fletus est, & stridor dentium: & hæ acerbæ valde sunt, & inutiles: nihil enim proficiunt tunc, quando non est amplius tempus pœnitentiæ. Sobrius & vigilans esto carissime: vigilantem inquam, te præbe in iuuentute tua: vt probatus inueniaris etiam in nouissimis tuis. Et non confidas teipsum improbo hosti, suggerenti fraudulentas tibi cogitationes, dum dicit: Adhuc iuuenis es, & plures alij vitæ tuæ supersunt anni: quare nunc lætare, & animam tuam mœrore ne af-

Tria lacrymarum, in hominibus genera.

Luc. 13. 16.

NOT.

E feceris: senectutis autem tuæ rempore, pœnitentiam agere * oportebit: Nonne adhuc cognoscis, frater; (neque enim, tametsi velut insipiens esses, ignorare deberes) quòd ipse te in hisce seducat atque decipiat? Si enim dum adhuc iuuenis es, & in ipso flore & feruore ætatis versaris, quando omnem suffere laborem atque exercitationem potes, pœnitentiam non agis; nonne, si consenueris, imbecillitatem senectutis prætexes? Sin vero, & in ipso iuuentutis tuæ flore anticipatus sis; quid facies? Relinque igitur viam inimici, carissime: & vocem audi veri Domini, dicentis: Vigilate ergo, & orate: quia nescitis diem neque horam.

* al. licebit.

NOT.

Matth. 24. 25

Marc. 13.

PRECATIO. Domine IESV Christe, Rex regum, & Dominus dominantium, qui ha- A
Psal. 18. 43. bes potestatem vitæ & mortis, qui incerta & occulta cognoscis, quem nulla la-
50. Iob. 42. ret cogitatio atque sermocinatio, ab occultis meis munda me: quoniam malum
coram te feci. Ecce enim dies mei deficiunt, dies inquam, & dies; & peccata mea
* al. Patrum. multiplicantur. Tu Domine Deus * spirituum, & omnis carnis, qui explora-
tam magnam corporis & animæ meæ infirmitatem habes, præbe robur * imbe-
* al. in languore meo. cillitati meæ; & succurre mihi misero. Tu enim nosti, quod tamquam prodi-
Psal. 70. gium factus sum multis: sed tu adiutor meus fortis. Da mihi Domine, cor gra-
tum, quo semper memoria recolam cuncta beneficia tua, optime Domine. Et
Psal. 24. 70. ne memineris multorum peccatorum meorum: verum obliuioni scelera mea at-
Psal. 21. que delicta trade. Ne despexeris Domine, preces mei peccatoris: sed quemad-
* al. protexisti. modum hucusque tua me * protexit gratia; ita in finem vsque, eam a me ne B
abstuleris. Ipsa enim sapienter me edocuit, intelligere ista: & beati qui custo-
Psal. 118. diunt vias eius: quoniam erit ipsis in coronam gloriæ. Confiteor tibi Domine,
& collaudo indignus ego te, qui miserationum tuarum in me multitudinem de-
Sap. Sirac. 51. monstrasti: quoniam protector & auxiliator factus es mihi, in nomine magnifi-
Psal. 82. 85. centiæ tuæ benedicto, in secula. Tu enim solus es Dominus: Tibiq. maiestas
conuenit & gloria, optimo & misericordissimo Domino Deo nostro. Doce caris-
sime, fratrem tuum viam, non quæ abducat in seculum; sed quæ in regnum
introducat coelorum. Dominũ autem time, omnibus viribus tuis: & noli æmu-
Esai. 66. lari opera impiorum: quoniam ignis eorum non extinguetur; & vermis ipso-
Psal. 127. rum non morietur. Beati enim omnes qui timent Dominum, & ambulant in
vijs eius: quoniam in regno coelorum commorabuntur, in seculum seculi; & C
ineffabilium atque inenarrabilium bonorum delitijs perfruentur, cum omnibus
Sanctis, qui a seculo complacuerunt Patri principij experti, & Filio, & Spiritui
sancto. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES Doctoris Gerardi Vossij.

SERMO ASCETICVS AD IMITATIONEM PROVERBIORVM.] *Cum hic de Prouerbijs agat Auctor, & asceticum hunc suum Sermonem bene longum in ijs fere consumat, aut potius ex ijs eum contexat, videndum hic obiter quænam dicantur Prouerbia, & vnde dicta: ac deinde cur ad imitationem Prouerbiorum, hunc suum sermonem inscripserit: & denique quare asceticum eum appellet. De primo, vide S. Athanasium Alexandrinum in Synop. lib. 14. in prouerbia Salomon. in principio, vbi de prouerbijs agit, & cur sic dicantur: & paræmia quid sit, & vnde dicta, &c. ac post mul. ibi:* Dicuntur autem Parabolæ, sermones, qui velut imagines sunt eorum quæ dicuntur: ex ipsis namq. propter similitudinem, quod dicitur, intelligitur, *&c.*] *De quibus, & S. Basilium lege, in pulcherrima Homilia in principium Prouerbiorum, quam habuit cum adhuc esset Diaconus: vbi inter alia, Paræmia siue prouerbium vnde dicatur, & quid sit, ac quis illius vsus, pulchre docteq. ostendis, multaque instituto hic nostri Auctoris seruientia in medium adducit. Cuius quoque nominis vim atque acceptionem S. Chrysostomus exposuit in Homilia (quæ habetur tomo 1.) in Psal. 48. super illa verba:* Inclinabo in parabolam aurem meam, *&c.*] *ac in Homilia 45. in cap. Matth. 12. & in Homilia 48. in cap. Matth. 13. tom. 2. & in Homil. 65. in cap. Matth. 19. ac alibi.* E *Quo etiam spectant, quæ de paræmijs atque parabolis adducit S. Ambrosius in tract. super Psalm. 43. & 68. tom. 4. & in libro de incarnatione Domini, cap. 7. tom. 2. & in Epist. ad Rom. cap. 8. De quibus etiã inuenies apud S. Augustinũ in Psalm. 68. ac in Præfatione Psalm. 77. in illud:* Aperiam in parabolis os meum, *&c.*] *ac pluribus alijs apud eum locis. Et apud S. Hieronymum, in Præfatione super Prouerbia Salomonis. & in descriptione librorum veteris & noui Testamenti, vbi inter alia sic de his scriptum reperitur:* Sunt autem Prouerbia, sub verbis alijs res alias explicantia: quæ aliter quàm dicuntur, intelliguntur; plus in virtute scientiarum, quàm in sono verborum, *&c.*] *De quibus plura qui volet, in nostris Ephræmiticis scholijs supra inueniet, tomo 2. super illud:* Attende tibi.] *cap. 2. in voc.* Parabola. *quo lectorem remittimus, ad reliqua interim pergentes. Quod*

ergo

A ergo secundo hic loco dicendum restat, est, cur ad imitationem Prouerbiorum, inscripserit hunc suum Sermonem Auctor: cuius caussa ac ratio hæc esse videtur, partim quòd in modum Prouerbiorum, præcipuas huius sui Sermonis res atque sententias formarit: partim etiam quòd Prouerbijs Salomonis sese quantum fieri potuit per omnia hic accommodare studuerit, & ad illorum imitationem ipse sua quoque Prouerbia composuerit; varijsq. rebus, Ecclesiasticis ac politicis, sacris & prophanis, monasticis atque secularibus illa conuenienter adaptarit, applicueritque. Tertio, Asceticus vero iste sermo dicitur, siue (quòd idem valet) exercitatorius, vel respectu ipsius Auctoris, in Prouerbiorum imitatione sese hic exercentis: aut potius respectu aliorum, quos ad Timorem Dei prouerbialibus multis locutionibus, salutaribusq. monitis ac disciplinis exercet. Et quia a potiore & nobiliore parte fieri solet denominatio, etiam de Timore Dei, eamdem suam orationem secundario inscripsit, pro subiecta materia, quòd scilicet ipsa potissimum in eo occupetur, termineturque. Visum porro fuit hunc de Prouerbijs Sermonem vel ideo reliquis hoc Tomo tractatis præmittere, tum vt in eo Salomonis ordinem sequamur, qui Prouerbiorum suorum librum reliquis præmisit; tum vt a facilioribus, magisq. moralibus incipiamus.
B & denique, vt a timore Domini, qui est initium sapientiæ, nostrum quoque hic in distributione Argumentorum ac materiarum, principium feliciter ad gloriam Dei, salutemq. animarum, ducamus, &c.

Initium sapientiæ, timor Domini: intellectus autem bonus omnibus facientibus eum. Pietas autem in Deum, principiū sensus.] Locus est Prouerb. 1. quem pariformiter etiam alibi citat, legitq. Auctor, ac præsertim tom. 1. in tract. de Virtutibus & vitijs, in cap. De Timore Dei, sub fin. consentitq. hic etiam lectio 70. interpretum: sed discordat vulgata, vbi prouerb. 1. sic habetur: Timor Domini, principium sapientiæ. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt.] deestq. ibi illud [intellectus autē bonus omnibus facientibus eum, &c.] quod tamen a 70. & ab Ephræm adiungitur, reperiturq. similiter in Psalm. 110. in versiculo: Sanctum & terribile nomen eius. Initium sapientiæ, Timor Domini: intellectus bonus omnibus facientibus eum &c.] & sicut S. Hieronymus istum Psalmi locum iuxta hebraicam veritatem, vertit, ac legit: Principium sapientiæ, timor Domini: doctrina bona cunctis qui faciunt eam, &c.] Quo etiam spectat, quod est Iob
C 28. Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere a malo, intelligentia, &c.] Quare & S. Hieronymus illum Psalmi illustrans locum, qui non timent Dominum (inquit) non est in eis sapientia: aut qui non habent sapientiam, non habent timorem.] ita in commentar. super Psalm. De quo, & S. Gregorium Papam lege in Ezechielem, lib. 2. in homil. 19. ibi: Et cum scriptum sit: Initium sapientiæ timor Domini, constat proculdubio, quia a timore ad sapientiam ascenditur, &c.] ac paullo ibidem post: In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor Domini; secundus, pietas, &c.] de quibus ibi fusius. & apud S. Gregorium Nazianzen. in oratione Panegyrica, in sancta lumina, paullo ante med. ibi: Vnde Salomon nobis legem statuit: Principium sapientiæ, collige sapientiam, &c.] quem locum pulchre ibidem & Nicetas eruditus Scholiastes Nazianzeni, pro nostro instituto explanat, accommodatq.

Ante obitum, neminem prædicaueris beatum, &c.] Auctor aliquando verba Scipturæ citat, aliquando sensum dumtaxat refert, & aliquando adludit, vt hoc loco, vbi adlusio fit ad verba quæ habentur in Sap. Sirach. cap. 11. ibi: Non laudes virum in specie sua: (& al. in vita sua.) ne-
D que spernas hominem in visu suo, &c.] quæq. clarius eodem referuntur capite, postea, vbi dicitur: Ante mortem ne laudes hominem quemquam: quoniam in filijs suis agnoscitur vir.] Et vt septuaginta ibi habent: (quibuscum magis Auctoris nostri lectio coincidit) Ante mortē ne beatifices quemquam, &c.] Quod quidem dictum, sic a S. Ambrosio alibi expressum, explicatumq. reperimus: Lauda post vitam, magnifica post consummationem: tunc enim nec illi qui laudat, nocere vlla poterit adulatio; neque etiam laudatum vlla tentarē poterit elatio, &c.] Cui etiam S. Bernardi consonant verba, sic sermone 5. in Festo omnium Sanctorum, inter alia dicentis: Quomodo namque secura laudatio, vbi nec ipsa vita secura? Illorum lauda virtutem, quorum iam certa victoria est: illos deuotis extolle præconijs, quorum secure potes adaugere coronis, &c.] nonnullisq. interiectis postea, ibi: Inde est quòd secure laudantur homines, qui non sua iam viuunt vita, sed Dei: nam hominum vtique vita, tentatio est. Est autem gemina quædam securitas laudis huius, nisi quòd forte videbitur, si diligenter attendimus, intra alteram, alteram comprehendi. Siquidem non est quod laudare vereamur, verissime
E certissimeq. laudabiles: non est quod glorificare cunctemur, sic absorptos in gloria; vt nostra omnino nequeant laudatione moueri. non enim est quo vanitas intret, vbi veritas iam totum occupauit, &c.] Et vt apertius idem alibi in Epist. 23. ad Attonem Trecensem Episcopum, ad eumdem Ecclesiastici locum respiciens, scribit: Laudarem (inquit) vos, & iure laudarem, si non me reuocaret illa sententia: neminem laudaueris in vita sua. siquidem rem laude dignam egistis, sed ei laus adscribenda est, a quo accepistis & velle & perficere, quod merito laudaretur, &c.] Quod ipsum, & in eumdem quasi sensum ex celebrata Solonis sententia expressit Ethnicus Poeta, dum ait: Diciq. beatus, ante obitū nemo, supremaq. funera, debet, &c.] de quo & Cassianum lege collat. 6. de nece Sanctorum cap. 16. vbi optimè hunc Eccles. 11. locum explicat.

De Timore Dei.] *Hic Titulus post Prologũ separatim in medio interpositus, non dicit sequentia hoc loco a praecedentibus diuersa, aut nouo Argumento ac capite distincta; sed a nobiliore parte rem hic contentam atque tractatam indicat, quæ est, de Timore Dei, cuius potissimum vim atque præstantiam, laudesq. luculenter deinceps, & quidem* κατὰ μίμησιν τῶν Παροιμιῶν. *i. ad imitationem Prouerbiorũ, Auctor persequitur ac celebrat. Cuius argumenti plura qui volet, apud ipsum Ephræm alibi reperiet Tomo 1. in tract. de Virtutibus & vitijs, cap.* De Timore Dei. *ac in nostris ibidem Scholijs, vbi plures alios Doctores Græcos & Latinos citauimus, idem hoc argumentum tractantes. De quo, etiam videre apud eumdem licebit, tom. 2. in Parænesi siue admonit. 39. quæ est de Inobedientibus, & de Timore Dei. Et ibidem in Parænes. 40. De pietate, ac de Timore Dei, cuius initium est:* Carissime frater, attende, ne deperdas viam rectam, &c.] *ac Parænesi siue admonit. 44. quæ inscribitur:* De Timore Dei. *incipitque:* Attende tibi ipsi carissime, &c.] *& Parænes. 46. ad Eulogium monachum, quem cum primis ad Timorem Domini hortatur, &c. alibiq. sparsim sæpius: sed nusquam de hoc Argumento felicius ac copiosius, quàm in præsenti hoc Tractatu.* A

Honora sacerdotem atque presbyterum, vt in te benedictio oris ipsorum veniat, &c.] B *Sacerdotij dignitas quæ ac quanta sit, ex professo luculentissime ostendit alibi ipse Ephræm in pulcherrimo suo Sermone de Sacerdotio: quem vel ideo reliquis eius Sermonibus atque capitibus primo Tomo operum contentis, in distributione materiarum anteposuimus; vt omnes quid quantumque Sacerdotali ordini, ac dignitati tribuendum sit, & quo loco atque honore Sacerdotes haberi conueniat, inde optime perdiscere possint; ipsiq. Sacerdotes statum atque conditionem suam agnoscant, ac vitam sacerdotio congruentem, dignamq. ducant, sicut ibi Sanctus ab ijs quoque serio requirit. De quo, etiam Chrysostomum in sex sermonibus, aliosq. Patres (quos in Ephræmiticis nostris ibi Scholijs citauimus) de sacerdotio tractantes, videre ac legere studiosus Lector poterit. Quibus accedunt, quæ & S. Gregorius Papa cognomine magnus de Sacerdotio, ac sacerdotibus, non vno in loco in medium adducit, ac præsertim in suo Pastorali, par. 2. cap. 2. ac 3. vbi etiam, quanta Sacerdos virtutum varietate clarescere debeat, describitur. Et lib. 1. Epistolarum, epist. 24. quæ est ad Ioannem Episcopum Constantinopolit. & alios, incipitque:* Consideranti mihi, quòd impar meritis, &c.] *vbi ab eodem S. Gregorio dignitas Sacerdotalis, vita, & officium declaratur. Quòd porro debita reuerentia Sacerdotes honorandi sint, luculenter idem ostendit Gregorius lib. 5. Epistolarum, epist. 31. ad Mauritium August. cuius initium est:* C Serenissimis iussionibus, &c.] *confirmatq. illudipsum ibi exemplo Constantini Imperat. ex Ecclesiastica historia adducto; & habetur in hist. Eccles. lib. 10. cap. 2. auct. Ruf. vnde quid quantumq. reuerentiæ atque honoris Sacerdotali ordini ac dignitati tribuendum sit, abunde elucescit, vt non immerito noster hic dixerit Auctor:* Honora Sacerdotes atque presbyteros, vt in te benedictio oris ipsorum veniat. *Et sicut alibi in eamdem quasi sententiam ab eodem in primo operum Tomo pulchre refertur:* Honora Sacerdotem, vt in nouissimis tuis benedictionem ab eo accipias; nam qui Sacerdotem dehonorauerit, neque benedictionem ab eo accipere in nouissimis promerebitur, &c. [*De quo, & S. Ignatium vide in* Epist. *ad Smymenses, ac ad Heronem. aliosq. alibi.*

Scriptum est: Pondus magnum, & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque, & qui facit ea.] *Locus est Prouerb. 20. concordatq. lectio 70. quamquam tamen illud* (& qui facit ea) *etiam al. desit apud Ephræm, sicut & in vulg. vbi paullo aliter sic legitur:* Pondus & pondus, mensura & mensura, vtrumque abominabile est apud Deum.] *quomodo etiam legit Sanctus Gregorius lib. 1. in Ezechielem, Homil. 4. post medium. Sed variat S. Hieronymus in Ezechielem, 45. sic legens:* Statera grandis, & minor, abominabile est vtrunique in conspectu Dei.] *Cassiani autem lectio propius ad hanc S. Ephræm accedit, & ad edit. 70. quæ apud eum talis est:* Pondus magnum & pusillum, & mensuræ duplices, immunda sunt apud Dominum, & vtraque: & qui facit ea, in adinuentionibus suis compedietur &c.] *Ita ille in collat. 21. cap. 22. sed interpunctura alia est ab edit. 70. De quo loco, & S. Bernardus in serm. 42. super cantica canticorum, & alibi.* D

Sequitur hic apud Auctorem postea: Ante omnes ad Synaxim contendere, bonum & laudabile est: Synaxim autem absque necessitate relinquere, malum est, &c.] *De varia significatione atque acceptione nominis Synaxis, abunde egimus in nostris Ephræmiticis Scholijs, tom. 2. ac præsertim in Epistola ad Ioannem monachum, quæ incipit:* Varijs licet adhortationibus cum religiosissimo Theodoro egerimus, &c. *super illud ibi:* Neque corporalium necessitatum prætextu, Synaxim vestram neglexeritis, &c.] *ac postea eodem tom. 2. inter decem capita de Virtute, cap. 5. in illud quod habetur in principio:* Si ante cunctos in Synaxim prodeas, & persistas donec absoluatur, &c.] *Et postea inter Paræneses, parænes. 19. quæ est de exercitatione animæ, ac bono seruando ordine, incipitque:* Frater, quando fores tuas noctu frater pulsauerit, &c.] *super illud, non longe a principio:* Quod si contigerit altiore te obdormiscere somno, postea autem euigilaueris, ne pigeat surgere, atque ad Synaxim fratrum pergere, &c. *ac denique Parænes. 20. in illud:* Quomodo porro audent quidam relinquere Synaxim, & exire ante finem, absque magna necessitate, &c.] *Quibus omnibus in locis, inter varias huius vocis significationes, ostendimus nomen* (Synaxis) *ibi sumi atque vsurpari pro conuentu, siue congregatione fratrum, seu mona-* E

chorum

A *chorum ad orandum, diuinasq. laudes decantandas ac celebrandas; sicut etiam hoc præstiti loco accipi, dubitandum non est. Quod porro hic dicit*, ante omnes ad Synaxim contendere, bonum esse atque laudabile: eam vero absque necessitate ante finem relinquere, malum esse ac nequaquam laudabile; *etiam in iam citatis locis conformiter ab Auctore dicitur & confirmatur, sicut & alibi apud eum sæpius: ac apud alios SS. Patres, Basilium magnum, Gregorium Nazianzen. ac Nissenum, & Chrysostom. eodem modo ac sensu hanc vocem vsurpantes & applicantes.*

Cum autem in oratione constiteris, coram quo adsistas, cognosce: sitq. anima tua, & cor tuum totum ad eum, &c.] *Monet quo pacto quis inter diuinas preces consistere ac se gerere debeat, & hoc ipsum exemplo hic valde accommodato demonstrat atque illustrat. Similiaq. adducit non vno in loco alibi, tom. 2. quale est inter alia istud:* Cum ad orandum, te composueris; noli vaga atque distracta mente esse: ne quasi contemnens inueniaris, &c.] *vt est in cap. 10. super illud:* Attende tibi. *De quo & in Paræneſ. 50. cuius principium est:* Venite dilecti mei, venite patres,
B fratresq. mei, grex Saluatoris electe, &c.] *sub fin. ibi:* Intelligamus igitur, ac consideremus dilectissimi, coram quo constituti simus. Nam quemadmodum angeli Dei, cum timore & tremore collaudantes Dominum, coram eo adsistunt: ita & nos puro corde, & cum reuerentia atque timore coram Deo inter orationes atque psalmodias consistere oportet, &c.] *Cui etiam consormia sunt quæ adferuntur primo eiusdem Tomo, in tract. de vera atque perfecta Renunciatione: & quo pacto Anima inuenire possit Deum. circa med. ibi:* Quando igitur coram Deo in oratione consistis, caue ne pulchra tua vasa, in quibus Deo ministras, hoc est, cogitationes tuæ, ab hostibus tuis rapiantur, &c.] *De quo, plura in nostris ibi Scholijs, vbi varios quoque alios Auctores in hanc materiam citauimus.*

Scriptum quoque est: Si ceciderit inimicus tuus, ne læteris malis illius, & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ipsi, auertetq. humeros ab ipso.] *vbi in vulg. aliter sic:* Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum: ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.]
C *At in edit. 70. hic legitur:* Si ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas super eum; & in supplantatione eius ne extollaris: quoniam videbit Dominus, & non placebit ei: & auertet indignationem suam ab eo.] *quæ quidem lectio partim cum illa Auctoris nostri hic consentit, & partim ab ea saltem verbis dissentit, sicut videre atque decernere ex vtriusque collatione licet: sed in re ac sensu vix est differentia. Locus porro Scripturæ, est Prouerb. 24. quem Cassianus alibi sic legit & explicat:* Si ceciderit inimicus tuus, noli gratulari; in supplantatione autē eius noli extolli: ne videat Dominus, & non placeat, & auertat iram suam ab eo: id est, ne perspiciens elationem cordis tui, ab eius impugnatione discedat; & incipias derelictus ab eo, rursus ab illa, quam per Dei gratiam ante superaueras, passione vexari, &c.] *ita Ioan. Cass. collat. 5. cap. 15. De quo loco plures videre licebit varias lectiones in Scholijs nouissimæ editionis Romanæ 70. in dictum cap. 24.*

Postea vbi habetur: Vir sapiens imperare recusat, non autem obtemperare, &c.] *in vno aut altero manuscrip. cod. Græco mendose videtur legi:* παραιτεῖται τὸ κελεύειν, ἢ τὸ κελεύεσθαι. *Ait enim*
D *hoc verbum* (κελεύεσθαι) *hic redundat, aut subaudiendum* (μᾶλλον ἢ τὸ κελεύεσθαι) *vt sit sensus: Vir sapiens recusat imperare potius, quàm vt sibi imperetur. Si enim absque subauditione* (τοῦ μᾶλλον) *verbum verbo hic reddas, & dicas: Sapiens recusat imperare, aut vt sibi imperetur. vel, recusat imperare, imperiumve detrectat, aut quid in eam sententiam simile; dico id stare non posse, nam repugnat Auctoris sententiæ, ac bonis moribus. sapiens enim vir non detrectat imperium alterius, nisi aduersetur Deo, ac saluti animæ: quod etiam patet ex his quæ sequuntur, ac præsertim Scripturæ locis immediate subiectis. quare potius hic legendum:* Ἀνὴρ σοφὸς παραιτεῖται τὸ κελεύειν, οὐ κελεύεσθαι, *id est, Vir sapiens imperare recusat, non autem obtemperare, præcepto illius satisfaciens, qui dixit:* Si quis voluerit inter vos magnus fieri, erit vester minister, &c.] *vt etiam hic transtulimus, ac in orationis contextu reposuimus. Locus porro Scripturæ, qui indicatur, est Matth. 20.*

Sequitur postea: Principem seu ducem te constituerunt? ne extollaris animo: Esto autem inter illos sicut vnus ex ipsis.] *Locus est Sap. Sirach. siue Eccles. 32. vbi in vulg. paullo aliter sic:*
E Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis, &c.] *variatq. S. Hieronymus in Ezech. 45. sic legens:* Ducem te constituerunt? ne eleueris: sed esto inter eos, quasi vnus ex ipsis, &c.] *Est autem hic Scripturæ locus in vulg. cap. 32. at in postrema Romana editione 70. est cap. 35. quod ibi inscribitur,* De Rectoribus: *& recte, cum de ijs præcipue ibi agatur: quare & illis hic locum illum Auctor accomodat, eundemq. conuenienter quoque his qui præsunt, & Antistitum personam in Ecclesia gerunt, alibi S. Bernardus applicat, sic in quadam Epist. scribens:* Curemus ergo in alto positi, non altum sapere; sed timere, sed humilibus consentire. Principem, *inquit Scriptura*, te constituerunt: esto in illis, tamquam vnus ex illis, &c.] *ita S. Bernardus in epist. 9. ad Archiepiscopum Colonien. cuius principium est:* Dignationis vestræ suscepi scripta deuotus, &c.] *vbi hunc locum citat, pulchreq. accommodat, & alijs Scripturæ locis, sententijsq. illustrat.*

sicut

ſicut etiam alibi idem noſter facit Auctor. De quo, & in collationibus SS. Patrum, ex doctrina eiuſ- A
dem S. Patris noſtri Ephræm, in principio 2. Tomi operum eiuſdem, cap. 1. vbi de Prælatis agitur.

Circa illud poſterius, vbi habetur; quoniam ſcriptum eſt: Væ ei, qui multiplicat ſibi, quæ non
ſunt ſua: vſquequo & aggrauat torquem ſuam grauiter, *&c.*] *Locus ſcripturæ eſt Abac. 2. vbi*
concordat lectio 70. ſed in vulg. paullo aliter ſic: Væ ei, qui multiplicat non ſua? vſquequo &
aggrauat contra ſe, denſum & lutum?] *Cæterum apud S. Hieronymum, & Theodorit. legitur hic:*
vſquequo aggrauat, *&c.*] *abſque (&) quomodo etiam alibi apud S. Ephræm, ac S. Baſilium; nec*
non S. Gregorium Papam cognomine magnum, qui alibi hunc locum Abac. citans atque illuſtrans, le-
git: Væ ei, qui multiplicat non ſua, vſquequo aggrauat contra ſe, denſum lutum?] *vt in*
vulg. ſed omiſſo (&) Quid porro ſibi hæc ſententia velit, ipſe tertia parte curæ Paſtoralis explicat, in
Admonit. 21. poſt med. ibi: Cum aliena rapere intendunt, audiant quod ſcriptum eſt: Væ ei,
qui multiplicat non ſua, vſquequo aggrauat contra ſe denſum lutum? Auaro quippe con-
tra ſe denſum lutum aggrauare, eſt terrena lucra cum pondere peccati cumulare, *&c.*] *Idem* B
in expoſit. moral. lib. 34 in 41. cap. B. Iob. cap. 13. ante med. vbi habet: Per lutum quippe, terrenarũ
rerum multiplicitas figuratur, ſicut per Abacuc Prophetam dicitur: Væ ei, qui multiplicat
non ſua, vſquequo aggrauat contra ſe, denſum lutum? Denſo enim ſe luto aggrauat, qui per
auaritiam terrena multiplicans, peccati ſui ſe oppreſſione coanguſtat, *&c.*] *ita ibi docte,*
pulchre, & accommodate Sanctus Gregorius Magnus.

Poſtea vbi habetur: Si in ægritudinem, aut tribulationem aliquam incideris; memineris
dicti illius: Fili, noli negligere diſciplinam Domini; neque fatigeris dum ab eo argueris:
quem enim diligit Dominus, corripit, *&c.*] *Scripturæ locus eſt Prouerb. 3. concordatq. per omnia*
hic lectio in græca editione 70. cum hac noſtri Auctoris: ſed variat vulgata, in qua ſic legitur: Di-
ſciplinam Domini, fili mi, ne abijcias: nec deficias cum ab eo corriperis. quem enim dili-
git Dominus, corripit; & quaſi pater in filio complacet ſibi.] *Sit apud Apoſtolum, Hebr. 12.*
Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. Quem C
enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit, *&c.*] *at ibi*
ſolum illud (Fili mi) *eſt vt in vulg. reliqua autem leguntur vt hic apud Ephræm, & apud 70. prou. 3.*
vbi tamen S. Hieronymus in Ezech. cap. 20. paullo aliter hunc Prouerb. locum ſic legit: Fili, ne con-
triſteris ad diſciplinam Domini: neque deficias, quando ab eo argueris. Quem enim dili-
git Dominus, *&c. ac S. Cyprianus de habitu Virg.* Fili, ne neglexeris diſciplinam Domini: nec
defeceris ab eo correptus, *&c.*] *ſicq. apud eumdem in 3. lib. ad Quirinum. Et hæc de varijs hu-*
ius loci lectionibus. Applicat porro dictum illud Scripturæ hic Auctor potiſſimum afflictis ac tribu-
latis; quemadmodum & S. Chryſoſtomus in Epiſt. ad Philippi cap. 4. Serm. 15. in morali digreſſione,
vbi in commendationem Tribulationum, eumdem ex Prouerbijs locum, vna cum alijs Scripturæ locis
in eamdem ſententiam opportune citat, accommodatque.

Varia quoque lectio notanda eſt in ſequentibus: Frater dixit: Non ex obſeruantia ſuperſtitio-
ſa repudio eſum carnium: omnis enim creatura Dei bona eſt, *&c.*] *quæ ex alio græco* MS.
aliter ſic interpunguntur, atque redduntur: Non ex obſeruantia aliqua ſuperſtitioſa repudio eſum car- D
nium: (omnis enim creatura Dei bona eſt, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione perci-
pitur.) ſed quia ſcriptum eſt: Non decent ſtultum delitiæ. Inſolentiæ enim ſignum eſt in monacho,
comedere animalia, vbi appoſita ſunt fragmenta. Ne fragmenta contempſeris: iuſſit enim Dominus
colligi fragmenta, ne pereant, &c. Vbi vtraque lectio cum ſua interpunctura bonum ſenſum admittit,
& probatur: quare & Lectori per me ſit liberum hic alterutram ſequi, quam maluerit.

Poſtea vbi continetur: Si tentatione victus Frater, receſſerit e loco ſuo, & poſtea pœniten-
tia ductus cupiat poſtliminio reuerti; tu vide ne impedias, *&c.*] *De hoc, extat integra Paræ-*
neſis apud S. Ephræm, tom. 2. quæ eſt 27. in ordine reliquarum. cuius ibi Titulus eſt: Oportere reuer-
tentem fratrem, ſine præteritorum malorum recordatione, & cum gaudio ſuſcipere.] *&*
al. Paræneſis 27. quod Præfectum oporteat compatientem eſſe, & aliorum malitia immemorem.] ac al.
De compaſſione atque indulgentia erga eos qui pœnitentiam agunt, &c.] incipitq. ibi ſic: Si contige-
rit fratrem a cœnobio, quocumque prætextu recedere; eumque acciderit in morbum labi, E
aut etiam ſponte reſipiſcentem redire; non oportet talem fratrem deſpicere: ſed po-
tius ipſum in Domino velut proprium membrum conuenerit amplecti, etiamſi peccarit;
cum id non homini præſtetur, ſed Domino dicenti: Quod vni horum ex minimis feciſtis,
mihi feciſtis, *&c.*] *Locus ſane Præfectis lectu vtilis: de quo & alibi ſparſim apud noſtrum Auctorem*
ſæpius; nec non apud S. Baſilium Magnum in conſtitutionibus monaſticis, & Caſſianum, Climacum,
Nilum, & Marcum, atque Eſaiam, abbates: vt etiam apud S. Dorotheum, Iſaacum, vtrumque Macariũ,
Abſalonem, aliosq. de inſtitutis Renunciantium, ac Monachorum tractantes; apud quos plura in eam-
dem ſententiam inuenire licebit.

Poſtea

A *Postea vbi habetur:* Qui mentem suam post vitæ renunciationem ad secularia conuertit, nihil ab eo qui seipsum detondet, differt, *&c.] Vis similitudinis in eo consistit: Nam sicut* [illegible], *id est, vt, qui seipsum detondet, iterum crescit capillus: ita qui denuo ad seculum, siue ad res seculares sese conuertit, non videtur euellisse, sed totondisse dumtaxat capillum: nempe superflua vitæ huius, ac vanitates, & studia seculi inania. atque ideo mox subdit:* [illegible], *&c. hoc est, qui putat se ludere in vtraque re (id est, in vita seculari, & religiosa) seipsū decipit, &c. Qualia in eamdem sententiam plura, non vno in loco alibi apud Ephræm, tam primo, quàm secundo Tomo reperies.*

Plerisque interiectis postea, vbi dicitur: Aquilo conturbat mare, & subita ira mentem commonet viri: at longanimitas expellit iracundiam, impetumq. efferuescentis animi: & si ira non adsit, cessat quoque iracundia, *&c.] Differentia indicatur, quæ est inter* θυμὸν *atque* ὀξυχολίαν, *&* ὀργὴν: *vt* θυμὸς *sit furor quidam subitus, siue quadam excandescentia, siue subita ac repentina ira, quam* ὀξυχολίαν *ideo vocamus:* ὀργὴ *vero iracundia dicitur, quæ non cito transit, sed diutius permanet.*

B *Quod etiam discrimen ponit S. Basilius magnus in Homilia* κατὰ ὀργιζομένων, *id est, contra irascentes. cuius initium est:* ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν παραγγελμάτων, *id est, sicut in medicorum consiliis atque præceptis, &c. ibi:* [illegible], *&c. id est, est enim subita ira, siue indignatio velut quædam excandescentia, ac furor breuis ac subitus, acutusq. passionis vapor. Iracundia vero permanens ac diuturna tristitia, ad vlciscendum parata, &c. de quibus, ibi pluribus Basilius, docens inter alia quomodo similibus animi perturbationibus occurrere atque mederi possimus: idque ad finē vsque homiliæ. Et huc faciunt, quæ adducuntur a S. Dorotheo Abbate, in Sermone 8. de Ira, & iniuriarum memoria non habenda, haud longe a principio, ibi:* Aliud namque est μνησικακία, id est, memoria iniuriarum: aliud vero ὀργή, id est, iracundia. aliud θυμός, id est, subita ira, vel furor, siue impetus animi: aliud ταραχή, id est, perturbatio. *Subiicitque quod ad rem nostram facit, nonnullis interiectis postea, vbi habet:* Est enim θυμός, id est, furor sanguinis circa cor feruor ac census, vt ait S. Basilius. Et hæc quidem perturbatio est, quæ dicitur ὀξυχολία, id est, subita

C ac repentina ira, seu bilis acuta: quam quoque si volueris, extinguere poteris, antequam fiat ὀργή, id est, ira perfecta. Si vero turbatus, turbare perstiteris; idem facies, quod qui ligna in focum congerit, & magis ac magis incendium excitat: atque ita demum complures fient carbones: quæ quidem absoluta est ira, *&c.] quæ omnia ibi latius deducuntur, & exemplis illustrantur: quare plura qui volet, inde desumat.*

Paullo postea, vbi reperitur: Scriptum est: qui honorat patrem suum, iocundabitur in filijs, & in die orationis suæ exaudietur, *&c.] Locus citatus, est Sap. Sirach. siue Eccles. 3. circa quē aliqua lectionis notanda hic occurrit varietas in sequentib.* qui honorificat patrem, vita viuet longiore, & in die obitus sui inueniet gratiam. *] vbi in vulg. legitur:* Qui honorat patrem suum, vita viuet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem, *&c.] at in Romana edit. 70. paullo aliter sic:* Qui honorificat patrem, vita viuet longiore: & qui obedit Domino, refrigerabit matrem suam, & quasi dominis seruiet his qui se genuerunt.] *Et vbi in sequētib. hic apud Auctorē habetur:* In verbis & factis honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio ab eo, *&c.] in edit. 70. est:* In opere & sermone honora patrem tuum, *&c.] reliqua autem vt hic apud Ephræm at in vulg. additur* (& omnī patientia.) *legiturque:* In opere & sermōne, &

D omni patientia honora patrem tuum, vt superueniat tibi benedictio a Deo, & benedictio illius in nouissimo maneat.] *reliqua hic, vt in edit. 70. Sapien. Sirach, siue Eccles. 3.*

Multo postea, vbi apud Auctorem hic habetur: Vide, ne forte prætextu cuculli, aut analabi, aliove amictu capiatur anima tua, *&c.] De Cuculli & Analabi vsu, eorumq. symbolo ac significatione, pluribus idem S. Dorotheus agit in Sermone de Obedientia, & submissione propriæ voluntatis. cuius principium est:* In ipso statim orbis primordio, cum Deus hominem creasset, in paradiso illum voluptatis locauit, *&c.] post medium, vbi de vario habitu monastico tractat, & dicit:* Habitus seu vestitus noster, is est: Colobium, id est, curta, & truncata vestis absque manicis. Zona pellicea. Analabus, id est, succinctorium, seu bracchiatorium, & cucullus, *&c.] Illis autem quid innuatur, ipse consequenter de singulis ostendit. ac de Analabo quidem, ibi:* Habemus & analabum. Analabus autem in modum crucis ponitur super humeros nostros: significat enim symbolum crucis, quam nostris humeris iugiter gestare debemus, iux-

E ta id, quod dicitur: Tolle crucem tuam, & sequere me, *&c.] ac plerisq. interiectis postea, vbi habetur:* Ecce zonam habemus circa lumbos pelliceam, quæ irrationalis appetitus, & concupiscentiæ mortificationem significat: nec non Analabum, id est, scapulare, quod ab humeris dependet, & crucem ipsam designat; *&c.] De cucullo autem, paullo ibi antea hæc adducit:* Gestamus & cucullum, quod symbolum quidem est innocentis animi, puri, & vere humiliati. Pueri enim infantuli, & innocentes cucullum gestare solent, non viri perfecti: nos vero præterea illum gestamus, vt malitia simus paruuli, sicut ait Apostolus: nolite pueri esse mente & sensu; sed malitia estote paruuli, *&c.] paucisq. interiectis de eodem postea, vbi ait:* Est igitur cucullus, signum gratiæ Saluatoris nostri Dei, mentem nostram tuentis ac

prote-

protegentis; nec non simplicitatem nostram atque innocentiam, quæ in Christo est, circumfouentis, propter eos, qui nos quotidie vulnerare ac deuorare conantur, &c.] *quæ vel ideo adducere visum est, vt quilibet symbola eorum cognoscat, & quid varius habitus monasticus, seu vestimentorum forma significet, atque præmonstret, intelligat; desinantq. horum vsum tamquam otiosum, & velut inaniter noviterque inuentum suggillare hæretici, monastici habitus atque instituti hostes: cum antiquitas sacra valde frequens illorum meminerit; & non vno in loco sparsim alibi noster Ephræm Syrus, vna cum Basilio magno, qui fuerunt σύγχρονοι, & ante 1300. annos floruerunt in Ecclesia: sicut & alibi ex instituto magis, in nostris Ephræmiticis notationibus demonstrauimus, & alios ex priscis Auctores celebres in hanc rem plures allegauimus.* A

Longe deinde posterius, vbi dicitur: Portus serenus ac tranquillus est, locus bonis regulis directus: quibus autem deest gubernatio, vt folia decidunt.] *Hæc tamquam vna ex memorabilibus S. Ephræm sententijs, inter alias reperitur in Collationibus SS. antiquorum græcorum Patrum: quas ex vetusto græco MS. Cod. Vatic. transcriptas latine reddidimus, & in principio Tomi 2. S. Ephræm reposuimus, vbi ea quarto Sententiarum articulo (qui est de bono regimine seruando) habetur. adlusioq. haud obscure fit ad illum Prouerb. 11. locum:* Quibus non est gubernatio, cadunt vt folia: salus autem est in multo consilio.] *vt est in edit. 70. at in vulg.* Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, vbi multa consilia.] *qui idem locus & supra ab Auctore, hoc eodem Tractatu citatur, & discretæ gubernationi applicatur: sicut & a Cassiano, collat. 2. de Discretione, cap. 4. &c.* B

Denique vbi habetur: Etiamsi in vasis occultatus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus; & Ducem atque præfectum te constituet in populo suo, &c.] *in vno aut altero* MS. *græco reperitur:* etiamsi in vasis occultatus sis, sicut Samuel, &c.] *at in alijs Græcis manuscrip. per nos collatis, hic conformiter habetur* (Saul) *& sic legendum esse hoc loco, & non* (Samuel) *ipsa etiam sacra testatur Historia, quæ refertur 1. Reg. 10. vbi aperte de Saule legitur, quòd ἐν τοῖς σκεύεσι, id est,* in vasis absconditus fuerit. *vt etiam est in edit. 70. licet in vulg.* quòd domi absconditus erat, *simpliciter. additurq. ibidem de Saule, in sacro codice iuxta 70.* C quòd sumptus fuerit inde, & constitutus in medio populi, & exaltatus super omnem populum ab humero, & supra, &c.] *atque hoc est, quod hic adlusiue dixit Auctor:* tametsi in vasis absconditus fueris sicut Saul, inde te assumet Dominus, & Ducem atque præfectum te in populo suo constituet, &c.] *Atque hic locus, facit pro vocatione vniuscuiusque, & seruit contra ambitiosos, qui se temere in Prælaturas ingerunt: contra quos, alibi sæpe Ephræm, & S. Bernardus lib. 1. de Consider. cap. 10. ac lib. 3. cap. 3. &c. iuxta nostram eorumdem de consid. librorum, per capita distinctionem, atque postremam Romanam editionem cum Argumentis & Scholijs, quibus iam dictos quinque S. Bernardi Libros recognitos illustrauimus.*

---

† al. Eiusdem Sermo, de vera atque perfecta vita hominis Religiosi. al. Sermo eiusdem, de compunctione cordis.

EIVSDEM† S. PATRIS EPHRAEM SYRI D

SERMO ASCETICVS, DE VITA RELIGIOSA ATQVE MONASTICA.

Eodem Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio.

LABOR & dolor me ad loquendum atque dicendum compellunt: verum * indignitas mea silentium mihi imperat. Cordis mei dolores loqui vehementer vrgent: sed peccata mea potius vt taceam, suadent. Cùm igitur vtrimque coarcter, loqui magis mihi expedit, quàm silere: vt vel sic a dolore cordis mei respirem, atque quiescam. Anima quippe mea dolore plena est, & oculi mei lacrymas concupiscunt. Quis ergo dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum: vt deplorem indesinenter diu noctuq. vulnera animæ meæ, E

** al. infirmitas mea.*

Hierem. 9.

A mex, magnamq. relaxationem instituti nostri monastici, hac nostra ætate (proh dolor!) nimis inualescentem? Est enim anima mea mille * confossa vulneribus, & ignorat: siquidem elatio eius atque arrogantia, ipsam sua considerare vulnera non finit, vt curentur. Sola autem institutio, quæ Patrum nostrorum temporibus vigebat, recte seruabatur: quippe qui fulserunt vt luminaria per totum mundum, piam atque religiosam in eo vitam ducentes, inter tribulos & spinas, hæreticos inquam, ac homines impios; & veluti lapides quidam pretiosi, ac margaritæ illustres enituerunt: quorum & ipsi inimici atque aduersarij, ob summam castissimamq. illorum conuersationem, imitatores facti sunt. Quis enim admirandam illorum cernens humilitatem, animo non est compunctus? aut quis eorum mansuetudinem & quietem adspiciens, stupore non est correptus?

B Quis ita pecuniæ atque auaritiæ deditus; vt voluntaria illorum paupertate, ac rerum omnium inopia perspecta, non illico mundi odium conceperit? Quis ita rapinis inhians, & superbus; vt cum vitæ illorum honestatem, integritatemq. exploratam habuerit, in æquitatem non sit mutatus? Quis * fornicator, aut prophanus, illos precibus intentos conspexit; & non continuo pudicus & castus est effectus? Quis adeo ira aut furore feruidus; vt ex illorum conuersatione atque colloquio, in mansuetudinem non transierit? Hic igitur illi olim decertantes, nunc illic gloriantur atque exultant: quoniam & Deus glorificatus est in eis, & homines exemplo illorum sunt ædificati. Nostra porro institutio, relictis vijs rectis, per præcipitia fertur, asperasq. per vias incedit: Non enim reperitur hoc tempore, qui propter Deum, pecunias ac facultates deserat: neque est, qui

C ob vitam æternam seculo renuntiet. Non est mitis, non humilis, non quietus, non * disciplinatus. Non est inquam, qui contumelijs iniurijsq. affectus, patienter ferat: non est, qui maledictis atque conuitijs vices referre non velit. At cuncti † contradictores sunt: cuncti iracundi ac furibundi: cuncti indignabundi: cuncti segnes ac desides. cuncti vestium ornamenta sectantur: cuncti vani sunt, & inanis gloriæ cupidi; cunctiq. * sui ipsius amantes. Nam is quidem, qui vt instituatur accedit; antequam se instrui patiatur, alios instruere cupit: & priusquam doceatur, docere vult alios: & antequam didicerit, alijs leges dictare ambit. antequam syllabas connectere nouerit, philosophatur: & antequam subdatur, subijcere alios sibi appetit. antequam superiorum imperatis morem gerat, ipse iubet & imperat: & priusquam corripi atque admoneri velit, ipse alijs leges

D præscribere nititur. Et siquidem senior sit atque prouectior; cum audacia & superbia imperat: at si iunior, contradicit atque repugnat senioribus. Quod si forte diues est; honorem sibi confestim deferri postulat: si vero pauper; de requie protinus est sollicitus. Sin autem operarius; digitos mox delicatos atque elegantesq. habere studet. Quis igitur non deplangat, carissimi, maximã * nostram religiosi instituti cladem? Nos enim qui seculo abrenunciauimus, terrena adhuc sapimus. Agricolæ ac rustici despiciunt terram: & nos qui videbamur esse spiritales, terrenis curis distringimur. Ignoramus † ad quid vocati simus, fratres. nescimus ad quid venerimus, dilectissimi. Ad temperantiam & abstinentiam vocati sumus; & ciborum varias exquisitasq; delitias expetimus. Ad nuditatem persequendam venimus: & de vestium cultu contendimus. Ad obedientiam,

E & mansuetudinem sumus vocati: & cum asperitate restitimus. Humilitati, & quieti atque silentio dare operam professi sumus: & contrariam omnes viam incedimus. Legentes, non * cognoscimus: & audientes ea, quæ dicuntur, non † percipimus, carissimi. Si quis forte per iter, repente iugulatum hominem offendat; mutatur atque expallescit facie, & corde perhorrescit: nos vero occisos dum legimus Apostolos, & prophetas lapidibus obrutos, adhuc ridemus. Et quid de prophetis dico, & Apostolis? Ipsum Deum, verbum carnem factum, in ligno suspensum, occisumq. propter peccata ac scelera nostra, audientes atque legentes;

[Marginal notes:]
* al. confecta.
Monastica viuendi ratio antiquorum, explanissima.
* al. pro (πόρνος) hic est πονηρὸς, .i. improbus: sed altera hic lectio accõmodatior.
* ἄτακτος.
† al. contentiosi.
* al. proprio amore capti.
Similia sunt in eiusdem Serm. in eorum correctionem, qui vitiose viuunt, & honores appetunt. tom. 2.
* al. nostri.
† al. An ignoramus, ad quid vocati sumus, ô fratres? an nescimus, quorsum venerimus, dilectissimi?
* al. intelligimus.
† al. attẽdimus.
NOT.

Matth.27. tes; mente vaga distrahimur, & ad risum conuertimur. Sol non ferens iniuriam A
Marc.15. ac contumeliam Domini, subductis radijs splendorem suum in tenebras conuer-
Luc.23. tit: & nos ex malitiæ nostræ tenebris, ad iustitiæ lumen conuerti nolumus. Ve-
Ibidem. lum templi cum nihil peccasset, a seipso discissum est: & nos propter peccata
nostra, corde compungi recusamus. Terra contremiscens a facie Domini, ad
nostrum terrorem sub pedibus nostris commouetur: & nos ne sic quidem ob no-
** al. naues.* stram duritiem timore concutimur. * Vrbes, terræ motibus absorptæ sunt; & loca
a facie iræ Domini desolata sunt plurima: & ne sic terrore corripimur. Sol iam
† al. media die. semel, & iterum super nos † meridianis horis obscuratus est: & nec sic, corde ex-
pauescimus. Persarum bella, ac diuersarum gentium barbararum, commota
SYRIA A PERSIS VASTATA. sunt, nostramq. prouinciam deuastarunt: vt nos Deum, vel per flagella timere
discamus, ac pœnitentiam agamus: cum & magna profecto nobis opus sit pœ- B
nitentia, non paucorum dumtaxat dierum, aut mensium; sed annorum, ac tem-
porum plurimorum: & ne sic quidem conuerti adhuc volumus. Resipiscamus
igitur ad pœnitentiam, fratres: vt Deum peccatis nostris propitium habere va-
leamus. Deprecemur ipsum: quia iram eius prouocauimus. Humiliemus nos
coram ipso: vt nos exaltet. Ploremus modo: vt postea in futura nos vita læti-
** al. omnē consuetudinē malam.* ficet. Lugeamus hic: vt illic consolemur. Proijciamus a nobis omnem * curam,
sollicitudinemq. carnalem: & virtute quasi vestimento induamur, maxime nos,
qui ad hoc angelicum vitæ institutum peruenire promeruimus. Ita carissimi
mei, ita (quæso) modum, ac normam, quam illustrès perfectiq. illi nostri olim
Patres tradiderunt, omni conatu ac studio amplectamur: ne scilicet hodie, per
abstinentiam maceremur; cras autem epulis distendamur. Ne hodie aquam bi- C
bamus: & cras vini potationi nos demus. Ne hodie nudis pedibus incedamus:
** al. diuersa calceamēta adhibeamus.* & cras calceos, * caligasq. assumamus. Ne hodie cilicio vtamur: & crastina,
mollibus delicatisq. vestimentis operiamur. Ne hodie simplicem amictum ge-
ramus: & cras ornatum requiramus. Ne modo mites ac humiles appareamus:
paullo autem postea arrogantes atque superbi simus. Ne hodie modestos & obe-
dientes nos præbeamus: & cras dissolutos, atque inobedientes. Ne hodie in no-
bis, ploratus ac eiulatus audiatur: & cras risus, atque contemptio. Ne hodie hu-
mi cubemus: & crastina, in lecto molli dormiamus. Ne hodie pœnitentiam aga-
Regula vna certa, ac salutaris eligenda. mus: & cras otio atque negligentia diffluamus. Cæterum vnam nobis regulam,
carissimi, deligamus: per quam, Deo grati acceptiq. esse possimus, nobisq. ipsi
ac proximis nostris prodesse valeamus. Quòd si in vita solitaria per abstinentiam D
** al. a despicientia abstine.* teipsum maceras, atque mortificas; dum tibi a pluribus ministratur, † offensam
caueto. At si in multitudine vitam degas; Dominum tuum dicentem ausculta:
Matth.7. & Luc.6. Quæcumque vultis vt vobis faciant homines, & vos illis facite similiter. Quod si
tibi ob perpetuam corporis infirmitatem, assidue ab alijs ministrari oportuerit;
vide, & sollicite attende, ne proximo damnum iniuriamve inferas. Propterea
vero & sancti, probatissimiq. olim Patres, iactis firmiter vnius viuendi regulæ
fundamentis, perfecti euaserunt: siquidem illum canonem, ac regulam, quam
Priscorum monachorum vita riger. & perfectio. semel arripuerant, ad finem vsque vitæ, sine impedimento aliquo retinuerunt.
Nam alij quinquaginta annis, alij pluribus, vno continentiæ atque abstinentiæ
suæ gradu indefessi cucurrerunt, numquam vitæ ordinem immutantes; conti-
nenterq. summam, præclaram, atque irreprehensibilem ciborum & linguæ tem- E
** al. humi cubationem.* perantiam, * lecti duritiem, humilitatem, mansuetudinem, fidem, & carita-
† al. & caritatem perfectam, quæ spiritalis ædificij vinculū est. tem (quæ † perfecti atque spiritalis ædificij culmen est,) voluntariamq. pauper-
tatem stricte seruantes; & ab omnibus caducis, ac fragilibus terrenisq. rebus se
abstrahentes, ac vitam virtutibus decoratam agentes: & in vigilias, orationesq.
assiduas lacrymis ac compunctione irrigatas, salubriter incumbentes; cœlestia
contemplantes, & Deo iugiter seruientes. Risum illi vltra vultus serenitatem,
erumpere numquam sinebant. superbiam autem prorsus conculcabāt. Iræ atque
indi-

A indignationi locum plane non tribuebant. Aurum & argentum pro nihilo reputabant: seque ipsos ab omni penitus sorde peccati mundos, nitidosque* reddebant. Et ideo Deus quoque in illis habitauit, atque in eis est glorificatus: & quicunque illos videre vel audire meruerunt, Deo gloriam dederunt.* Nisi enim quis seipsum ab omni re iniqua, sordidisque cogitationibus, ac prauis affectionibus, ira quoque, & indignatione, inuidia, atque superbia, & vana gloria, odio & detractione, contentione, & auaritia, alijsq. inordinatis actibus; & cunctis denique (ne per singula recenseam) quæ odit Deus, expurgauerit, atque emendauerit: *nequaquam in illo habitabit Dominus. At si quis ab his omnibus se purum, immaculatumq. custodierit: in illo, tamquam in domo ac sede gratissima, libentissime inhabitabit. Dicito enim mihi, obsecro: si quis te in *lutum B proijceret, & in eo semper te manere vellet; libenter ne hoc faceres, talemq. iniuriam patienter ferres? Quod si tu, qui cinis es, & vermis, istud sustinere nequeas; quomodo vis ipsum Deum (qui immaculatus & incontaminatus est, solusq. sanctus, & in sanctis requiescit) in te, qui totus fœtidus es, & cœnoso *horrore plenus, inhabitare? Emundemus igitur nosmetipsos ab omni fece peccati, dilectissimi: vt Deus in nobis inhabitet, & promissa eius cœlestia consequi mereamur. Ne, quæso, nomini eius sancto, quod inuocatum est super nos, iniuriam inferamus: vt non propter nos, nomen Dei nostri a perfidis & impijs blasphemetur. Parcamus nobis ipsis, & intelligamus nomen nostrum, *ipsius nomini consonare: Christus enim ipse, & nos Christiani vocamur. Deus noster, spiritus est: quare & nos efficiamur spiritales. Vbi enim spiritus Domini, ibi li-C bertas. Demus igitur operam, vt hac libertate perfruamur. Consideremus, qua nos conuersatione dignatus est, & quanta nobilitate donarit. Agnoscamus, quòd ad magnas suas nos nuptias inuitauerit: nosq. *ipsos sic diligamus, quemadmodum ipse nos dilexit. Desideremus eum omni hora: vt nos ipse glorificet. *Attendamus nobis ipsis: ne duplici pœna in die iudicij mulctemur: maxime si post seculi abdicationem, adhuc ea quæ mundi sunt sapiamus: si post pecuniarū opumq. contemptionem, de ijs adhuc solliciti simus: si post carnalium abrenunciationem, iterum quæ carnis sunt, persequamur. Quamobrem metuo, ne repente nobis dies illa superueniat: nudique tunc inuenti, ac miseri, & imparati, nos ipsos accusemus. Idem enim & in diebus Noe passi sunt, quando edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, vendebant & emebant, D donec repente superueniens diluuium perdidit omnes. Res quippe admiratione dignissima tunc erat, fratres, intueri fera animantia in vnum cogi: et elephantes quidem ex India, & Perside aduentare: leones autem & pardos ouibus, caprisque misceri, & nihil eis nocere: serpentes & volucres, nemine impellente accedere, & *circumcirca arcam degere atque excubare, idque per dies plurimos: ipsumq. Noe studiose arcam fabricari, ac magnis illos vocibus ad pœnitentiam hortari: & nec sic tamen illi resipiscere voluerunt, neque tot mirabilibus inspectis, tantoq. variorum animalium atque immanium ferarum conuentu, compuncti sunt, vt saluari mererentur. Timeamus igitur, carissimi, ne eadem & nos patiamur. Nam quæ fuerant scripta, iam completa sunt: & quæ prædicta erant signa, finem acceperunt: nihilq. restat deinceps, nisi vt inimici E nostri Antichristi aduentus reueletur; quod & breui futurum expectatur. Nam vbi Romanorum Imperium fuerit impletum, omnia consummari oportebit. Qui ergo saluari cupit, studiose contendat; & qui in cæleste regnum intrare desiderat, negligentiam atque torporem omnem a se depellat. Qui a gehenna ignis liberari expetit, legitime nunc decertet, necesse est: & qui immortali vermi pabulum esse noluerit, vigilem ac sobrium se præbeat. Qui exaltari optat, penitus sese humiliet: & qui vult ibi consolari, hic iam lugeat ac fleat. Qui thalamum Domini ingredi concupiscit, & gloriari atque exultare in collucidam lampadem

*al. seruabant.

*al. Propterea nisi vnusquisq. se ab omni opere malo, immundisq. cogitationibus, etc.

*al. longe ab illo aberit Deus.

*al. in lacum cæni.

A Minore.

*al. fætore.

Hierem. 14.

Rom. 2.

*al. ex Christi nomine esse denatum.

Ioan. 4. & 2. Cor. 3.

Matth. 22.

*al. Itaque.

NOT.

Genes. 6. 7. Matth. 24. & Luc. 17.

NOT.

*ἐν κύκλῳ διαζῆναι

ARCA NOE.

Genes. 6. 7. Matth. 24. & Luc. 21. 2. Thess. 2.

ROMANO IMPERIO IMPLETO, FINIS MVNDI ADERIT.

Matth. 22. 25. præferat, & oleum ſecum in vaſis ſumat: & qui ad illas nuptias inuitari expe- A
* al. ciuitas illa Regia. ctat, veſtem ſibi ſplendidam comparet. Eſt enim ciuitas illa * magni Regis, ple-
na lætitiæ & iubilationis, plena decoris & luminis, plena dulcedinis atque ſua-
uitatis: quæ æternæ coniuncta vitæ, omnibus in ea habitantibus iugiter manant.
Si quis ergo æterni Regis appetit ciuis atque familiaris fieri; celeriter eo pergat,
oportet: nam dies ſe iam inclinat ad veſperam; nulluſq. quid ſibi in itinere oc-
PVLCHRVM A SIMILI EXEMPLVM. curſurum ſit, nouit. Quemadmodum enim ſi quis viator ſciens itineris ſui lon-
ginquitatem, fatigatus in via obdormiat vſque ad veſperam; ac deinde ſomno
experrectus, videt iam diem inclinatam: cumq. vlterius pergere tentet, repen-
* al. pluuia. te in ipſo itineris initio * nubes illum ac grandines, tonitrua & fulgura, tribula-
tioneſq. atque anguſtiæ vndique obruant & exagitent; vt neque domum retro-
gredi, neque ad deſtinatum locum vltra progredi poſſit: ita etiam nos, ſi pœni- B
tentiam hic agere neglexerimus, dum congruum nobis pœnitentiæ tẽpus adhuc
Pſalm. 38. ſuppetit, grauiter ſane illic pœnas luemus. Aduenæ enim & peregrini hic ſumus.
Heb. 11. 13. Quare ſtudeamus in ciuitatem ac patriam noſtram, cumulati atque ornati bono-
* al. cũ feſtinatione pergere. rum operum diuitijs * introire. Negotiatores ſpiritales ſumus, fratres, pretioſam
Matth. 13. quærentes margaritam, quæ eſt Chriſtus Saluator noſter, gloriatio & exulta-
* ἄσυλος. tio noſtra; * ſecuruſq. theſaurus noſter, quem auferre nemo nobis poterit. Quã-
obrem magna diligentia, ſtudeamus illum acquirere atque poſſidere. Felix ſa-
ne, imo feliciſſimus, qui illum ſibi acquirere ac vindicare ſtuduit: ſicut contra,
miſerrimus atque infeliciſſimus eſt, qui Conditorem illum omnium poſſidere
neglexit: nam talis ſeipſum perditioni, æternæq. morti expoſuit, dum noluit
illum poſſidere, atque ab eo poſſideri. An neſcitis, fratres, nos vitis veræ, quæ C
Ioan. 15. † al. Caueamus ergo, ne quis. Chriſtus eſt, palmites eſſe? † Videte igitur, ne quis infructuoſus reperiatur. Nam
veritatis Pater, agricola eſt, qui hanc veram vitem excolit; illoſque qui fru-
Ioan. 15. * ἐπιμελῶς. ctuoſi ſunt, maiore ſtudio * atque amore colit, vt copioſiorem fructum referant:
Ibidem. eos vero qui fructum non faciunt, excidit, & extra vineam proijcit, vt igne
comburantur. Sollicite ergo vobiſipſis attendite: ne infructuoſi inueniamini,
* al. foco ignis. exciſiq. * æterno igni tradamini. Similiter ſemen bonum ſumus, cariſſimi, quod
Matth. 13. † al. Paterfamilias Chriſt⁹, cœli & terræ creator, ac Domin⁹. ſeminauit † cœli terræq. creator, Chriſtus pater familias. Nunc tempus meſſis
aduenit; & meſſores paratas manibus tenent falces, ſolumq. domini ſui nutum
expectant. Videte igitur, ne quis veſtrum inueniatur eſſe zizania, & * in faſci-
Matth. 13. culos colligatus, comburatur igne ſempiterno. Non intelligitis, fratres mei,
* al. & vinculis conſtrictus, æterno igni tradatur. quàm formidabile pelagus nobis ſit transfretandum? Perfecti quoque, ac ſa- D
pientiſſimi mercatores, paratas ſuas tenent merces; expectantq. cum gaudio,
donec illis ſecundus aſpiret ventus: vt traiecto pelago, ad portum vitæ appli-
cent. Ego vero, meiq. ſimiles, & qui negligentia & otio diffluimus, varijſque
vitæ diſtractionibus tenemur, nullam prorſus animo ſollicitudinem gerimus,
quo infeſtiſſimum hoc mundi pelagus feliciter traijcere poſſimus. Quare me-
tuo, ne, quando repente ventus afflauerit, imparati reperiamur, ac minime in-
Matt. 22. 25. ſtructi: ligatiſq. manibus & pedibus, in nauem nos proijciant, vbi dies negligen-
tiæ atque ſocordiæ noſtræ deploremus: dum interim alios exultantes lætoſque
conſpiciemus, nos ipſos vero in ſumma afflictione atque dolore conſtitutos. In
illo enim portu, vnuſquiſque cum ſuis opibus ac mercibus quibus ditatus intra-
uit, gloriatur & exultat. An ignoratis, fratres, quòd ad nuptias vocati ſumus, E
Matt. 22. 25. in quibus Rex regum, ſponſus immortalis ſerenus accumbit? Cur ergo negli-
gimus? cur hic non tota animi intentione curamus nobis ſplendidam parare
Matth. 25. veſtem, lampademq. lucentem, vna cum oleo in manibus ſumere? An non per-
penditis vobiſcum, neminem illuc nudum ingredi? Quòd ſi quis impudenter
ac temere, abſque veſte nuptiali introierit, ſcitis quid pati debeat eiuſmodi: iuſſu
Matth. 22. 25. enim Regis, ligatis manibus ac pedibus, proijcitur in tenebras exteriores, vbi
erit fletus, & ſtridor dentiũ. Quocirca ſobrij ſimus atque vigilemus, dilectiſſimi:

A vereor equidem ne nos ab illo thalamo * passiones affectionesq. nostræ carnales expellant. cum & solo exteriore habitu ornati simus: exteriorq. cultus ac habitus, sæpe cordis nostri & mentis indicium est. Siquidem ornatus vestium, nos terrena sapere indicat: vestisq. accurate nimis composita, vera illa nos gloria nudos demonstrat. Et amor gloriæ, nos vanitati deditos esse designat: ciboruniq. delitiæ, gulæ concupiscentiam arguunt. Negligentia, pigros atque inertes nos esse declarat. Nimius amor plura acquirendi, ac possidendi; quòd Christum non amemus atque desideremus, nos accusat. Inuidiæ lues, caritatem in nobis non esse, denunciat. Frequens * pedum, facieiq. ablutio; nos nostris seruire passionibus, significat. Per linguam, quid cor nostrum appetat, declaratur: quæ enim animus desiderat, lingua proferre consueuit; motuq. labiorum, cordis nostri

B arcana depromuntur: nam vbi os nostrum aperitur, amoto iam ostio atque custode, sermo etiam noster citra delectum, temereq. progreditur: per verba autem, cordis occulta produntur. Os siquidem quod animi secreta non seruat, suas illi cogitationes furatur: & dum intra se, mens continere se existimat, oris temeritate atque effrænatione euulgatur: cumque se minime videri arbitratur, * verbis proditur. Blandum detractionis vitium dum libenter auditur, † animæ odio laborantis, certum indicium est. Ne igitur quis erret, vt exteriore religionis habitu se aliquid esse existimet: nam qui se putat eiusmodi apparenti specie religiosum esse, seipsum potius fallit ac decipit. Et illa simulata religio quàm sit falsa, ex ipsa protinus conuersatione eius, facile cuiuis constare poterit. Si enim cogitationes cordis ipsius addiscere velis; aures tuas ori eius admoue, sta-

C timq. ex illo cognosces, de quibus sollicitus sit, ac cogitet: vtrum de terrenis, an de cœlestibus; de spiritalibus, an de carnalibus; de voluptatibus, an de continentia ac pudicitia; de opibus accumulandis, an de voluntaria paupertate, & nuditate rerum omnium; de humilitate, an de superbia; de caritate, an de odio. Nam de thesauro cordis, os depromit; escasq. ad se accedentibus profert. Et linguæ vsus, quibus cor perfrui desideret, Christo ne, an rebus præsentis seculi, ostendit. Inuisibilisq. anima, per actus proprij corporis cernitur, cuiusmodi sit, bona ne, an mala: bona quidem per naturam est, at volutate liberi arbitrij mutatur in malam. Cæterum dixerit fortasse quispiam, passiones eiusmodi naturales esse; eosque, qui illis indulgent, culpa ac crimine vacare. Attende tibi ipsi miser, ac caue, ne * pulchrum optimi Dei opificium, in crimen ac culpam

D adducas: fecit enim ipse cuncta valde bona, & naturam nostram omnibus exornauit bonis. Exempli gratia: Esurit aliquis per naturam; non culpatur si moderate comedat: at si immoderate cibum capiat, reprehenditur: est enim naturalis esuries. Sitit quispiam similiter secundum naturam; non redditur obnoxius reprehensioni, si quantum naturæ satis sit, bibat: est enim sitis naturalis: at si vltra modum biberit, reprehensionis notam incurret. Sic si quis dormiat secundum naturam; non trahitur in culpam si moderate dormierit: at si necessitatis mensuram excesserit, culpa non vacabit: quippe qui seipsum nimium relaxarit, negligentiæq. ac somno tradiderit; ita vt naturam, immodici somni consuetudine captiuari, vincique permiserit. Natura enim & consuetudo, vtrarumq. partium testes sunt, atque præcones. Natura * seruitium ostendit, & consuetu-

E do propositum voluntatis indicat: ex vtrisque enim consistit homo. Voluntas vero cum libera sit, ac sui iuris, tamquam agricola quidam est, naturæ nostræ consuetudines prauas inserens, & * bonas, sicut ipsa voluerit. Malas quidem consuetudines, hac inserit ratione: Per famem, gulam; per sitim, immodicam potationem; per somnum, negligentiam atque torporem; per aspectum, cogitationem improbam; & per veritatem, mendacium inserit. Similiter virtutes bonas, hoc inserit modo: Cibo inserit temperantiam, siti tolerantiam, somno vigilias, veritatem mendacio, & aspectui pudicitiam. In ictu enim oculi, voluntas

* al. vitia nostra, passionesq. praua repellant.

Exteriora acta, vt mentis nostræ affectionem, inclinationemq. designent.

* al. manuum nostrarum, pedumq. ac faciei curiosa ablutio, &c.

Lingua, & oris signa, atque effectus.

* al. per os publicatur.

† al. nos odio plenos esse indicat.

Iacob. 1.

Exclamatio.

Matth. 12. & Luc. 6.

* al. ne bonum optimi Dei opus inculpes;

Genes. 1.

AB EXEMPLIS.

Natura & consuetudinis effectus.

* συναγωγίαν.

* al. & virtutes bonas.

Malæ consuetudines, vt nobis a voluntate inserantur.

Virtutes bonæ vt nobis inserantur.

Voluntas, vt agricola similis.
nostra instar agricolæ (vt dixi) consuetudines malas radicitus euellit: & vt sibi A
libitum fuerit, virtutes bonas inserit, naturam vincens. Nam veluti terra quæ-
Consiliarij voluntatis nostræ, diuinæ sūt Scriptura.
dam actionis nostræ, natura est: cuius agricola, voluntas est: consiliarij vero
atque magistri, diuinæ sunt scripturæ. Docent enim nostrum agricolam, quas
quidem consuetudines prauas euellere, & quas virtutes bonas inserere debeat.
Nam quantumuis ingeniosus ac vigilans, diligensq. noster agricola fuerit absque
Sacra Scriptura quāsi fructus.
diuinarum Scripturarum doctrina obtusus est & infirmus, prorsusq. rudis. Si-
quidem sacrarum litterarum institutio atque doctrina, intelligentiam ipsi, vi-
resq. præbet: & virtutes bonas ex proprijs ramis ac surculis illi administrat, vt
eas naturæ suæ ligno inserat. Fidem quippe bonam illi præstat, quam infideli-
A contrarijs.
tati suæ innectat: & spem, quam desperationi; caritatem, quam odio; scientiam,
quam ignorantiæ; diligentiam, quam negligentiæ; laudem ac gloriam, quam B
probro atque ignominiæ; & immortalitatem denique, quam mortalitati; diui-
**al. humilitati*
nitatemq. *humanitati suæ inserat. Cæterum si contumacia atque arrogantia
sua ductus agricola ille noster, magistrum atque consiliarium suum relinquere
voluerit, diuinas dico scripturas; errabit vagus, & in cogitationes malas, & af-
fectiones noxias incidet: congerensq. consuetudines absurdas atque peruersas,
Ἐναντιώσεις.
inseret naturæ suæ, quæ maxime ei sunt contraria: puta, infidelitatem, & igno-
rantiam, odium & inuidiam, superbiam, inanem gloriam, ambitionem, gu-
lam, contentionem & contradictionem, aliaque plura his similia. Vbi enim
præceptorem ac legislatorem suum dereliquerit: & ipse derelinquetur ab illo.
Sin vero pœnitentia ductus, seipsum agnouerit ac reprehenderit; procidensq. le-
gislatori dicat: peccaui, quòd te Dominum ac magistrum meum deseruerim: C
illico legifer ad misericordiam flexus, eum clementissime suscipit, illiq. denuo
vires, atque intellectum bonum præbet, quo iterum valeat naturæ suæ terram
operari. euellensq. ex ea consuetudines prauas, inserit in illam virtutes optimas:
coronisq. præterea ac laudibus illum donat & ornat: nempe, vt dum naturaliter
esurit, abstineat; sitiens, toleret; concupiscentijs stimulatus, pudicitiam teneat;
somno grauarus, ad vigilias se conuertat: pigritia atque segnitie si a diuinis lau-
dibus torpescat, os suum ad confitendum & glorificandum Deum aperiat. Sicq.
in certamine perseuerans, laudem promerebitur, & coronam: Coronam quidē,
quia vicit naturam: laudem vero, quia virtutes sibi bonas acquisiuit. Gloria igi-
tur benignitati ac clemētiæ eius, & confessio bonitati eius, & honor atque adora-
Beneficia Domini quanta.
tio miserationibus eius. Quis enim pater ita misericordem se præbuit, sicut Deus D
noster? Quis pater sic suos diligit filios, quemadmodum nos seruos suos Domi-
** al. pulcherrime disponit.*
nus noster dilexit? Omnia quippe nobis liberalissime donat, omniaq. *affluen-
ter dispensat. Animarum nostrarum vulnera sanat, spretusq. a nobis, longani-
miter suffert. omnes enim nos saluari cupit: & omnes regni sui hæredes ac pos-
sessores fieri desiderat. Vult etiam voluntatem nostram atque propositum, a se
laudari. Ipse morbos omnes nostros, graues atque incurabiles sanat: cuncta au-
tem quæ facile in nobis sanitatem recipiunt, ea vult nostræ voluntatis arbitrio
curari, vt gloriam a bonitate ipsius promereamur. Et pigri quidem ac desidis
vulnera curat: vt os suum, ad glorificandam eius bonitatem, aperiat. Peccatori
quoque peccata sua dimittit, vt eum ad promptitudinem & alacritatem bonæ
voluntatis excitet. Infirmum cito exaudit, ne in pusillanimitatem incidat. Cæ- E
terum magnanimis, & eis qui constanter ac perseueranter ianuam eius pulsant,
**al. vtrumque largitur. & sanitatē, & mercedem.*
*tam sanitatis, quàm etiam mercedis præmia largitur, pro eo quòd non defe-
cerint postulando. Poterat ille quidem cuncta animarum nostrarum sanare
† al. inuocare cunctamur, negligimusq. cum interim ipse dilexit nos, &c.
vulnera, nosque etiam inuitos ad bonitatem adducere: sed id facere non vult, ne
voluntas nostra, arbitrijq. libertas, diuinis ipsius laudibus priuetur. Nos ve-
ro ipsum requirere, & in adiutorium atque patrocinium nostrum † inuocare
negligimus. Ipse autem dilexit nos: ipse misertus est nostri: ipse nos liberauit,
redemit,

A redemit, atque suscepit: Ipse mentis nostræ oculos illuminauit. Ipse nobis suæ cognitionis gratiam præbuit. Ipse dulcedinem suæ caritatis, nobis gustandam indulsit: vt ea degustata, ipsum iugiter sine intermissione requiramus. Felix ille ac beatus, qui percepto dilectionis eius gustu, protinus in ipsius desiderium exarsit, seseque ipsum ad caritatis eius plenitudinem iugiter suscipiendam, præparauit. nam qui * eiusmodi caritate repletus fuerit, amorem alterius cuiuscumq. rei in seipso nequaquã suscipiet. Miser autem ille, & vere infelix, qui cum caritatis eius dulcedinem degustauerit; per vanas seculi occupationes, perfrui ea, satiarique neglexerit. Quis ergo, dilectissimi, talem non diligat Dominum? Quis bonitatem eius non adoret, confiteaturque, ac prædicet? Quam vero excusationem in die iudicij habituri sumus, si nostram hic salutem neglexerimus?

Christi erga nos, dignatio atque clementia.

** al. illius caritate.*

DEVM super omnia diligendum, prædicandum, & adorandum.

B aut quidnã ad eũ dicemus? forte, quia non audiuimus? aut quia non cognouimus? vel quia non didicimus? Quid obsecro, ille potuit nobis facere, & non fecit? Ex immẽsa illa celsitudine, & benedicto sinu patris, nonne se humiliando ad nos descẽdit? Nonne cum inuisibilis esset, seipsum nobis ad videndum exhibuit? Et qui erat immortalis ignis; nonne propter nos incarnatus est? Nonne, vt liberaret nos, palmis in faciem verberatus est? O miraculum timore ac tremore plenum. Manus lutea, ex puluere terræ formata, alapam dedit Conditori cœli & terræ. Nos vero miseri, nos infelices, qui terreni sumus & mortales, puluis & cinis, ne vsque ad verbum quidem sufferre inuicem possumus. Et Deus quidem noster, ac Dominus cum esset immortalis, beatus, atque æternus, ignominiosam propter nos mortem in tempore pertulit, vt nos ad vitam reuocaret; sepultusq. est, vt secum nos pariter resuscitaret. Ex inimici nos vinculis * absoluit; vinctumq. eum

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. & Ioan. 18.

C tradidit nobis, conculcandum sub pedibus nostris. Inuocauimus aliquando ipsum, & non exaudiuit nos. pulsauimus ad eius ostium, & non aperuit nobis. Etsi vero audire interdum distulit; ideo moram fecit, vt merces * nostra copiosior redderetur. Cur autem abrenunciasti seculo, carissime? an quia adhuc seculi oblectamenta persequereris? Ad tribulationem vocatus es; & tu requiem quæris? Ad vitæ austeritatem, seueritatemq. instituti, ac nuditatem vocatus es; & tu * commoditates tuas, cultumq. vestium requiris? Ad sitim; & tu vini potatione delectaris? Ad prælium inuitatus es; & tu sine armis spiritalibus in aciem aduersus hostes descendere cupis? Ad vigilias vocatus es; & * inertia atque torpore somni resolueris? Ad luctum, ac planctum; & tu in risum effunderis? Ad ca-

** al. redemit. Rom. 16.*

** al. nobis.*

** ἀναπαύσεως*

** al. delitias.*

** al. & somno deprimeris?*

D ritatem sectandam; & tu odiũ in fratrem exerces? Ad obediendum superioribus; & subiici recusas? Ad silentium vocatus es; & tu vano multiloquio delectaris? Ad hæreditatem regni ipsius inuitatus es; & tu terrena sapere non cessas? Ad humilitatem & mansuetudinem vocaris: & tu superbia atque arrogantia intumescis? Et quid (quæso) illi in die illa tremenda dicturus es? numquid, quia propter te humiliatus sum? quia pauper effectus sum? quia nudus incessi? quia esuriui, & sitiui propter te? &: dilexi te ex toto corde ac anima mea, & proximum meum sicut meipsum? &: posui ori meo custodiam, vt non detraherem fratri meo; & non exiuit otiosus sermo per os meum? An ignoras, o miser, quia illic omnes cogitationes tuæ, atque sermones conscripti erunt; & si mentiri volueris, arguet te conscientia tua, adiutrix * ac socia? Aut nescis, quoniam omnis creatura cum metu

Matth. 22. Psalm. 38. Matth. 12.

** συνεργὸς. f. testis, hoc loco.*

E ac tremore ante horrẽdum illius tribunal adstabit; & mille millia, & centies millies millena millia Angelorum atque Archangelorum, virtutumq. cœlestium in conspectu eius circumstabunt? & tu mentiri cogitas, & dicere, quia propter te: hæc omnia sustinui, cum nihil omnino eius caussa perferre volueris? Vide ergo, ne duplicem luas pœnam, pessimorum scilicet actuum tuorum, & mendacij. Verum expergiscere, & surge a somno; reuolue mente cogitationes tuas, & redi in teipsum, ac considera, quia iam clauditur dies, & nox adest. Sed & hoc iam frater, intellige, quòd qui heri nobiscum erant fratres nostri, & nobis

ATTENDENDA.

**al. ad noſtrū ſuumq. Dominum.*
**al. ferotina ac veſpertina.*
**al. curſor.*

loquebantur, hodie nobiſcum eſſe deſierunt. Euocati enim ſunt ad * ſuum, noſtrumq. Dominum: vt vnuſquiſque eorum, negotiationis ſuæ quæſtum oſtendat. Ecce cognoſce atque perpende frater, quæ heſterni atque hodierni ſunt diei: & vide quomodo heſternus quidem dies, quaſi flos matutinus præterijt: hodiernus autem velut vmbra * pomeridiana. Contemplare quoque quæſtum negotiationis tuæ, an ſecundum Deum procedat atque proficiat. Sicut enim * curſus velociſſimus, dies noſtri pertranſeunt. Beatus igitur, qui quotidie quæſtum huiuſcemodi negotiationis ſuæ acquirit, eumq. in vitam æternam congregat, vt illum ibi percipiat. Cæterum tu dilectiſſime, cur negligis? cur torpore atque ignauia deprimeris? cur pigritia ac tœdio, tamquam vino inebriaris? cur inanibus diſtractus, exacerbas teipſum? Manſionemne in hoc ſeculo facturus es? A

A Simili.

Quemadmodum autem, ſi duo aliqui viatores in itinere ſibi mutuo occurrant, & in ſuum ſinguli hoſpitium pergant; veſperi autem facto, in vna, quæ ſe forte illis obtulerit, manſione ſimul remanſerint; & illuceſcente iam die, ab inuicem ſeparantur; nouitq. quilibet eorum quid habeat in domo ſua, diuitias an paupertatem; requiem, an tribulationem: ita & nos ſumus in hoc ſeculo. B

Manſioni ſimilis eſt hæc vita.

Manſioni namque ſimilis eſt hæc vita: quippe ex qua ſeparantur ab inuicem, quilibet in ſuum locum, intelligitq. vnuſquiſque quid ante reconditum habuit. Nullus enim ex nobis ignorat, quidnam ante ſe in cœlum præmiſerit: verbi gratia, an preces cum lacrymis; an mundas, ſanctasq. vigilias; an pſalmodiam * cōpunctioni coniunctam; an continentiam, & abſtinentiam humilitati admiſtam; an abrenunciationem cunctarum terrenarum rerum; an caritatem non fictam,

**al. cum ſpirituali lumine.*

Opera bona in cœlum præmittenda.
Philipp. 2.

& magnum deſiderium Chriſti; an obedientiam, & ſubiectionem erga ſuperiores, ad imitationem Chriſti obedientis vſque ad mortem. Hæc, & ſimilia ſi præmiſiſti; bono animo eſto, quoniam ad requiem pergis: at ſi nihil eiuſmodi præmiſeris; quid miſer in huius vitæ manſione proximum exacerbas? mane enim, ab illo ſeparandus eris? Quid ſuperbis? aut quid inſoleſcis? quidve mœrore deprimeris? an quia † nec ipſam quidem manſionem, ſeparatim ferre potes? Quid vero tunicæ, aut pallij cura angeris; ſollicitudineve eſcarum? Qui dat iumentis eſcam ipſorum, non te nutriet laudibus ipſius inſiſtentem? Qui cœleſtis eius regni hæres fieri expectas; de † tunica & pallio, victuque es ſollicitus? Qui teipſum mundo * crucifixiſti, adhuc terrena ſapis? Cur teipſum fallis, ac decipis? Cur medicum exaſperas, nolens ſanitatem recipere? Tempore, quo curari poſſes, tua vulnera occultas; & medicum, quòd non ſis ab eo curatus, incuſas? Tempus emendationis, ac pœnitentiæ indultum eſt tibi: & pœnitentiam agere negligis? Cur ergo culpas medicum, & arguis legiſlatorem? an quia tibi, dum negligis & paruipendis, mortem inuexit? Numquid morti in illa hora neceſſitatis, dices: permitte me pœnitentiam agere? Vigila igitur cariſſime, vigila: quaſi enim laqueus, hora illa repente ſuperueniet tibi. Et tunc ſtupore atque pauore mens tua corripietur; tuncq. ad conſcientiam tuam recurres, & ſuſpirando dices: Væ mihi, væ mihi: quomodo me in ſuperbiam elato, & ſine timore ambulante, in vanum tranſierunt omnes dies mei? quo pacto inter prauas, inutileſq. cogitationes, mihi tempus præterijt? Me miſerum, qui tempus pœnitentiæ meæ perdidi. Et quid nobis proderit, hæc in hora mortis cogitare; quando iam vlterius non concedetur nobis † in hoc mundo remorari? Imprime igitur animo tuo hæc, quæ dicuntur. Introeant in aures tuas, quæ pronunciata ſunt a Domino: ſi tamen vel ipſi credis. ait enim: De omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem in die * illa tremenda. Sufficeret autem nobis ad incutiendum terrorem, vel ſolus hic ſermo; ſi tamen * conſcientia mentis noſtræ eſſet ſobria. Qui vero neque ea, quæ ſunt ſcripta intelligit; neque ea, quæ dicuntur auſcultat: ſimilis eſt talis homo canali ſeu fiſtulæ aquam quidem recipienti, ſed quod tranſeat per ipſam minime ſentienti. Quis igitur non fleat? quis non con-

C (beside "ſuperiores") · *D* (beside "curatus") · *E* (beside "cogitare")

†al. an quia ab illo ſeparaueris?
Pſalm. 146.
†al. de eſca & operimento ſatagis?
**al. mortificaſti.*
Vigilandū, donec tempus eſt.
†al. ad hoc ſeculum redire?
Matth. 12.
**al. in die iudicij.*
**al. mēs noſtra.*
Comparatio accommoda.

A contristetur, ac lugeat? & quis non obstupescat? Ecce enim orbis terræ Dominus
tam per seipsum, quàm etiam per seruos suos prophetas, & Apostolos, prædicat
& clamat: nec est qui audire curet. Quænam vero illa sunt, quæ ab illis prædican-
tur? Nuptiæ, inquit Dominus, paratæ sunt: tauri mei, & altilia occisa sunt. Spon- *Matth. 22.*
sus in thalamo suo cum gloria & magnificentia residet, & cum gaudio recipit in- *Luc. 14.*
troeuntes. Fores patent, ministri festinant, prædicatores vndique conuocant, &
clamant: Priusquam ianuæ claudantur, celeriter intrare properate: ne forte fo-
ris remanere cogamini, & vltra iam non sit, qui * vos introducat. Væ autem; ** al. qui vobis pulsantibus aperiat.*
quia non est qui ista intelligat. non est qui curet, studiumve adhibeat: verum
ignauia, & sollicitudo seculi huius, catenæ instar vinctam tenent mentem nostrã.
Diuinas sane scripturas recte quidem scribimus, & recte legimus: at recte illas NOT.
B audire † nolumus; quia quæ nobis præcipiunt, opere implere recusamus. Quis *† al. audire atque intelligere contemnimus.*
obsecro, aliquando sine viatico, longinquæ peregrinationis iter arripuit? aut
quis vmquam absque * viatore perito, magnas itinerum difficultates ingredi ten- ** al. via duce scientissimo.*
tauit? sicut nos citra sumptum bonorum operum, & sine spiritali duce facere
volumus: qui relicto hic nostro viatico, nihil nobiscum hinc peregre profecturi
deferimus. Felix sane ac beatus, qui cum fiducia proficiscitur ad Dominum; &
indeficiens secum viaticum iugiter defert, vt nullam patiatur inediam. Ecce etiã
decem virgines † dormiunt: & serui negotiantur, expectantes Dominum suum, *Matth. 25.*
quando accepto regno, cum potestate & maiestate magna veniet coronaturus *† al. lampades accipiunt &c.*
seruos suos, qui accepta ab eo pecunia optime in ea mercati sunt; perdatq. cun- *Ibid.*
ctos inimicos suos, qui ipsum super se regnare noluerunt. Quemadmodum si
C media nocte, graui somno hominibus depressis, repente magnus e cœlo sonus *Signa vltimum iudicium præcedentia.*
efficiatur, tonitruaq. horribilia, & coruscationes ac fulgura dira, vna cum terræ
motibus: exterritiq. subito dormientes, reuoluat vnusquisque apud se sua ope-
ra, siue illa bona fuerint, siue mala. Qui vero mala gesserint, in cubili suo ia-
centes percutient pectora sua: quia nullus iam illis erit, aut euadendi, aut se ab-
scondendi, aut resipiscendi ab his quæ male egerint, locus reliquus. Terra nam-
que concutietur, tonitrua fragore ingenti terrebunt, fulguraq. * consternabunt, ** al. pauorē incutient.*
& profundæ eos tenebræ occupabunt. Sic quoque in hora illa metuenda, instar
fulguris velocissimi, repente iudex adueniens * commouebit vniuersam terram. ** al. exterrebit.*
Tuba enim cum timore ex cœlo resonans excitabit defunctos, omnesq. qui a se- *1. Cor. 15.* *1. Thess. 4.*
culo obdormierunt resuscitabit. Cœli cum virtutibus suis mouebuntur: & terra *Matth. 24.*
D omnis, vt aqua maris, a facie maiestatis eius contremiscet. Ignis enim horribi- *Marc. 13.*
lis ante faciem ipsius præcurret, emundans eam ab iniquitatibus, quibus fuerat *Luc. 17. 21.*
contaminata. Infernus æternas suas portas aperiet. mors euacuabitur, ac de- *Psalm. 96.*
struetur. Puluis autem, qui * computruerat naturæ humanæ, audita voce tubæ, ** al. qui putrauerat, idest, humana caro, audiens vocē tubæ, viuificabitur.*
spiritum vitamq. recipiet. Erit enim vere tunc mirabile, fratres, hora illa, quasi
in ictu oculi, in inferno multitudinem innumerabilem cernere, instar piscium
maris agitari: & ossa infinita humanæ naturæ, circumcurrendo, suas vnũquod-
que compages atque iuncturas requirere. Surgentesq. clamabunt omnes, & di- *Resurgentium voces.*
cent: Gloria omnipotenti Deo, qui congregauit nos, & per immensam clemen-
tiam suam resuscitauit nos. Tunc exultabunt iusti, & lætabuntur sancti: quique
veri ac perfecti monachi fuerint, * consolatione perfruentur; & a laboribus fe- ** al. cum martyrum choro cõsolationem accipiat.*
E licis exercitationis suæ atque abstinentiæ, requiescent. Martyres coronabuntur;
Apostoli, & Prophetæ gloria & honore decorabuntur. Beatus, qui meruerit † ho- *† al. in illa hora videre, quomodo cum gloria, &c.*
ram illam videre, quando cum gloria rapientur in nubibus * obuiam immortali
sponso omnes qui dilexerunt eum, & cunctas voluntates ipsius perficere studue-
runt. Nam sicut vnusquisque hic perfectioni operam dedit: ita illuc ad excelsa ** 1. Thess. 4.*
præmiorum fastigia peruolabit. & quemadmodum hic quisque cor suum emũ-
dauerit: sic eius quoque gloriam tunc intuebitur. & quomodo quisq. eũ deside-
rauit: ita etiam dilectione ipsius satiabitur. Admirabitur quoque in illa hora primus
parens

PVLCHRA IN ADAM CONSIDERATIO, ET ADMIRATIO.

parẽs Adam, magna illa & terribilia cernens, quomodo nimirũ ex se solo, & coniuge sua gentes immensæ atque innumerabiles, infinitæq. nationes processerint. Magis autem admirabitur, gloriam referens Creatori Deo, quomodo ab vna natura, & ex vna creatura procreati, alij in regno cælorum ac paradiso, alij in inferno sortem pro meritis suorum operum acceperint. Gloria soli sapienti Deo. A

Matth.16.25. Rom.2.

Carissimi, recordatus sum horæ illius, & contremui: consideraui horrendum illud iudicium, & totus expaui. Paradisi quoque delitias atque oblectamenta perlustraui animo, & ingemiscens fleui acerbe, ita vt non remaneret in me vis, vt amplius flere possem: quoniam in negligentia, & elatione atque distractione pertransiui dies meos, & in cogitationibus sordidis transegi annos meos: & quomodo mihi furtim sublati sunt, non animaduerti; neque quo pacto præterierint, sensi. Hei mihi, dies mei defecerunt; & iniquitates meæ multiplicatæ sunt. Hei mihi, dilectissimi: quid faciam in confusione horæ illius, quando per circuitum adstabunt mihi noti mei, qui me in hoc religionis habitu conspicientes, beatum prædicabant: cum interim essem intus iniquitate & immunditia plenus, obliuiscererq. Domini, qui corda scrutatur, & renes? Vere magna illic erit confusio & infelix ac miser valde, qui illa ibi confusione notabitur atque excipietur. B

Iob 7.13.17. Psal.77.89. Psal.7. & Hier.17.

PRECATIO.

Devs pie & misericors, per miserationes ego tuas te adiuro, & deprecor, ne me cum hœdis a sinistris tuis tunc statuas inter illos, qui hic te exacerbarunt. neque ibi dixeris mihi: Nescio te. sed per ineffabilem illam tuam clementiam, & per viscera misericordiæ tuæ, indesinenter mihi planctum, compunctionemq. largire: & humilia cor meum Domine, atque * purifica, vt templum sanctum gratiæ tuæ effici * mereatur. Nam licet peccator ego sim, impieq. egerim; assidue tamen ad ianuam tuam pulso: & si ignauus ac negligens, viam tamen tuam ego semper * incedo. Obsecro caritatem vestram, fratres mei carissimi, omni studio contendite placere Deo, dum tempus vobis hic suppetit. Corã illo plorate dies noctesque; & in orationibus atque psalmodijs vestris assidue deprecemini, vt nos a sempiterno illo planctu, ac luctu, a stridore dentium, a * gehenna ignis, & ab immortali illo verme semper rodente, & numquam quiescente eripere ac liberare dignetur: nosq. in suo regno, * in vita æterna, gaudio semper repleat; vbi exulat omnis dolor, tristitia, & gemitus: vbi nec lacrymis, neque pœnitẽtia opus erit: vbi nec metus est, nec tremor; vnde mors extirpata est, atque corruptio: vbi nulla est differentia; vbi non est aduersarius, neque impugnator: vbi non est exacerbatio, nec ira. vbi locum non habet odium, neque inimicitiæ: sed semper ibi adest gaudium, lætitia, & exultatio, mensaq. cibis spiritalibus atque cœlestibus plena, quam præparauit Deus cunctis diligentibus se: & beatus, qui * ad eam meruerit accedere: miser autem & infelix, qui per suam negligentiam ieiunus ab ea reiectus fuerit. Deprecor vos, dilectissimi, effundite super me viscera pietatis vestræ: & orate pro me, procidentes benignissimo amatori hominum, Vnigenito filio Dei; vt faciat mecum secundum misericordiam suam, & liberet me a multitudine iniquitatum mearum, collocetq. me * in circuitu tabernaculorum vestrorum, inter macerias benedicti paradisi: vt prope vos ibi assistere merear, qui illius promissiones hæreditate percipitis. Vos namque filij estis dilecti Deo: ego vero quasi canis sum abiectus, ac vilis. Vtinam vel micas vestræ mensæ proijciatis; vt impleatur in me, quod scriptum habetur: Quoniam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Ita sane, carissimi mei, effundite super me, obsecro, preces vestras: & venite, solliciti simus de vita, atque salute nostra. omnia enim instar vmbræ prætereunt. Auersemur igitur mundum, & cuncta quæ in eo sunt; sollicitudinem quoque sæcularem, & affectionem carnalem: nullaq. omnino nobis alia sit cura, nisi dumtaxat nostræ salutis. quemadmodum & Dominus noster præcepit, dicens: Quid enim proderit homini, si vniuersum lucretur mundum; animæ verò suæ detrimentum patiatur?

Margin (C, D, E sections): Matth.25. Ibid. * al. sanctifica me. * al. effici merear. * al. curro. Psal.94. * al. gehenna ignibus. Esai.66. * al. lætitia sempiterna repleat. Esai.49.60. Apoc.7.21. * al. qui ea perfrui meruit: infelicissimus autem qui illa priuabitur. * al. in tabernaculo suo, vna uobiscum, &c. Matth.15. Sap.2.5. 1.Ioan.2. Matth.16. & Luc.9.

A patiatur? aut, quam dabit homo commutationem pro anima sua? Negotiatores spiritales sumus, dilectissimi mei, secularibus negotiatoribus similes. Perpendite quæ dico, fratres. Negotiator secularis, damna & lucra quotidie computat: & siquidem damna perpessus fuerit, ea resarcire sollicite studet. Sic etiam tu carissime, serio facias, ac cures. Diebus singulis, vesperi & mane diligenter considera, quo pacto sese habeat negotiatio tua, ac mercimonij ratio. Et vespere quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina temetipsum, ac dicito: Putasne, hodie in aliquo Deum exacerbaui? Numquid verba otiosa protuli? num per contemptum, negligentiamve peccaui? Num in re aliqua, fratrem irritaui? Num alicuius famam, detractionibus lacerani? Num quando ore psallebam, res seculares mente versabam? Num quando carnalis in me concupiscentia irruit;

Christiani, negotiatores spiritales.

Vesperi & mane examinãda quotidie Conscientia.

Examinis conscientia forma.

B blandum virus ego lubens suscepi? Numquid a curis, atque sollicitudinibus terrenis aliquando superatus sum? Quod si in istis compereris te detrimenta perpessum; futuris lucris præterita damna sedulo resarcire cura. Ingemisce ex intimo corde, & plange, ac lacrymas funde; ne eadem rursus detrimenta atque incommoda sustineas. Nam nisi de singulis negligentiæ peccatis ex animo doluerimus: diabolũ haud quaquam a nobis repellere, vel etiã *emundari poterimus. Et facto iam diluculo, *rursus eadem tecum meditare, & dicito: Quomodo, putas, ista mihi nox præterijt? lucrarusne sum in ea mercimonium meum? Numquid mens mea, vna cum corpore vigilauit? Numquid oculi mei, lacrymas fuderunt? Numquid cum genua noctu ad orationem flecterem, somno depressus sum? Numquid improbæ ac sordidæ cogitationes inuaserunt me; atque illis libenter immoratus sum?

NOTANDA.

* al. emundari.

* al. denuo meditare, & dic.

NOT.

C Et si te in eiusmodi victum esse senseris; sollicite curari stude, cordiq. tuo *custodiam statue, ne eadem rursus patiaris. Quod si curaueris, & pro salute animæ tuæ sollicitus fueris; negotiationemq. tuam cum lucro hic exercueris: gratus atque acceptus tuo eris Domino, & tibi ipsi magnopere profueris. Attende porro tibiipsi solerter, nequando teipsum torpori atque negligentiæ tradas. initium enim perditionis, est† negligentia, & omnis inobedientia: quæ quidem per modicas occasiones irrepit; sed postea totum hominem obsidens, omne studium religionis relaxare, iugumq. eius excutere cogitat. Imitare autem apem carissime, & admirabile eius cerne mysterium, quo pacto illa ex varijs sparsisq. terræ floribus suum colligit opificiũ. In hoc ergo paruo ac vili animante solertiã magnam considera. Si enim omnes sapientes terræ, cunctiq. orbis philo-

* al. custodes.

† al. est negligentia dominatio. Imitare igitur apẽ. &c.

APIS PVLCHRA CONSIDERATIO.

D sophi congregati fuerint, sapientiã illius edisserere haud quaquã valebunt: quomodo nimirum illa, ex floribus quasi quædã monumenta ædificet, in quibus & soboles suas sepelit: cumque iam eas viuificauerit, tum demum velut dux quidam militiæ, sua illas voce excitat: qua audita, illæ pariter ex suis *sedibus ac tumulis euolare incipiunt: postquam autem euolauerint, operatur ac replet eadem monumenta mirabili escarum dulcedine, distenditq. nectare cellas; ita vt omnis, qui opus ac laborem illius prudenter considerat, glorificet Creatorem Deum, admirans secum, quòd ex tam vili atque *abiecto animante, tanta procedat sapientia. Et tu ergo carissime, esto sicut & illa: atque ex diuinis Scripturis diuitias tibi congrega, & thesauros qui numquam eripi tibi poterunt, illosq. in cœlum præmittere satagito. Nam & terreni principes, si quisquam illorum

* al. locis.

* al. minuto.

N O T.

E in regionem longinquam proficisci voluerit, præmittunt seruos cum rebus ac opibus suis, vt cum in *præparatam iam mansionem peruenerint, habeant vbi requiescant. Ita & tu dilectissime, facito: & in cœlum tuas diuitias præmittito, vt in Sanctorum tabernacula recipi merearis. Noli breue hoc vitæ tempus in negligentia atque desidia transigere: ne postea in secula infinita, pœnitere atque dolere cogaris. Numquid dicentem Dominum nostrum audisti: In hoc mundo pressuram habebitis? Et iterum: in patiẽtia vestra possidebitis animas vestras? Quod si tu negligentia atque torpore relaxatus, tribulationes huius seculi oderis,

Principum peregrinantium mos.

* al. destinatam

Ioan. 16.

Luc. 21.

patien-

Matth. 11. & 1. Ioan. 5. patientiamq. subterfugeris, voluptates vero carnales appetas; cur iugum Christi leue atque suaue, propter tuam ignauiam, quasi durum & graue, importabileque, maledictis insectaris? Væ tibi miser: quid agis? Teipsum in perditionem præcipitas, dum ista caussaris. Et quis tui miserebitur, si tu teipsum occidas? Sumptis enim armis Christi, quibus hostem debellare debueras,* gladium in tuum ipsius cor infixisti. Euigila, obsecro, dilectissime; & ne hic in negligentia atque otio vitam conteras: ne postmodum frustra illic te pœniteat, vbi nulla pœnitentiæ erit vtilitas. Si in hac dumtaxat vita, miser, gloriaris; vana est plane oratio tua, vana quoque spes tua, & inanis expectatio tua. Quid est, quod os tuum orat Deum; & cuiusmodi sunt, quæ ab illo deposcis? num seculi huius vitam, ac requiem: an vitam immortalem, & numquam senescentem? Quòd si hæc momentanea, & transitoria tantummodo requiris: meliores te iam sunt * fur, & fornicator. Illi enim, vt saluentur, orant: & te, qui fallaciter in hoc bono & angelico vitæ instituto viuis, beatum prædicant. Lucem enim odisti, & tenebras dilexisti: postpositoq. cœlesti regno, terrena ac temporalia appetiuisti. Veritus ne es miser, ne forte clemens & benignissimus Deus tuos labores sperneret, atque reijceret? † At ipse certe sua gratia, tibi ad eos perferendos virtutem præstitit: ipse cor tuum compunxit, & mercedem tibi attribuit. Omnia ab ipso accepisti: & tu superbia elatus contemnis, & de eius bonitate diffidis? Mercedem mercenarij exquiret ab his, qui defraudant illum: & te lacrymarum tuarum, atque laborum mercede priuabit? Absit. Qui ait: Quærite & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis; ille ne mendax propter te efficietur? Nequaquam hæc te suspicio, miser, decipiat: procul a te talis cogitatio recedat. Et quis tam sæuus, & inuidus tibi fuit, vt eiusmodi suggereret? Ille sane aduersarius, & bonorum omnium hostis, Diabolus: illius quippe hoc * proprie est studium, illius hic † est conatus, vt si fieri possit, nemo hominum saluetur. Redi igitur nunc ad teipsum, & ne animam tuam oderis. Aperi oculos mentis tuæ: & cerne illos, qui tecum versantur, quomodo in communi decertant; quàm sollicite aduigilant, lampadesq. suas ardentes manibus tenent: & os ipsorum laudat atque glorificat immortalem * sponsum; oculiq. eorum, pulchritudinem illius contemplantur: & anima ipsorum virescit ac floret, lætatur & exultat. Considera quoque carissime, quia dies Domini appropinquat, & venire non tardabit. Adueniet autem, vt expectantes se, repente lætificet. Erit * enim, vt personet vox, dicens: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei. Tum hi, qui tecum sunt, cum gaudio procedent obuiam, habentes secum lampades suas claras ac pellucentes, vestemq. nuptialem splendidam. audientq. vocem Sponsi immortalis, ad eos * dicentem: Venite benedicti Patris mei, hæreditate possidete præparatum vobis Regnum, a constitutione mũdi. Tu autem, cum vox illa clamoris insonuerit, prorsus dicturus es ad eos: Fratres mei, donate mihi modicum olei: ecce enim lampas mea extinguitur. Audiesque ab eis responsum: ne forte non sufficiat nobis, & tibi: vade potius ad vendentes, & eme tibi. Et tunc perges pœnitentia ductus, & dolore afflictus: * & nusquam vbi oleum tibi emere possis, inuenies. Omnis enim tunc terra timore concutietur, velut aqua maris, a facie gloriæ eius. Tuncq. mœstus, cum planctu ac vlulatu dices: Vadam, & pulsabo ianuam; & quis nouit, si forte aperiatur mihi. Reuersusq. pulsabis: & nemo erit, qui tibi respondeat. Et iterum insistens, pulsabis. & respondebitur tibi ab eis, qui intus sunt: Amen amen dico tibi: Nescio te, quis sis: discede a me, operarie iniquitatis. Te autem ad ostium persistente, introibit in aures tuas vox lætitiæ & exultationis; dinoscesq. vniuscuiusque familiarium atque sodalium tuorum vocem. & amare flẽs atque suspirans, dices: Hei mihi, hei mihi misero & infelici: * quomodo tanta fratrum meorũ claritate ac gloria priuatus sum; & a contubernalibus socijsq. meis separatus? Totum vitæ meæ tempus cum illis transegi: at nunc ab eis segregatus sum. Iuste sane

Marginal notes:
* al. telum.
* al. fornicator & latro.
Ioan. 3.
† al. cum ipse vi ad illud non accurreres, tibi suam gratiam præstiterit, &c.
Leuit. 19. & Iacob. 5.
Matth. 7. & Luc. 11.
* al. vnum.
† al. istud ipsius est opus.
Matth. 25.
* al. Deum.
Abac. 2.
* al. audietur q. repente vox dicens: Ecce, &c.
Matth. 25.
Luc. 12.
Matt. 22. 25.
* al. dicentis.
Matth. 25.
Ibidem.
* al. & tempus pœnitentiæ atque emẽdationis ium non inuenies.
Luc. 13. & Matt. 7. 25.
* al. quomodo tantam gloriã perdidi, & a fratribus, amicisq. separatus inuenior?

Margin letters: A, B, C, D, E

A sane ac merito hæc iam patior. Illi namq. continenter ac tẽperanter vixerunt: ego vero indifferenter atque negligenter. Illi compuncti corde, psallebant: ego autem mente distractus, silebã. Illi genuũ flexionibus sedulo vacabant: ego vero dormiebam. Illi precibus intenti erant: ego autem mente distracta, euagabar. Illi seipsos humiliabant: ego vero superbia intumescebam. Illi seipsos contemnebant: ego autem exteriore cultu atque ornatu delectabar. Illi nec in minimo quidem Patribus contradicebant: ego vero & in maioribus, inobedientem me præbebam. Illi citra patrum iussionem, ne cogitare quidem aliquid audebant: ego autem propria voluntate in perditionem sum præcipitatus. Illi omnem seculi cogitationem atque affectum, inimicum sibi ducebant: ego vero * cum his conuersari haud quaquam recusabam. Propterea illi nunc lætantur: ego autem tristitia B atque dolore plenus sum. Illi exultant: ego vero acerbe fleo. Illi consolatione fruuntur: & ego in luctu ac planctu nunc versor. Euigila igitur, ac resipisce paullulum, o miser & immensam Domini Dei tui benignitatem considerans, toto corde ad eum reuertere: & noli, quæso, tuam salutem negligere. Inquire illum ex animo, & cito erit tibi in salutem: inuoca illum, & te proteget atque defendet. Da illi: vt centuplum ab eo recipias. Si enim charta inanimata per litterarum apices clamans, restituit omne debitum quod in ea scriptum continetur: quanto magis benignissimus Deus largietur gratiam, exquirentibus * se? Charta quidem per litteras, vsuram vsuræ addit: at thesaurus diuinæ gratiæ, multiplicabit in Christo mercedem orationum atque deprecationum * nostrarum. Noli ergo negligere, & torpore atque ignauia deprimi, neque terrenarum rerum in C te curæ dominentur, neque in desperationis laqueum, teipsum conijcias. Nam Deus visceribus pietatis atque misericordiæ suæ, suscipiet ac proteget te, omnesque, qui illum toto cordis affectu requisierint. Accede igitur ad ipsum securus, & ne dubites: procide coram eo, suspira, plora, ora, & dic ipsi: Domine meus & Saluator meus, quare dereliquisti me? Miserere mei, quoniam tu solus benignus, ac misericors es. Salua me peccatorem: quia tu solus absque peccato es. Euelle me ex fece ac cœno iniquitatum mearum: vt non infixus ibi hæream in secula seculorum. Libera me ex faucibus inimici: nam ecce tanquam leo rugit, me deuorare cupiens. Excita potentiam tuam Domine, & veni, vt saluum me facias. Fulgura coruscationem tuam, & dissipa vires eius. Terreatur, ac * dissipetur a facie tua: infirmus quippe est, neque vim † obsisten- D di tibi habet: vt neque eis, qui vere diligunt te. Cernens enim signum gratiæ tuæ, deterritus fugit, confususq. recedit ab ipsis. Et nunc dominator Domine, salua me obsecro: quoniam ad te confugi. Si hoc modo ad Christum accesseris, eumq. ex toto corde inuocaueris: confestim tamquam benignus & misericors pater, suam in auxilium tuum gratiam emittet, implebitq. cunctas voluntates tuas in bonum. Ita carissime mi, ita age, & ad illum accede: & ne negligas inuocare eum. Et ne otio atque desidia obtorpescas: neque ad me pigrum ac segnem attendas. Mihi enim sufficit confusio vultus mei, qui dico, & non facio: moneo, & non intelligo. Cæterum imitator esto perfectorum, ac spiritalium Patrum: & regulam illorum exquire ac sequere, eorumq. decretis insiste. Neque supra modum tentes grandia atque excelsa, quę perficere nequeas: ne- E que rursus nimium sectæris vilia atque abiecta, vt multiplicetur merces tua. Neque delicate nimis corpus tuum enutrias, ne forte oppugnare te incipiat: neq; illud ipsum carnis voluptatibus adsuescas: ne prægrauetur anima tua, & in infima terræ depressa, deducatur ad vitia. Nam si illius concupiscentias explere volueris: * derelinquet viam planam ac rectam, & per aspera atque prærupta † incedet, cogitationes quascumque sordidas facile libenterq. admittens, & pudicitiæ iam bellum in tuam perniciem indicens: Quòd si illud rursus vltra modum laboribus maceras, atque affligis: etiã sic grauitate * oneris opprimitur anima tua, dum

Aurithel es grauissima.

* al. in his versari atque occupari volebã.

A MINORE AD MAIVS.

* al. ipsam. scilicet gratiam.

* al. vestrarum.

PRECATIO.

Psalm. 68.

1. Pet. 5.

Psal. 79.

Psal. 143.

Psal. 43.

* al. obscuretur.

† al. standi ante conspectum tuũ habet, vt neq; ante faciem diligentium te.

Sanctorũ Patrũ vestigijs vt insistendum.

DISCRETIO

* al. derelinques.

† al. incedes.

* diuro onere.

dum tristitiæ, atque pusillanimitati subditur, & a torpore ac tædio vincta de- A
tinetur, iracundiaq. concitatur; & ad laudes Deo referendas, precesq. fundendas,
* al. pigrum segnemq. reddit monachum. necnon ad bonum obedientiæ, atque humilitatis, pigra * ac segnis efficitur.
Bono igitur teipsum modo ac via, sub discreta Patrum regula custodi, atque gu-
berna: & ne quid nimis, vt perfectus in cunctis reddaris. Numquamne (di-
* al. circi spectator fuisti? cito mihi) * in stadio pugilum, equis currentibus spectator adstitisti? aut num
ABEXEMPLIS. scapham rursus in pelago non conspexisti? Etenim equos si quis immoderatius
ad cursum concitarit, solo postmodum strepitu terrentur: contra vero, si nimium
relaxati fuerint, ipsum etiam aurigam deijciunt, deiectumq. per diuersa sæpe tra-
hunt. Similiter & nauis in mari, si pondere nimio grauata fuerit, facile flucti-
bus concutitur, atque submergitur: at si leuis, & sine onere nauiget, citius vento-
rum vi subuertitur. Similiter quoque & anima, & corpus, si supra modum one- B
rentur; cito succumbunt, & in ea, quæ ante diximus, incidunt. Atque ideo bo-
num est, ita vnumquemque incipere, vt perficiat, Deoq. placere queat; & sibi
ipsi vtilis sit, ac proximo. Vos estis benedictus grex Christi; qui vocem eius au-
Matth. 5. distis, ipsumq. sequimini. Vos estis luminaria mundi, & sal terræ, * columnæq.
* al. & columnæ cælorum. sub cælo. Vos, inquam, qui perfecti ac veri monachi estis; qui angelicam con-
uersationem diligentes, super terram vita Angelorum viuitis: corpus siquidem
Certamen breue, sed premiũ æternum. humanum gestantes, opus atque ministerium angelicum perficitis. Certamen
quidem vestrum, dilectissimi, temporarium ac momentaneum est: at retribu-
tio, & laus æterna. Et labor quidem exercitationis, atque abstinentiæ vestræ, bre-
uis est: verum requies ac merces, immortalis & infinita. Quanto vos alacrius
* al. ex caritate comparatis. religionis regulam obseruatis, & virtutem * cum dilectione excolitis: tanto ad- C
uersarius vester diabolus magis furore, atque insania accenditur; diuersosq. in
perniciem vestram laqueos occulte tendit, vt suis vos laqueis constrictos, a re-
cto calle, semitaque detorqueat. Attendite ergo vobisipsis, carissimi, ab in-
2. Tim. 2. sidijs eius. Nemo enim absque certamine coronatur: & gratia Dei numquam
* al. derelinquit. vllum * deseret, qui prompte alacriterq. pugnauerit. Si quis vero per ignauiam
seipsum relaxans, os suum aperire, & gratiam ipsius in auxilium suum inuoca-
re neglexerit: seipsum iam incuset, & non gratiam, si ab ea deseratur. Quemad-
COMPARATIONES PVLCHRAE, ET APTAE. modũ enim si quis manibus ac pedibus sanus sit, habeatq. ante se escas plurimas
appositas; & segnitie torpens, noluerit ori suo eas admouere, iisq. vesci, vt ani-
mam, corpusq. reficiat, talis sibi ipsi necis suæ auctor est: ita quoque monachus,
qui suauissimos diuinæ gratiæ cibos expertus est, si neglexerit ipsam inuocare, D
haud quaquam dulcedine eius satiari, recreariq. poterit; sed velut fame consum-
ptus, auxilioq. destitutus, tabescet. Quis ergo illius miserebitur, qui cum gratiæ
cælestis escam, si manus extenderet, gustare posset; sponte se illius suauitatis epu
lis per desidiam priuat? Aut quo pacto misericordiam speret monachus, qui sa-
lutis suæ immemor, solum ea quæ terrena sunt, curat? Similis porro est mona-
* al. in prælium ingredienti. chus militi * ad bellum proficiscenti, qui corpus suum armis vndique munit,
armatusq. persistit; vigilat, caute agit, & anxius est, donec belli finis aduenerit:
ne forte dum parum sibi cauet, aduersarius repente in eum irruat, incautumq.
deijciat, & apprehendat. Eodem modo & monachus, si somno atque inertia
* al. deijcietur, & perimetur. seipsum relaxarit; facillime ab inimico diabolo * capietur, ac prosternetur. Im-
mittit siquidem ille in cor eius cogitationes turpes ac sordidas, quas hic libenter E
in se admittit ac recipit; superbiam præterea, ac vanam gloriam, inuidiam, detra-
ctionem, odium, gulam, libidinem, insatiabilemq. somnum: & inter hæc om-
nia, in desperationem seipsum miser præcipitat, & in reprobationem malorum.
Gratia diuina semper imploranda. Cæterum si sollicitus semper vigilauerit, diuinamq. gratiã assidue in sutimi præ-
sidium quæsierit, atque implorarit; succurretur ei ab illa iugiter, & edocebitur
* ἔπαινος, καὶ ἐπαινετής. ab ea, quomodo placere debeat Deo: fitq. in eo ipsa gratia * laus, atque lauda-
tor. Nam quemadmodum qui seipsum intuetur in speculo, idẽ ipse est qui videt,

& qui

A & qui videtur ad eumdem modum & diuina gratia, vbi inuenerit requiē, ibidem inhabitat, & inhabitatur: efficiturque, vt iam dixi, & laus, & qui laudē exhibeat. Absque enim illius adminiculo, non praeualet cor placere ei viribus suis: verum vt ipsi placeat, ab ea accipit; & ex eius vino, potum eidem offert. Ita, exempli gratia, ex compunctione, quae insigne gratiae donum est, retribuit ei lacrymas; & ex dulcedine vini illius, humilitatem profert cordis; atque ex ipsius virtute, quam sumpsit, diuinas ei psallit laudes. Sine faciei quippe aspectu, speculum inefficax est, atque inutile: at cum personae cuiuslibet aspectum acceperit, ex eo quod accipit, simul reddit: & si ornata ipsi facies admoueatur, idem etiam ex ipso speculo ornatus exprimitur. Sic quoque homo sine gratiae diuinae adiutorio, pauper est, & bonorum inops. Si vero ipsam gratiam promeruerit, poterit il-

DIVINAE GRATIAE VIS, ATQVE PRAESTANTIA.

SPECVLVM.

B lius ope virtutes exercere, atque perficere. At si illam rursus sua negligentia, atque segnitie a se fugauerit; desolatus plane * inuenietur ac nudus; inhabitabuntque in eo cogitationes turpes, & execrandae, sicut nicticorax in domicilio. Hominis igitur est gratiam inuocare, vt illa adueniens mentem ac cor ei illuminet: purificansque seipsum homo, eam in domicilio pectoris sui inhabitatricem, & auxiliatricem sibi acquirat; & per eam, quascumque virtutes exerceat; illuminatusque ab ipsa, varium ac multiplicem omnino futuri seculi decorem contemplari valeat: efficiturque * in ipso murus & antemurale, & custodit ipsum ab omni malo, donec ab hoc seculo, in vitam futuri seculi transferat. Inclina ergo ad me aurem tuam, carissime, & ero tibi bonorum consiliator, si ad vitam cupis aeternam peruenire, & beatitudinem Domini tui consequi.

* al. efficietur.

Psal. 101.

* al. ei murus firmissimus, & inexpugnabilis.

C Dic mihi frater, cur aqua abluis faciem tuam? numquid vt proximo tuo magis placeas? Necdum ergo, vt videtur, respuisti passiones carnis tuae: sed eis adhuc seruis, & delectaris. Quòd si faciem tuam lauare desideras; lacrymis eam abluito, & suspiriis ac fletibus eam lauato: vt in conspectu Dei, & sanctorum Angelorum eius, cum gloria ac claritate resplendeat: nam facies, quae lacrymis abluitur, immarcescibilem pulchritudinem acquiret. Sed fortasse dicturus es mihi: Pudet me, turpem atque deformem faciem praeferre. At ego dico tibi, quòd sordes illae vultus tui, pedumq. tuorum, si cor mundum ac castum habueris, super claritatem solis, coram † Deo & Angelis eius refulgebunt. Quorsum etiam temere, ac passim rides? Nonne plangere, atque lugere pòtius ex Domini praecepto deberes? Tu vero his omissis, quae tibi ille facienda mandauit, risibus incondi-

Facies lacrymis abluenda.

NOTANDA.

† al. in conspectu Dei, & sanctorum potestatum eius. &c.

† al. inter angelos Dei rutilabunt.

D tis delectaris. Et hoc vnde; nisi quòd non appetas beatitudinem eius: neque supplicia, quae ipse comminatur, pertimescas? Qui igitur varias tentationes expertus est, commonere eos poterit, qui necdum eas sunt experti: & qui in latrones incidit mercator, viatores poterit cautos atq; sollicitos, ne in eorūdem manus veniant, reddere. Quoniam vero & ego ob meam ignauiam ex parte tentatus sum, (quod commemoro prudentiae vestrae) & ad horam dumtaxat cautelam adhibui, rursusq. per meam inertiam atque pigritiam in eadem recidi: ideo cupio vobis, dilectissimi, consilium praebere, & vos (qui estis electus grex Christi) obsecrare, vt diligenter caueatis, ac vigilanter attendatis, ne propter carnales passiones, & huius vitae ac seculi voluptates, diuina claritate ac gloria priuemini; & a thalamo illo immortalis sponsi, pleno exultationis atque laetitiae, cum dede-

E core reijciamini. Labor exercitationis & abstinentiae vestrae, carissimi, tamquam somnus praeterit: at retributionis merces, & laboris requies aeterna est, & ineffabilis. Attendite igitur vobis ipsis, ne * ab vtrisque excidatis: & pro vtrisque, vltionem ac poenam exsoluatis. Date autem potius operam, vt perfectam virtutem consequamini, quae omnibus adornata sit atque insignita, quibus diligitur Deus. Hanc enim si possederitis; neque Deum vmquam exacerbabitis, neque proximo vestro mali quid facietis. Haec porro virtus, vnica ac singularis dicitur, continens in se pulchritudinem, ac varietatem omnium aliarum virtutum. Quemadmo-

* al. ne vtrumque pariter perdatis, dum neutrum plene persequimini, praesentem scilicet, & aeternam laetitiam.

dum enim regale diadema absque pretiosis lapidibus, selectisq. margaritis componi, texiq. nequit: ita & hæc vnica ac singularis virtus sine aliarum fulgore virtutum, perfecta consistere non potest. Est enim reuera quàmsimillima Regio diademati: nam sicut in eo, si uel vnus pretiosus lapis, aut margarita defuerit, refulgere super caput Regis decenter nequit: ita & hæc singularis virtus, nisi reliquarum virtutum ornamento conseratur, perfecta virtus appellari non poterit. Similis quoque est copiosis dapibus, exquisitissimis condimentis præparatis, sed salis sapore carentibus: nam sicut pretiosæ illæ epulæ, ac dapes absque sale inutiles sunt: ita & ista vnica virtus, variarum licet virtutum gloria & honore decorata, nisi caritatem erga Deum & proximum adiunctam habuerit, contemptibilis prorsus atque inutilis habebitur. Similis item est perfecto pulchroque corpori; cui si membrum aliquod insigne tollatur, inutile penitus desormeque videbitur: sic & huic singulari virtuti si aliqua ex reliquis desit, plena atque perfecta haud quaquam erit. Alphabeto itidem pulchre suis litteris formato, ac perpolito ista similis est: vt enim, si vel vna ex illo dematur littera, totum illico mancum & imperfectum redditur: ita & huic si vel vna cæterarum defuerit virtutum, tota inutilis abiectaq. reperietur. Similis rursum illa est Aquilæ ingenti, in altum volitanti: quæ escam in laqueo alligatam cernens, tota se alarum vehementia, e sublimi in eam demittit; volensq. prædam inde abripere, comprehensa repente vngulæ illius summitas laqueo detinetur: atque ex hoc paruo licet impedimento, omnis * vis ac fortitudo eius deuincta imminuitur, totum quãtumuis corpus liberum & extra laqueum habere uideatur: Eumdem sane in modum & hæc virtus, si vel in vno aliquo negotiorum terrenorum vincta hæreat, tota mox mortificatur, debilitatur, & exstinguitur. Et sicut Aquila compeditis vngulis, in aëris sublimitatem, nisi liberata fuerit, volare nequit: ita & ista virtus, nisi a terrenis negotijs liberetur, * cælestia perfecte contemplari non valebit. Quisquis igitur lacrymas habet, veniat, & deploret mecum: & cui salutaris non suppetit compunctio, hoc ipsum considerans lugeat, & ingemiscat; intelligatq. quomodo nonnulli, qui dum ea clari essent virtute, atque ad cælum vsque illa duce peruenissent, cælestis tamen Regni portas ingredi nequiuerunt. Est vero eiusmodi, quod dicere volo, carissimi: consecuti sunt infinitis laboribus quidam hanc, quam prædiximus, virtutem, ipsamque Regij diadematis instar exornarunt: at postmodum propter res exiguas ac viles, virtutem adeo illustrem perdiderunt; & terrenis rebus illaqueati, * eam a cœlestis regni ingressu impedierunt, atque excluserunt. Considera igitur diligenter teipsum, dilectissime: & caue, ne hisce laqueis capiaris, & inimico ad prædam tradaris: neque admirabilem illam virtutem, quam tantis laboribus acquisiuisti, destruas ac perdas. neque eam in cœlum ascendere, cœlestesque ianuas ingredi prohibeas: & ne ipsam rubore confusam, coram sponsi thalamo constituas; neque vel vno aliquo capillo humi affigi permittas: cæterum liberam illi tribue fiduciam, vocemque excelsam; vt exultans, in thalamum introeat, ac sublimi sua voce præmia laborum repetat. O miraculum ingens, & obstupescendum. Sicut namque Leo animal generosissimum atque fortissimum, vnico saltem capillo in terra vinctum tenetur, atque humiliatur: ita profecto & ista virtus (quæ leoni comparatur) terrena qualibet cura, veluti capillo vno colligatur, & in terra marcescit, atque vilescit. Quamobrem sobrium ac vigilem, carissime, te præbe; & teipsum vincens, manusque admouens, capillum in te illum exiguum, ac vilem abscinde: vt non in derisum venias. quemadmodum Sampson ille fortissimus, qui in vno momento & ictu oculi, sola asini maxilla armatus, mille viros occidit; & quasi vnum capillum, septenos validissimos funes amputauit; & seipsum a vinculis liberans, inimicos occidit, & Deo victoriam dedicauit: oratioque eius, maxillam asini in fontem aquæ conuer-

Marginalia: A, B, C, D, E (section letters, right margin). *Heroica virtus regio diademati similis.* *Alphabeti comparatio.* *Virtus ut Aquila comparetur.* **al. omnis virtus ac gloria eius humiliatur* **al. perfecta esse non poterit.* NOT. **al. seipsos à cœlesti regno sequestrarunt.* *Leoni uirtutem heroicam, consummatamq. comparat.* *Iudic. 15. 16. Sampsonis potentia, & postea impotentia.*

A conuertit: Hic autem licet tantus ac talis esset, adeoq. multa præclara præstitis- *Ibidem.*
set, semetipsum tamen per imprudentiam hostibus vinctum tradidit: humi-
liatusque ualde est, postquam crines ei ablati sunt, terribilesq. illas suas, & ad- *Ibid.*
mirabiles vires * colligauit, ac perdidit. Quare & tu tibi ipsi attende, ne vlla ** al. deuinctas ac colligatas perdidit.*
ratione singularem hanc virturem, noxijs aliquibus rebus terrenis colligando
humilies: sed liberam eam a cunctis, quibus lædi ac violari potest, reddens, ador-
natam & bene compositam in cælum præmitte. Sic porro illam libera, quem- *A Natatore exemplum.*
admodum facere solet natator aliquis, qui vt margaritam pretiosam inueniat,
sese in profundum pelagi nando demittit, qua reperta, protinus in altum * con- ** al. in altū ex aquis emergit nudus. & cum thesauro in terram pergit, etc.*
scendit, totumq. corpus eius ab aquis liberatur: aqua siquidem suo remansit
loco, ipse vero cum diuitijs ascendit, aridamque occupauit. Ad eumdem er-
B go & tu modum, omnibus rebus terrenis, seculique inquinamentis nudari ac li-
berari festina: virtuteque hac perfecte illustratus, induere ea sicut vestimen-
to; & die noctuque vigilanter excuba, ne ipsa exspolieris. Nam quæ illam pos-
sederit anima, a nullo malo euerti poterit; neque a fame, aut nuditate, desidia,
vel morbo, paupertate, vel persecutione, aut alia quapiam tentatione diaboli-
ca violari vel lædi. Si enim sobriam, ac vigilem se præbuerit; per eiusmodi
magis augebitur & coronabitur, semper secundum Deum proficiens, illustrior-
que euadens. Neque etiam ipsa mors, eam affligere aut opprimere valebit:
sed cum ex corpore migrabit, Angeli in cœlis ipsam lætantem & exultantem
excipient, & patri luminum offerent. Exultabit quoque Pater in ea, & Filius,
cum Spiritu sancto. Exultabit quidem in illa Pater: quia ipsa eum dilexit, &
C * præter illum diligere alium noluit. Exultabit autem in ea vnigenitus filius: ** al. et voluntati eius nullam aliam voluntatē prætulit.*
quoniam ipsa semper concupiuit illum, & præter eum nihil videre, vel posside-
re optauit. Exultabit & Spiritus sanctus super ipsam: quia templum illius san-
ctum fuit, & inhabitauit in ea. Exultabunt quoque super illam cœli, cum vir-
tutibus suis: & pariter procidentes, glorificabunt Patrem, & Filium, & Spiri-
tum sanctum, cernentes eam omni angelica virtute compositam, & omni iu-
stitiæ splendore decoratam. Exultabit etiam in ea Paradisus: quoniam hære-
ditatem in ipso acquisiuit. Gloria & magnificentia soli bono, & amatori homi-
num Deo: qui ineffabili sua gratia regnum immortalitatis suæ nobis constituit,
præstititque. Per Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Supplico bonitati tuæ Domine, sana vulnera animæ meæ; & oculos mentis PRECATIO.
D meæ illumina, vt * dispēsationem tuam in me factam iugiter considerem. Et quo- ** al. redemptionem.*
niam mens mea infatuata est, sale gratiæ tuæ condias eam. Sed quid dicam tibi,
o futurorum præcognitor, qui corda scrutaris, & renes? Tu solus quippe nosti, *Hier. 11. 17.*
quòd sicut terra sine aqua, sitit vehementer te anima mea, & concupiscit te cor *Psal. 41. 142.*
meum: diligentes autem te, assidue diuina tua gratia replentur. Quemadmodum
igitur semper exaudisti me: ita nunc quoque deprecationem meam ne despexe-
ris. Ecce enim velut captiua detinetur mens mea, te solum Saluatorem verum
requirens. Mitte ergo celeriter gratiam tuam, in auxilium meum: vt veniens,
famem meam expleat, & sitim mihi restinguat. Nam te Domine, qui absque
satietate delectas, concupisco: & te lumen verum, datoremque salutis sitio.
Concede igitur mihi postulata mea: & instilla in cor meum, vel vnam guttam
E * dilectionis tuæ; quæ sicut ignis in silua condensa, consumat spinas ac tribu- ** al. diuina gratia tua.*
los eius, cogitationes inquam, pessimas. Da autem mihi opulenter, & sine
mensura, vt Deus homini: & dona gratiæ tuæ mihi multiplica, vt Rex regum,
& † vt bonus ac pius boni pijq. patris vnicus filius. Quòd si te fortasse vt ter- *† al. sicut boni filij bonus pater.*
renus, vel terreni filius, repuli aut repello, irritaui & irrito: at tu, qui hydrías *Ioan. 2.*
tua implesti benedictione, imple quoque sitim meam, atque gratia tua eam re-
stingue. Et qui de quinque panibus, satiasti quinque millia hominum: de tua *Matth. 14. & Ioan. 6.*
etiā benignitate famem mihi Domine, exsatia. Qui duo minuta viduæ illius pau *Luc. 21.*

Marc. 12. perculæ ſuſcepiſti, atque probaſti: ſuſcipe quoque deprecationem ſerui tui. & A
da, quod peto: vt templum diuinæ gratiæ tuæ efficiar, quæ in me inhabitet:
ipſaque quomodo placere tibi debeam, me doceat; & mentem meam quaſi
† al. a claritate luminis illius excidam. quodam fræno conſtringat, ne aberrans peccem tibi, & † lumine illo tuo pri-
uer. Exaudi me Domine, & præſta, vt * hæres regni tui in regno tuo vocari
* al. vt vocer in hæreditatem regni tui. merear: manipulosque compunctione & confeſſione plenos, precibus & inter-
ceſſionibus omnium Sanctorum tuorum, tibi gratos acceptosq. offeram. Exau-
di, inquam, & ſuſcipe orationem meam, qui es ſuper omnia, & in omnibus
benedictus, in ſempiterna ſecula ſeculorum. AMEN.

Sobrij igitur ſimus & vigilemus, obſecro, fratres dilectiſſimi; in hoc breui
Matth. 20. vitæ noſtræ tempore: & in hac vndecima hora viriliter decertemus. Appro-
pinquauit enim iam veſpera, & mercedis retributor Chriſtus cum gloria venit: B
Matth. 16. 25. vt reddat vnicuique ſecundum opera ſua. Attendite itaque vobis ipſis, fratres,
Rom. 2. ne quis veſtrum de bono opere præſumens, negligenterque viuens, immenſa
illa Saluatoris præmia deperdat. Similis namque eſt monachus agro alicui ſe-
minato, qui pluuia ac rore rigatus incrementum capit, & fructum lætitiæ pro-
ducit: ſed cum iam ad frugum tempus peruenerit, maiorem curam bono agri-
colæ ingerit: ſollicitus enim tunc aduigilat, metuens, ne vel repentina grandi-
COMPARATIONES PVLCHERRIMAE. ne, aut a camporum iumentis ſegetes ipſius vaſtentur: Ita etiam monachus,
quamdiu in hoc viuit corpore, die noctuq. de immortali æternaque vita ſollici-
tus ſit, oportet; ne per negligentiam in vanum cucurriſſe deprehendatur. Gau-
det exultatque agricola, ac Deo gratias agit, quando meſſem iam ſuam in
horrea congregauit, & compenſationem laborum ſuorum perceperit: Eodem C
modo lætantur & exultant in cœlis Angeli Dei, cum quis timens Deum recte
hic curſum ſuum conſummauerit. Agricola cum ſua impleuit horrea, tunc in
NOT. ſecuritate conſtitutus epulatur, atque lætatur: & monachus in ſuo poſitus hor-
reo, hoc eſt, monumento, confeſtim diuitiæ illius in manſionem vitæ æternæ
aſcendunt: vbi tunc in tuto ipſe erit, & bonis Dei lætus perfruetur. Nemo igi-
tur hic, cariſſimi, ſit ſegnis, metuve tentationum aut periculorum frangatur:
cæterum qui fortis eſt, infirmiores ſuſtentet, ac adiuuet: qui promptitudine at-
que alacritate valet, puſillanimes conſoletur: qui vigil eſt & experrectus, ſom-
* al. qui per ſe modeſtus eſt, immodeſtos admoneat. no depreſſos ſuſcitet: qui * firmus eſt ac ſtabilis, inconſtantes corripiat, atque
confirmet: & qui continens ac temperans eſt, inordinatos atque intemperan-
tes increpet. Sic namque ſimul conſpirantes, pariterque victoriam de aduer- D
ſario noſtro referentes; illum confundemus, & cæleſtem Deum noſtrum glori-
ficabimus, ſanctosq. Angelos exhilarabimus: & eos, qui nos vident, quiq. de
nobis audient, in Chriſto Saluatore noſtro mirifice ædificabimus. Sicut enim
ſanctorum Angelorum acies: ita eſt & multitudo monachorum vnanimiter vi-
uentium, & mentem ſuam ad Deum ſemper eleuatam habentium. Et quem-
* al. fauus mellis in ore. admodum * mel, & fauus in ore: ſic reſponſio fratris ad proximum ſuum, cum
caritate atque humilitate. Sicut aqua frigida, in magnis caloribus ſitienti: ita
conſolatorius ſermo fratri, in tribulationibus & anguſtijs ipſius. Quemadmo-
* al. conſolationis, & vitæ ſermo. dum qui manum porrigit cadenti, & erigit eum: ita * admonitionis, & verita-
tis ſermo animam ſegnem atque puſillanimem excitat. Quemadmodum ſe-
Matth. 13. men bonum, & electum in terra bona ac pingui: ſic cogitationes bonæ in men- E
te monachi. Quemadmodum connexio firma ac fortis in ædificio: ita & lon-
* al. onus graue & intolerabile. ganimitas, atque alacritas in corde monachi. Sicut * pondus ſalis, viro infirmo
ac debili: ita ſomnolentia monachi, tempore ſuæ pſalmodiæ. Sicut vincula &
catenæ, Aquilæ: ita & monacho, curæ atque ſollicitudines ſeculi. Vt ſpinæ &
tribuli, inter ſata optima: ita ſordidæ cogitationes in anima monachi. Sicut can-
* al. admittit. cer, qui putreſcit & curatur, ſed numquam ſanitatis finem * recipit: ita & in-
iuriarum recordatio in mente monachi. Sicut vermis corrumpit lignum: ita

etiam

A etiam inimicitia cor monachi destruit. Vt a tinea corrumpitur vestimentum: *Iob.13.& Prou.25.*
sic a detractione inquinatur anima monachi. Sicut arbor excelsa & speciosa,
sed infructuosa: ita superbus & insolens monachus. Vt fructus pulcher, & de-
lectabilis quidem exterius, sed putridus interius: sic inuidus & liuidus mona-
chus. Sicut, qui lapidem iactat in limpidum fontem, conturbat eum: ita ira- *Prou.15.*
cunda monachi responsio commouet mentem proximi sui. Quemadmodum
si quis radicitus arborem fructibus plenam euellat, & in alium eam locum
transplantet; fructus eius marcescunt, & folia arescunt: sic & monachus pro-
prium deserens locum, & alio se transferens. Sicut ædificium fundamento ca-
rens, super petram: ita & monachus, qui non habet patientiam in pressuris ac
tribulationibus suis. Sicut quispiam Regi adstans, & cum eo colloquens; a con- A SIMILE
B seruo autem vocatus, suspiciendum & gloriosum Regis colloquium relinquat,
& ad confabulationes cum seruo se conuertat: ita quoque monachus, qui tēpore
suæ psalmodiæ, mentē a Deo reflectit, & se ad fabulas nugasq. cum alijs conuer-
tit. Intelligamus ergo, carissimi, coram quo constituti sumus. Sicut enim An-
geli magno cum metu atque tremore adstant Creatori, hymnum ei decantan-
tes: ita & nos debemus, dilectissimi mei, tempore orationis atque psalmodiæ, NOT.
puro corde, & cum reuerentia atque timore coram Deo consistere; ne corpore
dumtaxat videamur adsistere; atque in orationes incumbere, mente autem in
negotijs interim terrenis occupemur. Quemadmodum enim * scapha, quæ flu- ** al. festuca, ac stipula.*
ctibus maris circumfertur: ita & monachus, cuius mens seculi negotijs, cu-
risque distrahitur. Quare colligamus cogitationes nostras, segregemusq. eas a
C terrenis negotijs, fratres: vt gloriam apud Deum nostrum obtineamus. Susti-
neamus fortiter aduersarij nostri tentationes: vt cum Angelis glorificari me-
reamur. Gloria quippe est monacho, patientia in tribulationibus. Gloria mo-
nacho, longanimitas caritati coniuncta. Gloria monacho est, cum nullas res
præsentis seculi possidere cupit. Gloria monacho, & laus coram * Deo & Ange- ** al. coram Angelis & hominibus.*
lis eius, est humilitas & simplicitas cordis. Gloria monacho est, quieti atque
vigilijs insistere, & corde compungi, ac flere in orationibus suis. Gloria mona- *Matth.22. & Luc.10.*
cho est, diligere Deum ex toto corde, & proximum sicut seipsum. Gloria mo-
nacho est, temperantia ab escis, & a multiloquio linguæ. Gloria monacho est,
quando verba eius operibus consonant. Gloria monacho est; dum se in loco
suo ac cella continet; neque huc illucq. instar * stipulæ a vento raptatæ, trans- ** al. sicut foliū quod a vento rapitur, circumferuntur.*
D portatur, atque uagatus. Hei mihi, dilectissimi mei, quia factus sum sicut ma-
china seu follis fabri ferrarij, quæ repletur & euacuatur, nihilq. ex vento quo
distenditur, retinet. Sic & ego virtutes * gregis Christi enarrans, ab his omni- ** al. virtutes quidem gregis Christi enarro, sed nullius mihi cōscius sum.*
bus quàm longissime recessi. Gloria, & magnificentia infinitæ bonitati ipsius:
qui nos quantumuis indignos, sua dignos gratia effecit. AMEN.
Fratres mei carissimi, si quis vestrum sordidis ac turpibus cogitationibus præ-
occupatus fuerit, nō desidia aliqua atque segnitie obtorpescens seipsum in despe
rationem tradat; sed cor suum coram Deo effundat, & ingemiscens cum lacry-
mis dicat: Exurge Domine, & intende iudicio meo, Deus meus, & Dominus PRECATIO. *Psalm.34.*
meus, in caussam meam. Iudica me Domine, secundum iustitiam tuam: opus *Psalm. 7.*
manuum tuarum sum ego, cur dereliquisti, & despexisti me? Cur faciem tuam *Iob 13.14.*
E auertis a me; & humilitatis meæ obliuisceris? Quia persecutus est inimicus animā *Psal.43.*
meam, humiliauit in terra vitam meam. Infixus sum in limo profundi, & non *Psal. 142.*
est substantia. apprehendat me * manus tua Domine, ne pereā. Si ita oratione per- *Psal. 68.* ** al. gratia tua.*
stiteris, & Deum inuocaueris; confestim benignus ac misericors Dominus mittens
* gratiam suā in cor tuum, consolabitur te: & requiē à laboribus atque doloribus ** al. auxilium.*
tuis, & ab omni impugnatione inimici, quā sustines, tibi conferet. Cum ergo talē
habeamus Dominum, tam piū, tamq. misericordem; non segniter agamus, neq; *Miseratio Dei quanta.*
negligamus nostram salutem. Quamdiu enim hic adhuc sumus, miseretur; sal-

uat, ac reficit nos; & in iniquitatibus nostris ignoscit, si ipsi voluerimus, & ex A
corde ipsum requisiuerimus. Quis igitur non admiretur? Ecce enim per lacrymas breuissimi huius temporis, infinita peccata dimittit nobis: & ipsa quidem
Matth.20. vndecima hora, innumerabilium nos vulnerum labe sauciatos, per lacrymas sanat; rursusq. cum sanauerit, mercedem lacrymarum nobis confert. Istud quippe consuetum gratiæ ipsius munus est, vt postquam sanauit, etiam præmia sanitatis liberaliter exsoluat. Non ergo negligamus, fratres: sed operam demus, vt curemur atque sanemur. Hic enim per suam gratiā miseretur, & ignoscit Deus: illic autem non item: sed iustum ibi iudicium, & vltio deseruiet, & factorum omniū retributio.
Luc.16. Illic misericordissimus ille Abrahā, immitis atq; immisericors re-
Gen.18. perietur. Et qui pro Sodomitis, vt saluarentur, fuerat deprecatus, illic vel pro vno peccatore non supplicabit, vt misericordiam obtineat. Non ergo sinamus men- B
tem nostram, terrenorum negotiorum vinculis constringi, fratres: sed imitatores, & consortes fieri studeamus sanctorum Patrum. Non recedamus ab illorum viuendi instituto: ne (quod absit) & eorum priuemur gloria. Adnitamur sedulo, vt cum perfectis viris coronemur: sin minus, saltem inter extremos, qui Domino placuerunt, laudari mereamur. Beatus ille profecto est, qui inter perfectos contendit coronari: sicut contra miser & infelix, qui hoc tempus vitæ suæ
*al. inter minimos commendari. negligenter transegerit, vt indignus sit etiam * cum minimis collaudari. Beatus, qui corona & hæreditate dignus inuenietur Sanctorum, vocemq. illam benedi-
Matth.25. ctam audire merebitur, dicentem: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Quam illic, obsecro, tunc fratres, excusationem habebimus, si nunc hic neglexerimus? Secularis quidem aliquem for- C
tasse prætextum inuenire poterit, quo suam negligentiam excuset, vtpote varijs seculi rebus distractus: nos vero quid dicemus, aut quæ impedimenta prætexemus? Vereor sane, ac pertimesco, ne forte hi, qui modo hic nos laudant & celebrant, illic tunc nos irrideant: & qui beatos hic nos prædicant, illic nobis illud ipsum exprobrent, atque insultent. Ne ergo, carissimi mei, dulcescat nobis hic negligentia, & mundi sollicitudo: vt non postea illic nobis amarescat æter-
Esai. 66. & nus ignis, & vermis numquam dormiens. Quare resipiscamus, ac pœnitentiam
Matth.22. hic paullulum agamus, dilectissimi, dum tempus adhuc suppetit; vt ab æterno
Marc.9. illo igne liberemur. Ploremus in hac vita modicum: vt luctum ac planctum il-
Matth.24. lum sempiternum euadamus. An non creditis Saluatoris nostri sermoni, quòd
Marc. 13. & repente sicut fulgur coruscans, ita erit & aduentus eius? Non intelligitis, quia fa- D
Luc. 17. ma præit: ecce hic, ecce illic? Timeamus igitur, & attendamus nobis ipsis, ne subito nos imparatos extrema illa præoccupet necessitas; incipiamusq. tunc nos-
Matth.20. ipsos culpare ac reprehendere, nihil proficientes. Credite mihi, carissimi, quia
*al. vndecima. * postrema iam hora est: credite quia consummatio istius seculi nunc appropinquat. Videte igitur, ne forte impleatur in vobis Prophetæ sermo, qui dicit:
Amos 5. Væ his, qui desiderant diem Domini. Attendamus nobis, & totis viribus adla-
Matth.24. boremus, ne inueniamur sicut seruus ille, quem, adueniens dominus eius, in-
*al hypocritis. vt in vulg. uenit delitijs vacantem, & negligentia torpentem; partemq. eius cum * infidelibus ponens, diuisit eum: sed importune potius, atque assidue Dominum nostrum IESVM Christum glorificemus, ac deprecemur, vt a tenebris illis, & a stridore dentium nos liberet, suoq. regno dignos efficiat. E

PRECATIO pia, efficax, salubris, & necessaria. Obsecro te Saluator mundi Christe IESV, respice in me, & miserere mei, & eripe me a multitudine iniquitatum mearum. Irritaui enim ac spreui omnia bona, quæ fecisti mecum a iuuentute mea; irritaui, inquam, & irrito. Me etenim rudem atque imprudentem, fecisti vas plenum scientia ac sapientia: & multipli-
*al. humiliauit. cata est super me gratia tua, quæ etiam meam satiauit * famem, & refrigerauit
*al. collegit, atque reduxit. sitim; mentemq. meam tenebris plenam illuminauit, & cogitationes meas ab errore * reuocauit. Et nunc Domine Deus meus, adoro & imploro ineffabilem

benigni-

A benignitatem tuam, infirmitatem meam confitens, remitte paullulum vndas
gratiæ tuæ, illamq. mihi in thesaurum tuum adserua, vt rursus * ipsa mihi lux *al. eam mihi tribuas in die illa.*
sit in die illa tremenda. Ne igitur irascaris mihi, benignissime Domine: quia enim
inundationis illius fluctus ferre non sustineo, ideo audacter ac temere deposco;
nam supra modum multiplicata est in me, meaq. infirmata est lingua, illam elo-
qui atque explicare nequiens. Figura, ac splendor infinitæ gloriæ benedicti Pa- *Heb. 1.*
tris, aliquid iam mihi ex eius inundatione remitte: nam ignis instar, renes meos
& cor meum adurit. Dona autem eam illic mihi rursus, & in Regno tuo me sal-
ua: neque iniquitatum mearum memineris. Quia vero etiam postulare audeo,
cōcede mihi, obsecro, postulata mea: & fac mecum mansionem vna cum benedi- *Ioan. 14.*
cto Patre tuo, in die * reuelationis tuæ: quia tu solus vitæ meæ dator, ac Saluator & *al. aduentus tui.*
B protector es. A cūctis notis meis iniquitates meas operi, & lacrymas meas suscipe,
planctusq. ad te meus appropinquet. Recordare quoque lacrymarum mearum,
quas coram sanctis tuis * martyribus effudi: vt in hora illa expauescenda miseri- *al. testibus.*
cordiam consequar, & sub alis gratiæ tuæ protegar. Nam si mecum secundum
iniquitatum mearum merita facere volueris, sustinere nequibo. Ostende igitur *Ps. 129. 142.*
in me indignum peccatorem, Domine, * ineffabiles diuinæ clementiæ tuæ diui- *al. ineffabilem benignitatē atque misericordiam tuam.*
tias: meque latronis illius fac consortem ac socium, qui per vnum verbum, iu-
cunda paradisi virentia consecutus est; idque obtinuit, quod perfectis quibusq. *Matth. 27. & Luc. 23.*
repromissum est. Illuc, quæso, benignitate tua introducas me: abscondarq. ibi
in medio arborum eius; ac locum videam, vbi Adam occultatus est, cum * alacri- *al. claritate.*
tate atque lætitia. Vbi ei dictum est: Adam, vbi es? Illicq. benignitati tuæ glo- *Genes. 3.*
C riam & honorem offeram, quia preces ac lacrymas meas exaudisti, & cunctas
iniquitates meas deleuisti. * Ponam in conspectu tuo lacrymas meas Domine, *al. Pone lacrymas meas in cōspectu tuo, ô Domine, &c.*
vt consolationem accipiam in repromissione tua: vt retrorsum auertatur inimi-
cus meus, territusq. * conturbetur, dum in loco me conspexerit, quem præpa- *al. confundatur.*
rarunt miserationes tuæ. Confundatur vero inimicus, qui in loco me iudicij vi-
dere expectauerat, * confususq. diffugiat: quia voluntas eius in me non fuit, ne- *al. & cōuersus in tenebras conturbetur.*
que impura atque polluta eius cogitatio perfecta in me est. Ita deprecor, beni-
gnissime ac misericordissime Domine, qui solus absque peccato es, immacula-
tus, & incontaminatus; ineffabilem super me tuam bonitatem ac misericordiam
effunde, & præsta, vt ego, & omnes diligentes te, hæredes regni tui * effecti, *al. efficiamur.*
tuamq. gloriam contemplantes, bonitatem tuam semper adoremus, dicamusq.
D cum iucunditate, vno pariter ore cuncti, qui immensam atque ineffabilem il-
lam tuam promeruimus cernere † pulchritudinem: Gloria Patri, qui creauit *† al. claritatem ac maiestatem.*
nos. Gloria Filio, qui saluauit nos. Gloria Spiritui sancto, qui * reparauit nos, *al. renouauit nos.*
in infinita ac sempiterna secula seculorum. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES
Eiusdem Doct. Gerardi Vossij.

E *De vita Religiosa atque Monastica, siue de vera atque perfecta forma hominis Religiosi potissimum hoc suo satis longo Sermone agit Auctor: & quæ ac qualis antiquorum SS. Patrum institutio fuerit, quantumq. ab ea dilapsi sint posteriores, describit, atque deplangit: tum qua ad Deum via reuertendum sit, & quomodo Sanctorum Patrum vestigijs inhærendum, exponit: & quæ vero monacho, omniq. Christiano facienda, quæq. omittenda ac fugienda sint, demonstrat. Horribilem diem Iudicij cunctis ob oculos ponit; & finem mundi breui adfuturum ostendit: quare omnes ad vigilandum, ac pie recteq. in hoc breui vitæ curriculo viuendum, serio hortatur ac monet. Multa exempla, ac documenta salutaria in medium adducit: & quo pacto diuina nobis semper imploranda sit gratia; quodq. omnium virtutum nostrarum merita in diuinæ gratiæ auxilium referenda sint, pulchre declarat. Heroicam quoque ac consummatam virtutem nobis proponit, eiusq. eximiam formam delineat: & quomodo ea varias complectatur virtutes; tum quibus eadem præcipue sit similis, commonstrat,*

strat exemplisq. ac similitudinibus & comparationibus aptissimis rem omnem patefacit, ornat, atque illustrat. precandi modum docet, & pia efficaciq. precatione suum denique Sermonem concludit. A

Sola autem institutio, quæ Patrum nostrorum temporibus vigebat, recte seruabatur; quippe qui fulserunt vt luminaria per totum mundum, &c.] *Vbi alia lectio habet: Quàm dissimilis est hæc institutio atque viuendi ratio illi, quæ Patrum nostrorum memoria floruit: quippe quando refulserunt in omnem terram vt luminaria quædam, &c.] alia vero, aliquibus commutatis sic: Nam institutio illa, qua Patrum nostrorum temporibus fuit, longe ab hac est alia, magisq. exemplaris: quippe in qua perseuerantes inter spinas, ac tribulos, hæreticos nimirum, atque impios homines, effulserunt tamquam luminaria in mundo, & velut pretiosi lapides, ac margaritæ clarissimæ resplenduerunt, &c.] Quod ipsum quoque hic pluribus Auctor demonstrat postea: vt etiam hoc eodem Tom. in Sermone duplici, in Patres qui temporibus suis in Christo obdormierunt. nec non in alio sequenti post Sermone, in eos qui antea in Christo obdormierunt, cuius initium est: Quid ita carissimi hodie serio seduloq. congregati sumus, &c.] vbi de his plura: de quibus & alibi sparsim, incidenter que sæpius.* B

Sancti probatissimiq. olim patres, iactis firmiter vnius regulæ fundamentis, canonem quem semel arripuerant, ad finem vsque vitæ retinuerunt: nam alij quinquaginta annis, alij pluribus, &c.] *Priscorum monachorum vitæ rigorem, & perfectionem, constantiamq. ac perseuerantiam indicat, illorumq. exempla imitanda etiam alijs proponit. Et sunt hæc simillima illis, quæ alibi in eamdem adducit sententiam Auctor, vbi habet: Canonem vnum retine, sicut etiam sancti fecerunt Patres, qui ad quinquaginta & vltra annos non mutarunt canonem ac regulam, &c.] vt habetur in Sermone parænet. de secundo aduentu Domini, & de Pœnitentia, in fine Tomi secundi: vbi de his quoque plura in nostris Scholijs. Quo etiam faciunt, quæ ab eodem hic adducuntur postea: ac alibi non vno in loco, & præsertim in Serm. de sanctis quibusdam Patribus, qui eius tempore obdormierunt: vbi Patrum antiquorum vitam perfectam in exemplum adducens, deprauatos sæculi præsentis mores valde deplangit; viamq. cum Deo in gratiam redeundi saluberrimam, vt etiam hoc loco, proponit. Quod porro hic dicit, quosdam ad quinquaginta & amplius annos firmiter suum obseruasse canonem ac regulam monasticam, exemplo hoc ipsum alibi comprobat S. Abramij eremitæ: de quo, in Sermone eiusd. in vitam B. Abramij, hoc eodem tom. 3. vbi inter alia sic enarrat: Toto porro tempore renunciationis suæ, canonem seu regulam semel arreptam numquam mutauit; sed quinquaginta annorum spatio in vitæ religiosæ instituto se exercuit: omneq. temporis illius æuum quasi dies paucos reputabat, nullaq. satietate religiosi instituti sui capi vmquam poterat, &c.] ita de S. Abramio monacho, ibi.* C

Postea vbi habetur: Nam vbi Romanorum imperium fuerit impletum, omnia consummari oportebit, &c.] *alia lectio habet:* Completo siquidē Romano regno, sæculum consummari necesse est.] *& al.* Romano quippe imperio completo, finis mundi aderit, &c.] *Idemq. affirmare videtur alibi quoque Lactantius firmianus, ac præsertim lib. 7. de Diuino præm. cap. 14. sed magis postea cap. 25. vbi de postremis temporibus, deq. vrbe Roma agit, &c.] nec non S. Hieronymus in epist. 151. quæ est ad Algasiam nobilem fœminam, quæst. 11.* Quid sit, quod Apostolus ad Thessalonic. scribit: Nisi discessio venerit primum, & reuelatus fuerit homo peccati, &c.] *ad quod ibidē respondens posterius, sic ait: Nisi, inquit, venerit discessio primum, quod græce dicitur ἀποστασία, vt omnes gentes quæ Romano imperio subiacent, recedant ab eis: & reuelatus fuerit, id est, ostensus homo peccati, in quo fons omnium peccatorum est; & filius perditionis, id est, Diaboli, qui vniuersorum perditio est, &c.] paucisq. ibi interiectis postea: Nisi, inquit, fuerit Romanum imperium ante desolatum, & Antichristus præcesserit, Christus non veniet: qui ideo venturus est, vt Antichristum destruat, &c.] ex quibus, alijsq. ibi sequentibus, quomodo in fine mundi inclinabit, ac desolabitur Romanum imperium, colligitur satis. In cuius quoque confirmationem S. Ioannes Chrysostomus in 2. Epist. ad Thess. cap. 2. homil. 4. sic scribit: Et nunc quid detineat scitis, ad hoc, vt reueletur ipse in suo tempore, &c.] paulloq. ibidem post: Quid ergo est, quod detinet ad reuelandum ipsum, hoc est, quod prohibet ne reueletur? Alij quidem dicunt, spiritus esse gratiam: alij vero Romanum imperium, quibus ego potissimum adstipulor, &c. De quo, ibidem paucis interpositis, postea paullo clarius sic infert, ac dicit: Tantum qui tenet in præsentia, donec e medio fiat: hoc est, quando e medio sublatum fuerit Romanum imperium, tunc veniet ille. Et non abs re. Donec enim Imperij illius timor fuerit, nemo Antichristo statim subdetur: quando vero illud destructum fuerit imperium, vacantē imperij principatum inuadet; & tentabit ad se rapere, & hominum & Dei imperium. Nam quemadmodum regna illa destructa sunt, quæ ante Romanum imperium fuerunt, vtpote regnum Medorum a Babyloniis, Babyloniorum a Persis, Persarum a Macedonibus, Macedonium a Romanis: ita & regnum Romanorum ab Antichristo, & ille a Christo, &c.] hæc ita ibi Chrysostomus.* D E

Variat postea apud Auctorem lectio, vbi repetitur: In illo enim portu vnusquisque cum suis opibus ac mercibus, quibus ditatus intrauit, gloriatur & exultat, &c.] *Cuius loco, al. est: Portus enim ille negotiantium est, in quem vnusquisque cum proprijs diuitijs ingreditur, suisq. illic ditatus mercibus gloriatur atque exultat, &c.] ac al. Portus siquidem ille, strenue laborantium atque negotiantium est, vt quisque in suo ibi patrimonio glorietur, & in matrimonio proprio exultet ac subsilet, &c.*

A *les, &c.] agit autem de portu vitæ æternæ, in quo securus lætusq. consistet, qui hic bene operatus negotiatusq. fuerit. Quod porro immediate hic post additur:* An ignoratis, fratres, quòd ad nuptias vocati sumus, in quibus Rex regum, sponsus immortalis, serenus accumbit, *&c.] in alio cod. legitur: Nescitis, carissimi, quòd Rex regum ad nuptias filij sui nos inuitarit? cur obtorpescimus igitur atque negligimus, & non festinamus, &c.] in alio autem græco MS. ista vsque ad locum: (Quocirca sobrij simus atque vigilemus, dilectissimi, &c.) hic desunt: sed quòd ad rem faciant, & in alijs reperiantur exemplaribus etiam impressis, plane addenda hoc loco, & nullatenus omittenda censuimus.*

Et quid, quæso, illi in die illa tremenda dicturus es? numquid quia propter te humiliatus sum? quia pauper effectus sum? &c.] *al. ista sine ὑποφορὰ, leguntur hoc modo: Quidnam, obsecro, in die illa formidabili ad illum dicturus es; si tibi tua vitia hic expurgare ex corde neglexeris? Obsecro, dilectissimi, sic agite, vt cum fiducia tunc coram throno expauescendo magni Regis, ac tot millibus Angelorum, dicere possitis: Humiliatus sum propter te, Domine, & egenus propter te effectus sum, &c.]*
B *sed priori lectioni, quæ per ὑποφοράν, id est, subiectionem, figuram oratoriam, interrogando & respondendo effertur, potius hic insistendum videtur: tum quòd plus in se acrimoniæ habeat, magisq. ad commouendum faciat; tum quòd in pluribus per nos collatis exemplaribus reperiatur, pluraq. in se membra contineat, sicut legenti etiam ac conferenti patebit.*

Diebus singulis, vesperi & mane diligenter considera, quo pacto sese habeat negotiatio tua: & vesperi quidem ingressus cubiculum cordis tui, examina temetipsum, &c.] *Vesperi & mane Conscientiam quotidie examinandam docet, pulchramq. ac perutilem omnibus hic formam examinis conscientiæ ponit, lectu obseruatuq. sane dignissimam. Cui haud dissimilem quoque examinandæ conscientiæ rationem, alibi Magnus adfert Basilius, in hæc verba:* Completo iam die, omnique opere cum corporis, tum spiritus etiam absoluto, præclare fiet, si diligenter vnusquisque antequam cubitum eat, cum animo suo conscientiam suam exquirat: ac si quid quis vel cogitauerit, vel etiam locutus fuerit eorum quæ non decent: vel si inter orandum minus attentus, aut in psalmorum decantatione tædio anxius fuerit: aut communis vitæ
C desiderio se senserit titillatum, &c.] *ita Basilius in sermone de Institutionibus Monachorum. cuius initium est: Homo ad imaginem & similitudinem Dei fuerat factus, &c. quod dogma memorabile in fine Serm. ibi ponitur.] De quo etiam apud Chrysostomum pluribus in locis habes, ac præsertim in Homilia 43. in cap. Matth. 12. post med. ibi:* Sedeat mens, atque cogitatio tua, iudex in animam, atque conscientiam tuam: adducas omnia delicta tua in medium: scrutare, quæ anima commisisti, & pone dignas singulorum pœnas dicasq. tecum assidue: quare hoc, atque hoc ausus es? quare illud, & illud perpetrasti? *&c.] Sed de hoc, clarius ac particularius apud eum tomo 5. in Serm. de Pœnitentia & confes. cuius initium est: Obsecro, flagito, ac supplico, vt hic peccata nostra deploremus, &c. circa med. ibi:* Statim cum surreximus a lecto, priusquam nos conferamus in forum, vel priusquam aggrediamur opus aliquod, vocato ministro rationem sumptuum petimus, vt sciamus quidnam male, vel quid bene expenderit, *&c. paulloq. ibidē post:* Faciamus igitur hoc & in operibus nostris, vocata conscientia nostra. Faciamus similiter rationē verborum, operum, atque cogitationū; & scrutemur quid vtiliter insumptum sit, & quid in per-
D niciem nostram: quis sermo malus expensus in conuicia, in sales, in turpiloquia: quæ concupiscentia oculum in intemperantiam prouocarit; quæ cogitatio cum damno nostro in opus prodierit, vel per manus, vel per linguam, vel per cogitationes ipsas, &c.] *Plura huc facientia, consequenter ibid. sparsimq. alibi apud Chrysost. reperias. Quo etiam spectant, quæ habentur apud S. Dorotheum Abbat. in Serm. de conscientia. qui incipit: Cum hominem Deus formaret, nescio quid illi diuinum inseruit, nempe considerationem, &c.] & in Serm. vt passiones, & morbosos affectus excidamus, antequam in malum animæ habitum transeant. vbi inter alia, de Examine conscientiæ vesperi & mane faciendo, multa Dorotheus adducit, hisce nostri Auctoris, de examinanda conscientia, monitis ac documentis, valde conformia.*

Imitare apem carissime, & admirabile eius cerne mysterium: quo pacto illa ex varijs, sparsisq. terræ floribus suum colligit opificium, &c.] *Similia de Apis natura, admirabiliq. eius mysterio atque opificio refert* S. *Gregorius Nazianzen. in orat. in nouam Dominic. sub fin. ibi:* Nunc sedulæ apes relictis aluearibus, sapientiæ suæ documentum præbent, atque ad prata conuolant, floresq. diripiūt, *&c. ac Nicetas pulchre ac copiose ibidem de ijsdē.] De quibus & Magnus Ba-*
E *silius in hexameron diuini opificij Homilia 8. vbi habet:* Pulchra decoraq. laude a Prouerbiorum auctore prædicata est apis, sapiens operatrix nuncupata, adeo pabulum diligenter elaborateq. congerens: adeo sapienter, adeoq. accurata, mirabiliq. arte apotheeas mellis extruens ac fingens. In tenuem enim extensa cera membranam, frequentes cellulas, densas, sibiq. continuas alias super alias extruit, vt ipsarum adeo minutarum inter se vinculi densitas vniuerso sit operi munimentum, ac firmitudo, *&c.] vbi operosissimæ & solertis Apiculæ œconomiam pluribus describit, ac celebrat. De qua, apud eundem habes & alibi, vt in Homilia in Gordium martyrem, in ipso mox initio, vbi dicit:* Naturæ lex est apibus innata, fratres dilectissimi, vt nisi Rex prius agmen præcedat, ab aluearibus nusquam discedant, &c.] *ac*

paullo

paullo post: Quoniam igitur & nos, infirmitatis nostræ oblitos, celebritas martyris excitauit; age, & ipsi quoque quantum voce contendere licet, veluti bombantes apes vernantibus floribus circumfusæ, præclara ipsius gesta personemus, *&c.* [illegible] *Apum quoque natura, reperies apud S. Chrysostom. in homil. 15. in Epist. ad Ephes. cap. 4. nonnullisq. alijs in locis apud eundem. nec non apud Philosophum, lib. 3. animal. cap. 10. sed plenius adhuc apud Plinium in natur. hist. lib. 11. cap. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 16. 17. 18. &c. vbi de Apibus, admirabiliq. earum natura atque cõditione, ex instituto magis agitur. de qua, & Virgil. lib. 4. Georgicon. alijq. alibi.* A

Longius postea vbi habetur: Sobrij igitur simus & vigilemus, fratres dilectissimi, in hoc breui vitæ nostræ tempore, *&c.*] *al. hæc nouo a præcedentibus capite, ac Titulo distinguuntur, atque separantur, multoq. hic plura in versione Camald. & alia antiquiore incerti Interpretis adduntur: quæ cum alibi apud Ephræm reperiantur in Parænes. 50. tom. 2. iuxta nostram editionem, consulto ijs hic prætermissis, nos græcis Romanis exemplaribus (vbi illa hoc etiam loco desunt) conformauimus; & hæc, vt ibi coniunctim, absque nouo Titulo, ac capite reposuimus.*

Deniq. sub finem totius longi huius Sermonis, vbi est: Ponam in conspectu tuo lacrymas meas Domine, *&c.*] *In vno aut altero MS. græco legitur: Pone o Domine, lacrymas meas in conspectu tuo, sicut & in repromissione tua: vt confundatur inimicus meus, quando me conspexerit in loco vitæ, quem mihi præpararunt miserationes tuæ: & confusus frustratusq. in tenebras conuertatur, non cernẽs me in loco, quem mihi ob peccata mea ipse præpararat, &c.*] *Quæ cum deprecatoria sit lectio, bona & accommoda hoc quoque loco videtur, & probatur: quamquam tamen prior in pluribus mmss. reperiatur.* B

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

DE POENITENTIA. C

al. Eiusdem, De Pœnitentia, & confessione.

Eodem Interprete & Scholiaste Doct. Gerardo Vossio.

Vtilis ac necessarius hic est Sermo, siue Tractatus, ad Pœnitentiam studiose eiusdem Lectores inuitans, atque deducens.

POENITENTIA fertilis est fructus: quia omni ex parte præclarum Deo opus affert. frugifer est ager: quia tempore quocumque excolitur. Salutis est arbor: propterea quòd multos in peccatis mortuos resuscitat. Inseritur in ipsa, omnis cælestis conditio ac status: quia diuinitatis est consors. Gaudet namque ea Deus: quia quos peccatum moliebatur perimere, ipsa ad Dei reparat gloriam. Indemne, hæc Dei est marsupium: quia hominum animas, ne pereant, tuetur. Copiosus est hic Dei redditus atque prouentus: eo quòd homines afferat, & peccatores cumulatim congreget. Spirituales in ea consistere vsuras existimo: metit enim Pœnitẽtia, quæ non seminauit: nam corpus seminat corruptionẽ, & pœnitentia metens eam, ad castitatem eleuat. Peccatum seminat passiones ac perturbationes: & pœnitentia illas demetens, superseminat vitæ rationem laudabilem. Accipit ea, quæ non dedit pia vsuraria, repetens quæ non mutuata est. Dicit peccatoribus: date mihi peccatorum pondus, id mihi operis fit vsura. Fidem habes? da pœnitentiæ, vsurã fidei: in ipsa enim, fides tua * indemnata redditur. Peccatũ habes? hoc mihi, inquit, o homo, præbe: & exterminans illud, te sistam Deo. Quid Euangelium dicat, nosce: Pœnitentiam ait, opus atque negotiationem esse Dei: & qui bene negotiati sunt, duplicarunt summã. Boni quippe operatores, in ipsa venuste affabreq. fecerunt Dei agriculturam. per ipsam, fructibus ecclesiam impleuerunt: in ipsa, Dei horrea referserũt. Quin & per ipsam, terra facta est cælum: quia sanctis Angelis, qui sunt in terra, repleta est. Laudantur boni famuli, qui per Pœnitentiam, semen multiplicarunt. Remunerantur boni dispensatores, magno lucro Dei pecuniam fœnori dantes. Ex mercede, negotiationem discamus. A collaudationibus, cognoscamus semen: & a fœnore, summam exploremus. Quoniam enim (inquit) D E

Matth. 13. 25
Galat. 6.
* *ἀκατάκριτος al. ἀκατάχρεως i. debito libera.*
Matth. 4. 13. 25
Marc. 1. 4.
Luc. 3. 8. 19.
Matth. 13. 25
Marc. 4. &
Luc. 8. 19.

A (inquit) operati eſtis in eis, & quinque talentis alia quinque adieciſtis; habe- *Matth. 25.*
bitis poteſtatem ſuper decem ciuitates. Domine, argentum accipis, & ciuitates *Luc. 19.*
donas? talenta * dediſti, & ciuitates tradis? Etiam, inquit, ciuitates ſunt pœni- **al. dederunt.*
tentiæ agricultura. Quia enim vobis veſtram comparaſtis ſalutem: & ego vos
principes populorum conſtituo, ad laudem & gloriam. Bene ergo dixerimus,
quòd marſupium Dei, ſit pœnitentia: quia in ipſa, recta piaq. vitæ ratio conſi-
ſtit. Nouit Deus, genus humanum conturbari ab inimico: & pœnitentiam ipſi
ad euerſionem eius oppoſuit. Ille ſuadet peccatum: at pœnitentia parata eſt ad
peccantem ſuſcipiendum. Inimicus * leges violare compellit: ſed pœnitentia ad ** ἀναγκάζει παρανομῆσαι.*
conuerſionem hortatur. Ille in deſperationem impellit: iſta ſpem ſalutis promit- *Antitheta pœnitentiæ & peccati.*
tit. Peccatum, conſcientiam diuellit: pœnitentia vero, baculus eius ad requiem
B efficitur. nam Dominus erigit eliſos: verum per pœnitentiam id facit. Quando *Pſal. 144.*
enim a Dauide dici audieris: Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt. *Pſalm. 22.*
intellige quòd per pœnitentiam, iſtud fieri dixerit. Draco impietatem ſuadet, &
mœrorem parat: at pœnitentia hortatur, non eſſe angendum, neque deſperandũ
de ijs quæ ad ſalutem pertinent. Excœcat malitia mentẽ: ſed pœnitentia lucer-
nam accendens, Deum ipſi a longe oſtendit. Lucerna pedibus pœnitentis, lex effi- *Pſal. 118.*
citur: ſed non ſine pœnitẽtia. Quid ais propheta? Lucerna non oculis lucet? Num-
quid pedes, oculos habent? Quo igitur pacto omiſſis oculis, viſũ pedibus attribuis?
Pedes animæ, ſunt intellectuales oculi. Caro graditur, vt aliquem videat: verum *Pedes animæ, sũt intellectuales oculi.*
anima intelligens, hunc licet inmota contuetur. Igitur propheta lucernam ani-
mæ accendit: non enim materia indigent intellectuales oculi. In pœnitentia, lu-
C cerna fit lex: quoniam per eam, peccatores denuo cum Deo congrediuntur, ac *Pſalm. 118.*
colloquuntur. Tenebris obducta eſt mens inique agentis, nec cernit bonitatem:
quia deſperatione ipſam impleuit inimicus: at pœnitentia velut bonus medicus,
labores atque moleſtias, nebulãq. animæ adimens, lumen ipſi benignitatis oſten-
dit. * Reſipiſcentiam impijs præcidit diabolus, aſperitatem proponens pœniten- ** ἀνάνευσιν.*
tiæ: at pœnitentia ſubdolam eius cernens vafritiem, maiori ſuauitate accedit, di-
citque: Solum Dei memineritis: & ego pro vobis decertabo. Mente complecti-
mini miſericordiam eius: & ego cum ſuſpirijs intercedam pro vobis. Solum leui-
ter ingemiſcite peccatores, reſipiſcentes: & faciam vos domeſticos Dei. Dixit
quoque propheta Eſaias: Quandocumq. conuerſus fueris, & ingemueris: tunc *Eſai. 45.*
ſaluaberis. Ecce & teſtimonium tibi adduco, inquit, ſolum reſipiſce. Si ergo in- *Ezech. 18. 33*
D gemuerit peccator, confeſtim ſuſpirando; & graue onus Draconis euadit, & mẽ-
te ſubleuata nebulam ignorantiæ depellit, & in tranquillitate oculus animæ erit:
ſubitoq. ipſam, pœnitentia ad ſalutem manuducet. Tuncq. non tantũ anima ſu-
ſpirabit; verum etiam lacrymas fundet maximo cum dolore: longo * quippe in- ** διὰ χρόνου. al. poſt longum tempus.*
teruallo cernens Deum vt patrem, mouetur ad lacrymas; quia ex interuallo
vidit parentem: atque ideo erumpit in lacrymas, Deoq. perſuadet, quòd patris
beneuolentiam amet; & ſic a ſtatu ſerpentino purgatur. Numquid audiſti, quod
dixit Dauid: Lauabo per ſingulas noctes, lectum meum? Sed primum ſuſpiria *Pſalm. 6.*
edidit, & ſic illacrymatus eſt. Oſtendam etiam tibi hoc ipſum a maxima natura: A NATVRA.
quia primum ventus oritur, & ſic pluuia ſuccedit: primum tonitru cum fragore
perſtrepit, & ſic nubes diſtillat. Eſt gemitus abſq. voce, ſicut S. Paulus ait: quo- *Gemitus ſine voce.*
E niam ſpiritus poſtulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus. Recordatio Dei, pec- *Rom. 8.*
catoribus cauſſa fit gemitus. Rurſusq. Dauid ait: Memor fui Dei, & delectatus *Pſal. 76.*
ſum. Nam qui reſipiſcunt, gaudent quòd a vinculis draconis liberati ſint. Non
enim peius eſt vinculum, quàm quæ ex peccato fit excœcatio: neque funis, ad **al. Quia enim in peccati caligine verſatur anima. &c.*
viſus læſionem, pernicioſior. * Donec enim in peccati tenebris verſatur anima,
vinculorum cuſtodia detinetur: & in carcere omnis luminis experte degens,
ignorat ſe in ignorantia ambulare. Ait * quippe Pſalmiſta: neſcierunt, neque in- ** al. aitq. alibi Pſalmus.*
tellexerunt, in tenebris ambulant. quoniã ignorantia, locus eſt cuſtodiæ, animam *Pſal. 81.*

facile

Coloss. 1. facile colligans atque impediēs. Dicit enim & Apostolus Paulus, quòd Deus nos A
ex potestate tenebrarum, in regnum filij sui transtulerit. Erat quippe humanum
genus, quasi tenebris conclusum, propter ignorantiam diuinitatis. Dauid quo-
Psal. 6. que suspirans, lacrymis lauit lectum suum: nam adulterio contaminatus erat:
ideo & lacrymis stratum suum rigauit, quod nefario complexu polluerat. Idem
Ibid. enim de se ait: Laboraui in gemitu meo. Labor autem ipsius gemitus, lacryma-
rum est copia: labor gemitus, labor est cordis. Constat igitur & lacrymas multi-
plicari, præcedentibus gemitibus. Nam cum aduersarius se vinci conspicit, dum
* al. inducit. impijs desperationem suggerit; alium modum * aggreditur, assentationibusq.
agit ac suadet manendum in passionibus improbis, deducitq. peccatorē in actio-
nes turpissimas. At rursus ipsi pœnitentia se opponit; & a conscientia assentatio-
Conscientiæ stimulus. nem exterminans, pungit conscientiam, ferit cogitationem, vt dormitantem ani- B
mam excitet. nam assentatio conscientiam turbat, nubesq. aduersus eam effi-
citur, & accessum ad Deum ipsi præcludit. Habet autem conscientia proprieta-
tem naturalem, vt ineptias quascumq. repellat, atque illecebras. Et quando sæpe
impudenter peccatum sese obtulerit; tunc, temporis progressu, conscientia supe-
rat. siue enim in tenebris, timore correptum reprehendit, quòd propter peccatum
Prou. 28. ista sustineat, atque suscipiat. (ait enim Scriptura: Fugit impius nemine persequē-
Ibidem. te. ac rursus: Iustus autem quasi leo confidens, absque terrore erit: fugiet vero
Leuit. 26. impius etiam vmbram suam. Et lex dicit: Immittam pauorem in corda vestra; &
Iob. 13. fugietis, nemine persequente: terrebitq. vos sonitus folij, quod a vento rapitur.)
Remorsus conscientiæ. siue in naue, maris ventis, fluctibusq. turbatum, suæ admonet impietatis: siue in
terræ motu, in memoriā reuocat violatas leges: siue in via, dum solus est, reducit C
illi in mentem passiones ac vitia; demum nisi conuertatur, vbi in morbum inci-
derit, eum conuincit atque redarguit: ita vt ipse ob amorem vitæ, Deo pollicea-
tur quæ ad peccatum tollendum & euertendum pertinent. Is porro mortem ti-
mens, patitur se a conscientia stimulari: & ad Dei, hominumq. mediatricem, pœ-
nitentiam confugit. Quare nisi iucunda illi præsens vita videretur, venerabilem
pœnitentiæ aspectum eluderet: at quia vult adhuc viuere, ærumnasq. ac pondus
Luc. 15. metuit; conuertitur ad Deum, vt plures adhuc annos viuat. Sic iuuenis ille in
Euangelio affectus fuit: quippe qui primus sublata hæreditate paterna, in lon-
ginquam regionem profectus, substantiam cum meretricibus absumpsit: & in de-
Ibidem. litijs ac epulis cum turpiter versaretur, consumpsit omnes facultates. & non po-
tuit ferre, ne ad modicū quidem, solitudinem: nam pœnitentia suauitatē prioris D
eius percipiēs vitæ, ad reprehensionē conuersa est, quòd non casu aliquo illud iter
susceptū esset, sed inimici alicuius dolo atq; deceptione. Vnde vitam optabat, quā
dixi desideratam: & cum non ferret afflictiones, reprehensionem tulit conscien-
tię. Mollis igitur eius educatio, conuersionis caussa exstitit, ipsumq. vel inuitū per-
duxit ad pietatem. Quid ergo dicit adolescens? Ibo, inquit, ad patrem meum, &
Ibid. Luc. 15. dicam ei: Pater, peccaui in cœlum, & coram te. O pœnitentiæ sapientiam. O ar-
tificiosam dispensationem: quia nullam prorsus iacturam fieri a Deo sinit, pœni-
tentia: nam aut longanimiter expectando, aut dissimulando, aut hortando, indē-
Ibidem. nitatem possessori tuetur. Sustinuit pœnitentia, adolescentem decipi atq; seduci:
insultauit ipsi Diabolus: fecit in eo quod voluit. pœnitentia quieuit, reprehensio
*μὴ ἐπιδοῦσθαι. conscientiæ subticuit. iussus est a pœnitentia, tandem non * in fraudem ac perni- E
ciem inducere: & vbi tempus opportunum reperit, tamquam mater, sua viscera
expandit, ipsumq. amplectitur medium, & e gremio nouercæ, id est, voluptatis,
Luc. 15. auellit eum, vt matri pietati restituat. Siliquas draco præbet obedientibus sibi: vi-
tricus enim cum sit, alienis filijs non parcit. suadet paterna bona male abliguri-
re. dormientibus, variarum curarum offert simulacra: expergefactosq. illudit,
* πρωτοπλάστους cernens ipsos nudos, ac pauperes. O vafritiem atque calliditatem Draconis. Sic
Genes. 3. quoque * primos parentes, Adam & Euam nudauit: Cum enim diuinitatem eis
promi-

A promisisset, instar vermium eos in terra versari effecit,* denudans ipsos. Nisi esset pœnitentia, iamdudum humanum perijsset genus. Nisi cito manum defensionis porrexisset: non sane iam mũdus consisteret. Dicit igitur adolescens: Pater, peccaui in cælum, & coram te. Agnouit patrem, qui peccauerat filius, conuincens esse vitricum & insidiatorem, qui eum seduxerat. vidit dolum, cognouit imposturam; accurrit ad pœnitentiam, velut ad matrem. esuriuit diu, siliquis victitans; sitiuit diu, in cœno se cum porcis volutans: verum pœnitentia, instar matris benignæ, mãmillas admouens, rursus adolescentem tamquam adhuc infantem lactabat. pane eum per fidem enutriebat, & iuuenescentem pascebat; quia peccatũ vires eius absumpserat: & nisi lac adhibuisset, sanitatem recuperare nequiuisset: plane enim ex turpitudine debilitatus erat, sensu mentis naturali consumpto. Et

*al. eijciés atq; repellens eos.

Luc. 15.

Allegoria pulcherrima.

B cum præ infirmitate exurgere non posset, pœnitentia eum lactans, excitauit atq; erexit: valde ægrotantem curauit, & patri suo reddidit: aberrantéq. ouem suo pastori exhibuit. Cernis quo pacto pœnitẽtia restituit quodãmodo Deo, quod amiserat? Cernis eam non primum, quod austerum est, offerre peccantibus: verũ quod gratum ac placidum est, simulq. suaue, & facile. Non mox ieiuniũ imposuit, non abstinentiã ac temperantiam poposcit, non vigilias demonstrauit: sed a confessione ipsum *appellauit. a leuioribus ducit principia, sciens gratam & candidam esse conscientiã. Hæc namq. animam recipit, ac seruat; studetq. eius debitum exigere. Hæc, pœnitentiæ a secretis est, festinatq. purgare eam: parit enim sollicitudinẽ, & solũ in cognitionem cupit mentem adducere, nouitq. illam in posterum sibi fore obedientem. Nouit naturæ coniunctionem: hæc quippe eam enutriuit. Nouit

*al. prædicanus.

CONSCIENTIAE BONAE PARTES.

C animæ tractabilitatem ac facilitatem, quod in ea instar sessoris atque equitis considеat, persuadet pœnitentiæ, vt a leuioribus ad ipsam accedat, compensationem eius exspectans. Solum, dicit, *ingemisce: & anima tibi ancilla erit. Solum intellige, quod imperes ipsi: & ex semine exiguo, arborem vitæ producet. Solum cupit * pœnitẽtiam sibi sociã, & vult hanc in peccatoribus firmare; vt facilius eos ad Deum adducat. Subintrare cupit pœnitentia instar solis, & totam vult illustrare mentem. Nititur partem in nobis possidere: & non multo post,* possessiones nos esse facit Dei. & quemadmodum fermentum, vbi incepit, totam massam fermentat: ideoq. leuia atque facilia proponens, aspera ac dura occultat. Artificiosa, prudensq. est, & * draconis vafritiem nouit. instar canis cicatrices delingit, & non vult dentes in profundum peccatorum defigere. Nouit eos instar porcorum, cœ-

*al. gemitum requiro.

*al. mentem bonam suscipere.

*al. hæredes nos atq; possessores.

1. Cor. 5.

*al. & quia nouit versutiam draconis, incipit delingere cicatrices, &c.

D no gaudere: neq; vult eos reijcere, qui ipsam cupiditatibus & passionibus inquinant. Si velut stercus impios abiecerit; improbus eos consumer porcus. si ipsos tamquam cadauera repulerit; sæuus eos deuorabit canis. Ait enim in Psalmis propheta: Exterminauit eos aper de sylua, & singularis ferus depastus est ipsos: quia omnibus modis * insidiatur immundis. At pœnitentia tantopere humano parcit generi, vt etiam bestias * captas tandem saluet. quod in Dauide ostenditur: quia arietẽ de ore vrsi eruit, vt diuina in eo demõstretur bonitas. At quisnam hic vrsus? iniquitas. & quis aries? Latro in cruce, propter iniquitatẽ affixus: qui ex iniquo conuersus est; quiq. stimulatus a conscientia confessus est impietatem: agnouit Regem gloriæ, & credidit ipsius diuinitati. qui cum solum verbum loqueretur; sicut Dauid arietem, ita & Christus ex mortis faucibus latronem exemit, atq. li-

Psal. 79.

*al. obsidet immundos.

*al. a bestijs captos.

1. Reg. 17.

NOT.

Matth. 27. & Luc. 23.

1. Reg. 17.

Luc. 23.

E berauit. Non ergo fas est, fratres, salutem desperare, quibus mater adest pœnitentia. Non licet, carissimi, desperatã spem salutis habere, sub eiusmodi matre nos adhortante ac consolante. A * bestijs captos, in paradisum ad Deũ adduxit: & nos auersabitur? Illorũ, cum extra Ecclesiam essent, misericordia ductus est: & nostri non miserebitur? Illos licet nondũ credentes hortatur, atque inuitat: & nos iã credentes repellet? Nemo volens sumere quod non habet, id quod habet libenter deperdit: & quo pacto Deus & pater, quos sanguine acquisiuit filij sui, facile reijciet? Nemo quod cum labore cogregat, facile * dissipat: & quomodo Deus eos, qui ex

* al. Bestias captas.

*al. amittet.

gentibus in ipsum labore Apostolorum crediderunt, facile repellet? Numquid A
frustra filij sui decreuit aduentum? aut sanguinis ipsius effusionem, pro nihilo reputauit? aut dispensationem mortis eius, vult abolere? aut gloriam resurrectionis ipsius, rem nihili duxit: vt nos, qui hisce saluati sumus mysterijs, facile auersetur? Ipse spiritum suum sanctum misit, & Ecclesiam sanctificauit, Apostolosq. ad Euangelizandum gẽtibus ablegauit: nisi igitur nos vellet saluari; frustra ac sine caussa, tot tantaq. præstitisset. Aut enim ignorasset, quæ ad nos pertinent; aut gentibus illusisset: at vtrumq. etiam cogitaru nefarium est: neq; enim ignorauit, neq; etiam superfluum fecit. Habet autem nos sibi gregem: & ipse pastor noster est, & nunc, & in paradiso. deditq. pœnitentiam, tamquam aquam purificatiuã. Quare si peccatis delictisq. abundamus; in ipsa abluamur: habemus eam pro lauacro non solum regenerationis, verum etiam reparationis. Si quid peccauerimus; B
Leuit. 16. per ipsam abluti, mundi euadimus. Habuit lex, vitulæ cineres in aspergine:
Heb. 9. at nos pœnitentiæ mortificationem habemus. Ibi per cineres purgabantur: nos
Psal. 101. autem panem tãquam cinerem comedentes, culpis atque criminibus liberamur.
Leuit. 14. & Num. 19. Lex etiam hysopum, ad purgationem dabat: Euangelium vero, herbarum escam ad veniam, per pœnitenriam adnunciat. Herbis vescens Baptista, seipsum virum
Matth. 3. Marc. 1. perfectũ reddidit: quia de pœnitentia prædicans, ipse pœnitentibus scopus euasit. Continebat & aspersio aquam purgationis: quia & apud nos, mensura, pœnitentes, aquam bibunt. Dei * altare est pœnitẽtia: nam per ipsam, peccantes, eum placant. Quin & sumptu liberum, reddit accedentem: vt, quantum sit inrer legem & Euangelium discrimen, intelligamus. Frequenter propter sumptus, aliqui in lege recusabant sua enunciare peccata; fiebatq. occasio mali, parsimonia sacrificij, C
victimæq. inopia: sed ademit hoc Christus adueniens, dans pœnitentiam, quæ sacrificium est * sine sumptu. Arbitror serpentem gaudere solitum, ob raritatem sacrificantium: crimen enim reperiebat violatæ legis. Duplici arguebantur malo, abstinentes: & quia non cõfitebantur peccata, & quia legem despiciebant. Vides, quanta in nos beneficia contulerit Saluator? nam per pœnitentiam, vtrumq. radicitus exterminauit. Multi etiam non auari, non parsimoniæ deditisverum pauperes, non sacrificabant: at pœnitentia etiam pauperum prætextum anticipat: quia absq. impendijs placat, atque conciliat. Aliqui ex pigritia & negligentia, aut si facile victimam non inuenirent, non immolabanr: ar pœnitentia, omniũ prætextum, caussamq. compescit ac reprimit, conscienriæ sacrificium afferens. non enim quærit arietem, sed confessionem. non ouem postulat in sacrificiũ: sed de D
conscientia confessionem. Non habes rurturem, peccator? ingemisce: & Deus supra turturem, hoc tibi computabit. Non habes ouem? lacrymas funde: & pro sacrificio, æstimabitur tibi. Non habes columbam? adnuncia Deo peccata tua, & fient tibi holocaustomata. Si oraueris; suscipiet Deus, tamquam vitulum, precationem tuam. Si vere atque legitime procideris ei; super tauri victimam, computabit studium tuum. O maximam pœnitentiam. O res admirabiles in ea reconditas: quia vna cum sit, omnia potest. Terra fructus præbet, & armenta lanam: at pœnitentia, tãquam terra est, & sicut firmamentum: quia loco fructuum ac volucrum, fit peccatoribus. Cur opus tibi est, comparare ouem? pœnitentia Ecclesiæ armentum est. Quorsum opus habes, emere auem? hominibus † pœnitentia est, pro volucribus, Deum placans. Cur necesse tibi est, coquere similam? E
pœnitentia citra fumigatum laborem, intercedit pro te apud Deum. O maximam Euangelij gratiam: quoniam totam legem correxit. Ipse sibi populus, in Ecclesia sacerdos quodammodo efficitur: quia conscientiam haber, pro sese sacrificium offerẽtem. Ex corde orat: & ipse pro seipso, Dominum placat. Non igitur in lege impletur oraculum Moysis: sed in Euangelio consistit. Ait enim ad Israel:
Exod. 19. 1. Pet. 2. Regale sacerdotinm, gens sancta. Similiterq. Esaias: Vos autem, inquir, vocabi-
Esai. 61. mini Sacerdotes * Christi, ministri Dei omnes. Ceterum nullus ex Iudæorum populo

[Margin notes:]
* Θυσιαστήριον.
Comparat pœnitentiã Euangelicam, cum Mosaica.
* ἀδάπανον.
Contra raro sacrificantes.
De sacrificijs hæc veteris legis accipienda.
† al. hominibus cælum est pœnitentia, quæ pro volucribus Deũ placat, & mouet.
De hoc, in Scholijs.
* al. Domini.

A pulò seipsum Deo offert: at in Ecclesia, etiam peccatores pœnitentiam agentes, sacerdotes fiunt: quia seipsos Deo, tamquam victimam offerunt. O efficacem pœnitentiæ gratiam: quoniam peccatores sacerdotes creat. O maximam in ea consolationem: quoniam sacerdotalem pœnitentibus dignitatem tribuit. Nondũ peccator liberatus est debito: & debitum iam per pœnitentiam superat. nondum onus deposuit: & per gratiam, sublevatus est. propitiationem atque remissionem non promittit, sed largitur. Non spe lactat peccatorem: sed † suadet ei, vt sola voce liberetur. Dicit ad eum: agnosce quod habes, & non exspectes: sed beneficiũ adhuc maius. Intellige quod tenes: * & persuasũ sit tibi de futuris, ex concessa tibi gratia. Agnosce diuinam misericordiã: quia libenter te amplectetur accedentem ad ipsam; & ostendet tibi benignitatem: quia te ante remissionem, sacerdotem

Similia etiam supra apud Ephram: de quibus, & in nostris hic Scholijs.

† al. sed sola eũ voce tenet, persuadetq. quòd liberabitur.

** al. & nosce quòd eã tibi ipse patrocineris.*

B constituit. O diuinam gratiam: quæ antequam accipiat, prior concedit; & cum exiguum quidpiam cernat, magna donat. Nondum peccator ingemuit, & iam ipsi libertatem loquendi donauit. nondum lacrymas fudit: & præueniens, aditum ad ipsum patefecit. Magna pœnitentia, & Deo longe dilectissima: quoniã voluntatem ipsius vere efficit, & pontificis partes coram eo agit: nam ecce & sacerdotes ipsi quotidie creat. Hæc, mensa est Domini: quippe per quam, hominum * est salus. Dicitq. Saluator: meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei, qui in cælis est. Reuera igitur pœnitẽtia, Dei est panis admirabilis: comedit enim per ipsam, confessionem conscientiæ: bibitque per pœnitentiam, lacrymarum affectionem. Fructum boni odoris capit ex ea; verum suspiriorum sensum velut vinum fragantissimũ accipiens. Varia atque distincta Dei fercula, sunt ista: con-

De futuris confide, ob gratiam tibi datã, &c.

** hominum salus pascitur.*

Ioan. 4.

C tinentia atque temperantia, ieiunium, vigilia, & precatio prolixa, ac renunciatio cum humilitate: his quippe lætatur Deus, * plusquàm alijs victimis. Ait enim in Psalmis: Numquid manducabo carnes taurorum? aut sanguinem hircorum potabo? Quid ergo Deus comedit, o Propheta? & quonam potu delectatur? Respondet Dauid, & ait: Cupis, vt comedat Deus? Si vis pascere Deum; immola Deo sacrificium laudis: & omnem eiusmodi victimam suscipiet: & redde altissimo vota tua: offeresq. ipsi potum optimum. Dicit quoque Paulus Apostolus, bonorum operum actionem, panem esse Domini: rationabile (inquit) obsequium vestrum exhibentes. nam omnes in vno pane Christi, vnum corpus sumus: in Christo enim, instar panis offerimur. Nam Christus est agnus Dei, qui tollit peccata mundi; & peccatorum pœnitentia, immundã * amputat conscientiam. Qua-

** al. & alijs. sed est phrasis hebr. & Syriaca.*

Psalm. 49.

Ibidem.

Rom. 12.

Ibid.

Ioan. 1.

** al. tollit.*

D re pœnitentiam agamus, qui peccauimus: vt vincamus diabolum. Agamus pœnitentiam assiduè: vt quæ grata ac placita sunt Deo, præstemus. Multiformis † & copiosa est pœnitentia; ideoq. varia ferculorum genera Deo apponit: Deũ quippe per laudes pascit, vt diximus. & rursus, per confessionẽ eum pascit, per temperantiam ac continentiã: per pietatem, & exercitationẽ. Pascit quóq; eum eleemosynis variis: nam absurdũ foret, homines varijs vti prandijs, ciborumq. generibus, Deum autem vnico apparatu esse contentum. Ait ergo Christus ad misericordes: Quã diu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Sed quomodo, qui præsens non est, beneficium accipit? qui mutuo nobiscũ non vtitur colloquio, quo pacto apud nos comedit? qui non conuocatur, quomodò simul accumbit? Ait propheta, quòd cœlum & terram impleat Dominus. ergo vbiq. adest: & gloriam re-

† [illegible]

Deus, vt varie per hominẽ pascatur pœnitentiam.

Matth. 25.

Hierem. 23.

E cipit, dum glorificatur. Quid ergo: nonne & apud improbos præsens est? Imo vero adest: sed vt reprehendat quæ ab ijs fiunt: non autem vt peccato adsentiatur. Nã beneplacitum Dei, in sanctis est: at minarum animaduersio, inter iniquos. Et quo pacto, dices, ait Propheta: longe abest Deus a peccatoribus? Docebunt id te cæci: nã sol oritur, & ab ipsis non cernitur: sic & prope adest ijs Deus, & longe: prope, ad reprehensionem: sed longe, ad beneplacitum. Si quis in occulto quid agat, dicit Dominus, & ego ipsum nõ cernam? Prope igitur est, vt redarguat: at longe, quòd peccatores eum non videant. Quid ergo: iusti ne eum vident, quando bona

Psal. 118.

Matth. 10.

Luc. 8.

Ioan.14. agunt? Euangelium te docebit, dicens: qui recipit ſermones meos, manifeſtabo A
Ibid. ei meipſum: veniemuſq. ego, & pater meus, & manſionem apud eum faciemus.
Matth.10. Quomodo erunt iſta? Dicit diſcipulis ſuis: Qui vos recipit, me recipit: & qui me
Luc. 10. & Ioan. 13. recipit, recipit eum qui miſit me. Quando ergo peregrinos, propter Chriſtum
recipis, vides Chriſtum. quando infirmos propter ipſum reficis, cernis eum:
quando quiduis propter ipſum agis, ſub aſpectu tuo eſt, & Deum aſpicis. Deus,
1.Ioan.4. inquit Ioannes, caritas eſt: ſi caritatem habeas, vides quem in te habes. Quo autē
pacto vides? Rurſus auſculta: quādo de bono gaudes opere; etiam placet tibi ca-
CARITATIS EFFECTVS. ritatis exercitium, & opere obedientiæ oblectaris. Caritas ergo eſt gaudium, &
exultatio: eaq. tibi cooperatrix erit in operibus bonis. Vides Deum cooperan-
tem tibi: nullus enim ignorat eum, qui ſecum operatur. Caritas non repræſen-
tatur oculis carnis, neque videt iuſtitiam, nec alteri ſuam demonſtrat ſanctita- B
tem: ſed manifeſtatur oculis animæ, gaudens atque exultans in bonis operibus,
1.Ioan. 4. quæ facis. Vides Deum; & noli negare quin adſpicias eum: Deus enim caritas
eſt. An quia non vides temperantiam ac pudicitiam, ideo non cernis eam per ope-
rationes? Sic quamuis non videas Deum ſenſibilibus oculis, tamen per caritā-
tem ipſum intueris. Omnis enim qui facit bonum, gaudet. Ideoq. Paulus dixit:
1.Theſſ. 5. Semper gaudete, ſine intermiſſione orate. Et quo pacto, inquis, ait Euangelium,
1.Ioan.4. quòd Deum nemo vidit vmquam? Non, inquam, vidit quiſquam eius * magni-
** τὸ μέγεθος.* tudinem, aut naturam. verum per ſigna viderunt Sancti: per ignis rubum, Moy-
Exod. 3. & Actor.7. ſes: per turbinem, Iob: per nubem, Eſaias: per lucem, Paulus: per vocem, om-
Iob. 38. nis Iſrael: & nunc ſancti per operationes, dum ſcilicet quaſi per quædam media
Act.9. &c. manu ducuntur. Reges qui non ſunt noti, pictorum artificio innoteſcunt. Non C
vidiſti Regem: ſed ipſum in imaginibus cernis. Non aſpexiſti artificis perſonam:
ſed in artificio cernis hominem; & ſic ipſum vides, eumq. velut præſentem lau-
** ἀπὸ τῆς γλυφῆς* das, & ſuſpicis. Non noſti fabrum ſtatuarium; ſed ex * ſculptura cernis ipſum,
& apud alios eum prædicas. Vides ab aliquo iugulatum eſſe leonem; & licet non
1. Reg. 17. conſpexeris eum, admiraris tamen propter fortitudinem. Cum de Dauide audi-
** al. Philiſtæū.* mus, quòd lapide occiderit * Goliath: cernere videmur ipſummet iuſtum, & a fide
Pſal.129. virum ſuſpicimus. Ait & in pſalmis: Fiant aures tuæ intendentes, in vocem de-
precationis meæ. Vnde diſcimus, etiam per auditum, nos poſſe videre: atque ita
& nos ſi velimus, per bonas operationes videmus. At prophetæ, clarius perſpica-
** ἐβλέποντο, fort. ἐθεωροῦντο, ſpectabant.* ciusq. cernebant: quia euidentiore efficacitate * impellebantur. Atqui in rebus
ſub adſpectū non cadentibus, licet plus minuſve videre: ſicut & inter bene agen- D
tes, alij minus, alij magis in bono ſe occupant. Et ſunt qui amplius adnituntur,
& qui minus laborant: alijq. qui minus ſatagunt, & qui plus efficiunt: ſicut iu-
ſti, qui paruis actionibus, magis Deum flectunt ac placant, præ nonnullis qui
Similia habes in I tract. De vitio linguæ, tom. 1 multa faciunt. Non enim ad actionem reſpicit Deus, ſed ad propoſitum volun-
tatis: & non intuetur quod fit, ſed quo quid ſtudio ac propenſione peragatur.
Marc. 12. & Luc.21. Vidua paupercula ſoluet dubij iam dicti quæſtionem: quoniam duobus obolis
ſuperauit diuites auro abundantes. Et in tabernaculo teſtimonij, qui caprarum
Exod. 25.35. 36. pilos obtulerunt, ſimul cum opulentis benedictionem acceperunt: & qui byſſum
Ibidem. cum auro nebant, ſimiles iis erant qui pilos ad operimentum tabernaculi texe-
NOT. bant. Cernunt ergo ſancti Deum multifariam: quemadmodum multis etiam
eum modis paſcunt, per * operationem, & gratiam. Eſt vero & differentia ope- E
**al. per actionis differentiam, et gratia.* rationis, & gratiæ. Omnes ſiquidem paſcunt: ſed plus cunctis, pœnitentia feſtū
Deo agit. * quoniam & in Euangelio dicitur, quòd magis gaudeat Deus ſuper
**al. cum etiam Euāgeliū dicat* vno peccatore pœnitētiam agente, quam ſuper nonaginta nouem iuſtis. Feſtum
excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum mouet ad epulas: & angeli lætantur
Luc.15. dum pœnitentia ipſos inuitat ad prandium: cunctiq. cæleſtes ordines epulantur,
** al. lætitiæ ſigna exhibētes.* per pœnitentiam * ſeſe recreantes. Non iis vitulos immolat, non oues: ſed ho-
minum peccatorum ſalutem, in exultationem apponit. Peccatores pœni-
tentia

A tentia immolat, sed rursus eos viuificat. Mortificat ipsos: at denuo a mortuis eos resuscitat. & quo pacto? audi: Peccatores accipit, & iustos eos efficit. Heri mortui erant: hodie Christo per pœnitentiam viuunt. Heri alieni & inimici: hodie domestici, & amici Deo. Heri iniqui, & hodie sancti. Magna fornax est pœnitentia, carissimi: æs accipit, & illud in aurum commutat. plumbum tollit, & argentum reddit. O quantum, ad Deum præbet aditum, pœnitentia: quantam negotiationis suæ affert vtilitatem. * conflat: & stipendia a possessore non repetit. conflat: & lignis, igneq. non indiget. conflat, & operarijs nō opus habet. Quæ ars? quod inuentum? quæve commutationis potentia? Ipsum sese adurit plumbum: quonam pacto? quoniam ipsi sibi peccatores efficiuntur *fornax. ligna comburit ignis: & mercenarij, a peccatorum recor- A contrarijs. *Χωνεύει. *Χωνεία.

B datione, ignescunt. Vsqueadeo vero suspiria animam incendunt, spirantia aduersum corpus; vt in seipsis liquefieri, ac solui dolore videantur: tanta in ipsis reperitur dulcedo, atque * leuatio. Tunc enim solui incipiūt malitiæ vincula, quando ingemiscendo fleuerimus; & omissum priorem vitæ statum purgauerit pœnitentia: quæ, etiam antequā menti permista sit gratia, ex plumbo aurum facit. Vidisti vitrū, quomodo hyacinthini reddatur coloris, & smaragdini, atque sapphyrini? non etiam ambiges, quin pœnitentia ex plumbo argentum, & ex ære aurum faciat. Si porro ars humana nouit naturam commiscere naturæ, & commutare quæ prius erant: quanto magis gratia Dei etiam amplius efficere poterit? Vitro aurea addidit folia homo: & aspectu factum videtur aurum, quod antea vitrum. Sic & gratia eum, qui heri iniquus erat, & transgressor legis, hodie ser- *Κουφισμός. DIVINAE GRATIAE EFFECTVS.

C uum Dei efficit; non solum * superficietenus, sed etiam quoad conscientiam, secundum Deum. Si enim aurum admiscere voluisset homo, vitrum aureum effectum fuisset; sed damnum vitans, excogitauit structuram * atque immissionem tenuissimi solij: at pœnitentia benignitati confisa Dei, resipiscentem gratia Spiritus sancti temperat, totumque omni ex parte hominem, filium Dei efficit, vt aliquam non habeat * iniectionem. Sancta lex docuit vniuersa sanctuaria ex auro formare: nec locum reliquit vacuum in thesauris legislator: vt discamus Sanctos Dei, perfectam habere sanctitatem. Non reliquit leuitatem in sanctis vasis: vt non habeat quidquam inane, aut quod non aliquid agat minister Dei. Non reliquit vacuum locum in sanctis suis vasis: vt ne clam irrepens ac sese insinuans inimicus, vbi abscondatur, inueniat. Dixit & quidam Sapientum: Si spiritus pote- *ἐπιπολαίως. *ἐπίθεσιν. *ἐπίθεσιν. al. immissionē. Eccl 10.

D statem habentis ascenderit super te; locū tuum ne dimiseris. Audi qui pœnitentiā agis: & ex toto corde ac anima ad Deum accede. Audi peccator, & integram perfectamq. pietatem retribue: tu teipsum *conflas, tu teipsum examinas, tu teipsum mutas. Nō erit tibi vllus alius, cuius tu minister sis. Nulla tibi excusatio erit, cur minus integer esse debeas. Quòd si exterius dumtaxat pietatem ostentes: fucatus es *& simulatus. Si leuitatem habes, aut locum vacuum; non poteris esse vas sanctum. nam vacuus locus * imperfectum te demonstrat: oblatio autem perfectas hostias sacrificat. Agnum enim, inquit, absque macula, masculum anniculum offeres Domino Deo tuo. Dicam tibi, quomodo quis in pœnitentia reddatur perfectus: vt ratione percepta, excusationem non habeas. quare ausculta: De veneficio atque incantatione, te pœnitet? omne eius vestigium exter- *Χωνεύεις. *ἐπιπλαστος. *al. imperfectio ostendit. Exod. 12. Leuit. 1. 3.

E mina. Ne deseras * clara, & in occultis verseris. Desijsti occidere homines? etiam linguam tuam cohibe, ne calumnietur quempiam; nec maledictis incessat, neque sese implicet. De idololatria pœnitentiam agis? fuge diuinationes, auguria, obseruationes, atque vaticinationes: cum & istæ sint partes idololatriæ, quippe in quibus coniecturaliter vaticinia, atque diuinationes exercentur. Caue, attendas astrologicis, mathematicis, ac prodigiorum * interpretibus. De fornicatione doles? totam eam contemne, ac damna: quoniam omnem ea lasciuiam generat. Abstine a risu, a scurrilitate, a turpiloquio, a gula ac crapula: nam ista *al. ne claritatem deseras, vt in obscuris verseris. Idololatriæ partes quanam. *al. interpretationibus.

viam ad fornicationem ſternunt. De iniuſtitia pœnitentiam agis? omnem eam repelle, atque propulſa: nam omnem hæc auaritiæ exceſſum ac ſuperfluitatem producit. De periurio te pœnitet? penitus a mendacio fraudeq. recede: nam barathrum, atque veſtibulum periurij, eſt mendacium. De improbitate atque malitia te pœnitet? fuge iracundiam, odium, atque inuidiam: reſiſte timiditati & ignauiæ, omniq. peruerſitati. De ſtultitia doles? non ſolum ſpectacula deuita; *Redire ad vomitum.* ſed etiam domi, & vbique locorum, riſum, omnemq. oblectationem mundanam repelle: nam reuerti ad vomitum iſta omnia cogunt. De praua in † fide ſententia, doles? cum hæreticis ne verſeris. De ſuperſtitutione * atque infidelitate doles? omne conuiuium fuge plebeium. De cõtentione, pœnitentiã agis? adſueſce linguam tuam reſponſionibus placidis. Tu teipſum per pœnitentiã conflas ac liquefacis, qui peccaſti. tu teipſum ex mortuis reſuſcitas. Si ergo ex dimidio quid egeris, teipſum iniuria afficis: nam ſi quod propemodũ, & paullo minus fit, habetur mutilũ & imperfectum: quanto magis dimidium? Niſi enim integre atque perfecte reſipiſcas; ex dimidietate tantum es iuſtus. Nihil vero profuerit porcum pro dimidio dumtaxat mundum eſſe; cum vngulas non ſolidas, ſed ſciſſas habeat: nam omnem abiecit munditiem. Et tu, niſi perfecte conuerſus fueris; inſtar * ſuis, & lepotis eris: nam is quoque dimidia ex parte mũdus eſt. ipſe enim ruminat quidem, ſed vngulas fiſſas non habet: ſus vero ſciſſas quidem habet vngulas, verum non ruminat. & ambo ſunt ſimiliter immundi. Ait porro Saluator: Nolite ſancta proijcere canibus, neque margaritas ante porcos: vt oſtendat ex dimidietate accedentes, velut porcos eſſe: & ad peccatum reuertentes, tamquam canes: quippe qui ad proprium reuerti ſolent vomitum. Plene igitur & perfecte omnem abs te repelle malitiam. Moyſes propheta, quando peccauit populus, imperabat ijs, vt ſerpentem crucifigerent, hoc eſt, peccatum deſtruerent: & non fecit illum inanem ac vacuum, ſed fuſilem ſtatuã ære ſolidam. Quid ita? vt oſtendat tibi, quòd perfecte ac prorſus malitiã auerſari debeas. Totumq. eum æneum effecit: quoniam radix omnium malorum, eſt auaritia. Fuſilem igitur eum ex fornace ſumpſit: vt flammam tuam in mentis corruptionem, effuſam reprimeret. Tria autem iſta crucifixit: quòd per ea, mors animæ occaſionem habeat. Serpens erat, quod cernebatur: quia & in ſerpentibus, correpti fuerant. Et quare in ſerpentibus? quoniam primorum parentum ſenſum, conſiliumq. reſumpſerant. Illi, in eſca duplicis fructus, præuaricati ſunt: iſti in cibis murmurarunt. Illudq. in abſentia de aliquo mala loqui, murmur obtrectationis eſt. Propterea & Pſalmus dixit: Et locuti ſunt contra Deum, in ſolitudine. Quare etiam in paradiſo, quod factum eſt per ſerpentem, murmuratio fuit. Dixit & Malachias propheta, † quòd Iſtael obtrectaſſet Chriſto Domino. At iſti dixerunt: In quonam detraximus ei? an non propter ſimilem actionem, ob quam cauſſam ſubſtrati ſunt ſerpentibus? vt diſcant Draconem, qui Adamo mortem conciliarat, etiam ipſis mortem intuliſſe. propterea enim in ligno ſerpentẽ ſuſpendit; vt * & arborem per ſimilitudinem demonſtraret: & qui in eum, aciem oculorum intenderent, ſaluarentur: non per ſerpentem, ſed propter pœnitentiam. Cernebant quippe ipſum, & peccatum in memoriam reducebant; ad conuerſionem vero ſtimulabantur, & rurſus ſaluabantur. Etenim pœnitentia, etiam eremum, domum Dei efficiebat: nam populus qui peccauerat, per pœnitentiam congregatio Eccleſiæ fiebat. Quin & inuiti Crucem adorabant Iudæi: nam & Deus ipſe duritiem cordis eorum prædixit. O impietatem Iudæorum: quoniam ſerpentem adorant, & Chriſtum auerſantur. O temulentiam, & contumeliam ipſorum: quoniam propter ſerpentem, Crucem colunt: & crucifixum Chriſtum non adorant. O inſanam eorum conditionem: quoniam malitiam quidem venerantur: pietatem vero impugnant. Hæc autem Deus in ſerpente ante demonſtrauit, Iudæorum impietatem damnans. Hæc prædixit: quòd ſerpentem potius quàm

Margin: A; † περὶ κακοδοξίας. * περὶ δυσπιστίας. B; * ὡς ὗς, καὶ ὡς δασύπους. Matth. 8. NOT. 2. Pet. 2. C; Num. 21. Ioan. 3. Pulchra explicatio. 1. Tim. 6. NOT. Num. 21. Genes. 3. Nu. 14. 17. 21 D; Psal. 77. Num. 20. Malach. 23. † al. Obiecit & Malachias propheta Iſraelitis, quòd oblocuti eſſent Domino, &c. * al. vt arborem oſtendens, ſimilitudinem perſuadeat. E; Num. 21. Num. 21.

A quàm Christum essent adoraturi. Ostendit, quòd idola colant: non enim Deo obediunt. Prædixit futurum, & finem significauit: mortuum serpentem iustis in Christo futurum; at Iudæis viuum & operantem creditum iri. Aeneus draco: quid ita? quia nouerat Deus, Israelem, vitium ac scelus idola colendo, esse adoraturum. Atque ideo Deus serpentem crucifixit: vt ostenderet malitiam mortuam esse obedientibus Deo. Mortificauit peccatum: & Iudæi suis operibus ex mortuis ipsum suscitarunt. Ecce impiorum potentiam: quoniam & ipsi ex mortuis excitant. verum maledicta atque execranda talis est a mortuis resuscitatio: nam paullo post, instar monstri alicuius recedet. & quoniã vanitatis signiferi sunt Iudæi: ideo & ipsi euanescent cum operibus suis. Dixit ergo Deus Iudæis: Adorate Crucem, quoniam in ea saluabimini: at ipsi illa relicta, se ipsi diabolo subiecerunt. Deus draconem ligauit: & Iudæi ipsum soluunt. Deus * Christum in propria Cruce crucifixit: & Israel non credidit. Ascendit in crucem, non tamquam condemnatus; sed vt draconem crucifigeret: & Israel ipsum crucifixum non recepit. Vultis vobis ostendam, quòd duæ erant * Christi tempore cruces? A latronibus discite. Vultis videre, quòd Draconem dimiserint Iudæi; vt Christum non susciperent? Permittentes enim innocentem crucifigi Christum, Barabban instanter petierunt donari ipsis. Quem Deus condemnauit, dimiserunt: & Christum insontem condemnarunt. Cernis, quomodo Draconem Deus mortificauit: Iudæi vero ipsum suscitarunt? Ait Dominus: Dedi vobis potestatem calcandi super serpentes. vt demonstret se in cruce sua crucifixisse malitiam: sicut & pater eius in eremo fecerat. Duplex vero inest Cruci mysterium, C vniuersum vero vtilissimum, remissionem peccatorum continens, malitiæ interemptionem, Dei cum hominibus reconciliationem, mortis destructionem, & salutem in acquisitionem regni: mortemque draconis indicans. Propterea dicit Saluator: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis a Iudæis. Exaltationem, appellat crucem: declarans suam aduersus draconem, victoriam. Exaltationem, vocat crucem: suam denuntians resurrectionem. Exaltationem, crucem nuncupat: significans suam postea in cœlos ascensionem. Attende porro, non dixisse Deum, occidi serpentem debere ab obtemperantibus ligno. Omnia enim vanitas è corruptione in corruptionem tradit: vanitatis autem soror, perditio est, atque interitus. Nam inimici, sua sunt germina, ac fœtus: ex quibus & satorem cognoscamus, cuius sit naturæ: D cognoscentesq. fugiamus improbitatis eius conditionem. Attende igitur; ne te draco cogitatione Aegypti decipiat: vt non sicut Iudæi, in solitudine moriaris. Nam ecce & rebus absentibus, peccatum committitur: quare malitiæ iniquitatem atque versutiam depelle. Non habebat Aegyptum Israel in solitudine: verum per recordationem, menti eam exhibuit. vidit hostem, & sibi Aegyptum animo finxit: ad illãq. regionem concupiscẽdam, mentem excitauit: lebetes ollasq. reduxit in memoriam: & voluntatem inflammauit; cogitationi carnes obiecit: & carnis concupiscentiam renouauit. alliorum, & cucumerum amorem accendit: vt animum impelleret, ad panem, quem Deus dederat, condemnandum. Intellige quod dico, & clare ausculta: quoniam si locum habeas vacuum, habet * quo irrepat impietas. Ita etiam cum Eua fecit, per concupiscentiam id E agens: ipsamq. ad inobedientiam erga Deum traduxit, & præuaricationem mandati. Quòd si ergo de gulæ vitio pœnitentiam feceris; de toto eo, plene te pœniteat: nam per minima rursus irrepit, & per contẽptibilia decipit mentem. Scio malum non esse, Dei creaturis frui: malum autem committitur, dum quis non cum discretione * comedit. Multi graue esse dicunt Euangelium, quod in sola quoque cogitatione, peccatum constituit. Sed ecce, etiam lex hoc facit: concupiuit quippe Israel Aegyptum, & tamquam ibi esset, condemnatus est. concupiuit carnes ægyptias: & quasi eas comedisset, repulsus est. Recte igitur dixit Euan-

Ibid. — NOT. — *al. peccatum. — *Coloss. 2. & 1. Pet. 2.* — *al. sub Christo cruces. — *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioan. 18. 19.* — *Luc. 10.* — *Duplex Crucis mysterium.* — *Ioan. 3.* — *Exaltatio, crux dicitur.* — *Vanitatis effectus mali.* — *Exod. 16.* — *Exod. 16. & Num. 11.* — *al. per quem. — *Genes. 3.* — *al. participat. — *Matth. 5.* — *Exod. 16. & Num. 11.*

Matth.5. Euangelium: Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Israelem metus cohibuit Pharaonis, ne remearet in Aegyptum: & re infecta, adulterum murus impediuit, ne alienam coniugem corrumperet. Illos viæ tœdium remorabatur, ne irruerent in Aegyptum: & hunc septus locus atque munitus * retinuit, ne scelus perpetraret. Bene ergo concupiscentiam operis damnauit Deus: quoniam corda intuetur, nouitq. si potestas affuisset, eum sane peccatum admissurum fuisse. Rursus quidam dicunt: Quo pacto omnia regna terræ, Christo in ictu oculi, diabolus ostendit? Ab Israele addiscant: quoniam totam ei Ægyptum inimicus tanquam præsentem exhibuit. Illi per concupiscentiam adspiciebant: at Christus per * suggestionē illa videbat. Cernebat ille quod agebat, putās se decipere Dominum: & licet longe sit diuersum, non tamen magnum est & incredibile quod dicitur. propterea & omnem suum impetum atque conatum inimicus euacuauit; cūctaq. terræ regna ideo ipsi exhibuit: studebat quippe falsis eū præstringere phantasmatis atque imaginationibus, verum nihilo secius irrisus est. studebat eum supplātare atque decipere: sed euerti ac deturbari ipsemet properabat. Ad te porro sermonem dirigo, qui pœnitentiam agis: ne locum vacuum retineas. Te alloquor: vt propter petram, firmus sis ac solidus. Propterea enim & Petrum vocat Apostolū, qui prius Simon appellabatur, vt fidei suæ nobis firmitatē proponat, atque describat. Ait etiam Propheta, confirmatum esse cor pij ac iusti, ne commoueatur. Debes ergo & tu firmiter pœnitentiam agere, vt Petrus: quoniam firmiter peccasti. Dic mihi: quando fornicationē committebas, nonne anima simul cum corpore ad actionem concurrebat? & quomodo nunc corpore dumtaxat vis resipiscere, & caste te gerere? Quando furabaris, mēs tua cum carne adnitebatur: & quo pacto nunc dicis, ac vis solo habitu constantiam * probare? Leges non iudicant, nisi opus coarguatur & conuincatur: neque puniunt eos, qui habitu solo sint & figura homicidæ: Sic & Deus non amplectitur pœnitentiam; nisi ea opus firmum solidumque demonstret. Multi Regum gressus * atque incessus imitantur; alij Tyrannorum actiones: & non tamen ob id tamquam tyranni censentur ac iudicantur, aut illi velut Reges adorantur. & pœnitentes nisi firmiter atque constanter pœnitentiā egerint, tamquam * simulatores æstimabuntur. Esto vas firmū, & ad omne opus bonum perfectus atque aptatus: vt inter sanctos thesauros recondaris. Esto petra: vt in fundamento, vtilis existas. Esto lapis pretiosus: vt non inter supposititios, & falsos numeraris. Non solum vnum perpetrant peccatum, qui ficte ac simulate resipiscunt, sed multa: nam & alijs auctores sunt, vt pro forma dumtaxat pœnitentiam faciant. atque hi sunt illusores, multoq. deteriores ijs qui in homines peccant, quòd ipsum quoque Deum irridere nitantur: non solum enim non remittitur talibus peccatum, sed etiam adijcitur. Simulator enim talis factus est pietatis, & non cultor. pietatem deridet, & impietatem adijcit. bonos mores effingit atque prætexit, & potius spectaculum risus excitat. Iudæi damnant, & gentiles pro infamia notant, videntes * ecclesiam a virtute ac probitate alienam: & Deum in huiusmodi hominibus irrideri. Strenne igitur resipisce, qui peccasti: vt remissionem quoque consequaris. Vere dixit Paulus, quòd qui superædificat super fundamentum ligna, fœnum, stipulam, detrimentum patietur: & non solum de prædicatione, hæc ait Paulus; sed etiam de actionibus: neque solum de doctrina, verum etiam de pœnitentia. Fœnum vacuum est, & inane. Si quis igitur non firmiter pœnitentiam egerit, stipula est. Ligna sunt, quæ in aquis fluitant, & in superficie manent. Si quis ergo non firmiter ad pœnitentiam accesserit, lignum existit. & non solum abijcitur talis: sed etiam in igne (inquit) comburetur. quid ita? quia & multos impediuit; & Deum illudere cogitauit. Seipsum autem & ex ferro aurum facit, qui vere pœnitentiam agit; rursusq. ex ligno petrā. & quando legitime resipuerit, seipsum ex mortuis excitat & e tenebris

lux

Marginalia: *al. impediuit.* — *Matth.4. & Luc.4.* — *Exo.16. Nu.11.* — *διὰ ὑποβολῆς.* — *Matth.4. & Luc.4.* — *Ibidem.* — APOSTROPHE AD POENITENTEM. — *Matt.4. 10. Marc. 1.3.* — *Psal. 111.* — *Matth.26.* — *al. constans haberi.* — *διαβήματα.* — *ὑποκρινόμενοι & al. ὑποκριταί.* — *Admonitio saluberrima.* — *Contra ficte resipiscentes.* — *al. Christianos in Ecclesia vitam improbam ducentes.* — *1.Cor.3.* — *Pulchra verborum Apostoli expositio, eorumdemq. applicatio.* — *1.Cor.3.* — A, B, C, D, E

A lux efficitur. Ergo etiam * creare nouit vir pius. Pœnitentia enim ei caussa diuinæ virtutis redditur: ipsum e mortuis suscitat, atque Apostolicam dignitatem largitur. Nouit quippe pœnitentia etiam Apostolos constituere: hæc Petrum propriæ dignitati restituit, sua negatione * collapsum. Hæc Apostolos apostolico exornauit gradu, aliquando scandalizatos, & retrorsum conuersos. hæc, Paulum Apostolum creauit: quoniam ipsum persecutorem, vt Christi seruus fieret, compunxit. O artificiosam pœnitentiæ gratiam: quoniam obedientibus mox dignitates præbet. Non solum autem Apostolos facit, sed etiam Reges constituit. Dauidi enim pœnitentiam agenti, etiam vt regnum penes eum permaneret, effecit. Quin & prophetiæ est conciliatrix: nam cum omnis Israel ad Deum iam conuerteretur, victoriam sibi aduersus hostes comparauit. Prophetauit olim B Gedeon, & Madian euicit. Transit vlterius pœnitentiæ gratia, etiam inter gentes beneficia conferens: non solum enim nunc, sed & in lege apud omnem carnem * viguit, suoq. functa est munere. Excitauit vrbes pœnitentia, & gentes concidentes erexit: vnicoq. impetu Niniuen ciuitatem permagnam restaurauit. Per ipsam, dominici illius dicti benignitatem addisco: Soluite templum hoc, & in triduo suscitabo ipsum. Quas enim vrbes soluebant per peccatum dæmones; has per pœnitentiam, reparauit Christus. Soluite, inquit, templum istud, & in tribus diebus suscitabo illud. Et pœnitentia dicit Nineuitis: Adhuc tres † dies, & Niniue subuertetur. Oppone sermonem sermoni, ac verbum verbo: & in Christo comperies explicata pœnitentiæ verba. Ille suscitare promittebat: & hæc * euersionem cominabatur, nisi pœnitentiam egisset. Non minis terruisset pœni- C tentia: nisi futurum fuisset, vt sanaretur. Non excitasset Christus ciuitatem peccantium: nisi resipiscentiæ eorum spes fuisset. Christus resuscitat, ad pœnitentiam inuitans: & a propria resurrectione, ostendit pœnitentiam cuiuis homini caussam ad resurrectionem existere, in pietate. Tres dies lex, & Euangelium peccatoribus ad pœnitentiam prædicant. quid ita? quoniam gratia Trinitatis, remissionem ex nimia benignitate sua præbet. Tres dies ex * præscripto conceduntur pœnitentibus: quoniam per consubstantialem Trinitatem, humanitas mortis * reatum exuit, atque abiecit. Tres habet dies pœnitentia, ad consequendam veniam: quoniam nouit Trinitatem, vinculum peccati soluentem. Per tres dies, mors soluta est. per tres, remissio datur: quoniam & per tres dies, resurrectio facta est. Poterant in momento & ictu oculi, omnia fieri: sed ob mysterium Tri- D nitatis, intra triduum, hostem gratia ligauit: non quod impotens esset citra eos (nimirum tres dies) agere, quæ oportebat: sed vt mysterium ostenderetur diuinitatis, neque detraxit, neque addidit tribus diebus. Vera enim religio, rectaq. sententia est, Trinitatem neque minui siue deficere, neque augeri: neque enim sola vnitas, neque trinitas est diuinitas: sed vtrumq. simul. Propterea & in tribus diebus mors destructa est, & draco deturbatus est, & peccatum deletum. Intra triduum, cælum & terra, & mare constituta sunt: vt etiam in eo Trinitatis demonstraretur mysterium, & triduanæ resurrectionis, & propitiationis humanæ fructus, ac commodum. Tribus diebus Ionas prædicauit, & per nullam noctem: quoniam in Trinitate non est mutationis obumbratio. Tres dies Saluator in sepulchro egit, & tres noctes: vt ostenderet, etiam peccatores, qui tenebris E obducti erant, resurrecturos. O pœnitentiæ gratiam: quoniam mundum tribus diebus * instruxit. O magnam in ea potentiam: quoniam Deum placauit, & quidem iam sententiam ferentem. Accessit ad ipsum bona fide: admonuit vt suam aspiceret bonitatem: & effecit, vt * sententiam mutaret in remissionem. O magnum pœnitentiæ gaudium: quoniam Deo persuadet, vt punitionem post sententiam datam * relinquat. Obuiam enim iuit pœnitentia Angelis iræ: & valuit superare eos, ne perniciem atque exitium inferrent. Tenuit enses, tenuit falces, ne humanum ipsi genus demetant: quod quidem † vltores ac vindices

cernen-

Marginalia: * δημιουργεῖν. Pœnitentia vis atque efficacia. * ἐπιδειχθέντα. Act. 9. & 1. Tim. 1. Iudic. 6. 7. 8. Psal. 82. * al. dominata est. Ion. 3. 4. Matth. 26. 27. Ioã. 2. Mar. 15. Ibidem. † Ion. 3. sed in vulg. editione 40 dies, legitur. * al. destructionem pollicebatur. Trium dierum spatium, varie variis applicatum. * προθεσμίᾳ. * ἐγκλημα. Matth. 16. 27. Luc. 18. 34. TRINITATIS MYSTERIVM. 1. Cor. 15. & Hebr. 2. Ex loco Genes. 1. adlusio clara fit. Ion. 3. Idem notatur a S. Hieronymo in per Ionam. ca. 3. Matth. 27. & Luc. 24. κατηχεῖν. * ἀπόφασιν. * al. remittat. † ὡς τιμωροί.

cernentes angeli, exhorruerunt. Illa vero ad ipsos: ego (inquit) recepi iniquos: ego A
** ἐγγυητὴς. al. fideiussor.* fideiussi pro humano genere: * satis datrix apud Dominum existo. Cur modo
** al. inuertere.* venitis * dirimere pacta? Habeo præscriptum ac definitum, ex lege diem: conuentio mihi cum Deo facta est, quando sint a me sistendi Deo, qui nondum conuersi sunt. Cur venitis, vt vos contra meum ius opponamini? contendam vobiscum in iudicio. Multos habeo testes, qui Domino meo persuadeant. Sunt mihi euidentes
** Intelligit supremum vitæ diem, vel Iudicij, vt infra patet.* demonstrationes atque probationes, quibus diem * statutum nanciscar, quo humanam sistam naturam. Nuntios igitur ad Deum adducit, & concionari de humana natura incipit: iuraque sua defendens, dicit: Nosti Domine, eum, quem formasti
Genes. 2. & 1. Cor. 15. hominem, ex luto factum esse, & naturam habere debilem, ac vires fragiles: nam nisi de nocte dormierit, non amplius viuere poterit: nisi de die comederit, non
Humana natura, quàm varijs miserijs, atque imperfectionibus sit subiecta. superierit. Hieme, riget frigore: æstate, calore exæstuat. vesperi non videt: noctu incedere non audet: si ambulat, languescit: si quiescit, vertigine vexatur: si B
sedet, angitur: si loquitur, laborat: si recumbat, affligitur: si diutius steterit, debilitatur. Et cupis Domine, vt tanta infirmitas, peccatum facile vincat? Multis cogitationibus inuolutus est homo, & instabilibus animæ consilijs, actionibus dubijs, operibus varijs: rebusque infinitis sub aspectum cadentibus impeditus, in occultis impræmeditatus, in insidijs imparatus ad repellenda ea, quæ mentem conturbant, anceps atque perplexus. aduersus eos, qui animæ insidias struunt, impotens: erga corporis curam sollicitus: in vxore, ac filijs nutriendis anxius: & vis Domine, naturam eiusmodi, ita facile superare peccatum? Quid poterit rursum infirma hæc natura, aduersus diabolum, o Domine? quid carnis contentio, Domine,
** ἐγκάθετον. Iob 41. iuxta 70. interpret.* contra talem valebit Draconem? Tu dixisti, quòd abyssum velut * vas vnguentarium reputet. & quid est homo, aduersus ipsius impetum? Tu dixisti, quòd C
** ὡς περίπατον.* mare possideat, tamquam * deambulatorium. & quid ad eum est anima, minimo admixta corpori? Magnæ draconis sunt vires, impostura ipsius profunda: peccatum per voluptatem latum: passiones inordinatæ, corpori per cibum atque
** al. obueniunt.* nutrimentum * admouentur. Peccatum, carni per concupiscentias negotium facessit. malitia animam, per vanam gloriam, oppugnat: mentem, ad sese nequi-
** ἀπειράστων.* tia pertrahit. Et quid miser atque infelix potest, aduersus tantas * hostium turbas? quid valet terra ac cinis, aduersus tantam aciem? quid est homo solus, ad-
Ad Deum supplex recursus. uersus tanta malorum castra? Miserere igitur Domine, parce plasmati tuo: Miserere luti, quod gloria & honore cumulare voluisti: remitte minas: acre supplicium reprime: comprime sententiam, propter me pœnitentiam, * differ. Terminum miserationum tuarum dilata: misericordiæ tuæ mensuram exalta: pietatis tuæ viscera aperi. Multiplica misericordias tuas: & gratiam tuam in longa tempora extende: ego sum, quæ intercedo, & fideiubeo. Ego humanum genus in me recipio: illudque ad te, cuius suscepisti naturam, adducere conor. Cernens igitur Deus pœnitentiam, concessit rogationi, annuitque postulatis eius. Constituta mihi tempore cum genere humano conuersari. Censet pœnitentiam fragili naturæ parem debere, & potestatem ei attribuit infirmitatis humanæ. Terminum statuit iudicij, præcipitque pœnitentiæ, ne terminos transiliat in die iudicij, neque simplex ducatur: sed accuset potius, quòd tantam tolerantiam homo contempserit. Ne postulet amplius prorogari præstitutum tempus: verum indignetur ad vindictam: neque parcat supra modum ijs, qui peccauerint: at contra potius, eorum coarguat institutum ac voluntatem: auersetur ignauiam, accuset negligentiam, repudiet amentes, eorumque dementiam omnino conuincat: crimninetur mentis affectibus deditum institutum: atque animæ, erga virtutem desidiam execretur. Recipit quoque illa, se imperata facturam: & angelorum
Ion. 2. 3. 4. impetum, in remissionem conuertit. Deus remisit minas: & Niniuitæ tandem
Matth. 12. saluati sunt. Intercessorias partes egit pœnitentia: & ciuitas quietem atque
Luc. 11. tranquillitatem recuperauit. In Niniue ciuitate, totus terrarum intelligitur orbis

POENITENTIAE APOSTROPHE.

D (margin, beside "...differ. Terminum"); E (margin, beside "...qui peccauerint: at con-")

A orbis: & in Niniuitis,omnis humana natura. Cui etiam consonat intellectui Pro-
pheta Esaias, dum super Babylone vaticinans, sic adducit: Verbum,inquit,quod *Esai.13.14.*
locutus est Dominus,super vniuersum orbem terrarum, soli Adam dixit: Terra *Genes. 3.*
es, & in terram redibis: & ecce cuncti morimur. Sic & remissio super Niniuen
facta, in omnes transijt. Christus resurrexit: & humanum genus lætum resur-
rectionis* nuntium accepit. Dei sententia definita, ab vno, in omne genus re- ** εὐαγγελίσθη.*
spicit. Duo Adam efficiuntur: vnus, pater noster, in mortem: quia mortalis *Duo Adam, quo pacto.*
factus est, peccans: secundus,pater noster, in resurrectionem: quoniam immor-
talis cum esset, per mortem, deuicit mortem atque peccatum. Primus Adam,
hic,pater: posterior illic, etiam primi Adam, est pater. Non ego hoc solus di-
co: sed & Esaias magnus inter prophetas, de Christo ait: quia puer natus est *Esai. 9. & Luc.2.*
B nobis,& filius datus est nobis. & reliqua: Deus fortis, pater futuri seculi; quem-
admodum & Euangelium dicit. Sed qui in carne, propter præsentem statum *Adludit ad 1. Cor. 15.*
filius cernitur patris, hic pater efficitur ob statum futurum. quid ita? quoniam
mors regenerat, & in vitam æternam, humanam naturam parit. O maximum
mysterium. O dispensationem ineffabilem. Filius Adæ, pater ipsius efficitur. *Adlusio ex 1. Cor.15: clara.*
nam regeneratio expellit naturam, eius* loco gratiam diuinitatis inducens. ** ἀντεισάγουσα*
Coërcet ac reprimit gratia naturam, quando mortem delet immortalitas: re-
surrectio generationem, quando corruptionem e medio sustulit incorruptio, si- *1.Cor.15.*
cut & dixit Paulus. Nouum quoque ac inauditum,visum est hoc Nicodemo my-
sterium; quando a Christo, sibi enarrari audiuit: quòd nisi quis renatus fuerit *Ioan. 3.*
desuper, non possit videre regnum cælorum. Et dicit: quomodo potest homo
C renasci, cum sit senex? Ista resurrectio, imago est resurrectionis: vtramq. au-
tem Christus constituit. Ait Paulus: in Christo IESV ego vos genui. Etenim *1.Cor. 4.*
quicumque in Christo,inquit, baptizati sumus, consepulti cum ipso sumus per *Rom.6.*
baptismum: vt in ipso,ex mortuis resurgamus. Cernis,quòd principium resur-
rectionis ab inferis, sit baptisma? Vides quòd Dominus, pater sit resurrectionis?
Filius genitus, & puer natus nobis, tantam habet virtutem, vt cunctos homines *Esai. 9.*
ipse in resurrectione regeneret. Quid ais Esaia? verane loquimur, hæc dicentes:
aut ex similibus ista referimus? Vera, inquit, refertis: nam & ego audiui, quòd
ipse sit filius, Deus fortis, magni consilij angelus, pater futuri seculi. cuius my- *Esai.9.*
sterium, incorruptibilitas est: & generatio carnis ipsius, immortalitas. Vno *Vnius vrbis appellatione, totũ genus comprehenditur.*
itaq. termino, id est, vnius Vrbis appellatione, vniuersum genus comprehensum
D est: vt credas pœnitentiam etiam ex vrbe Niniue, pro quacumque ciuitate, &
quibuscumque incolis deprecari, quæ ad salutem spectant: & mediatricem se in-
terponere in ijs, quæ ad instaurationem,rectamq. constitutionem spectant. Ma- *Pœnitẽtiæ præstantia.*
gna reuera hominibus efficitur pœnitentia: quia vt prophetæ atque videntes,
Deum *per ipsam placamus. Magna super terram est pœnitentia: quoniam sca- **al. quia tamq. videntes Deum, per ipsam reconciliamur.*
la animabus fit, eo ascendendi, vnde per peccatum deturbatæ sunt. naturam
recuperat, propriamq. dignitatem reddit. Pœnitentiam igitur etiam nos aga-
mus, fratres, sicut Niniuitæ: vt nos quoque salutem consequamur. Vere,ac mi-
nime fucate,illi pœnitentiam egerunt: & vere saluati sunt. Vt peccarunt: etiam
pœnitentiam fecerunt,& *assumpti sunt. Non ex medietate conuersi sunt: quo- **al. & in gratiã admissi sũt.*
niam Reges, & homines priuati, æqualiter lacrymas fuderunt. Non ex parte *Ion.3.*
E resipuerunt: quoniam Domini, & serui simul luxerunt. Non modico tempore
pœnitentiam egerunt: quoniam per totos † tres dies, viri cum mulieribus,pueri *†al. per 40. dies vt in vulg.*
& senes, confiteri *non cessabant: crediderunt sententiæ, & tamquam morien- ** ὁμολογοῦμενοι οὐκ ἐπαύοντο*
tes, ad inuicem acerbas emittebant voces. Ego per Niniuen, vnumquemlibet
intelligo hominem: & per multitudinem, partes animæ, & mentis motiones *Per Niniuen, & multitudinem, qui intelligẽdi.*
cogito. Quemadmodum autem publice,illi, pœnitentiam aggressi sunt: eodem
modo & nos, totis viribus omniq. *constitutione nostra pœnitentiam agere de- ** καταστάσει.*
bemus. In lege, non idola solum demoliri præcepit Deus,& aras atque delubra: *Deut.12.*

verum

Adludit ad 4. Reg. cap. 23. — **σκνῖψ.* — *Morticinia peccati.* — **ὑπόληψιν.* — **ἐκ παραλλήλου* — **al. piſciuora.* — *Iob. 41. in fine iuxta 70.* — *Gen. 1.* — *Iob. 41.* — *Coloſſ. 1.* — **ἐφ' οἷς ἡμάρτομεν.* — **σῦψιν.* — **ἐν ἑαυτοῖς κρυπτόμενον.* — **al. needum a propoſito peccādo receſſerit.* — *Indicium ſerio pœnitentis.* — **συνηρεφὴς διάνοια.* — **περιπτύξωμαι* — *†παραπετεύεσθαι* — **σεσοβημένον. al. σοβεῖσθαι.* — N O T.

verum etiam cineres incenſorum lapidum atque lignorum, extra caſtra eijci A
iuſſit. Conſidera tu quoque qui pœnitentiam agis, quòd omne malitiæ veſtigium debeas remouere. Nam cinis malitiæ, ſi in te permanſerit; feræ ſordidæ, & reptilia vilia allicientur: ſi vero eam abieceris; non iam te conturbabunt malitiæ * caries, & culices. Si eam expuleris; non iam in te diaboli ſtabilientur vermes. Expurga mentem tuam a peccati morticinijs: & ipſa odoris malitia, a te exterminabitur. Morticinia peccati, ſunt paſſionum atque affectionum recordationes: quæ ſi in te firmatæ fuerint, * cogitationem tuam obſcurabunt. Aduerſus peccatum, fit reprehenſio: quoniam crebro talia mentem circumuertunt, & in errorem impellunt, faciuntq. * viciſſim mentem in tenebris, vertigine laborare: quoniam animæ oculis inſident; & tamquam copioſa malitiæ lippitudo, habentem atque laborantem inficiunt. Attende ne ſupernates aquis, velut aues B
* piſcibus gaudentes: duplici enim cum ſint natura, impuræ cenſentur. Si in anxietate permanſeris; continget vt in tenebris oberres, ſiſque tamquam piſcis, dæmonum præda. Ait enim Iob, draconem dominari omnibus, quæ in aquis ſunt. Et Moyſes, animalia quæ in aquis verſantur, in tenebris eſſe affirmauit: quoniam non apparet ijs lux diei, & ſol. Dixit ea, ſub terra eſſe: quia regionem minime illuſtratam inhabitant. Merito ergo Deus dicit, quòd draco cunctis quæ in aquis ſunt, dominetur: declarans homines in tenebris conſtitutos, ſub illius eſſe poteſtate. Deus autem (inquit Apoſtolus Paulus) nos tranſtulit de poteſtate tenebrarum, in regnum filij ſui, in lumine. ſic ergo, vt in die honeſte ambulemus, & pœnitentiam agamus eorum * in quibus peccauimus: vt non amplius ſimus miſeri, in ea incidentes. Conſtringamus nos ipſos pœnitentes; C
vt veniæ gratiam, tamquam veram tincturam, non reſpuamus: (conſtrictio autē eſt accurata contrariorū reiectio.) ſic enim innatus nobis flos, mentibusq. noſtris inuſtus, non amplius recedet. Lacrymis diligenter teipſum ablue, ſicut tinctores lanam. Teipſum humilitati, & angori, atque mœrori trade: ſic enim Deo teipſum adſtringens, paratus accedes ad ſuſceptionem gratiæ. Idcirco aliqui ex pœnitentibus reuertuntur ad peccatum: quoniam ſerpentem in ſeipſis * delitescentem ignorant; aut etiam ſi agnoſcant, non tamen illum penitus expellunt. nam formæ ipſius veſtigium ibi permiſerunt: & paullatim is velut in vtero conformatus, rurſus imaginem nequitiæ ſuæ excitat. Cum videris aliquem pœnitentem, iterumq. peccantem: intellige quòd talis * nondum ſuam mentem atque ingenium mutarit, remanentibus in eo cunctis malitiæ ſerpentibus. Indicium D
porro firmiter ac ſerio pœnitentis, eſt ſtrictus auſterusq. vitæ ſtatus, & ſuperbiæ atque elationis, ac ſtultæ exiſtimationis ſui depreſſio: quas res oſtendunt oculi, ac mens * obumbrata, quæ aſſidue ad amatum IESVM Chriſtum tendat. Tu ergo virtutum contrarietates arce, atque propulſa: nam qui ægrius fert pœnitentiam, eum ſtultitia comitatur. Si quis ieiunat, & tamen ſtulte ridet; celeriter ſupplantatur. Si quis in precibus lacrymas fundit, in conuictu tamen & conſuetudine, vult vrbanus ac facetus haberi; cito deturbatur. Si is, qui continentiam profitetur, indifferenter velit & ſine delectu agere, ac viuere; non procul a ruina abeſt. Toto corde debet reſipiſcens pœnitentiam agere, ſemperque eumdem ſeſe exhibere, vt inceperat: nam ſi defecerit, indicium imperfectæ conuerſionis præbet. Si mutetur; aperte oſtendit ſe inconſtantiæ eſſe ſubiectum, ſeq. E
ita reſipiſcere, vt puer dum diſcit: & ſicut qui ſtimulis pungitur, coactus lacrymatur, non ſponte. Mundanæ leges, metu ſæpe aliquē conuertunt, & non voluntate: ſic plane & tu reſipiſcis, tamquam diceres: ſi tempus dederit, iterum malitiam * complectar. Non volo te penitus lacrymari: & modico temporis interuallo † perperam ac nequiter iterum agere. non volo te ſemper in Eccleſia eſſe: & ſicut in foro, turbulentum * atque impotentem animi. Ne exiſtimes tempora eſſe Dei, quibus te oporteat bene agere: & horas ſiue tempora diaboli, quibus te

deceat

A deceat luxu diffluere, & turpiter lasciuire. Ne putes tempus pietati, & tempus iniquitati statutum esse. Talia enim faciunt, qui in scenis versantur: quoniam in conuersationibus atque colloquijs sunt * turbulenti atque immodesti, & in theatris ridiculi, & inhonesti. in progressu atque incessu graues videntur ac fidei pleni: in spectaculis vero nequissimi. Cæterum tu talis in foro esto, qualis & in ecclesijs. talis in rebus, talis in cogitationibus, talis in operibus, talis in verbis: qualis & in confessionibus, accuratus atque perfectus. Dixit etiam quidam ex prophetis in Ecclesia Dei: ne † lacrymis vituperetis. Non pœnitentiæ detrectetis, & confessioni, quæ humili ex corde fit ad Dominum: sed flebilem precationem respuatis, malo proposito formatam: quæ cum sit instabilis & immodesta, obtrectationem Domini dicit. Et rursus: Nolite scindere vestimen-
B ta vestra: sed corda vestra scindite. non enim vult nos Deus inanem gloriam captare: sed reuera pœnitere. cum & Dauid dicat: Lacrymis meis stratum meum rigabo. Non ergo in Ecclesijs solum lacrymas fundam, speciem hominibus exhibens, & eam gloriam inde captans quæ in eo versatur, vt iustus existimer: verum in strato meo, lauabo per singulas noctes lectum meum. vt cum Christo concordem, qui ait: occluso cubiculo tuo ora: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi in aperto: quippe propter quem facis in occulto, Deumq. placas in manifesto. Idemq. rursus ait propheta: laboraui in gemitu meo. cur ita? vt nullus plane audiat: nam gemitum prodeuntem retinere, laborem facessit. Rursusq. dicit: Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Non igitur inter homines adnunciate: nam multi sunt qui confessionem
C mercantur. Alij gloriam mediante confessione sibi comparant: alij in superbiam, pœnitentiam vertunt; & pro venia, aliud * debitum contrahunt. Nondum priori liberatus es debito, stat et, & aliud superinducis? accessisti soluturus debitum: & aliud debitum concilias? Studes liberari debito: & duplicem tibi ipse seruitutē comparas. atque hoc, illud est: oratio eius fiat in peccatum. Quomodo enim talis non reuertetur ad peccatum? quomodo non rursus perturbationes complectetur atque fouebit? quomodo eum serpens * imperturbatum relinquet? quomodo reptilia ipsum non conturbabunt? Hei mihi: quoniam quod ait Christus, in tali complebitur atque confirmabitur: quia septem alios spiritus nequiores assumit, qui in eum ingressi, habitent ibi. Subsannabat Caim Deum, se scilicet * excusans: ideo & iudicium subijt, ac pœnas luit, septemque supplicijs
D plectitur. hoc quippe dominicus sermo explicat. Non indiget pœnitentia sermonis iactantia; nec pompa: sed sola confessione opus habet. Tu vero quod satis sit, in vtroque persequere: neque nimis prolixus sis, neque contra nimis breuis. vtrumque enim * persequentem, efficientemq. damnat. Ne sis in Ecclesia deiectus * ac tristis: neque vicissim in foro, vultu seuero ac tetrico incedas: sed moderatam rationem serua. Ne sis domi morosus * atque difficilis: & in plateis demissus atque abiectus. Non tamquam calamitosus, pertristem te exhibeas; neque quasi nimis lætus coarguaris: verum omnia honeste, & secundum ordinem fiant, vt ait Apostolus. Non iniuriam Danieli intulit Babylon: neque tibi ciuitatis viuendi ratio obesse poterit, si vere pium ac religiosum te gesseris. Non combussit tres pueros caminus ignis: neque ille nocebit tibi, si caussa præ-
E cepti, aut ministerij ad communem vtilitatem pertinentis, in ciuitate & in pago, ac castello versaturus es; si cum temperantia ac fide, teipsum componas * & compares. Non lapsus est Tobias, cum Nineuitis: neque ex iuuenum cōsuetudine * factus est vlla ex parte remissior. Non contaminauit inculpatam atque irreprehensibilem vitam iusti Loth, iniquitas Sodomitarū: neque firmam ipsius immutauit fidem effrenata ipsorum lasciuia atque incontinentia. Et tu si frugi fueris, ac sedulus: non tibi obfuerit ad forum accessisse, propter Deum. Ne quietem prætexueris, ad * inhumanitatē: neq; exercitationē pro damno hospitalitatis adhibeas.

Marginal notes: * ἀκατάστατοι. NOT. † q. d. ne fictis lacrymis vituperetis religionem Dei, ac pœnitentiam, &c. Ioel. 2. Psal. 6. Ibid. Matth. 6. Psalm. 6. Psal. 4. * δάνειον καταγράφονται. Psalm. 108. * al. tranquillā. Luc. 11. Genes. 4. * ἀπολογούμενος. NOT. * al. aggredient. * κατηφὴς. * μοχθηρὸς. 1. Cor. 14. Dan. 1. 2. 3. 5. 6. &c. Dan. 3. * ἐμβάζῃς. Tob. 14. * al. ad amicitiā deductus est. Gen. 19. 2. Pet. 2. * al. saeuitiam.

*εἰς ἀπάνθρωπ. al. ad sanctiam. Ne voluntariam paupertatem, ad * inhumanitatem tibi vendices: neque ob præceptum, te infructuosum atque inutilem præbeas. Ait Saluator: nesciat tua sinistra quid faciat dextera tua: vt inanem animæ gloriam extetminet. Et rursus: Sic luceant, inquit, opera vestra bona coram hominibus, vt glorificet pattem vestrũ qui in cœlis est: vt scilicet, te participem regni sui efficiat. Mutuum * da tu illi, ante in hoc seculo: vt reddat tibi, & in isto centuplum; & in futuro vitam æternam. Præbe illi non tua, vt tibi det quæ sunt sua. Perfidum ac fraudulentum præsens est seculum, carissimi: quoniam habentem, omnibus nudat: aduersis affligitur in ipso, laborat in ipso, & ex eo lucratur nihil. Qui veto negligit & aspernatur illud: ad futurum non ficte præcedit, omne rerum præsentium depositum ad illud præmittens, & indigentibus alienos vanitatis labores distribuens. Cur ergo non te prudentem exhibes, o homo? & rerum huius vitæ consensionem atque amicitiam non exterminas? Cur non * astute atque solerter vanitati resistis: & cum pœnitentia consentis? Vanitas, rerum humanarum est hætes: quoniam ipsius est distractio * & occupatio varia. Filiam genuit distractionem auaritia, & voluptas atque luxuria, & ambitio; beneuolamq. se præbet matri, supra vires. Vince serpentis astutiam: & beneuolentiam serua Domino. Sume ea, quæ vanitatis sunt, & tribue illa Deo: vt tu, tuorum euadas hæres in futuro seculo. Facultates tuas atque pecunias Deo * appone: & vanitas hæreditatis depulsa erit. In ipsum, testamentum conde: quia mortalis cum sis, mori debebis. Et si fidelis fueris, tua omnino recipies. Pro hærede, mortem * curatorem facito: vt cum resurrectionis tempus aduenerit, tamquam legitimæ ætatis factus, ista recipias. & tamquam infans, potestatem suorum non habens, in morte * abscondas: vt in resurrectione, velut * laborum tuorum auctor ac Dominus appareas, reddatq. tibi deposita tua Deus. Si per pœnitentiam misertus fueris pauperis; ne timeas: habebis enim gratum & benignum mediatorem, pœnitentiam, quæ tui memoriam apud Deum renouabit. Erit hæc tibi loco chirographi, per quod cum fœnore exigas quæ dedisti: & tamquam * ratiocinator aptissimus assistet tibi, vt ad copias tuas parandas dijudicet, ac rationes ineat: & quasi etiam fideiussor, curabit tibi par pari referri. Summæ * totius vsuræ, maiores comparatione tibi reddentur: quoniam æterna commoda atque oblectamenta præbebunt tibi. Scio te summam ipsam aspernaturum. Nullus enim sic est fatuus ac stupidus, vt lucernam accendat, ad cernendam lucem, orto iam sole. Nullus vsqueadeo demens est atque imprudens, vt cum fontem sibi propinquũ habeat, longinquo ex lacu inutilem aquam hauriat. Nullus prudentum sic aget, vt areas frumenti, continentes aceruos quàmplurimos relinquat; ac frumento relicto, zizanijs insideat. Ait etiam sacra Scriptura, quòd loca sanctorum nec oculus aspexit, nec auris audiuit, neque cor coniectura assequi potest. Quis igitur vsus amplius rerum temporalium, in statu illo sempiterno? quis annorum numerus, in æternitate temporis erit? Quomodo porro erunt anni: quando nullę erunt noctes? aut hebdomadarum numerus, cum menses non fuerint? Nam vnum habet diem, seculum futurum. Aitq. Propheta: non erit nox, neque dies: sed vesperi erit lux. Et Esaias propheta dixit, lucem solis esse septemplicem: & lucem lunæ, sicut lucem solis. Non enim erit tunc solis, lunæq. defectio: neque vicissim erit lunæ conformatio, ac semiplenilunium: cum non sit opus circuitione mensium, ad mutationum constitutionem. Non amplius sol cursus suos alternabit, ortusq. suos vicissim commutabit: quia neque hieme, neque æstate opus erit in resurrectione. Vna enim dies erit, omne seculũ futurum: nihilq. ibi in * conuersionem & immutationem mouebitur. Dixitq. Apostolus, quòd adhuc semel concutietur non solum terra, sed & cælum. hoc est, immutabuntur in cõsummatione, vt maneant non concussa atq; cõmota. Quæ ergo ibi * necessitas erit seminis; & pluuiarum, & augmenti æstatis, ac messis; & diminutionis autumni,

Marginal notes: Matth. 6. Matth. 5. * προχρησον. NOTA. * ἀντιπαιωρητῶν. NOT. * περισπασμός. * al. offer. NOT. * ἐπίτροπον. * al. reponas. * ὡς αὐθέντης τῶν πόνων σου. * ὑπογραφεύς. * τόκοι τῶν κεφαλαίων. Paræmia pulcherrima, & aptissima. Esai. 64. & 1. Cor. 2. 2. Pet. 3. Zach. 14. Esai. 30. 2. Pet. 3. * εἰς τροπήν. Heb. 12. & Agge. 2. * al. quis vsus. A B C D E

A tumni, & defectionis annuæ, ac noui principij? Hæc creaturæ libertas erit, quòd ibi non amplius ipsa vanitati seruiet: nam sancti, cùm æternis perfruantur, seruitute temporali non indigent. Statuit Deus diem, qua iudicaturus est orbem terrarum in iustitia: non dies multos, sed vnum. nam huius nox, tenebræ exteriores sunt. Sanctis vna dies est, æterna lucis fruitio: & peccatoribus vna nox, æterna custodia & carcer. Ideoq. Christus dicit: Ibunt hi in vitam æternam: iniqui autem, in supplicium æternum. Sol & Luna, cum astris in vnum congregabuntur paradisi locum: fientq. iterum tenebræ, nox. Nam propter homines, elementa lucis in firmamento constituta sunt: vt securitatem fruitionis haberent, dum versarentur in terris. Elementa tempus faciebant, & illuminabant, vtiliaq. fructibus conferebant: vt Dei prouidentiam designarent, quæ tres continet * operationes, sanctissimæ Trinitatis virtutem, & diuinitatem declarantes. Ignis, lux, & polus, vnam consubstantialis Trinitatis naturam ingenitam significant. Si igitur generatio, & corruptio cessent: non amplius tempora, nec breuissimi numeri, neque hebdomadarum circulus, qui iisdem variatur diebus, ac rotæ instar in eumdem voluitur locum. Paradisus, regio est quietis Sanctorum, quemadmodum & Dominus ait in Euangelio. Quomodo ergo iusti relicto paradiso, in terra conuiuijs * indulgebunt? Saluator primum dixit consummationem fore, & sic deinde resurrectionem. Quoniam sicut folia (inquit) ficus, astra ex firmamento decident. Quo ergo pacto mille adhuc annis super terram erunt? Ait quoque beatus Apostolus Petrus, quòd cuncta quæ in terra & in cœlo sunt, igne consummabuntur. Quo pacto igitur terrenæ fruitionis erit vsus?

Rom. 2. 14. & Heb. 9. 10. Mat. 8. 22. 25. 2. Pet. 3. Matth. 25. Genes. 1. & Psal. 135. ac Sap. 7. &c. * ἐνεργείας. B Matth. 8. & Luc. 3. * εὐωχηθήσονται; Matth. 24. 25. Luc. 21. Apoc. 6. 2. Pet. 3.

C Nouos nobis cælos promisit, & terram nouam. vtrum igitur nihil amplius sancti Dei resurgentes habebunt? Paulus ait, quod antiquatur & senescit, prope interitum est. an ergo interibunt promissiones iustorum, si iterum temporalibus abutentur? Non dixit Dominus, duas seculi consummationes; quasi post mille rursus annos, alia futura sit consummatio. Non dixit in Apocalypsi sua Ioannes, vsum diuinorum fructuum temporaneum; vt ostendat fruitionem æternam. Et quomodo existimant quidam, post annos mille rursus consummationem terrenæ constitutionis esse futuram? Non sic: verum vt Ioanni concinit, concordatq. Dauid; ita Ioannes cum Moyse consentit. Dicit enim Ioannes: Arbores in folijs sanitatem portantes, & in fructibus suis vitam æternā. Est igitur intellectualis, & spiritalis paradisus, æternæ fruitionis locus: non enim

Esai. 65. 66. et 2. Pet. 3. Heb. 8. CONTRA MILLENARIOS. Apoc. 22. PARADISVS COELESTIS.

D consummabitur paradisus ille: nam in eo manent, quæ non agitantur. quoniam * videlicet, sic cœli noui in incorruptione † explicantur, & terra noua æternæ cōstitutioni atque beatitudini * adaptatur. Dicitq. Moyses significanter, quòd Deus ibi æternæ vitæ lignum plantauit. Et Dauid cum Ioanne ait, quòd folium eius non defluet. Quare non annis dumtaxat mille durabit sanctorum fruitio, si cuncta per parabolam & ænigma locutus est in Apocalypsi Ioannes, annosq. mille parabolice & ænigmatice posuit. At vero tu a me mille annorum * explicationem requiris? & ego abs te candelabrum, & calculum candidum, & potionem tepidam, & vomitum repetam: quæ quidem scribens septem Ecclesijs, * mystice in medium attulit. Quòd si primam mille annorum resurrectionem exquiris? & ego abs te, equum album, & pallentem angelum; & intellectuale

* ἐπεὶ γάρ. † ἐκτείνονται; * al. assimilatur. Gen. 2. 3. &c. Psal. 1. Apoc. 20. * ἑρμηνείαν. Apoc. 1. 2. 3. * συμβολικῶς. Apoc. 6.

E animal, quod absinthium dicitur, naturamq. amaram habet instar absinthij, deposco. Da mihi septem phialas: & accipe annos mille. Ostende mulierem esse ciuitatem; & ego tibi de mille annis demonstrationem præbebo. Declara mihi, quòd mulier † a terra exaltata, fiat Hierusalem: & non amplius sit mulier? & ego tibi mille annorum mysterium declarabo. Num ciuitas generat? Num quæ * genuit, efficitur Hierusalem? Num bestia, est homo iniquitatis? Numquid in bestia, decem conglutinata sunt capita, vt regnent? Numquid ex septem, octauus est: & non est octauus numerus? septem enim sunt: quoniam

Apoc. 8. Apoc. 5. 15. 16. 17. &c. † al. ab ipsa. Apoc. 17. 21. * γεννήσασα. Apoc. 13. 17. Add. ad Apo. 17

tria capita interierunt. Anne bestiæ nomen inenarrabile est: & sicut Dei, A
Apoc. 17. innominabile? Absit. An non nouerat bestiæ nomen, qui numerum dicebat
nominis? Primum, cognouit nomen; & sic computauit numerum. primum co-
* διεῖλε. gnouit syllabas, & sic in elementa * diuisit nomen. Primum, appellauit nomen,
apud seipsum: & sic deinde ex elementis conijciens numerum, dixit, quòd sex-
Alludit ad ca. 13. Apocalyp. centa sexaginta sex elementa complementum atque perfectionem habeant.
Sic ergo & in mille annis, incomprehensibilitas vitæ æternæ significata est. Nam
2. Pet. 3. si dies vna apud Dominum, sicut mille anni; quis poterit enumerare, quot sint
dies mille annorum, & tantorum dierum millia millium; & decies millena mil-
* *al. constituit.* lia? Propter infinitatem igitur annorum, mille annos * dixit in resurrectionis
Apoc. 20. Sanctorum requie. Scio, quòd dixerit, iterum soluendum draconem: verum
Apoc. 17. 21. in ænigmate id dixit. Scio rursus dixisse, quòd mulier aurea erit ciuitas, murosq. B
Ecclesia, nomine mulieris intelligitur. ex pretiosis habebit lapidibus. Intelligimus autem Ecclesiam mulierem eam esse,
& ciuitatem similiter ecclesiam. Intelligimus auream eam esse, propter excel-
lentiam atque præstantiam: & ex lapidibus pretiosis, propter incorruptibili-
NOT. tatem. Eodem quoque modo, serpens demonstratur esse diabolus: & catena
eius, Dei increpatio, & vinculum; quòd non amplius potestatem aduersus hu-
Apoc. 20. manum genus habeat. Dissoluetur igitur, quando in Antichristo veniet: vt osten-
dat Deus illum premere humanum genus, vel ab ipso recedere, non dans ei po-
testatem aduersus illud. Sed quod paullo ante dicitur, videtur tibi admiratio-
Draco in Apoc. vt ligetur, & soluatur. nem afferre, quod non oporteret. nam de duplici aduentu locutus est, in quo-
rum altero ligatur Draco, in altero soluitur. Ligatur in priore aduentu, dicente
Luc. 10. Christo: Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones, & C
super omnem virtutem inimici. Rursusq. soluitur ad breue tempus, dicente
2. Thess. 2. Paulo: eo quòd non crediderunt veritati, impij; mittet illis Deus operatio-
nem erroris, vt credant mendacio: vt iudicentur omnes, qui non crediderunt ve-
Matth. 24. ritati. Ideo & Saluator dixit solutionem serpentis: quoniam vsqueadeo erit ef-
Marc. 13. ficax, vt si fieri (inquit) possit, etiam scandalizentur electi mei. Sed numquid
catena ligabitur spiritus aliquando? numquid in abysso tradetur carceribus?
† *al. sine interro. τὸ νοερὸν ζῶον ἀψηλάφητόν ἐστι. id est, intellectuale animal palpari non potest.* † Numquid intellectuale animal, palpabile & tangibile erit? Verum vt ex car-
ceribus, atque tormentis quæ apud nos sunt, discamus inuisibilia: ideo nomini-
bus apud nos vsitatis, & instrumentis ad vlciscendum ac puniendum aptis, lo-
cisq. custodiæ atque incarcerationi deputatis, enarrationis gratia est vsus. Pri-
PRIMA ET SECVNDA RESVRRECTIO QVAE SIT. mam porro resurrectionem, & secundam dixit: quoniam duo sanctorum sunt D
ordines, duorum nimirum testamentorum. ostendere volens, eos qui noui
sunt testamenti, in priori resurrecturos, dignitate; & in posteriori, qui veteris
sunt testamenti: cum sit vna resurrectio, sub eodem tempore constituta. quem-
1. Cor. 15. admodum & Paulus ait: Canet enim tuba, & omnes mortui resurgent incorru-
pti. Et quòd duos ordines dixerit, priorem, & posteriorem resurrectionem, as-
Ibidem. firmat Apostolus, dicens: Primitiæ Christus: deinde hi qui sunt Christi, postea
finis. Quòd vero vna rursus sit, & in vno tempore futura cunctorum resurre-
1. Thess. 4. ctio, iterum Apostolus ait Paulus: quoniam ipse Dominus in iussione & in voce
* *al. primum.* Archangeli e cælis descendet, & in sono tubæ: canet enim tuba, & qui mortui
Ibid. sunt in Christo, resurgent * primi. Deinde nos qui viuimus, in nubibus obuiam
* πρεσβύτερον. rapiemur. Ecce etiam nunc, ordine prioris * ac posterioris explicatur resurre- E
Apoc. 20. ctio: non vt in Apocalypsi exponitur, sed commutat: nam ibi primam resurre-
ctionem iustorum ponit, deinde cunctorum: hic vero, primam omnium; dein-
* τὸ πρεσβύτερον. de iustorum. Quocirca nihil obest ordo * prioris ac posterioris. explicatio enim
quæstionem dissoluit: cum sanctificationem iustos appellet, ac seipsum. Dixit
Exod. 3. & Matth. 22. ac Marc. 12. & Luc. 20. etiam Moyses: Deus Abraam, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus viuorum est,
& non mortuorum: vt in duabus rebus istis, constet dici duas resurrectiones, non
quidem tempore, sed ordine ac dignitate: quare ideo & Christum dixit iudicem
viuorum

A viuorum esse, & mortuorum. Quin & Euangelium consule & duarum resurrectionum * vnionem videbis, atque diuisionem: cùm quod vno tempore & † practica sententia, fieri dicatur; ex eo, quod dicit: Statuet oues a dextris, hœdos autem a sinistris. Ecce igitur, in eodem † vtrumq. dixit. Sed quia primum iustis Christus dixit, quòd ipsi ibunt in vitam æternam: propterea & Ioannes dixit, iustos primum resurrecturos. Et mille annos posuit, pro * incircumscripto & innumerabili atque immenso tempore, vt ante dixi. Etenim Christus, ex quo, ad peccatores dixit, quòd in supplicium ibunt æternum: numquid iusti postquam cum Christo mille regnauerint annos, iterum ad iudicium sunt venturi? absit. Quid enim? morienturne denuo, vt tertia propter eos resurrectio fiat? Et quomodo dicit Paulus: quòd post resurrectionem a mortuis, omnes nos

B qui viuimus, qui residui sumus, non præueniemus eos qui dormierunt? perspicuum est igitur fore, vt cum resurrexerimus, omnes nos simul, iusti & iniusti, hoc est, viui ac mortui, tunc non præueniemus (inquit) nos qui viuimus, * mori: sed in nubibus obuiam rapiemur. Vide igitur, quòd iusti resurgentes non amplius morientur, vt tertia resurrectio fiat? Quòd vero Christi prima sit facta resurrectio: deinde iustorum in lege, postea cunctorum peccatorum: quodq. omnia simul momento temporis, non temporum decursu transigentur † a Christo in separatione illa, ipse Paulus etiam seipsum admiscuit, dicens: Nos qui viuimus. ostendens simul vtriusque testamenti, resurrecturos iustos cum peccatoribus. Et non est separata iustorum veteris testamenti resurrectio, ab illa quæ peccatorum erit: nec alia illorum, ab ea, quæ in Euangelio iustorum recensetur. Et

C non dixit: Vos qui viuitis; sed nos qui viuimus. At Paulus, sub Nerone mortuus est, & in suburbijs † Romanæ vrbis sepultus. Quomodo ergo quispiam possit opinari, tunc a Christo iudicium factum iri, ac separationem illam vltimam, cum adhuc hominum frequentia in terris commorabitur? Quòd vero rursum, non quasi iam aliquibus iustis resurgentibus, & mille annos super terram regnantibus, dixerit: nos qui viuimus: exinde perspicuum est, quòd Christus non esset cum ipsis in terra. Si enim cum ipsis non esset, ne simul quidem cum illo regnassent: quòd si non regnassent; quorsum resurrexissent? Quo pacto igitur Apocalypsis consummabitur sermo? cum dicat Ioannes, quòd Christus regnans præerit * iustis? quod sane etiam fiet. Si vero dixit, quòd tunc ex cœlo descendet, iussurus angelo, vt clangore tubæ sonet resurrectionem mortuorum: (hoc quip-

D pe est illud, descendet in voce Archangeli, præcursoris atque præconis, & in iussione, ac sono tubæ) constat, non fuisse in terra ante mille annos, sed quando illuc accessit: quomodo igitur antea quidam iusti surrexerant, vt annis mille regnarent; cum Christus cum ijs in terra non esset? Verum † neque sic humiliter Christus in terram veniet, in suo aduentu: sed in gloria atque honore. Ipse enim dixit, quòd sicut fulgur exit ab oriente, & paret vsque in occidentem: ita erit & aduentus filij hominis. Vere igitur ciuitatem Hierusalem, eam quæ de cœlo in paradisum descendit, dixit fore Apocalypsis. Hæc enim terra erit noua, quæ immortalitatis statum ac conditionem continet. Valde ergo errant, qui dicunt localem fore, secundum Christi aduentum; cum palam ac manifeste ipse dicat Christus: Si audieritis dici: Ecce hic est Christus, aut illic: ne credideritis. ecce

E in deserto est, nolite exire. Hoc enim (ex cœlo descendet) non dicit eum præconis voce non præeunte venturum: sed in voce Archangeli, id est, Angeli proclamantis aduentum ipsius futurum: & per Angelum publicantem, quòd Christus secundum suum velit aduentum peragere, ad separationem iustorum, & iniustorum in terris. Quamobrem dicit, iussu Christi, Angelum e cœlo descensurum, & per mandatum ipsius quod Angelo datum erit, Christi descensum futurum, vt diuina impleatur scriptura, de secundo aduentu ipsius. Nam si & super terram paradisus est, oporteatq. in eo iustos cum Christo regnare: at certe

* ἕνωσιν.
† διὰ πρακτικῆς ἀποφάσεως.
Matth. 25.
† al. de vtroq. dixit, statuet; non nūc & postea. sed. &c.
Apoc. 20.
Ibidem.
* ἀντὶ ἀπεριγράπτου.
Matth. 25.
Apoc. 20.
1. Thess. 4.
* vulg. eos, qui obdormierunt.
† al. quando ista dicta a Christo separatio fiet.
1. Thess. 4.
Matt. 13. 24. 25.
1. Thess. 4.
† S. Paulus sub Nerone mortuus, & Romæ in suburbijs sepultus. de quo, in nostris schol.
1. Thess. 4.
Apoc. 20.
* ἡγήσεται τῶν δικαίων.
1. Cor. 15. & 1. Thess. 4.
† al. sed neque in hac conditione ac statu Christus in terrā veniet humiliter.
Matth. 24.
Apoc. 3. 21.
NOT.
Matth. 24.
Marc. 13.
Luc. 21.
Matth. 25.
1. Cor. 15. & 1. Thess. 4.
Matth. 24. 25
Luc. 21.

ita quoque cum ipsis Christus erit, sicut sol lucens, & a patre non separatus, atque A
a cœlis nouis sempiterne, efficaciterq. resplendens: vt facilis sit iustis ad ipsum
ascensus, & ipsius ad eos descensus, cùm gloriæ nube simul extollantur. Quem-
1. Thess. 4. admodum & Paulus ait: quoniam in nubibus obuiam rapiemur, & sic semper
cum Christo erimus: siue in terra noua paradisi, siue in cœlis nouis, vbi cœle-
stis Hierusalem, quæ est Regnum Christi. Quin & aliud quiddam Paulus signi-
Ibidem. ficare volens, dixit Christum in sola iussione facturum esse resurrectionem; vt
cuncti homines, ipsius aduentum conspiciant. Propterea enim ait, quòd mor-
* al. primi. tui resurgent * primum. quid ita? vt Christum videant. Rursus autem, diui-
Matth. 25. sionem adduxit, quam Christus dixit, in agnis & hœdis. Vnde tamquam in-
1. Thess. 4. ter iustos connumeratus & ipse Paulus, istud adiecit: nos qui viuimus, sancti
* ἐγχρηματίζοντες. nimirum, qui * appellantur. Nam & Christus dixit: ibunt hi in vitam æternam: B
Matth. 25. quòdq. iustorum dignitas sit & amplitudo, audire sese viuentes. Si * autem di-
* al. non autem dicetis. xeris: ecce & iniqui æternis cruciatibus addicti, non sunt vocati viuentes, & ta-
* al. sed vitam peccatorũ mortuam indicauit. men viuunt: nam si in vita non essent, quo pacto cruciarentur? * audies quòd
vitam peccatorum, mortuam esse indicauerit. Ait enim Christus: & ibunt hi in
supplicium æternum. Bene ergo dixit Paulus, quòd vidua quæ in delitijs est,
1. Tim. 5. viuens mortua sit. Et Christus iustorum iudex est, & iniustorum. Quoniam
Matth. 25. non omnis vita est similis: viuunt enim & animalia rationis expertia; sed a mor-
† ἀκατάκριτοί εἰσι. tuis nihil differunt: ideo etiam qui iugulant ea, non † condemnantur. Et pec-
catorum vita, mors est: quoniam corruptioni & morti adlaborant viuentes, vt
Ioan. 14. supplicio moriantur æterno. Saluator dicit: Ego sum vita. Recte igitur iusti,
viuentes appellantur: quoniam Deo perfrui, in continua præsentis vitæ contē- C
platione, & nihil mali facere aut pati; illud, est vere vita. Caput porro ac sum-
1. Cor. 15. ma eorum, quæ de resurrectione sunt dicta, est, quòd fit vna: quòdq. omnes in
Ibid. momento & ictu oculi citissime resurgemus. At quinam immutabuntur? san-
* al. quemadmodum prius diximus. cti. qua in re? quia viui sunt; secundum sensum, atque intelligentiam, * quam
antea diximus. Vnde ipse Ioannes ostendit, quid sit resurgere: quoniam transiui-
Ioan. 5. 11. mus (inquit) a morte ad vitam. Sic igitur primitiæ, Christus: quoniā ipse est vita.
1. Cor. 15. deinde hi, qui sunt Christi: quoniam & ipsi immutati sunt, ex mortuis facti
* ἀπόφασις. al sententia. seq. allusio ad illud: nescio vos, &c. viuentes. Deinde, inquit, finis: id est, peccatorum * condemnatio. Vitam por-
ro in eo positam esse, vt bene afficiantur & gaudeant, non iudicentur; contra
vero, mortem, testatur Christus, cum ait: Qui non credit sermonibus meis, iam
Ioan. 3. iudicatus est: qui autem credit in me, non morietur in æternum; & si mortuus D
Ioan. 11. fuerit, viuet. At vtraque res, naturæ carnis inest in vita: nimirum, vt & mortem
videat, & mortua non viuat. Alij autem paucissimi, ipsam vitam vilem, ac mor-
Vere vita, quænam sit. tis participem faciunt. Illa ergo vere est vita, non iudicari & condemnari per-
petuo. Quemadmodum enim mors est, supplicijs deputari æternis: sic vita,
1. Cor. 15. requiem obtinere æternam. Primitiæ, Christus. Non dixit: prima resurrectio
Christus: sed tamquam ex manipulorum area, primitiæ. vt non dicas secun-
Ibid. dam resurrectionem, dum audis: deinde hi, qui sunt Christi. Non enim propter
* προέκρισιν. tempus aliquod, dixit hoc: deinde hi, qui sunt Christi: verum ob * prælectio-
nem Dei. Postea inquit, finis: non quòd post resurrectionem, consummatio:
verum quia post sanctorum plenitudinem, cum non amplius futurus est san-
ctus, humanum genus tamquam Deo inutile consummabitur. Dicit enim Pau- E
Rom. 3. lus, non iniquum esse Deum, qui infert iram suam, aduersum homines. Si
1. Cor. 15. porro primitiæ, Christus; cur separationem * atque diuisionem dixit: deinde hi
* διαίρεσιν. qui sunt Christi? Non sane propter duas resurrectiones, primam & secundam,
Ibidem. dixit hoc: deinde hi, qui sunt Christi: & tunc finis. Nam si ita est; etiam infi-
delium primitiæ, Christus inuenietur. Sed absit hæca nobis cogitatio. Non enim
impiorum primitiæ, Christus: sed piorum ac iustorum dumtaxat. Quomodo
* πρὸ τῆς συντελείας. vero resurrectio ante * consummationem erit; quando Christus veniet in secūdo
aduentu

A aduentu suo? Quòd si veniet, vt cum iustis regnet; & iterum reuertitur, ac denuo iudex * fit; tres aduentus faciet. Et quo pacto in nulla istud Scriptura conscriptum reperitur? quin & impossibile id est. Nam si ante consummationem venerit; mundus adhuc corruptibilis existens, etiam iustos corruptioni obnoxios reddet: rursusq. morientur. At non ita se res habet. Statutum enim est, inquit Apostolus, omnibus hominibus semel mori: post hoc autem, iudicium. Sic & Christus semel mortuus est: & mors vltra in illum non dominabitur. Vna ergo erit resurrectio, iustorum & iniquorum, in momento & in ictu oculi * inuadens. Ad te porro pœnitentiæ filium, meus dirigitur sermo: vt discas quantorum ac qualium te bonorum participem efficiat pœnitentia. A sanctis locis facta est præteritio atque transgressio: vt intelligas, bonum esse † fœnori dare Deo
B præsentia: & vanitatibus non illudi. Si Deo dederis, quæ tibi in exercitium tradidit; confundes ac dedecorabis serpentem: quoniam inane & momentaneum oblectamentum spreuisti, per quod primos * parentes supplantauit. Si gloriam corruptibilem contempseris; Deo * soli perspicuum teipsum reddes, & draconem deuastabis: nam primis parentibus, gloriæ diuinitatis desiderium suggessit. Si nolis videri sapiens ac prudens in vita, & circumspectus; perterrefacies inimicum: quia per scientiam, & cunctarum rerum * experientiam, conatus est primos decipere parentes: comede, inquit, fructum † duplicem; & eris sicut Deus, habens scientiam atque experientiam boni, & mali: neque amplius opus tibi erit aliquo alio. Persuasa est mulier, oblectata est dulcedine, multarum rerum appetijt experientiam atque scientiam; de qua, secum animo cogitabat, vt
C ne vlla re indigeret. Extendit manum, & opere transgressionem perfecit. Non serpens fructum accepit, & mulieri tradidit: non enim volebat hominem fructus malitiæ esse expertem. Eua itaque eum accipiens, comedit. Nam Deus vitio obnoxium † ac subditum hominem non damnat, nisi re ipsa & opere perfecerit. Efficitur autem etiam cogitatione opus: nam consensus, mentis ac cogitationis est manus. Exempli gratia: inuidia manu non fit: verum animo perficitur. Considera igitur & pœnitentiam in similibus fieri delictis: ac propterea sermonem de primis longiorem feci parentibus, vt te pœnitentiæ terminos scire doceam. Sermone * perficitur diffamatio: nihil enim hic manus iniuriæ infert. Sic ergo pœnitentiam age, vt creditorem inducere queas ad remittendum tibi debitum. Quinquaginta denarios, & quingentos tibi remittit Deus: vide, ne
D vltra addas: vt non sicut Esau, pœnitens reproberis. Duo debitores, peccatores descripti sunt: quoniam duo sunt caritatis præcepta, in Deum nimirum, & in proximum. Si in hominem peccaueris; quinquaginta denarios debes: at si in Deum impius fueris, quingentos. Duo ergo debita, animæ sunt & corporis. Quinquaginta denariorum debitum, corporis est: at quingentorum, animæ & intellectus. Qui negat, ab anima facit malum: vel extrinsecus * appetitus, & oppugnatus; vel a memoria, aut ab excandescentia, vel a contemptu. At qui fornicatur, ab vtroque malum committit, ab anima & corpore: aut per inflammationem, aut per inflationem, aut per delitias; aut ob aliquam † domus, & hostium euersionem. Adhibet anima linguam, in negatione: & corpus mentis operatione vtitur, ad perficiendam fornicationem: & propterea tamquam
E † sese adiuuantia, pariter condemnantur: quare & simul pœnitentiam facere debent. Ad impietatem homicidij, anima cor adhibet: ad * lucrum auaritiæ, artificio & astutia vtitur: simul ambo malum faciunt, quare & simul pœnitentiam agere debent. Quoniam igitur Esau non legittime pœnitentiam fecit, reprobatus est. Quamobrem non pœnitentia imbecillior fuit, ad reconciliandum peccatorem: sed leuitas actionis, radicem acerbitatis continebat in mente, quemadmodum ait Apostolus Paulus. Herbam detondit, at radicem reliquit: & videbatur pœnitentia, at non erat pœnitentia: sed * impostura. Lacrymatus est,

* al. iudex aduenit.
Hebr. 9.
Rom. 6.
* ἐνσκήπτων,
Apostrophe ad resipiscentem.
† κίχρησι θεῷ.
* πρωτοπλάστους
Gen. 3. 3.
* al. solum.
Gen. 3. 3.
Eccl. 25.
* al. intelligentia
Gen. 3. 5.
† Fructum duplicem dicit, ob geminam scientiam, boni scilicet, & mali.
Genes. 3.
Eccl. 25.
Ibidem.
Vide Scholia.
† ὑπαίτιον.
* al. Verbo infamant hominem, nullam enim hinc manus iniuriam infert.
Luc. 7. 16.
Gen. 25. 27.
Deut. 6. &
Matth. 22.
Luc. 10. &c.
* ἐνθυλλαις.
De his, in Schol.
† al. domus, vini, sed rectè ...
† al. velut simul ad opus concurrentia, condemnantur.
* ...
Gen. 25. 27.
Heb. 12.
Heb. 12. &
Deut. 29.
* ...

Genes. 27. & Heb. 12. est, non quia peccauit, sed quòd Deum non illuserit. plangebat, postulans benedictionem: non vt Deo gratias ageret, verum vt carnalibus frueretur. intus radix erat amaritudinis: at folia, id est, verba in ore. mente impietatem cogitabat: & ore benedictionem curabat. occupabat mentem malitia: & per solam A
** ἐμπορεύσασθαι* linguam, voluit benedictionem * lucrari. Sed ista cur dico? vt tu, si amaritudinem in anima habeas; primùm eam radicitus euellas, ac postea sic ad Deum accedas. Non nouit medicus dolorem ac morbum ægrotantis: verum non sic *NOT.*
Esai. 43. Deus. Ideo pœnitentem nosse oportet, vbi vulneratus sit. Dicit igitur Deus, velut medicus: Dic tu * primum peccata tua, vt iustificeris. & ne alia pro alijs dixeris: nam tibi ipse iniuriam facis. Luges instar Esau? & interius excandescis tamquam serpens? non te † admittit Deus, sic pœnitentem; si ipsum de venia obsecras, & iram aduersus aliquem foues: efficerisq. instar Esau, contra Iacob, qui optabat benedictionem accipere, & sperabat Deum ipsi in necem fratris auxiliaturum: factusq. est fletus eius execrabilis: quoniam luctum parentibus conciliauit. Quem rogabat, vt ipsi benedictionem impertiretur; hunc mori optabat, dicens: quando morietur pater meus, & occidam Iacob fratrem meum? Non solum, fratricidã eum iracundia atque indignatio effecit; sed etiam parricidam: nam semper malitia occultata, scelus adauget. Vnde progressu temporis, ipsum etiam Deo odibilem excandescentia reddidit. Nosti an peccaueris; & num spiritale sit peccatum, an carnale? quemadmodum nosti, ita & pœnitentiam facito. Nam pœnitentiæ non est impossibile neque difficile, etiam mortuam animam, viuam exhibere Deo. Peccatum spiritale, ad mortem respicit, ait Ioannes. Sic ergo pœnitentiam age, quasi de vita desperares: vt per mortem corporis, animæ mortem extermines. Dixit quoque ad suos discipulos Saluator: qui perdit animam suam, inueniet eam. quo pacto? quoniam qui mori per pœnitentiam eligit: per gratiam in ipso viuet. Incurabilia medici non sanant, inquit: neque cuncta peccata Sacerdotes placant atque conciliant. Et quomodo quidam putant, se in Ecclesia quoduis peccatum iure ligare, ac soluere? Nam & impius Sacerdos ille, qui soluere conabitur, quæ ligauit Deus. Solius quippe Dei est, fratres, a mortuis suscitare: at pœnitentiam etiam concessit hominibus, in malis incurabilibus. Dauid insanabile habebat vulnus: at ita illum sanauit pœnitentia, vt neque † cicatricem retinuerit vulneris. per pœnitentiam quippe eius, adductus est Deus, vt exterminaret adulterij & homicidij maculam. Non per sacerdotes, & vitulos: verum pœnitentia, omnem Manasses impietatem deleuit. Moysi præcepit Deus, vt cunctas gentes chanaan disperderet, atque exterminaret: & absque sacrificijs ac sacerdotibus, confessio Gabaonitas non solum conseruauit, verum etiam vt Israeliris aggregarentur, effecit. Fides, per conuersionem ad Deum, meretricem Rhaab, sanctis adnumerauit; cum & meretrix esset, & chananæa: quam conditionem vtranq. lex capitalem esse decreuerat. Ammanitas, & Moabitas in æternum cum exhæredasset, abdicassetq. Deus; Ruth licet Moabitidem, inter pias mulieres admisit: quippe ex qua, sanctissimum Dauid produxit: cuius reuera iniquitatis, vera pœnitentia effecit, vt ne vestigium quidem in illo remaneret: quippe quæ ira adulterij cicatricem * deleuit, vt etiam a constuprata Bersabee, Salomonem Regem constituerit. Sicut etiam ipse pœnitẽs precarus erat, dicens: Secundum multitudinem miserationum tuarũ, dele iniquitatem meam. Exauditusq. est vir, non per sacerdotem ac legem: sed per pœnitentiã, quæ in Ecclesia prædicatur: quia eximia * & admirabilis est pœnitentia, quoniam etiam legem superabat. Rectè quoque ait: in pœnitentia, & in Deo meo trãsgrediar murum. nam lex veluti murus, impium vetat ad Deum accedere: at pœnitentia alas ei præbens, efficit vt altius euolet vsque ad conspectum Dei. Superat sententiam: & per pœnitentiam, subijciens se Deo, ostendit Sacerdotibus legis, quæ ipsi placare ac conciliare nequeunt, pœnitentiam facili negotio

Marginalia: * al. primus. — † al. non tuã eiusmodi pœnitentiam accipit Deus. — B — Gen. 27. — Abd. 1. — NOT. — Ioan. 5. — C — Matth. 10. 16. — Ioan. 12. — ὑποψία hæc videtur esse hæreticorum Nouatianorum: contra quos, hic Ephræm. — Pœnitentia Dauid. — † ὡς μηδὲ οὐλήν. — Locus Gregorij Nazianz. in orat. in sanctũ Baptisma, contrarius videtur: sed bene examinatus, nõ reperitur contrarius. — D — Heb. 11. — Deut. 24. — * ἐξαλείψασα. — 2. Reg. 11. — Psal. 50. — E — * ὑπερφυής. — Psal. 17.

A negotio efficere. propinqua Saluatori est eius potentia: quoniam quos lex non iustificat, pœnitentia perficit. Non erat perfectus Dauid, quoad legem: at certe Ecclesiæ * prædicatione iustificatus est. Pœnitentia multos conseruat: at * al. præconio.
legis gladius contra eos est: quippe * quæ eos tenet vt de medio tollat, nisi legi- * al. qui.
time resipiscant. Væ hæreticis, dicentibus non esse pœnitentiam. ex his enim insi- Contra hæreticos
pientes sunt, qui dicunt, non est Deus. Nam si in hominibus infirmis, & me- pœnitentiã negantes.
dela indigentibus, non est pœnitentia: simile erit dicere, non est Dominus Deus. In lege veteri, pœnitentia viguit, vbi supplicij metus in transgressores exacuebatur: & in Ecclesia non erit pœnitentia; vbi gratia, & dignis & indignis, sicut sol exoritur? Elegit Deus proprias sententias in Synagoga mutare, vt pœnitentiæ gratificaretur: & in Ecclesia ipsam repudiabit? Non est sane, sicut
B hæretici dicunt: nam pœnitentia, Ecclesiæ vnita est; nouitq. eos qui non per- Hæreticorũ errores confutantur.
manent in impietate, Deo adducere, atque reconciliare in vitam æternam. Ipse dixit, septuagies septies remittendum esse in nos peccantibus: & non vincet ho- Matth.18.
mines, benigne cum ijs agens? Publicanus sua humilitate, vicit Pharisæum: Luc.18.
& tu dicis Deum benignum non esse? In iustificationibus legis, sese iactabat pharisæus: at publicanus sua adnunciabat peccata; & sine opere, pœnitentia confi- Ibidem.
tentem iustificauit. cur ita? vt multi ad pœnitentiam conuertantur. Et tu negas Deum benignum esse; negasq. peccatorem ab eo ad pœnitentiam recipi? Dic Esai.43.
* primus peccata tua, vt iustificeris, ait Deus. Tantam indulgentiam in cru- * al. primum. sed apud 70. est primus, vt hic.
delitatem conuertis, o hæretice? A verbis inchoat pœnitentiæ principium: quoniam quæ verbo fit confessio, initium pœnitentiæ est; propterea & salutis initia
C dantur publicano. nec perfecte ipsum debitis liberarunt: quia nondum perfecte pœnitentiam fecerat. Disce Dei rigorem * & accuratam exactionem; & in- * ἀκρίβειαν.
tellige pœnitentiæ vtilitatem. Pro actionis ratione, mercedem tribuit. Verbo confessus est: & ad efficacis pœnitentiæ profectum receptus est. Nã quid Publicanus ait? Domine, inquit, propitius esto mihi peccatori. Quid vero ad ea Christus? Luc.18.
Amen dico vobis, quia iustificatus descendit publicanus supra pharisæum. Non Ibidem.
dixit, quòd a * condemnatione liberatus, iustificatus sit; vt formam tribuat, quo * καταδίκης.
pacto strenue pœnitere oporteat: sed plusquàm pharisæum, iustificauit ipsum; vt a comparatione discamus, resipiscendum esse non solo verbo, sed etiam opere. Iustificata est Sodoma a Hierusalem, sicut ait Propheta Ezechiel: non ob Ezech.16.
virtutem, sed propter excessum impietatis Iudæorum, si cũm Sodomitis con-
D ferantur. Sic quoque Publicanus est iustificatus, in comparatione ad pharisæũ. Luc.18.
Latro, confessus verbo, saluatur: non enim supererat ei tempus, vt etiam opere Matth.27.&
pœnitentiam ageret. Ex mutatione, animi propositum, & voluntatem effica- Luc.23.
cem ostendit: quia si spatium temporis habuisset, strenue resipuisset. Quemadmodum igitur verbo potest impius cõdemnari: ita etiam verbo pius effici potest. Moyses etiam tacens clamabat ad Dominum: ergo etiam cogitatione consequi Num.12.
licet remissionem. Orabo spiritu, inquit Apostolus Paulus, orabo & mente: vt 1.Cor.14.
significet vtrumq. vtile esse; & vnumquodque quando fuerit tempus, posse fieri. Sin vero & alterutrũm e duobus solum; spiritali attendendum est contemplatio-
ni. Ad te sermonem conuerto, qui pœnitentiam obliteras, ac reijcis: quoniam Apostropha ad pœnitentiæ contemptores, atq; hæreticos.
& in Ecclesia mos eius seruatur, ac ratio. Noui, te dicere, post baptisma non
E esse pœnitentiam: verum non recte dicis. Qui enim adoptionis nobis gratiam per baptisma donauit, nonne etiam remissionis peccatorum gratiam præbebit? Qui magna donat, in paruis non se benignum exhibebit? Qui mortuis resurre- A MAIORE AD MINVS, EXEMPLA.
ctionem concedit, infirmis sanitatem non dabit? Qui cœcis oculos donat ad videndum; eos distillatione laborantes ac lippientes, non exteret atque deterget? Qui vibices ac cicatrices purgat: scabie laborantes non curabit? Qui libertatem ex seruitute tribuit; defensionis colloquium auersabitur? Qui adoptionem præstat; confitentem filium non suscipiet? Ex seruo, filium effecit: & aberrantem filium

† τὸ πάντων ὑπέρτερον. filium non assumet? Magnum, & quod cuncta † superat, non ægrefert Deus, se A
nimirum hominum vocari patrem: & pusillum renuet, vt filiorum confitentiũ
*al. propitiatio. *propitiator fiat? Non assentimur tibi, o hæretice, volenti diuinam damnare
CONTRA HAERETICOS. benignitatem. Habeo fontem, & tua non indigeo siccitate. Habeo Christum,
& tuam redarguo iniquitatem. Pro nobis mortuus est: & non intercedet pro
nobis? Pro nobis dignatus est crucifigi: & misereri recusabit? Si tantopere dilexit nos, vt etiam alapis propter nos cæsus sit; & cum fontem habeat misericordiæ, esurientes despiciet? Si quis diuitijs abundans, seruum aut filium redimere velit; proponatur autem ipsi, vt pretiũ redemptionis pendat, vel moriatur; nonne pretium persoluere malit? Si Christus fontem misericordiæ non haberet; fortasse quis diceret, eum ideo mortuũ esse, quòd non haberet vnde dilectum re-
* ὑπερφυές. dimeret. Rem summam * & eximiam fecit: & vilem atque abiectam ipsi non B
præstabit? Nos, cum impij essemus, non repudiauit: & resipiscentes non suscipiet? Peccantes ad se inuitat, & allicit: & conuersos auertet? Maledicorum
* al. & in orãtes, misericors non erit? misertus est: * & obsecrantibus, misericordiæ viscera non præbebit? Verum semel, inquies, miseretur, & posterius punit. Quid? hodie ne pater est; & cras inimicus efficitur? hodie amat atque desiderat: & cras, ob paupertatem odit? Hodie benignus est: & cras inhumanus, atque crudelis? hodie adulationibus at-
οὐκ ἐμπαίζεται. que blanditijs inductus, facit ac præbet: & cras, prudentior factus, se illudi * non
* al. non est ita vt dicis, o homo sinet? Apage, non est id, * quod dicis, o homo. non est, inquam: inuariabilis enim Deus est, & incommutabilis. Idcirco etiam Paulus ait, sine pœnitentia esse do-
Rom. 11. Matth. 6. na Dei. Et quomodo, qui orare iussit, ac dicere: Dimitte nobis debita nostra; dimittere pœnitet? Numquid ad catechumenos dixit, vt orarent? Nonne Chri- C
stianorum est oratio? Quo pacto ergo dicis, post baptisma non esse pœniten-
Heb. 6. tiam? Imo, inquit, Paulus ait, impossibile esse, eos qui semel illuminati sunt, rursus renouari ad pœnitentiam; rursumq. crucifigere sibimetipsis Christum,
* al. mentem ac sensum hæresis. & transgressores recipi. Breuiter ergo tibi sensum * dicti exponam, ne in longam
Sententia Apostoli explicatur. narrationem oratio protrahatur: non de pœnitentia id dixit Paulus; verum de secundo baptismate, quòd iterum baptizari eum sit impossibile, qui semel in
Rom. 6. Christo baptizatus est. quoniam idem ait Apostolus: quicumque in Christo
† al. baptizati sumus, in morte eius baptizati sumus. baptizati † sunt, in morte ipsius baptizati sunt. Propter baptisma igitur, dixit impossibile esse, eos qui prolapsi sunt, rursus crucifigere Christum, id est, rursum baptizari. Vna est Crux: vnum est (inquit) etiam baptisma. Si secunda
Ephes. 4. Heb. 6. crux est, erit & secundum baptisma. Ad Hebræos quippe scribens, volebat D
ostendere, Christi baptisma non esse commune. de baptismate igitur loquitur:
* τῷ νομικῷ. putabant enim id * legali esse simile. Vt ergo persuaderet ijs, diuinum illud esse;
Heb. 6. dicit, apud nos impossibile esse, eos qui prolapsi sunt, iterum baptizari. nam diuersa ipsi faciunt baptismata. Quemadmodum etiã antea, de purificatione verba faciens, reprehenderat: & Christus quoque ostenderat, legale baptisma esse commune; cum diceret, pharisæos assidue baptizari ac lauari, cum essent immundi.
Matth. 23. Ait enim: ne quod foris est calicis, & paropsidis laues: sed quod intus est, ple-
* al. immũditie. num rapina & * amaritudine. Non ergo dixit Paulus de pœnitentia, impossi-
Heb. 6. bile esse semel illuminatos resipiscere: sed, de non rebaptizando. Tu quidem cogitationibus, ac solis verbis perperam vsurpatis vteris: at ego tibi, re ipsa, ac sensu vero, testimonium Apostoli proferam. Ostendo tibi verba tua calumniari, E
falsoq. accusare Apostolum; teq. ad pœnitentiam cohortor. Galatis a fide dissi-
Gal. 4. dentibus, quid dicit? Filioli, inquit, mei, quos iterum parturio, donec formetur
† al. doloribus Pauli. Christus in vobis. quoniam geniti erant * parturitionibus Pauli, id est, tentationibus & ærumnis ipsius. Et cur dixit, quos iterum parturio: nisi quòd iam in Christo baptizati essent? Si autem ciuitatis Ecclesiam totam fidelium hominum, qui a fide recesserant, non abiecit; perspicuum est, & in ea quæ ad Hebræos est,
Heb. 10. ipsum pœnitentiam non repudiasse: verum secundo, aut sæpius baptizari, labe-

factasse

A factasse ac refutasse. Numquid dicebat ad non baptizatos: Currebatis bene; quis vos fascinauit veritati non obedire? Numquid dicebat non baptizatis: Tanta passi estis sine caussa? si tamen sine caussa. Nonne ad non baptizatos aiebat: qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei? Quòd si Apostolus credentibus non præcidit pœnitentiam; tu dicere audebis, post baptisma pœnitentiam non esse? Dauid dicit: Spiritum sanctum tuum, ne auferas a me: & quomodo qui post gratiam Spiritus sancti peccant, non habent pœnitentiam? Propheta erat: at post peccatum, pœnitentiam egit, & Deus ipsi veniam concessit: mihi autem legitime pœnitenti non indulgebit? Dicit ille: Redde mihi lætitiam salutaris tui: ablata quippe ab eo per adulterium erat, verum per pœnitentiam reddita est: quoniam deinde ad

Gal. 3. 5. Gal. 3. Ibid. Gal. 3. Psalm. 50. Ibidem.

B mortem vsque prophetauit. Petrus Apostolus, post acceptum apostolatum, cum virtutes fecisset & signa per gratiam Spiritus sancti, & baptizasset in Hierusalem, negauit Christum; & facta pœnitentia, non est repudiatus: fleuit enim amare, & dulcedinem gratiæ consecutus est: nam Christus ipsi condonauit. non enim remittere poterat homo. Scandalizatus autē erat præsenti comprehensione: & non Deum negauit, sed scandalū crucis; pro excusatione adducens comprehensionem Christi: quare & Deus, ipsi præter opinionē ac voluntatem neganti, citius ignouit. Deus erat Christus, etiam ante crucem: verum diuinitas cunctis super terram occultabatur. Non videbat Petrus id, quod inuisibile erat: sed in id, quod cernebatur, tunc raptus, cecidit: verumtamen cum pœnitentiam egisset, admissus est. Ne pro contemptionis prætextu, adducas Petri negationē: ille

Matt. 26. Luc. 22. De hoc, vide Scholia. Similia sunt apud Theodorit. in Orat. de Caritate.

C quippe imprudens abreptus est: at tu fidē constanter, & imperturbato animo habere, atque tueri debes. Diuturna confirmatus doctrina, mox Christum obtinuit, & veniam consecutus est: ignoras autem tu, an dimiserit, aut non? Neque enim licet hominibus, ista concedere, quamuis fuerint vt Noē, & Iob, ac Daniel. Necessitas respondet pro Petro: & comminationes mortis, ijs qui sine necessitate quid tale committunt. Tenebræ enim sunt dies Domini, & non lux. Est ergo pœnitentia, o homo: nam nihil Deo impossibile. Illis porro non est pœnitentia, qui ad peccandum pœnitentia abutuntur, tamquam ad lucrum & quæstum. Qui perseuerat in peccato, spe pœnitentiæ; non obtinet pœnitentiam. & in talibus dictum est, non valere pœnitentiam: quia Deum illusoribus oblectari arbitrantur. Qui Deum despicit, vt Deo placeat; quo pacto pœnitentiam possi-

De hoc, in Scholijs. Amos 5. Illud explicatur in Schol.

D det? Qui nouit peccatum perniciosum esse, & ab eo non abstinet; indignus venia post mortem erit: quoniam nequitiæ seruum se reddidit. In iudicio non est pœnitentia: quia index non ad ignoscendum consistit, verum ad dijudicandum ex actionum confessionibus. Sententia in iudicio sequitur: & quomodo possibile erit, pœnitentiam in resurrectione agere? Si *tamen resurgeremus ad liberorum propagationem, & alium vitæ statum; spes nobis esset pœnitentiæ, tamquam rursus vitæ exercitium habentibus, & voluntatem liberam, & mentem atque cogitationem in nostra potestate. Nemo vidit latronem coram *tribunali vinculis liberum, neque adulterum, neque sepulcrorum depopulatorem secure incedentem: sic igitur & in iudicio, pro vinculo habemus reprehēsionem, & pro custodia increpatoriam *exhibitionem, ac pro seruitute conscientiam; &

** al. si enim resurgeremus. *al. corā Iudice. A SIMILI. *[illegible]*

E voluntatis impetum otiantem atque cessantem, ob iudicis inquisitionem. Non prædico pœnitentiam, vt non contemnas: sed neque reijcio eam, vt non desperes. Non dico, vt nunc despicias; & tunc pœnitentiam agas. Non doceo in vita peccare, & in iudicio resipiscere. Ait etiam propheta, in inferno confessionem non esse. Licet quoque peccantibus nobis post baptismum, pœnitentiam agere: non licet autem in pœnitentia spem ponentes contemnere. Si scienti bonum & non facienti, peccatum est illi: multo magis malum scienti, & illud facienti. Si porro res bona sit pœnitentia; qui eam differt, malum facit: & hæc,

Psal. 6. Esai. 38. Iac. 4.

aduersus

† *Locus in græco, de mendo suspectus videtur.* aduersus eum indignabitur,& conquereretur; quòd putarit ipsam † reformidare A
malum, ita vt iuuare te nequeat. Quòd si vitio, & malitia gaudens, in ijs perseueras; etiam te auersabitur: quoniam cum eius bonitatem nosses, nequitiam
illi prætulisti. Pœnitentia remissionem prædicat: non libens autem admittit
spernentes ipsam. permanet vero cũ ijs qui conuertuntur:& in malitia perdurantes
Prou. 18. tes detestatur. Audi quid dicat Deus: Impius cum in profundum malorum ceciderit,
Prou. 1. 21. derit, contemnit. Proinde ait: Clamabunt ad me, & non exaudiam eos. Dicis
Mich. 3. & Zach. 7. post baptisma, non esse pœnitentiam? Et quomodo ait Euangelista Ioannes,
quòd Christum aduocatum habeamus apud Patrem: & quòd ipse propitiatio
1. Ioan. 2. pro peccatis nostris sit; non pro nostris autem tantum: sed etiam pro vniuerso
mundo? Et seipsum comprehendit Sanctus; vt ostendat transire etiam pœnitentiam
tentiam ad eos, qui post tantam talemq. gratiam peccarunt: & tu dicis, post B
Matth. 18. 25 baptisma, pœnitentiam non esse? Tu seruus ille es nequam, qui talentum fodit
dit in terra. non enim pœnitentiam prædicasti; vt sermo per eam, animas peccatorum
catorum in salutis acquisitionem, a condemnatione lucrifaciat. Discite igitur
impium ac nefarium esse, non parere pœnitentiæ. Cum ergo a talento hic sermonem
† ταλαντίζωμεν. monem auspicati simus, in talenta † terminemus, Deo salutem nostram multiplicantes:
plicantes: vt in resurrectione vniuersali nos recipiat, misericordia ac commiserationibus,
rationibus, & benignitate Domini nostri IESV Christi: Cui gloria, & potentia,
in sempiterna secula seculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES. C

IN longissimo hoc suo de Pœnitentia Sermone, aut potius Tractatu, mira ingenij acrimonia, doctrina, atque iudicio Auctor ex fontibus sacrarum Scripturarum veteris & noui Testamenti, præclare, erudite, ac plene vniuersam naturam atque conditionem veræ Pœnitentiæ persequitur, tractat, & explanat, variosq. eius effectus & vtilitates eximias proponit; & quæcumq. ad eam illustrandam pertinent, in medium adducit. Ad hæc, falsas hæreticorum sententias acerrime confutat, & veritatem vbiq. tuetur, plurimaq. Scripturæ loca huc facientia citat, conciliat, & explicat, sicut Lector singula diligenter peruoluendo, reipsa comperiet. Cui, si & alios huiusce Argumenti, tam græcos quàm Latinos, placebit videre Auctores, eos alibi a nobis copiose, sigillatimq. citatos inueniet in Scholio 4. Sermonis S. Patris nostri Ephræm de Pœnitentia, tom. 1. cuius ibi initium est: Quis obsecro, secum cogitans, expendensque, *&c.] quo Lectorem diligentem remittimus.*

Ipse sibi populus in Ecclesia, Sacerdos quodammodo efficitur, *&c.] Hic ne quis hæreticus* D
impostor ansam cauillandi, & verba Auctoris nostri in prauum sensum detorquendi, capiat; dicimus Sacerdotium secundum doctrinam catechismi Concilij Tridentini, in sacris litteris reperiri duplex: vnum exterius, alterum vero interius. Externum quidem Sacerdotium est, quod non omnium fidelium competit multitudini, sed certis dumtaxat, ijs scilicet, qui legitima manuum Episcopi impositione, sollennibusq. sanctæ Ecclesiæ cerimonijs instituti, & Deo consecrati, ad aliquod proprium sacrumq. ministerium adscribuntur; quodq. solum ad ordinis Sacramentum pertinet. At interiori Sacerdotio omnes fideles, præsertim vero iusti, post Baptismum Sacerdotes dicuntur. de quo, ita in Apocalypsi cap. 1. habemus: Christus lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo & Patri. *Et in priori Petri Epistola, cap. 2.* Et ipsi tamquam lapides viui, superædificamini in domos spiritales, sacerdotium sanctum, *&c.] ac paullo ibidem postea:* Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, *&c.] Et apud Esaiam, cap. 61. sic:* Vos autẽ vocabimini Sacerdotes Domini, ministri Dei omnes, *&c.]*
Et de hoc interno Sacerdotio, hic verba S. Patris nostri Ephræm sunt intelligenda, dum dicit: Ipse E
sibi populus in Ecclesia efficitur Sacerdos, *&c.] quod ipsum etiam consequenter Scripturæ locis a se citatis ibidem demonstrat, subiectisq. verbis aperte declarat, atque confirmat, nimirum istis:* At in Ecclesia etiam peccatores pœnitentiam agentes; Sacerdotes fiunt: quia seipsos Deo tamquam victimam offerunt, *&c.] De quo, plura videre licet in varijs apud SS. Patres locis, ac præsertim apud S. Basilium, lib. 2. de Baptismo, cap. 8. & S. Augustin. lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 10. & S. Leonem Pap. serm. 3. in anniuersario suæ assumpt. ad summum Pontificatum. siue vt antiqua Leonina magisq. probata ibi habet lectio: in anniuersario suæ ordinationis, siue consecrationis. cum & tres illi Sermones (vt ex ijs colligitur) potius in anniuersario consecrationis die, quàm electionis siue assumptionis suæ, censeantur habiti: sicut & in nostris ibi obseruationibus ostendimus.*

Adhuc

A Adhuc tres dies, & Niniue ſubuertetur.] *Locus eſt Ionæ 3. & ſic cum Auctore noſtro legunt 70. pro quo, in vulgata eſt:* Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.] *quomodo etiam conſormiter habent, Aquila, Symmachus, Theodotio, Syrus, Hebræi, & cæteri. ſuſpicaturq. Theodoritus, etiam 70. legiſſe atque vertiſſe* (quadraginta) *& librariorum vitio factum eſſe* (tres). *Sed contra hoc alij dicunt, non eſſe veriſimile omnes codices eſſe corruptos, verum ſeptuaginta reuera ſic vertiſſe,* (adhuc tres dies) *quia poſt factum verterunt, & Niniuitæ triduo per pœnitentiam commutati ſunt. cum & verbum hebræum* (ſubuertetur) *poſſit etiam ſignificare* (conuertetur.) *vt ſit. Adhuc tres dies, & Niniue remedio Pœnitentiæ conuertetur. & huic Ternario numero hic noſter inhæret Ephræm, cuius etiam pulchre conſequenter myſterium exponit, varijsq. applicat.*

Poſtea vbi eſt: O pœnitentiæ gratiam, quoniam mundum tribus diebus inſtruxit, &c.] *al.* [illegible] i.ad ſalutem inſtruxit, &c.] *vt referatur ad tempus trium dierum, quibus Ionas prædicauit Niniuitis, eosq. ad ſalutem reduxit; & per mundum intelligatur Niniue, per quam*
B *& hic poſtea totum intelligi mundum clare oſtendit, ac in Niniuitis omnem humanam naturam, &c.*

Tu dixiſti Domine, quòd abyſſum velut vas vnguentarium reputet, &c.] *Adludit ad verba Iob 41. vbi pariter apud 70. ſic legitur:* Feruere facit abyſſum, tamquam officinam ærariam: putat autem mare, tamquam vas vnguentarium, *&c. græce* [illegible]] *quomodo etiã cum pleriſque alijs legit Olympiodorus. Aquila autem & Symmachus, ille quidem æquiualente ac clariore vocabulo reddit* ([illegible]) *: hic vero,* [illegible]*, id eſt, vt ebulliens condimentum) cui fere vulgata lectio conſonat iſta:* & ponet quaſi cum vnguenta bulliunt, *&c. Iob 41.*

In lege non ſolum idola demoliri fecit Deus, & aras atque delubra: ſed & cineres incenſorum lapidum, atque lignorum extra caſtra eijci, &c.] *De ſubuerſione idolorum, & ararum ac delubrorum, clarus eſt locus Deut. 12. At de incenſorum lapidum atque lignorum cineribus extra caſtra eijci ſolitis, nihil expreſſe inueniri arbitror in lege: ſed 4. Reg. 23. ſic Ioſiam feciſſe, aperte*
C *habemus, quo reſpexiſſe Auctorem hic noſtrum veriſimile eſt. Colligitur tamen ſatis etiam ex lege, omnia eiuſmodi prophana, nefanda, & anathematizata, neceſſario extra caſtra debuiſſe proijci. Nam ſicut poſtea extra templum & Vrbem: ita tunc eum in tentorijs ac tabernaculis adhuc populus verſaretur, omnia immunda & prophanata extra caſtra proijciebantur. ſicut Leuit. 14. & alibi etiam patet in leproſis, ac ſimilibus; vt in Maria ſorore Aronis, num. 12. Et ad id adludens S. Paulus Hebr. 13. ait Chriſtum extra portam paſſum, veluti anathema factum pro peccatis noſtris. ſubditq. ibidem ſic Apoſtolus: Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium eius portantes, &c.] Vt mirum hic videri non debeat, quòd S. Ephræm dicat cineres abominandos extra caſtra legis tempore, ac præcepto etiam Dei proijciendos. Nam cum expreſſis verbis iubeat idololatrica omnia comminui, confringi, comburi, diſſipari, ac de locis fidelium diſperdi, (ſicut ex varijs Scripturæ conſtat locis, nimirum Deut. 12. & Leuit. 26. ac 4. Reg. 23. &c.) ſequitur neceſſario etiam cineres ipſos in prophanum locum proijciendos; quem Auctor noſter ad Scripturæ veteris loquendi & agendi normam, appellat hic extra caſtra. ſicq. de morticinijs Nadab & Abiu cælitus combuſtis, iuſſit Moyſes in Leuitico cap. 10. extra caſtra efferri, & quod ibidem dicitur, foras eijci, &c. Ex quibus omnibus, & ſententia, & frequens citandi con-*
D *ſuetudo Auctoris innoteſcit, qui in hoc de Pœnitentia tractatu, ſicut & interdum alibi, raro allegat certi alicuius ſacræ Scripturæ loci propria verba: ſed vel adludit ad aliquem certum locum, non citatis Scripturæ verbis; vel exprimit veritatem ac ſenſum Spiritus ſancti, ex varijs Scripturæ locis deſumptum.*

Attende, ne ſupernates aquis, veluti aues piſcibus gaudentes: duplici enim cum ſint natura, impuræ cenſentur, &c.] *Amphibia ſupponuntur vt impura in lege, tamquam duplici natura conſtantia. Et eiuſmodi videntur aues ſupernatantes aquis ad piſces capiendos (de quibus hic Auctor) quia & aërem, & mare incolunt: & quamuis ſe aquis non mergant, illis tamen ſupernatantes, madent & humectantur. Talis quoque eſt, qui quamuis præterita delicta opere nolit exequi, in eorum tamen recordatione cunctatur ac hæret; non mergitur illorum aquis, illis tamen humectatur, ac ſi ſupernataret: quare eſt velut in aëre, dum ab opere abſtinet; eſt in aquarum ſuperficie, dum ſiſtit in affectu, & memoria peccatorum, &c.] Quãquam tamen etiam illud de auibus immundis hic ab Auctore adductum, poſſumus recte conuenienterq. intelligere & explicare non de immunditie legali: ſed quòd*
E *tales fere omnes ſint natura impuriores alijs auibus, quæ in aëre aut terra victitant; vtpote carniuoræ, piſciuoræ, rapaces, nigræ ſubſtantiæ, fœtidæ, & comeſtu inſuaues, atque inſalubres: & propterea in dæmonum, & peccatorum ſimilitudinem, illas hoc loco noſter adduxit Auctor.*

Dixit etiam quidam ex Prophetis in Eccleſia Dei: Ne lacrymis vituperetis, &c.] *Iſtud cum alia interpunctura, in alio græco MS. ſic legitur:* Dixit quoque quidam prophetarum: In eccleſia Dei, ne vituperetis lacrymis, &c.] *Vbi prior lectio mihi magis probatur: cum illud* (In eccleſia Dei) *plane exiſtimem non eſſe de Scriptura ſacra; ſed coniungi debere cum ſuperiore verbo,* (dixit in eccleſia Dei:) *quare & prior hic retinenda lectio. neque enim videtur voluiſſe aliquem ex antiquis Prophetis citare, ſed quempiam magnum tunc in Eccleſia virum, qui donum habebat prophetiæ, cuiuſmodi plurimos temporibus illis Apoſtolicis fuiſſe legimus: qualem inter alios extitiſſe Ioãnem*

monachum, siue eremitam Aegyptium, habemus in primis ex Romano Martyrolog. vbi sexto Calend. April. de eo sic reperitur: A In Aegypto, S. Ioannis Eremitæ, magnæ sanctitatis viri, qui inter cætera virtutum insignia, etiam prophetico spiritu plenus, Theodosio Imperatori victorias de Tyrannis Maximo & Eugenio, prædixit. De quo eod. etiam locupletissimum testimonium præbent inter Græcos, Theodoritus hist. lib. 5. cap. 24. Sozom. lib. 7. cap. 22. Euagrius in vit. Patrum. Palladius in Lausiacis, cap. 22. Nicephorus lib. 12. cap. 29. &c. ac inter Latinos, S. Augustinus de ciuit. Dei, lib. 5. cap. 26. & de cura pro mortuis agenda, cap. 17. S. Hieronymus ad Ctesiphont. contra Pelagianos. & Ruffinus hist. lib. 2. c. 32. &c. Fuisse quippe semper à temporibus Apostolorum in Ecclesia spiritum ac donum prophetiæ, nulli ambigendum est: quod & Iustinus Martyr in dialog. cum Tryphon. confirmat, sic scribens: Apud nos enim hucusque prophetica extant dona: vnde & vos intelligere debetis, quæ olim in genere vestro (de Iudæis intelligit) fuere, ea in nos esse translata, &c.] longeq. ibidem postea: Est (inquit) apud nos videre, & fœminas & masculos dona a spiritu Dei habentes, &c. secundum illud Ioel. 2. Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ, &c.] Ex quibus satis patet, pro- B phetiæ donum semper a tēporibus apostolicis fuisse & perseuerasse in Ecclesia, vt mirū non sit tales quoque viros a S. Patre nostro Ephræm hic & alibi haud infrequenter nominibus etiam non expressis citari, ac celebrari. Sensus porro verborum eius, ex loci circumstantijs hic colligitur talis: Dixit quidam ex prophetis in Ecclesia Dei: Ne fictis lacrymis vituperetis religionem Dei, ac pœnitentiam, &c. illudq. ex hic consequentibus, certius ac verius, clariusq. euadit.

Summæ totius vsuræ, maiores comparatione reddentur tibi, &c.] Vbi per (summam) intelligit Auctor res & bona huius vitæ; sicut etiam dum ibidem in hæc consequenter subijcit verba: Scio te summam ipsam aspernaturum, &c.] Fœnus vero & vsuram, hic bona appellat sempiterna, quæ si conferantur (inquit) cum temporalibus, videbuntur instar Solis, quo exorto nemo lucernam accendit, &c. Sicq. in altera vita (vt infra dicit, atque amplificat) nullus erit vsus rerum humanarum ac temporalium, &c. ostenditq. postea iustos ac sanctos longe plura, multoq. maiora bona ibi habituros, quàm in terris acceperint, &c. Ex quibus, quid distincte hic per (τὸ κεφάλαιον, id est, summam) & (τὸν τόκον, id est, fœnus, siue vsuram) intelligendum sit, cunctis satis liquescit atque innotescit. C

Paradisus regio est quietis Sanctorum, sicut & Dominus ait in Euangelio, &c.] Locum huius certum non inuenio expressum in quattuor Euangel. nisi forte illud Matth. 8. alludens indicare voluerit: recumbent cum Abraam, Isaac, & Iacob, in regno cælorum, &c. sunt sane ad illud Saluatoris in passione alludit, quod Latroni in cruce dixit: Hodie mecum eris in paradiso. nam cum istud illi dixit, promisit ei requiem Sanctorum, sicut & plures Doctores istum locum Luc. 23. intelligere, atque exponere apte congruenterq. videntur.

Dicit enim Ioannes: Arbores in folijs sanitatem portantes, & in folijs suis vitam æternam, &c.] Quàm frequens in suis sit allusionibus Auctor, etiam hinc, & ex alijs postea sequentibus patet: non enim hic præcise citat verba Ioannis, sed alludit duntaxat ad illud, quod in Apoc. 22. habetur: ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, & folia ligni ad sanitatem Gentium, &c.] Et sic de potione tepida, quam non multo hic postea commemorat Auctor, clarum est, quòd respiciat ad id quod Angelus scribit ecclesiæ Laodiciæ: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: sed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo, &c.] at- D qui hæc citra controuersiam est tepida potio, de qua Ioannes loquitur, Apoc. tertio. & sic de alijs.

S. Paulus sub Nerone mortuus est, & in suburbijs Romanæ vrbis sepultus.] Vbi fort. per μνημεῖον ἁμάρτημα, locum sepulturæ pro martyrij posuit loco, qui in suburbanis fuit in via ostiensi ad aquas Saluias, vbi hodie Ecclesia siue memoria est Trium fontium. aut sane hic loquitur Auctor de prima Pauli sepultura sub Nerone (quæ fuit ad Catacumbas, teste S. Gregor. in lib. 3. epist. 30. ad Constantinā Augustam.) sicut & ipsius hæc de eo verba haud obscure insinuant: Paulus sub Nerone mortuus est, & in suburbijs Romæ sepultus.] Quæ autem sub Siluestro Papa fuerat sepultura, nondum forte ad aures peruenerat ipsius Ephræm, adeo procul ab Vrbe Roma distantis; aut si peruenerat, non consentit hic tempus martyrij Pauli sub Nerone, & sepulturæ eius secundariæ multo posterioris; cum vtrūq. hic ad idem referre videatur tempus, quo scilicet sub Nerone martyrium fuit passus, & tunc etiā Romæ in suburbijs sepultus, &c. Vt vt sit, siue de sepultura eius quæ fuit ad catacumbas, id intelligamus, siue de ea quæ posterius fuit in via Ostiensi, seu in ecclesia S. Pauli, dico ista loca esse, & sem- E per fuisse in suburbijs, & non intra ambitum Vrbis, recteq. suburbana loca hic ab Auctore suburbia dici.

Dicit longe postea Auctor: Nam Deus vitio obnoxium ac subditum hominem non damnat, nisi reipsa & opere perfecerit, &c.] Vbi accepit proprio vitium, nimirum pro vitioso habitu, seu habituali inclinatione ad malum; non autem pro consensu in vitium: nam consensum infra docet esse quoddā opus; & de ipso etiam intelligit illud: nisi opere perfecerit, &c. habitus autē vitiosus remanet etiam quandoq. in iustificatis, sicut & pulchre sacra Tridentina œcumenica tradit Synodus. Seipsum igitur Auctor explicat, cum immediate subdit: efficitur autem etiam cogitatione opus. non enim loquitur de opere externo, cum ait: nisi reipsa, & opere perfecerit: verum ad complementum

A peccati interni, sufficit (inquit) consensus interior. de qua re sic Iacobus in sua catholica scribit Epistola: Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem, &c. Sensus igitur hic esse videtur, quòd vitiositas (vt ita dicam) mali habitus, aut dispositiones, seu ad peccandum inclinationes non constituunt peccatum coram Deo, donec in opus, vel executionem veniant: id autem fieri dicit, non solo exteriore opere, sed & animi consensione, &c. utque ista pro mente Auctoris, hic adduxisse sat sit.

Qui negat, ab anima facit malum, &c.] Dicere vult (vt clarum est ex circumstantijs verborũ) aliqua esse peccata, quæ proprie & originaliter procedunt ex mente ac intellectu, sicut peccata spiritualia: alia autẽ ex corporis constitutione ac dispositione, cooperante etiam anima. Distinguit enim hic peccatum, quod fit anima dumtaxat, vt Christum negare, &c. a peccato, quod fit anima simul & corpore, vt fornicari, &c. Vel, ἀπὸ ψυχῆς ποιεῖ τὸ κακὸν ὁ ἀρνούμενος, id est, qui negat, ab anima facit malum, dicit, quòd primum peccati originem habeat animam, quæ deinde ad efficiendam negationem vtitur (inquit) corporis lingua, &c. At fornicatio, & animam & corpus originem habet: vel (vt hic ait) quòd

B anima inflata ac superbia tumens, in illud probrum inciderit; vel corpus nimio cibo ac potu repletum, animam ad peccandum extimulauerit. secundum illud Apostoli Rom. 13. Non in comessationibus, & ebrietatibus, &c.] cui tãquam origini, cognata deinde adnectit vitia, dicens: non in cubilibus, & impudicitijs, &c.] ex quibus, alijsq. verborum circumstantijs, & exemplis ab Auctore hic adductis, Lector intelligat reliqua.

Postea vbi habetur: τὰ ἀνίατα οὐ θεραπεύουσιν ἰατροί, id est, incurabilia medici non sanant, inquit: neque cuncta peccata sacerdotes placant, &c.] ὑποφορὰ sine obiectio hæc esse videtur hæreticorum Nouatianorum: non enim ex sua hæc (vt apparet) dicit sententia, sed hæreticorum sententiam suæ opponit, sicut etiam hic liquet ex adiecto verbo (φησί, inquit) & sic solent ὑποφορικῶς græci Auctores eloqui: cui respondet hic paullo post Auctor, partim concedens, Dei solius esse ex mortuis excitare; & partim negans, incurabilibus morbis nullam esse medicinam: cum medicinæ loco, dederit ipsam pœnitentiam Deus, quæ in remissione peccatorum primas partes tenet, sine qua (inquit) frustra Sacerdotes remittunt, cum impœnitentem nec Sacerdos, nec Deus ipse absoluat. 2. ostendit pœnitentiam veram, eum in veteri lege habuisse vim, vt multos saluauerit, quos nec Sacerdotium, neque sacrificium,

C neque vllum aliud legis remedium a peccatis sanare potuerat. 3. loco docere hic Auctor videtur; etiam eos qui viuebant sub lege, tempore veteris testamenti, non per Sacerdotes legales, aut vlla legis virtute, sed per eam pœnitentiam quam gratia noui Testamenti prædicat, & per fidem in Christum saluatos esse, ac remissionem peccatorum accepisse, &c. atque ista dixit respectu Sacerdotum veteris legis. Sed addit quoque de Sacerdotibus nouæ legis, dum ait: & quomodo quidã putant se in Ecclesia quoduis peccatum iure ligare ac soluere. Nam & impius ille Sacerdos, qui soluere conabitur, quæ ligauit Deus, &c.] Quorum quidem verborum (ne perperam ab hæreticis detorquerantur) sensum apertum hunc damus: quòd Sacerdotes non debeant præsumere impœnitentes soluere, cum Deus ipse tales non soluat, nec talibus peccata remittat; neque maior sit seruus, quàm Dominus, &c. De qualibus etiam presbyteris alibi grauiter conqueritur S. Hieronymus, quòd fastu pharisaico præsumunt, & audent varia quæ non oportet, &c. talesq. non vno in loco notat; coarguitq. S. Cyprianus, & cum illo plures alij, quorum loca nunc non occurrunt. In summa volnit noster hic Auctor Sacerdotes sese gerere, non vt absolutos animarum Dominos, sed vt ministros ac dispensatores ministeriorum Dei, qui pro cuiusq. me-

D ritis ac pœnitentia, vel ligent, vel soluant, &c. Quibus omnibus denique, pro pleniore explicatione atque intelligentia verborum Auctoris hic adductorum, accedit, quòd etiam imperfecta pœnitentia, quæ dicitur attritio, sit donum Dei, & prauia dispositio ad gratiam, vt rectè declarat Concilium Tridentin. sess. 14. c. 4. Non quoduis igitur peccatum potest soluere Sacerdos, sed quod Deus incipit soluere per donum præuia huius dispositionis, quo qui caret, videtur hic dici mortuus ab Ephræm, quia non solum caret vita, sed motu ad vitam præparante. Illum autem mortuum non potest Sacerdos suscitare, sed Deus, qui dat ei pœnitentiæ donum: quæ si perfecta est, (inquit) sine sacrificijs iustificat, vt ostendit exemplis antiquæ legis; quamuis in noua lege requiratur etiam propositum Sacramenti. Et propterea non dicit Ephræm a Sacerdote nullum peccatum posse solui: sed non quoduis, vbi videlicet debita deest præparatio, &c. Sed de ijs hic hactenus.

Dauid insanabile habebat vulnus: at ita illum sanauit pœnitentia, vt neque cicatricem retinuerit vulneris, &c.] Vbi in hæc Auctoris verba, sic a græco quodam Scholiaste ad marginem in antiquissimo græco MS. Volum. operum S. Patris nostri Ephræm (quod Romæ in Bibliotheca Cardin.

E S. Floræ adseruatur) græce adnotatum reperi: [illegible] Γρηγόριος [illegible], hoc est, quomodo Gregorius ait Theologus: obducitur quidẽ cicatrix, & hoc credimus, etc.] additq. postea [illegible] videtur, inquit, id sancto Ephræm hic contrariari, sed non est repugnantia: & qui recte considerauerit, in vtroque veritatem intelliget. Locus autẽ Gregorij Nazianzeni (qui a Scholiaste insinuatur) est in Oratione εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, id est, in sanctum Baptisma, non longe a principio, ibi: [illegible] &c. quæ coniunctim cum immediate antecedentibus, in Billiana Nazianzeni versione sic redduntur: Et cum nulla iam posthac altera sit generatio, nec instauratio, nec in veterem statum restitutio, quamlibet maxime eam multis cum gemitibus & lacrymis requiramus: quibus licet cicatrix ægre tandem obducatur, vt

quidem ipse statuo: obducitur enim, idque persuasum habemus, ac præclare mecum agi A
putarem, si ipsæ quoque vulnerum notæ delerentur, quoniam & ipse misericordia opus
habeo: præstat tamen secunda purgatione minime indigere, verū in prima consistere, &c.]
Quæ quidem Nazianzeni verba illustrans Nicetas, sic in eādem & ipse scribit sententiam: Quamquam
enim (inquiens) lacrymarum quoque Baptismus est, haud quaquam tamen ita purgat, vt primus Ba-
ptismus. Vt enim varia sunt superni splendoris genera, sic & purgationum. nam iuxta meam legem
ac sententiam, Nouatianorum dogmati oppositam, ægre tandem per pœnitentiam cicatrix obducitur;
quemadmodum & Deus per Hieremiā (cap. 30.) loquitur: Ecce ego inducam ipsis cicatricis obductionē
& medelam, & curabo eos. Atque ipse quidem, cicatrices quoque ipsas aboleri, ac ne vulnerum qui-
dem vestigium relinqui cuperem, quandoquidem & ipse misericordia opus habeo. Cæterum magnum
Athanasium asserentem audio, eum qui ad meliorem frugem se receperit, quamquam finem peccandi
faciat, inuflas tamen vulnerum cicatrices habere, &c. vt habet S. Athanasius in libro de blasphem. in
Spir. sanct. Ex quibus manifeste patet, quomodo communiter in pœnitentibus cicatrices adhuc rema-
neant. Quod ipsum & alij orthodoxi confirmant græci atque latini Patres: inter quos primus occurrit B
mihi Magnus Basilius, qui de illo, in Homilia de pœnitentia, sic loquitur: Est (*inquit*) spes etiam post
peccatum: est sanatio etiam post hulcus, sed manet cicatrix, &c.] *cōprobatq. idipsum germa-*
nus quoque frater eius Gregorius Nissenus, in Oratione sua, non esse dolendū ob eorum obitum, qui in fide
decesserunt. & S. Chrysostomus in acta Apostol. homil. 41. vbi pulchre peccati describit reliquias. Cy-
rillus quoque alibi docte explicans illa Psalmi 37. verba: Putruerunt, & corruptæ sunt cica-
trices meæ, &c.] *verberum (inquit) & vulnerum reliquias esse dices cicatrices; quæ in carne ma-*
nent, si ab aliquo vapulare contingat: quæ nisi sanentur, dolorem non mediocrem afferunt, quoniam in
hulcera dilatantur interdum, & ad initia sua recurrunt. Simile quiddam in animis hominum videre
licet. Ferit enim peccatum, & tamquam vulnus illis morbum infert, si ad opus deducatur. Quòd si
quis a peccato desistat, hoc est, ab execranda turpium rerum voluptate capienda cesset, & quantum
potest cupiditatis vim prohibeat, & opprimat: & si a cogitationibus illis quodammodo abscondatur,
habet tamen vulnerum cicatrices, quæ, si diutius immorari contigerit, hæ interim in hulcera (vt di-
xi) conuertuntur, dum fœda voluptas perpetuo ad prauos exitus deducat, &c. ita Cyrillus in orat. in C
sanctum lauacrum. quibus quid clarius? Quin & his omnibus antiquior Origenes, idem plane in hom. 8.
in Leuiticum, disertis confirmat verbis, dicens: Transi nunc ab ista legis vmbra ad veritatem eius, &
intuere quomodo anima, quæ peccati vulnus accepit, etiam si curetur, tamen habet in loco cicatricem
vulneris residentem, quæ cicatrix non solum a Deo videtur, sed ab ijs, qui acceperint ab eo gratiam,
per quam videre possint languores animæ, & discernere, quæ sit anima ita curata, vt omni genere ve-
stigium illati vulneris abiecerit; & quæ curata sit quidem, sed feras adhuc veteris morbi ipso vestigio
cicatricis indicia, &c. Quibus cunctis, inter Latinos quoque aperte suffragatur S. Bernardus Abbas
Claræuallis, ponderans inter alia illud Ecclesiastic. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu.
vbi asserit, peccatum remissum adsimilari vulneri sanato, quod licet sanatum sit, tamen remanet cica-
trix: ita quoque peccatum sancians animam nostram, &c. Quòd ipsum etiam confirmat S. Hieronymus
in Epistola ad Rusticum, de pœnitent. & habetur in cap. Totam. & ibi gloss. in verbo Cicatrices. de pœ-
nit. dist. 3. Cicatrices porro quæ manent dimissa culpa, sunt (vt ex supradictis atque allegatis colligitur)
quædam peccatorum reliquiæ, quas Doctores ac præsertim scholastici, atque Summistæ vocant illas pra-
uas dispositiones caussatas in anima ex præcedentibus actibus malis. Ita S. Thomas, 3. p. q. 86. art. 5. & D
S. Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 16. Sotus in 4. dist. 15. q. 1. art. 5. Ioannes de Bassolis in 4. d. 14. q. 2. art. 1.
Angelus in verbo Eucharistia. 3. num. 36. in fine. Nauarrus in cap. videre. num. 7. de pœnit. dist. 1. & in
cap. consideret. §. cautus. num. 1. de pœnit. dist. 5. & Catechismus Romanus ex Decreto Concilij Trident.
ad parochos, in tractatu de Satisfactione, vbi præsertim inter alia sic habet: quemadmodum enim,
sanato vulnere, cicatrices quædam remànent, quæ & ipsæ curandæ sunt: ita in anima, cul-
pa condonata, supersunt reliquiæ peccatorum purgandæ, &c.] *quæ & auctoritatibus ibidem*
S. Chrysostomi, Augustini, & S. Bernardi confirmantur. Cæterum his omnibus non obstantibus; addit
tamen S. Thomas loco citato ad primum, non semper remissa culpa manere huiusmodi reliquias: quod
(inquit) contingit, quando Deus tanta commotione conuertit cor hominis, vt subito consequatur perfe-
cte sanitatem animæ spiritualem, non solum remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquijs, sicut
patet de Magdalena, Luc. 7. Atque ita accidisse quoque in Dauid, dubitandū non est: quippe qui vsque-
adeo peccatum suum deplanxit, vt per singulas noctes lectum suum lauerit, & lacrymis suis stratum
suum rigauerit; factaq. sint ei lacrymæ panes per diem ac noctem, &c. tantaq. lacrymarum vbertas, E
quidni peccati in eo reliquias quascumq. absterserit? Quòd si reliquiæ nullæ in ipso remanserint; recte
etiam vereq. hic adseuerat S. Pater noster Ephræm, in Dauide post eius pœnitentiam ac lacrymas, ci-
catrices omnes vulneris peccati deletas fuisse, vt ne vestigium quidem in eo remanserit. Atque ita opti-
me conciliantur sententiæ supra citatorum Patrum, affirmantium post remissa peccata communiter
adhuc peccatorum remanere cicatrices, cum hac nostri Auctoris, quòd scilicet, ita Danidem sanauit
pœnitentia, ὡς μηδὲ οὐλὴν ἔχειν τοῦ τραύματος, *id est, vt neque cicatricem quidem, vestigiumue vulne-*
ris in se peccati retinuerit, &c. verum de istis hic satis.

Longiusq. hic postea, ne difficultatem aliquam aut dubium, scrupulumue alicui pariat, vbi dicitur:
Nō enim remittere poterat (& al. potest) homo, &c.] *ac paullo post ibi:* Neq; enim licet homi-
nibus

A nibus iſta cōcedere, quamuis fuerint vt Noe, Iob, ac Daniel, &c.] Ad primum, dicimus hic, vt etiam in praecedentibus diſputare Auctorem contra Nouatianos, qui negabant pœnitentiam poſt Baptiſmū, abutentes illis Apoſtoli verbis, Heb. 6. Impoſſibile eſt, eos qui ſemel illuminati ſunt, iterum renouari ad pœnitentiam, &c.] reſpondetq. Auctor dupliciter: primum, intelligi id de Sacramēto Baptiſmi, quod nunquam poteſt iterari, vt illo modo quiſquam renouetur ad pœnitentiam: ſed Deum habere aliud remedium in Eccleſia ad hominem lapſum reconciliandum; atque hoc eſſe, per pœnitentiā. Secundo reſpondet, Paulum quidem, Heb. 6. dicere, impoſſibile eſſe vt renouetur quis ad pœnitentiam; ſed id quoad homines dixiſſe, non autem quoad Deum, cui nihil eſt impoſſibile. hoc autem eſſe opus Dei oſtendit, vt conuertatur peccator, ac pœnitentiam agat, & non hominis vllius opus. Sic ſiue in Baptiſmate, ſiue in Sacramento pœnitentiæ, eſt Deus qui remittit tamquam principalis cauſſa: homo autē vt miniſter, &c. Vbi porro in ſecunda parte eiuſdem Dubij hic poſtea additur: neque enim licet hominibus iſta concedere, licet fuerint vt Noe, & Iob, ac Daniel, &c.] ſolum ſignificare videtur his verbis Auctor (ſicut ex locis eius collatis conijcere licet) remiſſionem peccatorum non fieri ex vi

B ſanctitatis eorum qui remittunt, ſed praeunte pœnitentia, virtute clauium. Sanctitas enim hominum licet impetrare poſſit Dei miſericordiam, quæ pœnitentiam largiatur; non poteſt tamen ex condigno mereri veniam, & multo minus ex opere operato, vt fit in Sacramento per abſolutionem. In Sacramento quippe confeſſionis non operatur proprie & formaliter ſanctitas Sacerdotis, ſed poteſtas clauium, quæ eſt Chriſti poteſtas: quare Sacerdos non vt ſanctus abſoluit, ſed vt Dei miniſter, & inſtrumentum. Secundo ideo dico, non loqui Auctorem hiſce verbis de poteſtate remittendi peccata, ſicut prima fronte apparet: ſed monet, ne homines licet alioquin perfecti, ac ſancti, & Deo chari, ſicut praenominati, Noe Iob, & Daniel, præſumant de facili indulgentia, exemplo Petri, cuius hic meminit, &c. Quamquam & illud fortaſſe inſinuare hic voluerit, quòd licet Chriſtus cito ac ſubito Petro condonauerit, tamen hominibus id non tam facilè ab hominibus concedendum, niſi iuſta perſpectā pœnitentia, atque ſatisfactione. Verum iſta pro mente Auctoris hic dicta ſuffecerint.

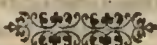
Poſtremum dubium in verbis S. Ephræm poſtea ſequentibus conſiſtit, nimirum illis: Qui Deum deſpicit, vt Deo placeat, quo pacto pœnitentiam poſſidet?] In quibus ne quis dubius hæreat,

C dicimus verborum Auctoris hunc eſſe ſenſum: Qui Deum præcipientem pœnitentiam, in ea agēda deſpicit, ſpe ſeu præſumptione illum in futurum placandi, numquam fortaſſe aſſequetur pœnitentiam: ſed pro præſenti contemptu, in futurum fruſtrabitur, &c. quod ipſum etiam Auctor alibi varijs in locis tā primo & ſecundo Tomo, quàm etiam hoc 3. ſæpe affirmat, repetit, & inculcat. Secundo hic dico, non poſſe Deo placere, qui Deum deſpicit, volens ſcilicet in peccato perſeuerare, & non ab eo reſipiſcere, ac pœnitentiam obtinere, &c. qui etiam tamquam bonus & accommodus ſenſus, clare ex præcedentibus & ſequentibus hic colligitur, ac cum ſuperiore etiam noſtra explicatione ſatis quadrat; coinciditq. cum verbis hic immediate ſubiectis: Qui nouit peccatum pernicioſum eſſe, & ab eo non abſtinet, indignus venia poſt mortem erit, &c.] hæc enim clare intelliguntur, quamdiu in peccato quis permanet ſpe pœnitentiæ futuræ, illum non eſſe dignum venia, donec peccatum illi diſpliceat, ac ab eo recedat, pœnitentiamq. agat, &c. Sed de his ſatis.

Denique vbi habetur: Et ſeipſum comprehendit Sanctus, vt oſtendat tranſire etiam pœnitentiam ad eos qui poſt tantam gratiā peccarunt: & tu dicis, &c.] alia ibi nonnullis mutatis & additis ſic habet lectio: Quin & ſeipſum complectitur Sanctus, vt demonſtret etiam ad eos pertinere

D pœnitentiam, qui poſt tantam talemq. gratiam peccauerunt, ad quantam ac qualem ſanctiſſimus Ioannes Euangeliſta peruenit: & tu dicis, &c.] ac al. Vbi ſeipſum quoque comprehendit, atque intelligit Sanctus Euangeliſta, vt oſtendat etiam ad illos tranſire pœnitentiam, qui peccarunt poſt tam magnā acceptam gratiam, ad quantam qualemq. ipſe peruenit: & tu dicis poſt Baptiſma pœnitentiam non eſſe?] Sed nos ad vitandam hic ταυτολογίαν & κακοφωνίαν, in priori libentius lectione, quam in textum inſeruimus, conſiſtimus. reſpicit autem Auctor ad paullo ante a ſe citata Euangeliſtæ verba, quæ in ſacro Codic. 1. Ioan. 2. paullo aliter ſic leguntur: Sed & ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi, &c.] Quod porro vltimo hic addit: Et tu dicis poſt baptiſma pœnitentiam non eſſe? &c.] contra hæreticos, & præſertim Nouatianos adduxit, negantes poſt baptiſma pœnitentiam eſſe, ac in prauum ſenſum illa Apoſtoli verba (Hebr. 6.) detorquentes: Impoſſibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, & relapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam, &c.] ſicut latius pleniusq. ſupra tam ab Auctore, quàm in noſtris hiſce

E Scholijs oſtenſum eſt. Atque hæc ſunt, quæ ſaluo meliore iudicio, hic circa difficiliora Auctoris loca in hoc de Pœnitentia tractatu ſatis arduo atque difficili, dicenda explicandaq. occurrerunt: pro quorum veriore intelligentia, & uarios græcos manuſcrip. Ephræm codices eiuſdem argumenti inter ſe contulimus, & eruditiorum nonnullorum ſententias in hiſce exquiſiuimus: quæ & Sanctæ matris Eccleſiæ auctoritati atque correctioni, cum omnibus alijs elucubrationibus meis ſemper ſubiecta eſſe declaro, profiteorq.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI SERMO, DE COMPVNCTIONE ANIMI.

Sermo hic terrore plenus, & lectu necessarius.

Eodem G. Vossio Interprete & Scholiaste.

** al. Saluatoris.* ENITE dilectissimi. Venite patres, & fratres mei, grex* Patris electe, signati milites Christi. Venite filij: & sermonem animabus vestris salutarem audite. Venite negotiemur, donec hæc duret celebritas. Venite, apprehendamus vitam æternam. B
Venite, mercemur* salutem animarum nostrarum. Implete
** al. exparemus nobis salutem nostram per lacrymas, & statim oculi mentis nostra aperientur.* oculos vestros lacrymis: & confestim oculi mentis vestræ aperientur. Venite cuncti pariter, diuites & pauperes, principes & subditi, senes cum iunioribus, filij ac filiæ, & omnis ætas: qui cupitis ab æterno liberari supplicio, & regni cœlestis hæredes fieri. Cum sancto Dauid, imploremus misericordem, & benignissimum Dominum, dicentes:
Psal. 118. Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.
Psalm 12. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiã in morte.
Marc. 10. & Luc. 18. Clamemus, vt clamauit cœcus ille iuxta viam sedens: Miserere mei, fili Dei altissimi: Et si aliqui prohibuerint, aut increpando silere iusserint; nos magis clamemus, & non defatigemur clamando; donec oculos cordis nostri aperuerit dator luminum Christus IESVS. C
Psalm. 33. Quare accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestræ non confundentur. Assumamus bonam* mentem, atque de-
** al. cogitationẽ* siderium de regno & paradiso cœlesti: & illico cunctæ res seculi nobis vilescent.
Matth. 20. Contendite ad vndecimam hanc horam: accelerate, ne excludamini. Ecce enim vespera appropinquat:
Matth. 16. 20. 25. & mercedis distributor venit cum gloria ac maiestate magna, vt reddat vnicuique secundum opera sua. Resipiscamus ac pœnitentiam agamus, fratres, dum tempus habemus. Audite, quid dicat Dominus:
Luc. 15. Gaudium erit in cælo, super vno peccatore pœnitentiam agente. Cur negligentia obtorpescis, peccator? cur animum despondes, atque desperas? Si in cælo gaudium
Ibidem. erit te pœnitentiam agente; quid times? Angeli gaudent: & tu desidiose ac segniter viuis? Archangelus prædicat pœnitentiam: & tu timore concuteris? Imma-
** ἀχώριστος.* culata, &* indiuisa, ac adoranda Trinitas ad pœnitentiam te inuitat: & tu suspi- D
Esai. 66. ras? Ne dulcescat nobis hic cura atque sollicitudo huius seculi: vt non amarescat
Matth. 22. & Marc. 9. nobis illic æternus ignis, & vermis numquam dormiens. Ploremus hic paullulum: vt non plangamus illic in æternum, tormentis cruciati. Videte, & nemo ne-
Matth. 24. gligenter hic agat: quia repente instar fulguris horribilis, aduentus Christi erit.
Matth. 16. & Rom. 2. Galat. 6. Non metuitis; quia vnusquisque pro ratione suorum meritorum, in illa hora accipiet? Singuli proprium tunc onus portabunt: singuliq. metent ibi, quæ hic seminarunt.
Rom. 14. & 2. Cor. 5. Omnes illic nudi adstabimus coram Christi tribunali: & vnusquisque nostrũ pro seipso rationem tũc reddet iudici. In illa hora, nemo alteri auxiliari ibi poterit: non frater fratri, non parentes filijs, neque filij parentibus, non amici
NOT. amicis, non maritus suæ coniugi: sed vnusquisque cum metu & tremore tunc ibi adstabit, expectans, vt sententiam quæ a Deo feretur, audiat. Cur ergo negligẽtes E
ac desidiosi nunc sumus: & non parati potius atque instructi? Cur de ijs, quæ nostræ tunc defensionis atque excusationis esse possent, modo non magis sumus solliciti, dum tempus adhuc nobis suppetit? Cur adeo paruipendimus, atque despicimus sacras Scripturas, & verba Christi? An non putatis, quòd sermones ipsius, & sanctorum Apostolorum, ac Prophetarum, condemnabunt nos in illa die, coram tremendo illo tribunali: si non seruauerimus, & egerimus, sicut ipsi præci-
Luc. 10. piunt nobis? Audite, quid Dominus ad suos dicat discipulos: Qui vos audit, me

audit:

A audit: & qui vos spernit, me spernit, & Patrem meum. Et rursus alibi ait: Qui *Ioan. 12. sed*
spernit me, & non accipit verba mea, ego non iudico ipsum; sed habet, qui iu- *paullo. aliter*
dicet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Sed *in vulg.*
quisnam nos sermo in nouissimo indicaturus est die? Sanctum eius Euangelium,
& reliquæ sanctorum prophetarum, & Apostolorum sacræ Scripturæ. Propte-
rea obsecro vos, o fratres, ne contemnamus ea, quæ scripta habentur: Cælum *Matth. 24. &*
& terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Venite carissimi, ante- *Marc. 13.*
quam adueniat dies illa tremenda, atque expauescenda. Proijciamus nosipsos in
pelagus miserationum Dei. Ipse quippe Deus omnes cohortatur atque inuitat,
dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. *Matth. 11.*
Quibus verbis, non proprios ac particulares aliquos hortatur, & vocat: sed om-
B nes. Venite, inquit, ad me omnes, siue diuites, siue pauperes: quia venientem
ad me, non eijciam foras. Quis porro est, qui ad me venit? qui habet mandata *Ioan. 6. 8.*
Dei, & seruat ea: qui sermones meos audit, & credit in eum qui misit me. *Ibid.*
Beatus sane, qui verbum ipsius audit, & custodit: infelix autem, qui audire atque
obedire contemnit: quia eum in nouissimo die verbum illud iudicabit. sicut scri-
ptum est: Horrendum est, incidere in manus Dei viuentis. Resipisce frater, & *Heb. 10.*
noli timere. Pœnitentiam age peccator, confidens & respiciens in immensam
benignitatem Christi, dicentis: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœni- *Matth. 9. &*
tentiam. Resipisce igitur, ac pœnitentiam age: vt non confundaris * in horren- *Marc. 2.*
do illo tribunali, vbi cum tremore millia millium Angelorum, & Archangelo- ** al. coram.*
rum adstabunt: quando occulta reddentur manifesta, & libri aperientur: quan- *Dan. 7. &*
C do segregabuntur ab inuicem, sicut oues separantur ab hœdis. Vere tremenda *Apoc. 5. 6.* *Matth. 25.*
atque expauescenda illa erit hora. Quando enim iustus iudex cum horrore in- *Luc. 13.*
crepabit: quis non contremiscet? aut quis non pertimescet horam illam? Ideo
& iudex fortis ac potens, & iudicium inexorabile erit: nostraq. opera ob oculos *Dan. 7.*
constituentur; & fluuius igneus ante tribunal: hymnusq. * Angelorum, & iusto- ** al. iustorum cum Angelis.*
rum, absq. * silentio fiet; & planctus peccatorum intolerabilis, lacrymæq. inuti- ** ἀσίγητος.*
les. Tunc quoque thesauri aperientur: & iusti fructum bonorum operum acci-
pient, æternaq. requie perfruentur. Beati, qui hic esurierint atque sitierint: quo- *Matth. 5. &*
niam ibi saturabuntur. væ autem his, qui saturati hic sunt: quoniam illic esu- *Luc. 6.*
rient, & sitient. Et beati, qui hic luxerint, ac fleuerint: quoniam ibi ridebunt, *Ibidem.*
& consolabuntur. væ autem ijs, qui nunc rident: quoniam ibi lugebunt atque *Ibid.*
D plorabunt, sine vlla * intermissione. Et beati, qui misericordes hic fuerint: quo- ** ἀναπαύσεως.*
niam misericordiam illic consequentur. væ autem ijs, qui viscera pietatis atque *Ibid.*
misericordiæ hic proximo suo clauserint: quoniam nec ibi misericordiam inue-
nient. Audistis, quo pacto qui legitime hic decertauerint, beati prædicentur: & *2. Tim. 2.*
contra, quomodo lugebunt ibi, atque affligentur negligentes. Hæc omnia con- *Luc. 6.*
sidera ac perpende tecum carissime, & festina ac stude vt salueris; non attendens
eos qui negligentia & delitijs hic assidue relaxantur: quoniam sicut fœnum ve- *Psal. 36. 101.*
lociter exarescent. Noli amare seculum hoc præsens: nam supplantat amatores
suos; & dum ad horam delectat, nudos eos hinc in æternum illud seculum emit-
tit. Ausculta, & attende sacris Scripturis: & non errabis, neque decipieris a va-
no & maligno seculo isto. Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere *1. Ioan. 2.*
E mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quoniam omne quod est in mundo, *Ibid.*
aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ:
& mundus transit, & concupiscentia eius. qui autem facit voluntatem Dei, *Ibid.*
manet in æternum. Audi dicentem Dominum: Quid profuerit homini, si vni- *Marc. 8.*
uersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Attendite *Luc. 9. &*
diligenter, & cum timore sermonem eius considerate: quoniam sermo quem *Ioan. 16.*
locutus est, & edocuit, ille nos in nouissimo illo die iudicabit. Non est mendax
Dominus; absit: Ipse enim veritas est. Et si certo compertoq. nosti ipsum esse *Ioan. 14.*

veritatem, & sermones ipsius vetos; cur negligis atque contemnis, miser? quid A
Rom.2.14. expectas, & cogitationibus distraheris? quis pro te rationem redditurus est? An
2.Cor.5. non nosti, quòd vnusquisque pro seipso rationem Deo reddet? Nonne nosti,
Galat. 6. quòd vnusquisque metet, quæ seminauit? & quilibet proprium onus portabit? Dum tempus habes, onus peccatorum tuorum discute ac dissipa: inuitat
Matth.11. enim te amator hominum Deus, dicens: Venite ad me omnes, qui onerati estis. Ecce omnes adhortatur: nemo renuat, aut desperet. nemo dicere audeat: non
* μυωπάζων. peccaui. Qui dicit se non peccasse, cœcus est ac manu * palpans, & miserabilior
1.Ioan.1. omnibus hominibus. Ait enim Ioannes Euangelista: Si dixerimus quia peccatum non habemus, mentimur, & veritatem non facimus: & ipsi nos seducimus,
Iob 15.25.26 & Deum mendacem facimus. nemo enim mundus est a sorde. Atque eo spectat lacrymarum vsus, vt sordes peccatorum abluamus, cantantes cum sancto pro- B
Psal. 5. pheta Dauid: Lauabis me, & super niuem dealbabor. Et rursus: Lauabo per
Psal. 6. singulas noctes lectum meum: & lacrymis meis stratum meum rigabo. Ille, vna nocte peccauit, & quotidie lacrymatus est; atque ideo etiam beatus effectus est:
Matth.5. & prospiciebat enim plane in illū Propheta, qui ait: Beati qui lugent: quoniā ipsi
Luc.6. consolabuntur. Nihil igitur huius seculi rerum prætereuntium lugeas. Non oblectamentis vitæ præsentis capiaris: neque diuitias istius mundi appetieris.
* κόσμια, καὶ περιδέματα. Auersare vestimenta mollia, ornamenta * quoque ac coronamenta. detestare varia tincturarum genera, stibia, venustates, fastum, atque superbiam: dæmoniaca item ipsorum cantica; citharas, ac tibias, manuumq. plausus, & inordi-
* στορά. natas atque indecoras voces. An ignoras miser, ista omnia diaboli * sata esse? Hæc
Matth.6. & enim cuncta gentes mundanæ faciunt, quibus nulla salutis spes est. Ne igitur si- C
Luc. 12. miles reddamur gentibus; vt non & aggregemur ipsis. Audite dicentem Apo-
Ephes. 4. stolum: Hoc igitur dico, & testificor in Domino: vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum. Quapropter relictis gentilium operibus, non conuertamur iterum retrorsum, eademq. agamus. Semel abrenunciasti Satanæ, & angelis eius; pactus autem es Christo coram multis testibus: at vide cuinam pactus sis, & ne paruipen-
NOTA. das. Id porro noueris, quòd angeli in hora illa voces tuas, & pacta tua, abrenunciationemq. tuā descripserint: & in cælis, vsque ad horribilem illum iudicij diem conseruant. Non pertimescis? non exhorrescis? In die iudicij proferent Angeli
Dan. 7. & chirographum tuum, & verba oris tui coram formidabili tribunali: vbi etiam
Apoc.5.20. Angeli cum tremore adsistent. tuncq. lugubrem illam auditurus es vocem: Ex D
Luc.19. ore tuo te iudico, serue nequam. Reuera enim amarè tunc ingemisces, & lacrymas effundes in hora illa, & nihil proficies. Miserere igitur nunc tui ipsius: &
NOT. animam tuam ne oderis. Aperi oculos tuos, & vide quo pacto multi decertant: quomodo omni studio saluari contendunt; quomodo seipsos ad omne opus bonum impellunt; quomodo seipsos ab omni inuidia, a maledicentia, ab odio, a risu, a fornicatione, a delitijs, a pugnis atque contentionibus custodiunt: &
Matth. 7. & quo pacto angustam amplexi sunt viam, ieiunantes, vigilantes, afflictiones at-
Luc.13. que aduersa sustinentes, gementes & flentes. quo pacto lampades lucidas præ-
Matth.25. pararunt. quo pacto os eorum omni tempore immortalem Sponsum laudabat, & glorificabat: oculiq. ipsorum in eius pulchritudinem intuebantur, & anima
Abac. 2. eorum exultabat. Considera, ac vide: quoniam appropinquat, & non tardabit. E Veniet enim, vt diligentes ipsum, lœtos reddat. Veniet, vt consoletur lugentes hic ac flentes, non quidem mortuum, vel temporarium aliquod pecuniarum
*al. ob oladē ex peccato acceptā detrimentum: at propter * damnum peccati; & propter deperditum regnum, cuius non erit finis: & ob beatas illas paradisi delitias, vnde eiecti sumus, transgredientes præceptum Dei; quò iterum redeunt, qui hic lugent ac plorant.
2.Tim.2. Veniet, vt coronet eos, qui legitime hic certauerint; & angustam arctamq. viam
Matth.7. & amauerint. Veniet, vt misericordium misereatur. Veniet, vt eos, qui propter
Luc.13. ipsum

A ipsum hic voluntariam paupertatem subierũt, beatificet. Veniet, vt bonis eos re- *Matth. 5. 25.*
pleat, qui propter ipsum esurierunt & sitierunt. Veniet, illuminaturus abscon- *1. Cor. 4.*
dita tenebrarum, & manifestaturus consilia cordium. Et vt breuiter dicam;
veniet, redditurus vnicuique secundum opera sua. Veniet, sed non amplius a *Rom. 2. 14.*
terra, sicut antea: verum ex cœlis cum potestate & gloria ingenti. Tunc tubæ *Matth. 25.*
resonabunt è cœlis, & virtutes eorum commouebuntur. Terra tota instar aquæ *Matth. 24. &*
maris, a facie gloriæ ipsius contremiscet. Fluuius igneus coram ipso præcur- *Luc. 21.*
ret, qui terram ab iniquitatibus expurget. Deinde clamor repente fiet: Ecce *Dan. 7.*
sponsus venit. Ecce iam gaudium expectatum adest. Ecce nunc iustorum glo- *Matth. 25.*
ria, sol iustitiæ aduentat. Ecce venit Rex regum: cuius regni non erit finis. Ec-
ce iustus iudex venit. Ecce venit, exite obuiam ei. Tuncq. cum gaudio prodi- *Ibidem.*
B bunt, habentes lampades suas lucidas, & vestes splendidas, audientq. vocem
sponsi, ad ipsos dicentis: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis *Ibidem.*
regnum a constitutione mundi. Planè igitur ad illum clamorem, in occursum
ei procedent, portantes manibus suis lampades lucidas, alacres ac læti magna *Ibidem.*
cum fiducia, exultantes, beneq. sperantes, quòd lampades ipsorum non sint ex-
tinctæ. Tunc autem tu teipsum, in magna tribulatione atque angustia, & graui
calamitate, necessitateq. intolerabili constitutum videns, lampademq. tuam ex-
tinctam cernens, valde confusus dices: Commodato mihi præbete, fratres mei, *Ibid.*
modicum olei; quia lampas mea extincta est. Illiq. respondentes, dicent tibi: ** Vulgat. Date nobis de oleo*
Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. *vestro: quia lã-*
Et tunc abibis cũ magna afflictione, & dolore, ac gemitu, amarè illacrymans ac *pades nostræ exe-*
C plorans, & nusquã inueniens vbi oleum tibi compares; eo quòd soluta iam sit, at- *stinguuntur.* *Ibidem.*
que finita vitæ præsentis celebritas: omnisq. vita ipsorum, timore concutietur
ac trepidabit, velut aqua maris. Præterierunt & qui præ foribus Ecclesiarum
sedere solebant pauperes, oleumq.* illic vendebant. Vndique igitur in summam ** al. illud.*
angustiã anxietatemq. tunc coniectus, plorans ac lugens, dices: Vadam, & pul-
sabo ad ostium misericordiæ Christi Domini: quis scit, an aperiet mihi? Et acce-
dens, pulsas; respondetq. interius tibi Sponsus: Amen dico tibi, nescio te: disce- *Luc. 13. &*
de a me operarie iniquitatis. Non es misertus aliorum: nec a me modò miseri- *Matth. 7.*
cordiam obtinebis. Noluisti voces audire pauperum: neque ego iam tuam au- *Matth. 25.*
dire volo. Sacras meas scripturas audiebas, & deridebas: atque ideo huc introi-
re, tibi non concedam. Prophetas & Apostolos meos non recepisti: ideo ver- *Luc. 19.*
D bum quod locutus es, illud te iudicabit in die isto nouissimo. Discede a me: non *Matth. 7. &*
recipit te angusta porta. Carnem tuam pauisti, animam vero tuam occidisti: *Luc. 13.*
quomodo ergo vis huc intrare, & regnum meum contaminare? Carnis tuæ sto-
lam* polluisti; os tuum conuitijs ac maledictis repleuisti, & proximum tuum ** στολὴν ἱμάτιον.*
odisti: voluntatem diaboli perfecisti, meam vero abiecisti: & nunc introire huc
postulas;* vbi nihil habes repositum, non lacrymas, non ploratum ac eiula- ** al. quò nihil*
tum, non ieiunia, non vigilias, non psalmodias, non virginitatem, non patien- *præmisisti.*
tiam, non eleemosynam. cumq. ex his nihil huc præmiseris, quid quæris?
Istud quippe domicilium inhabitant, qui propter me, voluntariam paupertatem
sectati sunt. Hoc regnum, misericordium est. Hæc lætitia, eorum, qui in mun-
do luxerunt atque planxerunt, est. Istud gaudium, eorum, qui* a peccatis re- ** al. qui pœniten-*
E sipuerunt, eaq. defleuerunt, est. Hæc requies, vigilantium est, & ieiunantium. *tiam egerũt, &*
Hæc vita, viduarum & pupillorum est. Hic, qui in mundo esurierunt ac sitie- *sua peccata de-*
runt, lætantur exultantq. in secula. At tu recepisti bona tua, in vita tua: disce- *planxerunt, est.* *Luc. 16.*
de a me in ignem æternum. Ista porro audiens, stabis confusione plenus: con-
sistente autem sic te ibi, resonabit ad aures tuas vox lætitiæ & exultationis; &
agnosces vniuscuiusque sodalium atque amicorum tuorum voces. Et tunc acer- *Similia sunt a-*
bè ingemiscens ac plangens, dices: Hei mihi misero ac infelici: quomodo hac *pud eund. supra*
sum priuatus gloria, & a socijs amicisq. meis separatus? Toto tempore vitæ *in Serm. ascetic.*
de vita religio-
sa, atq. monast.

meæ cum ipsis eram, & nunc ab eis segregatus sum. Reuera iustum est Dei iudicium, & merito iam patior. Nam illi in summa abstinentia viuebant: ego autem conuiuia ac prandia sectabar. Illi diuinas laudes canebant: ego autem tacebam. Illi precibus intenti erant: ego vero mente vaga distrahebar. Illi seipsos despiciebant: ego vero superbiebam. Illi lacrymas profundebant: ego vero ridebam. Ideo nunc illi gaudent atque exultant: ego autem in luctu ac dolore versor. Illi lætantur: ego vero plango. Illi cum Christo in sempiterna regnant secula: ego autem cum Antichristo in ignem æternum mittor. Væ mihi infelici ac miserabili: quid mihi accidit? Quantorum bonorum iacturam feci, vt modico hic tempore voluntatem diaboli peragerem. Nunc cognosco, vnumquemque secundum opera sua, recipere bona vel mala. nunc agnosco me, a vanissimo mundo illusum ac supplantatum esse. O quibus quantisque me bonis priuaui: & quanta mihi ipsi mala conciliaui. Hæc & similia cum planctu ac dolore dices, & nihil omnino proficies: nullus enim ibi pœnitentiæ locus erit, vel vtilitas. Propterea denunciant, testanturq. nobis per Apostolos & prophetas, sacræ Scripturæ, quòd bona quæ præparauit Deus diligentibus se, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis* peccatoris ascenderunt. Audisti rursus dicentem Dominum: Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Et alibi rursum: Beati qui persecutionem patiuntur, propter me. Atque ideo dicit etiam Apostolus: Nolite errare: Deus non irridetur. Quod* enim seminauerit homo, *hoc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Nam qui hic seminant in lacrymis: in exultatione illic metent. Attendite, o fratres mei, & mementote eorum quæ scripta habentur: Exijt qui seminat seminare semen suum. Et quis exijt, ac seminat? Bonus paterfamilias, Dominus noster IESVS Christus. Cæterum quid seminauit? Verbum Euangelij, & sancta sua præcepta. At vbi seminauit, & in qua terra? In cordibus hominum, per omnes fines mundi. sed non omnes obediunt Euangelio: neque omnes faciunt noualia, vt vbi ceciderit semen Domini, ibi fructificet: verum in terra inculta, & inter spinas decepti suscipiunt verbum: atque inter curas, & diuitias, ac voluptates seculi ambulantes, suffocant illud, & non producunt fructum. Vos autem dilectissimi, cor vestrum ad susceptionem Euangelij præparate: & nequaquam mentem vestram sollicitudo nimia vani seculi huius suffocabit. Non ob delicias: sed necessitatis ergo curramus. Si enim quæ sunt satis, tantummodo persequimini; non erit quòd multum laboretis: sin vero delicias atque diuitias consectamini; hic iam labor varius, & cursus instabilis, tribulatio *insatiabilis, & vita curis atque anxietatibus plena. Vnum porro est necessarium, sicut ait Dominus: verumtamen fratres mei, & ista aliquatenus oportebat curare ac facere, propter necessitatem corporis; & illa assidue, ob salutem vestræ animæ. cum nihil nobilius, sublimiusq. sit anima; cuius caussa, fratres, curramus, satagamus, ac prompti paratiq. simus quotidie. Ne in corporis cura, vniuersum tempus nostrum insumamus: sed quandocumque corpus esurit, & nutrimentum appetit, cogita & animam tuam suo tunc cibo necessario refocillari velle. Et quemadmodum corpus nisi pane sustentetur, viuere nequit: sic & anima nisi spiritalis sapientiæ alimento reficiatur, mortua est. Ex duplici siquidem parte consistit homo, ex anima videlicet, & corpore: atque ideo dicebat Saluator: Non in pane* solum viuit homo. Quocirca tu tamquam bonus dispensator, animæ cibum ipsi præbens animæ, & corporis escam ipsi corpori; non modo corpus enutries, verum & animam fouebis, eamq. haud quaquam desolatam, famelicamve relinques. De qua quidem anima, recte ait Apostolus: quæ in delicijs est, viuens mortua est. Caue igitur, tuam a gula animam

Margin notes (in order): ANTITHESES GRAVES, ET PATHETICAE. — A — *Matth.16.25.* — *Rom. 2. 14.* — B — *Esai. 64. & 1. Cor. 2.* — ** Illud (peccatoris) deest in sacro cod.* — *Matth.10.* — *Matth.5.* — *Galat. 6.* — ** vulg. Quae.* — ** vulg. hac.* — C — *Ibidem.* — *Psal. 125.* — *Matth.13. & Luc.8.* — *Rom. 10.* — *Matth. 13. & Luc.8.* — ** al. non producit.* — *Matth.6.* — *Luc.12.* — D — ** al. infinita.* — *Anima nihil nobilius ac pretiosius.* — NOTA. — E — *Matth.4. & Luc.4.* — ** al. solo pane.* — *1. Tim.5.*

A animam interfici permiseris: at pasce ac foue illam per verba diuina, in psalmis *Ephes. 5.*
& hymnis, & canticis spiritalibus, in lectionibus sacrarum scripturarum, in ie-
iunijs, in vigilijs, in orationibus, in lacrymis, in spe atque meditatione futuro-
rum bonorum. Hæc, & talia ac his similia, nutrimentum & vita sunt animæ. *Anima nutrimentum.*
Attendite, fratres carissimi, ne quis infructuosus reperiatur. Qui enim in carne
sua seminat oblectamenta mundi, delicias, prandia atque conuiuia; de carne *Galat. 6.*
etiam metet corruptionem: qui autem in spiritu seminat orationes, ieiunia, &
vigilias; de spiritu vitam metet æternam. Consideratis & videtis, nusquam eos
laudari qui delicijs indulgent; qui elationibus atque distractionibus mundanis
sunt dediti, quique risibus & ineptijs gaudent: nam ista omnia gentilium ac
paganorum sunt facta. Nostra porro lex, hæc est: Beati pauperes spiritu. Beati *Matth. 5. &*
B qui lugent. Beati misericordes. Beati, qui persecutionem patiuntur propter iu- *Luc. 6.*
stitiam. Beati, qui maledicta & opprobria sustinent. Beati mundo corde. Bea- *Beatitudo in quibus cõsistat.*
ti continentes * & abstinentes. Beati, qui baptisma sanctum conseruarunt. *ἐγκρατευόμενοι*
Beati, qui propter Christum huic seculo renunciarunt. Beati, qui corpore &
mente virginitatem seruant. Beati, qui habent vxores, tamquam non haben- *1. Cor. 7.*
tes. Beati, qui vigilijs, & orationibus plane intenti sunt. Beati, qui præui-
dent venturum, vt iudicet viuos & mortuos. Beati, qui lacrymas, in suis preca-
tionibus effundunt. Hæc sacræ Scripturæ sunt monumenta, & orthodoxorum
documenta. Sed quæ obsecro Scriptura beatos prædicat eos, qui tibijs, citha-
risve ludunt, vel cymbala pulsant, aut risibus vacant; vel delicijs atque ebrieta-
tibus, tripudijsq. se dedunt; aut mundum, & quæ in mundo sunt, diligunt?
C Hæc omnia, lex nostra non suadet. ista Dominus noster non docuit: verum mi-
serabilia atque infelicia illa censuit, luxit, ac planxit, dicens: Væ his, qui nunc *Matth. 5. &*
rident: quoniam lugebunt, & flebunt. Væ, qui saturati estis: quoniam esurietis. *Luc. 6.*
Væ vobis diuitibus. Et rursus per prophetam ait: Væ his, qui dicunt malum *Esai. 5.*
bonum, & bonum malum: qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem:
qui ponunt amarum dulce, & dulce amarum. Væ, qui iustificant impium pro *Ibidem.*
muneribus, & ius iusti tollunt. Væ his, qui consurgunt mane, & siceram se- *Ibid. at in vulg.*
quuntur, qui expectant vesperam: vinum enim comburet eos. Nam cum ci- *paullo aliter.*
tharis, & tympanis, ac tibijs vinum bibunt: opera autem * Dei non respiciunt, ** al. Domini.*
& opera manuum eius non considerant. Hæc, & istis similia, hominum mun-
danorum sunt, & carnalium: non autem Christi dilectorum. Vis porro etiam
D pauca Christi deuotorum, & eorum qui angustam incedunt viam, audire? Apo- *Matt. 7. Luc. 13*
stolum ausculta dicentem: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei mini- *2. Cor. 6.*
stros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in
plagis, in carceribus, in * seditionibus, in laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, & alijs ** ἀκαταστασίαις.*
quæ ibidem sequuntur. Rursumq. Dominus: Surgite & orate, vt non intretis in *Matth. 26. &*
tentationem. Quorsum ergo debito obstricti manetis, fratres mei dilectissimi? *Luc. 22.*
Ecce audistis, quomodo beati prædicantur, qui per angustam incedunt viam: *Matth. 7. &*
& quo pacto miseri atque infelices habeantur, qui latam & spatiosam viam in- *Luc. 13.*
ambulant. Venite igitur, & relicta via lata, quæ in perditionem deducit, la-
boremus hic exiguo tempore, vt postmodum in omnem æternitatem regnemus;
semper præ oculis habentes eum, qui ad iudicandum viuos & mortuos veniet:
E semperq. memoria recolentes vitam æternam, ac regnum immortale; mansio-
nem cum Angelis, & conuersationem cum Christo. Cogita atque perpende te- *Vita præsens, quanam in se contineat.*
cum carissime, quomodo hæc vita nihil contineat, nisi lacrymas, improperia,
maledicta, atque conuitia, relaxationes atque negligentias; labores, morbos,
senectutem, peccatum, & mortem: quare noli diligere hunc mundum, & vi- NOT.
de ne eius capiaris oblectamentis; teq. supplantet, ac nudum in alterum illud
seculum mittat. Memineris dicti illius: Sine intermissione orate. hoc est, die *1. Thess. 5.*
noctuque, & quacumque hora. Ne oblectetis ijs, quæ in hac vita iucunda vi-
dentur.

Psalmodia commendatio.

dentur. Psalmus in ore tuo sit assidue. Deus enim cum nominatur, dæmones A
fugat. Et si manum operi admoueris; lingua psallat, & mens oret. Ipseq. Dominus per seipsum hortatur, & admonet, vt iam hinc paremus nosipsos: & si in aliquo peccauimus, atque offendimus; dum tempus pœnitentiæ habemus, per lacrymas nobis remedium adhibeamus. Tempus pœnitentiæ, perbreue est:

Luc. 1.

at regni cælorum nullus erit finis. Sanctos quidem beatos ac felices prædicamus, & coronas eorum concupiscimus: verum certamina ipsorum imitari nolumus;

SANCTORVM CERTAMINA.

An putatis eos absq. laboribus, ac tribulationibus, sic coronatos; quemadmodum & vos cupitis? Vultis audire, qualem in hac vita requiem habuerint Sancti?

Heb. 11. *Ibidem.*

Alij quidem distenti sunt: alij vero ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula, & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, B
angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & cauernis terræ. Ecce audistis pauca ex

** al. conuersationem, atque trophæa.*

Esai. 64. & 1. Cor. 2.

multis, Sanctorum nimirum victum * & amictum, ac requiem in hac vita: & quo pacto læti ac hilares ista omnia sustinuerint: quoniam in æterna illa bona respiciebant in cœlis reposita; quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Si ab æterno liberari velis supplicio; neminem vmquam maledictis ac contumelijs proscindas, iniuriave quacumque afficias.

Cõminationes in impios, blasphemos, auaros, negligentes, in fornicantes, maledicos, & otiosos, delicijs & voluptatib. deditos, hypocritas, &c.

Væ homini impio atque iniquo: quoniam dum omnes illuminabuntur, ille tenebrarum caligine obscurabitur. Væ blasphemo: nam lingua eius colligabitur, & Iudici respondere non poterit. Væ diuiti auaro: quoniam diuitiæ eius effugient, & ignis æternus ipsum excipiet. Væ pigro C
ac negligenti: requiret enim tempus, quod male consumpsit; & quærens non inueniet. Væ fornicatori, atque adultero: nam quia vestem nuptialem conspurcauit, ex regalibus nuptijs cum ignominia eijcietur. Væ maledico atque contumelioso, & cum eo simul ebrietati dedito: quoniam inter homicidas referentur, & cum adulteris cruciabuntur. Væ indulgenti delicijs ac voluptatibus hoc breui tempore: quoniam instar agni, in cædem quæretur. Væ hypocritæ:

Matth. 7. & Luc. 13.

quoniam eum pastor negabit, & lupus rapiet. Felix vero atque beatus, qui per angustam hic viam ambulat: nam coronam ferens, in cœlum intrabit. Beatus

† al. humiliter autẽ de se sentit.

qui vitam sublimem atque cœlestẽ ducit, † humilem autem sensum habet: nam Christum imitatur, & cum ipso residebit. Beatus qui multis hic benefecerit

Matth. 5. 25. *Luc. 6. 16.* ** Matth. 11.* *1. Thess. 5.*

pauperibus: nam multos ibi, cum iudicabitur, patronos inueniet. Beatus qui D
ad cuncta bona seipsum impellit: nam * violenti regnum cœlorum rapiunt. Quare compellamus nosipsos ad omne opus bonum, fratres: adhortemur ac commonefaciamus, & ædificemus alter alterum, sicut & semper facitis. De

De extremo Iudicio semper loquendum, ac cogitandum.

extremo Iudicio, sit sermo atque colloquium nostrum; & de excusatione atque defensione illic nostra. Et siue in via ambulatis, siue in prandio ac cõuiuio versamini, siue in vestris estis cubilibus, siue quid aliud agitis; semper de futuro iudicio, & aduentu iusti Iudicis solliciti sitis: atque de eo assidue in cordibus vestris

Matth. 8. 22 *Marc. 9. & Esai. 66. &c.*

cogitate, & ad inuicem sic dicite: Sed qualesnam sunt tenebræ illæ exteriores? qualis est ignis ille inextinguibilis, & vermis numquam dormiens? qualisnam stridor ille dentium? Hæc adinuicem omni tempore, die noctuque colloquamini: & quomodo tũc præcurret fluuius igneus, ac terram expurgabit ab iniquita- E

Dan. 7. *Esai. 34. & Apoc. 6.* *Matth. 24. & Luc. 17. 21.* *Ibidem.* *Ibid.* *1. Cor. 15.* *1. Thess. 4. & Ioan. 5.*

tibus eius. quomodo vt liber, complicabitur cœlum. quomodo astra, vt folia a ficu, decident. quomodo sol & luna deficient. quomodo cœli ad nutum ac iussionem Domini discindentur. quomodo Iudex, fulguris instar relucens, e cœlo descendet. quo pacto turbatæ atque commotæ virtutes cœlorum præcedent. quo pacto formidabilis thronus ac sedes præparabitur. quo pacto pauimentum terræ concutietur, aduentum Iudicis expectans. quo pacto resonabunt tubæ. quo pacto monumenta aperientur. quo pacto tumuli excutientur. quo pacto

A qui a sæculo obdormierunt, tamquam a somno excitabuntur. quomodo rursum animæ ad sua corpora recurrent. quomodo obuiam sancti occurrent. quomodo digni introitu habebuntur parati. quomodo a Sponsi thalamo excludentur negligentes atque ignaui. Hæc meditari, bonum est ac vtile. Ista curare, & anxie atque sollicite dies noctesq. cogitare, necessarium. Qui enim semper mortis recordatur, raro aut nũquam peccabit. Ne totum vitæ nostræ tempus, pro ventre curando, & his quibus operiamur, decurramus. Hæc enim omnia gentes * faciunt, quibus nulla vitæ æternæ spes est. Ne igitur similes reddamur eis: sed Dominum nostrum audiamus dicentem: Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. Quæramus, o fratres, regnum illud, cuius non erit finis. Quæramus illud gaudium, quod in omnem æternitatem * durabit. Satagamus, atque oremus, carissimi, cum labore atque dolore cordis, lacrymis atque suspirijs: ne beata illa frustremur voce. Facessant a nobis hic deliciæ mundanæ: vt illic, paradisi delicias lucremur. Ploremus hic modicum: vt illic rideamus. Esuriamus hic: vt ibi satiemur. Ingrediamur hic per angustam portam, & arctam viam: vt ibi latam ac spatiosam viam incedamus. Iterumq. dico: Videte ne decipiat vos hæc vita, atque illudat; & nudos ac miserabiles, in illud futurum seculum transmittat. Multos enim supplantauit, multos illusit, multos exæcauit fraus atque fallacia mundi istius. Cæterum nos, fratres dilectissimi, attendamus nobis ipsis. Dominum dicentem audiamus: Venite post me, omnes. Cuncta relinquamus: & ipsum solum sequamur. Respuamus * ac contemnamus omne gaudium mundi huius: subsannat enim cunctos ipsum diligentes. Demus autem operam, vt vitam æternam apprehendamus: & chorum, ac locum * cum Angelis, conuersationemq. cum Christo obtineamus: Quoniam ipsi gloria, & potentia, cum Patre, & sancto Spiritu, in infinita secula seculorum. AMEN.

(Marginal notes: 1. Thess. 4. — 1. Cor. 15. — Matth. 25. — MORTIS RECORDATIO SALVBERRIMA. — Matth. 6. — * vulg. inquirūt — Matth. 6. — Luc. 1. — * al. non deducet — Matth. 5. & Luc. 6. — Matth. 7. & Luc. 13. — Matt. 4. 11. 19. — * καταπτύσωμεν — * al. & chorum inter angelos, & mansionem cum Christo obtineamus.)

(Section letters in margin: A, B, C.)

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SErmo hic κατανυκτικὸς, id est, Compunctorius, siue de compunctione animi inscribitur, quòd ad cordis, siue animi compunctionem acquirendam valde sit vtilis, & efficax, deque ea potissimum

D in illo agatur. Est autem terrore plenus, & lectu vtilis, planeq. necessarius: multa quippe de morte, & de secundo Christi aduentu, extremoq. iudicio continet. quare etiam ad sedulo vigilandum, pœnitentiamq. agendam, ac vitam in melius commutandam serio cunctos hortatur & admonet. Bona opera commendat. Propter animæ salutem, studiose adlaborandum docet: illiusque, ac corporis nutrimentum, cuiusmodi sit, ostendit. Vita præsens qualia in se contineat, demonstrat. Psalmodiæ commendationem ponit. Sanctorum Christi athletarum certamina describit, imitandaq. proponit. Comminationes varias in homines impios, blasphemos, auaros, desides, maledicos, fornicarios, & delicijs ac voluptatibus deditos, hypocritas, aliosq. similes statuit. De formidabili illo vltimo Iudicio, semper & vbiq. loquendum, ac cogitandum dicit: mortisq. frequentem recordationem omnibus saluberrimam ostendit.

Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt: quoniam omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, &c.] *Hic duo notanda occurrunt: prius, cur Auctor S. Ioannem*

E *Euangelistam fere vbique Theologum nominet. posterius est circa verba Ioannis hic citata, & variam eorum lectionem. Ad primum dicimus, Ioannem Euangelistam solum ex omnibus Euangelij scriptoribus, Theologi cognomento insignitum esse, eo quod alijs in exponenda Christi humanitate, rebusq. ad eam pertinẽtibus, magna ex parte occupatis, ipse altius se erexerit, ac diuinitatem eius litteris ac scriptis suis cõplexus sit. Quare & eadẽ hac nomenclatura vsi sunt et alij ex antiquis Patribus, ac præsertim græci, vt Ioannem Euangelistã, Theologum cognomento appellarent: ita Dionysius Areop. ad eum per Epistolam scribens: ita S. Athanasius in Synopsi. ita Hyppolitus martyr de consumm. mundi, vbi ait:* Secundũ hanc consonat Ioannes Theologus, dilectus Christo, &c.] *ita Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 12. Epiphanius hæres. 51. Ioannes Chrysost. in procem. in Psal. 37. & in Sermone iam primum a nobis edito, de pseudoprophetis, & falsis doctoribus. & Cyrillus Alexandrin. lib. 3. de Trinitate, aliq.*

alibi, qui communiter omnes cum nostro Auctore S. Ioannem Euangelistam cognomento Theologum A
nuncupare solent. Ad locum porro Scripturæ hic ex Ioanne allegatum, quod attinet, legitur ille paullo
aliter, & quidem plenius in sacro Cod. sic: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo
sunt. Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo: quoniam omne quod est in
mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non
est ex Patre, sed ex mundo est: & mundus transit, & concupiscentia eius, &c.] *ita vulg.*
græc. & lat. 1. Ioan. 2. cui per omnia lectioni alibi quoque consonas Ephræm in Serm. tom. 1. contra eos
qui dicunt Resurrectionem mortuorum non esse. ut verisimile sit, cum quibusdam prætermissis hic studio
ita legisse: sicut & alibi variat, aliterq. de industria credo hunc ipsum Scripturæ locum legit in tract.
de Beatitudinibus. tom. 1. cuius initium est: Beatus qui a cunctis rebus terrenis huius vitæ, totus est li-
ber, &c. de quo & ibi in Schol. Vbi & S. Bernardus conformiter in Serm. 1. in octaua Paschæ, iisdem
prætermissis, vt hic apud Auctorem legit, paullo post med. ibi: Siquidem & hoc ipsum beatus Ioannes
indicat dicens: Carissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Omne enim quod in
mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & ambitio seculi, &c.] Et in Serm. B
de diligendo Deo, vbi sic legendo exorditur: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo
sunt. omnia enim quæ in mundo sunt, concupiscentia carnis, & concupiscentia oculo-
rum, & ambitio spiritus, qui non sunt ex patre, &c.] *Quem quoque S. Ioannis Theologi locum*
alibi citans Ioannes Chrysost. paullo aliter cũ sic legit, & explicat: Et in isto (inquiens) transgressionis
peccato, in lumbis eius totus vitiatus est mundus; & in illo peccato primi hominis facta est de vna cupi-
ditate, trina cupiditas: ita, vt omne quod est in mundo, vt ait Apostolus, concupiscentia sit ven-
tris, quod est lignum suaue ad escam; concupiscentia oculorum, quod est speciosum oculis ad viden-
dum; & ambitio seculi, quod est esse, vt Deus, &c. sic tomo primo Chrysostomus in Homilia de la-
psu primi hominis, quæ ibi incboatur: Deus sine initio sempiternus, sine fine perpetuus, &c. circa med.
ex quibus hic varietatem collige, expende, & concilia.

Auersare vestimenta mollia, ornamenta ac coronamenta, varia tincturarum genera,
stibia, venustates, fastũ, &c.] *De his vide quæ alibi S. P. Ephræm recenset, ac præsertim tomo 1.*
in Serm. quòd ludicris rebus abstinendum sit Christianis. & in nostris ibi Scholijs. & Serm. de abstinen- C
do a cupiditatibus carnalibus. cuius ibi principium est: Qui in medicorum curantur officinis, &c. ac po-
tissimum ibi: Ne vestis mollis. ne odoramenta in vestibu[illegible] fœminarum more, &c.] *de qui-*
bus & ibi plura in Schol. Et eodem tom. 1. in Tract. de abrenunciatione in sacro Baptismo facta. ac po-
stea in tract. de varijs Tormentorum locis inferni. & in nostris ibidem copiosis Scholijs. De his quoque
Magnus Basilius in commentar. super caput 3. Esaiæ prophetæ, ac præsertim post med. & Homil. in
Psalm. 45. qui incipit: Deus noster refugium, &c. & in orat. de Temperantia siue continentia, & in-
continentia. cuius initium est: Alexander ille rex Macedonum, cum filias Darij in suam redegisset
potestatem, &c. alibiq. sæpius. necnon S. Gregorius Nazianzenus in tract. aduersus mulieres ambi-
tiosius sese ornantes & excolentes. cuius principium est: Cau[illegible]te, o mulieres, ne caput vestrum
nothis & adulterinis crinibus, tamquam turribus quibusdam muniatis, &c.] *& in orat. in*
sanctum Baptisma, post med. ubi ait: nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus est, &c.] *ac Ni-*
cetas ibid. alibiq. sparsim sæpius. & S. Chrysostomus ad pop. antiochen. homil. [illegible]. in catech. ad illu-
minandos. & in orat. ipsis Calendis habita, contra nouilunioruni obseruatores, & alibi crebrius, ac D
S. Hieronymus in Epist. 27. ad Eustochium virginem, in Epitaph. Paulæ matris. ante med. ibi: Tur-
panda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depin-
xi, &c.] *pluribusq. alijs apud eum locis.*

Longius postea, vbi habetur: Atque ideo dicit etiam Apostolus: Nolite errare: Deus non
irridetur. Quod enim seminauerit homo, hoc & metet, &c.] *ista hinc vsque ad verba, quæ*
multis interiectis leguntur posterius: Attendite, fratres carissimi, ne quis infructuosus repe-
riatur, &c.] *omnia fere continentur alibi apud Ephræm in Serm. de compunctione & salute animæ,*
tomo 1. cuius ibi initium est: Venite cuncti fratres, bonum a me peccatore consilium accipite, &c. qui-
busdam tamen illic explicationis gratia ad verba Scripturæ adiectis, quæ hic desunt. Et hinc videre li-
cet, eadem sæpe verbis atque sententijs adduci ac repeti ab Auctore alijs atque alijs in locis: quod idem
& ab alijs Patribus, S. Basilio, Chrysostomo, Leone magno, alijsq. pluribus seruari deprehendet, quis-
quis eorum Opera diligenter legerit, locaq. varia contulerit. De ratione porro Noualium, quorum hic
paullo post facit mentionem, vbi dicit: Sed non omnes faciunt noualia, &c.] *habes in nostris*
Scholijs, in iam allegato Sermone, tom. 1. de compunctione, & salute animæ. E

Et rursus per Prophetam ait: Væ his, qui dicunt malum bonum, & bonum malum: qui po-
nunt lucem tenebras, & tenebras lucem: qui ponũt amarum dulce, & dulce amarum, &c.]
Locus est Esai. 5. consonatq. lectio iuxta 70. citã alibi apud Auct. at paullo aliter hic in vulg. vbi legi-
tur. Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras;
ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum, &c. Quem etiam locum pulchre illustrans, atque ac-
commodans alibi S. Basilius, sic legit: Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: qui ponitis te-
bras lucem, & lucem tenebras: qui ponitis dulce amarum, & amarum dulce, &c. ita Basil. in commẽt.
super cap. 5. Esaiæ Prophetæ. Quod porro ex eodem Scripturæ loco Auctor hic postea subycit, in sacro

codice

A *codice præcedit, nimirum iſtud:* Væ his, qui conſurgunt mane, & ſiceram ſequuntur, qui expectant veſperam: vinum autem combureт eos, *&c.] legiturq. hic Locus quaſi per omnia vt in edit. 70. at aliter in vulg. hoc modo: Væ, qui conſurgitis mane ad ebrietatem ſectandam, & potandum vſque ad veſperam, vt vino æſtuetis. Cithara & lira, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs veſtris: & opus Domini non reſpicitis, & opera manuum eius non conſideratis, &c. vnde, quæ inter hanc, & illam Auctoris noſtri lectionem varietas ſit; quæue conuenientia, colligat decernatq. ſecum eruditus Lector, vt etiam in reliquis.*

Cogita atque perpende tecum, quomodo hæc vita nihil contineat, niſi lacrymas, improperia, maledicta atque conuitia, labores, morbos, ſenectutem, peccatum, & mortem, *&c.] Iſta ad præſentis vitæ miſerias demonſtrandas, & vnicuique eas ob oculos ponendas faciunt: de quibus alibi latius apud S. Ephræm, in principio quaſi primi Tom. de his, quæ præſens hæc noſtra vita in ſe continet. vbi inter alia habetur:* Quamobrem cogita, o homo, quid præſens hæc vita in ſe habeat; habet fœtorem, tribulationem, laborem, dolorem, curſum continuū:
B *& reliqua quæ ibi enumerantur. De quibus & poſtea eodem tomo Ephræm, in Serm. de non ſuſpiciendis rebus hiſce momentaneis: & ne patiamur nos decipi huius vitæ oblectamentis. Et apud S. Baſilium in Serm. quòd non oporteat rebus huius vitæ adhærere. & in eiuſdē Baſilij Oratione de Morte, quam alias traduximus, & ad finem primi noſtri Tomi Ephræmitici adiecimus: vbi inter alia, vitæ præſentis deſcriptionem ponit, & inſtabilitatem vitæ humanæ, humanarumq. rerum mutationes oſtendit; necnon vitæ breuitatem, atque incertitudinem, periculaq. varia omnibus proponit. In quod argumentum, & S. Gregorij Nazianzeni extat carmen, de vitæ vanitate, atque incertitudine, & communi omnium fine. ac aliud eiuſd. de externi hominis vilitate, & præſentium rerum vanitate. cuius initium eſt:* Quis prius ipſe fui? quis ſum, quis mox ero? *&c.] Quò facit & S. Ioannis Chryſoſtomi Sermo, de vanitate & breuitate præſentis vitæ, &c. qui eſt inter didact. & parænet. poſtrema edit. Pariſien. alijq. eiuſdem Sermones plurimi, etiam nondum in lucem editi: quales non paucos diuerſorum Argumentorum græce manuſcriptos adhuc habeo, ſuo tempore diuina fauente gratia, a me vel alijs publicandos.*

C

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

CONFESSIO, † ET SVI IPSIVS REPREHENSIO. † *al. Reprehēſio in ſeipſum, & de ſeſe cōfeſſio.*

Eodem Scholiaste & Interprete G. Voſsio.

CVM in multis, fratres dilectiſſimi, prodeſſe vobis videar, animæ quoque propriæ vtiliter conſulere debeo. Abſurdum quippe eſt, fame illum confici, qui cibum alijs impertitur; turpeq.
D eſt ſiti perire me, qui reliquis potum ſubminiſtro; quod ſane fiet, niſi meam ipſe conſcientiam reprehendero: noui enim quantum mihi illud feciſſe, in futuro profuturum ſit iudicio. Nam quando adhuc in * ſeculo verſabar, inimicus oppugnauit me in iuuentute, * quæ mihi fere perſuaſerat; illa quæ in hac accidunt vita, fortuito † caſuq. fieri. Contigitq. mihi, quod naui alicui gubernaculis deſtitutæ, gubernatore in prora conſiſtente: quippe quæ vel retrocedit, vel non procedit, vel etiam euertitur: niſi aliqua vel per Angelum, vel per hominem viſitatione, vel prouidentia ſubleuetur. Quod ipſum & in me accidit, qui procellarum errore agitabar, nec pericula imminentia præſentiebam: quando diuina benignitas me in * interioris Meſopotamiæ regione peragrantem, fecit in paſtorem quemdam ouium incidere: qui
E cum ex me quonam tenderem percontaretur; egoq. quo me pedes ferrent, reſponderem, ad me ille: Si me inquit, audieris adoleſcens, huc ad nos diuerte: quoniam ad veſperum inclinat iam dies. Quibus ego permotus verbis, remanſi apud eum. Media autem nocte lupi gregem adorti, oues diſſiparunt: cum interim paſtor graui ſomno propter ebrietatem * correptus iaceret. At Domini ſuperuenientes, me quoque tamquam reum in iudicium abripuerunt. Conſtitutus autem ante iudicium, me defendebam, & rem vti acciderat enarrabam. Interea verò poſt me adductus eſt quidam in adulterio (vt aiebant) deprehenſus:

** ἐν πολλοῖς. al. in ſeculari multitudine.*
** al. qui.*
† αὐτόματα ἔτυχε. [marginal note, partly illegible: "ετ..ας"]
** al. in interiore*
** al. oppreſſus eſſet.*

**al. ſe ſubduxerat.*
ſed mulier * profugerat. Iudex autem re dilata, vtrumque noſtrum in eumdem A
detrudi iuſſit carcerem: in quo agricolam quemdam propter homicidium, de-
tentum reperimus. Sed neque qui mecum ducebatur, adulter erat: neque hic
agricola, homicida; ſicut neque ego ouium fur, atque abactor fueram: cadauer
autem propter agricolam, & paſtor propter me, & maritus propter adulterum
in alia ſeruabantur domo, atque cuſtodia. Peractis igitur * ſeptem illic diebus,
** al. 40. † al. quadrageſimo die. vt eſt in ſua Conuerſ.*
aſpexi † octauo die quemdam ſecundum quietem ſic me compellantem: Pieta-
tem cole, & diuinam prouidentiam intelliges. Expende tecum quæ cogitaue-
ris, ac feceris; & ex teipſo cognoſces, nihil vos iniuſte pati: ſed neque ipſi ſcele-
rum auctores impune euadent. Somno igitur ſolutus, quæ in viſione adſpexerã,
memoria mecum repetebam. Peruestigatoq. lapſu & errore meo, comperi me,
in agro regionis illius vbi captus fueram, pauperis cuiuſdam peregrini iuuencam B
** al ſub noctem. vt in conuerſ. vbi hæc paullo aliter.*
quadam malitia concitatum, * media nocte e ſuo loco atque cubili exegiſſe: quã
frigore languentem, atque vterum gerentem bellua illuc aduentans dilacerauit.
Cum igitur ſomnium meum, eiuſq. cauſſam ijs qui mecum erant, recenſuiſſem:
† προσπαραινέσει.
ipſi quoque permoti † atque admoniti, narrare cœperunt quæ ſibi acciderant.
Et agricola quidem ante alios incipiens: ego, inquit, dum quemdam in flumine
** al. cum ſuccurrere poſſem. ſpreui ac recuſaui.*
ſuffocari conſpicerem, * cui auxilio eſſe poteram, manus auxiliatrices præbere
neglexi. Ciuis autem mulierem, quæ per calumniam accuſabatur, teſtimonio
ſuo falſo inſimulauit: vidua enim (inquit) hæc erat, & fratres eius, hoc illi cri-
** al. & ipſi, ſcilic. ciui.*
men inferentes, paterna eam hæreditate ſpoliarunt: & * mihi mercedem, de qua
conuenerat, perſoluerunt. Quibus ego dictis atque relationibus, cœpi com-
pungi, atque reſipiſcere; & nos merito pœnas luere, intelligere. Quòd ſi ſolus
fuiſſem, cenſuiſſem fortaſſe, id caſu fortuitoq. accidiſſe; at tres eramus pariter C
** al. vindex.*
detenti. Accedebat & quartus quidam * iniuſtus, qui nec genere cum illis qui
iniuria affecti fuerant, coniunctus erat; neque conſcius quidem eorum extite-
rat: cum nec mihi, nec ſocijs quibus ſpeciem ac formam eius deſcripſeram, an-
tea vmquam viſus eſſet. Rurſus autem ſomno captus, eumdem adſpicio ſic di-
centem: Cras conſpicietis & illos, qui a vobis iniuria affecti ſunt; & calumniæ
falſæq. accuſationis veſtræ remunerationem. Experrectus, cogitabundus hære-
bam. Socij vero ad me: quid inquiunt, ita triſtis es? quibus ego cauſſam qui-
dem exponebam, ſed exitum rei metuebam, & iam illas de caſu & fortuna co-
gitationes obliuioni tradideram. Illi autem magna mecum ſollicitudine ange-
† [illegible], videtur eſſe hic ille numerus quinque captorum.
bantur. Tranſacta igitur nocte illa, ſiſtimur Iudici: & ſubito adducuntur † quin- D
que vincti coram eo. Itaque qui mecum erant, multis excepti verberibus, ite-
rum in cuſtodiam retruſi ſunt, me illic relicto. Deinde duo in primis in iudi-
cium adducti ſunt: atque iſti, fratres illius erant viduæ, quæ per calumniam ab
ijs paterna hæreditate fuerat ſpoliata: vnus autem eorum in homicidio, alter in
adulterio deprehenſus erat. Quæ dum ipſi crimina confeſſi eſſent, per tormenta
coacti ſunt & alia quæ patrarant ſcelera confiteri. Homicida ergo confeſſus eſt,
ſe quodam tempore dum negotiaretur in ciuitate, cum muliere quadam con-
ſuetudinem habuiſſe: hæc vero illa erat, cuius cauſſa vnus ex illis, qui mecum
detinebantur, in cuſtodia ſeruabatur. Interrogatusq. quo pacto effugiſſet? ac-
** al. cuſtodiremur.*
cidit, inquit, vt, dum * obſeruaremur, vicinus quidam adulteræ, alia ad eam
accederet via, quaſi aliquid ab ipſa vtendum poſtulaturus: quod cum dediſſet E
illa, me iam per feneſtram demiſſo, rogauit illum, vt ſe quoque per eamdem
feneſtram demitteret, prætexens fœneratores ad ſe capiendam aduentare. Quod
cum ille iam niteretur facere, mox a marito eiuſce mulieris comprehenſus eſt:
** al. nos vero elapſi ſumus.*
* nobis interea aufugientibus. Adhæc autem Iudex; vbi inquit, eſt mulier?
Ille autem cum locum indicaſſet, iuſſus eſt ad mulieris vſque aduentum cuſtodi-
ri. Alter vero præter adulterium, cuius damnatus fuerat, etiam ſe hominem in-
terfeciſſe confeſſus eſt, illum ſcilicet, quem agricola qui mecum detinebatur,

occidiſ-

A occidiſſe accuſabatur. Aiebat autem maritum mortuum illius eſſe fœminæ, quæ ipſius * amore capta fuerat. Nam cùm, inquit, pomeridiano tempore agrum ſuum inuiſeret, fictæ ſalutationis prætextu propius accedens, confeſtim illum occidi, & aufugi. Affines autem, cum ad clamorem occiſi eſſent egreſſi, nullum inuenerũt aut viderunt præter hominem quemdam agreſtem, quem magno labore feſſum ſomnoq. correptum, tamquam homicidam comprehenderunt, & in vincula coniecerunt. Quæ † cum ille retuliſſet, locumq. pariter ac nomen mulieris indicaſſet, mox in carcerem abductus eſt. Adducti autem ſunt & tres reliqui, quorum vnus quòd ſegetes cõbuſſiſſet accuſabatur: alij vero duo, quòd conſcij, & ſocij cœdis fuiſſent; ſed paucis excepti verberibus, quia nihil confitebantur, in carcerem perducti ſunt. Audierat enim Iudex ſuum aduentare ſuc-
B ceſſorem: & ego, nulla de me facta quæſtione, cum ipſis receſſi. Eramus igitur in eadem omnes cuſtodia detenti. Iudex vero qui adueniebat & ſuccedebat, e noſtra erat patria: ſed multo ego tempore, quis & vnde eſſet, ignorabam. Interea autem dum pluſculum nobis temporis atque opportunitatis interquieſcendi tribueretur, amicitiam contraximus. Cumq. priores iam facti alacriores eſſent, & reliquis quæ acciderant, recenſuiſſent; in me omnes tamquam in hominem pium atque religioſum intendebant. Fratres autem viduæ illius, cognito homine qui cõtra eam * patrocinatus erat, admirati ſunt. Cuncti vero rogabant me, vt ſi qua ratione poſſem, aliquid fauſti ac boni adnunciarem ipſis. Cæterum multis diebus commoratus ibi, non amplius eum qui in ſomnis mihi apparuerat, vidi. Quem in fine tamen dierum iterum conſpexi, me ſic com-
C pellantem: Ecce hi tres, aliorum etiam ſcelerum rei, nunc iuſtas pœnas luent. Quod ipſis cum dixiſſem, confeſſi ſunt duo ex eis ſe flagitij cuiuſdam furis conſcios fuiſſe; qui cum quemdam interfeciſſet propter vineam adiacentem ſuæ poſſeſſioni, et nos teſtimonium dedimus hanc ipſius fuiſſe vineam; eumq. non ab illo necatum, ſed e rupe præcipitem corruiſſe mortuum. Alius autem tertius retulit ſe ira concitatum, e tecto quemdam præter volũtatem deturbaſſe, quo ex caſu ille interijſſet. Poſtea rurſus conſpexi in ſomnis hæc mihi referentem: Tu cras liberaberis; reliqui autem iuſtum ſubituri ſunt iudicium. Fidelis igitur eſto, & diuinam prouidentiam enarrato. Altera ergo die Iudex pro tribunali ſedens, quæſtionem de omnibus nobis habuit. Et exploratis quæ iam acta fuerant, ac fœminis quæ * paratæ aderant, interrogatis, æquiſque teſtibus adhibitis; Iudex
D innocentes abſoluit, agricolam inquam, & eum qui falſo adulterij accuſatus fuerat: fœminas autem torturæ ſubiecit, vt conſtaret an alijs etiam facinoribus reperirentur obnoxiæ. Comperit igitur vnam earum, odio illius, qui ſuum adulterum prodiderat, incitatam, bona ipſius incendiſſe: ex quo quidem incendio, agriq. depopulatione, cum quidam propius fugeret, tamquam illins auctor comprehenſus eſt: & hic nobiſcum erat; quem etiam Iudex quæſtione habita, quia innoxium reperit, abſoluit atque dimiſit. Altera vero adultera, cum in eodem eſſet vico, vbi duo illi comprehenſi fuerant, qui in homicidio perpetrando dicebantur extitiſſe ſocij, rem omnem vti contigerat, aperte confeſſa eſt. Qui necatus eſt, inquit, cum domi meæ ab altero viduæ illius fratre (qui meus erat amator) mecum concumbere deprehenſus eſſet, occiſus ab illo eſt, & in * bi-
E uium proiectus. Concurſuq. hominum facto, cum duo viri quemdam perſequerentur, à quo ſibi hœdus ſurreptus erat; eos alij cõnſpicati, arbitranteſq. ideo fugere, quòd cœdem patraſſent, comprehenderunt, ac carceri tradiderunt. Iudex vero cum diligenter, & nomen eorum, & genus, & quiniam, ac quales eſſent, exploraſſet, & rem omnem apertius cognouiſſet, illos innoxios liberauit. Erant autem hi quinque, agricola nimirum, & qui falſo adulterij fuerat accuſatus, & tres poſtremi. Porro duos fratres, & ſceleſtas illas cum ipſis mulierculas, a feris dilaniari iuſſit. Tunc vero & me Iudex in medium adducendum cu-

Marginal notes:

* τοῦ ἐρῶντος αὐτοῦ.

† al. interrogatiue ſic: Quid vero hæc indicauit? mulier, inquit. At ille: vbi hæc? Ipſe vero & nomen, & locum oſtendit, in alia regione non procul ab altera; &c.) vt eſt in alio MS. græco.

* συνηγορήσαντα.

Iſta, de vinea, & de illo ex rupe præcipitato, illoq. e tecto deturbato, &c. al. deſunt. nec ponuntur in Narrat. de ſua Cõuerſione.

* ἑτοιμασθεῖσαι

* ἀμφόδιν.

rabat, qui licet beneuolentia coniunctus mihi esset, scire tamen ex me ordine A
voluit, quo pacto res illa ouium successisset. Cui dum ego id quod vere gestum
erat, retulissem, neque ex voce & nomine ille cognouisset, (familiaritas enim
ipsi cum meis intercesserat parentibus) quæstione de pastore habita, eoque fla-
al. octoginta. gris excepto, ac veritate comperta, post dies plus minus * septuaginta, ab accu-
satione & crimine obiecto me absoluit & liberauit. Nocte deinde sequenti, in
al. in regionē tuam. somnis conspexi virum mihi dicentem: Reuertere ad * locum tuum, & de ini-
quitate tua age pœnitentiam, certoq. scias vnum esse oculum cuncta perlu-
strantem: & grauiter ille mihi comminatus, recessit; quem ad hunc vsque diem
non amplius vidi. Anxius igitur, & multis lacrymis perfusus inde abij, igno-
rans vtrum Deo satisfecerim. Quapropter omnium me precibus adiuuari de-
posco: nam vulnus mihi grauissimum accidit, atque incurabile. Visionibus ego B
κατατρύχομαι. non efferor, sed impijs cogitationibus meis diuexor * & angor. Apparuit &
Eze. 29. 30. &c. Pharaoni angelus futura prænuncians: sed mentem atque sententiam eius, pro-
Luc. 13. & Matth. 7. 25. phetia non mutauit. Dicit & Christus illis qui nomine suo prophetauerant: non
noui vos, operarij iniquitatis. Scio me vera vidisse, & reipsa expertus sum:
sed excruciat me supra modum ingens mea in Deum iniuria. Nam qui dicit om-
† αὐτόματα πάντα. nia † casu fortuitoq. fieri, is diuinitatem e medio tollit. Istud cogitaui, non in-
ficior: resipui, sed an Deum mihi placauerim, nescio. De ipso prædicaui: sed
vtrum verba mea ipsi grata fuerint atque accepta, me latet. De prouidentia
al. sed an accepta Deo illa fuerint, nescio. scripsi: sed * an Deo placuerint mea scripta, ignoro. Domum vidi: & œcono-
mum adesse cognoui. Mundum intuitus sum: & prouidentiam intellexi. Na-
uem absque gubernatore submergi aspexi: & inanes hominum labores sine Dei C
gubernatione esse, animaduerti. Ciuitates, & respnblicas diuersas bene consti-
tutas vidi: & Dei ordinatione atque præscripto cuncta consistere, intellexi. Ex
pastore, grex viget: & ex Deo cuncta quæ super terram sunt, crescunt & coale-
scunt. Per agricolam, inter triticum & spinas discernitur: & a Deo, omnis quæ
in terris est prudentia & intelligentia adhibetur. Ab Imperatore, militaris
exercitus dependet ordo: & a Deo, vera cunctarum rerum constitutio atque
dispositio. Nihil in terra absque capite atque origine: quoniam cunctarum re-
rum principium est Deus. Flumina ex fontibus scaturiunt: & a diuina sapien-
tia leges. Fructus producit terra, si tamen ex cælo ipsa fuerit irrigata: adeo ex
seipso fieri nihil potest, Dies, lucis copiam suggerit; sed tamen solaribus radijs ad
sui perfectionem indiget: sic & bona ab hominibus efficiuntur, sed diuina gra- D
tia perficiuntur. Sol lumen continet; at cœlo in quo requiescat, indiget: si-
εἰς τὴν ἀποκατάστασιν. militer & Deo pij ac sancti homines opus habent, a quo * reparentur. Neque lu-
men sine igne, neque nox absque tenebris. Mutuo enim cuncta auxilio indigent,
al. vt ita suū moderatorē indicent. vt * eum qui ipsos coniunxit, repræsentent. Hoc illius ope indiget, & illud al-
terius: solus autem Deus nullius æget. Nihil sua sponte, in rerum natura exi-
stit: quoniam seipsum facere nemo potest. Nam si quis seipsum faceret; is es-
set, priusquam fieret: & quo pacto postea talis factus esset? nam quod existit
antequam fiat, non indiget vt id fiat, quod est: neque alieno opus habet admi-
niculo ad illius, quod est, constitutionem. Solus igitur Deus non factus. A ra-
αὐτόματον. tione quippe alienum est, vt aliquid sponte * & a seipso fiat. Neque ignorat
Deus se factum non esse: neque vt nos, principium infantiæ habuit. Non est E
ignarus substantiæ atque essentiæ suæ: neque enim eam quisquam ipsi conces-
sit. Nouit id quod est, omnemq. humanam cogitationem excedit. Non inui-
det: sed parcit nobis. Neque enim audire valemus principium rei non factæ:
qnia nec dici quidem potest. Rei principio carentis initium intelligere nequi-
mus: cum neque tantam intelligendi facultatem habeamus. Terrena Deus ex
Exod. 20. monte Sina locutus est; & populi perterrita est multitudo: quid igitur si cœle-
al. cōtabuerūt stia loquatur, agemus? E terra locutus est, & homines infiniti * cohorruerunt:

A quid ergo faciemus, ſi nos e cœlo alloquatur? Rogauit populus, ne Dei vocem
audiret: & Deus illi quod petebat, conceſſit. Moyſes Deum, vt cum populo *Ibid. Exod. 20.*
permaneret, orauit: & mortui ſunt multi, quia ad diuinam naturam appropin-
quare non poterant. Oſtendit igitur Deus fieri propter iuſtitiam ſuam, vt ho-
minibus iuſtis appropinquet: ſicut contra, immedicabilis fit plaga iniuſtis. Par-
cit itaque nobis, & ſubducit ſe, vt viuamus. ſic quoque arcana tegit, quæ ca-
pere nequimus. Acceſſit ad Aaron: & quod filios ipſius comperiret reos, in- *Leuit. 10. & Num. 3.26.*
teremit eos. Acceſſit ad populum: & multos peccatores occidit. Si igitur di-
uina nobis dixerit, & non crediderimus; omnes nos interficiet: ideo autem ea
nobis non dicit, quia præuidet nos credituros non eſſe. Recte igitur agit, proſpi-
ciẽs ac conſulens nobis, ne moriamur. Non tantam nobis intelligentiam præbet:
B ne liberæ voluntatis propoſitum extinguat. non maiores vires nobis tribuit: ne
naturam* obruat. Benignitatem non exhaurit: ne a malitia atque improbitate **al. confundat.*
ſuperetur. Non facit homines Angelos: ne poteſtates confundat. neque An-
gelos efficit Cherubim: ne* opificium peruertat. Tantum autem cuique tribuit, **δημιουργίαν.*
quantum creata quælibet natura capere potuit. Naturas conſtituit; & ipſas vt-
pote mutabiles, miſericordiæ indigere reperit: nouerat quippe maiori eas gra-
tia corroborari amplius, atque ſubſiſtere. Ipſis* participationem ſuam imper- **μετουσίαν.*
tiuit: ſed quod eſt amplius, pro cuiuſq. viribus tribuit intelligendi facultatem,
ne* ſuperbiæ illis occaſio eſſet. ſicut qui pueros ad malum exercent, ipſi magis, **al. ſuperbiẽdi.*
tamquam mali auctores, ſunt reprehendendi. Quod capere poterant, dedit eis:
& quod non poterant, ignouit: cum a nemine quod vires ſuperet, exigat. Ne
C igitur o mortales, eius potentiam incuſaueritis,* quaſi capaciorem efficere na- ** al. quòd.*
turam veſtram non potuerit: non enim opifex in cauſſa eſt: ſed ipſa creatura at-
que natura. Artem habet aurifex, qua opus ſuum dirigit: ſed † ei non plus tri- *† al. ſed ei tantum tribuit. quãtum capit, & nõ amplius. licet ipſi multũ auri ſuperſit: Sic etiam Deus, &c.*
buere vult, quàm capere poſſit: ſic quoque Deus, quamuis omnia poſſit; non
tamen amplius tribuit, quàm rei cuiuſq. natura patiatur. Et artifex congruen-
tem volens operi ſuo attribuere venuſtatem, tantam auri materiam adhibet,
quantam capit, & non amplius; licet multum illi adhuc auri ſuperſit. Nullus
enim opifex intelligens adeſſe plus materiæ auri, de* ſuo ſubijcit materiam, vt
imago perficiatur. Et Deus cum norit omnia admiranda, nouit etiam ſuæ na- ** ἀφ᾽ ἑαυτοῦ.*
turæ ſimilem materiam eſſe non poſſe. Maximas, in res creatas, diuitias effudit:
ſed *quòd factum fieret infectum, nec quidem cogitauit, nec inuenit, neque ** al. at quod fieri non poteſt, vt fiat, neque cogitat, neque inuenit, neque facit.*
D fecit. Nam ſi rem factam, efficeret infectam; ſuam naturam accuſaret, quaſi ip-
ſa quoque facta eſſet: & quæcumque volens fecit, non ex ſua ſubſtantia produ-
xiſſet. Non eſt † comprehenſibilis Dei poteſtas, o mortales: cum enim maio- *† ἐπίληπτος.*
ra* poſſit in rebus creatis, egit quantum capaces erant. Noui mercatores multos **μείζω γὰρ δυνάμενος.*
poſſe etiã ſupra quàm poſſideant? nam propter illa quæ habẽt, fides eis habetur:
at non niſi ijs, quæ poſſident, facile negotiantur. Deus quoque niſi res quæ ſunt,
facile feciſſet; iure* exiſtimaretis qui vultis reprehendere, eum plura non potuiſſe. ** al. exiſtimate.) vt ſit Conceſſio. figura oratoria.*
Vultis ineffabilem poteſtatis eius cernere facultatẽ? Cælos, & quæcumque in eis
ſunt, verbo perfecit. ex quibus conſtat, multo maiora ac plura eum poſſe: ſed na-
tura procreata amplius non capit. Noui artifices plura quàm materia ferat exco-
gitare, & ex ijs quæ prompte & expedite elaborant, ſuæ artis præſtantiã declara-
E re:* quanto ergo magis Deus credendus eſt in rebus a ſe creatis tantum decorem ** al. quanto magis credere oportet, Deum longe plura poſſe. &c.*
atque pulchritudinem exprimere poſſe. Quanto autem verbis præſtãtiora ſunt
opera: tanto citra vllam comparationem rebus procreatis diuina præcellit vir-
tus atque potentia. Fecit igitur cuncta ad vniuſcuiuſque vtilitatem ac neceſ-
ſitatem. Non tamen vlla ipſe coactus neceſſitate, tot differentias inuenit, ac fe-
cit: quoniam de primis, experimentum dedit in ſecundis. Non neceſſitas, tantæ
pulchritudinis cauſſa extitit: alioquin enim opus alterius* inuenietur, & non ** al. eſſet.*
ipſius Dei. Neceſſitas quippe liberam excludit voluntatem. Et cuncta quæ
voluit,

Psal. 142. Genes. 1.

voluit, fecit in cœlis & in terra, sicut diuina Scriptura testatur. Si rerum ordo, Dei laudem celebrat; non sane malum, caussa boni est, neque ad pietatem adducit. Si malum prius extitisset; bonum vtique fieri non permisisset: nam alias non malum fuisset, sed bonum. Si materia aduersus Deum constitisset; magnus est error putare rem inanimam posse pugnare. Quòd * si materia animam confusionis actionem habuisset; perabsurdum esset, arbitrari, animam actionis esse motum: cum nihil eorum, quod quisquam nostrum facit, anima sit. At si dicas materiæ efficacitatem ex quodam intus * coexistente ortam esse: valde sane stultum est, existimare in materia quæ semper in mutatione versatur, aliquid inesse perpetuum. Nam quidquid mutatur, temporarium, & caducum est. Quomodo ergo æternum esse potest, quod est mutabile? Nihil igitur eorum, quæ facta sunt, erat quando non erat: sed solus Deus semper fuit, & propterea illo indigent omnia. Ipse enim suapte voluntate fecit illa, non autem aliqua coactus necessitate. Et singula fecit, sicut voluit. propriam † autem habet voluntatem, quæ nulli necessitati subiecta est: atque ideo non sunt illi coæterna, quæ fecit. Nam si voluntas ipsius, necessitati coniuncta esset; coæterna quoque forent ei, quæ ab ipso sunt procreata: & operatio atque creatio voluntati congrueret. At procreatio ipsius non fuit necessitati subiecta: alioquin enim coæterna illi fuissent, quæ sunt ab ipso procreata: & sic passionis fuissent expertia, vt voluntas eius, & maiestas veneratione atque adoratione dignissima. Ideo non ex necessitate sibi adorationem constituit: nam alias, vt adoraretur, ea quæ procreauit, sibi coæterna fecisset. Neque enim ex eo quid patitur, quòd non adoretur a gentilibus. Neq; adorationum diuersitate commouetur. Neque quòd imperfecte a Iudæis adoretur, indignatur. Neque propter * hæreses, quòd sibi ex parte dumtaxat adorationem exhibeant, perturbatur. In omnibus enim absque perturbatione idem ipse permanet, qui erat ante † quascumque res creatas, & ad hunc vsque diem, & deinceps in æternum. Cunctarum rerum caussa est, bonitas ipsius: & naturæ terminus, iustitia eius. Sapientia autem ipsius, varietate rerum demonstratur. Præbuit igitur nobis mortalibus, quod capere possumus, vt dixi, habita ratione virium nostrarum. Et quoniam præuidit, nihil eorum, quæ fecit, ipsum capere posse; produxit Filium sine principio ex substantia sua, & Spiritum sanctum; non ex necessitate, vel caussa aliqua, sicut * diximus, cum de verbo ageremus, vt bonitatis ipsius plenitudinem acciperet: quia naturaliter ipsum ex substantia sua genuit. Omnis autem natura eius, a necessitate & caussa, est aliena ac libera; & maxime, quia voluntati naturam admiscuit, & vtramque bonitati coniunxit. Nam bonitas plenitudinem ostendit; quia genuit, a quo essentialiter caperetur. Natura vero dignitatem; quia non indignus, qui capit, nempe filius, vtpote non factus. At voluntas necessitatem exterminauit: quia non propter aliquid est genitus; sed vt semper perfectum esset æternitatis mysterium. & vt non asseramus, voluntate necessitati subiecta naturaliter genitum esse Dei filium. Cæterum Spiritus sanctus non genitus est: sed processit ex substantia Patris, non imperfectus, neque promiscuus. Non enim modo Pater est, modo Filius: sed Spiritus sanctus plenitudinem habens bonitatis, & in testimonium diuinitatis procedens. quia non vlla perturbatione, aut tempore, aut necessitate, aut * mutatione, aut alia quacumque caussa Pater Filium genuit; sed natura ab omni necessitate remota ac libera, quam per suā constituit hypostasin. aliumq. Pater consortem volens, non quem genuit, sed produxit, Spiritum sanctum ex substantia sua; non ante Filium, ne dicamus necessitati voluntatem eius subiectam esse. Neque hominum de ipso formidauit dubitationem, quomodo nimirum cum impassibilis sit, genuit, habens demonstrationem Spiritum sanctum; quoniam non generans, secundum seipsum produxit: sic & Filium generans, secundum seipsum sine perturbatione genuit.

Neque

Marginalia:

* *al. Sin dixeris materia animā esse confusionis actionem. &c.*

* συνυπάρχον. *al.* συναντοῦντος.

CONTRA HAERETICOS.

† *al. Volūtas autem eius, nulli subiecta est necessitati.*

* *al. hæreticos.*

† πρὸ τῶν γενητῶν ἁπάντων.

NOT.

* *al. ante diximus, cum Verbum adumbraremus.*

* *al. naturaliter*

* τροπῆς.

Dubitatio quæ possit existere. talis: Quomodo cum sit impassibilis, genuit & c.

A

B

C

D

E

A Neque enim imminutus eſt, procedente Spiritu ſancto, vt & *paſſibilem Filij generationem arbitremur. Quòd porro poſt Filium, Spiritum ſanctum dicimus; id non temporis, ſed perſonæ eſt ſignificatiuum: cum Spiritus, & Verbi vna & eadem ſit principij expers *eſſentia atque ſubſtantia. Nam & nos in pronunciando verbo, ſpiritum noſtrum mouemus, & cum verbo ſpiritum producimus. Pater ergo neque tempore indiguit in generatione Verbi: neque vllo temporis interuallo, poſt verbum produxit Spiritum ſanctum. Quapropter & coæterna Sanctiſſimæ Trinitati eſt diuinitas. Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, tres quidem ſunt perſonæ: ſed vna ſubſtantia, & vna diuinitas. Quamobrem & vnus Deus eſt ſancta & conſubſtantialis Trinitas. Et quòd ſit verbum in ſpiritu, affirmat de nobis Dauid: quia ſpiritus eſt in ore noſtro. non quòd ſimilem dicere

*ἐμπαθῆ.
*συνάναρχος ὕπαρξις.
Pſal. 32. 118.

B velit in diuinitate compoſitionem: ſed vt ſimilitudine atque exemplo quæ ante dicta ſunt, demonſtrentur, & intelligantur. Quantum ergo capimus, tantum de Deo intelligimus: & quantum ferre poſſumus, tantũ ab ipſo accipimus. Plenitudinem igitur cognitionis eius nemo habet, niſi Filius, & Spiritus ſanctus. Nam ſi *plura audiuerimus, non credemus: & ſi plura acceperimus, extollemur, & ſuperbiemus. Merito igitur plura nec dicit, neque præbet. Ideo autem iam dicta *percurri: vt & in ipſa cognitionis eius diſtributione, diuinam eius prouidentiam oſtenderem. Ait enim & ipſe Chriſtus: Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo ſi cæleſtia vobis dixero, credetis? Ego vero ita ſermonem *conuerto, & dico: Si cæleſtia *audire nequimus: quo pacto quæ ad diuinam pertinent naturam, audientes, percipiemus atque credemus? Quòd ſi Iudæi tem-

*al. plus.
*al. recenſui.
Ioan. 3.
*ἐπαναβαίνω.
*al. capere.
Deut. 17.

C poraria tranſgredientes præcepta, morte ſunt mulctati: quanto magis qui non obſeruant, quæ de *Deo audiuerunt, peribunt? Et vtinam hæc mors, illorum eſſet ſimilis: verum iſta, vt puto, horrida animæ mors eſt. Quin & Apoſtolus de eo teſtimonium perhibens: quanto, inquit, magis putatis, deteriora mereri ſupplicia, qui *conculcauerit filium Dei? Intelligite fratres, hæc omnia, quæ antedicta ſunt, propter meipſum a me conſcripta eſſe: ſiquidem vereor, ne deteriore illa morte afficiar. De cognitione quippe differui: vt me in Dei cognitione deliquiſſe commonſtrarem. Et potentes, inquit quidam in Sapientia, potenter tormenta patientur. Cognitio, virtus ac donum eſt diuinæ gratiæ. Et ego cum noſſem Chriſtum, in cogitationibus de *fortuna ac caſu occupatus ſum. Metuo igitur, ne mea pœnitentia, ſicut illa Eſau, repudietur. Noui Eſau, quòd

Heb. 10.
*al. a Deo.
Hebr. 10.
*al. qui ſpreuerit, atque reiecerit.
Sap. 6.
*ἀπὸ αὐτομάτου.
Hebr. 12.

D in malitia remanſerit, fuiſſe reiectum: at vereor ne mea pœnitentia peccato iudicetur ſimilis. Audiui infinitam eſſe diuinitatis magnitudinem: & iſtud me terret, ne & ego ab illa reijciar. Audiſtis immenſam diuinæ potentiæ multitudinem? atque illucuſque ego dicendo progreſſus ſum, vt quibus conſtrictus ſim miſerijs, intelligatis. Audiuiſtis diuinæ ſapientiæ pelagus? cur igitur pro me fontes apud Deum effundere lacrymarum differtis? Audiſtis *innumerabilem diuinæ iuſtitiæ *vim? cur ergo veſtra pietatis viſcera, pro me non demonſtratis? Scio Deum, multorum qui pœnitentiam egerunt, miſertum eſſe, ijsq. ignouiſſe: ſed maior illorum pars per ignorantiam peccauerat. Scio eum multis veniã conceſſiſſe: ſed multos apud ipſum interceſſores habebant. Quæ de Core & Dathan ſcripta reperiuntur, *perlego, & exhorreſco: quoniam propter Moyſen

*al. inexhauſtã
*ὑπερασπίζω.
Num. 16. 26.
*al. perſequor.

E Deus puniuit illos. Quæ Mariæ ſorori Moyſis acciderunt, conſidero, ac refero: Si propter verbum enim ſolum quod in eum protulerat, tota eſt lepra infecta. Si tanta propter ſanctum *hominem exarſit vltio: quanta ſcrutatio fiet atque diſcuſſio, propter Deum æternum? Si Cain, quòd fratrem occiderit, tanto tempore tormẽtis afficitur: quid igitur de illis futurum eſt, qui *Deum offenderint? Magnã in generali diluuio homines diuinæ vltionis ſubiere ſententiã: & valde *vereor, ne potionis illorũ reddar particeps. De ædificio turris, quę non potuit perfici, indignatus eſt Deus: & de *propria noſtra ſubuerſione quidnã facturus eſt?

Num. 12. & Exod. 15.
*al. virũ ſanctũ
Gen. 4.
*al. Deo reſtiterint?
Gen. 6. 7. &c.
*σφοδρῶς.
Gẽ. 11. Luc. 14.
*al. de mea ſubuerſione.

Concur-

Concurrite fratres, & veniam mihi deposcenti impetrate: vt & vobis Sancti, si A
*αὐτομάτως. al. αὐτοματί. quibus compressi estis peccatis, succurrant. Qui enim affirmat casu * fortuitoq;
cuncta accidere, is diuinitatis negat essentiam. Ita ego arbitratus sum, non mentior. Pœnitentiam egi: sed an Deum mihi placauerim, ignoro. Etiam Sanctos, vt pro me intercedant, imploro: sed an eorum pro me preces suscipiantur, dubito. Audiui enim Ezechielem dicentem, neque Noe, neque Iob, neque Danielem, si orauerint, impetraturos. Interpello cunctos prophetas: at ne instar impiorum * illorum Israelitarum reijciar, metuo. Ait enim ad Hieremiam Deus: Noli orare pro populo isto. Quid igitur? Donisne atque muneribus placabo Dominum? Sed vereor, ne & mihi idem quod Pharisæis dicat, me propriæ vtilitatis caussa * rogare. Si ieiunauero; forte mihi dicet, hoc non esse ieiuniũ quod ipse elegit. Si pauperum misertus fuero; fortasse ad me dicet: oleum peccatoris non impinguet caput meum. Si Sacerdotes eius suscepero; forsitan etiam mihi dicet: quia Nazaræis meis vinum propinasti, detestabilis eris. Quòd si dona ipsi obtulero; metuo, ne & mihi dicat: si obtuleris similaginem, inane sacrificium tuum, inuisum est mihi. Quin & in Ecclesijs assidere vereor: ne me inde quoque * excindat atque expellat: aulam, inquiens, meam calcare ne audeas. Vndique igitur, fratres, angustijs premor: & ad meam ipsius conscientiam reuertor. Si impie rursus egero; væ mihi. Si impudentem atque arrogantem me gessero; ne caligine me opprimat, vereor. Scio & Nabuchodonosor post actam pœnitentiam, susceptum esse: sed eum defendit atque excusauit tum ignoratio, tum potentia: vtraque autem hac ego excusatione careo. Eram iam gratiæ particeps factus: eram de Christo a patribus * institutus. Qui me secundum carnem genuerant, timorem Domini tradiderunt mihi. Conspexeram vicinos pietatis studiosos. Audieram multos varia pro Christo perpessos. Parentes mei in iudicio Christum professi fuerant. Martyribus sanguine sum coniunctus. Non habeo defensionem vllam, quæ mihi patrocinari possit. Si commune carnis genus dixero; nihil ijs, quos beatus Iob commemorauit, præstabo. Maiores mei peregrini erant, arte & manu victum quærentes, & ex * collationibus victitantes. Aui † mei secundis rebus vtentes, in vita agricolæ erant: & parentes mei, cũ in his versarentur, humili conditione erant ac genere. Qua igitur iactantia, me Nabuchodonosor similem esse putabo? quaue rerum copia, atque magnificentia? Numquid vires giganteas habeo? Numquid naturam pulchritudine gaudentem? Nollem hic commemorare, quæ in pueritia gesserim: vt ne me abominandum vobis proponam. Quoniam cum adhuc iuuenis essem, me Christianum professus sum: verumtamen paucis illis annis contumeliosus fui; & percussor, atque seditiosus; & cum vicinis contentiosus, ac inuidus, in aduenas & peregrinos inhumanus, in amicos durus, in pauperes acerbus; ob res viles ac leues occurrentes, pugnax, & immodestus: improbis quoque cogitationibus vacans; atque lasciuis, etiam præter tempus * incitamenti. At de his omnibus scio me veniam consecutum esse in * tribunali. Sed non ita de ijs, quæ postea gessi, quæque post veritatis cognitionem admisi. Ideo auxilio vestro, o amici, valde indigeo. Succurrite mihi; & me vel quasi mortuum deflete: vel tamquam adhuc * viuentem, sed semiuiuum commiseramini. In me, veluti super captiuum, vestram misericordiam effundite: mihiq. tamquam putridis vulneribus scatenti auxilium præbete. Nam plenus cicatricibus ac plagis sum: Ipsos ego Iudæos supero; quippe quibus non erat locus ad vincula: mihi autem & anima ipsa corrupta est. Illi a capite vsque ad pedes miserijs compressi erant: at mihi etiam viscera ad vnum * vsque computruerunt. Illi assentatorum errore seducti sunt: me autem nemo seduxit. A meipso contumeliam aduersus Deum cogitaui: & solum Diabolum, qui mentem excæcauit meam, socium habeo. Vereor, viri fratres, ne sicut * illi: ita & mihi adsit impœnitentia. Vnam hanc excusationem habeo,
quòd

Margin notes: Ezech. 14. | * al. sicut impi Israel. | Hierem. 7. 14. | Matth. 6. & Luc. 14. 16. | * al. id agere. | Esai. 58. | Psal. 140. | Amos. 2. | Leu. 1. 2. &c. | Osee. 4. 8. 9. | * εκτεμα. | Thren. 1. | Dan. 4. | * al. a parentibus antea edoctus. | Ephram vt Martyribus sanguine iunctus. | * ἐξ ἐρανῶν. | † οἱ παπποι μου | Ephram, submissionis caussa, suam genus extenuat, & seipsum reprehendit. | * τῆς κινήσεως. | * ἐπὶ βήματος. al. ad tribunal. | * al. spirantem. | Iudæis vt seipsum comparet, deteriorq. ex humilitate reparet. | * ὑφ' ἕν. | * al. illis.

Right margin letters: B (at "ipse elegit"), C (at "ticeps factus"), D (at "dentem? Nollem"), E (at "misericordiam effundite").

A quòd tentationem ille mihi ſuggeſſerit. Sed neque Adamo hæc profuit excu-
ſatio, dum illi ſuggerenti credidit, moremq. geſſit: neque Eua ſententiam effu- *Gen.3.*
git. Cui & Eſau obnoxius, ſe inexcuſabilem reddidit. Vt diſcamus, diabolum *Gen.25.27.*
ſibi ſocium habere ſimiles, quos Paulus vaſa iræ dixit, qui ſunt ex parte eius. *Rom.9.*
Timeo, ne & me ex ipſis vnum Deus eſſe permittat. Illos, ob contemptum, in
paſſiones tradidit ignominiæ: vereor itaque, ne in me quoque talem ipſe ferat *Rom.1.*
ſententiam. Quin & nunc adhuc multum in ſordidis verſor cogitationibus, in
liuore atque inuidia, in maleuolentia, in iracundia, in amore * proprio, in gula, *φιλαυτία.
in malitia, in odio paupertatis, & in egentium improperijs atque conuitijs. Et
cum ipſe nihil ſim, me tamen aliquid eſſe reputo. Cumque * in hiſce deprehen- *al. cumq. tot
dar, ſanctitatis tamen nomen aucupor. cum tot ſim diſtrictus peccatis, pro ego malis ſim obnoxius.
B iuſto tamen exiſtimari volo. Mendax ſum, & mendaces reprehendo. mente ipſe
ſordidus, libidinoſos inſector. Fures redarguo, & pauperes iniuria afficio. Con-
tumelioſos accuſo, & damno: cum ipſe eidem obnoxius ſim vitio. Splendide
incedo, cum totus ſim immundus. In Eccleſia primum † locum occupo: cum †πρῶτος ἵσταμαι
ne poſtremum quidem merear. Honorem appeto, ipſe potius ignominia di- Similia ſunt in
gnus. Salutationes capto, cum ab alijs ſim conſpuendus. Homines ſeculares eius Orat. contra eos qui honores appetunt,
adſpicio: & grauem me gero, ac glorior. Monachos video: & inſolentia effe- & vitioſe viuunt. tom. 1.
ror. Fœminis videri volo gratioſus, diuitibus pius, hoſpitibus grauis, domeſticis
*cordatus ac prudens, propinquis honorabilis, & perfectus prudentibus. Inter ho- *σύννους.
mines pios ac religioſos, vt ſapientior verſor. Simpliciores, veluti pecudes deſpi-
cio. Si contumelia ab aliquo afficiar, vlciſcor. Si a quoquã redarguar, ſuccenſeo. Si
C quis iuſte quid a me repetat: cum illo * litigo. Vera mihi dicẽtes, vt inimicos æſti- *δικάζομαι.
mo. Reprehenſus, ægrefero. Non adulantibus, iraſcor. Laborare ſimul cum alijs
nolo. Et ſi quis miniſtrare mihi recuſauerit, in eum ſtomachor. Operantibus au-
xilium denego: & ſi quis ſuam mihi operam detrectauerit, illi veluti ſuperbo
maledico. In neceſſitate, fratrem * ignoro: at ſi valuerit ac proſpere egerit, ad *al. non agnoſco
eum accurro. Ægrotantem odi: & ſi ipſe ægrotauero, ab omnibus amari ac vi-
ſitati volo. Maiores contemno: & in congreſſibus † ficte ac ſimulate ago. Ab- †συντυγχάνων ὑποκρίνομαι.
ſentibus detraho: & præſentibus adulor. Honorare eos, qui honore digni ſunt,
nolo: & indignus cum ſim, honores ab alijs exigo. Omitto recenſere cogita-
tiones mentis meæ, de lege, de prophetis, de Euangelio (quibus premor * atque *ἴσα ἐπιλαμβάνομαι.
corripior) & de Apoſtolis, de Eccleſiæ doctoribus, de prædicatoribus, de † Sa- †περὶ τῶν λειτουργούντων.
D cerdotibus, de lectoribus, de diſpenſatoribus, & de Epiſcopis. Prætereo quas al. de miniſtrãtibus.
quotidie nouas curarum cogitationes inuenio, vanitatis meæ ſollicitudines; in
precibus negligentiam atque deſidiam, & in obtrectationibus * vigorem. Si quis *εὐτονίαν.
forte narret fabulas; oblector. Si de temperantia loquatur ac continentia; contri-
ſtor. Si diuinam quis Scripturam legat, * conturbor. De quæſtionibus concer- *ἀνατρέπομαι.
tantes audire, mihi iucundum eſt. Omitto fictas aſſentationes, vt ad preces
non ſurgam: triuiales † item ac minus religioſos in Eccleſiam ingreſſus, conqui- †βαναύσους ὁδούς.
ſitas de induſtria tarditates, futiles in * congregationibus ſermones, nimiam in *al. in congreſſibus.
apparandis epulis curam, prauas in locis ſacris obtrectationes, in orando pigri-
tiam, in pſallendo negligentiam, in decipiendo ſtudium, in lucrando artificiũ, ſi-
mulata cum pijs mulierculis colloquia, compellationesq. crebras, indigentiũ con
E temptionem, diuitum obſeruantiam, mutui accepti defraudationem, in non recte
miniſtrantes iram, promiſſorum immutationes; & quomodo amicorũ beneficia
*quæ precibus impetranda ſunt, quaſi debita repopoſcerim: taceo inexplebilẽ ac- *τὰς προτρεπομένας χάριτας, ὡς ὀφειλομένας.
cipiendorũ munerum auiditatem, cum alienis peccatis communicationẽ, inutilia
conſilia, ſpe maioris captãdi lucri adulationes, diſſenſiones, ſupplicationes, varias
commemorationes, pernicioſas contentiones, inutiles pugnas, & ineptas collocu-
tiones atque * cõſuetudines. Hæc mea eſt vita, fratres, iſta mea ſunt delicta † atque *συντυχίας.
infirmitates. Si aduerſus tantam peccatorum * turbam ſuccurrere mihi poteſtis; †παραπτώματα. *al. multitudinem.

merito

merito miſeramini. Si vobis fuerint vires, quibus tantam improbarum cogi- A
* al. tenere ac mitigare. tationum mearum phalangem * reprimere queatis; quæſo ne me conflictantem
CONTRA COGITATIONES IMPROBAS. deſeratis. Sed non oportebat forte dicetis, ita anxie & accurate hic de cogitationibus diſſerere. Quorſum enim de fortuna & caſu ſermonem inſtitueti, tam prolixa hic de iſtis oratio, atque indagatio? Ex diuina Scriptura, de talibus demoſtrationes quas vobis producã, habeo. Offerebat * ſacrificia Iob pro filijs ſuis, ne quid
Iob 1. * al. ſacrificabat Iob. forte, inquiens, mali cogitauerint in cordibus ſuis. Si diligens cogitationum non
Ibidem. ſit faciendum examen; cur vitulum vnum pro peccatis cogitatione commiſſis,
Nũ.16.26.& Iud. 1. offerebat? Damnati quoque fuerunt illi, qui in congregatione Core, male cogitantes combuſti ſunt. Quando igitur audimus illud: Veſtri autem & capilli
Matth.10. capitis numerati ſunt: intelligamus, capillos capitis eſſe cogitationes; caput vero
* al. earum, ſcilic. cogitationũ. * earum, mentem, in qua eſt vis cogitandi. Ex conſenſu, adulterium iudicat B
Matth.5. Dominus: & ex concupiſcentia mulieris, factum ipſum metitur; & ex iracundia
* in vulg. deeſt (temere.) cædem; odiumque, homicidium reputat: Omnis enim, inquit, qui * temere iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. &, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.
1.Ioan.3. 1.Cor. 4. Quin & Paulus de cogitationum teſtatur exploratione, dicens: Illuminabit Dominus abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Rurſusq. co-
Rom.2. gitationibus, inquiens, accuſantibus: aut etiam defendentibus in hora illa. Ne ergo mihi dixeritis, nihil eſſe cogitationes, quando aſſenſiones earum pro factis
NOT. cenſentur. Neque tamen primus cogitationum iudicatur impetus: ſed cum ita mens cogitationi inhæret atque indulget, vt voluptatem ex ea percipiat. Semi-
* al. ſic neque omnia mentis cogitata, in voluntate inhæris na in terra ſpargit agricola; ſed non omnia coaleſcunt: ſic * & mens multiplicia in voluntate ſeminat, quæ tamen non omnia ſuſcipit. Eorum, quæ terra decerpſit, fructum exigit agricola: ſic omnium, quæ voluntas admittit, Deus ratio- C
Ioan. 15. nem repetit. Pater meus, ait Saluator, agricola eſt. Et Paulus: Dei agricultu-
1.Cor. 3. ra, inquit, eſtis. Ne igitur a ſollicitudine me remoueritis: ſed contra potius,
Heb.4. etiam vos pro me ſolliciti ſitis. Idemq. alio in loco Paulus: Viuus eſt, inquit, ſermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vſque
Ibidem. ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum: & diſcretor cogitationum, atque intentionum cordis. Quòd ſi diſcernit cogitationes; cur mihi velut reo in defenſionem non ſuccurritis? Cupitis animam & ſpiritum
* al. agricolis. cognoſcere? Ex * agricultura, illud rurſus intelligetis. Probe norunt Agricolæ
A SIMILI. naturas agrorum, & pro cuiusq. terræ conditione etiam ſemina iaciunt: nam ſua agricolandi peritia, quid cuique magis conueniat ſolo, diſcernunt. Sic & D
Deus noſter inter naturales cogitationes, & voluntarias, optime diſcernere no-
Eccl. 1. uit. Propterea, omnia vanitas, inquit Eccleſiaſtes, & * præſumptio ſpiritus.
* al. libera electio, ſiue voluntas. In vanitate autem, naturam conſtituit: & in præſumptione, actiones naturæ contrarias. Ideo vanitas, inquit, præteribit: quæ vero quiſque geſſerit, in iudicium
Eccl.12. Deus adducet. Ex natura quoque, homines Apoſtolus animales vocat: at † præ-
1.Cor. 2. ter naturam agentes, carnales denominat. Nam qui ſpiritales ſunt, etiam na-
† al. actionem vero præter naturam, appellat carnalem. turam ad ſpiritum accommodant atque coaptant. Nouit quippe agricola Deus naturam cuiuſque, & propoſitum, ac facultatem: verbumq. ſuum pro ratione virium noſtrarum ſerit, operisq. fructum repetit. Non patitur ſe vinci ab agricolis, qui ſingulos agros conſerunt: imo vero ſupra naturam illos ſuperat; ac ſupra modum, diſcrimen animæ ac ſpiritus, naturæ & liberi arbitrij penetrat E
atque diſcernit. Et ſiquidem naturalibus ratio contenta ſit, nihil ſolet exigere: modum enim naturæ definiuit, ac terminum ipſi ad ſubſiſtendum conſtituit.
At ſi etiam libera voluntas ſuccumbat naturæ, atque vincatur; exigitur ab ipſa
Conſenſus iudicantur pro factis. ratio, vt quæ non ſatietur vmquam, & Dei terminos violet. Ita fratres, conſenſus ipſi pro factis iudicantur: quoniam actionis vis, & caput in ipſo conſenſu &
Matth.15. propoſito conſiſtit. Ideoq. Dominus malis cogitationibus hominem coinquina-
* al. Anima enim eſt, quæ agit in corpore. ri dixit: * nouit enim animam eſſe, quæ operatur in corpore. Quin & ex lege deprom-

A depromptis exemplis, hoc ipſum comprobare vobis poſſum: vt, ſi im̃undus aliquid tetigerit quod mundum eſt, hoc ipſum coinquinat; & expiatione aduerſus illud indiget. At fornicatio, & inuidia, & iniuſtitia, merito ſunt immunda. Si quid igitur mali agas; etiam alios tuo exemplo coinquinas. At ſi animo & cogitatione, malo operi conſenſeris; coinquinaris ab ipſa immunditia. Obſeruaſti ergo, eum qui coinquinatur, non dici alios coinquinare: at qui communicat, omnino etiam quæcumque tetigerit, ab eo coinquinari. Cerniturq. hæc ipſa apud nos quoque differentia: nam ſi quis fornicationem aut ſcandalum admiſerit, alijſue malo exemplo fuerit; multos coinquinatos reddit: ſin autem in ſolas inciderit cogitationes; alios quidem non coinquinat, quia non viderunt: ipſe vero coinquinatur, & iudicatur. Quæ igitur * iudicij, in vtriſque eſt diffe-
B rentia? Magna profecto: nam qui opere malum exercet, omnes coinquinat quibus offendiculo fuit, & qui ipſum imitabuntur. At qui cogitatione dumtaxat malo conſenſum præbet; ſolus coinquinatur, & de ſe ſolo rationem reddet. Quin * & gentium leges, ſimiliter quoque conſentientes, agenteſq. iudicant & condemnant. Conſenſus enim pro auxilio reputatur, & iudicatur. Lex quoque in ædibus, ac lapidibus, aliud proponit exemplum: Si Sacerdos, inquiens, ingreſſus fuerit, & viderit lepram domus; omnia, quæ in ipſa ſunt, immunda erunt. Vbi per Sacerdotem, mea quidem ſententia, lex & cognitio intelligenda eſt. Si quis igitur antequam legem cognouerit, peccator exiſtat: pro alijs rationem non reddet, quia ignorans egit: ipſe tamen turpiter contaminatus, immundusq. erit. Admittit porro propoſita ſpeculatio, etiam aliam vim atque expoſitionem, quã
C quidem ſecure vobis ex * mea ſententia in medium proferam, & enarrabo: vt, me multis obnoxium eſſe peccatis, cognoſcatis. Sunt aliqui nondum immundi, & tamen propter communicationem atque ſocietatem inquinati; illi nimirum, qui per ignorantiam alicui rei conſenſum adhibent: at ſi celeriter ab ea receſſerint, atque deſierint; ne conſenſus quidem tunc rationem reddent. Etenim nec leges ac iura * teſtes condemnant prætereuntes: ſed eos tantummodo, qui ſimul verſantur, & coeunt † ad idem ſcelus patrandum, ſocietatem. Quando igitur lex & magiſtra noſtra, vt dico, accedens * ſententia, quempiam cum inique agentibus ſponte verſantem, conſentientemq. deprehenderit: illum vt crimini obnoxium ac reum condemnat. Nouit & Apoſtolus legibus eiuſmodi vti: Digni enim ſunt morte, inquit, non ſolum qui † mala faciunt: ſed etiam qui conſen-
D tiunt facientibus. Huc ea ſpectant, quæ in orationis principio adduximus: quoniam qui teſtes, malorum dumtaxat ſpectatores extiterant, ideo quòd morte nihil dignum commiſerant, fuerunt liberati; * licet tamen cuncta flagella atque tormenta prius tolerarint. Nemo ergo veſtrum me conſoletur, affirmans, nihil eſſe conſenſum, qui cogitationibus præſtatur: at potius perſpecta rei veritate mihi condoleat, ſuiſq. precibus auxilietur. Siquidem hoc ipſum, quod loquor, non emendans vitam meam, peccatum eſt mihi. Ait enim Scriptura: Scienti bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi. Et qui reprehenſus, non erubeſcit; graui ſupplicio mulctabitur: quoniam ad iracundiam * præceptorem prouocat. Ego quidem meipſum redarguo: ſed in peccatis perſiſto. Peccata mea confiteor: at peccare non ceſſo. Iſtud vnum pro mea excuſatione atripere
E noui, quòd videns non videam: quoniam pœnitentiam agens, iterum peccata committo. Neque poſt cognitionem peccati, conſiderate me gero * ac vere reſipiſco: ſed meam pœnitentiam accuſo, quòd ſim veluti ſeruus peccati, & malum nolens faciam; quòdq. tamquam peccato militans, ei ſubijciar, moremq. geram: & † licet nequeam; vectigal tamen pendo propter conſuetudinem, quæ in mentem ac cogitationem meam dominatur. Stipendia carnis accipio, prauis affectibus indulgens. A corruptione me anteuerti & occupari video, & tamen eius iuſſa facio. Laborem atque moleſtiam impendentem fugio: & inſtar canis

Num. 19.

N O T.

Ab Exemplo.

*al. condemnationis.

* al. interrog. Quid gentium leges? nonne agentes, conſentienteſq. ſimiliter puniunt?

Leu. 14.

N O T.

Alia expoſitio.

* al. quantum in me eſt, perſequi debeo.

* al. conſcios.

† συνεσομένους.

* ἐλθοῦσα κρίσις

Rom. 1.

† vulg. qui ea faciunt.

* al. ſed auctores ſcelerum, omnes pœnas dederũt.

Iacob 4.

* al. monitorem ac correctorem.

* γνωσιμαχῶ.

Alludit ad illud Rom. 7. non enim quod volo bonũ, hoc ago, &c.

† καὶ μὴ δυνάμενος.

al. etiam impotens, vectigal pendo, &c.

alicuius catenis deuincti, aduersus imperantes insurgo. Peccatum quidem odi: sed in passione & affectione eius persisto. Iniquitatem fugio; atque etiam nolens a voluptate superor. Peccati iugo naturā subieci: & inde * necessitas aduersum me dimanat. Quæ pro consuetudine sequutus & amplexus sum, ea passiones in me prauas excitant. Mentem enim carni sic vniui atque obstrinxi, vt ab ea separari non velit. Mutare propositum studeo: sed inueterata mihi repugnat consuetudo. Ab † ære alieno animam liberare contendo: sed debiti me impedit magnitudo. Pessimus fœnerator est diabolus; non enim debitum repetit: liberaliter mutuo dat, nec vult vmquam * recuperare. Nullum aliud fœnus, præter vnam seruitutem deposcit. suppeditat abundanter ea, quibus cupiditates nostræ magis augeantur: nec debitum exigit. Cupio ego quæ debeo reddere: at ille alia † proponit. Quando autem ipsum, vt accipiat, cogo; maiora suggerit, vt ex eius pecunijs videar ipsi fœnus persoluere. Debita aduersum me renouat: quoniam nouis cupiditatibus, priores interrumpit. Cum vetera me persoluisse debita existimo; nouis me iterum cupiditatum chirographis obstringit. Videt me debiti continuatione adduci, vt lubens in peccatis persistam; nouasq. mihi cupiditates inijcit. Veterum cupiditatum vt obliuiscar, curat, ne illas confitear: & vt ad nouas tamquam minime obfuturas accedam, suadet. Nouis igitur cupiditatibus adsuesco ac vaco, & temere priores obliuioni trado. Cum ingruentibus paciscor atque conuenio: & debitorem me rursus constituo. Ad illas tamquam mihi familiares accedo; & * fœnerantes mihi rursus inueniuntur, vt Domini: dum vero ab illis liberari cupio, per eas veluti seruus multis † venalis efficior. Cum earum præcidere vincula conor, alijs mox catenis detineor: & dum a bello passionum recedere studeo, per progressiones atque * largitiones quasi œconomus ipsarum inuenior. O improbum igitur draconis dominium: quoniam seruiens imperat. O fallacem passionum licentiam, quæ adulationibus homines in seruitutem redigit. O miseram peccati consuetudinem, quæ in naturam conuertitur. Hæc arras dedit, vt mentem sibi coëmeret. Carni assentata est, vt animam suo obsequio subijceret. Adolescentiam meam * præoccupauit: vt mens, quid fieret, ignoraret. Imperfectum sibi sensum coniunxit: vt eo tamquam * funiculo ferreo perfectam intelligentiam retineret. Volentem autem fugere, non finit; vinculoq. cohibet: & a carne deficere cupientem, vt stultam * atque ingratam redarguit. Peccatum mentem munit, & fores cognitionis occludit: semperq. animum * malitia obseruat, ne supplex ad Deum confugiens, † vendi carnem prohibeat. Iureiurando affirmat non esse malum indulgere carni; neque de re adeo parui momenti rationem exactum iri. Confusum plurimarum cogitationum aceruum adducit, negatq. fieri posse vt de ijs * quæstio habeatur. Earum profert tenuitatem atque subtilitatem, ipsasq. † obliuione delendas asserit. Si iudicium futurum portendero: ego, inquit, pœnas pro te dabo. Si dixero peccatum esse: ego, inquit, rationem reddam, ac te purgabo. Quòd si pœnam inde mihi imminere demonstrauero: qua ratione, inquit, tibi; si ego suggessi? Si dixero me quòd paruerim, condemnandum: minime vero, inquit; nam ego te compuli. Et quo pacto morem gessisti, in eo quod proposito non egisti? Securus igitur esto. His me rationibus conuincit. hisce me vinculis constringit. hisce me vendit, & coëmit. His me fallit, & in errorem impellit. hisce mihi assentatur, & suæ me seruituti subijcit. Peccatorem mei similem, Paulus carnalem appellat. Peccatum consensu perficitur * mores autem, inter naturam & peccatum, sunt medij. Perturbationes * atque cupiditates peccatum fouent, & naturam exagitant, animum affligunt, & mentem in seruitutem redigunt. Nam peccatum cum est in carne, dominatur in mentem, & vincit animum, per ipsam carnem illum subijciens: iussa quippe eius, velut ministra sedula prompte exequitur: quin & animam ministerio illius opprimit, eiusq.

* al. necessitate contraria coarctor.

† al. Animam meam liberare studeo: sed æris me alieni detinet magnitudo.

* al. exigere.

† al. alia prioribus adijcit & al. at ille debitū aliud addit, atque auget.

* καχρῶντες.

† πωλοῦμαι.

* παροχῶν.

Peccati consuetudo periculosa.

* al. oppressit.

* al. catena.

* ἀγνώμονα.

* f. malignus.

† πραθῆναι i. vendi. vēditur autem caro, cū subijcitur peccato, &c.

* al. in iudicio cognoscatur.

† al. sub examē non venturas: sed æterna obliuione delendas affirmat.

Rom. 7.

* al. affectiones.

A † eiusq. quaſi œconomum agit, dum præbet, & opus exigit. Et ſi verberare † *al. & tamq̃*
voluerit animam; id per carnem efficit, eiusq. opera illam affligit & diuexat. *procuratoris adminiculo, peccatum carnis*
Nam caro eſt veluti quædam animæ catena, qua illam tamquam ouem capit, *opera vtitur.*
ac trahit ad occiſionem;& tamquam ſublime petentem volucrem, hac eam conſtringit atque deuincit; hacque, tãquam fortis alicuius gigantis pedes manusq. gladio concidit. Fugere nec valeo, nec ipſe mihi ſuccurrere. Sum enim veluti mortuus, viuens, & tamquam cæcus adſpiciens: & licet ſim homo, factus ſum veluti canis: cumq. ratione atque intellectu ſim præditus,inſtar iumenti effectus ſum. Miſeremini ergo mei, o amici mei. Me humi iacentem, corde & animo excitate ac ſubleuate; quicumque naturam corporis, natura ſpiritus contempeſtis. Non ſinatis me terrena ſapere, qui peccatum vt vulpem eſtis perſecuti;&
B prauas concupiſcentias tamquam feras beſtias ſuperaſtis. Feſtinate, obſecro; priuſquam ſententia pronuncietur, & antequam ego moriar: ne vna cum fatuis *Matth.25.*
excludar virginibus. antequam in terram abeam, vbi mortalium vitam intueri non licet; nec de iuſtitia, iniuſtitiaue ratiocinari. Vbi non eſt corpus, per quod vita aut mors ad animam accedat:neque caro, per quam * inimicus ab eius infirmitate deuictus, ſubſannetur confundaturque. Nam ſi Dominus mihi auxiliatus fuerit; a miſerabili cupiditatum affectione liberari cupio. ſique mei miſertus fuerit; parere illi plane deſidero. Si mecum ſecundum multitudinem miſericordiæ ſuæ egerit; a peccato me liberabit. & ſi ſuam in me benignitatem effuderit; ſaluus ero. Credo illum poſſe: & non deſpero ſalutem meam. Scio miſericordiæ ipſius magnitudine, peccatorum meorum multitudinem ſuperari. Ne- * *al. per quam inimicus ꝑbris affectas ſubſannetur, &c.*
C que ignoro, eum, cum factus eſt homo, omnium eſſe miſertum; mihiq. in baptiſmate peccata condonaſſe fateor: nam & ego gratiæ huius factus ſum particeps. Cæterum illorum, quæ poſt baptiſma admiſi, medicina indigeo: ſed is qui mortuos ſuſcitat, etiam me curare poteſt. Cœcus ſum natus: ſed & cœcum *Ioan. 9.*
a natiuitate ipſe curauit, atque illuminauit. Ouis ſum Leoni † ad deuorandum † λέοντι βρωτόν.
propoſita: ſed ex ore ſerpentis, ipſe Adamum liberauit. Canis ob peccata mea factus ſum: at ſanabor;& inſtar illius Syrophœniſſæ, filius efficiar. Velut lepro- *Mar. 7.*
ſus, reiectus ſum: at ſi voluerit, mundabor. Poſt cognitionem veritatis, me * pec- *al. erraſſe.*
caſſe ſcio: ſed ſanctum habeo Dauid pro me deprecantem. Ille diuino adiutus *2.Reg.11.12.*
auxilio reſipuit: & ego ab ipſo viſitatus ſanabor. Magnis me peccatis obſtrinxi, *Pſal.6.*
ſcio: ſed maior tamen eſt Dei benignitas atque clementia. Qui publicanum pro- *Matth. 9.*
D uexit ad Apoſtolatum; etiam mihi licet pluribus peccatis obnoxio condonabit.
Qui Zachæi, vt digni, miſertus eſt; mei quoque quantumuis indigni, miſerebitur. *Luc.19.*
Lupus erat Paulus, Chriſti gregem perſequens: ſed crudelitate depoſita, factus *Act.9. 22.*
eſt ouis. Qui inſtar immanis feræ, oues prius diſſipabat; idem tamquam bonus *1. Cor.15.*
paſtor, oues poſtea curabat. Noui ipſum ignoranter feciſſe, ſed ego ſciens pec- *1.Tim. 1.*
caui: verum ego dum ea, quæ prudens admiſi peccata, cum excellenti eius gratia confero; veniam dumtaxat peto: ipſe vero qui per imprudentiam peccauerat, & *Ibid.*
veniam, & maiorem gratiam eſt conſecutus. Hic * fratres, anxius hæreo: hic operam & opem veſtram imploro. Neque enim iudicium ſolum atque damnationẽ reformido: ſed & irriſionem atque ignominiam pertimeſco. Eos, qui nunc me reuerentur, vehementer vereor; metuens, ne in eorum tunc conſpectu pro- * *al. Oro vos fratres, vt huic vos ſtudioſe operã detis, &c.*
E pter occulta peccata mea, pudore ſuffundar. Vereor & eos, qui genuerunt me; nequando in beata illa degentes vita condemnent me: quippe qui ea, quæ ſupra hanc vitam ſunt, profeſſus fuerim. Si vobis denuo moleſtus eſſe videor, fratres, ignoſcite: & neceſſitati hanc meam moleſtiam, culpamq. adſcribite. Illam imi- *Matth.18.*
tari volo viduam, quæ ſua importunitate, quod voluit, a iudice impetrauit. Et *Luc.11.*
impudentis illius inſtar amici videri vobis cupio: vt e lecto ſurgentes, pro me *Ibidem.*
ad Deum preces fundatis. Ille panis ſolatium depoſcebat: ego autem ſalutis auxilium. Ille carnis cibum: ego vero animæ † refectionẽ. Si volueritis, impetrabo † ψυχῆς ἀνάπαυσιν. *al. vt animus a moleſtijs & angoribꝰ liberetur.*

quod cupio: facile enim mihi benignum & misericordem Dominum conciliabi- A
tis. Pro me igitur, tamquam pro amico deprecemini: & opera atque interces-
μεταδιδόναι. sione vestra, Deus mihi propitius reddetur. Cupit namq. ille * misericordiam
impertiri: sed fructum bonæ affectionis animi vestri requirit. Parassimus est
ad ignoscendum: sed vt vos benignitatis suæ participes sitis, expectat. Miseren-
do enim vult docere, & ignoscendo socios acquirere. In omnibus semper bo-
* πείθεται. nitas eius * obsequitur. Qui peccata sua quæ scienter commisit, † deplangit; si-
† al. excusat ac purgat. biq. ne alijs scandalum præbeat, cauet; neque ad peccandum, alios suo exemplo
* al. veniam excitat: is facillime * iudicem placare poterit. Conscientiam vniuscuiusque nouit
impetrabit. Deus: & peccatorum non solum iudicat quantitatem, sed etiam qualitatem.
Gen. 25. 27. et Esau, pœnitentiæ locum non reperit: quoniam * inuerecunde peccauit, non in-
Heb. 12. uitus, sed sponte: non enim errore atque ignorantia, sed sciens ac volens pecca- B
* πρὸς ἐξουθένωσιν. tum admisit: nam & parentes exacerbauit, & Deum non est veritus. Iudas quo-
Ibidem.
Matth. 26. & que proditor, pœnitentiæ locum non inuenit: quia cum Domino versans, pec-
Marc. 14. ac cauit; & spreto Deo, iustum tradidit. Multum igitur interest inter peccata,
Luc. 22. quæ scienter committuntur, vtrum quis ea sensu, an cogitatione faciat: cum
NOT. vtrobique consensum adhibeat. Er grauius, peiusq. interdum vnus cogitatione,
quàm alius opere peccat: cum & hic pœnitentiæ repetiat locum, ille vero mini-
EXEMPLA. me. Exemplis porro sunt ea, quæ proposuimus ac diximus, confirmanda: ne
Gen. 9. inania vobis adduxisse commenta videamur. Cham, cum solum de irridendo
2. Reg. 12. patre cogitasset, repudiatus est: & Dauid, qui reipsa peccatum expleuerat, ab
Num. 16. eo absolutus. Qui † Chore consenserant, cum nihil omnino dixissent, aut egis-
† al. Qui Chore, Dathan, & Abiron consenserãt. sent, a terra absorpti sunt, viuiq. in infernum deciderunt. Idemq. fere vtrique C
accidit Quinquagenario, cum quinquagenis eorum militibus, qui ad accersen-
4. Reg. 1. dum Heliam accesserant. Totam vero synagogam, quæ conflatum adorauc-
Exod. 32.
rat vitulum, post correptionem ac disciplinam Dominus liberauit. Et Saul co-
1. Reg. 13. 15. gitationibus idololatriæ consentiens, reiectus est: Manasses autem de idololatria
2. Paral. p. 33 a se admissa pœnitentiam agens, in gratiam receptus est. Peccauit scienter con-
3. Reg. 18. 21. suetudine Achaab, & susceptus est: peccauit Achitophel dumtaxat consilio, &
2. Reg. 15. 17.
in peccato mortuus est. Alia quoque ad hanc rem comprobandam exempla
Gē. 35. 49. 50. suppetunt, quæ si attenderitis cognoscetis. Ruben, quòd patrem offenderet,
non ignorabat: & cum esset reiectus, post ipsius mortem a crimine liberatus
Gē. 34. 49. 50 est. Symeon & Leui, quòd grauiter scienterq. peccassent, ad tempus sunt dam-
Exod. 32. nati: sed nouissime veniam consecuti sunt. Ipseq. Aaron vitulo conflatili sacri- D
* al. eleemosynã ficans, adhuc excusationem & gratiam inuenit; & per * sacerdotium ab illa ne-
Exod. 28. 29. cessitatis macula expurgatus est: filij vero eius Nadab & Abiro, contra præce-
40. &c.
Leuit. 10. 16. ptum Domini delinquentes, ignemq. alienum offerentes, mortui sunt: cùm illis
Num. 3. 26. et ne spatium quidem pœnitentiæ, ac sese defendendi concessum sit. Ophni quoque
1. Paralip. 24 ac Phinees hos imitati, quia in insolentia & arrogantia perstiterunt, eidem iudi-
1. Reg. 2. cio subiecti sunt. Quin & in Euangelio Simon Petrus, cum inique se gessisset, ac
Matth. 26. & prudens aberrasset, sine dubio venia dignus habetur. Elymas vero prædicationi
Ioan. 18. resistebat, & ad tempus cæcitate percussus liberatur. Ananias & Sapphira sacer-
Act 13.
Act. 5. dotibus similes, quippe qui & ipsi nullum defensionis inuenerunt locum; quo-
niam in occulta quadam contemptione versabantur. Quemadmodum autem in
cogitationibus peccatum esse diximus per consensum: tales quoque in antedictis E
1. Cor. 5. cogitationes inuenire licebit. Qui Satanæ traditus a Paulo fuit, Ruben similis
reperitur: quoniam castigatus, dilectionem & veniam impetrauit. Illud tamen
in his interest, quòd vnus viuente adhuc patre, alter autem defuncto eo pecca-
Genes. 25. 27.
Matth. 26. & uit: ideoq. Ruben maiori pœnæ subijcitur. Et Iudas traditor, similis Esau ex-
Marc. 14. & titit: quia sicut hic primogenita; ita ille gratiam suam vendidit: quare & ambo
Luc. 22. reiecti sunt. Nouerat Iudas id, quod agebat: quoniam gratiæ experimentum
Ibidem. habebat. Nam & Dominus ad eum: osculo, inquit, * me tradis? Et licet diui-
* vulg. filiũ hominis tradis?
nitatem

A nitatem cognouiſſet, ab auaritia tamen eſt deuictus. Et Eſau, quamuis admonitus, parentes tamen exacerbauit. Magna ſane differentia eſt, fratres, & in ipſa peccati cognitione magnum diſcrimen: quin & in ipſa potentia, cernitur differentia ſententiæ. Actionem conſidera, & diſcrepantiam cognoſces. conſenſum reſpice, & iuſtitiæ * vim atque grauitatem intelliges. Tempus actionis expende: & ſupplicium plane iuſtum eſſe dices. Ne autem perſonæ nos ſpecies fallat, quòd ea quæ fiunt, non videamus. Ex me diſcite, quàm recte Phariſæi reprehenſi fuerint, cùm Chriſtus ſimulatum ipſorum taxauit habitum * ac figuram, dicens eos ſepulchris dealbatis eſſe ſimiles: illiq. male ſibi conſcij, ad inſidias mox ſe conuerterunt. Mihi quoque frequenter eiuſmodi * mœſtitia accidit atque motoſitas: nam dum a conſcientia reprehendor, contriſtor & moleſte fero.

Gen. 25. 27.
* al. iuſtitia momentum, ac vim cognoſces.
* σχῆμα.
Matth. 23.
* al. blaſphemia

B Acerbus quippe apud illos, qui latere cupiunt, eſt veritatis ſtimulus. Duraque videtur reprehenſio eſſe hominibus, præſertim ambitioſis * & qui populo placere ſtudent. Aperite † ſepulchrum meum, & vermes apparebunt. Auferte fictionis operculum: & quid in ſepulchro ſit, perſpicietis. Adſpicite actionis meæ virtutem: & Phariſaicam agnoſcetis ſimilitudinem. Hac ſola re ab illis differo, quòd & vobis ego, quid ſim, confitear. Quapropter & veſtris precibus, me procul a ſupplicio æterno abſuturum confido. Permagni enim refert, vt in tempore quis iniquitatem confiteatur; & confitendo, legiſlatoris iracundiam euitet. Neque parui momenti res eſt, vt Iudicem quis ſibi, culpam non negando, beneuolum propitiumq. reddat. Phariſæi itaque in ſua pertinacia perſiſtentes, cum ipſa Hieruſalem capti ſunt: & ſimulatam iuſtitiam venditantes, peccatoribus

NOTA.
* δημοχαρίστ.
† al. Detegite figuram hanc meam, ac habitum. Tollite perſonam dealbatam, &c.

C confitentibus * inferiores fuerunt. Quare & ab initio Chriſtus aiebat eos in ſtolis ambulare, ſimulate nimirum, & ficte. Quin etiam per Sophoniam prædixerat eorum fraudem, & calliditatem inuadendi; ſeque venturum ac reprehenſurum illos: Viſitabo, inquiens, eos, qui † veſtes gerunt alienas. ſemperq. ab illo redarguebantur, quòd iuſtitiam ſimularent. Si porro aliena ipſi veſtimenta geſtabant; quorum ergo illa phariſæorum indumenta erant? Ego quidem * crederem ea fuiſſe Prophetarum: quoniam in illis populus erudiebatur. Sed etiam Apoſtolus referens quoſdam in melotis, ac pellibus caprinis verſatos eſſe, conſequenter dixit, in ſolitudine ſic ipſos facere ſolitos. Nam in ciuitatibus habitū mutabant: neque enim ſcire volebant homines, quidnam ipſi agerent. * Alienus igitur ac peregrinus Phariſæorum erat habitus: quippe qui cum eſſent inſipien-

* ἥττονες. al. deteriores.
Marc. 12. & Luc. 20.
Sophon. 1.
† al. qui veſtimentis induti ſunt peregrinis.
* al. ſentio.
Heb. 11.
NOT.
* ἀλλότριον σχῆμα.

D tes, ſapientum doctorum more veſtiebantur. Pelliceæ quidem veſtes illis * erāt pro amictu: neque enim populo cupiebant eſſe conſpicui. Pelliceas vero habebant, atque gerebant, tamquam ad exercitationem accommodatas. Temperantia enim calore indiget. veſtimentiq. illud genus erat congruens, tum domi, tum etiam foris: nam temperantiæ inopia conducit. Plane † autem ſapientia atque intelligentia per meditationem atque exercitationem; & prudentia per temperantiā augetur, ac proficit. Quarum vtraque tam ſapientibus, quàm Prophetis neceſſaria erat. Illis quidem, quia docebant: his autem, quia reprehendebant. Quamobrem etiam habitu indigebant vtrique. Cæterum Phariſæi neutram vitæ rationem ſequabant: neque enim ſapientes erant, neque etiam * futura proſpiciebant. Proinde & merito eos Dominus reprehendit, quòd negotiationi & auaritiæ, non

* ſcilic. in Eremo degentibus.
† al. Plane autē oratio exercitatione ac meditatione fit melior, &c.
* al. neque prophetæ erant.
Ioan. 2.

E autem veritati vacarent. Ego vero meam vobis, fratres, reprehenſionem propono: ne repente, cum Deus cauſſam meam cognouerit, rideatis. Opus enim cuiuſque, inquit Apoſtolus, ignis probabit. Quòd ſi opus diſcernere nouit: quanto magis habitum dijudicabit? Nam ſi quis iuſtorum habitu indutus fuerit tamquam iuſtus; non reijcietur. Sin autem quis, indignus cum ſit, illum aſſumpſerit; nudabitur ac ſpoliabitur eo. Hic porro eſt ille, de quo dicit Euangelium: quia diuidet eum, partemq. eius cum * hypocritis ponet. Diſtinctione enim habitus, etiam honoris ac dignitatis gradus indicatur. Epiſcopus quippe,

1. Cor. 3.
Matth. 24. & Luc. 12.
* al. cum infidelibus, vt eſt apud Luc.

† al. vt dignitate, ita & habitu diſtinguuntur. al. habitu, & dignitate diſtinguuntur.

& Presbyter, ac Diaconus, & reliqui, † vt habitu, ita etiam dignitate diſtin- A
guuntur. Qui autem reperti fuerint indigni, ſpoliabuntur. Non dicit de operibus, diuidet: (nam ignis, opera mala ſimul cum eorum auctoribus comburet:) verum de nomine, & habitu, ac dignitate illud dictum intelligitur. Decorem enim ac gloriam perdent, & ignominiam atque confuſionem induent. Sicut igitur eſt veſtimentum ignominiæ, ita eſt & gloriæ. Quod etiam in hoc mundo cernere licet. Nam alio induti ſunt habitu, * qui ad mortem ducuntur: & alio, qui in aliqua dignitate conſtituti, procedũt. Ex rebus terrenis, etiã cœleſtia diſcamus: & ex talentis illis inter Chriſti miniſtros diſtributis, habitus & dignitates intelligamus. Non omnibus talenta impertitus eſt Deus: ſed miniſtrantibus ipſi ſeruis. Itaque & monachi talenta, vt mihi quidem videtur, acceperunt: nam * inſtituto præuenti a Deo, & ornati ſunt. Quamobrem & habitu ab illis, qui in B
mundo degunt, diſtincti reperiuntur: quo quidem habitu modeſtiam & propoſitum ſuum deſignant, teſtanturque. Quocirca iudicium etiam fit de habitu: nam habitus, profeſſionis vim indicat. Si quis igitur non id agit, quod profeſſus eſt; alienum is ſibi habitum lucratur * ac vindicat. Cuius autem eſt iſte habitus alienus; niſi eorum qui peregrinum illum faciunt, atque alienum? Siquidem & de ſermone quoque otioſo iudicamur. Et quis eſt ſermo otioſus? Profeſſio fidei, quæ eſt abſque operibus. Credit enim, & Chriſtum profitetur: ſed otioſe agit, cum ea minime præſtet, quæ a Chriſto præcepta ſunt. Eſt & in alio poſitus otioſus ſermo, quando quis confitetur, ſed non emendatur. quando ſe pœnitere affirmat, & peccare non ceſſat. Quin & detrahentis otioſus eſt ſermo: quia dum præſentem eum videt, cui detraxit, obmuteſcit. Et qui timide C
reprehendit ac corripit, etiam * otioſe loquitur: quoniam robore ac firmitate ſermo eius caret. Et qui ex ſeipſo mendacia fingit, eodem vitio laborat: quia ea, quæ nec facta, nec viſa ſunt, enarrat. His autem cunctis obſtricti ſumus criminibus, fratres. neque enim hæc temere ac fruſtra inſtituta eſt a me indagatio. Expono autem vobis, tamquam medicis, mala quæ patior: vt curandis meis vulneribus, orationis veſtræ medicamenta adhibeatis. Conor vobis ſingulas actiones meas aperire: nam ſi veritatem tacuero; meipſum iniuria afficiam. Multi ſunt, qui præ pudore occultando morbum, inſanabilem eũ reddunt, quem nouiſſime dolent ſe medico non * expoſuiſſe. Ego vero, niſi mea peccata propter eorum multitudinem me effugerint, non † celabo confuſionem meam. Melius eſt enim, opem depoſcendo, viuere: quàm præ verecundia ſilendo, fame D
miſerabiliter perire. Conducitq. magis, dolorem tolerando, * vitam retinere: quàm ad breue tempus quieſcendo, morbum plane incurabilem efficere. Lætalem igitur in me locum quemdam otioſus ſermo tenet, totusq. (ni fallor) in me abditus eſt. Quis * eſt ergo ſermo otioſus? qui in ſolo habitu verſatur: qui poſt boni cognitionem, in malis perſiſtit. qui, quæ bona ſunt, docet: & opere non perficit. Scio quidem me multa, fratres, ad vos, & ad alios plures conſcripſiſſe; ſed ea ſcribendo, ſententiam in me ipſe tuli. Cumq. male agerem, cognoſcebam; & in male agendo perſeuerabam. Et * ſimulaui, fingens iuſtum, quod erat iniuſtum. Monachosq. iudicabam, cum ipſe monachi dumtaxat habitum in me circumferrem. Verum ea mihi ſola tantis in malis reliqua eſt * excuſatio atque defenſio, quòd nemini offendiculum aut ſcandalum præbuerim. E
Malum quidem commiſi: ſed illius teſtes non ſunt homines. Alios ſcriptis redargui: at nemini grauis aut moleſtus fui. Veritatem * iniuria affeci, ad miſericordiam inclinans: ſed in me ipſo tale quid non præſtiti. Fratribus cibos male diſtribui: ſed non eos propinquis meis attribui. Ventrem repleui: ſed non epulis ſumptuoſis. Ieiunium ſolui: ſed non contempſi. † Temperantiam accurate celebraui: ſed interdum ad tempus ipſe eam remiſi. Mendacio attrahebar quidem certe, verum non oblectabat. Preces atque orationes neglexi: non tamen ex con-

* al. qui capite damnati ad vltimum ſupplicium rapiuntur.

Matth. 25.

* τῇ προαιρέσει κατειλήφθησαν.

DE HABITV MONASTICO.

* ἐμπορεύεται.

SERMO OTIOSVS, QVISNAM.

* al. etiam obloquitur.

* al. oſtendiſſe.

† al. non abſcõdam turpitudinem illorum.

* al. a morbo liberari, quàm, &c.

* al. Quid eſt igitur, &c.

SERMO OTIOSVS IN QVIBVS SIT.

* ἐσχηματισάμην.

* al. conſolatio.

* al. Iuſtitiam violans.

CONSIDERATIONE DIGNA.

† al. Continentiam accurate ſum profeſſus: ſed ad tempus immutaui.

A ex* contemptu aliquo, & impietate. In pſalmodia negligenter me geſſi: ſed non alijs mundanis rebus diſtrahebar. In manuum opus non incubui: nec tamen alicui grauis fui. Multis in locis veritatem parui feci: ſed nulli omnino offendiculum ac ſcandalum præbui. Peto igitur & obſecro, vt mihi in pauimento volutanti, manum auxiliumq. præbearis. Surgere enim dum volo, nequeo: quia peccatorum pondere grauor. Surgere quidem* cupio: ſed mala me humi detinet conſuetudo. Oculis quidem adſpicio: ſed tamquam in caligine, tenebriſque magnis incedo. Manum meam moueo: ſed tamen veluti paralyticus exiſto. Bono* quidem ſum animo: verum iniucundo. Oro, liberari cupiens: at licet ieiunans, retineor. Bonum animi propoſitum habeo: ſed vi quadam impedior. Amicos, & hoſpites diligo: at non ſicut debeo. Pietatis cultor ſum:
B verum tepidus. A quibus ſum beneficijs affectus; illis, in amore officijsq. reſpondeo. Inimicos, & iniuria me aliqua afficientes, ſi minus vlciſcar; non tamen amore, ac beneuolentia proſequor. Ijs, qui oderunt me, infenſus ſum: ſed tamen vindictam, inſidiasq. non molior. Peccandi occaſiones ſi minus quæro; non tamen debita diligentia viro atque declino. * Gloriam & ſi non aucupor, non tamen auerſor. In cunctis denique operibus meis, ſupinus quidam ſum ac negligens: atque ideo velut paralyticus, ac neruorum diſſolutione laborans, opem miſericordiamq. imploro. Cum enim bene habere poſſim, a bono ſtatu longe recedo. Et cum profutura deſidero, iuxta illa non ambulo. † Cumque breui ac facile curari queam, curantis manum fugio ac reformido. Quocirca fratres, cum abunde quibus quantiſq. in malis verſer perſpexeritis; om-
C ni ſtudio atque diligentia mihi ſuccurrire, ac ſubuenite. Quod ſi ſedulo, celeriterq. præſtiteritis, de Dei benignitate haud quaquam diffido. Liberauit & olim Moyſes ſororem ſuam Mariam a lepra. Et Dauid, genus Ionathan a iudicio Dei, propter affectionem. Et Elias, filium viduæ a morte. Et Eliſeus, viduam ab inedia ac fame: & Sunamitidem a luctu. Quin & in Euangelio plurimi, aliorum precibus a varijs calamitatibus fuerunt liberati. Nam de Saluatore quid attinet dicere: quippe qui ea quæ videntur fieri non poſſe, reddidit poſſibilia atque facilia. Animas ſiquidem eorum, qui alijs conſolationem præbebant, ſe autem propter tranſgreſſionem liberare nequibant, ipſe liberauit atque redemit. Omnia, quæ audiſtis, partim a vobis præſtari poſſunt, & partim nequeunt. In quibus igitur opitulari nobis poteſtis, quemadmodum illi ſub-
D uenire. Atque illa etiam, quæ a vobis præſtari non poſſunt, concedentur & donabuntur a Deo, qui infinitæ pelagus eſt miſericordiæ, ac gratiæ: ſi mihi per vos placabitur atque conciliabitur. Quanto enim ipſe hominibus antecellit: tanto* etiam vos digni reddemini, rogantes ne ſuccumbatis. Nam omnem humanæ creaturæ liberalitatem, ſua benignitate atque clementia, facile ſuperabit. Veſtrum † enim eſt, pro peccatoribus deprecari, cum ſancti ſitis: Dei vero munus eſt, deſperatis miſericordiam imperriri, & oues quæ aberrauerunt ad vnionem ouilis ſui reducere, in Christo IESV Domino noſtro: per quem, & cum quo, Patri gloria, honor, & imperium, cum ſanctiſſimo Spiritu; nunc, & ſemper, & in æterna ſecula ſeculorum. AMEN.

Marginal notes: * al. non vlla tamē adductus impietate. — Magna humilitatis verba. — * al. conor ac ſtudeo. — * εὔθυμος. — * al. Gloriam & ſi aucupor, non tamen exigo. — † al. & dum breuem animaduerſionem denico, procul non conſiſto. — Num. 12. — 2. Reg. 9. — 3. Reg. 17. — 4. Reg. 6. — 4. Reg. 4. 8. — Matt. 9. 12. 17 — Mar. 1. 2. 5. 7. 9 — Luc. 7. 8. &c. — Matth. 19. — Marc. 10. & Luc. 18. &c. — * al. tanto etiā vos, ne vincamini rogantes. — † al. Sanctorum enim officiū eſt, pro peccatoribus intercedere: Dei autem miſereri, &c.

E

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Seipſum hac Oratione reprehendit atque accuſat Auctor, ſuaq. peccata confitetur. Quæ de fortuna & caſu iuuenis ſenſerat, hic reuocat, & cuncta Diuinæ prouidentiæ adſcribit. Quid ſibi adhuc puero in interiore Meſopotamiæ regione, ac ſilua cum Paſtore ouium (ad quem ingruente iam nocte diuertit) acciderit; & quomodo propter oues noctu diſperſas, falſo accuſatus, & in carcerem detruſus fuerit, enarrat: iudiciumq. de ſe, & de alijs ibidem incarceratis factum exponit: & quo pacto in his, ob quæ

isthic detinebantur, culpa vacabant; in alijs autem quæ ignorabantur, & non obijciebantur, rei deprehendebantur: iustoq. Dei iudicio (cui nullum latet secretum) vt cunc*t*i ibi detenti, & in discrimen adducti erant, vt sæpe multis accidere solet, commemorat; ac deinde post iteratam Angeli apparitionem sibi in somnijs factam, vt cognita sua innocentia liberatus atque dimissus e carcere sit, recenset: quare & Diuinam deinceps prouidentiam in cunctis confitetur ac prædicat. De Dei cognitione inter alia, eiusq. bonitate ac sapientia, essentia & omnipotentia, ac multiplici gratia multis disserit: seq. cum nosset Christum, in cogitationibus de fortuna & casu occupatum fuisse, & non in diuinis semper præceptis ambulasse, deplangit. Submissionis caussa suam ipse personam, vitam & mores redarguit, suumq. genus extenuat: & peccata quæ adhuc iuuenis, quæq. adulta ætate admisit, sigillatim percenset, ac inter se confert: quæ tamen omnia per magnam humilitatem ab eo dicta accipi debent; & in vnumquemque potius nostrum, qui illis omnibus obnoxij sæpe sumus, retorquenda, quàm Sancto illi viro attribuenda (quippe qui ab eiusmodi peccatis alienissimus erat) videntur. De cogitationibus quoque improbis, ac peccatis ex cogitatione resultantibus agit; & quomodo consensus pro factis reputentur, rationibus exemplisq. pluribus demonstrat. Peccati consuetudinem periculosissimam esse docet; dolosq. atque insidias cacodæmonis, carnisq. pugnam patefacit atque describit. De monastico instituto, ac habitu haud pauca in medium adducit. De omni verbo otioso, vt ratio reddenda erit; tum etiam sermo otiosus quis sit, & in quibus consistat, ostendit: multaq. alia consideratione dignissima ponit: ac nonnulla etiam Scripturæ loca doctissime exponit. Et in fine, post variam accusationem atque reprehensionem sui, peccatorumq. confessionem, sibi a fratribus subueniri, & pro se orari, vt veniam & misericordiam a Deo obtineat, flagitat atque deposcit. A B

S. PATRIS EPHRAEM CONFESSIO, ET SVI IPSIVS REPREHENSIO.] *Hic Titulus siue Inscriptio est huius Orationis; loco cuius, al. reperitur:* Reprehensio in seipsum, & de sese confessio. *& al.* accusatio sui ipsius, & peccatorum confessio. *Et al.* seipsum reprehendit, & peccata sua confitetur.] *Verum quomodocumq. hic legatur, parum refert: cum omnes hæ Inscriptiones æquiualeant, & ex æquo eamdem rem contentam designent (quæ est peccatorum confessio, & sui reprehensio.) ex quibus tamen eam, quam in pluribus græcis mmss. inuenimus, hic selegimus, reposuimusque. Cæterum ne plane eadem hæc videatur Exomologesis siue confessio, cum illa quæ in sua Conuersione in principio secundi Tomi ponitur; sciendum est, ibi de peccatis adolescentiæ agi, in quæ, ante suam ad monachismum conuersionem, inciderat: hic vero de peccatis quibuscumque per totam vitam admissis dolenter seipsum reprehendit, & humiliter ea confitetur: quæ tamen vt accipienda sint, iam aperuimus; cum de innocentia, & sancta huius Viri vita, nemini obscurum sit, vel dubium.* C

Anxius igitur, & multis lacrymis perfusus inde abij, ignorans vtrum Deo satisfecerim, *&c.] vbi alia lectio sic: In magnam ergo anxietatem coniectus, ac mærore plenus ex illa incarcerali custodia liberatus recessi, ignarus an Deo pro peccatis meis satisfecerim: quare omnes vt suis me precibus iuuent, Deumq. mihi placatum reddant, obsecro: nam vulnus mibi graue inflictum sentio, &c.] Est porro tota Oratio ab hoc loco vsque ad finem docta, grauis, ac elegans, & sententijs atque Prouerbijs, sciteq. dictis plurimis plena: quam vel ideo a capite ad calcem ex variorum græc. manuscrip. Codicum collatione, de nouo traducere visum est, quòd in his haud pauca reperiantur, quæ in priore Zini translatione ob defectum forte exemplarium desunt: tum etiam quòd nonnulla hic aliter quàm ibi habeantur atque legantur; sicut ex mutua etiam collatione, diligenter conferenti facile patebit.*

Plerisque interiectis postea, vbi habetur: Artem habet aurifex, qua opus suum dirigit: sed ei non plus tribuere vult, quàm capere possit: sic quoque Deus, *&c.] alia ibi sic habet lectio: Arte præditus est aurifex, qua suum dirigere nouit opus; sed ei tantum tribuit, quantum capit, & non amplius, licet multum adhuc illi auri supersit. Sic etiam Deus, quamuis possit, cessat, quia non est qui illum capiat. Præbe (al. præbes) tu materiam, plusculum auri continentem: etiam artifex peritus venustatem inserit suam, &c.] Vbi Lectori sit liberum, quam hic maluerit amplecti lectionem: cum vtraque satis sit clara, & in alijs atque aliis mmss. græc. reperiatur. Cuiusmodi quoque notatur varietas, aliquot lineis interpositis, postea, ibi:* Non tamen vlla ipse coactus necessitate, tot differentias inuenit ac fecit: quoniam de primis, experimentum in secundis dedit, *&c.] vbi in uno aut altero græc. MS. cum alia adiunctione sic legitur: Non aliqua tamen compulsus necessitate differentias inuenit, naturas coarguens; nam & naturas ipse procreauit: quoniam de primis experimentum præbuit in secundis, &c.] at de his eruditus indicet Lector.* D

Postea ubi continetur: At si dicas materiæ efficacitatem ex quodam intus coëxistente ortam esse; valde stultum est, existimare in materia, quæ semper in mutatione versatur, aliquid inesse perpetuũ, *&c.] ita ex pluribus correctioribus græcis exemplaribus manuscrip. transtulimus, in quibus legitur, ἡ ἐνέργεια τῆς ὕλης ἐκ τοῦ συνόντος, &c. quomodo & legendũ hic omnino arbitror, & non (ἐκ τοῦ συναινοῦντος,) vt in aliquibus est Codicib. nisi tamen illud forte* (ex quodam intus cohabitante) *vertamus, vt idem designetur, quod priori lect. ἐκ τοῦ συνόντος; cum & σύνοικος, interdum pro cohabitatore accipiatur: nullo autem modo illud (συναινοῦντος) hoc saltem loco in simplici significatione pro (*collaudante*) sumendum videtur, vt hic accepit, vertitq. Zinus in hæc verba:* Materiæ actio, inquiens, ex quodam collaudante consistit, *&c.] quod neque sensus permitt[it] neque interpunctura sequens respondet.* E

De ædi-

A De ædificio turris, quæ non potuit perfici, indignatus eſt Deus: at de propria noſtra ſubuerſione quidnam facturus eſt? &c.] *Iſtud de turre quæ non potuit conſummari, exemplum in omnibus Romanis mſſ. græcis per nos collatis hic reperitur; ſed deeſt in verſione Zyni: quod tamen quia ad rem facit, & in alijs exemplaribus ponitur, omittendum hoc loco non videtur. Loquitur autem hic Auctor vel de turre illa Euangelica (Luc. 14.) quam non potuit ille conſummare, qui non prius ſedens, computauerat omnes ſumptus neceſſarios, &c. vel loquitur hic (quod magis puto) de turre Babel, quæ quamuis non ſit ad culmen vſque producta; tamen indignatus Deus, illam impediuit atque deſtruxit, vt eſt Geneſ. 11. Cuius quoque Flauius meminit Ioſephus, alibi de ea ſic ſcribens:* De hac vero turre, diuerſiſq. vocibus hominum, hoc meminit Sybilla dicens: Cum omnes homines vnius vocis eſſent, quidam turrim ædificarunt excelſam, tamquam per eam in cælum aſcenſuri. Dij vero immittentes ventos, euerterunt turrim, & vocem propriam vnicuique partiti ſunt: & ideo Babyloniam vocari ciuitatem contigit, &c.] *ita Ioſephus antiquitatum Iudaicarum lib. 1. cap. 9. ſub finem.*

B *Longius poſtea, ibi:* Si vobis fuerint vires, quibus tantam improbarum cogitationum phalangem reprimere queatis; quæſo ne me conflictantem deſeratis, &c.] *De improbis cogitationibus ſeipſum reprehendit atque accuſat; & vt ab ijs liberari poſſit, optat, opemq. fratrum interpellat. legiturq. hæc pars etiã paullo aliter al. ſic:* Si poteſtis tot malorum affectionibus, fratres, aduerſari; neque opitulari mihi conamini, male facitis. Si vires vobis ſunt, quibus tantum cogitationum agmen mitigare queatis; vos videritis, ſi opem non tuleritis. At forte dicetis: non oportuit ita exquiſite hic de cogitationibus diſputare. & ſane quorſum de caſu & fortuna me cogitante, tam ſeuerum examen de illis factum eſt? &c.] *ita ad verbum magis in vno aut altero græco MS. vbi tamen Lectori per nos ſit liberum, hic ſequi quam maluerit lectionem; cum vtraque lectio clara ſit, & probata. Seruit porro hic locus aduerſus malas quaſcumque cogitationes: de quibus, & pulchra Auctor ex Scripturis exempla conſequenter ſubijcit.*

Offerebat Iob ſacrificia pro filijs ſuis: ne quid forte (inquiens) mali cogitauerint in cordibus ſuis, &c.] *Locus Scripturæ qui inſinuatur, eſt Iob cap. 1. vbi de eo habetur, quòd offerebat pro*
C *filijs victimas ſecundum numerum eorum; & vitulum vnum pro peccato, pro animabus eorum. Dicebat enim Iob:* ne forte filij mei in mente ſua cogitauerint mala erga Deum, &c.] *vt eſt in edit. 70. at in vulg. hic legitur: Cumque in orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos; conſurgensq. diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim: ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis, &c.] Quem locum etiam alibi citans atque illuſtrans S. Ioannes Chryſoſtomus, Iob (inquit) pro filijs ſacrificia faciebat, & ipſos a peccatis liberabat; [ne quid forte, inquit, mali cogitauerint in cordibus ſuis.] Hoc modo conſulitur liberis. Non dicebat, quod plærique homines ſolent: opes illis relinquam. non dicebat: gloriam illis comparabo. Non dicebat: mercabor illis principatum. non dicebat: agros emam; ſed quid? ne quid cogitauerint in cordibus ſuis, &c. ita Chryſoſt. Serm. 3. in Epiſtol. ad Philipp. in morali Digreſs. eodem modo hunc locũ cum Ephræm legens.*

Poſtea, ibi: Neque tamen primus cogitationum iudicatur impetus: ſed cum ita mens cogitationi indulget, vt voluptatem ex ea percipiat, &c.] *ex alio MS. græco hæc paullo aliter*
D *ſic redduntur atque leguntur: Non tamen cogitationum multitudinem in vna intelligentia examinari ac puniri nobis eſt exiſtimandum: ſed animaduerſionem ac diſcretionem, in qua cogitans quis cenſuit acquieſcendum. Agricola ſemina in terram ſpargit, at non omnia carpit: ita etiam mens in libero arbitrio ſeminat; at non omnia ſuſcipit. Eorum quæ in terra ſeminauerit, repetitur ab Agricola fructus: & eorum quæ libera voluntas exceperit, exigitur a Deo ratio. Pater meus, inquit Saluator, agricola eſt, &c.] ita quaſi ad verbũ alia hic habet lectio ex antiq. Codice græco Romano ac Vaticano tranſlata, quam Lectori docto expendendam, conferendamq. relinquo.*

Propterea, omnia vanitas, inquit Eccleſiaſtes, & præſumptio ſpiritus, &c.] *Locus qui citatur, eſt Eccl. 1. vbi Lectio apud 70. cum hac noſtri Auctoris per omnia conſonat: at diſſentit vulg. vbi legitur: Vidi cuncta quæ fiunt ſub Sole; & ecce vniuerſa vanitas, & afflictio ſpiritus, &c.] Septuaginta vero Interpretes hic non hebræum Sermonem, ſed Syrum cum noſtro Ephræm expreſſerunt, dicentes (προαίρεσιν) προαίρεσις autẽ numquam ſignificare putatur afflictionem, ſed vel præſumptionem, vt hic conuerſum eſt; vel voluntatem, cogitationemve liberam, ſiue liberam electionem: quomodo & hic ab Auctore accipi, applicariq. videtur; meliusq. adhuc eo loco Eccleſiaſtes, voluntatem, quàm præſum-*
E *ptionem illud vocabulum ſonare, adnotatur in Scholijs Romanæ editionis 70. vbi de hoc plura.*

Poſtea vbi habetur: Neque poſt cognitionem peccati conſiderate me gero, ac vere reſipiſco: ſed meam pœnitentiam accuſo, quòd ſim veluti ſeruus peccati, & malum nolens faciam, &c.] *alia ibi lectio cum alia interpunctura ſic ſe habet: Neque enim in ijs quæ facio, conſiderate me gero. Pœnitentiam meam accuſo, quòd ſim tamquam ſeruus peccati effectus, malumq. inuitus faciam, &c.] ſed prior, quod perſpicua magis ſit lectio, ac plena, & vim verbi ([illegible]) melius explicet, amplius probatur. In hoc porro quod hic dicit:* & malum nolens facio, &c. *adludit haud obſcure ad iſtud Pauli: Non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio, &c.*

vt eſt

vt eſt Rom. 7. quo etiam referri videtur, quod mox hic ſequitur: καὶ μὴ δυνάμενος, *& licet nequeam, vectigal tamen pendo, &c.] ac al. etiam impotens, vectigal ob conſuetudinem pendo, quæ in mente mihi dominatur, &c. per quod etiam videtur inſinuare, ſe tunc temporis ſenem fuiſſe: cum & ſermo videatur fieri de iis peccatis, quæ non niſi a iuuenibus reipſa patrari ſolent, a ſenibus vero tantum cogitatione, &c.* A

Poſtea ibi: Si iudicium futurum portendero: ego (*inquit*) pœnas pro te dabo. Si dixero peccatum eſſe; ego rationem, inquit, reddam, & te purgabo, &c.] *alia lectio ſic: Si iudicium futurum obtendero ac prætexuero; ego culpam, inquit, praſtabo. Si peccatum eſſe dixero; ego, inquit, defenſionem ſuſcipiam, &c. In alio autem græco MS. eſt:* ὅταν νικήσω τὴν νίκην, προβαλλόμενος ἀναδέχεται τὴν κόλασιν, *&c. quæ ad verbum magis ſic redduntur: Cum victoriam reportauero, obiiciens, recipit in ſeipſa ſupplicium. & cum dico: peccatum eſt; ait, ego rationem reddam, at te excuſabo. cum dico: mihi luendæ erunt pœnæ; dicit, qua ratione? cum ego ſuggeſſerim, &c.] in quibus doctus Lector quam maluerit lectionem ſequi poterit: nobis, varietatem illi propoſuiſſe, ſuffecerit.*

Sequitur deinde: Peccatorem mei ſimilem Paulus carnalem appellat. Peccatum conſenſu perficitur, &c.] *vbi pro* διαπέπρακται, *al. hic eſt,* διαπέπραται. *legiturque & quidem etiam recte:* ὁ σαρκικὸς τοῖς συμφώνοις διαπέπραται, *id eſt, carnalis concordibus diuenditus eſt, &c. Et ſic S. Paulus Rom. 7.* ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν, *id eſt, ego autem carnalis ſum venditus ſub peccato, &c. peccatum vero S. Ephræm appellat hic* τὰ σύμφωνα, *quòd nimirum cum carnali concordet, &c.* B

Multoq. poſterius, ibi: Et Saul cogitationibus idololatriæ conſentiens, reiectus eſt. Manaſſes autem de idololatria a ſe admiſsa pœnitentiam agens, in gratiam receptus eſt.] *Vbi alia lectio habet:* Et Saul contra præceptum Domini offerens holocauſtum, reiectus eſt: Manaſses vero poſtquam de idololatriæ peccato admiſso pœnitentiam egit, gratiam inuenit, &c.] *referturq. illud de Saule partim 1. Reg. 13. vbi legitur is contra præceptum Domini holocauſtũ obtuliſſe, &c. & partim 1. Reg. 15. vbi Samuel illum de cogitatione ac peccato idololatriæ reprehendit, quòd non iuſſus, neque ſacerdos ſacrificauerat: ideoq. factum eius coarguens, dixit ad ipſum: Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? melior eſt enim obedientia quàm victimæ, &c. De Manaſſe porro quòd poſt pœnitentiam, gratiam inuenit; ſiue (vt alia habet lectio) in gratiam receptus eſt, plane habetur 2. Paralip. 33. atque iſtud de vtroque iſtorum, exemplum, vnum eſt ex illis, quibus oſtenditur, quòd vnus interdum grauius cogitatione peccet, quàm alius opere, &c. De quo hic apud Auctorem copioſius.* C

Et pluribus interiectis poſtea, vbi habetur: Pelliceæ quidem veſtes illis erant pro amictu. neque enim populo cupiebant eſse conſpicui, &c.] *Quo loco, Zinus vertit ac legit: Pelliceæ quidem veſtes erant illis ad comparationem. nam populo volebant eſſe conſpicui, &c. vbi nos illud* (εἰς περιβολὴν) *non (ad comparationem) ſed (ad amictum, vel pro amictu) hic conuertimus; & ſequens membrum, per particulam neg.* (οὐδὲ, *id eſt, neque) hoc modo legimus:* οὐδὲ γὰρ ἤθελον τῷ λαῷ εἶναι καταφανεῖς, *id eſt, neque enim volebant populo eſſe conſpicui, &c. quomodo conformiter in omnibus antiquis græc. mmſſ. Codicibus Romanis per nos collatis reperitur, & recte; vt id referatur non ad Phariſæos (ſicut in Zini traductione) ſed ad eos qui in ſolitudine vitam Eremiticam degunt; quod etiam ex immediate hic ſequentibus confirmatur: & hanc veram ac germanam hoc loco lectionem eſſe, conuincitur quoque ex præcedentibus in Eremitas quadrantibus. niſi forte aliàs ſic diſiungendo, atque ſupplendo legere hic velimus: Pelliceæ quidem veſtes illis (ſcilic. Phariſæis) erant pro cultu atque amictu; nam populo cupiebant eſſe conſpicui. Pelliceas vero hi (nimirum Eremitæ) habebant: quia nolebant populo conſpicui eſſe; illisq. amicti erant, tamquam ad exercitationem magis accommodatis, &c.* D

Sequitur haud ita longe poſtea: Quamobrem & habitu ab illis qui in mundo degunt, diſtincti reperiuntur: quo quidem habitu modeſtiam deſignant, &c.] *vbi al. per interrogationem ſic:* τί οὖν καὶ τῷ σχήματι διαφέρονται, *&c. Cur igitur habitu quoque ab iis differunt, qui in mundo verſantur? Modeſtiam nimirum illo ſignificant, & ſuum vitæ inſtitutum teſtantur, &c.] agitur autem de habitu Monaſtico, & de differentia illius, & habitus ſecularis. de quo plura vide apud S. Ephræm tom. 2. in decem capitib. de Virtute. cap. 6. quod incipit:* Conſidera habitum, quo indutus es, o monache, & cerne quantum ſit inter hunc & ſecularem diſcrimen, &c. *ac ibidem in noſtris Scholiis. & apud S. Chryſoſtom. in Serm. de comparatione Regis, & monachi. qui habetur tomo 5. operum, incipitque: Ego cum intuear complures ex hominibus ea, quæ bona eſſe videntur, maiori & amore, & admiratione ſectari, quàm quæ natura ac vere bona ſunt, &c. vbi haud pauca in hanc rem adducuntur lectu digniſſima: ſicut & apud Baſilium magnum in libro Regularum fuſius diſputatarum. quæſt. 22. & in Epiſt. 1. ad Gregorium Theologum, quæ eſt de Vita in ſolitudine agenda, &c. necnon apud alios SS. Patres, quorum plures in noſtris Scholiis loco iam Ephræm ex 2. tom. citato, allegauimus, ad quos ſtudioſum Lectorem remittimus.* E

Veritatem iniuria affeci, ad miſericordiam inclinans; ſed in meipſo tale quid non præſtiti, &c.] *Vbi in omnibus antiquis mmſſ. pariformiter græce eſt:* τὴν ἀλήθειαν ἠδίκησα, εἰς ἔλεον προσκλινόμενος, *&c.] & a verbis hic in verſione non recedo, nihilq. muto, dicendo ac reponendo pro (Veritatem) iuſtitiam violaui. (ſicut in alia eſt verſione) vel quid ſimile, quod non ſit in græco: nam loquitur*

A *hoc loco Auctor more Scripturæ, & hebræorum, qui veritatem pro fide in promissis seruandis accipiunt, quæ est pars iustitiæ, & per Synecdochen pro ipsa iustitia; quomodo sumitur & in illis: Misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me, &c. Psalm. 39. item: Misericordiam & veritatem diligit Deus, &c. vt est Psal. 83. item: Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, &c. Psal. 84. & in illo: Misericordia & veritas præcedent faciem tuam, &c. ac ibidem postea: Veritas mea, & misericordia mea cum ipso, &c. & paullo post: Misericordiam meam non dispergam ab eo, neque nocebo in veritate mea, &c. Psalm. 88.] item apud Esaiam cap. 26. vbi est: Aperite portas, & ingrediatur gens iusta custodiens ueritatem, &c. & sicut ibidem paullo clarius, & ad litteram magis apud 70. legitur: Aperite portas: ingrediatur populus custodiens iustitiam, & custodiens ueritatem; apprehendens ueritatem, & custodiens pacem, &c. ac Zachar. 8. ubi habetur: Veritatem & iudicium pacis iudicate in portis uestris, &c. siue ut ibi 70. habent: Veritatem & iudicium pacificum iudicate, &c. siue, ut alij cum S. Hieronymo ibi legunt: Veritatem & iudicium pacificum, ac iustum iudicate in portis uestris, &c. paulloq. ibidem apud Zachariam postea: Veritatem tantum & pacem diligite, &c. infinitisq. alijs Scripturæ locis: quomodo & sæpe alibi Auctor noster Ephræm, cum alijs SS. Patribus uoc.*
B *τὴν ἀλήθειαν, id est, ueritatem, pro iustitia sumunt, atque exponunt.*

Denique ibi: Amicos (*al. fratres*) & hospites diligo: at non sicut debeo. Pietatis cultor sum, verum tepidus, *&c.] vbi al. ad verbum magis sic: φιλάδελφος εἰμὶ ἐπαισχυνόμενος, καὶ φιλόξενος οὐ δίκαιος, &c. id est, sum quidem fratrum studiosus, sed non vaco pudore; & hospitum amicus, non iustus. Pius sum cum foueor: & dum beneficijs afficior, caritatis gratiam rependo. Erga inimicos sum laxior, at non misericors. erga iniurias acerbus, at non insidiator. Erga eos qui mihi sunt infensi, asperior: sed mali nihil molior. ad querelas sum indifferens, at non ulciscor. Gloriæ caussa, laboris quidem sum patiens, at non exigo, &c. ac al. Gloriam & si non aucupor, non tamen recuso: siue al. non tamen āuersor, &c. Sicque etiam uariat lectio in sequent.* Cum enim bene habere possim, a bono statu recedo, *&c. ubi al. τὸ γὰρ καλὸν ἔχων, id est, ad uerb.* cum enim bonum habeam, longe ab illo recedo, *&c. & al. τὸ γὰρ κακόν, ac al. κακῶς ἔχων, id est, cum enim malum, siue al. male habeam, indigeo medicina, quam tamen sedulo non requiro. morbum meum exploratum utcumque habeo, & curantis manum deposco; sed reformido, &c. ubi tamen altera lectio, ubi est, τὸ γὰρ καλὸν ἔχων, in pluribus reperitur, ma-*
C *gisq. hic quadrare, ac seruire uidetur. cæterũ de his, alijsq. liberum æquo ac perito Lectori iudicium libẽter relinquimus: qui in similibus quod magis videbitur aptum, mentiq. Auctoris accommodũ sequi poterit.*

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI

PIA, ET HVMILIS AD DEVM ORATIO.

Ex antiquo MS. Vaticano Cod.

D HEI mihi, hei mihi Domine, tanta sunt vitia atque peccata mea, vt vix elabi * possint. Vltra modum, me miserum vitijs conspurcaui: spontaneo me studio coinquinaui, sponte me maculaui, proprio me arbitrio perdidi; infelix ego grauiter deliqui, vsu malo districtus detineor: volo agere bona, sed desiderijs carnis aggrauor, & ad peccandum consuetudo me praua constringit. Hei mihi, hei mihi misero & infelici, in tantis peccatis, in tantis criminibus, in tam multis iniquitatibus constituto, atque inuoluto: quid primum plangam, quid primum lugeam, pro quibus delictis lacrymas fundam, equidem ignoro. Memorare Domine, non sufficio tantorum criminum gesta. Succurre mihi Deus meus, antequam moriar, antequam mors me præueniat, antequam tartara
E me rapiant, antequam tenebræ me inuoluant; priusquam ad tormenta properem, antequam flamma ignis me comburat, priusquam sine fine crucier: reus terreor pauore peccati; metuo diem iudicij, vbi si iustus vix saluabitur, ego peccator, & impius vbi parebo? Quid dicturus sum, cum ante tribunal tuum fuero præsentatus? Quid faciam, cum ante conspectum tuum venero? Quid respondebo? væ mihi, quia peccaui, quia transgressus sum mandatum tuum. Nullum enim inuenitur peccatum, cuius sordibus non sim coinquinatus. Nullus est vitiorum morbus, quo ego miser non sim pollutus. Vt bene viuerem promisi,

** al. possim.*

Rom. 7.

1. Pet. 4.

missi, sed quod pollicitus sum non seruaui: semper ad peccandum redij, semper delicta mea iteraui; numquam in melius mores mutaui, numquam a malefactis recessi: plurimos etiam coinquinaui, meipsum perdens; plurimos prauis moribus ad iniquitatem peruerti: scelere meo multæ animæ perierunt; exemplis vitæ meæ multi subuersi sunt; iniquitate mea, multis caussa malorum fui. Orate pro me ad Dominum, viri ac fratres sancti: obsecrate pro me, omnis plebs sanctorum; si forte misereatur mei Deus; si forte auferat a me iniquitatem meam, & misericordiam mihi præstet. Reuertere iam Deus meus; reuertere, & non me despicias: neque me perdendum in potestate dæmonum derelinquas. Et licet delicta mea sint grauia, Tu tamen clemens, tu pius, tu multæ miserationis; nullumque a misericordia tua repellis: sed vltro clementiam tuam profers, & peccatores expectas, vt redeant. Quàm multi enim scelerati, quàm multi luxurijs dediti, quàm multi concupiscentijs seculi detenti, bonitate tua Domine, ad indulgentiam peruenerunt: multis vero redeuntibus, gratis veniam donasti. Ostende igitur in me, pijssime Pater, clementiam tuam; pateat mihi venia, pateat indulgentia: non abneges obsecro, vni, quod plurimis contulisti. Scelera mea non defendo: peccatum meum coram te confiteor; displicet mihi quod feci, displicet quòd erraui, displicet quòd maiestatem tuam offendi: peccatum meum accuso, culpam meam agnosco; confessionis reus appareo. Suscipe quæso, omnipotens Deus, clamorem pœnitentis: audi vocem precantis; exaudi vocem peccatoris ad te clamantis: Peccaui, Deus, miserere mei: peccaui, Deus, propitius esto mihi peccatori. Si iniquitates meas, o Domine, * recordatus fueris; quomodo sustinebo? Memorare quæ mea substantia: memento Domine, quia terra sum: memorare, quia puluis & cinis sum. Aperi mihi manum tuam; porrige dexteram tuam: parce malis meis: parce criminibus: indulge sceleribus. Sana animam meam, quia peccaui tibi: Tibi inquam, quem decet omnis honor, & gloria, in secula seculorum.

AMEN.

*Psal. 129. * vulg. obseruaueris. Psalm. 88. Iob 7. 10. 25. Gen. 3. 18 &c. Iob. 14. Psal. 40.*

Prioris Partis Tertij huius S. Ephræm Tomi, & omnium Argumentorum atque materiarum moralium finis.

Sequitur altera Pars tertij ac postremi huius operum S. Patris Ephræm Tomi, complectens inter alia Vitam, ac gesta, atque encomia aliquot SS. Patrum veteris & noui testamenti: ex quibus, quàm magnus Sanctorum encomiastes Ephræm hic noster Syrus fuerit, cunctis abunde patebit.

A S. PATRIS NOSTRI

EPHRAEM SYRI

IN NOE.

Et de Continentia. ac de non æmulandis peccatoribus, qui se temporis prætextu defendunt atque excusant.

B *Eodem Interprete ac Scholiaste Doct. G. Vossio.*

NONNVLLOS a maligno dracone capi errantes, quòd
Scripturas aut non intelligant, aut ad intelligentiæ
earumdem splendorem non accedant, testatum reli-
quit nobis Dominus, dicens: Erratis nescientes Scri- *Matth. 22.*
pturas, neque virtutem * Dei. Atqui nouimus, quali *Marc. 12.* ** al. ipsarum. & sic vulg.*
tẽpore Noe placuerit Deo, sicut scriptum est: Videns
autem Dominus Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & *Gen. 6.*
vnusquisque cogitaret diligenter in corde suo super maligna cunctis
C diebus,* pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra. Et post alia di- ** μετεμελήθη. al. διενοήθη .i.*
cit: Noe vero inuenit gratiam coram Domino Deo. Rursusque ait: *recogitauit.*
Deo placuit Noe. & quali in tempore placuerit, designat: Corrupta, *Ibidem.*
inquit, terra coram Deo, & repleta est terra iniquitate. Cumque vi-
disset Deus terram esse corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam *Ibidem.*
suam, super terram) dixit ad Noe: Finis vniuersæ * carnis, venit coram ** al. omnis hominis.*
me: repleta est terra iniquitate ab ipsis: & ecce ego disperdam eos
cum terra. Cæterum iustus hic mala illa contemplans, peccatores qui-
dem luxit, se autem magis in voluntate Creatoris confirmauit. Vnde
D & a diuina laudatur Scriptura, de eo sic perhibente: Noe autem vir iu- *Ibid. Gen. 6.*
stus, perfectus existens in generatione sua; Deo placuit Noe. Hinc etiam *iuxta 70.*
diluuio superueniente, iustus saluatus est, impij vero demersi.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

NOE, quòd in tanta peccantium multitudine, perseuerauerit in cultu & amore Dei, hic commendatur: contra vero reprehendũtur illi, qui in suis peccatis sese temporis aliorumq. prætextu defendunt atque excusant. In peccatis enim excusationẽ peccatores prætendere consueuerunt, propter peccandi consuetudinem, vel peccantium multitudinem. Aduersus quorum errorem, ac falsam, impiamq.
E *sententiam, inter alios Orthodoxos patres etiam egregie conscripsit, ac declamauit S. Ioannes Chrysostomus, homil. 56. in Genes. & 22. in Gen. de Noë. nec non hom. 7. in 1. ad Corinth. ac in fine Libri primi, contra Vituperatores vitæ monast. vbi habet:* Misera plane consolatio, *&c.] Neque enim sociorum in peccando multitudo, peccantes liberabit, sicut eleganter hom. 6. ad Ephes. inter alia idem ostendit Chrysostomus. De Noë, multa etiam lectu digna habes apud S. Ambrosium, in lib. de Noe, & arca, cap. 20. tom. 4. ac apud alios Sanctos Patres alibi.*

In Noe, ac de continentia, & de non æmulandis peccatoribus, *&c.] Hanc Inscriptionem, in vno aut altero græco manuscrip. cod. aliter sic positam inuenio:* De continentia, & de non æmulandis peccatoribus, temporis excusatione se defendentibus. & in Noe *] & sic in vno Vaticano, & altero Cretensi MS. sed quomodocumque hic legatur, parum refert, cum vtraque lectio bo-*

na sit & æquivalens: ex quibus tamen priorem, tamquam magis hic pro subiecta materia accommodam, & a potiore parte rei (de qua agitur) desumptam, sequi, & pro Titulo hic reponere visum est: cum de Noe potissimum agatur; de alijs vero implicite satis, & imperfecte: vnde etiam istud potius fragmentum, quàm integrum Auctoris scriptum censeri potest: quod tamē vti in varijs græcis mss. conformiter inuenimus, ita damus, plura libenter & absolutiora suo tempore daturi, si se obtulerint. A

Videns autem Dominus Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & vnusquisque cogitaret diligenter in corde suo super maligna cunctis diebus, *&c.*] *Vbi S. Cyprianus ad Nouatianum, ista sic refert, ac legit: Et vidit Dominus Deus redundare nequitias hominum super terram, & quòd omnes in malum recordarentur a principio dierum suorum, &c.] Chrysostomus autem, ad litteram magis sic: Vt vidit (inquit) Dominus Deus quòd multiplicatæ sunt malitiæ hominum super terram, & quòd vnusquisque cogitat in corde suo diligenter ad mala omnibus diebus, &c.] sicq. ad litteram etiam Auctoris nostri verba hoc loco sonarent, si verbatim omnia reddenda forent; sed nos in his partim lectioni septuaginta, & partim vulgata, versionem nostrā accommodauimus, ad lectionis consensionem demonstrandam. De vi porro & emphasi, qua in nonnullis hisce verbis poni notariq. solet, inter alios vide Chrysostomum in cap. Genes. 6. homil. 22. super verba allegata, aliosq. Patres in locum eumdem. de alijs vero varijs huius loci lectionibus, etiam vide Scholia editionis Rom. 70.* B

Noë autem vir iustus, perfectus existens in generatione sua, Deo placuit Noë.] *Ita hoc loco Ephræm, cum edit. 70. pro quo, sic in vulg.* Noë autem vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis. Deo placuit Noe, *&c.*] *Chrysostomus autem loco citato sic:* Noe homo iustus, perfectus in generatione sua, Deo placuit.] *Sicq. nonnulli alij Patres legunt atque interpungunt, nec (Noe) hic geminant ac secundo repetunt.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

IN ABRAHAM ET ISAAC. C

Argumentum Interpretis.

MAGNVM & rarum fidei, obedientiæ, & patientiæ, atque constantiæ exemplum in Abraham erga diuinæ iussionis præceptum; & vicissim Isaac, in patrem suum Abraham, timoris, reuerentiæ, atque obedientiæ speculum omnibus hic a S. Patre Ephræm spectandum proponitur, & luculenter declaratur: Illius quidem, dum patria atque cognatione sua relicta, ad alienigenas se transtulit, & grauia quæque constanter, fortiterq. ibi pertulit: Huius autem, dum patri in cunctis quantumuis difficilibus & arduis, morem absque vllo reluctationis signo metuve, gerit. Illius, dum iubetur filium suum vnigenitum, quem tenerrime diligebat, tollere, & eum in victimam super vnum montium offerre, atque occidere: Huius vero, dum adeo prompte alacriterq. cum Patre in montem pergit, lignaq. holocausti ipse immolandus defert, & seipsum promptissime offert. vbi quæ & quanta reclusa sint mysteria, Auctor hic noster late ac copiose, efficaciterq. demonstrat, & res ipsa declarat: sicut etiā ex pulcherrima hac eius Oratione, plenius Lector diligens cognoscet, quæ & elegātia & doctrina, pijsq. affectibus, & historijs e Scripturarum penuario depromptis, varijsq. comparationibus ac similitudinibus plenissima est, & facundissima; vt vel ideo omnibus merito quàm commendatissima, & gratissima esse debeat. D

Gen. 12. Act. 7. & Heb. 11. MANDAVERAT Deus iusto Abraham, vt migraret ex cognatione sua, ac omnibus proprijs. Eratq. inter alienigenas grauia perferens, & spem promissionis exspectans. Magno experimento Patriarcha probatur, per quod & constantia ipsius demonstrata est. Multum effluxerat temporis; & iuuetus ei sicut flos deinceps emarcescebat, & senectus præ foribus erat. Natura proprijs subiecta passionibus succumbe- E
Gen. 17. 18. bat, ad senectutem vergens. Extincta in eo simul & coniuge, præ senio erat vis atque potentia generandi. Corpus vtriusque succūbebat naturæ: nam iuuentus eorum

A eorum ante consumpta fuerat; at spes in Deum vigens in eis non modo senio libera erat, sed etiam insuperabilis: quare etiam præter spem, Sarra Isaac peperit, *Gen.17.18.21*
qui in cunctis typum atque figuram Domini gerebat. Non naturæ opus erat, vt præmortua * conciperet in vtero, & mamillæ in ea exsiccatæ lac Isaac præberent. Non erat naturæ opus, vt sine viro Maria virgo conciperet, ac sine corruptione Saluatorem vniuersorum pareret. *al. vt præmortuus conciperet vterus.* Sarram in senectute, Deus matrem effecit: & Mariam etiã post partum, Virginem reddidit. *Gen.17.18.21* Angelus in tabernaculo ad Patriarcham dixit: isto iam tempore nascetur Sarræ filius: *Gen.18.* Angelus autem in * Nazareth, dixit ad Mariam: Ecce filium paries, gratia plena. *Luc. 1.2.* *al. in Bethleë.* Risit Sarra, suam considerans sterilitatem; mortificationemq. cernens, verbis minus credebat. *Gen.17.18.* quomodo fiet, inquit, istud: cum ego & Abraham inertes simus, atque
B inepti ad fructum producendum? Dubitabat Maria, suam respiciens virginitatem, eiusq. signacula indissolubilia retinens: quomodo enim, inquit, istud fiet mihi, cum virum non cognoscam? *Luc.1.* Noua quippe, & inaudita erat promissio: sed qui præter spem, Sarræ concesserat Isaac, ipse secundum carnem ex virgine natus est. *Gẽ.17.18.21.* Supra modum erant læti Abraam & Sarra, nato Isaac, sicut dixerat Deus. Gaudio quoque perfundebantur Maria & Ioseph, ob natum filium, sicut dixerat Gabriel. Largiter fontes lactei, ex ea quæ ætatẽ excesserat, in os Isaac influebant: *Luc.1.2.* Abundanter etiam Virginis mamillæ, lac ei qui vniuersa pascit, subministrabant. Quis dixisset Abrahæ, quòd filium Sarra in senectute lactatura esset? (clamauit sterilis.) Quis dixisset hominibus: Virgo sum, & partum edo ac lacto? (dicebat Maria.) Non propter Isaac, risit Sarra: sed propter natum ex Ma-
C ria Virgine. Et sicut Ioannes præ lætitia exultauit in vtero: ita suo risu Sarra gaudium significauit. *Luc.1.* Adoleuit puer, & aliorum adolescentulorum ætatem suo iuuenili ætatis flore superauit. Speciosus atque decorus erat, virtutes animæ pulchritudine corporis adaugens, & in quacumque re parentibus suis iucundus. Quicumque liberos habetis, hunc imitari studete. *NOT.* Quàm gaudet pater cernens ludentem puerum: aut potius quomodo gaudet conspiciens puerum proficientem, studiosumq. esse disciplinarum? Sed dum hæc cernebat Abraham, lætabatur. Interim vero grauis ipsi illata est tentatio atque probatio: vt pateret, cui plus tribueret, naturæ inclinationi, aut diuino amori. Huius ego tentationis rigorem, carissimi, dum enarro, plane contremisco & obstupesco. Compellat enim rursus Abraham Deus, eumq. suo vocat nomine, dicens: Tolle filium tuum *Gen. 22.*
D * vnigenitum, quem diligis Isaac, & offer eum in holocaustum, tu ipse, super vnum montium, † quem dixero tibi. *al. dilectissimũ* *† vulg. quem mõstrauero tibi.* Cum primum autem dixit ipsi: Abraham, Abraham; promptissime obtemperauit, meliorem atque vtiliorem gratiæ accessionem sperans, prorsusq. exspectans, vt vel nuptijs eum copularet, aut thalamum constabiliret: vt tandem benedictio in semine eius multiplicetur; sicut promissum erat ipsi. *Ibidem.* Cæterum perdiscamus, quæ sermoni sunt apposita: Tolle filium tuum vnigenitum, dilectissimum tuum. *Ibid.* Vides stimulos sermonis; quo pacto patrem compungat, & quomodo naturæ flammam refoueat ac subleuet: tum etiam quo pacto patris amorem erga filium excitet; vnigenitum simul & carissimum eum appellans: vt huiusmodi nominibus amor in illum refluens, voluntatem tentaret, & offerret illum in holocaustum, super vnum montium, *Gen.22.*
E quem (inquit) dixero tibi. Num qua ratione affecti estis his auditis? quomodo non hac narratione doletis, quicumque patres estis, & indulgentiam erga filios aperte a natura didicistis? Nostis enim, nostis inquam, quomodo pater auribus exceperit, vt filiũ suum mactaret vnigenitum. *Ibidem.* Quis non eiusmodi consternatus fuisset voce? Quis non subito faciem retraxisset? Quis non illico, ad huiusmodi mandatũ * resilijsset? aut mori potius, quàm sermonem eiusmodi suscipere, maluisset? *al. cohorruisset.* Aut quis in eum, ius naturæ non allegasset, patrociniũq. sui non suscepisset, sic contra prætendens: Cur ista imperas, o Domine? Cur hanc adeo atrocem,

emittis vocem? Ideone patrem voluisti me facere; vt me filij repente interfectorem efficeres? Ideo dulcedinem gustare fecisti doni; vt me fabulam toti mundo redderes? Proprijsne manibus ego meum iugulabo filium? & sanguinis coniunctione dexteram contaminans, filij necator euadam? Siccine ista iubes? Itane talibus oblectaris sacrificijs? Mandas carissimum occidere filium; a quo sperabam sepeliendam Sarram. Talemne in ipso construam thalamum; dic mihi? Talem nuptijs parabo lætitiam: vt in ipso accendam non lampadem sponsalitiam; non lumen risus ac gaudij; sed parentationis ignem? Anne coronam capiti imponam? Anne thalamum nuptialem ædificabo? Numquid pater, sicut dixisti, ero gentium? aut ne vno quidem dignus habebor filio? At nihil eiusmodi contra protulit vir iustus: sed obediens factus, quouis igne * vehementiorem excitauit caritatem, acutioremq. gladio amorem reddidit; nam in ipso vincula præscidit naturæ. Et sicut quid terrenum, molestiam condolentis animi reliquit, atque deposuit: totumq. se prompte, & alacriter tradidit. Et mandatum quidem acceperat, de mactando filio: verum ne vxori quidem de hac re quippiam dixit; neque cum ea rem communicauit, valde vtiliter agens: neque enim tutum, neque vtile sibi esse putauit, fœminam in consilium adhibere. Nihil enim Adæ profuit, imo obfuit consilium ab Eua susceptum. Ne ergo muliebrem aliquam subiret passionem Sarra: & ne (vt matrem verisimile est flentem esse facturam) vim ac sinceritatem dilectionis erga Deum infringeret, ipsam celare contendit. Quibus enim Sarra lamentis non esset vsa, vel erga ipsum filium, vel erga eius patrem? Quid vero non fecisset, si proprium adspexisset filium ad internecionem trahi? Quomodo non suis vlnis eum arcte complexa, ad seipsam retraxisset? Quibus ad Abrahã vsa non fuisset verbis? doloreq. plena lamentabiliter exclamasset: Parce, parce naturæ: parce filio tuo, o Abraham. parce inquam: & noli esse vitæ improbum documentum. Vnigenitus mihi primus est: ipse prior * & posterior, in dolore partus Isaac. Ne vnicum abscindas racemum, quem simul produximus, quando iam præ senio steriles & effœti eramus. Ne vnam illam demetas spicam, quam fructificauimus, seueritatis falce; quæque ex nobis, præmortua iam & effœta senectute, nata erat. Ne baculum confringas, quo sustentamur. Ne nostram frangas virgam, qua interquiescimus. Ne oculum excœces, quem ambo possedimus. Ne nostram tollas memoriam ex orbe terrarum. Ne agnum, quem habemus, velut ouem iugules. Ne nostrum auferas gaudium, & luctu nos repleas. Quem in mensa nobiscum, post hunc videbimus? Quis nominabit matrem? Quis senectutem nostram curabit? Quis morientes nos obuoluet, atque componet? Quis corpus nostrum sepulturæ tradet? Quis nostram memoriam seruabit, cum deinceps filijs orbati erimus? Vides pulchritudinem iuuenis, ac florem iuuentutis: quam etiã si hostili animo † respiceres, omnino misferareris. Hic, longæ meæ precationis fructus declaratus extitit. Hic, successionis in hæreditatem ramus relictus est. Hic, familiæ ac generis sui reliquiæ. Hic, senectutis baculus. Hic solus, desperationis nostræ spes est. Si gladium, in guttur amantissimi adacturus es; me primum interfice: maximamq. mihi gratiam præstabis. Sit communis nobis tumulus, atque etiam commune monumentum. Communis puluis, corpus vtriusque contegat. Communis mors sit sterilis Sarræ; & eius, qui ex ea natus est. communis inscriptio calamitates vtriusque enarret. Non adspiciat Sarræ oculus, Abraham occisorem filij: neque occidi Isaac, patris manibus. Hæc & eiusmodi persuasionis verba vsurpasset Sarra, si dilectissimum filium neci tradendum cognouisset. Ideoq. Abraham nihil talium recensuit ipsi: vt in nullo impediret opus, quod præ manibus habebat. Imposuit filio struem lignorum: quoniam & Saluator suam portauit crucem. Cum Isaac ad occisionem abiret, sequutus est eum asinus, ac pueri eius: & dum Christus ad passionem venturus esset, ascendit su-

Marginalia: A; *Gen. 12.17. 21.22. & Rom.4. &c.*; * al. ardentiorem.; B; *Fœmina vt in consiliũ non adhibenda. Gen. 3. & Ecclesiast. 25.*; C; * al. ipse primus & postremus in dolore ac partu, Isaac.; D; † al. respiceret aliquis, plane commiseraretur.; E; *Gen. 22.*; *Mat. 21. Mar. 11.*

A dit super pullum, gentium vocationem declarans. Sequebantur vero ipsum
etiam discipuli eius, * brauia tenentes, & Osanna clamantes. Isaac, ligna defe- *al. palmas manibus tenentes,
rens, in montem ascendebat, vt immolaretur instar innocentis agni: Et Saluator Gen. 22.
crucem portans, in Caluariæ montem exibat, vt pro nobis tamquam agnus im- Matth. 27.
molaretur. Cum gladiū hic contemplaris, lanceam mihi considera. Dum aram Luc. 23. &
cogitas, caluariam mihi perpende. Dum lignorum congeriem cernis, Crucem Ioan. 19. &c.
mihi animaduerte. Dum ignem specularis, amorem ac desiderium mihi cogi-
tatione complectere. Et dum * arietem duobus hærentem cornibus, in planta *al. ouem, qui duobus tenebatur cornibus in virgulto Sabec, &c.
Sabec dicta, contueris; Christum agnum Dei, duabus in Cruce manibus * hæ-
rentem atque pendentem respice. Plantam Sabec, remissionem seu liberationem
interpretantur. Dimisit enim ac liberauit a cæde filium senis, Crucem designans
B quæ mundo remittit peccata, eiq. vitam præbet. Aries in virgulto Sabec suspen-
sus, mystice solum liberauit Isaac: at agnus Dei in cruce suspensus, mundum a
morte & ab inferno liberauit. Auulsus est Isaac a pueris suis; & Christus a suis Gen. 22.
discipulis, nostra caussa ad internecionem venturus. Reliquit pueros Abraham Matth. 27.
iustus, ne quis eorum filium abriperet a sacrificio: assumptumq. Isaac, solum Ibid. Gen. 22.
solus deducit, ignem, gladium, & ligna secum ferentes. At Isaac, dulcissima vo-
ce patrem appellat, & ait: Ecce, inquit, pater: ecce ignis, & ligna; vbi est ouis Ibidem.
in holocaustum? Rursus vox pueri acriter afficit viscera patris. Rursus alia ip- Abraham admirabilem animi sui fortitudinē ostendit.
sum tentatio horribilis inuadit. Rursus aliud tormentum, virum iustum corripit
non priore minus, nec minus indulgentiæ plenum. Quomodo enim non con-
sternaretur Abraham lacrymis, non amplius patris nuncupationem deinceps
C exspectans? Non aliquid acerbum dicit; aut quid lugubre ac flebile eloquitur:
verum intrepida mente, ac cogitatione immota dulcissimam pueri vocem ex-
cepit. Et vicissim respondet, verbaq. miscet: Deus * prouidebit sibi ouem ad Ibid. Gen. 22. *al. videbit.
victimam holocausti, fili. Aut enim puerum confirmans, hoc dixit Abraham;
aut futurum prænuncians. Cum peruenissent studiose ad præstitutum locum,
aram * ædificat & altare, gladium parat, ignem adornat, & ligna pater appo- *al. altare ædificat, absq. (arā)
nit filio. Apprehendit deinde filium pater, & nullum natura impedimentum
obijcit. Tradidit seipsum patri Isaac, vt ipso quemadmodum vellet vteretur. Ibid.
Sed quemnam primum admirabor: aut quem cum stupore magis suspiciam? Similia sunt in Chrysost. Homil. 47. in cap. 22. Genes.
Quem primum, præconiorum corona ornabo? eum ne, qui manum suam in cari-
ssimū extendit filium, ob magnam in Deum dilectionem, atque beneuolentiam;
D an illum, qui ad mortem vsque patri factus est obediens, cælesteq. iugulationem Philipp. 2.
ab eo suscipere paratus erat? Ille enim se ipse supra naturam sustulit atque euе-
xit, nihil prius antiquiusque diuino ducens præcepto. Ille autem, vsque ad mor-
tem patri se obedientem præbuit; morte peius esse sciens, tristitiam atque mo-
lestiam patri inferre. Deinde Abraham, accepto filio vincto, non obtorpescit ei
manus, non obstupescit mens. Quotiescumque sane, pueri istius contemplatus
sum imaginem, numquam sine lacrymis prætetire potui; præsertim dum effi-
cax picturæ artificium demulceret animum, & perspicuam huic historiæ affer-
ret cognitionem. Iuxta altare procumbebat Isaac, coram patre in genua prouo-
lutus, ac manus retro circumactas habens; Abrahā interim a tergo, genuum * cur- *al. cubitorum curuaturam.
uaturam calcante. Deinde vna manu comam pueri ad sese retorquens, intuetur
E ipsum, aspicitq. faciem Isaac, in eum miserabiliter respicientis, ictumq. iā exspe-
ctantis. Armatam autem gladio habens dexteram, intentat necem, corpus con-
tingit, & iam gutturi acies gladij imminebat, ensemq. in sua ipsius adigit visce-
ra. Porro tunc diuinitus audita vox est, quæ impetum retinebat, & opus im- *al. extendas.
pediebat: Abraham Abraham, dicens: ne * inijcias manum tuam in Isaac: neque † al. Neque facias ei quidquā. ita græc. & lat.
† malum quid in filium tuum committas. Nunc enim cognoui, quòd timeas
Deum, & non pepercisti dilecto filio tuo propter me. Ecce aries colligatus est Gen. 22.
in planta Sabec, accipe & offer illum, inquit, pro Isaac: vt certior fias; quòd Ibid. Gen. 22.

Ardens voluntas Abrahæ. susceperim ego sacrificium tuum. Ardentem voluntatem admirati sunt Angeli, A
principatus, & potestates, throni, dominationes, omnesq. exercitus: obstu-
** al. regiones.* puerunt cœli, sol, luna, & astrorum * choreæ, super re adeo admirabili atque
stupenda. Deus porro solo contentus fuit voluntate fidelissimi reuera, sanctiq.
Ibid. Gen. 22. Abraham. & dixit eum: Benedicens benedicam tibi, & multiplicans multipli-
cabo semen tuum, sicut stellas cœli; quia prompte obedisti voci meæ, & stu-
Ibidem. diose curasti adimplere mandatum meum. Deditq. ex rupe ouem Deus, pro
puerulo, ad perficiendum sacrificium. Non enim gaudet Deus occisis victimis,
Rom. 12. & Philipp. 4. quæ cultro & fumo offeruntur ipsi: sed hostiam requirit viuentem, sanctam,
beneplacentem, ac rationabile obsequium: quemadmodum cunctos aperte ad-
monet Apostolus, sciens quid Deo acceptum sit. Neque enim Deus volens na-
ticidam efficere Abraham, iubebat vt filium offerret: verum vt cunctis habita- B
Abrahæ summa in Deū dilectio. toribus terræ ostenderet, quòd vehementer Abraham diligeret Deum: quia non
pepercit propter eum, Isaac; licet illum vnigenitum paruulum dumtaxat ha-
beret. Ideoq. mysterium Deus magnum & admirabile ostendit Abrahæ: nam
Abraham, vt Sacerdos, & Propheta. per sacrificium istud, Sacerdos factus est: & in figura, prophetam ipsum fecit:
indicauitq. ei Deus altissimus, quòd & ipse filium suum vnigenitum pro mun-
do daturus esset; vt ab erroribus genus saluet humanum, in deitate humanam
carnem assumens. Illud quippe significabat, cum ouem pro Isaac dedit, vt offer-
retur in sacrificium. Nam cum futuri essent homines increduli, qui fidem non
Contra hæreticos partum Virgineū impugnantes. præberent partui sanctissimæ Virginis, qua ratione potuerit sine virili contactu
concipere; quasi fieri non posset: icciteo ex rupe arietem produxit, vt quod ad-
mirabile erat, ex hoc fidem acciperet; & cum quidquid voluntate ipsius diuini- C
tatis imperatur, subsistit protinus. Sicut ergo ibi solo verbo diuinæ voluntatis,
Ioan. 1. ouis in rerum naturam prodijt: ita & in Virgine, verbum caro factum est. Et
Gen. 22. quemadmodum ouis in planta seu virgulto Sabec, ligata hærebat: sic etiam vni-
Matth. 27. genitus filius in cruce clauis confixus pendebat. Propterea clamat Esaias, di-
Esai. 53. cens: Sicut ouis ad occisionem ductus est, sine voce. Rursus autem Dominus di-
Ioan. 8. cebat ad Iudæos: Desiderabat Abraham videre diem meum; & vidit, & gauisus
Abraham, vt diem vidit Domini. est: diem scilicet passionis, in figura Isaac, super montem sanctum. Benedictus
Deus, qui cuncta nobis ad salutem præfigurat in Scripturis sanctis; veniensq.
sermones impleuit prophetarum, & in maiestate ad eumdem ascendit patrem:
vt omni in loco adoremus Patrem, cum Filio, & Spiritu sancto, in infinita secula
seculorum. AMEN. D

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE Abraham & Isaac, qui plures legere volet Auctores, videat in primis Iosephum de antiquitatibus Iudaic. lib. 1. cap. 22. vbi de obedientia, & fiducia Abrahæ in Deum, eiusq. ad filium Isaac allocutione, ac prompta illius immolatione, summaq. animi fortitudine; nec non constantia Isaac, & propriæ voluntatis in vtroque (vt Deo placerent) abdicatione, plena est historia, ac loco Genes. 22. conformissima. Succedunt his luculenta SS. Patrum testimonia, Chrysostomi in cap. Gen. 22. homil. 47. cuius initium est: Grande lucrum, ingensq. thesaurus in verbis, &c. Item eiusdem Chrysost. in Serm. De fide Abraham, & de immolatione Isaac. cuius initium est: Fides est religionis fundamentum, *&c. nec non in eiusdē Serm. de Iob & Abraham, eodem tom. 1. Item Gregorij Nysseni Episcopi, in Abraham & Isaac Oratione, quæ incipit: Abraham facultate dicendi, mea vtpote maiorem, idem & fugio, & amo, atque complector: quippe quo nihil ad narrandum iucundius, &c. Sozomen. histor. lib. 2. cap. 3. S. Ambros. in lib. de Abraham Patriarcha. S. Augustin. Serm. 68. inter Sermones de tempore. S. Hieronym. in Epitaphio Paulæ, epist. 27. Isidor. Episc. Hispalen. in lib. de patrib. vet. testam. Beda de locis sanctis. S. Zeno Episcop. Veron. serm. 5. in libro 2. Sermonum eius. Fulgentius in Sermone, qui incipit: Gratum est spectaculum, &c.* E

Angelus autem in Nazareth, dixit ad Mariam, &c.] *Hic pro* (In Bethleem) *vt in alio græco textu positum inuenitur, reponendum atque legendū censuimus,* in Nazareth. *nam manifestum* ...

A *τὸν ἀμάρτημα videtur hoc loco esse* (in Bethleem) *pro*, in Nazareth. *sicut etiam clarissime ex verbis*
Euang. Luc. 1. demonstratur: Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatē Galileæ, cui nomen
Nazareth, ad virginem desponsatam viro, *&c.] vbi quoque postea ponuntur verba hic ab Ephræm*
adducta, quibus Angelus compellauit ac salutauit Mariā, dicens: Ecce filiū paries, gratia plena, *&c.*
Quis dixisset Abrahæ, quòd filium Sarra in senectute lactatura esset? (clamauit sterilis.)
Hic ne quid deesse putetur, sicut prima fronte apparet; subaudiri debet (Sarra) *quæ illa protulit verba,*
Gen. 21. quamquam ea hoc loco nonnihil ab Ephræm immutata sint: forte quòd ita legerit, vel memo-
ria lapsu, vel de industria; cum & sententia fere sit eadem. Videntur autē verba illa (clamauit ste-
rilis) *ac postea* (dicebat Maria) *vt res ac sensus euadat clarior, parenthesi apud Ephræm claudēda,*
vt hic fecimus. Pro quibus, vulg. Gen. 21. hoc modo: Quis auditurus crederet Abrahæ, quòd Sarra
lactaret filium, quem peperit ei iam seni?] *at in editione 70. sic:* Quis adnunciabit Abrahæ,
quòd lactet puerum Sarra, quia peperi filium in senectute mea?] *quam eamdem lectionē etiam*
sequitur, ponitq. Chrysostomus, sic illum locum illustrans atque declarans: Quoniam (inquit) supra na-
B *turam erat hoc factum, propterea quis adnunciabit? Quis mente concipiet? Quæ mens comprehende-*
re poterit? Quæ ratio sufficiet, vt facti huius inueniat euidentiam?] ac paucis ibidem apud eum inter-
iectis postea: Quis adnunciabit Abrahæ: quòd lactet puerum Sarra?] *Quia hoc nouum & ad-*
mirabile, ac præter exspectationem mihi concessum, quòd peperi filium in senectute mea, quòd præter
sterilitatem sufficiebat senecta tempus, ne mihi prolem pollicerer: attamen impedimenta hæc omnia e
medio sustulit Dominus, qui & pueri partum, & lactifluos mihi fontes concessit, &c. ita S. Chrysosto-
mus in cap. Gen. 21. homil. 46. quæ incipit: Agite & hodie, dilecti, *&c.*
Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Isaac, & offer eum, *&c.] Vbi varia quoque*
occurrit notanda lectio: nam in vulg. Gen. 22. est: Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis
Isaac, & vade in terram visionis, atque ibi offeres eum, *&c.] At in edit. 70. sic:* Tolle fi-
lium tuum dilectum, quem dilexisti Isaac, & vade in terram excelsam, & offer illum ibi
in holocaustum, super vnum de montibus, quos dixero tibi, *&c.] Concordatq. Chrysostomiana*
lectio cum illa 70. vt & aliorum plerorumq. græcorum Patrum. cæterum Symmachus, Aquila, Am-
brosius, Cyprianus, & Hieronymus, in aliquibus hic variant. Ephræm autem partim cum 70. & par-
C *tim cum vulg. consonat. Quod vero hic addidit* (διὰ σαυτοῦ, *id est, per teipsum, vel tu ipse) id in Co-*
dice sacro non reperitur, sed de suo explicationis gratia, ad magis concitandum affectum adiecisse vide-
tur Auctor. Illum porro locum si voles, egregie copioseq. expositum, illustratumq. inuenies apud S. Io-
annem Chrysostomum, in cap. Genes. 22. homil. 47. vbi singula verba iam allegata examinantur, &
ponderantur, moraliq. pulchra expositione efficaciter, pleneq. declarantur.
Neque enim tutum, neque vtile sibi esse putauit, fœminam in consilium adhibere, *&c.]*
Non esse tutum, neque expediens, fœminam seu vxorem in rebus præsertim arduis in consilium adhibe-
re, luculenter ac copiose exemplo Abrahæ & Sarræ, hic ostendit Auctor, confirmantq. alij orthodoxi Pa-
tres, in illud Gen. 3. scribentes: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi, &c.
ad quem etiam locum respiciens Ephræm, hic dicit: nihil enim profuit Adæ, imo obfuit consi-
lium ab Eua susceptum, *&c.*
Diuinitus audita vox est, Abraham Abraham, dicens: ne inijcias manum tuam in Isaac;
neque malum quid in filium tuum committas, *&c.] Ita hoc loco legit Ephræm. at in edit. 70. sic:*
D Et vocauit illum Angelus Domini de cælo, & dixit: Abraham Abraham: ne inijcias ma-
num tuam super puerum, neque facias ei quidquam, *&c.] In vulg. autē:* Et ecce Angelus Do-
mini de cælo clamauit, dicens: Abraham Abraham: non extendas manum tuam super pue-
rū, neque facias illi quidquam, *&c.] Concordatq. fere per omnia, præsertim vero cum 70. Chrysosto-*
miana loco ante citato, lectio, quæ sic habet: Et vocauit Angelus Domini de cælo, dixitque:
Abraham Abraham: ne inijcias manus tuas in puerum; neque facias illi quidquam. nunc
enim cognoui quia times Deum tu, *&c.] Vbi præterea idem Chrysostomus hunc ipsum illustrans*
locum, rationem cur eum de cælo uocauerit Angelus; & cur nomen Abraham geminarit; manusq. in
puerum inijciendas uetuerit, reddit, dum dicit: Quia enim iustum iam accinctum uidebat, & ad im-
molationem paratum, uolentemq. mandatum implere Domini, ideo inquit, de cælo eum uocat, ac di-
cit: Abraham Abraham. Qua etiam nominis geminatione recte est usus, ut superetur impetus iusti, &
quasi per uocem detineatur iusti dextera ad pueri iam tendens cædem, &c. quod idem & a nostro hic ad-
notatum est Auctore. Præterea (ne inijcias manus tuas in puerum) *adiecit: non enim hoc præcepi*
E *(inquiens) ut opus perficiatur, neque ut puer tuus occidatur uolo: uerum ut tua obedientia innotescat*
omnibus. Igitur ne feceris ei quidquam. sola tua contentus sum uoluntate, & ex ea te corono ac præ-
dico. nunc enim cognoui, quia timeas Deum tu, &c.
Sequitur in sacro codice, & hic apud Ephræm: Ecce aries colligatus est in planta Sabec, acci-
pe & offer illum pro Isaac, *&c.] Et si nomen Σαβὲκ, cum dictio sit hebraica, in aliam linguam non*
conuertatur, multis tamen conuenit, & uarias fert interpretationes; ex quibus, unam potissimum in hoc
suo Sermone aperte Auctor noster Ephræm amplectitur, ut per τὸ φυτὸν τοῦ Σαβὲκ, ἄφεσιν ἑρμηνεύει, id
est, remissionem seu liberationem, per plantam seu uirgultum Sabec, interpretetur. Dimisit enim ac
liberauit (ut pulchre antea dixit) filium Senis a cæde, Crucem designans, quæ mundo remittit peccata,
uitamq.

uitamq. præbet, &c. Alij etiam idem quod ὄρθιος, voluerunt, id eſt, rectus ſiue erectus. ut idem valeat, ac ſi diceretur: aries ſiue hircus erectus, qui in plantam ſeu uirgultum conſcenderat, & cornibus in frutice, ſiue inter condenſa, & inter ſe implexa uirgulta tenebatur: ut per Arietẽ in planta rectum ſiue erectum cornibus, typus ſeu figura Crucis Chriſti intelligatur. nam ſicut aries ille duobus hærebat ac tenebatur cornibus in uirgulto Sabec: (ut exemplo a ſimili per ipſum Ephræm ſuperius adducto utar) ita Chriſtus agnus Dei duabus in Cruce manibus hærebat, atque pendebat, ut non obſcure etiam alteram interpretationem pro (ὄρθιος) noſter hic Auctor inſinuet atque recipiat: quamquam tamen in priore ſignificatione ut ἄφεσιν, id eſt, dimiſſionem ſiue remiſſionem, liberationemq. uox Σαβὲκ denotet, magis ſeſe hæc Auctoris extendat oratio. Verum de his etiam uide Scholia græca & lat. in 22. caput Geneſ. nou. Romanæ editionis ſecundum 70. De quibus & in noſtris in Serm. 1. De Sacerdotio, Scholijs, tom. 1. ubi plantæ Sabec fit mentio, eiuſq. ponitur interpretatio ac declaratio. A

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI B

IN LOTH.

Et de tranquillitate ac * ſecuritate.

*al. de ſecuritate nimia.

Eodem Interprete & Scholiaſte G. Voſſio.

2. Pet. 3. Ibid.

CVM homines voluptatibus dediti, cor ſuum in omni auaritia exercitatum habeant, oculosq. adulterij, & inceſſabilis delicti plenos; cum ipſi ſerui ſint corruptionis, eiuſmodi verba vſurpant, dicuntque: Non etenim nos ſoli cupiditatibus hiſce ſubiecti ſumus; ad multos res ea pertinet, non ſolum ad inglorios, ſed & gloria conſpicuos: quo ſuppoſito, ipſi ſe excuſatos exiſtimant. Cæterum nos timeamus eum, qui ſecundum vniuſcuiuſque iudicat opus. Oportet enim nos, vbi hinc exceſſerimus, de * omnibus quæ geſſerimus in vita, iudicari. Ecce, & dies quoque noſtri, inſtar vmbræ meridianæ, currunt. Habentes ergo pro ſcopo, vitam Sanctorum; eo ſcapham noſtram dirigamus oportet; vt cum ad tranquillum appulerimus portum, ſempiterne fruamur * vita incorruptibili. Tales enim ſermones hominum ſunt mente corruptorum, & reproborum circa fidem: ſed vltra non proficient. Quocirca diuinam audiamus ſcripturam, quæ ſic habet: Num cælare potero Abraham puerum meum, quæ ego faciam? Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus eſt, & peccata eorum magna valde nimis. Abijtq. Dominus poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham: & Abraham reuerſus eſt in locum ſuum. Veneruntq. duo Angeli Sodomam veſperi, & ſuſcepit eos Loth. Et viri ciuitatis Sodomitæ, circumdederunt domum a puero vſque ad ſenem, omnis populus ſimul. Euocaueruntq. Loth, & dixerunt ei: Vbi ſunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ illos ad nos, vt cognoſcamus eos. Cæterum iuſtus eorum videns multitudinem, animo nequaquam * perterrefactus eſt: neque illos vt aduenas & peregrinos tradidit in manus impiorum, aduerſus ipſum, canum inſtar adlatrantium: quin & mortem ſibi potius, ab illis inferri optauit in foribus ſuis, quàm ipſorum communicare iniquitati. Hinc quoque fidei thorace amictus, pietatis ſe propugnatorem præbuit: Illi vero peruerſa conſuetudine deprauati, vim faciebant Loth vehementiſſime: iamq. prope erat, vt effringerent fores. Et ecce miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth in domum, clauſeruntq. oſtium: & eos qui foris erant, percuſſerunt cæcitate, a minimo vſque ad maximum, ita vt oſtium inuenire non poſſent. Quis ergo dixerit in abominando hoc opere, nullum ſubfuiſſe peccatum? Quòd ſi pro nihilo illud reputauerimus; iniuſtitiæ Deum ipſum arguimus, tamquam qui pro re nihili ciuitates Sodomorum ſubuerterit. Ipſa ergo veritate perſuaſi, nos ipſos ab omni peccato, maxime vero ab immunda, & exe-

Marginal notes, in order: 1. Pet. 1. — Rõ. 2. & 2. Tĩ. 4 — *al. ἐπὶ πάντων τοῦ βίου. de tota vita. — Iob 8. & 14. &c. — Eph. 4. — * al. gloria immortali. — 2. Tim. 3. — Rom. 1. & Tit. 1. — Gen. 18. — Ibid. in fine c. 18 — Gen. 19. — Ibidem. — *al. ἐπυρώθη, exarſit. excãduit. — Eph. 5. Tim. 5 — Eph. 6. Sap. 5. — Gen. 19. — Ibid. Gen. 19. — Ibid. — Gen. 19.

C D E

A & execranda hac concupiſcentia, conſeruemus oportet. Dixerunt autem viri
ad Loth: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filium, aut filias. omnes *Ibidem.*
qui tui ſunt, educ de vrbe hac: delebimus enim locum iſtum, eo quòd increue-
rit clamor eorum, cōram Domino, qui miſit nos, vt perdamus* illos. Egreſ- *al. illam.
ſus itaque Loth, locutus eſt ad generos ſuos, qui accepturi* erant filias eius, & *al. qui acceperans filias eius.
dixit: Surgite, & egredimini de loco iſto: quia delebit Dominus ciuitatem hāc.
Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui. Cumq. eſſet mane, cogebant eum Angeli, di- *Ibidem.*
centes: Surge, tolle vxorem tuam, & duas filias quas habes, & egredere: ne &
tu pariter pereas, in ſcelere ciuitatis. Et † turbati ſunt, & apprehenderunt An- † *vulg. latin. ſic: Diſſimulāte illo, apprehēderunt, &c.*
geli manum eius, & manum vxoris eius, ac manum duarum filiarum eius, eo
quòd parceret Dominus illi. Eduxeruntq. * eum, & poſuerunt extra ciuitatem. * *vulg. graec. αὐτοὺς, ipſos.*
B Ibiq. locuti ſunt ad eum, dicentes: Salua animam tuā, & noli reſpicere poſt ter-
gum, nec ſtes in omni circa * regionem: ſed in monte ſaluum te fac, ne & tu ſi- * *al. regione.*
mul pereas. Qui cum depoſceret ciuitatem Segor, vt ad eam ſibi liceret fugere, *Ibid. Gen. 19.*
& in ea ſaluari; ecce etiam in hoc ſuſceptæ ſunt preces eius, & Loth ingreſſus eſt *Deut. 29.*
Segor. Ait enim: Ecce faciem tuam ſuſpexi, & admiratus ſum verbum iſtud: vt
non ſubuertam Vrbem, pro qua locutus es. Feſtina igitur & ſaluare ibi: quia *Gen. 19. &*
non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Vides Dei benignitatem *Sap. 10.*
in ſeruos ſuos? vides viſcera miſericordiæ ipſius? vides quoque vim & efficaciam
orationis iuſti? non enim potero, inquit, facere quidquam, donec ingrediaris
illuc. Sententia contra libidinoſos prolata erat: ignis ad diſtillandum ſuper ci- NOTANDA AC PENSITANDA ISTA.
uitates ipſorum erat paratus. Angeli nutum exequendi mandatum Domini ſui
C exſpectabant. Creator ſupercæleſtibus virtutibus iuſſit, vt tantiſper intentatas
contineant minas, donec ex medio ipſorum iuſtus ſaluetur. Sed numquid &
chorus Angelorum, ad hanc tantam amatoris hominum longanimitatem, con-
tremuit? Et quis non perhorreſcat iuſtum hunc iudicē? Quis non amet tam dul- *Pſal. 102.*
cem Dominum? Vt enim miſeretur pater filiorum, miſerebitur* Dominus ti- *al. miſertus eſt.* *Prou. 17.*
mentium ſe. At qui ſubſannabant iuſtum, repente conſumpti ſunt: non enim
morem geſſerunt admonitionibus iuſti. Videbant enim illi ſolem conſueto &
ordinario ſuo curſu vtentem, lunamq. proprio ordine conſtitutam, aërem ſe-
renum, & terram viridem. non fulgura, non tonitrua erant, nullus terræmo-
tus apparuerat: ſed dum in omni tranquillitate & ſecuritate ſibi videbantur feli- *1. Theſſ. 5.*
ciſſimi, tunc repentinus eis ſuperuenit interitus. vti ſcriptum eſt: Sicut factum *Luc. 17.*
D eſt in diebus Loth: edebant & bibebant, emebant, & vendebant, plantabant &
ædificabant: qua die autem exijt Loth a Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cæ- *Gen. 19.*
lo, & omnes perdidit. Poſt iuſti enim ab ijs receſſum, omnipotens manus ſu-
per eos de cælo pluit ignem & ſulphur, & perdidit omnes. Quemadmodum A SIMILI.
enim ciuitas munita, ſubuerſis muris facile capitur: eumdem in modum & hi,
præſidio orationum iuſti huius deſtituti, pariter omnes deleti ſunt. Idcirco ca-
riſſimi, timeamus Dominum Deum patrum noſtrorum, & vniuerſæ carnis:
vt, & nos ſecundum ſuam clementiam protegat, in die iræ. Siquidem ſcriptum
habemus: Hæc in figura contigerunt illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem *1. Cor. 10.*
noſtram; in quos, fines ſeculorum deuenerunt. Submittamus ergo fortiter ſen- *2. Pet. 2. 3.*
ſus noſtros Deo, diuinæq. voluntati eius, propter inſidiatores vitæ noſtræ. Quo-
E niam in lapſu ac ruina noſtra deambulamus, & in medio laqueorum multorum *Eccl. 9. Eſai. 8.*
incedimus. Sed ſi nos ipſos concredideriмus, ac commiſerimus Domino; ſalua-
bimur per ipſum, ab ira ventura. Ipſi honor & gloria, in ſempiterna ſecula *Matt. 3. Luc. 3.*
ſeculorum. AMEN.

SCHO-

 A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE LOTH, *& alijs huc spectantibus, multa sparsim varijs in locis reperies apud eumdem Auctorem nostrum* Ephræm, *præsertim in tract. tom. 1. de ijs qui animas ad impudicitiã pelliciunt, cũ dicant nihil mali esse. vbi multa grauiter contra eiusmodi adducuntur. nec non tom. 2. in* Epist. *ad Ioan. monachũ, cuius initiũ est: Varijs licet adhortationibus cum religiosissimo Theodoro egerimus, &c: item Parænesi 9. quæ incipit: De scandalis porro occurrentibus, &c. ac Parænes. 47. ad Monachũ acediæ deditũ, quæ incipit: Dixit Dominus gloriæ: Intrate per angustam portam, &c. circa finem, & alibi. De quibus etiam Chrysost. vide in cap. Genes. 19. homil. 43. per tot. item S. Ambrosium lib. 1. de Abraham, cap. 6. & S. Augustinum, lib. 16. de ciuit. Dei, cap. 30. Isidorum Hispalensem de patribus veteris testamenti, &c.*

B

Adducitur hic primo apud Ephræm locus Genes. 18. [Num celare potero Abraham puerum meum, quæ ego facio? Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccata eorum magna valde.] Vbi in edit. 70. ad verbum sic: Dominus dixit: non abscondam ego ab Abraham puero meo, quæ ego facio, &c. ac non multo post: [Clamor Sodomorum & Gomorrhæ impletus est erga me; & peccata eorum magna valde, &c. At in vulg. Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?] paucisq. interiectis ibidẽ postea: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum grauatum est nimis, &c.] Chrysostomus autem in cap. Gen. 18. homil. 42. sic: Num celabo ab Abraham puero meo, quæ ego faciam?] ac postea: Clamor, inquit, Sodomorum & Gomorrhæ apud me multiplicatus est, & peccata eorum magna valde, &c.] Vbi (apud me, vel, erga me) abest a vulg. & a lectione S. Ephræm, hoc loco; necnon a SS. Ambrosio, & Augustino, & ab Interpretat. Origenis.

Et peccata eorum magna valde, *&c.] Aquila & Symm. hic legunt, ἐβαρύνθησαν, aggrauata sunt. & vulg. peccatum eorum grauatum est nimis. vt ita ostendatur enormitas, abominatio,* C *& grauitas sceleris id genus hominum, sicut recte Ephræm hoc in loco, & in tract. contra impudicos, eorumq. laqueos, &c. tom. 1. Vnde & Chrysost. loco ante citato, non solum inquit, magnus erat planctus clamoris, sed & peccata eorum non vulgaria fuere; sed magna atque valde magna: nam insolitum iniquitatis modum excogitauerunt, & alienas illicitasq. plane coëundi leges inuenerunt; & tanta erat malitiæ procliuitas, vt omnes omni malo replerentur, nullamq. postea correctionem admitterent, &c. Vt non immerito hic clamor dicatur Sodomorum: nam secundum Augustinum, in locutione clamorem solet vsurpare Scriptura, pro tanta impudentia & licentia iniquitatis, vt nec verecundia nec timore abscondatur, &c. De quo, & apud alios Sanctos Patres.*

Veneruntq. duo Angeli Sodomam vesperi, & suscepit eos Loth; & viri ciuitatis Sodomitæ circumdederunt domum a puero vsque ad senem, omnis populus simul, &c. *] Ista deinceps ex cap. 19. Genes. adducit, illustratq. non sine accommoda per amplificationem, expositione, auctor noster* Ephræm, *carptim quæ ad suum hic magis seruiunt institutum ex Scriptura sacra allegando, ac nonnulla etiam omittendo. Vbi inter alia, circa illud: [* Et viri ciuitatis Sodomitæ circumdederunt *domum a puero vsque ad senem, &c.] primo aliam atque aliam lectionem, & secundario vim ac* D *grauitatem rei considera. Nam pro eo, in edit. 70. sic habes: Circumdederunt domum ab adolescente vsque ad seniorem totus populus simul.] Chrysostomus autem vbi supra: a iuuene vsque ad senẽ, &c. S. Ambrosius, ab infante vsque ad senem, totus populus pariter. Pro cuius etiã confirmatione, S. Hieron. in tradit. apud Hebræos notat omnem filium ad comparationem parentum, vocari infantem ac paruulũ. Porro in vulg. [Prius autem quàm cubitum irent, viri ciuitatis vallauerunt domum a puero vsque ad senem, omnis populus simul, &c.] Vbi S. Chrysostomus vim rei, & enormitatem peccati expendens, summam in ijs, a iuuene vsque ad senem, malitiæ conspirationem, ac vehemens male agendi studium; necnon ineuitabilem peruersitatis magnitudinem, conatumq. nulla venia dignum notat atque reprehendit. Non solum enim (inquit) iuuentus hæc mala inquirebat: sed etiam prouectæ ætatis erant, & omnis populus simul. Neque erubescebant tam turpe, tamquam impudens flagitium: neque infallibilem oculum cogitabant. neque iustum reuerebantur, neque hospitibus parcebant: sed absque rubore & verecundia, ac nudo (vt aiunt) capite, libidinis suæ verba dicentes, accesserunt, &c.*

Egressus itaque Loth, locutus est ad generos suos, qui acceperant filias eius, *&c.] Sic* E *quoque in edit. 70. ac apud Chrysostomum. at in vulg. [* Egressus Loth, *locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias eius, &c.] Vbi etsi videatur esse contradictio, in (acceperant, & accepturi erant) non tamen est in his diuersitas. sicut neque in ijs quibus antea dixerat iustus: [* Ecce *duas filias habeo, quæ nondum cognouerunt viros, &c.] & quæ hic dicit: [ad generos suos, qui acceperant filias suas.] mos enim ille veteribus erat (vt optime hic adnotauit Chrysostomus) ante multum tempus sponsalia facere, ac sæpe etiam desponsatis cohabitare, & simul cum parentibus conuersari: id quod & nũc sæpe fieri solet. Quia igitur iam desponsatio facta erat, ideo vocat eos generos. & dixit, qui acceperant filias*

A *filias ſuas, propoſito ſcilicet ac compromiſſione: nondum enim reipſa acceperant. vt ſic quoque verifi-
cetur lectio, quæ eſt in vulg. qui accepturi erant filias eius, &c. De quo, & S. Hieronymus in quæ-
ſtionibus ſeu traditionibus hebraicis, in Geneſ. cap. 19.*

Sed dum in omni tranquillitate ac ſecuritate ſibi videbantur feliciſſimi, tunc repentinus
eis ſuperuenit interitus, &c.] *Inſignis locus communis, aduerſus eos qui ſuæ ſalutis immemores,
in vtramuis (vt aiunt) aurem dormiunt, & ſuis interea vitijs ac concupiſcentijs, delicijsq. indulgēt, &c.
De quo, & ſi alibi ſæpiſſime Ephræm noſter ſparſim agat, hoc tamen loco pro argumenti occaſione, com-
modiſſime & accuratiſſime. Quo etiam ſpectant, quæ S. Chryſoſtom. habet, in homil. 52. in caput Matt. 25
& homilia 24. in Epiſt. ad Rom. cap. 13. per tot. ac homil. 9. in Epiſt. ad Theßal. 1. cap. 5. alijsq. in
locis plurimis. item S. Ambroſ. in lib. de bono mortis. S. Auguſt. lib. 1. de ciuit. Dei, cap. 30. S. Hie-
ronym. de cohabitat. cleric. & mulierum. Hugo lib. 3. de anima, ac alibi ſæpe, & S. Bernardus, de Donis
Spiritus ſancti, in Sermone ſeptem capitulorum, cap. 2. vbi inter alia eſt: Sicut enim ſecuritas vel deſi-
dia, cauſſa eſt & mater omnium delictorum, &c. ac alibi apud eumdē, de confeßione peccatorum, & pæ-
nitentia, ſerm. 27. Alia hic apud ipſum Ephræm vide, & Chryſoſtom. in cap. Geneſ. 19. homil. 44.*
B

EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

DE LAVDIBVS IOSEPH PATRIARCHAE. *† al. Encomium S. P. Ephræm Syri, in Patriarcham Ioſeph. & al. Sermo in venditionē pulcherrimi Ioſeph*

Eodem Scholiaſte & Interprete Doct. G. Voßio.

C

DEVS Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus magne, atque *Exod. 3. &*
benedicte, qui etiam elegiſti ſemen ſanctum propriorum ſer- *Matth. 22.*
uorū diligentium te; concede benigniſſime, vt ſcaturiant in
me largiſſima fluenta gratiæ tuæ, quo digne poſſim præ-
clarum atque illuſtre, & maximum * referre ſpectaculum ** al. commemorare exemplū.*
pulcherrimi ac caſtiſſimi Ioſeph: qui ſemper baculus extitit, *Gen. 37. 39. 5.*
cui veneranda profundiſſimaq. Patriarchæ Iacob ſenectus
inniteretur. Hic enim, hic inquam ſanctus puer, a prima ſua mox ætate dupli-
cem Chriſti deſcripſit aduentum: primum quidem, quando ex beatiſſima Vir- N O T.
gine Maria ad nos prodijt: ſecundum vero, quando iterum repente venturus eſt,
D vt commoueat vniuerſa. Proinde nunc cariſſimi mei a Chriſto dilecti, conſtan-
tes, & alacres animo ſimus: vt citra vllam mentis diſtractionem, tam grandia
* ornatiſſimi pueri facta videre, atque audire queamus. Equidem fratres, non ** εὐπρεπεστάτου*
ſolum hunc adoleſcentulum, pulcherrimum ac honeſtiſſimum dixerim: ſed &
omni admiratione digniſſimū pudicitiæ fontem, victoreq. omnis incontinentiæ
præſtantiſſimum, & † triumphatorem hoſtis mirabiliſſimum. Quapropter etiam *† τρόπαιον θαυμαστόν.*
vel maxime typus atque figura futuri illius Domini aduentus, ipſe * effectus ** al. ipſe feceſsit.*
eſt. Depellat igitur vnuſquiſque ex proprio animo omnem rerum terrenarum
curam, & cum amore atque deſiderio dulcia laudis cantica ſuſcipiat: ſunt enim
illa ſpiritalia, quæ animam mentemq. lætificant. Nam ſicut Dominus noſter
ad nos de ſinu Patris, vt nos omnes ſaluaret, miſſus eſt: ita & puer Ioſeph ex ſi-
E nu Iacob, ad proprios reuiſendos fratres ablegatus eſt. Et quemadmodum ſæ- *Gen. 37.*
ui fratres illi Ioſeph, ſimulatq. ipſum conſpexerunt appropinquantem, cœpe-
runt aduerſus eum excogitare nequitiam, cum tamen ipſe pacem a patre eis de-
ferret: ſic quoque Iudæi, duro ſemper corde cum eſſent, mox vt Saluatorem vi-
derunt, dicebant intra ſe: Hic eſt * reuera hæres: venite, occidamus eum, & no- *Matth. 21.*
ſtra erunt omnia. Et ſicut fratres Ioſeph aiebant: Interficiamus eum, & libera- ** Illud (ἀκριβῶς i. reuera) deeſt in ſacro Cod.*
bimur a ſomnijs ipſius: ita & Iudæi: Venite, inquiunt, occidamus eum, & ha- *Gen. 37.*
bebimus hæreditatem eius. Fratres Ioſeph, comedentes ſimul vendiderunt eum, *Matth. 21. 26*
quem *Geneſ. 37.*

quem propoſito * ac voluntate iugulauerant: eodem quoque modo execrabiles A
Iudæi paſcha manducantes, occiderunt Saluatorem. Deſcenſus Ioſeph in Ægy-
ptum, Saluatoris noſtri deſignat deſcenſum ſuper terram. Et quemadmodum
Ioſeph intra thalamum incluſus, omnem peccati vim proculcauit; ac præclaras
aduerſus Ægyptiam dominam ſuam, victoriæ coronas retulit: ſic & Dominus
ac Saluator animarum noſtrarum, ad clauſtra deſcendens inferni, omnem illic
dextera ſua potentiam diræ mortis, inuictiq. tyranni ſubuertit atque deſtruxit.
Quoniam peccatum deuicerat Ioſeph, in carcere concluſus detinetur, donec
tempus percipiendæ coronæ adueniret: ita etiam Dominus, vt omnia mundi
peccata tolleret, in monumento reponitur. Ioſeph biennij tempus in carcere
tranſegit, magna illic animi tranquillitate atque ſecuritate verſatus: Dominus
autem noſter triduum in inferno manſit, vt potens, & nulli corruptioni obno- B
xius. Ioſeph ex carcere, iuſſu Pharaonis * placide educitur, tanquam verus ty-
pus, & facilis fideliſq. ſomniorum interpres, ac futuræ frugum vbertatis vati-
cinator: At Dominus noſter propria virtute ex mortuis ſurrexit; direptiſq. in-
ferni ſpolijs, noſtram Patri ſuo reconciliationem offerebat, reſurrectionem &
vitam æternam prædicans. Ioſeph, accepta poteſtate ſuper omnem Ægyptum,
in curru Pharaonis ſedebat: Rex vero noſter ante ſecula, & Saluator, in nube
lucida in cælum aſcendens, ſedet ad dexteram Patris cum maieſtate ac gloria ſu-
pra Cherubim, vt filius vnigenitus. Cum autem in Ægypto iam regnaret Io-
ſeph, accepta auctoritate ac poteſtate aduerſus inimicos ſuos, adducuntur ſpon-
te fratres ipſius, coram tribunali ac ſolio eius, quem morti addixerant; ingre-
diunturq. cum timore ac tremore, vt adorent in conſpectu eius, qui in mortem C
venditus ab ijs fuerat: prociduntq. tremebundi ante Ioſeph, quem regnare ſu-
per ipſos noluerant. Agnitis autem fratribus ſuis, vno ille verbo ſuo demonſtra-
uit ipſos homicidas. Quod illi percipientes, attoniti & timore perculſi, planeq.
confuſi ſteterunt, loqui non audentes, neque prorſus quidquam quod in excu-
ſationem ſui delicti proferrent, habentes; ſed aperte peccatum ſuum recogno-
ſcentes. Exiſtimarant infelices illi, quâ eum hora vendiderant, ipſum iam
fuiſſe mortuum: at qui ab eis putatus eſt neci traditus apud * inferos, repente ſu-
per ipſos regnare deprehenſus eſt: ita & in die illa tremenda, quando venerit
Dominus in nubibus aëris ſedens ſuper thronum regni ſui, adducentur vincti ab
Angelis illis horribilibus coram ipſius tribunali, omnes inimici eius, quicumque
ipſum regnare ſuper ſe noluerunt. Putarant enim tunc impij Iudæi, illum, ſi D
crucifixus eſſet, tamquam hominem fore moriturum; non credentes atque intel-
ligentes miſeri, ipſum eſſe Deum, qui * ob ſalutem generis humani, vt noſtras ſal-
uaret animas, aduenerat. Et ſicut Ioſeph libere ac palam dicebat fratribus ſuis,
perterrefaciens, atque pudore ſuffundens eos: Ego ſum Ioſeph, quem vos ven-
didiſtis; ecce nunc regno etiam vobis nolentibus: ita quoque Dominus noſter
crucem ſuam † in forma reſplendente oſtendet crucifixoribus ſuis: agnoſcentq.
ipſam crucem, & filium Dei a ſe crucifixum. Cernitis quàm accurate Ioſeph
veram Domini ſui figuram in ſe expreſſerit? Quoniam vero ab ipſa pueritia
effloruit in eo virtus, conſulto hinc initium ducentes, * pergemus deinceps geſta
atque virtutes ſancti illius pueri enarrare. Hic quippe beatus, per decem & ſe-
ptem annorum tempus, virtute eniteſcens, verſatus eſt in domo paterna, profi- E
ciens quotidie in timore Dei, in bono vitæ ſtatu, & reuerentia atque honeſtate
parentum. Cum autem indecentia quædam in fratribus ſuis animaduerteret,
aliqua ex his breuiter ſuo patri renũciauit: reuera enim virtus ab iniquitate ſem-
per diſſentit, neque cũ illa conuenire poteſt. Cuius quoque rei cauſſa, illi oderant
* Ioſeph, quòd ab eorum nequitia alienior eſſet, & virtuti puer ſedulo operam
daret: cumq. habitantem in ſe Deum ſanctum haberet, præuidebat in ſomnijs
ea, quæ ex diſpoſitione ſummi Dei in * ſe euentura erant. Cæterum pater Iacob,
igno-

Marginal notes: * τῇ προθέσει. — Matth. 26. 27 — Gen. 39. — Ibidem. — Coloſſ. 2. 3. — 1. Tim. 2. & 2 Tim. 1. 3. etc. — Gen. 39. 40. 41. — Mat. 27 Mar. 15 Luc. 23. Ioã. 19. — Gen. 41. — Mat 27. Mar. 9 Luc. 9. 18. 24. — Gen. 41. & Pſal. 104. — * al. fortiter. — Actor. 2. 13. — 2. Cor. 5. — Gen. 41. — Act. 1. — Marc. 16. — Coloſſ. 3. — Heb. 1. 12. — Gen. 41. 43. — Gen. ibid. — Gen. 37. — Gen. 42. 43. — Ibid. — Gen. 37. 42. — * ἐν ᾅδῃ. — Matth. 25. — Matth. 26. 27 — * al. propter nos homines, & noſtram ſalutem e cælis deſcenderat. — Gen. 45. — Matth. 24. — † al. crucem ſuã reſplendentem oſtendet, &c. — * al. incipiemus — Gen. 37. — Ibid. vbi vulg. accuſauitq. fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo, &c. — * al. ipſum. — * al. ſibi ipſi.

A ignorans occultam illorum ſimultatem, ac odium aduerſus Ioſeph, * ſimplici animo diligebat Ioſeph, ob virtutis florem a iuuenili ætate ſemper in ipſo reſplē-dentem. Paſcentibus porro illis oues in Sychem, accidit Ioſeph verſari cum patre domi: Pater autem Iacob, velut pater indulgens, & de filijs in Sychem abſentibus ſollicitus, aiebat ad Ioſeph dilectiſſimum filium ſuum: Veni fili, vade ad fratres tuos; & diligenter de eorum valetudine, pariter & de gregibus inquire, citoq. huc reuertens, de omnibus renuncia mihi. Ioſeph autem accepto patris mandato, gaudens pergebat ad fratres ſuos, pacem ex perſona patris ipſis deferens, ſimul & ſollicitudinem, quam de ipſis habebat. Inter proficiſcendum vero, oberrabat in ſolitudine, non inuentis fratribus ſuis, eorumq. paſtoribus. Cum autem propter eos triſtis atque ſuſpirans ambularet, incidit in eum homo, qui

*Margin: * al. in ſimplicitate cordis diligebat Ioſeph: virtutum flore ab ineunte ætate ſemper vernantem. — Gen. 37.*

B viam ipſi ad fratres ducentem commonſtrauit. Quos dum iam procul conſpexit Ioſeph, lætior ad eos properabat, omnes amplecti magno amore deſiderans. At illi, ſimulatq. appropinquantem eum viderunt, quaſi feroces atque immanes quædā beſtiæ, de interficiendo ipſo deliberare cœperunt. Pergebat igitur Ioſeph, tamquam agnus innocens, diſcerpendus manibus ſæuiſſimorum luporum. Vbi autem ad eos iam appulit, blande atque benigne illos ſalutauit; quæ * ad pacem ſunt, eos ex perſona patris interrogans. Illi vero, e veſtigio fœrarum inſtar inſurgentes, tunica † illum, qua erat indutus, exuerunt; ſinguliq. dentibus in eum ſtridebant, viuum deuorare cupientes: trucesq; atque immites, vt odio ſuo ſatiſfacerent, caſtum ac ſanctum illum puerum præ inſania varijs verberibus exceperunt. Conſiderans autem Ioſeph in tantis ſe conſtitutum malis, (nullus enim

*Margin: * al. vt ſeſe haberent. — Ibid. — † vulg. tunica talari nudauerunt eum, &c.*

C plane erat, qui illius miſereretur) ad preces deinceps, & lacrymas, atque ſuſpiria ſeſe conuertit; extollensq. vocem ſuam, rogabat eos, dicens: Quorſum, fratres mei, ſic iraſcimini? obſecro vos cunctos, ſuſtinete me modicum, dum orem ac loquar: Mater mea mortua eſt, & pater Iacob hucuſque quotidie luget illam, & alium afferre luctum patri noſtro vultis, priore adhuc durante, & necdum ceſſante? Quare omnes vos deprecor, ne me a patre Iacob ſeparetis; ne ſenectus ipſius cum dolore ad infernum deſcendat. Adiuro vos cunctos, per Deum patrum noſtrorum, Abraham, Iſaac, & Iacob, qui ab initio vocauit Abraham, & dixit illi: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram bonam, quam ego oſtendam, & donabo tibi: & multiplicans multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cæli, & ſicut arenam maris, quæ eſt innu-

Margin: Oratio Ioſeph ad fratres, tam iam in eum irruere volentes. — Gen. 12. at paullo aliter in vulg. et edit. 70.

D merabilis. Per Deum altiſſimum, qui conceſſit Abrahæ tolerantiam prompte in ſacrificium offerendi vnigenitum filium ſuum Iſaac, vt reputaretur Abrahæ patientia illa in gloriam. Per Deum, qui eripuit Iſaac de morte, deditq. arietem pro ipſo in holocauſtum acceptabile. Per Deum ſanctum, qui benedictionem dedit Iacob, ex ore Iſaac patris ſui. Per Deum, qui cum Iacob deſcendit in Charam in Meſopotamiam, vnde exierat Abraham. Per Deum, qui eruit Iacob ex omni tribulatione atque anguſtia, dixitq. ſe largiturum illi benedictionem: ne (obſecro) deſtituar patre Iacob, ſicut ipſe orbatus eſt Rachele; nec me ita ipſe lugeat, vt luxit Rachelem: neque rurſus caligine obducantur oculi Iacob, qui ſingulis horis meum ad ſe reditum, introitumq. expectat. Dimittite me ad Iacob patrem meum: ſuſcipite lacrymas meas, & me * ad eum præmittite. Iſta ipſo

*Margin: Gen. 16. 26. — Gen. 22. & Heb. 11. — Gen. 27. — Gē. 27. 28. 46 Act. 7. — Gē. 31. 32. 48 — Gen. 35. 48. — * al. & me ei reſtituite.*

E per Deum patrem adiurante, ſubito truculentæ illæ beluæ in lacum coniecerunt eum, nec Deum timentes, neque eius adiurationem * reuerentes, & ſi ipſe ſingulorum eorum deoſcularetur veſtigia, fratrumq. pedes ſuis affatim rigaret lacrymis, clamans, & dicens: Fratres mei dilecti, miſericordia in me commoueamini. * Iniecto autem Ioſeph in lacum ſolitudinis, amariſſimis lacrymis, miſerabilibusq. ſuſpirijs atque lamentis deplangebat ſeipſum, & Iacob patrem; illacrymansq. cum inenarrabilibus dicebat gemitibus: Intuere pater Iacob, quæ tuo acciderunt filio; quia ecce in lacum immiſſus ſum, tamquam mortuus: en ipſe

*Margin: * al. curantes. — Gen. 37. — * al. Coniecto autem iam eo in lacum, &c. — Ibid.*

meum ad te præſtolaris reditum pater, & nunc in lacu ego veluti homicida ali- A
Gen. 37. quis iaceo. Ipſe mihi dixiſti pater: Vade viſitatum fratres tuos cum paſtoribus,
& quàm citiſſime ad me reuertere: & ecce ipſi quaſi crudeliſſimi lupi effecti ſunt,
* al. rabie. & cum * iracundia me abs te ſepararunt, optime pater! Non amplius enim fa-
ciem meam contemplaris, neque vocem meam audis, neque vltra ſuper me tua
innititur veneranda ſenectus: neque iam ego viciſſim ſanctam caniciem tuam
adſpicio; quoniam mortuo ſepulto non eſt melior nunc mea conditio. Plange
pater filium tuum, & te viciſſim filius defleat: quoniam ſic puer ſeparatus ſum
* al. lingua atque ſermone loquentem columbam? a facie tua. Quis mihi dabit loquentẽ * columbam, vt hinc profecta, ſenectuti tuæ
meum planctũ adnunciet, ac gemitum? Defecerunt deinceps, dulcis pater, & la-
crymæ & gemitus, voxq. ipſa mea plane elanguit, nec eſt qui auxilietur. O ter-
Gen. 4. ra, o terra, quæ exclamaſti ad Deum ſanctum pro Abel iuſto iniuſte occiſo, B
ſicut a maioribus noſtris ac patribus traditum accepimus, quòd nimirum terra
Ibid. ad Deum clamauerit propter ſanguinem iuſti; ipſa etiam modo proclama ad Ia-
cob patrem meum, clare atque aperte illi indicans quæ a fratribus mihi euene-
Gen. 37. runt. Vt vero iniqui & feroces illi in lacum iniecerunt Ioſeph, ſederunt vt ouãtes
comederent ac biberent: & ſicut exultare ſolent victores ſuperatis atque fugatis
hoſtibus, ac capta præda: ita quoque illi magno cordis ſui gaudio diſcubuerunt.
Dum igitur læti ac hilares ſimul comederent & biberent, repente ſublatis oculis
Ibidem. conſpexerunt aduentantes negotiatores Iſmaelitas, qui pergebant in Ægyptum,
* al adductores. camelos * habentes, qui ferebant aromata: dicebantq. ad inuicem: Multo nobis
* al. hinc diſcedens. melius fuerit, venundare Ioſeph peregrinis negotiatoribus iſtis: vt hinc * profe-
ctus, in terra ac regione moriatur aliena, nec ſit manus noſtra ſuper fratrem no- C
Ibid. ſtrum. Extraxeruntq. e lacu fratrem ſuum Ioſeph, quaſi immanes ac feræ beſtiæ;
acceptoq. pretio eius, vendiderunt ipſum mercatoribus, haud patris ſui memo-
* al. occurrerũt ad locum Hippodromi, vbi ſepulta erat Rachel, &c. res, cui curam doloremq. augebant. Illis autem iter facientibus, accidit vt * in-
ciderent in via in locum Hippodromi; vbi ſepultura eſt Rachel; illic enim mor-
tua erat, cum rediret Iacob ex Meſopotamia. Poſtquam autem vidit Ioſeph ſe-
Gen. 35. 48. pulchrum Rachel matris ſuæ, accurrens cecidit ſupra monumentum; extol-
lensq. vocem ſuam, cum eiulatu in lacrymas prorupit, & in amaritudine ani-
Oratio Ioſeph venditi, apud ſepulchrũ matris ſuæ Rachel. mæ ſuæ exclamauit, ſic dicens: O Rachel, Rachel mater mea, exurge de pul-
uere, & intuere Ioſeph filium tuum, quem amaſti, quid ei contigerit. Ecce ipſe
ſic captiuus abducitur in Ægyptum, tamquam maleficus, in manus alienorum
Gen. 37. * al. in ſeruitutẽ Ægyptijs. traditus. Fratres mei plane nudatum me vendiderunt in * ſeruum: & pater Ia- D
cob, quomodo proditus ego ſim, ignorat. Aperi mihi mater mea, & in ſepul-
chro tuo me ſuſcipe. fiat tumulus ille tuus, vnus mihi & tibi lectus. Suſcipe Ra-
chel filium tuum, ne violenta nece pereat. Suſcipe me mater, qui ita repente
* al. ſicut & te a pueritia orbatus ſum. patre Iacob deſtitutus ſum; ſicut * & tuo adhuc puer contubernio ſum orbatus.
Audi mater mea, cordis mei gemitum, amarumq. eiulatum; & me in tuo tecum
monumento ſuſcipe. Non enim amplius ſuſtinent mei oculi tot lacrymas: ne-
que anima mea eiuſmodi vlulatibus ſufficit, atque gemitibus. O Rachel, Rachel,
non iam audis vocem filij tui Ioſeph? Ecce violenter abripior, & non vis me ſu-
ſcipere? Iacob vocaui, & vocem meam non audiuit: en rurſus etiam te voco, &
nec tu quidem vocem meam audis. Hic, hic ſupra ſepulchrum tuũ iam moriar, ne
tamquam malefactor quiſpiam in regionem abducar alienam. Vbi vero cuncti E
* al. emerant. pariter conſpexerunt viri Iſmaelitæ, qui * acceperant Ioſeph, eum ſic cucurriſſe,
& in faciem ſuper tumulum matris ſuæ Rachel corruiſſe, aiebant ad inuicem:
Adoleſcens hic præſtigias artis magicæ in nos vult exercere, vt a nobis profuge-
* al. firmiter eũ ligemus. re poſſit, nobisq. inſcijs euaneſcere. Quare comprehendamus eum, & * firmis
nexibus conſtringamus: ne cunctis nobis per incantationes ſuas, viſum præſtrin-
Iſmaelitarũ ad Ioſeph interpellatio. gat. Accedentes igitur ad ipſum, velut fremebundi dixerunt: Exurge modo, &
tuis nos præſtigijs incantare deſine; ne te ſupra monumentum hoc percutientes,

auri

A auri quod pro te numerauimus, detrimentum patiamur. Vbi autem surrexit, conspexerunt omnes faciem eius præ amaritudine fletus, nimijsq. lacrymis inflammatam;& cœperunt singuli interrogare illum modeste,ac dicere: Cur adeo fles, & lacrymis mades? graui quippe mœrore angeris, ex quo sepulchrum istud, cum esses in via hippodromi huius, vidisti. Confidenter itaque omni deposito timore nobis edicito, quod sit opus atque officium tuum, & quamobrem sis venditus? Pastores enim illi quando te vendebant, sic nobis dicebant: Caute tenete ac obseruate illum, ne forte effugiat manus vestras in via: insontes nos sumus; prædiximus enim vobis. Expone igitur accurate, cuiusnam seruus sis,illorum ne pastorum; an* liberi cuiuspiam? Et caussam nobis indica,cur tanto cum dolore atque affectu supra monumentum istud corruisti? Nos quippe te Gen. 35.48. *al. an alterius alicuius viri liberi?
B emimus, & domini tui sumus: quare vt seruus noster,cuncta nobis tua recense: nam si nobis ea occultaueris, cui indicare voles? Et nostri iuris cum sis, diffugere tentas, obtorpescentibus ac negligentibus nobis, sicut & pastores illi prædixerunt? Verum bono sis animo, & dic nobis aperte, quisnam sis, & * quod tuum opus? appares enim nobis liber, & ideo non te vtemur vt seruo: sed tamquam fratre,& filio carissimo. Summam siquidem in te cernimus animi liberalitatem, & in conditione bona ac honesta magnam disciplinã * atque scientiam: dignusq. reuera es, o iuuenis, qui etiam Regi adstes, & cum magnatibus honoreris. Hic quippe decor tuus ac pulchritudo,te & ab honestate magna nobis commendat, & breui † liberum ac tui iuris te esse faciet: erisq. noster amicus, & familiaris in * terra,ad quam te abducimus, vt gaudere possis atque lætari. Quis enim eius- Gen. 27. *al. quæ tua conditio? *παιδεία. †al. in magna te auctoritate atque honore constituent. *al. illic,quo te nũc deducimus
C modi non desideret puerum, adeo oculorum venustate insignem, & morum ingenuitate, atque sapientia præstantem? Respondens autem Ioseph, inter gemitus atque suspiria dixit eis: Neque seruus vmquam fui, neque fur, neque præstigiator vel incantator; neque etiam tamquam sceleri alicui obnoxius, in vestris sum venundatus manibus: sed filius vnice dilectus meo fui patri, similiterq. matri longe carissimus: cæterum pastores illi, fratres mei sunt; misitq. me pater ad videndum eos,& cognoscendum vt se haberent, velut * indulgentissimus pater, & de ijs haud parum sollicitus. paullo enim diutius illi inter montes isthic morati erant: cuius rei gratia, me ad videndum ipsos pater miserat: illi vero, graui contra me inuidia concitati,me arreptum vendiderunt vobis in * seruitutem, abstractum ac separatum a patre, non ferentes tantam patris in me IOSEPH RESPONSIO AD ISMAELITAS. Gen. 37. *φιλόστοργος. Ibidem. *al. in seruum. Ibidem.
D affectionem atque amorem. Sepulchrum porro istud, matris meæ est: cum enim ex Charan * migraret pater meus, vt pergeret in locum quem modo inhabitat, hac transiuit; & in suo huc aduentu,defuncta est hic mater mea, & in hoc loco ac tumulo, quem vos videtis, sepulta iacet. Quod cum illi audissent, illacrymati sunt, vicem illius dolentes, & sic ad eum dicentes: Noli timere adolescens: ad summum enim honorem prouehendus, iam pergis in Aegyptum. Tua quippe * effigies, ingenuitatis tuæ nobis indicium est. Immo nunc alacriore esto animo, fratrum †,inuidia,odioq. liberatus, qui te nobis vendiderunt. Porro fratres Ioseph, postquam illum vendiderunt, allato * hirco, eoque expedite mactato, Ioseph sancti tunicam eius contaminantes sanguine; confestim patri suo miserunt, dicentes: Hanc nos vestem in montibus proiectam reperimus, Gen. 35. *al. ascenderet. Gen. 35.48. *χαρακτήρ. †al. insidijs atq. inuidia liberat. Gen. 37. *al. hædo. Ibidem.
E statimq. illam Ioseph fratris nostri esse vestem cognouimus, cuius caussa omnes magno dolore affecti sumus. Quapropter eam ad te, pater, misimus tunicam Ioseph * variam, cum fratrem nostrum minime repererimus: agnosce igitur &, ipse,nũ filij hæc tui sit: omnibus quippe nobis visum est, eam esse Ioseph. Vt autem conspexit Iacob tunicam Ioseph, magno cum gemitu,planctuq. amarissimo exclamauit, dicens: Filij mei Ioseph hæc est tunica: fera pessima deuorauit filium meum. Eiulansq. inter luctus, intolerabilesq. gemitus, dicebat: Cur non potius ego,loco tuo deuoratus sum, fili? Cur non protinus mihi occurrit illa *ποικίλον. Ibid. & 44. Gen. 37.44. Ibid.

al. ex me saturata. fera, vt * meis saturata carnibus, te illæsum reliquisset, mi fili? Cur non me A
potius discerpsit ac dilaniauit illa belua, cibusq. illi ad satietatem non sum fa-
** al. dirũpũtur al. cõturbãtur.* ctus miser? Hei mihi, hei mihi: * dilacerantur viscera mea, propter te, fili mi
† Plura his ex graeco MS. Vatic. repofuimus, quæ in priore versione desunt Ioseph. † Hei mihi, hei mihi: vbinam meus trucidatus est filius; vt illuc profe-
ctus, canos meos super decorem ac pulchritudinem eius euellam? Vita enim
mihi grauis est, dum amplius Ioseph non conspicio. Ego tuæ mortis auctor &
caussa sum, mi fili. Ego sum, qui lucidos tuos excœcaui oculos. Ego fili, te
neci tradidi, dum te in solitudinem, ad videndum fratres tuos cum pastoribus,
Gen. 37. ablegaui. Plangam igitur deinceps, fili mi, & lugebo omni hora, donec in infer-
num descendam ad te fili; & pro tuo corpore, tunicam tuam mihi ante oculos
ponam, lacrymasq. effundam sine intermissione. Ecce rursus in alium ma-
gnum luctum atque dolorem tunica tua me conijcit, mi fili, cum adhuc sit in- B
** al. dulcissime fili.* tegra. Itaque non te (vt puto) deuorauit fera, * dilectissime fili: verum huma-
nis potius manibus & exutus, & necatus es: nam si (vt tui affirmant fratres)
a bestia absorptus esses, vestis vtique tua in partes discissa fuisset: neque enim
fera, vt prius exuereris, expectasset, ac tunc demum tuis exsatiaretur carnibus,
fili. Rursumq. si prius exuisset, ac postea deuorasset, minime fœdata sangui-
ne tunica tua esset. Non vnguium apparent scissuræ in tunica, non dentium
** τέγματα.* bestiæ in ea sunt vlla vestigia * ac machinæ. Vnde igitur sanguis? at si rursum
fera, quæ comedit Ioseph, ita sola fuit, quomodo hæc omnia peragere potuit?
Hic igitur mihi desolato vel solus remanet luctus ac planctus, vt Ioseph lugeam,
† al. Duplex hic luctus, & duplex gemitus, atque amarissimus planctus. & tunicam ipsius deplorem. Duo † hi luctus, & duo gemitus, acerbissimique
ploratus, Ioseph scilicet, ac tunicæ. quo pacto enim ipse illa exutus est? Moriar C
potius Ioseph, mi fili, meaq. lux, ac firmamentum, tuaq. mecum tunica nunc ad
infernum vsque descendat: neque enim iam lucem absque te intueri volo, fili
** al. Ioseph lux mea.* mi Ioseph. Deficiar anima mea cum tua anima, Ioseph * fili dulcissime. Cæte-
Ibidem. rum Ismaelitæ assumentes Ioseph, magno cum studio deduxerunt in Aegyptũ,
arbitrantes se ob insignem adolescentis pulchritudinem, magnam vim pecunia-
rum a quouis ex primatibus consecuturos. Ipsis autem per medium ciuitatis
Gen. 37. 39. prætereuntibus, ecce illis † Pentephres quamprimum occurrit, visoque Ioseph,
† al. Petephres. vt apud 70. & al. Phutiphar. vt in vulg. sciscitatus est, dicens: Dicite iam mihi, negotiatores, cuias est hic adolescens?
non enim vobis est similis: omnes siquidem vos Ismaelitæ estis, hic vero formæ
elegantia antecellit. Qui responderunt, nobilissimum plane illum esse, & scien-
tia atque prudentia plenum. Dato igitur illis pretio, quantum ipsi voluerant, D
summo amore ac desiderio coëmit ab eis Ioseph: cumque introduxisset eum in
domum suam, percontabatur, quænam eius fuisset educatio, atque conuersatio?
At ille a sancto semine iusti Abraham, & Isaac, & Iacob, haud quaquam dege-
** al. & magna constantia.* nerans, proficiebat virtute, & * optimo vitæ statu in domo Pentephres, ac de
die in diem pudicitiæ gradum magis magisq. aspectu ac verbo tuebatur, habens
Gen. 37. assidue ante oculos suos Deum sanctum cuncta superne intuentem, Deum pa-
trum suorum, qui ipsum ex lacu, & morte, ac fratrum insidijs, odioq. eripue-
rat: verumtamen cor ipsius continenter mœrebat atque dolebat ob sanctum
** al. constantiã.* patrem suum Iacob. Cernens vero Pentephres * conditionem iuuenis, magnãq.
prudentiam, & candorem atque probitatem eius; omnia quæ possidebat, per
Gen. 39. manus pulcherrimi Ioseph, tamquam veri sui filij, tradebat: planeq. ignorabat E
quid faceret Ioseph in cunctis rebus suis, ne verbo quidem tenus; solum autem
sciebat panem, quem comedebat tempore prandij: nouerat quippe fidelissimum
Ibid. esse Ioseph, eoq. magis, quòd expertus esset rem suam, cunctamq. substantiam
indies sub illius manibus augeri: gaudioq. magno afficiebantur serui & ancil-
Ibid. læ in cunctis bonis, quæ ab ipso quotidie fiebant. Porro domina ipsius, cum ad-
** al. decore.* spexisset Ioseph eximia pulchritudine atque * disciplina ornatum, corde vulne-
** al. corre.* rata est amore & furore satanico, vehementiq. cupidine * dormire cum eo opta-
bat;

A bat: honeſtiſſimumq. illum adoleſcentem, ac pudicitiæ fontem in laſciuiæ atque impudicitiæ foueam impellere nitebatur, infinitas artes,diuerſaq. ornamenta indeſinenter excogitans, quibus illum decipere poſſet: ſingulisq. horis veſtitum mutabat, & faciem ſtibio,fucisq. varijs pingebat, & crinibus aurum intertexebat, *nutibusq. ſatanicis ac ſubriſionibus turpibus ineſcare conabatur ſanctos iuſti oculos infelix aſpis: credebat enim illa hiſce ſe modis atque illecebris ſancti iuuenis animũ facile illaqueare poſſe. Cæterum Ioſeph timore Dei vndiq; munitus, ne ſimplici quidem aſpectu intuebatur in illam. Vbi vero ipſa animaduertit artes ſuas, & varios ornatus nihil apud iuſtum valere atque præſtare, maiore concupiſcentiæ ardore flagrabat; ſollicitudineq. anxia, quid amplius cum eo agendum foret, ignorabat. Demum autem procacibus illum verbis ad opus *al. ineſcationibusq. subhoneſtis illaqueare ſtudebat ſancta iuſti verba infelix illa aſpis.

B ignominioſum atque illicitum inuitare cogitabat, ſimul obſeruans tempus opportunum, quo in illum (tamquam aſpis inſaniens) impudicitiæ ſuæ virus effundere poſſet. impudentique vultu dicebat ad caſtiſſimũ Ioſeph: Dormi mecum, nihil prorſus reformidans;atque audacter ad me accede, vt & ego affatim tua fruar pulchritudine, & tu viciſſim formæ meæ venuſtate ſatieris. *Cubilia nobis ad id multa præſto ſunt *& auxiliantur. In tua poteſtate eſt tota domus; nullusq. omnino ingredi ad nos audebit, neque quiſquam audire vel impedire noſtrum *opus poterit. Quòd ſi virum meum timeas, ego illum datõ veneno perimam: quare *mecum congredere, meumq. deſiderium adimple: valde enim concupiſcentia tui vror. Ad hæc ille *lapidis adamantini inſtar, animo & corpore fortis atque inuictus perſtitit, & in tanta procella haud quaquam mente ſuccubuit: Gen. 39. *al. cubicula. *χεῖρα δίδωσιν *al. ſecretum, *al. ad me accede. *al. animo & corpore cũ eſſet adamantinus. nequaquam inſtãtes fluctibus ſubmerſus eſt.

C ſed timore Dei præſeruatus, cuncta eius dicta laſciua ac facta repellebat, & qua decebat honeſtate atque modeſtia eam per ſancta ac diuina verba a ſe arcebat, ſic illi dicens: O mulier, nullo modo licet mihi iſtud tecum peragere peccatum; quæ domina mea es: nam Deum ego timeo. Ecce enim cuncta Dominus meus mihi tradidit, quæ & domi, & in agris poſſidet; neque eſt quidquam aliud, quod non ſit ſub manu ac poteſtate mea, præter te dominam meam: quare valde abſurdum & iniquum foret,tantam dilectionem talis domini repudiare, qui me ita honorauit, ac carum habuit. & quomodo poſſem atque auderem eiuſmodi ſcelus coram Deo cordium ac renum ſcrutatore, exequi? Hæc & ſimilia ſancta verba dicebat Ioſeph ſingulis horis ad dominam ſuam, admonens, obſecrans, increpans, & reprehendens illam. At nihil diuinum admittebat auris, ac IOSEPH. AD HERAM RESPONSIO. Ibid. Pſalm.7.43. & Hier.11.17.20.

D cor mulieris, inſtar aſpidis obturantis aures ſuas: quinimo vehementiore adhuc libidinis flagrabat ardore, inani voluptate ac peſſima concupiſcentia quæ in ipſa vigebat, ſtimulata: obſeruabatq. ſingulis momentis, vt tempus inueniret commodum, quo *impudice caſtiſſimum iuuenem violare poſſet. Cernens vero Ioſeph, quòd mulier adeo impudenter atque immaniter feræ alicuius inſtar in ipſum,ad animum corpusq. eius corrumpendum, irrueret; leuauit oculos ſuos ad Deum patrum ſuorum, & aſſidue deprecabatur Altiſſimum, ſic dicens: Deus Abraham, Iſaac, & Iacob, Deus magne atque terribilis, a fera hac peſſima libera me. Ecce enim ipſe vides, Domine, huius mulieris inſaniam: quo pacto me in occulto per opus nefarium occidere velit, vt vna ſecum in peccatis moriar; prorſusq. a Iacob patre meo ſeparer. Liberaſti me Domine,ab *iniquis fra- *al. quo turpiter iuſtum violaret. PRECATIO IOSEPH. AD DEVM. Gen. 37.

E tribus meis, & ab iniuſta nece eorum: libera nunc rurſus me ab inſaniente fera iſta, ne operibus prauis alienus efficiar a patribus meis, qui vehementer pieq. dilexerunt te,Domine. Et longa ex imo pectore ducens ſuſpiria, Iacob iterũ interpellabat cũ deſiderio ac lacrymis, ita dicens: Ora pro me obſecro, pater mi Iacob, ex animo Deum: ora inquam, o pater; quoniam vehemens aduerſum me inſurrexit bellum, quod etiam a Deo ſeparare me poſſet. Iſtud quippe mulieris bellũ longe formidabilius & *atrocius eſt, quàm mors, quam mihi fratres mei antea intentabant. Hæc ſiquidem mors, ſolum corpus poterat occidere: at illa animã *al. ab internecione fratrũ meorum. IOSEPH. IMPLORAT PATREM ABSENTEM. *al. perículoſi*.

a Deo separat, perimitque. Noui equidem pater mi dulcissime, quòd orationes A
tuæ pro me ad Deum sanctum ascenderint, ac propterea ex lacu mortis ereptus
sum: quare & nunc denuo Deum altissimum exora, vt ab hac me fera liberet,
quæ filium tuum conatur perdere, cuique nec verecundia est in oculis, neque
rursus timor Dei in corde: vt non, sicuti sinu tuo destitutus sum corporaliter,
*al. a tuo abalienor animo. ita etiam *ab animo alienus reddar. Ad fratres meos abieram, & ipsi tamquam
Gen. 37. feræ immanes, & lupi sæuissimi effecti, me abs te, optime pater, auulserunt; &
*al. inter manus alienas. in Aegyptum in *manibus alienorum deductus sum: & ecce iterum alia hic nunc
fera occurrit mihi. Fratres quidem in eremo occidere me volebant: at hæc in
Gen. 37. 39. cubiculo discerpere me nititur. Deprecare, pater *sanctissime, pro me filio tuo
*al. optime. Ioseph: ne*coram Deo meo, & patribus moriar. Cum autem verbis dominæ suæ
*al. ne anima moriar. Ioseph obtemperare noluisset, (quæ illum singulis horis ad turpem concubitum B
Gen. 39. vrgebat, & quasi aspis immitis illi absque vlla verecundia imminebat) obseruauir illa tempus idoneum, quo eum in thalamo solum inueniret, ac sic peccatum
Ibid. cum eo expleret. Vbi autē iam illum in suo deprehendit* cubili, sicut desiderabat,
*al. cubiculo. impudenter accedens, ipsum ad se conabatur attrahere, & nefarium cum eo scelus perpetrare. At ille, nimiam illam mulieris cernens impudentiam, confestim
Ibid. cursu extra domum in* biuium exilijt. & sicut aquila cum aucupes aspexerit,
*εἰς ἄμφοδον. expansis alis, cæli sublimitatem petit: ita etiam Ioseph ex periculosa hac venatione profugit, ne omnino vel dictis vel factis letiferum aliquod vulnus acciperet: proprioq. pallio in manibus illius relicto, cunctos diaboli laqueos conculcauit, & se ijs explicuit. Cernens autem mulier illum sic effugisse, obstupuit,
A SIMILI.
Gen. 39.
*καταπλήξαι. magnoq. dolore affecta est; ac iam de *plectendo iusto cogitabat, per verba acerbissima, accusare illum turpitudinis volens apud maritum suum; vt eo audito, C
vir eius zelotypiæ furore accensus, occideret Ioseph. sic enim secum reputans,
dicebat: Multo mihi melius fuerit, Ioseph mori, vt vel sic requiem consequar:
non enim fero tantam in domo mea pulchritudinem per momenta intueri; cum
*al. venustate, atq; sciētia, etc. frui atque expleri eximia illa iuuenis *specie, clam vel palam nequeam. Quare
vocatis ad se seruis & ancillis suis, dixit eis: Scitis quid in me admiserit puer iste
hebræus, quem constituit vir meus super vniuersam domum suam? Voluit
quippe omni abiecto pudore mecum congredi. neque suffecit illi auctoritas atque potestas totius domus meæ: quin & a viro meo separare me conatus est.
*al. ἐγκαλοῦσα i. expostulans. arreptamq. Ioseph tunicam, ostendit viro suo, cum *probro, illi dicens: Ecce
Ibid. ipse adduxisti puerum istum hebræum, vt contumeliam inferret, illuderetq. D
mihi vxori tuæ. nosti tu mi Domine, quòd pudica ego sim, ac proba; atque ideo
istud indicaui tibi. Quibus calumnijs auditis, vir eius subito credidit verbis vxoris, rem ita se habere adserentis: protinusq. ira percitus, iussit vinctum Ioseph
Gen. 39. & Psal. 104. detrudi in carcerem, maximas ei minas intentans, ac verborum illius, & Dei benedictionum, quæ illi tum domi, tum in agris suis propter Ioseph obuenerant,
prorsus immemor. neque rursus crimen obiectum debita diligentia inquirens;
*al. iniustā in eū hāc tribulationē, oppressionemq. cōsuit, dicens, &c. verum illico iniustam *aduersus eum sententiam pronunciauit, dicens: Ioseph
in domum carceris mitti iubeo, nullaq. penitus requie frui. Cæterum benignissimus Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui omnium hominum corda scrutatur,
Gen. 39. cum ipso erat, præstitirq. illi misericordiam in oculis præfecti carceris, vt liber
a vinculis in carcere degere, ac requie frui posset: numquam enim misericors E
Deus noster recedit ab eis, qui illū in corde perfecto timent. Post hæc, peccauerunt Regi Pharaoni præpositus pincernarum, & præpositus pistorum; iussitq.
Gen. 40.
*al. vtrumque. *eos Rex iratus in carcerē conijci, ac in eo recludi: porro. Ioseph ministrabat ipsis. Cum autem ambo ibi conclusi detinerentur, post aliquot dies conspexerunt
quadam nocte pariter somnia, quid eis primo quoquo tempore obuenturū esset
Ibid. præsignificātia. Ioseph vero sanctus seruiebat eis, eoq. maxime quòd optimates
ἔντιμοι. ac honorabiles illi essent. Cūq. pro solito, ad eos visendos ingressus esset, reperit
eos ma-

A eos magno dolore affectos: erant enim ambo tristes, atque remissi propter somnia. Cernens autem eos Ioseph sic contristatos, caussam mœstitiæ atque afflictionis ipsorum sciscitatus est. Cui illi dixerunt: *Somnia vidimus, & ideo in Gen.40.
mœrore constituti sumus, quia non est, qui ea interpretari nobis possit. Ad quos *al. ambo hodie somnia vidim⁹.
ipse ait: Istud quidem solius Dei est, indicare atque exponere somnia timentibus ipsum, & simul reserare significationem eorum, sicut ipse vult, cum futurorum sit præcognitor: at dicite mihi singuli somnia vestra, vt ea vobis per me Deus meus exponat, ac patefaciat. His auditis, pincernarum & pistorum præpositi Ibid. Gen.40.
dixerunt somnia sua Ioseph, *sicut viderant ambo. Ioseph porro paucis verbis al. quæ viderãt.
exposuit illis accuratissime omnia, quæ a Rege euentura eis erant, quemadmodum & reuera acciderunt: siquidem *pincernarum præfectũ pristino suo honori, *al vinariorũ.
B officioq. restituit; pistorum autem magistrũ morti tradidit. Cumque pincernæ Ibid.
*futura prædiceret, rogabat eum, dicens: Recordare mei coram Rege Pharaone, *al. obuentura ipsi bona.
quando bene tibi fuerit; eique de me celeriter suggere, vt me hinc educat: Ibid.
nihil †enim peccaui, neque mali quid egi, quia in domum carceris iniectus sum. †al. innocens enim in hunc carcerem missus sum.
O semen electum, ac beatissimum, cur a mortali homine auxilium quæris; & omisso Deo, hominem interpellas? Et quidem plane in cunctis necessitatibus tuis, diuinum expertus es auxilium; vt etiam quando pudicitiæ *tuæ tunicam *al. tuam castitatis tunicã.
intactam atque immaculatam conseruasti: cur ergo, o beate, iam despondes animum; cum Deus tibi regnum, & gloriam prouidere atque donare velit? Quanto autem fortius, tentationes toleras: tanto illustriores tibi victoriæ coronæ texuntur. Vt vero somniorum vtriusque adimpleretur *solutio, iuxta quod prædi- *al. significatio atq. interpretatio
C xerat Ioseph seruis Pharaonis; post triduum fecit conuiuium opiparum Rex Pharao Ibid. Gen.40.
cunctis optimatibus suis, recordatusq. inter epulas est seruorum suorum, pistorum magistri, & pincernarum præpositi: de quibus sententiam ferens, hunc quidem in priorem suum locum ac gradum restituit, alterũ vero morti tradidit. Ibid.
Cum autem oblitus esset princeps *pincernarũ interpretis sui Ioseph, planeq. ipsius *ἀρχιοινοχόος.
non recordaretur amplius; post duos annos per Dei prouidentiã *somniauit Gen. 41. *al. vidit.
Pharao somnia magna ac terribilia, quorum interpretatio omnẽ mentem atque intelligentiam cunctorum sapientum Aegypti, omniumq. magorum artem, subtilitatemq. transcendebat: vtrorumq. vero istorum vna erat *significatio, & vna *σύγκρισις.
explicatio, sicut declarabat Ioseph. Expergefactus autem Pharao, accersendos curauit quoscumque sapientes ac magos; quibus cum somnia sua adnunciasset,
D vt ipsi ea liquide explanarent, nemo inter omnes inuentus est qui vim somniorum interpretari valuerit: quo enim pacto *potuissent incantatores & venefici, *al. possent.
dæmonum opera vtentes, comprehendere aut edicere incerta & occulta mysteria cælestis Dei, sancti creatoris? Cernens igitur rex Pharao *obscuritatem & *ἀσάφειαν.
ignorantiam ipsorum, magno animi dolore atque tristitia affectus est: verum pincernarum præpositus tunc secundum Dei voluntatem recordatus sancti Ioseph, Ibid. Gen.41.
nunciauit Regi omnia quæ de eo, ipsiusq. intelligentia ac sapientia, sciebat. De quo, cum Pharao audiret, gauisus est gaudio magno, eumq. protinus magna diligentia ad se accersendum curat. Et cum ex carcere iam aduenisset, Ibid. & Psal.104.
dixit illi Pharao coram cunctis optimatibus suis: Audiui de te, quòd vir sapiens sis ac prudens, & qui somnia obscura atque profunda conijcere & explicare va- Gen.41.
E leas. Respondit autem Ioseph regi Pharaoni: Dei solius, inquit, sunt †somniorum †al. Indultoris sapientia Dei solius est explicare sõnia, &c.
interpretationes, & absque Deo prorsus nequeunt explanari illa. Recensuit ergo somnia sua Pharao coram Ioseph, & cunctis magnatibus suis: confestimq. facilem somniorum interpretationem ex ore Ioseph audiuit, velut ex ore Dei. Ibid.
Obstupefactus *autem Pharao ad tantam adolescentis sapientiam, præstantissimumq. eius consilium, (consuluerat enim ipsi, vt virum vnum sapientem atque *al. ista paullo aliter legũtur, vt in Schol.
intelligentem constitueret, qui frumenta Aegypti colligeret, futuram quippe Gen.41. &
ingentem famem, vt plurimas fruges haberent in tempus pressuræ reseruatas) Psal.104.
dixit

Ibidem. dixit ad illum: Teipsum hodie constituam super omnem Aegyptum, qui tale mihi consilium aperuisti; & ad tui oris imperium Aegyptus, & tota domus mea *Ibid.* disponetur. Tunc induit illum bysso & purpura, & ascendere eum fecit super currum suum: cunctiq. magnates partim antecedebant currum, & partim circumdabant ipsum, simul pergentes, & maxime cum iam ex ore Pharaonis au- ** al. Putiphar.* dissent, illum secundum Regem esse Aegypti. Videns porro * Pentephres, qui *Gen. 39. & Psal. 104.* Ioseph antea in domum carceris miserat, admirandum spectaculum, quòd sedisset Ioseph magna cum gloria in curru Pharaonis, vehementer timuit, sensimq. se ex medio magnatum subducens, cursu in domum suam abijt, & iam ingressus, metu maximo aperire cœpit os suum, & ad vxorem dicere: Vidisti, o mulier, signum admirabile & inopinatum, ex quo tã ingens nobis timor obortus est? Ioseph enim ille quondam noster seruus, iam dominus noster, totiusq. Ae- B ** al. vehitur.* gypti effectus est: & ecce cum gloria* sedet in curru Pharaonis, & tamquam rex *Gen. 41.* ab omnibus honoratur: ego vero cum præ timore atque tremore ferre illius nequirem aspectum, paullatim me subduxi, clanculumq. discessi. Quæ dum ** παραθάρσυνεν al. melius sperare iussit.* vxor Pentephres audiret, illum * metu releuabat, sic ad eum dicens: Notum sit tibi hodie peccatum meum, quod ego commisi: ego quippe sum, quæ pulcher- *Gen. 39.* rimum Ioseph, castissimumq. illum adamaui: & cum per singula momenta ** al. dormire.* multis blanditijs, varijsq. ornamentis illi callide insidiarer, vt * congredi cum eo *al. vt frui illo possem.* possem, & pulchritudine decoris ac præcellentis formæ ipsius satiari; neque prorsus optato meo fine potiri quirem, aut vllatenus efficere vt vel verbo suam pudicitiam proderet; vi tandem illum tenere conabar, vt me vel modice tolera- *Ibidem.* ret: verum ipse dimisso in manibus meis pallio, aufugit. ego enim eram; quæ C vim illi inferre cogitaueram, quando tibi pallium eius ostendi. Ecce igitur ego sum, quæ regnum ipsi, maximamq. gloriam acquisiui: nam si non ita ego Io- *Ibid.* seph adamassem, in domũ carceris coniectus non fuisset: quin & gratias habere mihi debet, quæ gloriæ ipsius caussa fui. Iustus, & pius, ac sanctus est Ioseph; qui etiam calumniam immerito passus, nemini patefecit. Exurge igitur, ac vade gaudens, eumq. vna cum alijs magnatibus securus adora. Surgens itaque ** al. Putiphar.* * Pentephres, studiose abijt, & sanctum Ioseph reuerenter cum omnibus prima- *Gen. 42. 43.* tibus adorauit. Inter hæc autem omnia, impletis iam septem annis fertilitatis *Gen. 42. & Actor. 7.* illius maximæ, inualuit fames in vniuersa terra Chanaan, tristisq. erat Iacob cum filijs suis. Audiens autem, in Aegypto fruges esse in magna abundantia, dixit ad filios suos: Ecce audiui, plurimum frumenti in Aegypto reperiri; pergi- D te igitur illuc, & coëmite nobis, ne omnes fame moriamur. Acceptis ergo man- ** al. decem filij Iacob.* datis patris, * filij Iacob descenderunt in Aegyptum, vt alimenta sibi compara- ** al. vt triticũ.* rent: quò cum iam peruenissent, accesserunt ad Ioseph cum reliquis, vt * cibos emerent; non autem agnoscebant eum, quòd frater ipsorum esset. Vt vero aspe- ** al. non agnouerunt ipsum.* xit Ioseph fratres suos, illico agnouit illos omnes: illi autem * non intellexerunt. *Gen. 42.* Confestim autem Ioseph dixit quasi fremens: Hi decẽ viri, exploratores sunt pessimi, & ideo venerunt in Aegyptum: quare comprehendite illos, & caute vinctos tenete; ad explorandam enim terram, huc venerunt. Quod cum illi cernerent, contremuerunt, & maximo cum metu responderunt ei, dicentes: Absit hoc a *Ibid.* nobis, Domine: omnes quippe fratres vnanimes sumus, filijq. dilecti vnius Patris iusti viri. Duodecim eramus omnes numero, & vnus quidem ex his pul- E *Ge. 37. 42. 44* cherrimus & dilectissimus patri suo, a fera pessima interemptus est, lugetq. ipsum pater in hanc vsque horam. Alius autem frater cum patre nostro est in *Gen. 42.* terra Chanaan, relictus in solatium illius. Respondítq. ipsis Ioseph cum iracundia, dicens: Quandoquidem ego Deum sanctum timeo, & colo, hoc vobis indulgeo: sumite igitur escas, & celeriter ad patrem vestrum pergite, si veri- *Ibid.* dici sitis; ac fratrem vestrum, quem iuniorem dicitis, huc ad me adducite: & sic tandem credam vobis. Sumentes ergo frumentum, ad patrem suum in

terram

A terram Chanaan mœsti abierunt, adnunciaruntq. ei suspiciones pessimas, &
iracundiam viri, domini Aegypti. Contristatus autem valde hac illorum rela- Gen. 42.
tione est pater, dixitq. suspirans ac ingemiscens ad eos: Cur istud fecistis? cur
Domino Aegypti, vos alium adhuc fratrem hic habere, dixistis? Qui respon- Ibid.
dentes ei dixerunt: Ipse interrogauit nos, & nostram cognationem accuratissi-
me nosse voluit. Aitq. ad eos Iacob: Moriar potius, quàm Beniamin ex meo
tollatis sinu. Fame autem inualescente atque vrgente, dixit rursum eis Iacob: Gen. 43.
Si ego filijs ex Rachel orbatus sum, & dilectissimis liberis meis priuatus, sicut
dicitis,* omniaq. ista repente in me mala completa sunt; exurgentes, tollite mu- *vulg. ex in me hæc omnia mala reciderunt.
nera in manibus vestris, & pergite simul cum fratre vestro. Feceruntq. sicut præ-
ceperat eis Iacob: & cum iam in Aegyptum peruenissent, cum timore atque tre-
B mote magno omnes coram Ioseph* adorauerunt. Qui vt conspexit fratrem suum *al. procidērūt.
Beniamin magno cum metu atque pauore adstantem, commota sunt viscera eius Ibidem.
propter * ipsum valde, cupiebatq. hunc fratrem suum complecti, ac deosculari; *al. super ipsū.
& interrogabat illum summo amoris affectu, dicens: Viuit pater tuus? Qui re-
spondit: Viuit seruus tuus, pater noster. Dicit ei denuo: Numquid adhuc Io- Ibid.
seph habet in corde suo? Cui ille: plane, inquit, illum fixum in corde suo reti-
net, flagratq. amore ac desiderio ipsius. Cum autem amplecti illum nequiret, Ibid.
vel vltra interrogare; ingressus in suum cubiculum, copiosas profudit lacrymas.
Qua enim hora suum cõspexit fratrem, illico bonæ senectutis Iacob patris sui re-
cordatus est. dicebatq. cum lacrymis, plorans: Beati qui vident sanctam sene-
ctutis tuæ effigiem, * optime pater. Neque enim, vt arbitror, totum meum *al. dulcissime.
C regnum, omnisq. gloria mea comparari potest senectuti tuæ, o nimium Deo di-
lecte. optabam ex ore Beniamin intelligere, an me in corde haberes, ac me
diligeres, sicut & ego te: atque ideo fratres meos* astu coëgi secum adducere fra- * al. arte.
trem meum Beniamin. Non enim illis credidi referentibus mihi de te, quòd pa-
trem haberent, & * iuniorem fratrem: sed opinabar illos inuidia ductos, etiam *al. minimum.
dilectissimum filium tuum minorem Beniamin interemisse, atque in maiorem
mœstitiam animum tuum coniecisse; quemadmodum & me, improbæ volunta-
tis suæ proposito occiderunt. Oderant enim nos duos, quòd vterini essemus,
ego & Beniamin. Noui pater, te nostri gratia vehementer angi, ac sollicitum
esse; & nunc quidem vel maxime affligi senectutem tuam, propter Beniamin
fratrem meum: maximoq. & ego dolore afficior, dum considero tuam anxie-
D tatem, neminemq. nostrum tuæ modo senectuti adsistere. Non tibi sufficiebat
luctus * meus prior: sed & alius super alium dolor adiectus est, o Pater. Ego * al. luctus de me prior: sed adhuc alias tibi Pater, accessit.
suspiriorum tuorum, atque dolorum caussa sum & auctor. Dure nimis ac seuere
egi, dum Beniamin ad me adducendum curaui: verum sermo, atque memoria
quæ mihi est de te, istud me facere coegit, dum addiscere cuperem, an vere ad-
huc viueres, dulcissime pater. Quis dabit mihi rursus tuam sanctam * faciem *al. effigiem intueri, & angelico aspectu tuo satiari?
cernere, & ad satietatem intendere in angelicam imaginem tuam? Deinde cum
amarissime, copiosissimeq. in cubiculo fleuisset, lota iterum facie egreditur hi-
laris, omnesq. pariter in domum suam introduci iubet, vt simul cum ipso ci-
bum sumerent. Audite porro, fratres, sagacitatem atque prudentiam Ioseph: quo
pacto occulte illos vndique in timorem impellat. Illos enim iubet accumbere, Ibid. Gen. 43.
E singulos nominatim appellans, & per ordinem † sicut fuerant geniti, consti- † al. secundum iura ætatis suæ, vt in edit. 70.
tuens: vtebaturq. pro quolibet, quadam quasi diuinationis forma, in scypho
quem tenebat. * scyphus autem ille, poculum erat argenteum, quod sua te- * κόνδυ. SCYPHI RATIO, ET VSVS.
nens ipse manu, atque in læuam transferens, dexteræ manus suæ digito pulsa-
bat: cumq. scyphus pulsaretur, magnum edebat sonitum in auribus omnium
adstantium in domo. Semel itaque pulsans, ait: † Horum omnium primus Ru- † al. Quia Ruben primogenitus est, ipse quoque primas ante alios accũbat, &c.
ben est, ipse primus in honorẽ discumbat. Pulsans autem iterum, secundi no-
men

men designauit, dicens: Symeon secundus natu est, ipse quoque secundo accumbat loco. Tertio rursus pulsans, ac tinnitum digito exprimens, Leui, inquit, suo ordine accumbat, & tertio honoretur loco. Sicq. omnes accumbere iussit, nomine singulos per ordinem, sicut geniti fuerant, vocans: quamobrem eos in stuporem rapuit, maioriq. timore affecit, adeo vt ipsum omnia nosse existimarent, dicerentq. inter sese: Putasne eum ex scypho cognouisse, nos antea A

Gen. 37. sibi esse mentitos, dum a fera pessima Ioseph diceremus esse occisum? maximisque ideo cogitationum fluctibus agitabantur. Vt vero hanc eorum suspicionem

Gen. 43. tolleret, ex propria mensa partes ipsis dedit; amplioremq. fratri suo Beniamin portionem, & quidem maiorem decuplo, quàm cæteris tradidit. Istud porro

* al. edixit. fecit Ioseph fratribus suis, & ex scypho * ostendit singulorum nomina: vt nimirum,

Gen. 44. crimen eorum augeret. Tuncq. iussit dispensatori suo, vt frumentum in B

* al. in sacco. copia daret ipsis absque pretio, & in * marsupio Beniamin clam scyphum deponeret, eosq. gaudentes quàmprimum a se dimitteret. Qui cum haud longe a ciuitate iam hilares discessissent, illos cursu insecutus dispensator ipsius Ioseph, duris verbis coarguere cœpit, & contumeliose insectari, minasq. intentare, fures ipsos appellans, & collati sibi honoris indignos. Cui respondentes Ioseph fratres,

Ibidem. dixerunt: Aurum quoque quod prius in marsupijs nostris inuenimus, iterum Domino nostro retulimus: nunc autem scyphum Domini tui, quomodo furati

* al. marsupia. essemus? Absit id a nobis. Ille vero ad eos: * Saccos (inquit) vestros deponite,

* al. saccos. vt perscrutet illos. Festinatoq. deponentes ex iumentis * marsupia, inuentus est

* al. marsupio. scyphus in * sacco Beniamin. Quod illi cernentes, sciderunt vestimenta sua; cœperuntq. singuli eorum varijs minis, & probris; atque iniurijs onerare Beniamin: C

neque vero ipsum solum, sed etiam Rachel simul, & Ioseph cum patre insimu-

Gen. 37. labant, dicentes: Vos scandalum extitistis patri * vestro, tu, & Ioseph, filij Ra-

* al. nostro. chel. Ioseph quippe regnare super nos volebat, ideoq. merito a fera deuoratus est. Tu vero rursus frater ipsius, in ignominia & probro nos constituisti. Non-

Gen. 31. ne vos estis filij Rachel, quæ cum patris sui idola furata esset, se illa furatam negauit? Extollensq. vocem suam Beniamin cum suspirijs, ac lacrymis, plene satisfacere singulis eorum incepit, ac dicere: Ecce Deus ipse patrum nostrorum

* al. ipsi bene placuit. nouit, qui assumpsit Rachel, sicut * ipse voluit: qui mortem pulcherrimi Ioseph

* al. sicut dixit, qui cuncta intuetur. minime ignorat: qui seruat ac confirmat Iacob consolationibus in separatione Ioseph, ipsumq. modo consolatur inuisibiliter; sicut * nouit, qui videt omnia no-

Psal. 7. & Hier. 11. 17. 20. stra, quique scrutatur corda & renes: ipse (inquam) scit, quòd nequaquam D

scyphum hunc furatus sim, vt dicitis; neque enim tale quid vnquam de eo cogitaui: ita videam sanctam, venerandamq. patris Iacob canitiem, vt cum gaudio sancta ipsius osculer genua; vt scyphum istum minime sum furatus. Hei mihi, hei mihi, o Rachel: quid accidit filijs tuis? Ioseph pulcherrimus, a fera

Gen. 37. * al. interfectus est. (vt aiunt) * consumptus est: ecce rursus ego, o mater, fur repente, cum nesciam, effectus sum: & quomodo in terra aliena seruus detinear, ignoro. Ioseph in eremo cũ deuoraretur a bestia, clamauit, vt inueniret qui ipsum adiuuaret ac liberaret, & non reperit. Ecce ego rursus, o benigna mater, fratribus meis satisfacere conor: & non est qui me audiat, credatq. mihi filio tuo. Assumpto itaque Beniamin, reuersi sunt in ciuitatem ad Ioseph, non habentes quod super eo respondere possent. Respondens autem Ioseph, quasi ira concitatus, E

* al. recordatio ac compensatio? dixit eis: Istane est beneficiorum meorũ * remuneratio? Ideone honoraui vos, vt mihi scyphum meum, in quo vaticinari soleo, auferretis? Numquid dixi vobis: non estis pacifici, sed exploratores? Propter timorem Dei, hoc tamen ego agã

* al. seruũ meũ esse iubeo: vos autem salui hinc abite. vobiscum: Eum, qui furatus meum est scyphum, in * seruum mihi vendico: vos autem cum salute hinc abite. Accedensq. vnus ex eis Iudas nomine, genu posito orabat ipsum, dicens: Ne, obsecro, irascaris domine, si loquar. Ipse nos in-

terrogasti

A terrogasti seruos tuos, dicens: Habetis ne patrem, aut fratrem? diximusq. tibi domino nostro: Est nobis pater seruus tuus, duos filios habens, quos summopere super omnes nos diligit: & alterum quidem ex his fera pessima in montibus discerpsit, lugetq. ipsum singulis horis pater meus, & in dolore ac gemitu hucusque perseuerat; atque adeo, vt † terra (fere dixerim) ad vocem eius lugere videatur: alterum vero eorum secum domi semper detinet pro sua consolatione, loco prioris filij. At nunc, vt iussisti, adduximus fratrem hunc nostrum, & comperti sumus serui tui in grauissima iniquitate, atque animi angustia. Supplico autem, vt ego seruus tibi sim, pro puero isto; modò puer cum fratribus abeat, redeatq. ad patrem. Nam ipsum ego a patre nostro suscepi, & absque eo ad patrem remeare non possum, ne amarissimam patris mei mortem conspiciam. Cum porro audisset Ioseph commiseranda verba Iudæ, cerneretq. ipsos omnes quasi dedecoratos adsistentes; videret item Beniamin, scissa tunica sua cum fletu ac planctu procidentem adstantium genibus, vt ipsi Ioseph pro se exorarent, eumq. cum fratribus ad patrem * descendere sineret: ad ista supra modũ planè turbatus est, commotisq. visceribus suis, subito omnes adstantes iussit abscedere. Quibus iam inde digredientibus, extollens vocem suam cum gemitu Ioseph, dixit cum libertate ad eos * idiomate hebraico: Ego sum Ioseph frater vester: non sum consumptus a bestia, vt modo dicebatis. Ego sum, qui nudus à vobis in lacum sum proiectus. Ego sum, quem vos Ismaelitis vendidistis: qui dum omnium vestrum genibus atque vestigijs prouoluerer, nemo ex vobis tunc erat, qui mei in eiusmodi pressura misereretur: verum vt immanes & feræ bestiæ in me irruistis, meque perperam & indignè tractastis. Cæterum fratres mei, nemo vestrum timore commoueatur: sed potius gaudete & exultate mecum, quia ego iam regno. Et quemadmodum prius nostro dixistis patri, quòd ego in montibus a fera pessima occisus, & deuoratus essem: ita nunc rursus abeuntes læti renunciate eidem, dicentes: Ioseph filius * tuus viuit, & ecce sedet in curru † regni, sceptrum manu sua tenens Regis Aegypti. Cum autem vocem Ioseph audissent fratres ipsius, præ timore atque tremore manserunt velut mortui, cogitantes intra sese quantis eum affecissent malis atque iniurijs, immittentes ipsum in lacum, ac postea vendentes. Accedensq. ad eos Ioseph, verus * sanctæ propaginis Iacob palmes, magno amoris affectu osculabatur singulos ipsorum, absque vlla prioris iniuriæ recordatione, sicut ipsum decebat: eosq. tum donis, D tum honoribus valde lætos effecit, magnoq. cum gaudio cunctos ad Iacob patrem suum remisit, dicens ipsis: Nolite contendere omnino in via; at potius festinanter pergite ad patrem nostrum, & dicite ipsi: Hæc dicit Ioseph filius tuus: Fecit me Deus regem totius Aegypti: veni pater cum gaudio, & vide filium tuum. Accede pater in lætitia cordis tui, vt angelicam venerandæ senectutis tuæ faciem adspiciam. Et abeuntes cum festinatione, renunciarunt Iacob omnia verba Ioseph, quæ ipsis mandauerat. Iacob vero, vt audiuit * nominari Ioseph, suspirauit amare, & illacrymans ait cum dolore ad eos: Quamobrem vos iterum conturbatis spiritum meum, vt denuo memoria recolam effigiem pulcherrimi, & dulcissimi filij mei Ioseph; dolorisq. flammam, quam pene extinctam in corde meo sensi, rursum vultis accendere? Et accedens Beniamin, oscu- E latus est ipsius genua, & mentum, dicens: Vera sunt ista, quæ audisti, pater optime, atque honestissime. * ostenderuntq. ei omnia, quæ a Ioseph missa fuerant. Et tunc credidit verbis Beniamin: surgensq. cum tota domo, festinus, ac gaudens * descendit in Aegyptum, ad Ioseph filium suum. Vt vero audiuit Ioseph aduenisse patrem suum Iacob, processit extra ciuitatem vna cum magnatibus Pharaonis; magnoq. * decore ac gloria illic occurrit ipsi. Cum autem iam conspexisset Iacob filium suum Ioseph, cecidit super collum eius, magno cum affectu, &

Marginalia: Gen. 44. — Gen. 37. — † al. vt fere terram ipsam ad voces ipsius lugere dixerim: alterum autem secum domi similiter detinet in solatium sibi, &c. — * al. redire. — Gen. 45. — * τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. — Gen. 37. — Ibid. — Ibidem. — al. frater noster. — † al. in curru regni Aegypti, sceptrum manu tenens regni. — Gen. 37. — * al. veri germen Iacob. — Gen. 45. — Ibidem. — Ibid. — * al. nomen. — * al. v.C. ostenditque. — * al. perrexit. — Gen. 46. — * al. honore.

Gen. 46. ctu, & gemitu dicens ad ipsum: Iam nunc lœtus moriar, ex quo faciem tuam A
intuitus sum, dulcissime fili: adhuc enim tu vere viuis. Et* glorificarunt ambo Deum. Quare & nos super hisce omnibus, gloriam referamus Patri, & Filio, & Spiritui sancto nunc, & semper, & in secula seculorum. AMEN.

* al. Et fleuerunt ambo pariter, glorificaruntq. Deum.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Plura ad historiam Patriarchæ Ioseph pertinentia qui volet, in varijs apud S. Ioannem Chrysostomum homilijs reperiet, videlic. in caput Genes. 37. homil. 61. & homil. 62. in cap. Gen. 39. ac homil. 63. in cap. Gen. 42. & in cap. 42. homil. 64. quæ incipit: Vultis vt & hodie historiam Ioseph B
tractemus, *&c. item homil. 65. in cap. Gen. 46. quæ inchoatur:* Vidistis ex his, quæ heri dicta sunt, dilectionem Ioseph, & inexplicabilem clementiam, quam erga fratres suos declarauit, *&c. necnon Serm. eiusdem, de Ioseph a fratribus vendito. cuius initium est:* Filij autem Iacob pascebant oues patris sui in Sychem, *&c. Cui succedit eodem tom. 1. & alius eiusdem Sermo de continentia Ioseph, qui incipit:* Mihi quidem semper vtilissimus videtur sermo, *&c. Cuius quoque historia tangitur a Chrysostomo in libro 2. de prouidentia Dei, tomo quinto, ac alibi sparsim sæpius. reperiturq. etiam alius eiusdem Chrysostomi Sermo græce in Vatic. de Ioseph, & castitate, & in Aegyptiam, lectu dignissimus, sed nondum quod constet latine editus. item Basilij Episcopi Seleuciæ Sermo elegãs in eumdem Ioseph. De quo, & inter Latinos videre licet S. Ambrosium Episcop. in libro de Ioseph Patriarcha, ac præsertim cap. 1. vbi habetur:* Sanctorum vita cæteris norma viuendi est, *&c. & S. Augustin. in Sermone, qui primus est, Sabbato post secundam Dominicam in quadragesima. necnon S. Fulgentiũ Episcop. in Serm. de Ioseph. vbi exorditur:* Omnes præclari sunt qui Dei mysterium gerunt; sed illi potissimum clariores, qui venturum prædicauerunt Christum: sed inter omnes magnificentior Ioseph, quod claritatis eius imaginem, & passionem plena figuratione demonstrat, *&c.] De cuius quoque vita, agit S. Gregorius Papa Magnus in Ezechiel. lib. 2. homil. 22. vbi habet: Ecce dum loquor, Ioseph animum pulsat, &c. vbi pulchram Ioseph historiæ expositionem adducit. Et S. Isidorus Episcopus Hispalen. in lib. de Patribus vet. testam. vbi sic de eo narrare incipit;* Ioseph princeps Aegypti, filius Iacob, ex Rachel ortus in terra Chanaan, *&c. ac S. Zeno Episcopus Veronen. lib. 1. Serm. 7. sic de eo scribens:* Ioseph hebræus adolescens, clarus genere, clarior pulchritudine, morum quoque clarissimus probitate: fuit inter filios Iacob ætate minor, sed spiritu maior. *&c.] & S. Bernardus in homil. 2. super Missus est. de eod. alijq. plures. Sed de eo hic omnium copiosissime atque plenissime noster scripsit S. Ephræm, & accurratissime sanctam historiã Genesis persequitur atque explanat; & nonnulla quæ ibi prætermissa videntur, inter alia recenset, nimirũ, quomodo beatus adolescens in via Hippodromi captiuus transiens, super matris Rachelis tumulum amarissime fleuit, ac plæraque alia; de quibus ex progressu historiæ, ac huius sui pulcherrimi Sermonis legenti ac conferenti melius constabit: quin & haud pauca, quæ paullo ibi obscurius referuntur, hic apertius enarrat, exprimitque, sicut suis quoque locis patebit.* C D

SANCTI PATRIS nostri Ephræm Syri, de laudibus Ioseph Patriarchæ.] *Hic Titulus siue inscriptio Sermonis, variat in alijs atque alijs græcis mmß. nam in vno atque altero Vatic. habetur:* Beati Patris nostri Ephræm Sermo, in Venditionem pulcherrimi Ioseph. *vt etiam est in MS. Cryptafer. ac alijs. at in antiquo Cretensi siue Cãdiano Cod. hic reperitur:* Eiusdem oratio Encomiastica in pulcherrimum Ioseph. *Et al.* Eiusdem S. Patris Ephræm Encomium, in Patriarcham Ioseph. *siue, vt reperitur alibi:* Eiusdem S. Patris Ephræm Sermo in laudationem castissimi Ioseph Patriarchæ.] *Quas lectionum varietates ex varijs Codicibus adducere hic visum est, vt Lector delectum habeat: e quibus interim eam, quam in pluribus inuenimus, hic reposuimus.*

Cum autem in Aegypto regnaret Ioseph accepta auctoritate aduersum inimicos suos, adducuntur sponte fratres coram tribunali ac solio eius, quem morti addixerant, *&c.*] *Vbi alia paullo aliter sic se hic habet lectio:* Cum vero in Aegypto iam Ioseph regnaret, & potestatem super inimicos accepisset, ecce adducuntur fratres ipsius ante solium eius, qui antea ab eis in mortem venditus fuerat; & cum timore procidunt, adorantq. coram eo, quem regnare super ipsos noluerant, *&c.*] *fitque adlusio partim ad Genes. 42. 43. 44. 45. & partim ad caput Genes. 37. vbi a fratribus venditus, & in mortem traditus legitur, odijq. in eum caussa exprimitur; & quo pacto fratres, ipsum super eos regnare noluerint, indicatur.* E

Cum autem indecentia quædam in fratribus suis animaduerteret, patri renunciauit: reuera enim virtus ab iniquitate semper dissentit, neque cum illa conuenire potest, *&c.*] *Vbi in alio Cod. ad verbum magis sic:* Cum autem in fratribus suis nequitiam atque iniquitatem deprehenderet, modice illam adnunciauit patri, *&c. adlusio porro fit ad illud Genes. 37.*

accusa-

A accuſauitq. fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo, &c.] *vbi tamen in edit. 70. legitur, κατήνεγκαν .i. detulerunt, ſcilic. ipſi fratres Ioſeph, &c. ſicut etiam in hunc locum Chryſoſtomus, & Theodoritus. at Syrus, & hebræus hic pro (κατήνεγκαν) legunt κατήνεγκεν, id eſt, Ioſeph criminatus eſt fratres apud patrem, tamquam non modeſtos, neque bene compoſitos: quare etiam ab illis odio habebatur, &c. conſentitq. in hac lectione Symmachus, Aquila, & hoc loco Ephræm. de quibus plura in Schol. edit. 70.*

Poſtea vbi habetur: Illis autem iter facientibus, accidit vt inciderent in via in locum Hippodromi, vbi ſepultura eſt Rachel: illic enim mortua erat, cum rediret Iacob ex Meſopotamia, &c.] *alia ſic habet lectio: Iſmaelitis vero iter proſequentibus, contigit vt occurrerent ac deuenirent in locum Hippodromi, vbi ſepulta eſt Rachel, &c.] ſit autem adluſio ad Geneſ. 35. vbi iuxta 70. reperitur: Mortua eſt autem Rachel, & ſepulta eſt in via Hippodromi Ephrata: hæc eſt Bethleem, &c. ac Geneſ. 48. vbi eſt: Ego autem, quando veni de Meſopotamia Syriæ, mortua eſt Rachel mater tua in terra Chanaan, appropinquante me ad Hippodromum Chabratha terræ, ad veniendum in Ephrata;* B *& deſodi eam in via hippodromi: hæc eſt Bethleem, &c.] vt legitur ibi in edit. 70. licet paullo aliter ſit in vulg. vbi neque Hippodromi ſit mentio. De quo etiam ſepulturæ loco, non multo poſt hic agit Auctor, vbi habet:* Cur adeo fles, & lacrymis mades? graui quippe mœrore angeris, ex quo ſepulchrum iſtud, cum eſſes in via Hippodromi huius, vidiſti, &c.] *ſiue vt alia ibi habet lectio:* Quid ita grauiter lacrymaris atque contriſtaris, ex quo ſepulturæ locum vidiſti, cum eſſes in via Hippodromi huius: &c.] *Vbi notandũ porro occurrit, plura hic ab Auctore exprimi, quàm in ſacra Geneſ. hiſtoria referri videantur: cuiuſmodi inter alia ſunt, quomodo beatus Ioſeph adoleſcens in uia Hippodromi captiuus ductus, ſuper matris Rachelis tumulũ ceciderit, atque ita amare fleuerit, &c. nam quæ diuinus ibi Scriptor de planctu Ioſeph ſuper ſepulchrum matris facto reticuit, hic ab Auctore minime omittuntur; ſicut & in plærisq. alijs conſiderare apud eum licebit poſtea.*

Cæterum Iſmaelitæ aſſumentes Ioſeph, magno eum ſtudio deduxerunt in Aegyptum: ipſisq. per medium ciuitatis prætereuntibus, ecce illis Pentephres quamprimum occurrit, qui dato eis pretio quantum voluerant, coëmit ab ipſis Ioſeph, &c.] *ubi adluſio partim fieri vi-* C *detur ad verba Geneſ. 37. in fine cap. vbi in vulg. ſic:* Et illo perſeuerante in fletu, Madianitæ vendiderunt Ioſeph in Aegypto Phutiphari eunucho Pharaonis magiſtro militum.] *ſiue vt eſt in edit. 70.* Madianæi autem vendiderunt Ioſeph in Aegypto, Petephræ ſpadoni Pharaonis archimagiro.] *& partim hic Auctor reſpexit ad illa, quæ ſunt in principio cap. Gen. 39. in hæc uerba:* Igitur Ioſeph ductus eſt in Aegyptũ, emitq. eum Phutiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus ſui, vir Aegyptius de manu Iſmaelitarum, a quibus perductus erat, &c. *vt ibi legitur in vulg. at apud 70. paullo aliter ſic:* Ioſeph autem depoſitus eſt in Aegyptum; & acquiſiuit eum Petephres eunuchus Pharaonis archimagirus vir Aegyptius de manibus Iſmaelitarum, qui deduxerunt eum illuc, &c.] *vbi varietas quoque lectionis conſideranda, & maxime in voc.* (Pentephres) *quomodo nunc Phutiphar, nunc Petephres, & nunc Pentephres (vt hic apud Auctorem, ac alibi) legatur: de quo plura in Scholijs edit. 70.*

Poſtea vbi habetur: Cernens porro Pentephres conditionem iuuenis, omnia quæ poſſidebat, per manus pulcherrimi Ioſeph, tamquam veri ſui filij, tradebat, &c.] *alia lectio habet:* Conſiderans autem dominus ipſius conſtantiam iuuenis, ac grauitatem morum, ſum-
D mamq. diſciplinam; omnia quæ poſſidebat, per manus ſuas pulcherrimo Ioſeph, tamquã cariſſimo filio tradidit, &c.] *ſed magis hic placet (διὰ χειρὸς, ſiue χειρῶν τοῦ περικαλλοῦς Ἰωσὴφ. i.* per manũ, ſiue per manus pulcherrimi Ioſeph, tamquam cariſſimi filij, &c.) *vt eſt in priore. quæ etiã lectio conformior videtur Scripturæ, quæ eſt Geneſ. 39. vbi eſt:* Et conſtituit eum ſuper domũ ſuam; & omnia, quæcumque ſibi erant, dedit per manum Ioſeph, &c. *ac paullo poſt:* Et commiſit omnia, quæcumque ſibi erant, in manus Ioſeph: neque cognoſcebat quidquam eorũ, quæ circa ſe erant, præter panem, quem ipſe edebat, &c. *ita ibi iuxta 70. ad quem haud dubie locum, hic reſpexit Auctor: licet tamen in vulg. paullo ibi legatur aliter.*

Porro domina ipſius cum adſpexiſſet Ioſeph eximia pulchritudine ornatum, corde vulnerata eſt amore & furore ſatanico, &c. *ac paullo ibidẽ poſt:* Singulisq. horis veſtitum mutabat, & faciem ſtibio, fucisq. varijs pingebat, &c.] *Iſta, de varijs laſciuæ mulieris inſidijs, ac machinamentis, fallacijs, atque artificijs Satanicis, quibus pulcherrimum ac caſtiſſimum Ioſeph inueſcare, & ad turpem ſui amorem pertrahere conabatur, hic adducit, amplificatq. Auctor: vt a ſimilibus immun-*
E *ditiæ baratris, improbisq. mulieribus, cauere ſibi, exemplo caſtiſſimi Ioſeph, diſcant homines; cunctaq. pericula euitent, ac curã ſemper ſalutis ſuæ habere ſatagant, &c. Quòd porro hic dicit eam ſtibio, fucisq. varijs faciem depinxiſſe, magis ad oſtendendã procacitatem & laſciuum animum impudicæ atque inhoneſtæ mulieris facit. Eſt enim ſtibium, ſiue ſtibi, quod & στίμμι, & γυναικεῖον appellatur, quo ad venuſtandam faciem, ſed potiſſimum oculos vtebantur. nam eius vis præcipua eſt circa oculos quos dilatat, quorumq. etiam fluitiones, exulcerationesq. inhibere ſolet. vnde factũ eſt, vt & græci illud (πλατυόφθαλμον) nuncuparint, ab oculorum nimirum dilatatione. quomodo & Hieremias Propheta eo vſus videtur vocabulo, vbi dixit:* Cum pinxeris ſtibio oculos tuos, fruſtra componeris, &c. *ac apud 70.* Si vnxeris ſtibio oculos tuos, in vanum pulchritudo tua. *Ita Hierem. cap. 4. & S. Hieronymus ad*

Furiam, vbi ait: Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceos, nec orbes ſtibio fuliginatos, *&c.*] A *De quo, etiam lege S. Chryſoſtomum in Epiſtola 8. ad Olympiam, non longe a fine, tomo 5. necnon Pedacium Dioſc. cap. 90. lib. 5. & Plinium in hiſt. mundi. ac alios alibi. Refertur tamen etiam ad faciem illo indecenter depingi ſolitam, vt hic, & alibi apud S. Ephræm; ac apud S. Hieronymum, qui de ſtibio faciei alibi ſic loquitur*: Turpanda eſt facies, quam contra Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio ſæpe depinxi, *&c.*] *ita ille ad Euſtochium virg. in Epitaphio Paulæ matris, epiſt. 27. ante med. ac alibi. De quo etiam, ac in illius deteſtatione, videre licebit quæ adducũtur a noſtro Auctore ſupra, in Sermone de Compunctione animi, in hæc verba*: Deteſtare varia tincturarum genera, ſtibia quoque, ac venuſtates, *&c. Sermo hic ſupra, hoc eodem tertio Tomo inter morales habetur, incipitque*: Venite dilectiſſimi: Venite patres, & fratres mei, *&c. de quibus, & illic in noſtris Scholijs.*

Ioſeph autẽ nimiam illam mulieris cernens impudentiam, confeſtim curſu extra domũ in biuium exilijt; proprioq. pallio in manibus eius relicto, cunctos diaboli laqueos conculcauit, & ſe ijs explicuit, *&c.*] B *vbi alia lectio habet*: Ille vero nimiam mulieris admiratus inuerecundiam, illico extra domum curſu proſilijt, atque effugit, *&c. abſque illo* (εἰς τὴν ἄμφοδον ἐπήδησεν, *ſiue* ἐξεπήδησεν, *id eſt, in biuium exilijt, &c.*) *quod & in loco Geneſ. 39. ad quem hic fit alluſio, deeſt, vbi apud 70. ſic habetur*: Et attraxit eum veſtimentis, dicens: Dormi mecum. Et relinquens veſtimenta ſua in manibus eius, ſugit, & exiuit foras, *&c.) at in vulg. paullo aliter ſic*: Accidit autem quadam die, vt intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſque arbitris faceret: Et illa, apprehenſa lacinia veſtimenti eius, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu eius pallio, fugit, & egreſſus eſt foras, *&c.*] *vbi quoque illud* (εἰς τὴν ἄμφοδον, *i. in biuium*) *deeſt, quod tamen hic in duplici Vaticano antiq. græc. MS. apud Ephræm reperitur, vt veriſimile ſit ipſum ſic legiſſe, vel aliàs id de ſuo explicationis gratia addidiſſe. Et de hoc facto Ioſeph, quomodo nimirum impudicæ mulieris blandimenta aſpernatus, relictis veſtibus aufugerit, pulchre tractatur a S. Chryſoſt. in Serm. de Ioſeph a fratribus vendito. cuius initium eſt*: Filij autem Iacob paſcebant oues patris ſui in Sichem; & dixit Iacob ad Ioſeph filium ſuum minorem: Vade fili, & vide quomodo ſe habeant fratres, *&c. vbi inter alia de illo ſic habet*: Fruſtra, inquit Ioſeph, C fruſtra mentis inimica tentatio: fruſtra me innocentem appetis: fruſtra mihi caſtiſſimo laſciuiæ verba immittis. Ego enim quod loqueris, fugio; quod quæris, nolo; quod deſideras, perhorreſco: ſolum metuo in cæleſtibus Deum, cuius diſciplinam ſeruo, integritatem diligo, caſtitatem cuſtodio, *&c. ac paullo ibidem poſt*: Igitur poſtquam Ioſeph mulieris blandientis illecebras, ac ſerpentini oris colloquia aſpernatus, reſpuit; detentus ab eadem, relictis veſtibus fugit, *&c. paulloq. poſtea*: Fugit itaque Ioſeph, inquam nudus, pudicitia & caſtitate veſtitus: fugit relictis veſtibus, innocentia, qua vicerat, tectus. Et cui impudica mulier indumenta detraxerat, eum ſanctitas ipſa tegebat, *&c.*] *Reliqua huc facientia ex eodem petere licebit Sermone, vt & alio immediate ibi ſequente, qui eſt in Ioſeph, ac de Continentia. quorum vterque primo tomo Operum S. Chryſoſtomi habetur.*

Poſthæc, peccauerunt Regi Pharaoni præpoſitus pincernarum, & præpoſitus piſtorum; iuſſitq. eos Rex iratus in carcerem conijci, ac in eo recludi: porro Ioſeph miniſtrabat ipſis, *&c.*] *ita legitur in vno græc. MS. Vatic. & altero Cryptafer. Cuius tamen vice, in alio antiq. Vatic.* D *MS. ad verbum magis ſic reperitur*: Tempore autẽ illo dum caſtus Ioſeph in cuſtodia eſſet, peccarunt Pharaoni Regi Aegypti, duo quidam eius miniſterij, præfectus panis, & præfectus vini: iratusq. eſt Rex valde ſeruis ſuis, & in ira iubet eos vinculis conſtrictos in domo carceris detineri, vbi erat Ioſeph. Et cum vterque illic degeret, poſt aliquot dies, viderunt ambo ſomnium, ea, quæ ſingulis ipſorum breui obuentura eſſent, portendens, *&c. Locus porro Scripturæ notatur Geneſ. 40. in principio capitis, vbi iuxta vulg. ſic eſt*: His itaque geſtis, accidit vt peccarent duo eunuchi, pincerna regis Aegypti, & piſtor, domino ſuo. Iratusq. contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter piſtoribus) miſit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Ioſeph, *&c.*] *at in edit. 70. ad verbum paullo aliter ſic*: Factum eſt autem poſt verba hæc: peccauit princeps vinariorum Regis Aegypti, & princeps piſtorũ domino ſuo Regi Aegypti. Et iratus eſt Pharao ſuper duos eunuchos ſuos, ſuper principem vinariorum, & ſuper principem piſtorum: & poſuit eos in cuſtodia in carcerem, in locum, in quem Ioſeph erat abductus illuc. Fuerunt autem aliquot dies in cuſtodia; & viderunt vtrique ſomnium in vna nocte, *&c.*] E *vbi inter alia, pro* (principe vinariorum) *vt etiam apud S. Hieronymum in quæſtionibus, ſeu tradit. hebraicis in Geneſim legitur, græce hic apud Ephræm, & in ſacro Cod.* (ὁ ἀρχιοινοχόος) *eſt, poſſetq. latine verti, præpoſitus pincernarum. S. Ambroſius cap. 6. legit*, præpoſitus vini, & præpoſitus piſtorum, *&c. Aquila vero*, ὁ ποτιστὴς, καὶ ὁ πέσσων, *id eſt*, pocillator, & panificus. *De quibus & alijs huc pertinentibus, vide Schol. edit. 70.*

Receuſuit ergo ſomnia ſua Pharao coram Ioſeph, & cunctis magnatibus ſuis: confeſtimq. facilem ſomniorum interpretationẽ ex ore Ioſeph audiuit, velut ex ore Dei. Obſtupefactus autem Pharao, *&c.*] *Hæc in alio MS. Vatic. paullo aliter ſic*: Dixit autem Pharao ſomnia ſua

coram

A coram Ioſeph, cunctisq. magnatibus ſuis; & facilem confeſtim audiuit expoſitionem ex
ore Ioſeph, tamquam ex ore Dei. Aiebat enim ad ipſum: Sciat Pharao virum ſapientem
atque potentem; & conſtituat eum vt congreget fruges plurimas, quæ ſint aduerſus ſteri-
litatem in tempore penuriæ. Obſtupefactus autem rex Pharao ad tantam adoleſcentis ſa-
pientiam, excellentiſsimumq. eius conſilium, quod dederat, continuo dixit ad ipſum: Te
ipſum ita recte conſulentem, hodie conſtituo ſuper totam Aegyptum: vt in verbo oris tui
accipiat iudicium, ac diſponatur Aegyptus, & omnis domus mea, *&c. ita ibi. Lector eruditus
varietatem conſideret atque expendat, delectumq. lectionis habeat.*

Poſtea ibi: Quæ dum vxor Pentephres audiret, illum metu releuabat, ſic ad eum dicens:
Notum ſit tibi hodie peccatum meum, quod commiſi, *&c.] alia lectio ad longum habet:* Qui-
bus compertis, mulier virum metu releuabat, meliusq. ſperare iubebat, ita dicens: Pate-
faciam tibi hodie peccatum meum, quod admiſi: Ego ſum, quæ pulcherrimum, caſtiſſi-
mumq. Ioſeph adamaui: cumque per ſingula momenta varijs blandimentis, ac pluribus or-
B natibus caſtiſsimo inueni inſidias ſtruerem, vt dormire cum eo poſſem, eiusq. præcellen-
ti pulchritudine ſatiari; prorſus nequiui compos voti mei fieri, & ne verbum quidē con-
ſenſionis ab eo obtinere: quin & vi ipſum tenere contendi, vt vel parumper me toleraret,
ipſe vero foras aufugit. Quando enim tibi pallium eius oſtendi, ego eram quæ vim illi in-
ferre volueram, & meis ex manibus in biuium proſilijt, atque effugit, ſuo mihi relicto pal-
lio. Ego itaque auctrix ac conciliatrix ipſi ſum regni, & maximæ gloriæ, *&c.] ita quaſi ad
verbum in ſupra citato MS. Vatic. Codice, vbi etiam quo pacto* εἰς τὴν ἄμφοδον ἐξεπήδησεν, *id eſt, in bi-
uium exilierit, habetur, quod aliàs in ſacro Cod. deeſt, ſicut & ibi demonſtrauimus. Sunt porro hæc
verba vxoris Pentephres, ſeu Petephres, ſiue al. Phutipharis, ad ipſum Pentephren metu perculſum,
animoq. conſternatum, poſtquam audiuit Ioſephum iam dominari in Aegypto, quem antea incarce-
randum iuſſerat: quæ hic, quaſi ſic geſta interlocutorie introducit, enarratq. Auctor; licet non ita in ſa-
cra Geneſis ſit hiſtoria, vbi iſtud mulieris cum marito colloquium non recenſetur.*

Acceptis ergó mandatis patris, filij Iacob deſcenderunt in Aegyptum, vt alimenta ſibi
C compararent: quo cum perueniſſent, acceſſerunt ad Ioſeph, vt cibos emerent; non autem
agnoſcebant eum, quòd frater ipſorum eſſet, *&c.] Vbi alia in antiquo Cod. MS. Cryptaferrat. le-
ctio habet:* Acceptis itaq. mandatis, decem filij Iacob deſcenderunt pariter in Aegyptū, ad
coëmenda ſibi alimēta, *&c. at in priore latina verſione Camaldul. hic legitur:* Acceptis mandatis
patris filij Iacob, deſcenderunt omnes emere ſibi cibos, *&c.] ſed quomodo omnes, ſi Beniamin
deerat? ergo vel omittendū hic (πάντες, id eſt, omnes) aut ſane legendum:* Acceptis mandatis patris,
decem filij Iacob deſcenderunt omnes in Aegyptum, vt emerent ſibi alimenta, *&c. vt eſt
in alio græco Cryptafer. MS. Hiſtoria porro hæc refertur in Gen. cap. 42. vbi in vulg.* Deſcēdentes igi-
tur fratres Ioſeph decem, vt emerent frumenta in Aegypto, Beniamin domi retento a Ia-
cob, *&c. at iuxta edit. 70. ſic:* Deſcenderunt autem decem fratres Ioſeph, emere frumentum
ex Aegypto. Beniamin autem fratrē Ioſeph; non miſit cum fratribus ſuis, *&c.] ex quibus etiā
quæ hic Auctoris lectio potius ſit tenenda, ſatis liqueſcit.*

Duodecim eramus omnes numero, & vnus quidem ex his a fera peſsima interemptus
D eſt, lugetque ipſum pater in hanc vſque horam: alius autem frater cum patre noſtro eſt
relictus in ſolatium illius. Reſponditq. ipſis rurſus Ioſeph cum iracundia dicens, *&c.] vbi
alia ſic habet lectio:* Fuimus aliquando duodecim numero: ex quibus vnus pulcherrimus, ac
cariſsimus Patri, a mala ac ſæua beſtia peremptus eſt, lugetq. illum pater in hunc vſque
diem. Frater vero alius, Patri noſtro adeſt in terra Chanaan, relictus in ſolatium Patris.
Adhuc autem cum iracundia reſpondit eis Ioſeph, tollensq. Symeonem vinculis tradidit,
& dixit: Quoniam ego quidem Deum ſanctum timeo, & reuerenter colo; accipite eſcas,
& continuo ad patrem veſtrum pergite, ſi vera dicitis, ac fratrem veſtrum minimum, quē
ipſe amat, huc ad me adducite, ſicq. tandem credam vobis, *&c.] vt ad verbum quaſi eſt in
alio MS. Vat. Lector vtramq. lectionem conferat, ſecumq. examinet, ac quam maluerit ſibi deligat.
Locus hiſtoriæ ſacræ, eſt Gen. 42. vbi iuxta 70. habetur:* Duodecim ſumus pueri tui, fratres in
terra Chanaan: & ecce iunior cum patre noſtro hodie; alter autem non eſt, *&c. at in vulg.*
Duodecim ſerui tui fratres ſumus, filij viri vnius in terra Chanaan: minimus cum patre
noſtro eſt, alius non eſt ſuper, *&c.] De Symeone porro in vinculis detento, donec Beniamin ad Io-
E ſeph adduceretur, etiam ibidem clare habetur, & enarratur.*

Ioſeph, vt conſpexit fratrem ſuum Beniamin magno cum metu adſtantem, commota
ſunt viſcera eius propter ipſum, cupiebatq. hunc fratrem ſuum cōplecti ac deoſculari, *&c.]
Hæc in alio Cod. paullo aliter ſic leguntur:* Qui poſtquam iam intuitus eſt fratrem ſuum Benia-
min magno cum timore atque pauore adſtantem, commota ſunt vniuerſa viſcera eius ſu-
per ipſum; quærebatq. illum complecti atque exoſculari, & cum intimo affectu interroga-
re, numquid vere adhuc viueret Pater; & num Ioſeph in ſuo adhuc corde teneret? Quem
cum amplecti, vel vltra interrogare non poſſet, introiuit in cubiculum ſuum, & fleuit af-
fatim, *&c.] Locus eſt Gen. 43. vbi in edit. 70. legitur:* Turbatus eſt autem Ioſeph: conuolue-

bantur enim inteſtina eius ſuper fratrem ſuum; & quærebat flere. Ingreſſus autem cubiculum, fleuit illic, &c.] *Cæterũ pro* (τὰ ἔγκατα, *id eſt, inteſtina*) *ut ibi eſt, alij Codices* τὰ ἔντερα *habent, quod idem ualet: alij uero* (τὰ σπλάγχνα, *id eſt, uiſcera*) *ut hic legitur apud S. Ephræm, & in uulg. Gen. 43.* A

Denique ubi apud Auctorem habetur: Quibus iam digredientibus, extollens vocem ſuam Ioſeph, dixit ad eos idiomate hebraico: Ego ſum Ioſeph frater veſter, &c.] *notandum occurrit, illud* (τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, *id eſt, hebraico idiomate, ſeu lingua*) *eſſe quidem in* MS. *Codic. Vatic. ſed deeſſe in alijs: quod tamen haud quaquam ſuperuacaneè, ac fruſtra etiam addi uidetur: nam cum antea per Interpretem cum fratribus ſuis loquutus ſit, ut eſt* Gen. 42. *non eſt mirandum ſi propria eos lingua poſtea alloquatur, uolens paullo familiarius atque liberius cum illis agere, ac ſe ipſis patefacere, &c.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, B

IN S. DANIELEM Prophetam: & in SS. Tres pueros.

Et in eos, qui dicunt: quia tempora mala ſunt, ideo ſaluari* nequimus.

** al. nequeo.*

AGITE, iam contemplemur DANIELIS prophetæ, & Sanctorum TRIVM PVERORVM geſta, quales hi Sancti
Dan. 1. 2. 3. extiterint in diebus illis, quando tradidit Dominus ciuitatem
Hier. 32. 33. Hieruſalẽ, propter peccata populi, in manus Nabuchodonoſor
34. 35. &c. Regis Babyloniæ. Attenderunt autem hi ſibi ab ineunte ætate, C
tuto: quare & in tantis, adeoq. varijs periculis, atque vexationi-
** al. probati.* bus* probi ſunt reperti. Cuiuſmodi enim non exantlarunt labores in confuſione
facta, in illa captiuitate, pueri illi adeo pij, ac Deum amantes? & primũ quidem
Thren. 4. ſpectantes electum populũ ab Aſſyrijs ita crudeliter diuexari. ait quippe Hiere-
† al. non ſunt veriti. al. non erubuerunt. mias: Facies ſacerdotum non † ſuſceperunt, neque ſenũ miſerti ſunt. Principes
manu ſuſpenſi ſunt, & pueri in ligno infirmati ſunt; & quæ ſequuntur. Cernen-
teſq. ſanctam ciuitatem ab iniquis veſtatam, & Dei templum igne combuſtũ: &
Thren. 5. vaſa ſancta iniquorum manibus contrectata, ac in idolorum templis repoſita,
Hier. 34. 35. prophetaſq. vinculis ferreis conſtrictos: non tamen ob hæc, cor eorum conuer-
ſum eſt retrorſum, nec ſunt obloquuti Deo, neque vacillarunt. ſicut quidam D
4. Reg. 6. alibi ait: Ecce hoc malum a Domino eſt: quid amplius exſpectabo a Domino?
Poſtea adhuc captiui ducti, immenſum, per viam, coguntur ſubire laborem: dum
ærumnas in ea varias cum nuditate patiuntur, fameq. tolerant, eo quòd ſe ab illicitis prorſus pollui nollent. Sub hæc in Babylonẽ ducti, aliud eos certamẽ manet.
Fit electio ſelectiſſimorũ puerorum, vt habet Scriptura: inter quos, connumerati
Dan. 1. ſunt Daniel, Ananias, Azarias, & Miſael. Cæterum honeſtatis inimicus, conſpiciens nihil in obſidione ſanctæ ciuitatis, eos valuiſſe abſtrahere a Domino:
neque in via, vt eſcis ſe contaminatent, illos inducere potuit. Quare in cor im-
Ibidem. pij Regis ſeſe immittit, ſuadetq. vt per ſingulos dies, rex conſtituat eis annonam
de cibis ſuis, & de vino vnde bibebat ipſe: ſicq. eos enutriat annis tribus, vt ſcilicet & per tyrannidem illos compellerer veſci cibis illicitis. Et vide hic maligni- E
Ibid. tatem Draconis: quandoquidem non ad diem vnum, neque ad menſem dierum,
conſtituit præfinitum tempus: verum ad tres vſque annos prorogauit certamen.
** al. ἐργάτας. i. operarios, ſiue operatores pietatis.* vt partim timore, partim temporis diuturnitate, tandem ſubſterneret * amatores diuini cultus. Verum hi, neque in illo virilem ſuum animum depoſuerunt,
neque patriam legem * erubuerunt, rogantes clanculum eunuchorum præfe-
** al. προέδωκαν. i. prodiderunt.* ctum, vt ipſis legumina dentur ad veſcendum, ne polluantur de menſa regis:
Dan. 1. non timentes periculum, quod, niſi paruiſſent, aut ſi repugnaſſent, imminebat,

Deinde

A Deinde licet princeps eunuchorum adduci nequiret, vt legumina ad vescendum suppeditaret; non tamen ideo a pietatis scopo recesserunt. Dominus enim glorificantes ipsum glorificat, & magnificat. volensq. ad illustriora adhuc certamina eos reseruare, disponit ac præparat * Amelsad, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Azariam, vt daret ijs sicut postulauerant. Et vt cognoscas Dei illud opus fuisse, quod fiebat: comperti sunt & illustriores exteriori corporis forma atque aspectu, & in omni disciplina ac sapientia magis instructi, præ omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Quòd si meticulosi, aut impotentes * animi fuissent, nonne huiusmodi vsurpassent verba: Quid agendum fratres? regia nos constringit necessitas, comminationes mortis intentantur, quid nobis per inobedientiam tormenta comparamus? Deo sic visum est, qui dum contuetur vim nobis illatam, etiam nobis * transgredientibus propter necessitatem, ignoscet. Extra patriam versamur; in seruitutem redacti sumus; regionem nostram perdidimus, proprijs eiecti sedibus: quòd si ex dura hac educatione, morbo aliquo corripiamur; quis nostri curam geret, aut nos visitabit? Non præsto nobis erit pater, non mater, non fratres, non propinqui; nec quisquam alius, a quo solatium accipiamus in nostris angustijs: omnes ad egestatem, & in seruitutem redacti, apud gentem premimur alienam. Nullum plane secundis rebus vtentem videmus, præter eos dumtaxat, qui sunt regiæ mensæ participes: quin & nos mortuos ne sepultura quidē dignabuntur; sed canibus deuoranda nostra corpora proijcientur. Verum nihil horum apud se cogitarunt Dei serui; neque etiam quòd tantopere escam leguminum appeterent, hanc sibi delegerunt diætam: sed quòd pro veritate certamen subirent. Tu igitur discerne mihi gloriam eorum, qui regio cibo ac pretioso vino satiati sunt, & pro veritate laborare noluerunt; ab his, qui delicias vitæ huius a se propulsarunt, & labores pro veritate subierunt: Quibuscum partem dignetur largiri nobis Dominus, vna cum omnibus Sanctis suis. AMEN.

(Margin notes: Ibid. — 1. Reg. 2. — Dan. 1. — * in vulg. latin. (Malasar.) at in græc. legitur. Ἀμελσαλ, & ἀμελσαδ. — Ibid. Dan. 1. — al. dubij animi. — B — * al. pro παραβαίνουσιν, est, παρανομοῦσιν. i. inique & contra legem agentibus. — Carnalium mentium cogitationes, atq. anxiæ sollicitudines. — C — NOT.)

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D De Daniele, & Tribus Pueris, *post plurima in diuinis Scripturis adducta, etiam non pauca lectu dignissima inuenies apud Iosephum, antiquit. lib. 10. cap. 12. vbi horum historia plene recensetur. necnon apud S. Chrysostom. in Homil. de Tribus pueris, circa finem tom. 1. cuius initium est: Trium puerorū sermo tractabitur, &c.] aliq. plures eiusdem Chrysost. de ijsdem Sermones græce reperiuntur nondum editi. De quibus etiam lectu digna habet S. Athanasius, in Sermone ad virgines. siue de Virginitate, ac meditatione, post initium, vbi multa in laudem Danielis, & Trium puerorum in medium adfert. Et S. Isidorus Episcopus Hispalensis in lib. de Patribus veteris testamen. ac S. Fulgentius, in Serm. de Tribus pueris. qui incipit: Vicina est liberatio redemptorum, quia iam triumphat libera captiuitas puerorum, &c. Item S. Zeno Episc. Veronen. lib. 2. suorum Sermonum, Serm. 30. 31. 32. 33. 34. 35. & 36. Quibus denique accedit & Commentarius Simeonis metaphrast. de Propheta Daniele, & de sanctis Tribus pueris. qui incipit: Cum Nabuchodonosor Rex assyriorum ciuitatem Hierusalem bello cepisset, &c. vbi copiose de his agitur.*

Ait enim Hieremias: Facies Sacerdotum non susceperunt, neque senum miserti sunt, Principes manu suspensi sunt, & pueri in ligno, &c.] *Vbi in edit. 70. Thren. 4. sic: Facies Sacerdotum non acceperunt, & prophetarum non sunt miserti, &c.] In plerisq. tamen loco (prophetarū) legitur*
E *(senum) ac pro (susceperunt, vel acceperunt) non erubuerunt, vel; non sunt veriti.] vt hic quoque apud S. Ephræm, & in vulg. vbi est: Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt.] Sequitur ex Thren. 5. postea: Principes manu suspensi sunt, &c, paucisq. in sacro Cod. interiectis: [& pueri in ligno infirmati sunt, &c.] quomodo in edit. 70. ac hic apud Ephræm. At in vulg. sic: Principes manu suspensi sunt, facies senum non erubuerunt. adolescentibus impudice abusi sunt; & pueri in ligno corruerunt, &c.] Respicit autem hic Auctor partim ad verba Hierem. Thren. 4. & partim Thren. 5. vt in similibus sæpe alibi. De quibus, & in Scholijs edit. 70.*

Sequitur paullo postea hic apud Auctorē: Ecce hoc malum a Domino, quid amplius expectabo a Domino?] *Locus est 4. Reg. 6. concordatq. lectio Ephræm, cum 70. Pro quo, vulg. sic:* Ecce

tantum malum a Domino est, quid amplius expectabo, *&c.] vbi editio complut. habet:* quid orabo Dominum amplius? *& iuxta hebræ.* quid expectabo Domino vltra. *per subauditionem præpositionis* (a) *& sic in græco textu Ephræm, & 70. vbi etiam ea abest, quam ideo ex vulgat. hic adiecimus atque suppleuimus, &* (a Domino) *reposuimus.* A

Disponit ac præparat Amelsad, quem constituerat Princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaelem, & Asariam.] *Vbi pro* (Amelsad, *siue* Amelsal, *vt in alio est Cod.*) *legitur in vulg.* Malasar. *sed editio 70. cum lectione Ephræm in hoc consentit, vbi iste locus Dan. 1. sic legitur: [Et dixit Daniel ad Amelsad, quem constituerat Princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misael, Asariam, &c.] ac paullo ibidē post: Et fuit Amelsad tollens cibum eorum, & vinum potus eorum, & dabat eis semina, &c.] sicq. fere apud alios etiam antiquos Patres, præsertim græcos.*

Comperti sunt & illustriores exteriori corporis forma atque aspectu, & in omni disciplina ac sapientia magis instructi, *&c.] Adlusio clara est ex verbis Dan. 1. sed ad verbum, apud Ephræm hic est græce:* ἐν τῇ γραμματικῇ σοφίᾳ. *i. in grammatica, siue litterata sapientia. notatq. S. Hieron. pro hoc, Symmachum interpretatum esse hic artem grammaticam; vt videri possit hæc eadem cum lectione Symmachi. Vbi tamen in edit. 70.* ἐν πάσῃ γραμματικῇ καὶ σοφίᾳ. *i. in omni litteratura siue disciplina, & sapientia.] quomodo etiam hic textum græcum Ephræm, ex sacro Cod. transtulimus. Cæterum in vulg. hic lat. est: Pueris autem his dedit scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia.] sicq. in Schol. græc.* ἐν παντὶ τῷ βιβλίῳ. *i. in omni libro, &c. Sed ista ac similia eruditis plenius examinanda, conciliandaq. relinquimus: nobis lectionum varietatem, & in plerisque concordantiam ostendisse sat sit.* B

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

SERMO, IN IONAM PROPHETAM: C

Et, de Pœnitentia Niniuitarum.

Ion. 1. 2. 3. IONAS hebræus, ex mari reuersus, inter incircumcisos prædicat in Niniue, ciuitate superba & insolescenti: quam quidem ingressus Propheta, formidabili sua voce turbatam, & attonitam reddidit. Ciuitasq. gentilium, confestim prædi-
Ion. 1. 3. catione filij Amathi, deterrita est: & velut mare, vndique turbabatur eius voce, qui ex profundo reuerterat. Et cum descendisset in mare, conturbauit illud: & reuersus in ari-
Ion. 2. 3. dam, illam confestim exagitat. Concussum est mare per orationem eius: & D
terra prædicatione ipsius consternata est. Agitatum atque deterritum est mare,
precatione eius: & terra, ob magnam pietatem & misericordiam Dei, obstupuit.
Ibidem. In ventre ceti ingentis orabat: similiter & Niniuitæ, in ciuitate magna. Oratio
* τῆς πτώσεως. Ionam ex ventre ceti liberauit: & deprecatio Niniuen a lapsu * atque ruina præ-
* *al. Niniuita* seruauit. Fugit Ionas a facie Dei: eodem etiam modo * Niniue, a lætitia & oble-
† δικαιοκρισία. ctatione: conclusitq. duos iustum † iudicium; tamquam debitores quosdam: &
protulerunt ei ambo pœnitentiam; vt partes ambæ liberarentur. Ionam intra
* μεταξὺ τῆς ἠπείρου. * continentem conseruat: & a seipso didicit propheta Ionas, æquum esse vt vi-
uant, qui pœnitentiam agunt. formam quippe & exemplum ipsi dedit diuina
† *al. ascendit.* gratia. Ionas pœnitentiam faciens, † reuertitur ex mari, vt ciuitatem * demer-
* βυθισθεῖσαν. sam reduceret. Perturbata est tota ciuitas, sicut & mare, per vocem Ionæ. Ex pro- E
Ion. 2. 3. fundo ascendens iustus Ionas, os suum aperuit: & Niniue audiens, illico tur-
bata est. Iudæus prædicans, magnū ciuitati terrorem incussit, mortem diuulgans
apud auditores suos. Constitutus est prædicator medicus, inter gigantes: & ex
* ἔκλασε. profunditate, velut pueri perterrefacti sunt. Fregit * atque inflexit sua voce corda
* *i. euersum iri dicebat.* Regum: quia illorum vrbem super ipsos * euertebat, vna voce omnem eorum
spem præcidens. nā poculo iracundiæ atque excandescentiæ potabat eam. Audie-
Ion. 3. runt Reges, & humiliati sunt: proiectisq. coronis suis, luxerunt: & pro splendido
amictu,

A amictu, saccis induti sunt. Audierunt seniores multo honore digni: & sua capita cinere contexerunt. Audierunt diuites: & subito thesauros suos * pauperibus aperuerunt. Audierunt creditores: & mox tabulas * ac syngraphas quas habebant, sciderunt, adhuc † ijs præterea largientes. Audierunt debitores: & secum cogitabant, iustum id esse, vt quæ debebant, redderent. nam quisque studebat, quæ salutis suæ essent, curare, & Deum placare. Non erat ibi homo, qui subdola aliqua vafritie vellet quidpiam * lucrari: quoniam omnes vna iusta voluntate atque proposito in animum induxerant, qua ratione animam suam lucrari possent. Vocem Ionæ audientes fures, dominis * spolia quæ abstulerant, restituerunt: & insanorum † more, qui a furibus erant spoliati, ne vllo quidem modo sumebant; sed illis remittebant, & concedebant: se enim quisque iuste

* al. coram pauperibus.
* γραμματεῖα.
† al. debitoribus commodantes.
* γρυπίσαι. al. piscari.
* τὰ σῦλα.
† μαρμαρυγίσαντες.

B dijudicans, humaniter ac benigne in proximum se gerebat. Audientes homicidæ, confitebantur se iudicum rimorem despexisse. Audierunt iudices, & condonarunt: quia in tremenda illa ira, non erat qui iudicaret. nam quilibet benignitatem seminare studebat, vt & ipse indulgentiam ac veniam ex ea metere posset. Audierunt peccatores vocem Ionæ: & suas ipsi actiones confitebantur. Audierunt quoque serui: & ampliorē suis dominis honorem detulerunt. Ad vocem Ionę, opulentæ * ac superbæ fœminæ elationem suam ac fastū in sacco humiliabant. At nostra pœnitentia, si cum Niniuitarum pœnitentia comparetur, velut somnium quoddam est, & tamquam vmbra meridiana. Niniuitæ multas eleemosynas contribuerunt: & nos non cessamus iniuria afficere alios. Niniuitæ, cum honore seruos libertate donabant: vos autem, liberos nolite iniuste in seruitutem

* πλουσίαι, καὶ σοβαραί.
Pœnitentia nostra in comparatione Niniuitarum, nulla.

C redigere. Cum enim Ionas in Niniuen ciuitatem illam magnam est missus, vt eam peccatorum debitis liberaret; non se armis atque hastis, sed * præconio armauit. Medicus erat missus, ad incidenda illorum vulnera: & acribus † atque adstringētibus medicamentis mundare volens morbos, aperiendo ostendebat ipsis * eorum vulnera. Misit Ionam diuina gratia in ciuitatem, non vt illam subuerteret, sed vt curaret. Non dixit ad * eam Ionas: Resipisce. ostendens ægrotantem confugere debere ad medicum. Exclusit eos spei foribus: vt quantitatem ac magnitudinē morbi ipsis declararet. Pulsarunt, veriti suam ipsorum damnationis sententiam; eamq. ieiunijs & orationibus resciderunt, vt quantum pœnitentia valeret, demonstraretur: nam sententiam * ista Dei immutauit, atque dissoluit. Peccatorū ægritudine detinebantur: & sicut ense, formidabili voce sua Ionas per-

Locus in græco mendosus.
* κηρύγματι.
† στυπτικοῖς.
* τὰ αὐτῶν τραύματα.
* al. non dixit ipsis, vel, ad ipsos Ionas: resipiscite.
* al. Sententiā enim, qua illos Deus damnauerat, illa dissoluit.

D suasit ipsis. non quidē vt eos concideret, atque vastaret: verum vt eo viso, a malis, quæ morbos pariūt, desisterent. Medicus erat, qui morbos curaturus aduenerat: nudatūq. ensem suum infirmis exhibuit. Adspexit eum ciuitas instar lictoris cōsistentem, ac gladium iræ tenentem: & statim conturbata est. Ex lecto, ægroti diligenter ac festinanter præ timore ad pœnitentiā currebant: & vox Ionæ, gladij instar, diuturnas putredines, atque incurabilia vlcera incidebat: medicus enim erat, infirmos curans in virga comminationis. Plus quàm * cæteris pharmacis, medici erga ægrotos blanditijs vtuntur: at Ionas multa austeritate ac minis. & populus ille velut ægrotus ex suo fugit lecto: cernebat enim virgā iracundia atque furore plenā, quæ sanabat laborantes morbis concupiscentię singuliq. timore sanabantur. Varia regū opsonia prætermittebātur * atque cessabant; similiterq,

* ὑπὲρ ἄλλων φαρμάκων.
* ἠργηκέναι.

E sumptuosa principū prandia. Quòd si matres tunc suos infantes non lactabant; quis inter ipsos, delicias requireret? Pecora ab aquis cohibebātur: quis igitur inter eos esset, qui vinum omnino biberet? Et si Rex seipsum sacco induebat; quis ex ijs foret; qui splendido se amictu vestiret? Et si meretrices tūnc modestæ, ac continentes cernebantur: quis esset, qui se fornicationi * atque libidini emanciparet; vel etiam nuptui * se traderet? Si dissoluti ac immodesti, metu perculsi, resipiscebant, modestosq. se exhibebant; quis esset inter illos, qui prorsus rideret? Si hilares, tūc cuncti flebant, atque lugebant; cui, obsecro, res ludicræ placerent, iucundæq.

Ion. 3.
* συνουσιαζόμενος.
* ἐγγαμίζων.

* κλέπται ἐδικαιοῦντο.

* al. ex ipsis.

Ciuitas tota, velut corpus vnum.

Tota ciuitas, sicut homo vnus.

iucundæq. viderentur? Si fures* iustitiam colebant; quis auaritiæ indulgeret? A
Et si ciuitas metu concidebat; quis ibi domum conseruaret? Aurum in terram proiectum iacebat, & nemo erat qui furto illud auferret. Aperuerant thesauros, & non erat qui raperet. Cohibebant luxuriosi suos oculos, ne lasciue atque impudice mulierum pulchritudinem conspicerent. Studebant fœminæ suam obscurare venustatem; ne aspicientes, in* ijs aliquod scandalum paterentur. Vnusquisque enim de proximo pariter curando, sollicitus erat: vt omnes saluarentur. Vnusquisque proximum ad preces, & confessiones hortabatur: & effecta est tota ciuitas, velut corpus vnum. Vnusquisque enim obseruabat, ne quis laberetur inter ipsos. Nullus ibi precabatur, vt solus redimeretur: verum vt membra, singuli pro se mutuo deprecabantur. Nam tota ciuitas, sicut homo vnus, erat appellata; vt euersioni & interitui traderetur. Rogabant iusti pro peccatoribus, vt etiam illi saluari secum possent: vicissim autem peccatores ad Deum clamabant, vt iustorum voces exaudiret. Animum tuum diligenter intende carissime, & considera quomodo in tam vehementi pariter degebant planctu: nam infantium eiulatus cum valde esset miserabilis, totam ciuitatem ad fletum ac luctum excitabat. Ploratus filiorum cum lacrymis* ascendens, corda & viscera parentum turbabat. Senes, lamentationibus seipsos* obruebant; euulsisq. sibi canis crinibus, in terram eos proijciebant. Iuuenes autem dum in tantis cernerent lamentis senes positos, amplius suas ipsi voces extollentes, cum eiulatu atque ploratu pariter clamabant: quia concorditer vnico temporis momento moriebantur, sepeliebant & sepeliebantur. Apprehendebant filij matres, & vtrimque trahebant eas, vt ipsos a morte eriperent. Infantes & pueri præ horrenda illa voce, in sinum matrum cum eiulatu sese* condebant. Vesperi & mane dies enumerabant, quibus prædicauerat Ionas; & quot adhuc superessent, vsque ad statutum diem. Eiulabant cum lacrymis, patresq. suos interrogabant: O patres, vestris amantissimis enarrate filijs, quot iā dies transierint; & quot adhuc restent, ex quibus hebræorū hic prædicauit filius: & quænam sit hora, qua nos ad inferos descendamus omnes? & quando lœta atque iucunda olim ciuitas exterminabitur? Quæq. sit illa dies, quando fama perditionis nostræ per vniuersum terrarum orbē diuulgabitur: & videbunt sæuum atque acerbum spectaculū cuncti prætereuntes? Vbi vero ista patres a suis filijs audierunt, amaras super eos lacrymas* compressi eduxerunt, & responsum ijs dare nequiuerunt: quia ora ipsorum dolor obstruxerat, ne filiorum tribulationem augerent, & ante præfinitum tempus morerentur. Cohibebant lacrymas, complectentes * viscera sua, vt carissimos suos consolarentur filios. Verebantur, quod verum erat, patres dicere, quodq. propinquus esset dies, quem Propheta prædixerat. Et quemadmodum Abraham, suum cupiens consolari filium Isaac, inuitus prophetabat: sic quoque Niniuitæ, inuiti vaticinabantur, dum ipsi proprios cōsolari studebant filios. Isaac, quæ * ouis erat rationis compos, sciscitatur de victima irrationali patrem: Pater mi, (inquiens) vbi est victima holocausti? Non mysterium reuelauit Abraham: ne illo tristitia affecto, ipsius donum inquinaretur. Studebat Abraham immolare filium suum: atque vt ex obscuris incertisq. studebat, ita incerta & obscura prædicabat. Nam lingua Abrahæ, plus nouerat quàm cor; manebatq. mens eius otiosa: at lingua vaticinabatur. Os cum soleat a corde addiscere, hic cor edocetur ab ore mysteria futura. Ego & Isaac, dixit Abraham pueris suis, postquam in montem ascenderimus, reuertemur ad vos. Consulto enim Abraham ad pueros dixit: vbi in montem ascenderimus, ad vos reuertemur: nam Abraham, cum putaretur mentiri, prophetauit, non tamen mendax erat: quoniam veritatis patrocinium gerebat. Sic quoque Niniuitæ mentientes, vera loquebantur: mentiri enim se existimantes, prophetas se veritatis præbebant. Nam illacrymantes, suis dicebant filijs: Nolite timere, filij

(Right-margin letters B, C, D, E in the original stand beside the lines beginning "appellata", "renda illa voce", "ora ipsorum", "quàm cor".)

* ἐν δάκρυσι ἀναβαῖνον.

* κατέχωσαν.

* ἀπέδυσαν. al. ὑπέδυσαν, i. sese abdebant, vel condebant.

* συσχεθέντες.

* id est, filios suos.

A SIMILI.

Gen. 22.

* τὸ πρόβατον λογικόν.

Ibidem.

NOTANDVM MYSTERIVM.

Ibid. Gen. 22.

NINIVITARVM COMPARATIO.

mei

A mei cariſſimi; at potius valde confidite: Dominus enim benignus eſt, & miſericors; & nullo modo delere ſuam ipſius vult imaginem. Nam ſi pictor propriam ſuam, quam depingit imaginem, omni cautela atque diligentia ſeruare ſtudet: quanto magis Dominus ſuam ipſe imaginem mente & ratione præditam, a malis & periculis cuſtodiet? Nequaquam ſubuertere atque delere veſtram vult ciuitatem: ſed per minas, ad pœnitentiam vos inuitat. Quoties etiã vos a nobis vt cariſſimi, cæſi eſtis; & minas intentatas noſtis? ex diſciplina autẽ atque correptione, prudentes, & hæredes euaſiſtis; verberũq. dolor gaudio vobis exſtitit. Sic ergo & de hominum amatore Deo cogitate: quippe qui patris inſtar caſtigat, & rurſus miſeretur: virgam ſuam attollit, vt terreat, & in * officio contineat: corripit, & non occidit; imo potius conuertit. Nam ſicut nos patres, viſceribus miſericor-

A MAIORE.

* καὶ σωφρονίσαι.

B diæ vos corripimus, verberum comminatione vos poſſidere cupientes: ita quoque Dominus, qui & ſi corripiat, vt pater; gratia tamen ſua cuncta, nos redimit ac liberat: & dum ſua comminatur virga, caritatem declarat; omnibusq. miſerationum ſuarum theſaurum aperit. Neque enim tantum diligere vos poſſumus: quantum Deus per viſcera miſericordiæ ſuæ, filios hominum amat. Conſolamini vos ipſi filij, & lacrymas * ſiſtite: non corruet ciuitas, ſed ira præteribit. Hæc porro Niniuitæ ad ſuos, loquentes, filios, conſolabantur eos; nec opinantes prophetabant, & quidem prophetæ erant veritatis: nam prophetas, pœnitentia eos effecerat. Talia autem loquentes, a lacrymis non ceſſabant; licetq. conſolationem acciperent, fletibus tamen indulgebant. minarum enim timor ieiunium * augebat, præſcriptoq. die angebat ac cruciabat; ipſi autem precibus ope-

* al. lacrymari deſinite.

* τὴν νηστείαν ἐπέτεινεν.

C ram dabant. Egreſſus eſt Rex, & ſeipſum populo exhibuit: conſternataq. eſt ciuitas, cernens eum ſacco amictum. Vidit etiam Rex totã lugentem ciuitatem, & ab inſpectione eorum, lacrymis oppletus eſt. Lacrymata eſt ciuitas ſuper ſuum Regem, cernens ſuper caput eius terram & cinerem. Plorauit Rex ſuper totam ciuitatem, adſpiciens eam in luctu, ſacco amictam. Omnes pariter flebant, atque lugebant; ita vt etiam lapides eius, ad * lugendum cum ipſis, prouocarent. Quis ſic orauit? Quis ita deprecatus eſt? aut quis ſic coram Deo humiliatus eſt? aut quis ita repente ſuas & manifeſtas & occultas actiones * derexit? Quis tenui, nudaq. voce permotus, cor ſuum ob ſcelera diſrumpere ſtuduit? Quis audito verbo, mox mente concuſſus, ac vulneratus eſt? Quis a miſerabili voce, morte * correptus eſt? Aut quis ante oculos ſuos, amatorem hominum Deum, per pœniten-

* συνθρηνεῖν αὐτοῖς.

* al. exuit?

* θανάτῳ συνεσχέθη;

* al. morti addictus eſt?

D tiam contemplatus eſt? Quis iuſtum vidit extrahentem gladium: & totam ciuitatem clamantem, atque plorantem? Quis tolerare poſſet lugubres ſenum, ac iuuenum voces? Cuncti enim audiebant ſuos impletos eſſe dies, omnesq. vno die deſcenſuros ad inferos, ciuitate ſubuerſa. quando non erit qui mortuos ſepeliat, neque qui ſepeliatur: propterea quod ad omnes * ſententia pertineret. Iuuenes matrimonio iam coniungendi, repente ſuam mortem exſpectabant. Quis ergo ſponſarum eiulatus tuliſſet? nam cum adhuc in nuptiali thalamo, pro oblectamento atque lætitia accumberent, ſubito vnà cum ſponſis ſuis, in mortis caſum atque ruinam, vocatæ ſunt. Quis igitur poterat non lacrymari, ipſum tũc flentẽ Regem adſpiciens; quia repente relicta regia ad inferos eſſet migraturus: & qui viuorum motus rexerat inter eos, iam vna cum eis moriens, in terram eſſet ac

* διὰ τὸ κατὰ πάντων ἐξῆχθαι τὴν ἀπόφασιν.

E cinerem recaſurus? Pro vehiculo, & magno ſuo honore, audiebat ſuam ciuitatem mox ſubuertendã. Pro delicijs ſuis, varijsq. opſonijs, audiebat mortem ſubito deuoraturã ipſum: nam viui vocabantur totius ciuitatis incolæ, vt ad inferos deſcẽderent. Vocabat Rex ſuas copias, ac flebat ſuper illas; atque etiam illæ ſuper eum. cœpitq. illacrymari, ac dicere coram ipſis: Quàm † multis in prælijs, victor fui? atque etiam vos, quoties aduerſus hoſtes ſtrenue decertantes, vbiq. celebrati eſtis? Non eſt amplius conſueti belli tempus, vt egreſſi rurſus vincamus. Multarum nationum, ac populorum victores fuimus: & nunc ab vno Hebræo ſuperari

† εἰς τοσούτους πολέμους.

debe-

* τοῦ ἰατροῦ. debemus? Sola nostra vox Reges exterruit: & iam * miserandi istius vox omnes A
nos perturbat? Nos frequenter quocumque tempore ciuitates depopulati sumus: & in nostra ciuitate nos modo peregrinus superat? Vilissimi hominis voce deterrita est ciuitas nostra Niniue, mater gigantum, formidabilis leæna: ipsa in-
* μάνδρᾳ. quã, in propria caula * atque spelunca vehementer ab hæbræo turbata est. In omnem terrarum orbem infremebat Niniue: & nunc vox Ionæ fremit super ipsam?
† τοῦ κτίσαντος. al. τοῦ κτήσαντος i. qui possedit eã. sed altera lectio melior & certior, hoc loco. Siccine debilitatũ est semen Nembrod strenui gigantis, qui † cõdidit eam? Optimũ consilium Rex dedit copijs suis, sic suadens: ne quæso iam relaxemur; vt non pereamus velut miseri quidam. Nam quando quis tentationem aliquam viriliter sustinet; si non succubuerit, lucrum sibi duplicabit: siue enim viuat, glorificabitur; siue etiam mortem obierit, laudibus celebrabitur. Instar igitur magnanimi ac strenui pugilis, confortemur & viriliter agamus, armisq. muniti fortiter decertemus. Quamuis enim victores non fuerimus, sed tamen fortiter B
mortem oppetierimus; præclarum sane omnibus nomen relinquemus. Notum
† δείσωμεν αὐτοῦ τὴν δικαιοκρισίαν. quippe est nobis rectum Domini iudicium, atque benignitas. Metuamus † eius iustum iudicium, & honorem ipsius * misericordiæ duplicatum deferamus.
* εὐσπλαγχνίᾳ. Quòd si placatum fuerit iudicium; multitudo miserationum ipsius nobiscum erit: nam inter misericordiam & iustitiam, nostra pœnitentia nequaquam infructuosa remanebit. Armaturam nobis ipsi iam iamq. ad nouum imminens bellum paremus. Nolite despicere Ionam: non enim simpliciter ad prædica-
* al. molestiã. tionem eius attendere oportet. In maximam nos sollicitudinem atque * mœstitiam, sua qua prædicat voce, coniecit. Siquidem aspectus eius vilis est, ac minimus: at vox ipsius sonora est, & terrore plena. Coram omnibus vobis interpel- C
* ὡς ἐν χώνῃ: laui eum: vt tamquam * in fornace, illius verba probarentur. Non est territus a nobis, neque commotus: sed neque in verbis quæ protulerat, mutatus est.
* ἐν ἀληθείᾳ καταδέδενται. i. cum veritate erãt colligata. prorsus inquam, non est commutatus: quia veritati * consentiebant. Blanditijs cum ipso egi: sed non persuasi. Terrorem incussi ei: sed non est remissior effectus. Ostendebam ei diuitias: & irrisit me. Exhibebam ipsi gladium: & sub-
† ξίφους γέγονε ξυνεχῶς δώρων ἀλλότριος. sannauit eum. Ensem † neglexit, & munera contempsit: in nullo enim istorum hic remissior euasit. Sunt qui munerum blanditijs flectuntur: alij gladium cernentes, expauescunt: at hunc hæbræum inter assentationes & minas constitu-
* κατ' ἑκάτερον. tum, vtraque * in re inuenio fortem. Vidit hic gladium, & irrisit eum. Auaritiamq. tamquam rem nihili superauit. Omnis sermo ex eius ore fluens, suo acumine verba scindit. Non terrerur omnino austeritate mea. neque oblatis D
* ἀπροσωποληπτεῖ. honoribus, personam * cuiusquam respicit. Cunctas nostras diuitias, vt stercus quod pessundatur, æstimauit. Numquid ergo faciem suam æream reddens, sic ad nos e Hierusalem aduenit? Sermo ipsius factus est nobis loco speculi, in quo Deum habitantem, & malis nostris actionibus comminantem vidimus: in ip-
* δικαιοκρισίαν. so autem, rectã * iustitiam prauis nostris irascentem debitis, aspeximus. Propterea sententia peruenit ad ciuitatem, ex ore Dei contra nos egressa. Quòd si aduentans, pacem prædicasset; suspicari potuissemus, ipsum velut aliquem turpis lu-
* al. προφητεύσῃ. cri cupidum, præclaris scilicet ac faustis, quæ nobis * vaticinaretur, munera a nobis pro mercede suorum sermonum captare. Medicus veritatis ad ægrotantem ingrediens, veritatem prædicat. Chirurgia vtendum, ignisq. acerba esse
* τῶν γομφίων. cauteria adhibenda prædicit. Non veretur molarium * dentium enarrare euulsiones. Non pertimescit ad Regem properare, & ei suos morbos aperire. Non E
veretur vel ipsi austeritatis pharmacum propinare. Quis ergo mendacẽ eum appellet, qui iram prædicat? Si enim mendax esset, etiam verbis adulatorem agere
* ὑπέρκειται. deberet. Superat * atque excellit, vt video, quoscumque medicos: neque tantillum quidem panis vult a nobis porrectum comedere. Si iustus cum sit, Ionas ieiunat: studeamus & nos ieiunare, quoniam peccauimus. Si sanctus cum sit, rogat & obsecrat: serio ac diligẽter etiam nobis, ipsi saccos substernamus. Ieiunat, & orat: ne instar

A ne instar mendacis videatur. fortasse enim idcirco ita contendit, vt ciuitas conuertatur. Nam fidem haberi vult prædicationi, quam ipse palam promulgauit nobis: & nos per eam * oppugnemus ipsum. Non peccauit propheta: sed peccata nos morte mulctant. Neque vero Hebræus nostram subuertit ciuitatem: sed eam nostra delet malitia. Alium quippe inuisibilem habemus inimicum, o amici, cui fortiter resistere par est. Certamina iusti Iob audiuimus, cuius cognita est fortitudo: & sermo tentatioq. eius, instar tubæ victoriam † quæ ad illũ pertinet, toto terrarũ orbe prædicauit. Si ergo sic inimicus aduersus iustos decertat: quid nobis faceret peccatoribus? Ipse est, qui egressus erat, & conuiuij tempore domum super filios Iob euertit, vinum sanguine miscens; & qui eos, vna cum poculis, nemini parcendo, contriuit. Vos in bello Reges vicistis: at precibus

B Sathanam nũc vincere studete. Egrediamur deinceps castra * nostra: & forte cum ipso bellum committamus. Exuite thoraces: & induite saccos. Pharetras abijcite: & ad preces confugite. Relinquite enses: & quærite fidem. Tela confringite: & ieiunium suscipite. Nullius momenti est victoria, qua superiores eramus, cum hostibus pugnantes, ac Regibus terræ. Si hunc vicerimus; maius * quid erit victorijs, ac trophæis, quæ quondam ereximus. Et quemadmodum primus semper ego eram qui in acie consistebam, & me opponebam: ita in hoc quoque primus futurus sum bello. Surgens itaq. Rex, festinanter vestem suam abiecit purpuream, ac sacco se vestiuit. Abiecerunt & illi sua indumenta, saccosq. gestarunt, ac cum eo lugebant. Niniuitæ, qui antea semper splendide vestiti incedebant, tunc velut * Indi apparebant, metu futurorum malorum.

C Rex suis assumptis copijs, egressus, totam lustrauit ciuitatem. Emisit concionatores, qui vbiq. prædicarent, vt vnanimiter pœnitentiam agerent. Relinquat vnusquisque improbitatem suam: vt non lædatur in bello. Rapax, elargiatur. Luxuriosus castum se gerat. iracundus mitem se præbeat. delitijs indulgens, ieiunio se dedat. Nemo iniuriarum memoriam retineat. Nemo quippiam surripiat alienum. Nemo aliquem affligat * ac opprimat: neque vero maledictis incessat. Si remiserimus deinceps conseruis nostris; & Deus nobis dimittet nostras in ipsum offensas. Hæc nostri sit agminis, † prælijq. ratio: & accipiemus victoriã, saluabiturq. ciuitas nostra. Hæc atque alia eiusmodi, in magna ciuitate clamabant * præcones; atque vt cum iumentis ieiunarent. Substitit Rex, instar medici morbos curans. Sanctificauit ieiunio sua * castra: & gloriosum thoracem,

D ieiunij beneficio, suis militibus dedit. Vocans, adduxit omnem suum exercitum ad orationem: & illius adminiculo, scutum † liberationis concessit. Festinauit, vt in ea prædicaret mansuetudinis * pharetram: cuius sagittæ ad cælos perueniunt, & dum mittuntur, vincunt. Exertum adduxit ensem, gaudio perfundens qui tenuit illum. Vbi suum Rex ita armauit exercitum ieiunijs, & orationibus; incepit deinceps multitudinem visitare, viros & mulieres, omnes * vnanimiter. dicebatq. ad illos: Omnes pro nostra iã decertemus salute, viriliter ac fortiter: in suoq. ipse sacco exemplum illis præbebat, vt tota sic armaretur ciuitas. Filius Nemrod strenui gigantis, a ferarum * cæde desistens, prauas affectiones vulnerabat: & pro bestijs, turpia iugulabat peccata. externisq. † feris relictis, internam perimere studebat improbitatem. Pro gloria & honore currus, pedibus per

E vrbem * incedebat: omnesq. ad pœnitentiam studiose impellebat. Accedebat Rex ad vicos ciuitatis: vt ex ipsis peccati sordes ablueret. Humiliter incedebat: & præsidium ipsemet ciuitatis sibi * subiectæ, ne corrueret, fiebat. Videbat ista Ionas, & vehementer obstupuit: cœpitq. admirari alienigenarum filios. Videbat bona Niniuitarum opera, atque virtutes: & illacrymans lugebat super Abrahæ semen in fide iustificatũ, & super semen Iacob, quod fornicatum † erat a Domino. Cernebat incircumcisos corda scindentes, & circumcisos in duritie cordis perseuerantes. Cognoscebat Niniuitarum Rex caussam prædicatæ iræ, ob

eorum

* al. oppugnamus. sed per abiunctiuum hic legendũ.

† al. victoriam illius aduersus hostem inuisibilem, per totum orbẽ prædicauit.

Iob 1.

* q. d. egrediamur deinceps nos e castris nostris contra Satanam, &c.

* al. maius quidã est trophæis per nos aliquãdo erectis, &c.

* ὡς Ἰνδοί.

PRAECONVM VOCES.

* θλιβέτω.

Matth. 6. 18.

† τρόπος τῆς παρατάξεως.

* κήρυκες.

* παρεμβολάς.

† θυρεὸν λυτρώσεως.

* al. proclamaret in ea mansuetudinẽ pro pharetra.

* ὁμοθυμαδόν.

* al omissa ferarum venatione, ac cæde.

† λοιπὸν τοὺς ἔξω θῆρας.

* ἐπέζευε.

* al. ciuitatis. in qua ipse regnabat.

† ἐκπορνεύσαντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

eorum euenisse peccata: præscidit caussam, & mala depulit. Medicus erat, A
sciens morbum ciuitatis: adhibitoq. ieiunij pharmaco, ciuitatem curauit, in sacco & cinere peccatum ex ea profligans. At Ionas, tamquam iudex, pœnas *sibi pendi poscebat: & ieiunium ipsis peccata condonabat. Congregati erant Niniuitæ, modumq. inquirebant placandi Dominum, & effugiendi mortem: cognouerunt q. ieiunium potens esse & efficax, ad sedandam mortis sententiam, & donandam ipsis vitam. Ionas ieiunat, metuens ne forte illius beneficio saluentur, ipseq. mendax reddatur. Sententiam Ionæ, pœnitentia irritam *reddidit: & vt sapientes, cognouerunt Deum benignum & misericordem esse. Videbant Prophetam durum * ac sæuum, benignissimumq. Deum: relictoq. duro, ad misericordem confugerunt. Ionas spem eorũ, comminationibus præcidebat: quam tamen ieiunium augebat, ac vitam promittebat. Vir autem, qui paullo an- B
te, austerum se illis ostenderat, illorum pœnitentia & magna humilitate postea exhilaratus est. Vrbs labefactabatur: sed eam, ipsius eleemosynæ cõfirmabant. Infantes in matrum conseruati sunt vlnis: quia tentationis tempore, ieiunare sunt edocti. Senes in suis clamabant saccis: & vita ipsis prorogata est, quemadmodum etiam Ezechiæ. Et quia in cordis compunctione, adolescentuli lacrymas profuderant; seruauit eos Deus ipsorum coronis. Et quia sponsæ, tristitia circumdatæ erant in thalamis suis; iterum cum gaudio reuersæ sunt. Clamabant quoque animalia, quòd aquam non biberent: eratq. omnium vox horrenda, hominum ac iumentorum. Iudicium *rectum audiebat vocem eorum: & gratia confestim ciuitatem saluauit. Ex quo die Ionas ipsis comminatus erat, assidue ieiunabant, & sine intermissione orabant. Non siccabat * eorum oculus C
pœnitentiæ lacrymam: nec lingua cessauit efflagitare misericordiam. neque auditus aliud audiuit argumentum: semper enim lamentationes audiebantur, & planctus, atque dolores. Non cernebatur ibi quisquam penitus hilaritati, aut risui, vel ludicris rebus deditus: quia omnes, pectus tundendo * plangebant: nam lacrymarum vim quamdam inauditam assidue * profundebant, & misericordiam per pœnitentiam comparabant. Per ieiunium autem, cum puritate continentiam absque impedimento viri simul cum mulieribus acquirebant. Quæ dum diuina cerneret gratia, misericordiæ affectu tacta est; & vitæ rorem, atque commiserationem super eos effudit. Non enim vult mortem peccatoris: sed pœnitentiam, & salutem, amator hominum benignissimus, miserator & misericors semper Dominus, pater, cum filio, & Spiritu sancto. Nam inter iracun- D
dos, reconciliatio & pax orta est. Adolescentes, temperate ac modeste se gerebant. virgines, in castitate degebant. feroces ac temerarij, mites euadebant. Vnus erat aspectus omnium, & vnus amictus. Rex † & seruus, nudis pedibus incedebant. Vnus diuitibus, & pauperibus erat cibus. Vnus ex æquo erat potus, dominis & seruis. Sub vno cuncti pœnitentiæ iugo currebant, vt Dei miserationes acciperent: & in vno simul opificio concorditer operabantur, vt etiã remissionem vnam a Deo referrent. Nam ciuitas, vt arundo a vento agitabatur; & instar passerculi in spinis constituti. Non existimabant mane ipsis apparíturum diem. In faucibus mortis tota tunc constitit ciuitas: & ad portas inferni * iactata pulsauit. Ionas, dies numerabat, & noctes: at Niniuitæ, sua enumerabant peccata. In tugurio Ionas precabatur, vt * vera locutus videretur: & in ciuitate E
orabant Niniuitæ, ne morerentur. Timebat Ionas, inspiciens ipsorum lacrymas: vnde quod ciuitati euenturum erat, animaduertebat. Vmbram * habebat cucurbitæ, quam ipse non plantauerat: at illi, æstu diei exsiccabantur. Tugurium Ionæ, ab imo exaruit: at illis obumbrauit dextera altissimi. Videbat illos instar aquæ contremiscentes, a conspectu Dei. Cernebat pusiones, in ieiunio & cinere ad Dominum vociferantes. Adspiciebat infantes in lacrymas prorumpentes, vitulos † mugientes, & * agnos balantes. Conturbatur viscera matrum, omnesq.

Marginal notes:

* al. rationem ab ijs exigebat.

* κατήργησε.

* σκληρόν. Ludit in ijsdem vocibus, & antithetis.

Esai. 38.

* δικαιοκρισία.

* al. non exsiccabatur eorum oculus lacrymis pœnitẽtia.

* ἐκόπτοντο.

* κατέχεον.

Ezech. 18. 33

† al. & Rex, & seruus: nudis erãt pedibus. q. d. in hoc quippe similes erãt, rex & seruus, quòd neuter calceos tunc gestaret.

* σαλευομένη.

Ion. 4.

* ἀληθεῦσαι.

* σκιὰν τῆς κολοκύνθης.

Ibidem.

† al. vituli & oues boantes.

* al. agnas.

A omnesq. vna voce misericordiam Domini implorantes. Conspiciebat senes lugentes, & ad Deum confugientes: senes vero Israel seditiosos atque dissolutos. Contemplabatur Niniuen valde pœnitentem: & Sion fornicantem, suisq. idolis insanienrem. Respiciens Niniuen, reprehensionem aduersus Hierusalem semper seditiosam * ingeminabat. Vidit meretrices Niniuitas resipiscentes, ac pudicitiam sectantes: filias vero Sion furiose * atque insane scortantes. Vidit mendaces, in Niniue veritatem meditantes: & falsos prophetas, semper in Sion dolo ac fraude plenos. In Niniue palam idola confringebant: & in Hierusalem occulte illa adorabant. Idoneum * experimentum Ionas accepit a gentibus: quia Moysen suscepit Rex idolorum, & vidua Eliam, & alienigenæ Dauidem, quando ipsum persecutus est Saul Rex Israel. Vidit Ionas tamquam Ecclesiam congregatã Niniuen; & vt non * mendax sua efficeretur prædicatio, studebat: Dei autem templum, quod est in Hierusalem, Iudæi speluncam fecerunt latronum. Rex Niniuitarum, suppliciter Dominum obsecrabat: at Ieroboam, coram sculptili vitulo adorabat. Viui, suos deflere solent mortuos: at Niniuitæ, viuos omnes filios suos, & affines plangebant. Ingens atque horribilis illic tunc erat luctus: quia cuncti se viuos putabant in terram descensuros. Quanto enim magis ingeminabantur dies, qui præscripti erant: tanto lacrymæ atque gemitus amplius abundabant, quasi deinceps superstites futuri non essent. Instabat iam dies subuersioni proximus: & ciuitas planctu atque eiulatu repleta erat. Lamentationibus atque doloribus, aggeres terræ resonabant. Lutum ex lacrymarum abundantia fiebat, quas ipsi * fundebant. Excitabant patres coram se filios suos: vt

C simul acerbam cum ipsis mortem lugerent: sponsosq. ac sponsas in medium adducebant. Et quis ex sæuo hoc spectaculo animum retineret? Spectabant patres pulchritudinem filiorum suorum: & præ magna tristitia, offundebantur ipsis tenebræ. putabantq. terræmotum fieri, & exaltarunt voces suas lamentabiles vsque ad cælum. Viri senes, & aniculæ, ad sepulchra abeuntes plorabant: quia qui sepeliret, ipsisq. oculos * clauderet, inter ipsos non erat. Singuli ante oculos, mortem amaram adspiciebant; eiulatusq. emittebant, nescij ad quod genus mortis peruenirent. Dirũpebant corda sua, audientes disrumpi terram. Mutatæ sunt species ac formæ omnium facierum: cum simul * putarent fore, vt terra euerteretur. Rex saccum ferens, grauiter doluit; dum secum cogitaret, postero se die superstitem non futurũ. Omnes cineribus vescebantur, & Deo supplicabant.

D Omnes precatione os suum studiose replebant. Cuncti suos amicos conuocabant: vt eorum satiarentur aspectu, priusquam ad inferos ipsi descenderent. Impleto iam die, consistebant pariter in gradu mortis: apprehensisq. inuicem manibus, se mutuo deplorabant. Aduenit nox vltima, ipsiq. cum planctu differebant, qua hora vox ruinæ eorum audiri deberet. Arbitrabantur vesperi ciuitatem ruituram: superuenit vespera, & plane nihil ciuitas passa est. Existimabant se noctu * funditus perituros: aduenit nox, & non interierunt. Putabant in tenebris se morti tradendos: præterierunt tenebræ, & nihil prorsus sunt perpessi. Censebant mane ciuitatem euertendam: aduenit matutinum tempus, & illorum spem atque exspectationem * expleuit. Qua hora putabant illi se non fore superstites, eadem ipsorum completum est gaudium. Amicis, & cognatis

E omnes gratulabantur; Deumq. glorificabant, qui ipsorum misertus erat. At Ionas a longe stetit, prospiciens, ac metuens ne forte mendax deprehenderetur: & eadem hora, qua ipse id sperabat, ciuitas a morte liberata est. Nam Deus pro infinita sua bonitate, respiciens ipsorum lacrymas, misericordia in eos motus est. Et licet non fuerint mortui: malæ tamen mortis exspectatione, iam antea mortui erant. Et reuera iam mortem aliqui obierant, mortuiq. insepulti remanebãt; Nam timor rerum * grauissimarum, etiam viuentes enecabat: adeo enim emarcescere fecit eos periculorum comminatio, vt velut vmbra viderentur. Hæc

* ἐπανέλαβε.
* ἐμμανῶς.
* ἱκανὴν πεῖραν.
Exod. 2.
3. Reg. 17.
1. Reg. 27.
* al. & ne fallacia sua videretur prædicatio, enitebatur.
2. Reg. 12. & Tob. 1.
* κατέχεον. al. κατέφερον.
* καμμύων.
* ἅμα ἐννοοῦντες pariter cogitantes.
* χανεῖσθαι, absorptum iri.
* ἐπλήρωσεν. Hoc ideo dicit, quia spem aliquã semper habuerant cũ timore coniũctã.
* al. acerbissimarum.

* ἐσεποιοῦ οὐκ ἐλάμβανε. porro Ionas secum* non reputabat: verum quæ ad se pertinerent spectans, omnes A
occidere studebat. Cæterum Deus ipsorum misertus est: & qui metu contabue-
* al. & mortui reuixerunt ciues, qui metu contabuerant. rant, metũ deposuerũt; & mortua* reuixit ciuitas. omnesq. simul gaudio perfusi,
spẽ bonam ceperunt, cernentes iram in misericordiã esse conuersam. In precibus
suis genua flectebant, manus autem extendebant; & Deo gratias agebant, quòd
præter exspectationem ipsos a morte saluasset, & vitam misericorditer donasset.
Ion. 3. 4. Ionas autem cernens se mendacem videri, Niniuitis saluatis, vehementer contri-
status est: at Niniuitæ ipsum obtestari cœperunt, & blanditijs cum eo agere, sic
ipsum alloquentes: Noli contristari; o Iona; sed gaude, quia nouam vitam agi-
mus: per te enim bona inuenimus. per te, vniuersorũ Deum agnouimus. Non es
* κατεστράφη. mentitus, ne timeas: * subuersa enim nostra est malitia, & exaltata fides in ma-
nu tua. reperimus præsidia pœnitentiæ: & ex Domini thesauris ea accepimus. B
Dic nobis, Iona: quid tibi accessisset commodi, si nostra euersa fuisset ciuitas; &
omnes mortẽ obijssemus? aut quid lucratus esses, o propheta: si cuncti in infer-
† al. totus populus. num demersi essemus? Cur animum deijcis: cum nos ex malis sanando curaue-
ris? Tota † hominum multitudo, tibi vt benefactori suo gratias agit: cur ergo
suspiras; quia cum ciuitate non ad interitum, sed ad Dei cognitionem negotia-
ἐπραγματεύσω tus es * ac transegisti? At cur etiam doles de saluatis, per pœnitentiam? Nunc
* ἐστεφάνωσαι. * coronatus es: illudq. quod accidit, te gaudio afficiat. Nam Angelos in excel-
Luc. 15. sis gaudio perfundens, merito ipse super terram in eo gloriari & exultare debes:
* al. sine Interrogat. sic: Magnificetur tua mens amplius in hoc, &c. quia Deus de nobis gaudet in cælis. * Magnificari ne amplius tua mens potuit,
quàm in eo, quòd cuncti cultum atque reuerentiam Deo adscribunt? Consola-
re teipsum, quòd tota ciuitas vna cum Rege, in gaudio te adoret, cernens in- C
fantes a morte liberatos. Quare confirmatus, pro eorum vita precare; rursusq.
conseruatos intuere infantes, ac manus tuas eorum capitibus impone. Benedic
ciuitati præter spem saluatæ: vt memoria tui in ea augeatur. Luctum depelle; &
relicto ieiunio nobiscum gaude, o propheta Dei. Hæc, & his plura cum eo lo-
quebantur, vt importunam eius tristitiam mitigarent. Extra ciuitatem reside-
Ion. 4. bat Ionas: & ad eum tota egressa est ciuitas; videbantq. aspectu formidabili Io-
* δικαζομένους nam consistentem, & in ipsius ore duos * disceptantes audiebant, quomodo scili-
* al. disceptabat cet Ionas cum Deo * quæstionem agebat, & quo pacto ipse ex persona Dei respon-
† δικαζόμενον. al. disceptantem habebat. debat. Spiritus quippe sanctus, quem in ore suo iudicem † caussæ habebat, in
ipso loquebatur. Duas autem in ipso disceptantes ostendit personas, Dei nimi-
rum, & prophetæ. Audiebat totus populus eum patrocinantem sibi super cu- D
Ibidem. curbita, imo pro seipso, ac Domino, & ciuitate eius. Si enim lingua Ionæ duo-
Modus hic loquendi videtur Syriacus. bus inseruiebat: ex ipso profecto duæ distinctæ voces duarum audiebantur per-
sonarum: nam & ipse loquebatur cum Deo, & ipsi Deus vicissim per eius lin-
guam respondebat. O formidabilem patronum. O quomodo ipsius lingua
* al. duorum agebat caussã, Dei nimirum, & suam. * patrocinabatur duobus, Deo scilicet, & sibi ipsi. Veluti chori dispositi, Ni-
niuitæ exaudiebant, quo pacto Ionas sua loquela cũ Deo ageret † ac disputaret:
† ἐντύγχανε. Domine, inquit, cur me vndique in angustum redigis; & cur me prodidisti, ac
mendacem effecisti? Deinde qua paullulum fruebar cucurbita, vt me a malis
protegeret, eam tu arefecisti, æstuq. me exsiccas: ideo mortem expeto; accipe
* ὑπὲρ κολοκύνθης. animam meam: magnum enim super * cucurbita dolorem concepi. At confestim
sanctissimus Spiritus respondebat, & ex ore ipsius condemnabat eum. Lingua E
illius statim impugnabat ipsum, & os redarguebat eum, tamquam Deum iu-
stificans. Audierat enim multitudo populi ex ore Ionæ, quomodo pro ciuitate
ad eum diceret Deus: Si tu, inquit, parcis cucurbitæ, in qua non laborasti, ne-
† al. quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte præteriit. ita Ion. 4. in vulg. que fecisti vt cresceret, quæ sub † matutinum tempus nata similiter exa-
ruit: quanto magis parcam Niniuæ ciuitati meæ. Figuram & vmbram tibi
viuæ ciuitatis præbeo, in cucurbita arefacta. Cucurbita tibi nunc loco magistri
efficitur: ex qua sapientiam & prudentiam addisce: debesq. in vili ac miseranda
cucurbita,

A cucurbitā, quasi per experientiam addiscere; quanta sit vis diuinæ * clementiæ. Tu parcis cucurbitæ: & ego ciuitati. Tugurium tuum sit speculum ciuitatis. Tugurium abiectum quæris: & vrbem funditus † euertis? Vbi rectum tuum iudicium, o Iona? Cur cucurbitam ciuitate potiorem ducis? Super vili cucurbita, commiserationis affectum ostendis: & in ciuitatem, durissimum ac seuerissimum te exhibes? ita ne in oculis tuis magnificata est cucurbita, in cibum congesta edentibus eam? Siccine rem corruptibilem, resipiscentibus Niniuitis prætulisti? & folia maioris æstimas, homine ratione prædito? Hæc cuncta Niniuitæ tamquam vno ex ore audientes, gloriam dederunt Deo, quòd pro ipsis ipsemet caussam ageret, ac disceptaret: Creator cum † creatura, Dominus cum seruo: ipsamq. linguam Ionæ ex aduerso contendentis, iustam ferre sententiam fa-
B ceret. Et præter voluntatē, Ionas victoriam attribuebat ei, quo cum disceptabat: ac iure iustū ipsum censebat iudicem. Deus ob multas miserationes suas, recusabat comminatoriam † suam iterare vocem: vt ciuitas saluaretur: & Ionas summo iure cum Deo agere conabatur, vt ciuitatem euerteret; ne ipse mendax videretur. Gauisus est vniuersus populus, dum ista audirent, & Ionam a Deo superatum esse cernerent. Cognoscentesq. quo pacto ipsum consolaretur Deus, studuerunt maiorem ei deferre honorem: quare & eum inter vlnas suas rapuerunt; ac instar Regis, cum gloria ciuitatem ingressus est, & resedit ibi. Congregatiq.* resipiscentes, adorabant ipsum: ac munera cum decimis suis offerebant ei, & quæcumque inter tribulationes destinauerant. Aperuit Rex thesauros, qui † erant apud ipsum; obtulitq. ipsi dona valde honorifica. Vno omnium
C ore, laudibus celebratus est Ionas; ingressusq. in curru regio consedit. In mari, ipsum portabat cetus: & in * continenti, currus regius. In mari, cetus Ionam coarguebat: & in terra, eum ciuitas magnificabat. In mari, pisces * venabantur ac captabant ipsum: & dum ipse subuersionem moliretur † principibus; Rex Niniue legatos emittebat, qui vbique apparerent ei. Deus cetum deducebat, quo pergeret: & Rex prophetæ viam commonstrabat, obuiamq. ei cum honore ascendebat. Principes vna cum Rege perterriti, obuiam processerunt ei, ob timorem ex prædicatione ipsius conceptum. Omnis † ciuitas conscia eorum quæ in Niniue gesta erant, sibi ab ipso metuebat, ne forte ab eo subuerteretur. Quādo autem iā ipse finibus appropinquauit Hierusalem, cōmonebat eos qui cum ipso venerant, vt in Niniuen redirent: verebatur enim, ne forte illuc ingressi, gentilitatē
D cernerent, & magnam impietatem; & qui iam resipuerant, & colebant Deum, iterum ex ipsis discerent idolis sacrificare. metuebat quoque ne vulnus ab eo curatum atque sanatum, iterum renouaretur. Admisit * beneficium, ostenditq. gratum sibi fuisse, quòd eousque eum prosecuti essent: osculo atque complexu salutauit eos de more, & benedixit ipsis. Consilium dedit, vt reuerterentur: & non obediebant ei; sed dicebant: ne nos persequaris, o propheta. Tecum, sine vt ingrediamur in terram Israel: vt illius conspiciamus virtutes ac regulas, actiones bonas, & rectas viuendi formas, sermones, & mores. Ingressiq. cernamus terram, in qua prorsus gentilitas non viget: sed fides, & rectitudo, ac veritas. Permitte nos bonam contemplari radicem, ex qua tu prodijsti, † surculus hebræus. Loco mercedis, pro qua in itinere laborabamus, indulge nobis vt te-
E cum isthuc queamus ire. Quæ dum ipsi dicerent, Ionas caput in terram inclinabat: nam valde eum pudebat filiorū Israel, ptopter eorum impietatem atque maliciā. Et hoc longe peius ac grauis ei erat, cucurbita arefacta: quando animæ suæ mortem exposcebat. Cœpit autem Ionas occasiones quærere, & allegare hominibus illis prætextus * rerum quæ non sunt. Nunc in terra nostra, inquit, magnum celebratur festum, & non licet alienigenis, illuc ingredi. Et licet fideles sitis; non tamen introire poteritis ad magnum festum Dei, cum sitis incircumcisi: propterea in pace, & gaudio reuertimini in patriam vestram, ad eum

* al. miserationum Dei.
† ἐκριζοῖς;
† Sententia est aperta. Deum cum Iona pro Niniuitis disceptasse. Appellat autem Ionam creaturam, & seruū hic, &c.
† τῆς ἀπειλῆς ἀνακαλέσασθαι φωνήν.
μετανοήσαντες * al. qui iā resipuerant.
† τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς.
* ἐπὶ τῆς ἠπείρου.
* ἐθήρευον.
† al. & dū ipse subuersionē moliretur: principes & Rex legatos miserūt, qui, &c.
† f. omnes ciuitates, ad quas nescij eorum deuenerat, quæ in Niniue gesta erāt, eum horrore ipsum verebantur, ne forte ipsas euerteret, &c.
* ἐδέξατο τὴν χάριν.
f. ἐδέξατο χάριν .i. gratias egit, scilic. ijs qui cū ipso venerant, &c.
† ῥάδαμνος ὁ ἑβραῖος.
Ion. 4.
* προφάσεις τὰς μὴ οὔσας.

qui misit vos: & quando festum Dei præterierit, si volueritis, huc redite. Propter quæ verba, vehementer contristati sunt, plorantesq. * amplectebantur ipsum: & deinde magno animi dolore reuertebantur, auditis prophetæ Ionæ verbis. Post prophetæ vero discessum ab ipsis, conspiciebant dum * adhuc ibi essent, montem excelsum valde; cogitabantq. conscendere illum, vt saltem e longinquo terram desideratam prospicerent. Ad cuius montis verticem dum peruenissent, vniuersam terram conspexerunt: & obstupefacti sunt, animoq. valde consternati, cum illos dæmonibus sacrificantes cernerent, & sub nemore libamina, ac sub * collibus idola, ante ianuas simulacra; & eos, qui ingrediebantur, reuerentiam ijs exhibentes. Alius idolum adorabat, alius vitulum sacrificabat, alius rursus dæmonibus libamina offerebat. Quid multa? omnem quippe * imposturam ac fraudulentiam sathanicam ibi contemplabantur. Quamobrē & inceperunt dicere: Numquid somnium est, quod conspicimus? Hierusalem ne terram cernimus, an Sodomorum? Hoccine est semen Abrahæ? an dæmones forte suis nos præstigijs fascinant, atque illudunt? Numquid * superstitiones patriæ nostræ diffugerunt, & hic domicilium suum sumpserunt? Idola ibi diligenter ac serio confregimus: sed numquid huc venerunt, & sedem firmarunt? Non solum autem illa, verum etiam quæ vsquam alibi sunt, hic reperiuntur idola; & plurima, quæ nos in nostra ciuitate non habebamus: quippe in qua serpentem adorare non licebat; at hi serpentem adorant. In patria nostra, mactabamus animalia: at isti filias suas, & filios iugulant. Populus, qui legem Dei per Moysen acceperat, idololatriam committit? Surgentes, profugiamus a populo illo pessimo: vt non absorbeamur in operibus eorum. Nam pro Ninine, quæ non est subuersa, fortasse Israel subuertendus erit. His vero dictis, timore perculsi, in suam reuersi sunt patriam, glorificantes Deum. Et * primum quidem, qui pœnitentiam egerunt per prædicationem Ionæ, saluati sunt: at † postea qui venerunt, & peiora primis effecerunt, simul funditus perierunt, vt ait propheta Hieremias. Quare & nos, Deum laudibus celebremus: qui nobis, per Niniuitas, figuram & arrhabonem præbuit. nam sicut eos liberauit per Ionam: ita & gentes per vnigenitum filium suum saluat; deletq. * populum, ficum infructuosam, impedientem † gentes, ne fructibus pœnitentiæ saluētur, in Christo IESV Domino nostro: Cui est gloria, & potentia, atque imperium, in infinita secula seculorum. AMEN.

A B C D

* al. complexu salutabāt ipsū.
* ἔτι ὄντες αὐτοῖς.
* βουνοῖς.
* al. incantationem.
* σεβάσματα.
* καὶ τὸ μὲν πρῶτον. † ὕστερον δέ.
Hier. 7. 16.
* καταργεῖ. † τὸν κωλύσαντα τὰ ἔθνη.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

De Iona Propheta scribit quoque Iosephus, antiquitat. lib. 9. cap. 11. nec non Epiphanius de vit. & interit. prophetar. cap. 16. & S. Ioannes Chrysostomus in Homilia de Iona propheta, quæ habetur circa finem primi Tomi Operum eiusd. incipitque: Factum est verbum Domini ad Ionam, dicens: Surge, & vade in Niniuen ciuitatem magnam, &c. ac Homil. 1. de pœnitentia apud eumd. tomo 5. vbi de Iona, eiusq. prædicatione, & Niniuitarum pœnitentia agitur; multaq. cū illa primi Tomi in Ionam homilia iam citata, similia, ac in haud paucis eadem, licet verbis commutatis adferuntur. De quo, & in Homil. 5. ad popul. antiochen. quæ est exhortatoria ad populum, de fortiter ac generose perferendis imminentibus minis: continetq. multa exempla eorum, quæ acciderunt Iob, & Niniuitis, &c. Duplex quoque græcè εἰς τὸν Ἰωνᾶν προφήτην .i. in Ionam prophetam, inter Opera S. Basilij Episcopi Seleuciæ, reperitur Sermo: quorum uterq. (nondum hucusque, de quo constet, impressus) habetur Romæ in Volum. græco MS. Card. Sirleti, nunc Ascanij Card. Golumn. n. ξζ. De quo, & S. Fulgentius Sermonem habuit, qui incipit: Cum Ionas mitteretur Niniuitis interitum prædicare, mox ei improba vanitas fugæ ingessit consilium, &c. Quin & de eodem, eiusq. sepultura apud Diospolim, agit S. Hieronymus ad Chromat. in proœm. super Ionam. De quo, & Isidorum vide, cap. 45. & Dorotheum, cap. 6. ac Zenonem Episcopum Veronen. in Serm. 38. lib. 2. Sermonum eiusdem: nec non ipsum Ephræm alibi, ac præsertim in longissimo Sermone, aut potius tractatu de Pœnitentia, qui supra habetur hoc eod. 3. tom. incipitque: Pœnitentia fertilis est fructus, quia omni ex parte præclarū E

Deo

A Deo opus affert, *&c.*] *vbi inter alia de Iona, & Niniuitarum pœnitentia pluribus agitur. De quibus denique etiam inuenies in Concilio œcumenico Tridentino, vbi de Contritione, prima parte Pœnitentiæ agitur, in hæc verba:* Hoc timore vtiliter concussi Niniuitæ, ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt, *&c. vt est ibi in Seß. 14. cap. 4. consonatq. capitul. quamobrem. de pœnitent. distinct. 1. vbi de Niniuitarum pœnitentia quoque agitur.*

Constitutus est prædicator medicus inter gigantes: & ipsi velut pueri perterrefacti sunt, *&c.*] *Vult dicere Auctor quòd Ionas sua prædicatione medicus fuerit inter gigantes, id est, inter gentiles ac barbaros, hominesq. agrestes atque terribiles, quales in magna atque superba ciuitate Niniue erant; & ipsi ad eius vocis prædicationem, puerorum instar vehementer deterriti sint, &c. Quomodo autem ipse inter Niniuitas egerit medicum, non multo hic postea ostendit, vbi ait:* Medicus erat missus, ad incidenda illorum vulnera; & στυπτικοῖς, id est, acribus atque astringentibus medicamentis mundare volens morbos, aperiendo ostendebat ipsis eorum vulnera.

B Misit enim Ionam diuina gratia in ciuitatem, non vt illam subuerteret, sed curaret, *&c.*] *De varijs porro medicinis, quibus in eorum curatione vsus est, plura deinceps habes in sequentibus.*

Et effecta est tota ciuitas velut corpus vnum, *&c.*] *Quia vnusquisque ad prædicationem Ionæ in Niniue, non de se solum saluando, sed etiam de proximo pariter curando sollicitus erat, vt omnes saluarentur; hinc dicit effectam esse totam ciuitatem velut corpus vnum. Nullus enim inter eos (vt postea subdit) precabatur vt solus saluaretur: verum vt membra inter se, pro se mutuo deprecabantur. Rogabant quippe iusti pro peccatoribus, vt etiam illi secum saluarentur: & vicissim peccatores ad Deum clamabant, vt iustorum voces exaudiret, &c. Quare etiam postea ait,* quòd tota ciuitas, sicut homo vnus, fuerit appellata, *& maxime per prophetam Ion. cap. 3. vbi dicit:* adhuc quadraginta (*& al.* tres) dies, & Niniue subuertetur, *&c.*] *Propter vnanimitatem igitur, & commune desiderium omnium saluari cupientium, mutuamq. inter se salutem curantium, asserere hic videtur Auctor, quòd effecta sit tota ciuitas Niniue, velut corpus vnum; totaq. ciuitas, sicut homo vnus,*

C *fuerit* ἐκλήθη, *id est, vocata siue appellata, &c.*] *In quam sententiam, plura vide apud Chrysostomum in homil. de Iona propheta, post med. tom. 1. ac homil. 1. de Pœnitentia, tom. 5.*

Siccine debilitatum est semen Nembrod strenui gigantis, qui condidit eam? *&c.*] *Alia lectio habet:* Siccine elanguit semen Nembrod fortissimi gigantis, qui possedit eam, *&c.*] *Est enim ibi (*κτήσαντος*, id est, qui possedit) pro (*κτίσαντος*, id est, qui condidit siue fabricauit eam, scilic. Niniuen, &c.) quam lectionem tamquam veriorem ac meliorem, in textum hic inseruimus. Fuit vero hic Nembroth, filius Chus, ac nepos Cham, pronepos autem Noe, primus gigantum post diluuium super terram, (vt est Gen. 10. iuxta 70.) qui, sicut in homil. 29. in Genes. ait Chrysostomus, auũ suum Cham imitatus, & abusus naturæ priuilegijs, alium seruitutis modum adinuenit, & princeps atque rex fieri tentauit. Rex autem nondum erat, cum nondum essent subditi. Vbi vide (inquit Chrysostomus) habendi auiditatem, quid faciat? vide corporis robur non manens intra suos limites, & gloriæ appetentem naturam. neque enim vt defenderet illos, imperare studebat: sed & ciuitates ædificabat, vt imperaret bellatoribus, &c. Quòd porro hic Niniuen condidisse dicatur, explicatione ac conciliatione opus habere videtur, præsertim cum in sacra historia Genes. cap. 10. expresse habeatur, quòd Assur*

D *ædificauerit Niniuen: & S. Augustinus in lib. de ciuit. Dei, Niniuen affirmet a Nino constructam, ac dictam fuisse. Adhæc ergo quod attinet, pro conciliatione sententiarum, dicimus primo ad saluandam hic mentem Auctoris, quòd Nembrod, siue Nebrod (vt græce hoc loco, & apud 70. legitur) libidine dominandi condiderit, id est, inter alias ciuitates quas moliebatur condere, iam inceperat Niniuen: cuius postea Assur ædificationem non solum promouit, sed & perfecit, vt vel ideo haud immerito ipse eam in sacra Genesis historia ædificasse legatur: quam quia Ninus Beli filius, & nepos ipsius Nembrod posterius amplificasse fertur, etiam eam extruxisse secundum S. Augustinum, nomenq. illi imposuisse perhibetur. Atque isti cum ex semine quoque Nebrod seu Nembrod prodierint, recte etiam secundum nostrum hic Auctorem, censeri atque intelligi potest, Nembrod in semine, vel seminibus suis, id est, in posteris condidisse Niniuen, &c. In quam sententiam, legi quoque haud incommode hic al. posset:* Siccine infirmatum est semen Nembrod, quod (*scilic.* semen) condidit eam? *pro (qui, videlic.* Nembrod) condidit eam, *&c.*] *Quæ coniectura si eruditis placuerit, & mihi satisfactum in ea adinuenienda putabo. Plura autem de magnæ illius ciuitatis conditore qui voluerit, legat S. Augustinum*

E *lib. 15. de ciuit. Dei, ac alibi. & S. Hieronymum in quæstionibus, seu tradit. hebraic. super Genesim. nec non S. Chrysost. homilia ante citata 29. in caput Gen. 10. non longe a fine, aliosq. in Genesim Scriptores.*

Postea vbi habetur: Nam fidem haberi vult prædicationi, quam ipse palam promulgauit nobis; & nos per eam oppugnemus ipsum, *&c.*] *alia lectio hoc loco pro (*πολεμήσωμεν*, id est, oppugnemus) habet* πολεμοῦμεν*, id est, oppugnamus. Sed in coniunctiuo hic potius legendũ,* πολεμήσωμεν *.i. oppugnemus. Est enim optima sententia; per fidem oppugnemus prophetam. nam si ei vaticinanti credentes, resipiscamus; vaticinium abrogabimus: ignoscet enim Deus, atque ita non euertetur ciuitas, &c.*

Surgens itaque Rex, festinãter vestem suam abiecit purpuream, ac sacco se vestiuit: abie- A
cerunt & illi sua indumenta, saccosq. gestarunt, ac cum illo lugebant, &c.] *Concordant hæc de Regis & populi Niniuitarum pœnitentia, saccorumq. pro vestibus assumptione, cum ipsa Ionæ prophetia, vbi cap. 3. legimus, quòd Niniuitæ ad Ionæ prædicationem vestiti sint saccis, a maiore vsque ad minorem: quòdq. ipse Rex surrexerit e solio suo, & abiectis a se vestibus suis, indutus sit sacco, &c. De quo, pluribus hic postea Auctor, & S. Basilius magnus, qui pulchre in eamdem sententiam alibi sic scribit:* Rex ipse Niuiuitarum, splendorem ac gloriam suam in pudorem transmutauit; purpura enim, & corona, ac sceptro depositis, sacco se induit, & puluere caput suum conspersit, thronoq. alto ac sublimi relicto, humiliter in terram se abiecit, ac humi consedit: proprijsq. ac regijs dimissis delicijs, vna cum populo lacrymas profudit, tamquam vnus e multis effectus, dum communem omnium Dominum iratum conspexit, &c.] *ita post alia Basilius in homil. 8. quæ est in Diuites auaros, super illa verba Scripturæ:* In fame & squalore: *quando post siccitatem, Cæsareæ fames inualuit. cuius initium est:* Leo rugiet, & quis non timebit? &c.] *ac in eiusdẽ Oratione 4. de Pœnitẽtia, quæ incipit:* Duplici timore, tui caussa afficior, &c. B
reperiturq. inter posterius adiectas, vbi eadem repetuntur. De quibus, & Chrysostomum videre licebit in homil. superius allegata, De Iona propheta, in fine Tomi primi, & homil. 1. de Pœnitentia, tom. 5.

Niniuitæ, qui antea splendide vestiti incedebant, metu futurorum malorum velut Indi apparebant, &c.] *Dicit Niniuitas velut Indos apparuisse: nam sicut Indi fere colore sunt squalido, fusco, ac subcinericio: ita & tunc Niniuitæ pœnitentiam agentes, abiecto splendido suo vestitu, pallido sacco ac cinericio sunt vsi, & præ timore imminentium malorum valde in facie mutati sunt, factiq. velut mortui, &c. Vnumq. fuisse aspectum tunc omnium, eumdemq. amictum, Auctor posterius ostendit, vbi etiam dicit, quòd Rex & seruus tum nudis incedebant pedibus. siue vt alia ad verbum habet lectio, & Rex & seruus discalceati erant. q. d. in hoc similes tunc erant Rex & seruus, quòd vterque in signum pœnitentiæ discalceatus, nudisq. pedibus eo tempore incederet, &c.*

Si tu o Iona, parcis cucurbitæ, in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret, quæ sub
matutinum tempus nata similiter exaruit: quanto magis ego parcam Niniuæ? &c.] *Argu-* C
mentum fit a minore ad maius: & sumitur ex Ionæ prophetia cap. 4. ubi in uulg. est: Et dixit Dominus ad Ionam: Tu doles super hæderam in qua non laborasti, neque fecisti vt cresceret, quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt: Et ego non parcam Niniuæ ciuitati magnæ, &c.] *at in edit. 70. paullo aliter ad uerbum magis sic:* Et dixit Dominus: Tu pepercisti super cucurbita, pro qua non laborasti super eam, neque nutristi eam, quæ nata est sub noctem, & sub noctem perijt: Ego autem non parcam super Niniue ciuitate magna, &c.] *ubi inter alia, illud (ἣ ἐγενήθη ὑπὸ νύκτα, καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώλετο. i. quæ sub noctem nata est, & sub noctem perijt) ut est apud 70. hic aliter apud Auctorem sic legitur: ἥτις ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν φυεῖσα, ὁμοίως ἐξηράνθη.* *id est,* quæ sub matutinum nata, similiter exaruit, &c. *hoc, ut puto, sensu: quæ uix nata noctu, mane deinde exaruit, &c.] Cæterum non mirandũ, si quid aliquando S. Ephræm mutet, aliterq. subinde legat, cum & alibi sæpe, vt etiam hoc Sermone, vel ex instituto non tam uerba citare, quàm potius sensum reddere, & amplam paraphrasin efficere uideatur: sicut & tota hæc eius in Ionam Oratio, nihil aliud quàm longa quædam totius prophetiæ Ionæ Paraphrasis esse cernitur.*

Et primum quidem, qui pœnitentiam egerunt per prædicationem Ionæ, saluati sunt: at D
postea qui venerũt, & peiora primis fecerunt, simul funditus perierunt, &c.] *Suffragari plane his uidẽtur, quæ S. Hieron. in Prologo suo super Ionam prophet. adducit in hæc uerba:* Scio quæ locutus est Ionas propheta de Niniue, quoniam subuertetur. Et reuera, quantum ad historias tã Hebræas quàm græcas pertinet, & maxime Herodotum, legimus Niniuen regnante apud Hebræos Iosia, & Astyage rege Medorum, fuisse subuersam. Ex quo intelligimus, primo tempore ad Ionæ prædicationem acta pœnitentia, Niniuitas fuisse veniam consecutos; postea vero in pristinis vitijs perseuerantes, Dei in se prouocasse sententiam, &c.] *ita Hieronymus in Proœmio suo super explanationem Ionæ prophetæ, ad Cromatium Episcop. Colligiturq. illud ipsum haud obscure etiam ex libro Tobiæ, cap. 14. vbi in edit. 70. sic habetur: Magnopere autem senuit Tobias: & vocauit filium suum, & filias eius; & dixit ei: Fili, accipe filios tuos: ecce senui, & ad exeundum e uita sum. Abi in Mediam fili, quoniam credidi, quæcumque locutus est Ionas propheta de Niniue, quia subuertetur: in Media autem erit pax magis, usque ad tempus, &c.] idemq. ingeminat ibidem paullo postea, ubi dicit: [Et nunc fili, disce de a Niniue: quoniam omnino erunt, quæ lo-* E
cutus est propheta Ionas. Tu autem serua legem, & præcepta, & esto amator misericordiæ, & iustus; ut tibi bene sit. Et sepeli me honeste, & matrem tuã mecum, & non ultra maneatis in Niniue, &c.] paucisq. interiectis ibidẽ, ubi postea ait: [Discessit autem Tobias cum uxore sua, & filijs suis in Ecbatana. Et senuit honorifice. & mortuus est annorũ centum uiginti septem in Ecbatanis Mediæ. Et audiuit, priusquã ipse moreretur, perditionem Niniues, &c.] quò etiam uerisimile est hic Auctorem nostrum respexisse, dum dicit eos, qui primũ per prædicationem Ionæ pœnitentiam egerunt, saluatos esse; at qui postea uenerunt, & peiora primis fecerunt, simul funditus perijsse, &c.

EIVS-

A S. PATRIS EPHRAEM SYRI, IN MARGARITAM PRETIOSAM.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

AMO & exosculor tuum Euangelium Domine, quia me esurientem nutrit: & desidero sermones tuos; quia dum sitio, fontis instar mihi fiunt. Nam quoscumque volo, ad tua
B fercula conuoco; pluraq. * relinquimus, quàm inuenimus. Cum multis comedo, & solus inuenior. Bibo cum multitudine, & soli mihi † tuam propinas gratiam. Quid igitur tibi retribuam; nisi meipsum in consensionẽ atque concordiam? Et hoc quidem volo, sed nequeo: nam Adam pater meus, debitum * naturæ a me repetit. conor, & ipse me impedio: quia solutionẽ quæstionis, quæ in me est, non habeo. Alijs, quæ naturæ sunt, recenseo: & ipse me prauis perturbationibus impedio. Video voluntatis * institutum, & me errare: at non animaduerto. In aliorũ vero reprehensionibus, me ipsum accuso. Sed quid? tacebo ne; vt non condemner? Et qua ratione meum erga te studium, & amorem ostendam? Loquar igitur, nec desistam. Malo enim meipsum damnari, * modo
C tuus minister efficiar. Malo etiam mori: & vt tu glorificeris. Noui quòd haud quaquam condemnabor, abstinens a reprehensionibus in eos qui peccant: at non desino id facere, vt te insontem, nullaq. peccati labe pollutum, demonstrem. Cognoscant gentiles, amoris vim atque potentiam; & Iudæi, amicitiæ intelligant affectionem: quia absq. igne, & gladio, alijsq. tormentis, mortem pro te eligo. fortasse hac credent * occasione, quia propter te fero mortem visibilem, atque sensibilem. Sed forte dico, & non facio: vereor enim, ne, te absente, vincar a natura. At mihi saltem persuade, quia laborantem me adiuuas: & gentes in sententiam meam adducam, a quibus supplicium tolero. Certiorem me fac, quòd mei patientis miserearis: & iam nunc * profiteor. Iam exuo me, ad luctandum cum lictoribus & satellitibus idolorum. Iam enim gen-
D tilium tuba volentes ad bellum euocat, gentilitatisq. tandem discursirationem compellat; ac minæ ab * occidentalibus, supplicium in nos retorquent. Pertimesco, quia peccatores odisti: at rursus gaudio perfundor, quòd pro ipsis sis mortuus. Timore perculsus sum, quia homines sensuales atque carnales abominaris: at solatio mihi est, quòd naturæ nostræ * fragilitatem noueris. Nosti vt conditor, quod creasti; & vt Iudex, exploratum habes quod condemnes: ac vt incarnatus, nosti quod cogitasti. Tu enim eam mihi immaculatam dedisti: verum pater meus Adam, multis hanc sordibus contaminatam, debilitatamq. reddidit: & nunc ego inuitus † oblique feror. Naturæ corruptionem ipse admiscuit: & ecce ego cum tempestate * depugno, periculumq. subeo. Miserere igitur mei, vt creator; & ignosce mihi, vt iudex. Compatere infirmitati meæ,
E quippe * qui homo factus es. & ne me repellas, o Domine, propter vitia atq; perniciosas affectiones meas: sed impetũ † voluntatis considera. neque ob sordes me auerseris: at operum sedulitatem intuere. Et licet me ex parte ob cogitationum turpitudinem auersatus fueris: verum in planctus meos respice, & in conscientiæ * compunctionem. Habeo propositum: at nescio, an etiam vires. Quod habeo, prompte elargior: & si ipse necessaria dare velis indigenti; mentem meam conspicis, quodq. sim pauper, a dracone spoliatus. Imbecillus sum præ corruptione: &

* al. relinquo, quàm inueneram.
† f. ex fonte tua propinas gratia
* al. debiti natura me admonet.
* τὴν προαίρεσιν
* al. & solùm effici tuum ministrum.
* al. ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως .i. hoc argumento
* ἀπογράφομαι. Græca hæc demendo suspecta.
* ἐκ δυσμῶν.
τὴν προπέτειαν .i. fragilitatẽ, ac propensionẽ. ad malũ scilic.
† ἄκων πεπλαγιάζομαι. θαλασσομαχῶ
* ὡς ἐνανθρωπήσας.
† τὴν ὁρμὴν τῆς προαιρέσεως.
* Hoc ideo dicit, quia is dicitur cõpũgi, qui sua peccata in conscientia dãnat.

* ἰδιώτης. ne: & quamuis edoctus sim, tamen sum rudis * & inscius. nam a peccato in errorem impulsus, gratiam perdidi: & ob id, in inopiam ac mendicitatem incidi. Perdidi donum tuum: & ideo perfectam prudentiam, animiq. sensum non habeo. A
* συνομιλίαν. Perdidi * consuetudinem tuam: & idcirco, quo vadam ignoro. Nihil ergò
* πένομαι ἰσχυρῶς. habeo: & si quid habeo, tu mihi illud dedisti. natus inops, extrema * inopia laboro. Quòd si diues euasero; tuum est totum istud munus, & quidem nunc, & omni tempore tuum erit: solumq. gratiam tuam deposco, confitens quòd per te
* ἐκεχειρίσομαι. * seruabor, si quidem seruabor. Noui quemdam diuitem in Scriptura: verum
Matth. 13. prudens cum esset, & te nosset, pauperem seipsum diues ille appellauit. Pau-
κατεγράψατο. pertatem ille sibi * adscripsit, potentiam bonitatis tuæ respiciens, & quid ego dicam; aut quid cogitabo? Nostis autem & vos hunc hominem: nam parabolam
† al. eam parabolam de illo. Euangelium vobis exposuit. † illius, vobis Euangelium enarrauit. Dixitq. propter ipsum: quia omnis Sanctorum labor, propter hominem susceptus est. Ait autem sic: Diues quidam thesaurum in agro absconditum sciens, vendidit omnia quæ habebat, & emit B
Matth. 13. agrum illum. Aliusq. idem ob Margaritam pretiosam faciebat: quare vtriusque diuersitatem nosse, & cuiusque vim soluere atque interpretari oportet: nam duo
* al. interpretationis. ista vnum sunt. Continet autem breuem * solutionis sermonem, margaritæ sententia, ideoq. illam cum primis exponamus. Margarita igitur pretiosa e

MARGARITAE PRETIOSAE DESCRIPTIO.

mari est, magnæ autem æstimationis, eo quòd inuentu difficilis sit: non tamen cibum præbet, sed gloriam; neque potus oblectamentum affert, sed claritatem nominis. Multæ quidem pecuniæ, pondus efficiunt: at illa, grauitatem suble-
* σύντομος. uat. Parua cum sit, magna potest; & ad portandū * facilis est, facileq. in † suum
† εὐμετάθετος. statum restituitur: facile absconditur, sed difficile inuenitur. Sic quoque est de C
* al. de diuino verbo, quod breuiter & aperte magnam in se efficaciam complectitur. cælesti regno: sic etiam de * Deo verbo, quod paucis & perspicue magnam in se vim continet. Non proponitur ad manducandum: neque enim ad tempus dumtaxat durat. Sed nec pauperibus est eius vsus: verum eorum, qui in cognitione atque scientia diuites euaserunt, illius est perceptio. nullus quippe virtutis inops,

A SIMILI.

illo potiri potest: sed perfectorum in rectefactis, est illius possessio. Reperiuntur sæpe gradus in loco excelso, per quos ad supremitatem quis conscendit: & in Euangelio similiter, eorum qui ad Deum accedunt, differentiæ sunt. Et siquidem paupertate semper graueris; semper tibi panis, pro consolatione paupertatis erit. Si autem infirmus sis; holusculo te † reficit: quod etiam, ex iecinore, &
† scilic. sacra Scriptura, siue Euangelium. ictero morbo laborantibus, vt vinum adhibetur: alijs loco piscis proponitur; alijs frumentum, aliquibus falx putatoria, quibusdam etiam securis & ensis ef-
* εἰς χειραγωγίαν. ficitur. alijs, ad * pellendum otium, flagella profert ex funiculis; panesq. hor- D
* χυδαιοτέροις. deaceos * rusticioribus apponit: virgis inertes castigat, & baculis fatigat atque exercet. Hæc, & his similia pro gradibus habet Euangelium. Sunt autem ista in parabolis dicta. Diuites quippe nouit virtutibus locupletatos: pauperes quoque imbecilles, ac virtutum inopia laborantes. Quemadmodum ergo sanos & integros eos cognoscit, qui in fide valent: ita & imbecilles, eos qui pietate ac religione imperfecti sunt. Gladio multos perimit, ab idolis rescindens, & po-
† al. Cernit per illud occulte inferri ignem, &c. puli impietatem auertens. † Cernis per illud in occulto: infert ignem ac lumen, vt quod occulitur, in lucem proferat; & quod contra scientiam offertur, absu-
* ἐπινεμομένους. mat. Cauterium adhibet ijs, quibus lœthali morbo * depascuntur membra; separatq. a communitate Ecclesiæ, perniciosas affectiones. Inter ægrotantes, est E
* βραβευτής. medicus; & inter simpliciores, pastor inuenitur: inter athletas, arbiter est ac * præmiorū distributor; & inter aduersarios, iudex incorruptus: inter iniustos, vindex inuictus; & inter afflictos, pauperum curator, & viduarū prouisor efficitur. aduersus tyrannos, rex est: & ad humiles, tāquam frater accedit. peregrinis, vt familiaribus occurrit; & inter orphanos, vt pater reperitur: ignorāterq. maledicenti-
* ἑκὼν γίνεται. bus, vt idiotam se exhibet. Hæc autem omnia, vltra * ac sponte præstat; cum

quod

A quod vult, hoc etiã possit: omnibusq. vtilia consulit. propterea multæ parabolæ, & differentes: ideo quoque variæ potentiæ: & in cunctis ipse, non quidem alius a se: sed sicut multarum † chordarum lyra, diuersimode omnibus sua commoda excogitat. Noui hominem, eundem medicum & fabrum, ferrarium & ædium structorem, œconomum & agricolam, inspectorem & Doctorem, argentarium & figulum, & coquum, & * mercatorem, multasq. alias artes callentem: verum in nulla earum artium cum versaretur, naturam amittebat. Quomodo igitur non multo magis Deus immutabilis erit; quamuis multa faciat, & diuersa velit? Hæc porro dico, vt ne quis affirmet, sicut in vna aliqua harum rerum, ita per figuram hominem apparuisse. aliud enim natura, & aliud scientia: aliudq. figura seu forma, & aliud hypostasis. Non faber, & agricola, neque * luto operans,

B & gubernator, curator & rerum necessariarum suppeditator, vnus his omnibus euadit: non secundum quamlibet generationem, atque scientiam: sed cum semel sit in ijs effectus artifex, exercitatione deinde ac meditatione in singulis se exercet. At qui natus est homo, vt rursus perfectus homo * reddatur, non exercitatione consequitur, sed natura illum perficit. Filius igitur Dei, non per exercitationem didicit apparere hominibus: verum per † naturam, assumpsit hominem; vt fieret quod non erat, & inter homines versatus est, vt homo. Aduersus Marcionem porro hæreticum loquor, talia falso apud suos hallucinantem: & contra Manen dissero, deteriora adhuc Marcione, de humanæ naturæ assumptione sentientem. Ecce Margarita nobis proponitur. Dicant hæretici, vnde illa sit, & quomodo fiat? In ea enim demonstrationis * thesaurum habeo: & pro

C scripturis, illam iniquis debitoribus oppono. Dicant, dicant nobis, quænam sit Margaritæ generatio: ostendantq. nobis, figuram dumtaxat ei esse, & non hypostasin? Noui quid † dicant: sed & ego aliquam aduersus illos interrogationem faciam. Absque corporum (inquiunt) coniunctione natus, nequit esse homo. & siquidem natus esset vt Adam, haberet (aiunt) hypostasin hominis: cum autem ex virgine sit natus, sine congressu viri; figuram solum hominis assumpsit. Silebo equidem, o hæretici: at † habeo, qui vobis pro me respondeat. Ego quiesco: nam vobis pro me Margarita ipsa loquitur. Edissere igitur quomodo nata sis, o Margarita? Tuam nobis expone naturam: & hæreticos confunde. ostende naturam tuam: & vanas, friuolasq. opiniones destrue. Conchæ loquantur generationem margaritæ: conceptionemq. ipsius

D recenseant. Doctores hominum, qui se in cælo versari putant, fiant qui sub aquis sunt murices: & a rationis expertibus, imo & ab inanimatis erudiantur, qui cœlestes naturas * permutando mercantur: & ab ijs qui neque lege, neque ritu vtuntur, qui leges † alijs præscribunt, legem accipiant. Hœresum enim dedecus, probrumq. non fero: quia rationem a diuina potentia repetunt, & modum diuinissimæ illius actionis curiose nimis inquirunt. Rationem * a Deo reposcunt, cum sint ipsi peccato debitores: animumq. intendere conantur † in sationem & ortum ineffabilis naturæ: damnantq. qui rei sunt, Iudicẽ, nescientes ipsi pro se respondere. Si incomprehẽsibilia comprehenderitis; non iam amplius incomprehensibilia erunt: & si quæ diuina sunt, intellexeritis; non amplius erunt diuina, sed communia quædam. Et si in ignotum Deum, vt Paulus ait, aciem

E animi defixeritis; diuinam potestatem vestra cognitione dissoluitis. Refero igitur exemplum, cuius naturam reuelabit qui * potest; modumq. per quandam similitudinem intelligo, non tamen vim actionis reuelo. Margarita, lapis est ex carnibus genitus: quoniam ex * conchylijs prodit. Quis ergo non credat, etiam Deum ex corpore hominem esse generatum? Illam, non concharum coniunctio format, sed fulguris & aquæ commixtio. Sic & Christus in virgine conceptus est, citra aliquam voluptatem; dum Spiritus sanctus ex eius massa assumptionem Deo constituit formauitque. Margarita, neque * vt murex generatur, neque vt spiri-

† πολυχόρδου.

A minore.

* ἔμπορον.

Ad maiorem.

Contra Marcionistas.

* al. figulus.

* al. nascatur.

† διὰ φύσεως. per naturam, id est, vere.

Contra Marcionistas hæreticos, & Manichæos.

* θησαυρὸν τῆς ἀποδείξεως.

MARGARITAE GENERATIO.

† al. quid dicturi sint, aut dicere possunt.

† al. habeo enim qui vobis, &c.

MARGARITAE GENERATIO.

* κολλυβίζοντες

† al. qui leges alijs præscribere audent.

* λογοθετοῦντες.

† ἐπιστῆναι τῇ γεωργίᾳ τῆς ἀφράστου φύσεως.

Actor. 17.

* ὁ δυνάμενος.

MARGARITAE GENERATIO.

* ἐκ τῶν ὀστρέων

* al. neque murex, absq. (vt)

spiritus in figura procedit. Et Christus non permistus cum diuinitate, neque putus est homo, neque cum immista diuinitate * permistus: sed neque in figura spiritali factus est. Margarita in hypostasi generatur, & alium per * se lapidem non generat: Christus quoque non est alius, nisi qui ex patre ab æterno genitus est, & ex Maria Virgine in tempore natus. Non figuram dumtaxat dictus lapis habet, sed etiam substantiam: ita quoque filius Dei in hypostasi est natus, & non in figura. Duarum naturarum est particeps hic lapis pretiosus: vt ostendat Christum, cum verbum sit Dei, ex Maria Virgine natum, non vnicam * particularem habuisse naturam; quoniam ne aliud quidem animal erat: sed perfectã *habet duplicem naturam, ne duas perdat. Neque enim in vna sola natura Deus super terram est visus: neque in altera sola, homo in cælos ascendit: verum perfectus ex perfecto, homo ex homine, Deus ex Deo, ex Virgine Christus. Non B
attributa * atque permista est caro diuinitati: neque diuinam naturam humana natura onerauit. non est * imminuta propter assumptionis nexum, ita vt perdiderit quod habebat, & quod non habebat fieret: sed perfectum habet, quod erat; & perfectum similiter habet, quod adsumpsit. Vnio non est facta confusio: non enim corpus coniunctum erat corpori: at homo erat hic cum deitate. Vinum & aqua commista, perdunt naturam: at vinum & aurum, vtrumque * simul immistum, constituunt hypostasin. Tegitur enim Deus assumptione, sicut aurea vrna, manna: absconditurq. Deus verbum in assumptione, velut in arca celathus. Quod intus * est, exterius efficitur; & quod foris, intus: vt & vnitas demonstretur, & hypostasis. Manna non est assumptio: at coniungitur vrnæ, non † vt induens diuinitatem, sed vt margarita ex fulgetro aquæ diuinitatem C
habens. Intellige coruscationis, & aquæ commistionem: & Christi parabolas admirare. Considera vilis atque abiectæ carnis ministerium in Margarita: & credas tenera ex muliere natum esse Christum. Murex, nec obolo quidem dignus, lapidem multis auri talentis pretiosiorem parit: sic & Maria Deum, cui nulla comparari potest natura, genuit. Non affligitur dolore ostreum, dum margaritam concipit; sed solum * aliquid sibi accessisse sentit. Et Maria citra omnem concupiscentiam, Christum concepit, sentiens solum accedentem hypostasin. Non corrumpitur murex, neque dum concipit, neque dum parit; perfectum enim parit lapidem sine dolore: Et virgo, cum ineffabiliter concepisset, absq. labore genuit. Non solum concipitur Margarita; verum etiam dum accrescit, perdurat; atque etiam extra cochleam, suam potest hypostasin ostendere. cum autem carne indigeat pro adminiculo hypostatico, naturamq. * extensam adhibeat ad perfectionem subsistentiæ, latet tamquam * in vtero, in sinu cochleæ: & quasi naturaliter ad substantiæ perfectionem * insita est. augmentũ quoque accipit, per vitalem naturam; & qualitatem sibi conducentem participat. Natus etiam est filius similiter ex carne, non seminatus: & filium * fructificauit natura, sine viro ad generationem concurrente. O magna mysteria. O cælestia decreta: quia peperit natura non * proprium: & filius natus est, non ex viro procreatus: Virgo facta est mater, & natura fons; aluus † nutrix, & puella adiutrix ac socia. Assumptio ex vbertate naturæ, & generatio ex impletione atque fœcunditate determinata ipsi naturæ. Sola mulier absq. viro genuit: nam corruptionis expers erat qui generabatur. Virgoq. peperit, propter eum qui puritatis ac castitatis fons erat. voluptatis expers, procreationi filij seruiuit: nam vitiorum extirpatorem produxit. Quomodo igitur figuram tantummodo suscepit; qui & naturam, & essentiam, & tempus generationis participauit? Quo pacto igitur homo prodijt, qui omnem creaturæ præbet experientiam, absq. corruptione ac partus dolore? Neque enim passa est Maria, vt mulier: neque partus dolorem sensit, vt virgo. neque aliena a genito erat: nam propter naturam quæ nutriuit, communicationem societatemq. habebat:

& mater

Contra Hæreticos.
* κεκραμένος.
* al. ex se.
* μερικὴν.
* τελείαν δὲ τὴν διπλῆν ἔχει φύσιν, ἵνα μὴ τὰς δύο ἀπολέσῃ.
* οὐκ ἐσμικρύνθη.
* i. non est minor facta propter assumptionis coadunationem.
* ἐπιμιγέντα ἑκάτερα.
* al. Intrinsecũ efficitur extrinsecum, & extrinsecum fit intrinsecum.
† f. non vt qua scilic. vrna diuinitatem induat, &c.
* al. sed solum accessionis sensum habet.
* ὀρεκτὴν.
* ὡς ἐν κόλπῳ.
* ἐνεκεντρίσθη.
* al. prebuit.
* τὸ μὴ ἴδιον.
† μήτρα τροφός. καὶ ἡ κόρη συνεργός.
CONTRA HAERETICOS.

A & mater filij Dei erat, propter † assumptionis munus. Creuit in vtero Christus, cũ vt Deus nullius indigens esset: & filius ex muliere natus, cũ filius esset Dei. Agnouit Mariam matrem, impertita atque subministrata per eam humanitate diuinitati. Filius erat eius, * quæ suppeditauerat; quia non solum fidei voluntatem atque electionem præbuit, verum etiam naturam in assumptionem impertiuit. Si figuram dumtaxat, verbum assumpsisset; quid natura fuisset opus? Si tamquam in specie processit; quæ mulieris necessitas? Si velut per canalem, ac fistulam descendit; cur conceptione indiguit? Cur in virgine tamquam in loco diuersabatur, qui erat ex natura proditurus? Qui sic natus est, vt qui de cælo delapsus in virgine habitasset; cur non illico, terræ cęlitus apparuit? Qui naturam humanam non assumpserat; cur subito inter homines ex * aëre, se notum non

B reddebat? Si perfectam œconomiam habebat; quid ex virginali natura assumebat? Neque superuacaneus est Deus, neque illusor: at superuacanea Maria, si Christus in figura venit. Illuderet etiam Deus, generationem hominibus apparentem dumtaxat ostendens. Sit ista * necessitas, caussarum rationes damnans. Nam Christum veritatem esse noui, & in Margarita eum suspicio. Habeo porro & aliud argumentum efficacissimum, de vera ipsius substantia; incrementum nimirum, vsque ad perfectam ætatem illius. Nam si figuram habebat verbum, & vestimentis indutum erat; ostendite vestium incrementum? Et si in figura Christus aduenit; ostendite † amictum in eo crescentem, ac refulgentem; & non inueterascentem? Et si Christus in figura, ex infante vsque ad statum & conditionem perfecti viri, adoleuit: quomodo augmentum conceptio-

C ni testimonium præbet, & conceptio incrementum testatur? Neque enim illud cito factum est, neque * hæc tempus naturæ præbuit. Non sunt figuræ, communicatio naturæ subsistentis: sed vestimenta, artis sunt inuenta. Quis igitur naturæ vsus, dum ars famulatur Domino? Et quid opus fuisset conceptione muliebri; cum * materia aërea non a viuis hominibus procedat, sed in terra inueniatur? Virgo naturæ ministrauit diuinitatis: ac propterea naturam ei incorruptibilem præbuit Deus. Si actio quæcumque fuisset illud munus; etiam homo hanc efficere potuisset. Et si figura fuit illud ministerium; ars igitur hominum, diuinitatem iuuisset. At ob promptam obedientiam, beata Virgo † mercedem accepit, vt sine labore atque dolore fœtum gestaret ac pareret. Produxit enim Deus virginis naturam labori atque molestiæ obnoxiam: & ipsa laboris * corru-

D ptionisq. eam expertem recepit. Donum infirmum obtulit, *validumq. illud recuperauit. dedit vterum labori atque dolori subiectum: & eumdem integrum, illæsumq. ipsa recepit. Medicus erat, qui natura eius vtebatur: ac propterea etiam sanam illam restituit. Non erat homo, qui virginem pro filij generatione adhibere volebat; sed Deus: atque ideo naturæ, quod non habebat, præstitit: vt ostenderet se non venisse ad dirumpendam naturam, sed vt integram *atque incorruptam eam conseruaret. Margarita erat, qui generabatur: ideoque * elapsus est, & absq. labore atque dolore natus. Neque asper ac durus erat: neque terreus *ac luteus. neque vt humidus ac fluxus, effusus. neque in multas partes diuisus, velut materialis ac crassus: sed infans Deitatem perfectam continebat, quæ sub natura simplici tegebatur: ac propterea vi † illius qui in ipsa erat, virgo in-

E star cochleæ * naturaliter peperit, & vt mulier affecta est; nulla tamen ratione, rursus natura, sicut conchiliorum plicis ac finibus vsu venit, ad virginalem statum recurrente. Non perdidit sigillum natura virginis, Christo concepto: & ob id, neque eo genito reserata est, vt partum in lucem ederet. neque vero rupta est, dum gigneret: nam neque rupta erat, dum conciperet. Cogor autem inhærere sermoni, vt omnia commemorans, impijs ostendam hæreticis, Christum vere natum esse; ita vt homo verus, & non qui solum videretur homo, prodierit. Nos quemadmodum concipimur, sic etiam

† διὰ τὴν χορηγίαν τῆς προσλήψεως.

** τῆς λειτουργησάσης.*

Contra hæreticos Marcionistas. & Valentinianos.

** al. ex cælo.*

** Locus in græco obscurus. & de mendo suspectus.*

† al. tunicam cum eo crescentem, & quæ fulgens efficiatur, & non inueterescat?

** hæc, scilic. conceptio.*

** Locus in græco intricatus, & perobscurus.*

† μηδὲν τὴν ὀδύνην ἀπολαβεῖν.

** ἄπονον αὐτήν.*

** al. & forte ac validã ipsum accepit.*

** ἄρρηκτον.*

** ἐξώλισθεν.*

** γεώδης.*

† ἐκ τῆς τοῦ ἐνόντος δυνάμεως.

** φυσικῶς ἤ. naturaliter, hoc est, vere & realiter.*

Cõtra Marcionistas negantes verum hominẽ assumptum.

generamur. Corrumpitur enim matrix, dum concipit; laborat ac dolet, dum A
parit; perdit naturæ sigillum, vt concipiat: propterea quoque dum parit, non
modo diducitur, verum etiam ob naturæ imminutionem flaccescit atque lan-
(*al. nisi ve cor ruptionis, quæ initio accidit, admoneatur.) guescit; doloreq. torquetur, * dum corruptionis quæ initio accidit, recordatur.
quando porro semen vbi processit, ad maturitatem proseminatæ carnis perue-
nit, dolores partus comparat. At non sic Christus: sed sine dolore genitus est:
(* σαρκὶ καταβληθείς.) quoniam & sine corruptione fuerat conceptus, in virgine carnem * accipiens,
non a carne, sed a Spiritu sancto. propterea & ex virgine prodijt, Spiritu sancto
vterum aperiente, vt egrederetur homo qui naturæ opifex erat, & virgini vir-
(† λόχον ἄλοχον) tutem in suum augmentum præbebat. Spiritus erat qui puerpetam † thori ma-
ritalis nesciam in partu adiuuabat: quapropter neque quod natum est, sigillum
virginitatis commouit; neque virgo laborem ac dolorem in partu sensit. Vidi B
multos melius id recepisse, quod vtendum dederant; quoniã qui vtendum sum-
pserant, cum essent opifices, rei datæ vitium corrigentes, eam sanam & inte-
(A MAIORE.) gram reddiderunt: quanto magis Deus, non deterius id quod sanum mutuatus
est, sed multo melius reddidit, quàm accepisset? propterea igitur corruptibi-
lem mutuatus naturam, incorruptibilem reddidit. Eodemq. artificio mecha-
nici contraria præstare possunt: aquas enim in vasis, & per alas quasdam vltro
aperiunt, & emittunt; & rursus cum volunt, claudunt latentes in vasis vias.
Nonne igitur Deus hominibus artificio præstet, in dilatanda & coarctanda na-
(† ἐκ τῶν διὰ μέσου πρoϊόντων ὄγκων.) tura; ita vt nulla ex parte labefactetur eorum corporũ mole, quæ per † medium
prodeant? Reges, in quibus exaltantur ciuitatibus, priuilegia donant: at filius
Dei, virginitatem virgini matri suæ concessit, quippe cum posset. Quin & C
locorum possessores ac domini, fontes excogitant, & naturas aquarum emen-
(* ἐπινοίᾳ σχέσεως.) dant; & cœli temperiem meliorem, habituali * solertia reddunt: At Christus
nonne multo amplius etiam ea, quæ videbantur naturæ permolesta, correxit ac
reparauit? aut quasi vnus ex hominibus, sic inemendata reliquit? Quemad-
modum igitur solus ex Virgine natus est Christus: ita etiam Mariam in partu
virginem permanere conueniebat, matremq. absq. dolore fieri. Ne igitur te
(* ἐμπαθὲς σῶμα.) propria excæcet natura, vt in Deitatem non credas: neque te, corpus tuum * per-
turbationibus atque affectionibus obnoxium, deprauet, vt humanã damnes na-
turam. Non enim aduenit Christus, vt passionibus seruiret: sed vt peccatum
(* τὴν πρόσληψιν) exterminaret. Non admisit corpus, vt naturæ illuderet. Non fugit * assumptio-
nem, vt honoraret figuram. Si per figuram aliquibus placet, dignum quid D
admiratione facere: multò sane amplius ipse omninò per ipsam peregit natu-
ram. Si figuram honorauit naturæ: præclarum sane quiddam est natura, a
diuinitate honore dignata. Et si ob correctionem venit in figura: nobilior sane
(* al. poterat.) natura, quàm figura. Si nihil conferre * nouerat figura: sine ipsa vtique
effecisset quod erat propositum. Quòd si nihil in figura perfecit; frustra sane ipsa
(* μαργαρίτῃ.) inferebatur. Attendite margarito, & nolite errare: non enim cessabo repre-
hendere, donec corrigam accusatores. Cernite non esse figuram, sed actionẽ,
(* πλοκήν.) & naturæ * coadunationem suspicite. Indiuisibilis iste pretiosus est lapis. neque
(* al. χωρίσει τὴν πρόσληψιν. i. separabit assumptionem. &c.) enim aliquis assumptum hominem, ab assumente natura diuina separare * pote-
rit. Fulgur & aqua consenserunt in vnum, & duo se contraria complexa sunt.
Quo igitur pacto quod tenes, ignoras: & quod non tenes, curiose inuestigas? E
(CONCHARVM ORTVS) Ex igne fulgur, & quod ignitum est, illustrat atque inflammat. Conchæ ex
aqua, & per aquam crescunt. Quomodo ergo non combussit coruscatio cο-
(* οὐσιωδῶς.) chleæ corpusculum? Quomodo substantialiter * atque essentialiter tunc conue-
niunt aqua & ignis; ac seinuicem non perdunt atque corrumpunt? Non potes
dicere: sed cogeris credere, quod vides & tangis. Sit tibi pro testimonio, na-
tura, quam edicere nescis: quia filius Dei absq. semine nascitur. Illic duo, sunt
contraria, quorum essentialiter concordant hypostases, & in qualibet osten-

duntur

A duntur natura. Vestram enim anteuerto accusationem: quòd ex vobis quosdam dicentes nouerim: Deus ingenitus, Deus inuisibilis, caro visibilis; Deus † passionis ac perturbationis expers. Quomodo ergo inter tot contraria, coadunatio* atque consensio cum vna hypostasi facta est? Habes margaritum, omnium quæ dicta sunt, apertissimũ explanatorem: nam ignis, deitatem significat; & aqua assumptionem. Non aqua fulgetrum assumpsit, grauis quippe est naturæ, & ad sublimissimum ignis locum non prodit: sed fulgur * superuolitans coniungitur aquæ, & concha turbata vtrumque simul iunctum concludit, caloreq. corporis vnitus est rei † quæ aduenit; & firmitas plicaturarum quæ committuntur ac coëunt, conseruat ac retinet, ne diffluat humor, qui intus laborat. Natura vero per coniunctionem, auget quod inclusum tenebat: progressuq. temporis

B aqua * & ignis in margaritam resoluuntur. Dicit etiam Euangelium, sic Spiritum sanctum superuenisse in virginem. Cur ita? vt scilicet virtutem acciperet suscipiendi Deum. Et virtus, inquit, altissimi obumbrabit tibi. Fulgetrum tuæ insidebit naturæ: quia quòd ex te nascetur sanctum, † erit filius Dei. Non dixit, quod genitum fuerit, iterum gignetur. neque dixit, quod nascetur ex virtute, vel Spiritu sancto: sed, ex te: vt virginis naturam ostenderet Deitati ministrãtem; assumptionemq. in ipsa, & ex ipsa, Deo verbo coniunctam. Nisi enim dixisset, quod nascetur ex te, fortasse figuram existimatum fuisset verbum assumpsisse. Quædam tamen exemplaria supprimunt illa (ex te) vt hæresibus gratificentur. Tametsi non admittis, o hæretice, hæc verba (ex te) tamen additio verbi; adhuc sententiã conseruat. ait enim: ideo & quod nascetur, assumptio-

C nis nexum significans. Cæterum conceptio naturã arguit, & figuram reijcit: archangeliq. locutio Deitatem testificatur. Ob nihil enim aliud, virgini obumbrauit, quàm vt nasceretur homo. Potuisset quippe citius vniuersæ apparuisse terræ, nisi per veram humanæ naturæ* assumptionem ad homines accedere voluisset. Attende igitur ad Margaritam, & videbis eam duas continentem naturas. Speciosissima siquidem est propter Deitatem: at candida, ob assumptionem. In candore ergo claritatem cernis: & in virtute inhabitantem potentiam vides. dura quidem est, propter naturam humanã:* leuis autem ob conditionem cœlestem. aquatica propter terrenam naturam: ignita vero ob deitatis hypostasin. Cunctis est consideratio physica: quia singulis velut in speculo, quæ illius sunt, resplendent. Specula quidem arte fiunt, ac propterea habent quandam

D fallaciam, ad † rem propositam percipiendam: at Margarita naturalem continet gratiam, vtilitatemq. innatam. Multa quoque sunt alia, quæ ex duobus aliquibus fiunt quid vnum: at non, sicut Margarita, nascuntur; neque ex igne & aqua concipiuntur. Vide, ne quæras exempla in margaritis quibuslibet: non enim omnes sunt veræ, continentes in sese cuncta perfecte quæ diximus: nam magna illarum copia, potius terream habet partem. Multæ cochleæ in profundo morantur, quæ etiam veras producunt margaritas. Quæ autem in locis* opertis ac densis sunt, quò sol non penetrat, neque fulgetra; limo & cœno gaudent, ac diuersis opacitatibus, † vmbrosisq. humoribus vescuntur, & raro bonas margaritas producunt. Habet porro & aliam margarita caussam: nam si perfectum non fuerit tempus generationis eius, velut intempestiua, lapidosa reperitur; qua-

E re & multæ ex ijs quæ in profundo sunt, improbãtur: & si arte non expolirentur, non liceret inter eas innenire pretiosam. Cæterũ multas eiusmodi non reperiunt, verũ ex illis conchis eas colligunt atque decerpunt: perfectæ autẽ ideo atque probatę dicuntur, quia dum quasi augmentũ perficiunt, & substantiam in vim naturæ transmittunt, non * auferuntur, verum generantur: atque illæ valde quoque pretiosæ redduntur. Et vt discas animalia in mari etiam ex aqua constare; legem reuolue, & Deum attestantem audies, quòd aquis imperauerit omnibus, vt producerẽt etiam* mytulos & conchas: nam hæ quoque ex illorum sunt genere,

Margin notes: † al. Deus impassibilis. * ὁμόνοια. * ἐπιπετόμενος. † ἐπισυνελθόντι. * al. ex aqua & igne margarita prodit. Luc. 1. † vulg. Sanctũ, vocabitur filius Dei. NOT. ADVERSVS HAERETICOS. * προσπλοκὴν. Margarita, vt duas naturas contineat. * λεῖος. Consideratio Physica. † εἰς τὴν τοῦ προκειμένου παράληψιν. al. ad rem propositam acceptionem. * ἐν σηραγγώδεσι † καὶ διαφόροις σκοτεινίας σε... * οὐκ αἴρονται. Gen. 1. * τοὺς μύακας.

quæ in aquis repunt. Et margarita ex immundis nascitur animantibus: ipseq. A
Christus ex natura sordibus obnoxia natus est, quæ purgationibus per visitationẽ
ipsius indigebat. Quemadmodũ autem fulgur vniuersa explorat: sic etiam Deus.
& sicut occulta illuminat: ita quoque Christus recondita naturæ lustrat, purgatque. Ideo virgine prius purificata, sic natus est: vt ostenderet, vbi Christus
*al. operari. est, ibi omnem puritatem * agere. Mundauit eam in sancto præparans Spiritu: & sic ipsum virgo, suo concepit vtero, purificata. Mundauit eam in castitate ac sanctificatione; ideoq. natus, virginem ipsam reliquit. Cochleæ ostendant atque declarent, non per fœmineum membrum concepisse virginem: nam illæ
* græc. πτυχαῖς. duabus explicatis * commissuris, non carneam constitutionem præbent; sed
† μεμέρισμένον ἀπόλυτον ἔχουσαι τὸ σῶμα. † diuisim solutum habentes corpus, repente fulgetro replentur. Ita quoque beatissima virgo, Deum verbum toto suscepit corpore, simplicitateq. naturæ, & B
non curioso ac redundanti motu, deitate impleta est: intellexitq. ex conditione
* ὅτι προσέλαβε τὴν πρόσληψιν. humana, se assumptionem * suscepisse. cognoscebat conceptionem: at viri
† συνουσίας. congressum † & consuetudinem ignorabat. & intelligebat quidem inhabita-
τὸν κρυπτόμενον torem suum * latentem: sed appetitum superfluæ corruptelæ experta non erat.
omniaq. ad pudicitiam concurrebant membra, proprij impetus & appetitus
A MINORE. oblita. Etenim ad ortum Solis, cuncta redduntur splendidą; apparensq. foris
* al. solus. sol, illuminat vniuersa: quid agat in cubiculo, * totus ad vnum admotus? Ac-
* f. Rapuit, seu assũpsit Paulũ. Act. 9.13.22 26 Galat. 1. cepit* Paulum Christus, ex cælo eum illuminans, & ad pietatem transferens: fecitq. lupum ouem, & persecutorem Apostolum; crudelem misericordem, & obedientem atque tractabilem, eum, qui olim inobediens atque intractabilis
A MAIORE. fuerat: & cur non multo magis, intus in Maria virgine cum esset Deus ver- C
bum, ipsam ab omni corruptione atque mutatione alienam effecit? Pro arthabone, fidem accepit puellæ; & non amplius * propendens erat gratia: sed dum
* προσκλινής. iure optimo incorruptionis vim illi præbet, fides naturam adduxit; & hanc excipiens gratia, non amplius esse corruptibilem passa est: verũ sibi ipsam adiunxit, sicut Rex vas priuati alicuius hominis proprium faciens. atque ita facta est
Luc. 1. sancta Maria, non iam mulier, sed Virgo, & gratiæ plena: sicut cibus iumento-
* al. si rex eius particeps fieret, atque ex vesceretur. rum regius efficeretur, si Rex illum * participaret, ex eoq. vesceretur. Non dico immortalem illam fuisse, sed quòd ab appetitu seducta euersaq. non fuerit: cumq. gratiæ efficacia illustrata esset, rubiginem quam natura habebat † adhæ-
† συνεπινοούμενον fort. leg. συντεμνόμενον. vel potius συνενούμενον i. simul coniunctũ, seu vnitam, &c. rentem ferro, gratia mundauit, & illustrauit, conseruauitque. Amo & exosculor Euangelicum lapidem, quia cibus animæ meæ factus est. Suspicio ac collau- D
do Margaritam: quia de Christo loquitur mihi narrationes mysticas atque arcanas. Adhibui parabolam: quia duplicem mihi cognitionem contulit. Cognoui in ipsa naturæ coniunctionem, & deitatis potentiam. Intelligo contrariarum rerum consensionem, ac permutationem naturalis constitutionis. Con-
* ἀγκῶνας. sidero cælum cum terra simul vniri. Video duos angulos * atque amfractus in
Psal. 117. & Ephes. 2. vnum coaluisse vinculum. Obsignauit gratia concordiam: neque inuenio, qua
* ὑπόστασιν, hic accipere videtur pro (οὐσίαν) ratione cuiusq. * substantiam separem. Intelligo vim differentem, & margaritæ circumferentiam. Abducit mentem meam, ne comprehendat quo pacto simul conuenerint, atque coniunctæ sint. Aequa est vndique margarita: etenim
† ἀγκῶνας. Christus inæqualitatem abstulit; & velut artifex duas curuitates † ac flexus
* al. erit, qui. æquales reddens, in vnum conglutinauit; nemoq. * est, qui ea separare possit. E
† τὰ μέτρα. Concharum commissuræ disterminantur: at margaritæ termini † atque dimen-
* ἄτμητος. siones sunt inseparabiles. Illæ sectionem admittunt: ista vero * insecabilis est: vt
† τὸ ὀρθὸν, καὶ μονοβολον. intelligas duas quidem legis tabulas; sed & Euangelij rectitudinẽ, † ac sphericam perfectamq. figuram, atque præstantiam. Terrena quidem, lex continet: at Euangelium, cœlestia. Ecce concha & margarita, quas simul coniunxit Christus. Per gratiam, ad generationem recurrens, & spiritalis Margaritæ naturam
* πλοκὴν. exquirens, agnoui virtutem, intellexi * connexionem, & naturam deprehendi.

Volo

A Volo rursus considerare sapientissimi artificis opificium: Intelligo igitur rerum omnium opificem, agricolam esse: & intelligo non ab eo agros hos terræ, sed naturæ * campos coli, quos serat ac demetat: non tamen vindemiat, & ex magno torculari vectigal exigit. prius dat naturæ humanæ mutuum filium: & fœnus exigit, vniuersam animæ libertatem. Et propter debitum, terrestria pascua sibi vindicat: & breui commercio Dominus omnium efficitur, non solum vt creator, verum etiam vt * redemptor. Et non modo vt Deus, sed etiam vt qui sudoribus emit, tradit margaritam: ne & ipsum naturæ obolum deperdat. Elocat filium, vt & seruum submittat. O immensam, † & periculorum contemnentem liberalitatem. conchæ enim committit margaritam: & pro obolo lapidem pretiosum violari sinit. Cernis mercatorem? Consideras eum qui om-
B nia vendit, vt margaritam emat? Cognoscis diuitem: quomodo cuncta vendat, vt agrum, & inuentum in eo thesaurum comparet? Hic enim cœlestis est pater, qui per filium suum omnia emit humanæ conditionis * frugigera: cunctas autem possessiones suas terrenas vendidit, vt † iugerum quod ipse * condiderat, & Adæ tradiderat, compararet: at hic eam, vanarum rerum cupiditate, vendidit. Emit vero agrum, non propter terræ vsum: sed ob thesaurum in ea reconditum. Quis igitur iste est ager? corpus humanum. Et quis thesaurus? anima, quæ in eo est. Siquidem propter animam, quam ad imaginem & similitudinem suam ipse fecit, vendidit omnia; & ad comparandam possessionem, misit filium. Non igitur diuinitati vendidisset tyrannus, nisi illa tulisset, & obiecisset humanitatem: nouerat enim potentiam, ac timebat venditionem. sed homini vendebat,
C sciens eius infirmitatem, cognoscensq. se quando vellet, rursus per vim auferre posse eius possessionem, atque thesaurum. Mittit ergo suum filium ad tyrannum, dicitq. ad ipsum: Trade illi possessiones reliquas, de quibus non est controuersia, quia meæ sunt. Solus autem homo voluntate libera dominium meũ facit ambiguum: per confessionẽ tamen & negationem † thesaurum habet absq; labore. verũ quia ad gloriam meam pertinet, vt non perdam quod mihi ipsi ad obsequium meum ac ministerium procreaui; da ipsi iumenta, & cuncta rationis expertia: solum autẽ hominem redde liberum. Præbet igitur ei porcos in regionẽ gerasenorum: emitq. agrum cum thesauro, ac hominem ex dæmonis potestate redemit. Porci, asini, tauri, atque leones nullam præbent gloriam possidenti: homo autem magna tribuit: quia eius venatio non est ex cibis corruptibilibus,
D verum ex cælestibus thesauris, virtutibus inquam. Hic thesaurus est, & hic ager, cuius quidem mercator est pater: at interpres * & mediator Christus. Accessit vt hospes, & coëmit tamquam mercator: auctoritatemq. exercuit velut Dominus: quoniam ipse & pater vnum sunt, in deitate. Auctoritatem † & potestatem exhibuit in natura & ratione assumptionis: porro mediatoris functus est munere in actione, atque in ijs quæ egit ac pertulit, & emit; potentia autẽ superans; accepit agrum: & cum eum tyrannus non cognosceret, etiam thesaurum diuendidit. Assumpsit seruum Dominus, hominem dico: ignorabatq. inimicus se etiam peculium vendidisse ipsi. potitus enim homine Christus, simul accepit etiam in seipso cuncta quæ serui sunt. Omnia rationis expertia animantia mancipata Adamo erant: at inimicus sibi ea videbatur vindicare, vt si quis, corpus
E acciperet, etiam vestes lucraretur. ita corpus Adami factus inimicus, illa quoque simul cum Domino vendito abierant; quippe quæ iam subiecta, naturale dominium agnoscerent. Amisit ergo tyrannus etiam hominem, cum cunctis animalibus ratione carentibus. nam homo sponte illa Deo obtulerat: ideoq. ad extremum cunctas sibi gentes cum Iudæis acquisiuit. Coëmit agrum in Cruce Christus, pro pretio suum ipsius præbens sanguinem. Ager enim erat terra: & thesaurus, qui in ea occulti latent sancti. Accepit interim possessionem, quæ conspiciebatur: & quando voluit, etiam apprehendit pecuniam, quæ tegebatur. In

* νομούς. Græca hic de modo suspecta, & perobscura.
* λυτρωτής.
† ὑπερφρονοῦν δύναμιν.
Matth. 13.
NOT.
* χρήσιμα.
† ἄρουραν.
* ἔκτισεν.
Agri, & thesauri nomine, quid intelligendum:
Loquitur de Diabolo, qui nõ restituisset humanum genus, si Deum latere in humanitate Christi, cognouisset. &c.
† al. ex confessione ac negatione, thesaurũ habet, ac fruitionem, &c.
Matt. 8. Mar. 5. Luc. 8.
* μεσίτης.
† αὐθεντίαν ἐν τῇ φύσει τῆς προσλήψεως.
quod idest dicit: nam infinitam potestatẽ in assumenda natura humana ostẽdit, in vnitate persona diuina, &c.
* τὸ κρυπτόμενον χρῆμα.

pascua venit viuorum: comprehensos vero etiam mortuos qui non apparebant, A
extulit interim non accepto thesauro; vt illum in resurrectione accipiat. Profe-
ctusq. est in sua ad cælum ascensione, custodibus thesauro, & œconomis agro
adhibitis: vt quando iusserit, thesaurus per resurrectionem præsentetur Regi.
*καταγγίζεται Thesaurus ergo in testa, velut * in vase seruatur: ager autem figuli, est tamquam
Hierem. 18. officina. quemadmodum prophetæ dixit Dominus: Ingredere in agrum figuli:
at cuius figuli; nisi Dei? quoniam ipse est, qui ex agro isto resurrectionem facit.
Ergo vsque ad consummationem, luteum efficit agrum in humanis corporibus:
post seculi vero consummationem, testacea efficit vasa: sanctorum quidem per
gratiam, at peccatorum per gehennam ignis. Modus ergo margaritæ iam pa-
tefactus est: non enim in agro defossa remansit, sed illico a mercatore excepta
† αὐτὸς ὢν ὁ ἀρχὴ τοῦ σαυροῦ. est. Atque ipse est † auctor crucis; ac propterea etiam solus resurrexit, quia & B
solus emerat, qui per mortem emit margaritam: quoniam in Cruce inimicum
profligauit, quo deuicto armaturam ipsius accepit, & sic eum spoliauit. at-
Ioan. 10. que ideo ait: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo
iterum sumendi eam: quia potestatem habuit mortis, & antequam moreretur
ipse, visa est detineri margarita; non quidem ab hoste, sed a natura: & dum ad-
huc illa esset in terra, commercium & commutatio facta est, mercesq. media-
† stultus, scilic. diabolus. nam Diabolus Christum contempsit, existimans ipsum purum hominem. toris margarita facta est. Nam † stultus eum esse Dominum ignorabat, quem
despuebat. propterea accepit mercedem Christus, accepit & agrum, ac pre-
tium agri: simul enim sequuta est natura rationis expers ducem; quem ha-
buerat ab initio. Habet ergo viuorum potestatem in agro. Habet & mortuo-
rum resurrectionem, atque dominium in thesauro. Habet & assumptionem, in C
* συνδιαιωνίζουσαν. margarita perpetuo * mansuram. Habet quoque † inuictam gratiam Spiritus
† ἀήττητον. sancti, vngentem Christi corpus ad certamen contra tyrannum. Hoc enim pa-
* βραβεῖον. ter ad victoriam * proponebat, & præmium victori dabat. Verum paullo altius,
& ab initio repetentes, cognoscamus quæ dicta sunt: vt quasi summatim, intel-
ligamus singula sicut oportet. Siquidem Deum patrem, agricolam, & opifi-
cem, & mercatorem, & figulum, mediatorem, ac creditorem, præmiorum
* βραβευτὴν. * distributorem, & munificum nostra appellauit oratio. Magnum sane Domini
verbum, duobus verbis tantæ scientiæ vim concludens. Rursusq. margarita fit
* hoc est, Euangelio tamquam conchylio continetur margarita pretiosa .i. Christus, eiusq. mysteria, &c. nobis * Euangelium: quia simplici ac minuta littera tantam mysteriorum vim
continet; & in vili atque abiecta chartula, cælestis continetur scientia. asseruntq.
hæretici filium Dei indignum censuisse assumere naturam humanam. Cælum D
Deus chartæ commisit: & filium, humanam sumere naturam non permisit?
non propter æqualitatem dico: sed patris erga nos * benignitatem demonstro;
* τὸ φιλάγαθον. qua se ita demisit, & commercia nobiscum iunxit. Non igitur in figura visus
est Christus: non enim in figura vili ac miseranda, procederet diuinitas; vt in
terra versaretur. Naturam domini terræ, assumpsit naturæ Dominus: vt do-
minium Adamo firmaret, quod per errorem amiserat. Quod si in figura Chri-
Contra hæreticos, Christi negantes substantiam. stus apparuit: etiam figura filius erat Dei. Cernis quo pacto corruant hæretici,
dum periculose tentant Christi negare substantiam. Verum eorum attende de-
mentiam: nam linguam dumtaxat habent, & non mentem; loquuntur quæ
* al. creditorem. volunt, & non intelligunt quæ consequentium sit intelligentia. Etiam tibi * fœ-
neratorem ostendam Deum, o hæretice: & quomodo in virgine excoluerit mar- E
* ἱδρύσατο τῇ φύσει τὴν θεότητα. garitam. & commonstrabo tibi præterea, quo pacto Agricola deitatem * præ-
buerit naturæ. Voloq. ostendere mercatorem, quomodo socium mercaturæ
Deum nactus, diues vno exstiterit obolo: ita vt & debitum persolueret, & ex
† al. ἱδρύσατο τὴν ἁμαρτίαν. pro (ἱδρυμένην) .i. stabilitũ, ac confirmatũ peccatum exercit ex mercatura. residuis agrum coëmeret, ipsumq; cælum ac Dei regnum in hæreditatem stabi-
lem sibi tribui promeruerit. Accepit natura mendica diuinitatem, & decerta-
uit aduersus tyrannum. communicauit cum patre: & stabilificum † peccatum
emptione sua erasit atque expunxit, anathematizans illud per gratiam. Illud

A enim affectibus ac passionibus hominem * titillabat: hæc autem Dei munere & ope illud exterminabat. illud, voluptatis illecebris pelliciebat: hæc autem, castitate ac pudicitia similiter extrudebat. Christus tyranno naturam exhibuit; & vt ipse humanitati consociaretur * ac copularetur persuasit. ostenditq. homini gratiam, si ad eam accederet; ac patris prouidentiam, qualis ac quanta esset: dolorem item intellectualium potestatum, & aduersus terrena inimicitiam, persuasit propitiationem, ad reconciliationem mediator fuit, promisit placationem; modumq. significauit, quòd per crucem fieret: ac seruum, vt ad Dominum recurreret, subornauit; filiusq. patrem recognosceret. Et contra tyrannum * propugnator effectus, patri dominium confirmauit; & seruum reuera ab acerba tyrannide liberauit. Audi etiam agricolæ artem: nam in vtraque di-

* ἐγαργάλιζεν.
* συναγκαλίζεσθαι.
* πρόμαχος.

B gnitate, modus dispensationis Christo erga humanitatem exstitit, bellumq. aduersus peccatum. Ne ergo admireris varietatem interpretationis: nam Deus diuersorum egregiorum operum fons est. & quantam quis vim habet intelligendi: tantum se extendit, & simul inuenit quoties quis intelligere potest. * Inseuit naturæ diuinitatē, ac tamquam in rimam * quandā & scissuram suum inclusit filium: vt qualitatem participās, naturam redderet communem in assumptione hominis. Fuit igitur Maria patri arbor, filio mater, hominibus fons * spiritus æterni, & pudicitiæ atque incorruptionis præceptum. Habet porro pro vinculis hæc insitio, prophetarum testimonia; & oculus * siue rimula, pro spatio habet naturæ * distinctionem. Agricola falcem habet, quæ mundat & expolit, virginis animo prius & corpore præparato, ac virtutem in se continet Spiritus san-

Vide Scholia.
* ἐγκέντρισεν.
* ἐν τινὶ θυρεῷ.
* al. fons spiritualis.
* ὁ θυρεός:
* διαίρεσιν.

C cti: arborq. ad melioris naturæ susceptionem facta, sanctæ mulieris fidem habet. Ne * vacilles igitur ad ea quæ dicuntur: sed fide res inuisibiles cernens, ne suspectam habeas narrationem, ex te ipso discens qui nam sit rerum status atque conditio, quæ sub aspectum non cadunt. Nam si in te non esset anima; non cerneret oculus, nec auris audiret, neque guttur gustaret, aut manus operarentur. Itaque anima facit omnia, corpus autem cooperatur tantum. Ita etiam considera in stupendis operibus diuinam potestatem, occulta atque ineffabili quadam ratione cuncta dirigentem. Ego vero a terrenis quoque artibus ac dignitatibus, Christi * ortum persuadere volo. ideoq. varie expono, non vt ex multis, siue in vno assequar: verum vt multa describens atque adumbrans, vario * artificio diuinitatem ostendam, qua ratione singulis ætatibus proprio quo-

* μὴ διστάσῃς οὖν πρὸς τὰ λεγόμενα.
* τὴν γέννησιν.
* ἐν πολυχειρίᾳ τὴν θεότητα.

D dam modo sese peccato opposuerit. Et in natiuitate quidem tali modo: aliter post natiuitatem: aliter in adolescentia, aliter vicissim in ætate virili: ac suo deinceps modo nosse par est, qua ratione quolibet tempore se gesserit, & accommodarit. Cæterum antedictis fidem habete. nam & ipse ait Saluator: Ego sum vitis, & vos palmites: Pater autem meus agricola. Possum porro etiam tibi ex eorum arte, qui plantandi studio sunt dediti, confirmare antedicta: In amygdalis quippe, optimarum arborum germina inserunt: alij etiam ramos cum * frondibus inserunt, & in vitibus similiter faciunt. Cur ergo præter fidem sit, si etiam Deus in ijs quæ sub aspectum non cadunt, simili arte vtatur? siue in † verbo, cum assumptionem inseuit, siue in assumptione Deum. verumtamen non ex superinducto semine, quod absit cogitare, virgo suam ipsius substantiā ge-

Ioan. 15.
Confirmatio a plantis, & ab Amygdalis.
* ἐμφυλλίζουσι.

E nuit: sed sine carnali motu concepit, atque inuiolata mysterium peregit: & non lapidibus ascia vel securi dolatis, humanoq. quodam artificio politis, sapientia sibi domum ædificauit. Non est auditus ferri sonus in ædificio: neque enim vir in Maria ministrauit, sed virgo ipsa permansit. Vt enim in templo Salomonis, politi per se ac dolati iam lapides erant, non ibi ab hominibus præparati: ita etiam in Maria, assumptio non virili opera facta est, sed ex natura nostra delecta, de castissima ac venerabilissima Virgine. E terra sumpti fuerant lapides, & aucti: similiter & assumptio per * naturam, & diuinitas mansit immaculata propter

† per (τὸν λόγον) hic intelligit p-sonā ipsam verbi, &c. at (τὴν πρόσληψιν) i. assumptionē, appellare videtur ipsam humanitatē assumptā, vsus abstracto, pro concreto.
* διὰ τῆς φύσεως

3.Reg.6. incontaminatam naturam. Absq. ferro consummatum est templum: & sine A
dolore atque corruptione natus est Christus. Sola illic terra ministrauit: sicut
Ibidem. etiam hic sola Virgo concepit. Non est scissa petra, neque sensit lapidum percussionem terra: & virgo neque mota est, neque ex carnali voluptate concepit.
Non aliunde terra lapides acceptos præbuit: verum ipsa eos sine labore atque
** οὐκ ἐπεισάχθη τις τῇ προσλήψει.* experientia, ex seipsa suppeditauit. Similiter quoque in Virgine, non* superinductus quispiam assumptioni fuit: sed ab ipsa assumptus extitit. nam alioquin
nutrix fuisset, & non mater; custos depositi, & non fons præstantissimæ pro-
Luc.2. creationis. Euangelium, illam matrem appellat, & non nutricem: & Iosephum
quoque patrem vocat, cum nullam in ea generatione partem haberet: non enim
Ioseph quomodo pater dicatur. propter Christum dicitur pater, sed propter virginem; vt non ex fornicatione
putaretur peperisse, sicut Iudæi ausi sunt dicere. Non appellatio naturam tri- B
Appellatio quid efficiat ac præstet. buit: nam & nos crebro patres nuncupamus, non quidem genitores, verum
senio conspicuos. Porro ipsi Ioseph natura appellationem indidit, honoremq. tem-
** μνηστήρων.* pus præbuit: quoniam virginis & Ioseph sponsorum * ac candidatorum arrhabones, vt hoc nomine vocaretur, effecerunt. Possum autem etiā contra ostendere
Palmarum mares. patrem, qui non genuerit. Palmarum mares, qui dicuntur, dum obumbrant
** ἐγκάρπους.* fœminis, * fructuosas illas efficiunt: cum tamen neque illis misceantur, neque
Ficulnearum effectus. vllam ipsis substantiam præbeant. & ficulnearum quoque nonnullæ fructum
non ferunt, nisi ramis maribus obumbrentur. Quemadmodum igitur ista quāuis non generent, patres appellantur: ita & Ioseph pater est dictus, licet mari-
† scilic. quoad maritalē thalamum. tus virginis † non esset. Magnum mysterium; ad quod perscrutandum oportet
omnem vocare creaturā. Maior natura,* quàm vt eam cogitatio ac mens assequi C
** μεῖζον τῆς διανοίας ἡ φύσις.* possit. Maius omni imaginatione atque opinione, quod factū est. Cur ergo omnis
ars rationalis non persuadet, huiusmodi efficacibus argumentis? Deus erat, quod
** παρέστωσαν.* factum est: & cuncta vt mancipia * præsto sint. Deus erat & homo, qui natus
est: & omnis comparere debet creatura, vt suū admiretur creatorem; & obstupescat, quemadmodum omnia procreauit; & credat ea, quæ secundum naturam
sunt impossibilia, ei existere possibilia: intelligatq. id fieri, quod ipse vult, ne-
Gen.1. & Psalm.148. que indigere natura. Doceantur quoque gentiles, eum non per materiam,
cuncta fecisse: sed quia ipse voluit. Persuasum sit ijs, absq. materia factum esse
† ἄνευ τῆς ζυγαδικῆς φύσεως. mundum, & quæ in eo sunt. Ecce enim sine † coniugali natura conflauit * hominem, qui seculum continet inuisibile, & visibile. Solus tantæ rei enarrandæ
** primum hominē intellige.* non sufficio: loquantur igitur mecum, & quæ naturæ sunt, & quæ artis, quæ- D
que operationis intellectualis. Dicat cælum, quod * stellam præbuit testem,
** De hac noua stella, quæ Magis in Oriente apparuit, vide plura in nostris Scholijs.* quam non accepit cum Sole & Luna. Testentur æthera in coruscatione, quæ
in cochleas insilit, exemplum eius qui nasciturus erat ex virgine. Proclamet
terra thesaurum absconditum; & mare, margaritam non apparentem: agricultura, & ars ædificatorem: studium atque diligentia mercatorem: solertia
** al. & ducum belli acies.* piscatorem: Regum consilium, & * militum acies: hominum contradictio, &
sapientum inuentio: astrologorum comprehensio, & tyrannorum perturbatio:
** κακίστων.* aduersariorum commotio, & pessimorum sacerdotum * maleuolentia: infantium confessio, & rusticorum gaudium, pastorumq. varicinium. cuncta ve-
† ἡκέτωσαν. niant † atque concurrant ad Dei natale: vt vel sic hæretici credant, Christum
non in figura apparuisse, sed vere in humana natura ex virgine natū esse. Dicunt E
CONTRA IVDAEOS. quoque Iudæi, se non credere Deum cum hominibus conuersatum esse, vt
hominem. At quid maius o Iudæe, arca, an homo? Et in arca credis conclusum
fuisse Deū: & super terram in humana ipsum venisse natura, non credis? Nos, inquiunt, non credimus eum, si Deus erat, crucifixum fuisse. Sed cur in eo non
1.Reg.4. es incredulus, quòd arca quæ Deum continebat, ab alienigenis capta sit? Nam
sicut illa videbatur sustinere ignominiam: ita etiam Deus verbum, quāuis impassibilis esset, per assumptionem tamen iniurijs & contumelijs affectus est; dum
ipsa

A ipsa, scilicet assumptio crucifigeretur. Et quemadmodum inter*alienigenas, arca ipsum Dagon destruxit atque subuertit: ita etiam in Cruce Christus diabolū profligauit ac vicit; & blasphemos corripuit, cognitionemq. diuinæ suæ potentiæ infidelibus vel inuitis præbuit. Non creditis Christum tertia die resurrexisse? cur ergo creditis Ionam, post tres dies saluum & integrum e ventre ceti exijsse? Non creditis, quòd virgo Deum genuerit & hominem? cur ergo creditis templū illustre, ex lapidibus in ipso non dolatis factum; in cuius vniuersa structura ferrū non est adhibitum? & fuit illud omniū ædificiorum, templorūq. pulcherrimum. Non fero Iudæorum debacchationem, atque* temulentiam: quia demonstrationes tenent, & non credunt. Non fero hæreticorum dementiam: quia gentilibus atque paganis potius fidem præbent, quàm diuinis Scripturis. Si domus
B absq. ferro fabricata non est, templum dico, ad Dei ministerium; etiam Christus in figura venit. At si etiam nunc fundamenta eius subsistunt: nolite contendere, sed credite. Ego vero etiam mori pro hac fide expeto. Conuenite † cum gentilibus ac barbaris, quod non opto; & facite quod opto, pro Christo; vt scilicet, pro eo moriar. Ego quidem, quod ad me attinet, mortem pertimesco: verum spes atque fiducia mea Christus est. In me timeo: at in illo confido. in me refugio: at in illo subsisto. in me confundor: at in illo fiduciam capio. Ipse enim est margarita: ego vero lutum. ipse thesaurus: ego autem cinis. ipse est vita: at ego mors. ipse iustitia; ego autem peccatum. ipse veritas; at ego mendacium: quia ob vanitatis dilectionem, veritatem repudiaui. Ipse naturam mihi rectam concessit: ego vero eam, morbosis ac prauis meis affectibus desolaui
C atque destruxi. Ipse mihi sufficienter liberam* voluntatem donauit: ego autem illam mutilam reddidi, peccatis eam implicans atque inuoluens. Ipse est, qui ad profunda maris descendit, margaritam per varia illinc pericula eruens: simulq.* aderat diuinitas in tentationibus, & assumptionem in cælos secum sustulit. Ipse est, qui sæpe multumq. in agro fodiebat; & in cruce laborabat, vt thesaurum sanctorum quasi in sepulchro reconditum, inde sibi ipse vendicaret. Adlaboremus porro etiam nos: vt participes ipsius mercaturæ atque negotiationis euadamus. Ipsi gloria, in æterna secula seculorum. AMEN.

*al. Philistaeos.
1. Reg. 5.
Ion. 2.
3. Reg. 6.
* al. deliriū atq. superbiam.
Adlusio ad 3. Reg. 6. Domus autem cū ædificaretur. &c.
† q. d. Conuenito cū Tyrannis, & eorū imitamini sæuitiam in Christianos, (quod non opto) vt scil. peccetis sæuiendo. & facite quod opto, pro Christo. vt scilicet, pro eo moriar.
* ἀφαίρετον.
* συνῆν δὲ ἡ θεότης ἐν τοῖς πειρασμοῖς.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D *Multa in Exēplari græco huius Sermonis mutila deprehēdimus atque mendosa, quæ, quia ex aliorū græcorū manuscript. Codic. (eo quòd non reperiantur) collatione corrigere nequiuerimus, probabilibus saltē coniecturis ea restituere, atque emendare, ac supplere in plerisq. conati sumus. Et quia multa quoque intellectu sunt difficilia, ne in prauum ab impijs detorqueantur sensum, sano illa intellectu vbiq. quantum potuimus explicare conati sumus: & quæ videbantur obscuriora, in multis dilucida reddidimus. Reliqua pius atque eruditus suppleat Lector, boniq. industriam atque laborem nostrum consulat: cui accuratiora hæc libenter suo tempore dabimus, vbi emendatius exemplar nacti fuerimus.*

Ad primum ergo quod attinet, vbi non longe a principio dicitur: Iam exuo me ad luctandū cum lictoribus, ac satellitibus idolorum, &c.] *Videtur S. Pater Ephræm secum coram Deo loqui, sibiq. ipsi pericula persecutionum obycere. Et quia acturus est de rebus fidei Christianæ, ait se pugnaturum in hac disputatione atque tractatione contra hostes fidei, (cuiusmodi inter alios erant Marcion, & Manes, eorumq. asseclæ) a quibus prouocari se dicit ad hoc disputationis bellum, &c. Siquidē hæretici quoque vi-*
E *dentur esse lictores idolorum, & administri quodammodo. nam fere hæresis (vt alibi ait Epiphanius, & S. Augustinus, ipseq. Ephræm, & experientia ipsa docet) ad impietatem vergit: & fere peruersi atque obstinati hæretici tandem plane fiunt ἄθεοι, sicut & passim in non paucis videre licet.*

Quæ porro hic postea adduntur: Iam enim gentilium tuba volentes ad bellum euocat; ac minæ ab occidentalibus supplicium in nos retorquent, &c.] *in græco intricata sunt & obscura, ac de mendo suspecta, quare quem potuimus sensum eruimus ac dedimus. vbi tamen inter alia, pro (ἀπειλὴ id est, minæ) non male meo quidem indicio hic legeretur (ἀπειλεῖ .i. minatur) vt sit sensus: τῆς ἑλλάδος δήμους, id est, græciæ populos (hoc est, Orientis) ad fines tuendos conuocat, & minatur nobis ex Occidente persecutionem atque supplicium, &c.*

Ac vt

Ac vt incarnatus, nosti quid cogitasti, &c.] *Hoc ideo dicit, quantum colligi licet, quia cogi-* A
tauerat Deus per incarnationis mysterium restituere amissam similitudinem, ac reparare imaginem (vt
ait S. Athanasius de incarnatione verbi) quam Adam suo peccato partim deleuerat, & partim inqui-
nauerat, &c. Posset tamen & illud (nosti) *hoc loco transitiue sumi atque exponi, pro (noscere fecisti*
quid cogitasti) vt sit phrasis Scripturæ, quomodo Genes. 22. dicitur ad Abraham: Nunc cognoui, quòd
timeas Deum .i. cognoscere feci, &c. ita & hic, quia per incarnationem cognoscere fecit, quomodo ipse
cogitaret cogitationes pacis & non afflictionis, vt etiam est apud Hierem. cap. 29. vbi habetur: Ego
enim scio cogitationes quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictio-
nis, vt dem vobis finem & patientiam, &c.

Postea ibi: καὶ νῦν ἐγὼ ἄκων πλαγιάζομαι, id est, & nunc ego inuitus oblique feror, &c.]. *Signifi-*
care vult Auctor naturæ humanæ imbecillitatem, Dei gratia firmandam atque corroborandam. respi-
citq. hic ad illud Pauli: Non quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago, &c. ac ad
illud: Sentio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, &c. illudque: Igitur ego ipse
mente seruio legi Dei: carne autem legi peccati, &c. vt est Rom. 7. Cuiusmodi & illud est: Sensus & B
cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua, &c. Gen. 8. quibus Scripturæ locis
hæc & similia Auctoris verba commode explicantur, atque intelliguntur.

Ne me repellas, o Domine, propter vitia atque perniciosas affectiones meas: sed impetũ
voluntatis considera, &c.] *vbi τὴν ὁρμὴν τῆς προαιρέσεως, id est, impetum voluntatis, haud obscure*
appellat liberi arbitrij propensionem ad virtutem, &c. quatenus est a Deo insita, vnde synderesis, &
compunctio, &c. quæ omnia, rogat Deum, vt respicere dignetur; ac naturæ fragilitati ignoscat, in-
firmitatiq. humanæ (quippe qui homo propter hominum salutem factus est) compatiatur, &c.

Nam a peccato in errorem impulsus, gratiam perdidi, &c.] *vbi alia lectio habet:* gra-
tiam a te acceptam amisi. *Et al.* gratiam meam perdidi, *&c. quæ, scilicet, mea erat, sed a te*
accepta; & ideo in summam inopiam atque miseriam dilapsus sum, &c.

Postea vbi in græco est: εἰ δὲ ἀσθενὴς ὑπάρχεις, λαχάνῳ σε διατρέφει, id est, Si autem infirmus sis,
holusculo te pascit ac reficit, *scilic. sacra Scriptura, siue Euangelium .i. se accommodat imbecil-* C
litati tuæ, nutriens ac pascens te leuioribus, conuictuq. facilioribus alimentis: spiritalibus, inquam, ani-
mæ cibis, & salutaribus vitæ disciplinis, &c. illud enim hic dicere, atque ostendere noster vult Auctor.

Postea ibi: Cernis per illud in occulto: infert ignem ac lumen, vt quod occulitur, in lu-
cem proferat, &c.] *vbi al. pro βλέπεις, id est, cernis, reperitur hic: βλέπει δι' αὐτοῦ .i. Cernit per*
illud occulte inferri ignem, vt quod occultatum est, manifestetur; & quod contra scientiam allatum
est, absumatur, &c. sed potius hic legendum atque interpungendum videtur, vt in priore lectione: βλέπεις
δι' αὐτοῦ ἐν κρυπτῷ: ἐπάγει τὸ πῦρ, id est, cernis per illud in occulto: infert ignem, &c. notaturq. ibi alius
sacræ Scripturæ, siue Euangelij effectus.

Noui hominem eumdem, medicum & fabrum, coquum & mercatorem, multasq. alias
callentem artes, & in nulla earum artium naturam amittebat: quomodo igitur non multo
magis Deus immutabilis erit, &c.] *Argumentum fit a minore; & est eiusmodi: Si homo qui*
multas nouit artes, in nulla, dum se exercet, humanam naturam amittit: quanto magis Deus idem
semper erit, quamuis pro variarum rerum dispositione varios producat effectus, &c. D

At qui natus est homo, vt rursus perfectus homo reddatur, non exercitatione consequi-
tur, sed natura illum perficit, &c.] *Differentiam haud obscure insinuat inter ea quæ fiunt ab arte,*
& a natura. nam quæ ab arte, non acquiruntur per generationem: Homo vero acquirit esse per genera-
tionem; & postquam est natus homo, vt reddatur perfectus homo, non exercitatione consequitur, sed
a natura perficitur. Nam ex principijs naturæ, homo hominem generat; non autem exercitatione, vt in
artificibus accidit, &c. Sic quoque (inquit) Christus filius Dei, non per exercitationem didicit apparere
hominibus: verum propria virtute humanam naturam suscepit, &c.

Quod intus est, exterius efficitur: & quod foris, intus, &c.] *Res obscura apparet, quæ ta-*
men hunc admittere videtur sensum: Quod intus est .i. diuinitas verbi, exterius fit .i. exterius obumbrat
virginem. secundum illud Luc. 1. dictum: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi ob-
umbrabit tibi, &c. Et quod foris .i. natura humana, quæ tegebat verbum, a Spiritu sancto protegi-
tur & obumbratur, &c. Quod idem & immediate hic præcedentibus indicari videtur verbis, nimi-
rum istis: Tegitur enim Deus assumptione, sicut aurea vrna tegit manna; absconditurq. Deus verbum E
in assumptione, velut in arca calathus, &c.

Si figuram dumtaxat verbum assumpsisset, quid natura fuisset opus? &c.] *Impiam illorum*
acriter confutat hæresim, qui blasphemo ore adseuerare audebant Christum non veram sumpsisse car-
nem, sed in figura dumtaxat ac specie apparuisse, &c. cuiusmodi fuerunt Marcion, & Manes, (quos
nominatim hic perstringit Auctor) nec non Saturninus, Cerdon, Priscillianus, ac alij. Valentinus hæ-
reticus veram quidem carnem in Christo agnoscit, sed ex cælesti ac syderea materia per virginem tam-
quam per fistulam transmissam dixit, cuius quoque impietatem hoc loco detegit, confutatq. Auctor, di-
cens: Si velut per canalem ac fistulam descendit, cur conceptione indiguit? &c.] *Cæteri*

A *figuram tantummodo ac speciem admittebant, quos hic pariter omnes pluribus validissimis rationibus atque argumentis confutat, & confundit noster Ephræm.*

Quid opus fuisset conceptione muliebri, cum materia aëria non a viuentibus hominibus procedat, sed in terra inueniatur, &c.] *Contra eosdem hic hæreticos disputare videtur, qui falso putabant atque affirmabant corpus aëreum a Christo Domino fuisse assumptum. Redarguit autem illos, ac dicit non fuisse opus muliebri conceptu, si corpus assumpsisset aëreum, sicut interdum assumere solent Angeli: quia materia (inquit) aërea non a viuentibus procedit, sed extra viuentes inuenitur, &c.*

Postea vbi habetur: διὸ ἐν τῷ ... *&c. id est,* propterea vi illius, qui in ipsa erat, virgo naturaliter peperit, & vt mulier affecta est; nulla tamen ratione euersa natura; sicut conchyliorum plicis accidit, recurrente, &c.] *Significare haud obscure hic videtur Auctor, hoc illi accidisse naturaliter, vt eadem via, eodemq. modo, quo cæteri solent, fœtus egrederetur: illud vero supra naturam, vt non referata sint claustra, & ideo non fuisse quoque deinde claudenda, cum*

B *præsertim ianua quæ numquam fuit patefacta, ne occlusa quidem dici queat, &c. virtus enim Spiritus sancti, qui superuenerat, & in ea habitabat, effecit ne Christo egrediente ex vtero, claustra virginalia referarentur; sicut & ex adiunctis Auctoris nostri verbis clarius patet:* ... *&c. i.* non perdidit sigillum natura virginis, Christo concepto; & ob id neque eo genito reserata est, vt partum in lucem ederet, *&c. Cæterum ne Auctor sibi ipsi contrarius esse videatur, dum non multo post dicit:* propterea & ex virgine prodijt, Spiritu sancto vterum aperiente, vt egrederetur homo qui naturæ opifex erat, *&c. dicimus ibi per allegoriam dici Spiritum sanctum vterum aperuisse, quòd scilicet ab eo fœcunditatem ac vim concipiendi pariendiq. acceperit. Sic enim Deus sæpe dicitur in sacra Scriptura aperire vterum siue vuluam, cum videlicet dat liberos, & claudere dum eos negat, &c. vt est Genes. 20.29.30. ac 1.Reg.1. alijsq. pluribus in locis: Quo pacto etiam intelligendi videntur, Epiphanius hæres.78. item S. Ioannes Chrysostomus, Gregorius Nyssenus, & Amphilochius de occursu Domini. nec non S. Ambrosius lib. 2. in Lucam, ac S. Hieronymus lib. 2. contra Pelag. vbi inter alia ad specialem Saluatoris natiuitatem referendam censere videtur Hieronymus,*

C *vt sic dicatur Christus aperuisse claustra ipsius virginalis pudoris, vt tamen eadem iugiter clausa permanserint, &c. quomodo & hic ab Auctore dici, intelligiq. putandum est, vt cum superiore conueniat sententia, qua dicitur, naturam beatissimæ Virginis in partu reseratam non fuisse, &c. Atque sic accipiendæ quoque videntur illorum Patrum sententiæ, qui paullo aliter de hoc mysterio loqui videntur, vt ita nimirum Christus per sacra virginei vteri claustra transierit, vt interim ea clausa remanserint, secundum illud, quod prophetice ab Ezechiele (cap. 44.) de porta illa Orientali dictum est: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, &c.*

Longius postea, ibi: Ad ortum Solis, cuncta redduntur splendida, apparensq. foris Sol illuminat vniuersa: quid agat in cubiculo solus ad vnum admotus?] *Argumentum fit a minori ad maius, & est tale: Si Sol oriens, cuncta collustrat: quanto magis si totus vni cubiculo oriretur atque applicaretur, siue admoueretur, illud totum suæ luce compleret? &c. Intelligiturq. id de Christo Domino in vtero virginis incluso. q. d. Si Sol cuncta illumines, quid agat Christus Sol iustitiæ in cubiculo vteri virginei clausus, & quasi in vnum coacto lumine? &c.*

D Non igitur diuinitati thesaurum vendidisset tyrannus, nisi illa tulisset & obiecisset humanitatem, &c.] *Loquitur de Diabolo, qui non restituisset humanum genus, si Deum latere in humanitate Christi cognouisset: sed oblatum sibi Christum vt hominem occidit, atque ita ius in cæteros homines perdidit, & ti sicut etiã S. Leo Papa magnus non vno in loco, & alij sancti Patres loquuntur, pleniusq. demonstrant. Vide S. Leonem in Sermone 2. de Natiuitate Domini. & de Passione Domini, Sermon. 8.9.10.11.12.18. ac alibi, vt etiam in Epistolis pluribus, sicut legendo ex ijs perdiscere licebit.*

Solus autem homo voluntate libera dominium meum facit ambiguum, &c.] *Modus loquendi est per quandam hyperbolen siue excessum. facit ambiguum, hoc est, videtur facere ambiguum, cum scilicet libera voluntate a Deo accepta, subducit se quodammodo diuinæ potestati, quando non vult eius voluntati morem gerere, &c. vel, facit ambiguum dominium Dei homo, quod nimirum in ipso est, per voluntatem liberam: quia per peccatum fit seruus peccati, & quodammodo se aufert a dominio Dei, & veluti constituit se sub dominio diaboli, &c.*

Comprehensos vero etiam mortuos qui non apparebant, extulit non accepto thesauro,

E vt illum in resurrectione accipiat, &c.] *Vbi videtur loqui de thesauro perfecto ac toto non accepto: quia non accepit (inquit) corpora, quorum thesaurum in resurrectione vniuersali, quando cuncti cum corporibus simul resurgent, accipiet, &c.*

Cælum Deus chartæ commisit, &c.] *hoc nimirum sensu: nam sacra fidei mysteria, Euangelistæ scriptis mandarunt; vt ex charta, & papyraceis libris pendere quodammodo cælum .i. beatitudo nostra videatur, &c. Vel dicitur cælum Deus chartæ commisisse: quia commisit Euangelio scripto, quod qui seruauerit, cælum æternamq. beatitudinem assequetur.*

Natiuitatem Domini terræ, assumpsit naturæ Dominus, &c.] *Vbi & si per Dominum terræ, tam primus parens Adam, quàm simpliciter homo intelligi possit: paullo tamen melius de homine in vni-*

uersum

uersum accipi hic videtur, qui ex institutione naturali Dominus est terræ. cui ideo a Deo dictum est, (Genes. 1.) dominamini, &c. Vide S. Basil. in hexam. homil. 10. & Chrysost. in Gen. 1. homil. 9. & 10. A

Et quantam quis vim habet intelligendi, tantum se extendit, &c.] *Sensus ac ratio istorum hinc pendet: Nam cum dixisset non esse mirandum varijs rationibus, & allegorijs declarari res diuinas; addit rationem: Deus enim sese naturæ nostræ accommodat, & varias pro cuiusq. viribus ad intelligendum similitudines proponit; cumque sit ipse infinitus, non tot esse possunt varietates & facultates hominum ad intelligendum, quin ipse plures habeat rationes, quibus obiecta facilia reddat ad percipiendum, singulis, &c.*

Fuit igitur Maria patri arbor, &c.] *Quomodo arbor dicatur, ipsemet S. Ephræm consequenter explicat persequendo rationem insitionis. Inseuit enim (inquit) velut in arbore ramum in Maria filium, cum ex ipsa carnem sumere voluit, &c. Vel, dicitur beata Virgo fuisse velut arbor Patris: quia per illam Pater dedit nobis fructum benedictum, qui est Christus Dominus, &c. ac denique fuit arbor, de qua flos exiuit, iuxta illud Esaiæ: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &c. Esai. 11. In qua virga (ut ait S. Leo) haud dubie beata virgo Maria prædicta est, quæ de Iesse ac de Dauid stirpe progenita, & de Spiritu sancto fœcundata, nouum florem carnis humanæ, utero quidem materno, sed partu est enixa virgineo, &c. ita S. Leo Sermone 4. de natiuitate Domini.* B

Dicat cælum, quod stellam præbuit testem, quam non accepit cum Sole & Luna, &c.] *Patet significari atque intelligi hic Stellam illam quæ nouiter ac miraculose Magis in Oriente apparuit. Quòd autem illa noua fuerit stella, Auctor indicat, dum dicit:* quam non accepit cũ sole & luna, &c. *Suffragaturq. non uno in loco huic sententiæ S. Leo Papa magnus, ut in Serm. 1. de Epiphania Domini. ubi ait: Tribus igitur Magis in regione orientis Stella nouæ claritatis apparuit, &c. ac Serm. 3. de ead. sollemnitate, ubi dicit: Ad creandam ergo promissam posteritatem, hæredes in syderibus designati ortu noui Syderis excitantur, &c. item Serm. 6. in eadem sollemnit. mox in principio, ibi: Illa hodie cordibus nostris concipienda sunt gaudia, quæ in trium Magorum fuere pectoribus, quando Regem cæli & terræ signo & ductu noui Syderis incitati, quem crediderant promissum, adorauere conspicuum, &c. ita & S. Basilius in Homil. de humana Christi generatione, ubi de hoc plura adducit, ac alij alibi.* C

---

† al. S. Patris Ephræm Sermo de natura Dei minime scrutanda.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI,

Aduersus eos, qui Filij Dei naturam curiose scrutari nituntur.

REX cælestis, immortalis Dominus, & Deus omnipotens, filius
vnigenitus, dilectus Patris; qui per ineffabilem gratiam suam
Gen. 1. 2. virtute Diuina hominem ex limo terræ finxit, immensæ suæ D
pietatis miserationibus victus, propter ipsum hominem (quem
Ibidem. sanctæ & immaculatæ ipsius manus formauerant) descendit
Ioan. 1. 3. de cælis, vt saluaret, ac curaret omnes varijs morbis pressos
Rom. 5. atque afflictos. Cunctos quippe perniciosis languoribus infecerat callidi ini-
Gen. 3. mici versutia, & machinatio: vnde & putredo subsecuta est grauis atque incura-
Heb. 1. 2. 4. bilis, adeo vt nec Prophetæ, nec Sacerdotes exitiale ipsum vulnus sanare va-
luerint. Quamobrem sanctus vnigenitus Filius, cum cerneret humanum genus
Luc. 5. 6. 10. in tantis malis iacere infirmum, voluntate æterni Patris e cælo descendit; & in-
Ioan. 1. 3. &c. carnatus in sanctissimæ Virginis vtero, atque ex ea genitus, voluntarie proces-
Rom. 5. & sit: vt gratia, & miserationibus suis, omnes varijs infirmitatibus detentos ac fes-
Heb. 1. 2. sos curaret, cunctosq. morbos solo verbo sanaret. Et cum iam omnes a fœtido E
Luc. 5. vulnerum suorum pure, ac tabe liberasset; ipsi contra, ægroti, post beneficium
** al. accepta.* curationis * acceptum, dum optimo Medico gratias pro cura ac sanitate referre
deberent, eousque ingratitudinis processerunt, vt incomprehensibilem Medici
Prou. 25. & naturam nefaria curiositate rimari atque scrutari niterentur. O expauescendum
Sap. Sirach. 3. miraculum! O inutiles ac reprobos, impiosq. stultorum atque ingratorum
mortalium conatus. Quis talia (quæso) vmquam audiuit? aut quis vidit curata alicuius vulnera, quæ plurimis annis fuerant putrida; ipsum autem sanatum,

per

A per summam vecordiam in medicum adhuc fuisse contumeliosum? Medici cælestis naturam atque substantiam curiose perscrutari vis, o infelix? An quia propter te assumpsit formam tuam Medicus, vt sanitatem tibi restitueret, ideone impia temeritate naturam ipsius rimari conaris? Audi quæ ego immanitati, & impudentiæ tuæ dicturus sum. Si scrutari perrexeris substantiam atque essentiam Medici; nullus impiæ curiositati tuæ aditus, nullus transitus, nullusq. exitus patebit. Nam quicumque eiusce inuestigationis iter ingredi tentauerit, e vestigio via ei omnis occludetur; & ante se nihil, nisi loca deserta, & inuia conspiciet, nullamq. prorsus mansionem, aut requiem habentia. Quando igitur in loco deserto ac inuio, mansionem & requiem non inueneris; quid ages miser? aut quò stulte perges? Cur horrenda deserta sectaris; in quibus (vt iam diximus) nulla est mansio, nullusq. finis? Quorsum, improbe, vergis? Pelagus immensum atque infinitum est, vnigeniti Filij diuina * natiuitas. Quàm vero insipiens es, ac temerarius; si tu cum sis gleba pusilla ex puluere terræ compacta, tam vastum atque profundum huius inuestigationis pelagus penetrare te posse credas? Et quò tandem euades, miser? quis vnquã quid tale conspexit? vel, quis audiuit, quòd modicus ac fragilis puluis in immensum pelagus descenderit ad perscrutandum omnem maris profunditatem, qui leni ventorum flatu vbique dispergitur, substantiam atque virtutem non habens vel tenuissimo ventorum flatui resistendi? Et quemadmodum natura stipulæ vim ignis explorare tentans, ab eo comburitur: ita & homo a diuinæ perscrutatione naturæ absumitur, atque cõfunditur. est enim ignis comburens, diuinæ naturæ peruestigatio. Cur ergo teipsum, infelix, horrendis flammis comburendum tradis? Dic mihi, o impudens ac temerarie, quomodo in mente tua ipsum effingere ausus sis creaturæ totius Conditorem atque auctorem infinitum, gloriosum, admirabilem, ac formidabilem: a cuius aspectu, omnis creatura, vt cera a facie ignis, liquescit? Creatura, inquam, omnis visibilis & inuisibilis, eius ab aspectu in momento & ictu oculi liquescit ac deficit: & tu vesane ac improbe, magnum atque gloriosum, terribilem & inæstimabilem, tua impudentia atque temeritate comprehendisse te arbitraris? Ebrietate * captus videris, miser, qui teipsum, & humilem ac vilem naturam tuam ignoras; & quo pacto ipse, o puluis vilissime, creatus sis, plane te latet: qui ergo te ipsum nescis; Dominum maiestatis gloriosum, & terribilem, qua fronte atque audacia scrutari pertentas? Attende, o infelix ac calamitose, Magos illos, qui de longinquis partibus, ad adorandam nuper editi Regis infantiam aduenerant: quomodo non illi Regem in purpura iacentem inuenerint; neque diademate pellucentibus gemmis intexto, caput eius insignitum: sed infantem vilibus inuolutum pannis, in præsepio reppererunt: & continuo apertis thesauris suis, cum gaudio cordis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Vbi cerne mihi excellentissimam Magorum fidem. offendunt in vili ac humili præsepio iacentem Regem cælestem sanctum, nuper pro totius mundi salute in carne natum: reperiunt, inquam, in præsepio reclinatum, nec tamen vlterius inquirere pergunt. Et quid, obsecro, angusto præsepio vilius? Inter tot porro vilia atque abiecta, & si nullum Regis indicium Magi cernerent, nihil tamen de illius Maiestate dubitabant, nihil pannorum vilitate mouebantur, neque Geniti naturam curiose scrutabantur: At tu miser & infelix, cum ad dexteram Patris scias vnigenitum Filium, omni subnixum maiestate Regem considere Patri, & cum ipso laudari atque adorari, adhuc illum temere rimari & perscrutari audes? Non vereris, miser? non, stulte, perhorrescis? Qui te ipsum ignoras, Creatorem ita temere peruestigas? Quis talem in te non detestetur * impudentiam? Deus, & Dominus vnigenitus Patris, in cælis ad dexteram sedet Patris: Angeli & Archangeli, Cherubim quoque ac Seraphim, cum metu & tremore ei adstant, pressis cum horrore deorsum

Marginal letters: B (at "mus) nulla est mansio"), C (at "tio. Cur ergo"), D (at "de, o infelix"), E (at "hil pannorum").

Marginal notes: Hypophora elegans, & accommoda. — Psal. 62. 106. — Luc. 11. — Ibidem. — * al. natura. — Gen. 1. 2. 3. & — 1. Cor. 15. — Ab absurdo. — A SIMILI. — Sap. Sirach 3. — Psal. 67. — Esai. 6. — Ezech. 1. 10. — Matth. 17. 27 — * al. Ebrius mihi videris. — Gen. 2. 3. — Matth. 2. — Magorum exemplo, Diuinam a nobis maiestatẽ curiose non esse scrutandã, demonstrat. — Psal. 71. — Matth. 2. — Luc. 2. — Ibid. — Matth. 2. — NOT. — Ephes. 1. — * al. audaciã r — Heb. 1. 10. 12 — Esai. 6. & — Ezech. 1. 10.

Gen. 2. 3. deorsum reuerenter obtutibus: puluis autem ac cinis in terra sedens, summum A
Esai. 6. & illum scrutari præsumit opificem? Cherubim prope solium gloriæ consistens,
Apoc. 4. suam sub alis suis contegit faciem, neque tantam illam Maiestatem intueri su-
* γηώδης. stinet: homo vero terrenus * ac luteus, qui seipsum, & mortis suæ tempus ne-
scit, Dominum cunctorum creatorem rimatur? Audi miser, qui curiose Do-
minum tuũ scrutaris: & admiranda quædam te enunciaturum polliceris de ip-
sius Deitate, de vnigenito dilecto Patris. Qui ergo inuisibilem Deitatem, glo-
riosam, & incomprehensibilem, te contemplari in illo secreto suo petulanter
affirmas; pauca prius de creaturæ ratione nobis explica: & secundum tuam sa-
pientiam atque intelligentiam, ministrorum expone ordines, qui iugiter coram
Deo adstant. Exhibe nobis, & exprime, ac in lucem profer naturam Angelo-
Daniel. 7. & rum, figuram Cherubim, Seraphim imaginem propriam, Gabrielis faciem, B
Apoc. 5. ignem Michaelis vere flagrantem. Ministri autem Deitatis, & Spiritus cum sint
Ps. 103. Heb. 1. omnes, ignem quo pacto conspiciunt? Lux quippe in circuitu est. Quo item
Ezech. 1. ordine, ac modo spiritum ducit administratorius Spiritus? Flagrantis ignis vbi
Heb. 1. sunt oculi? vbi nares, ad requiem spiritus? Quænam illorum sunt staturæ?
erectæne, in iustæ atque honestæ altitudinis ac proceritatis speciem; an globosæ,
atque rotundæ? Tractabilesne sunt; an intractabiles? Hæc omnia recense, ho-
mo temerarie, atque insane: ista expone, quæ nobis sunt ignota; quænam scili-
cet, igneorum Spirituum sint alæ, & qui flammantium pedes. Dic, vt illi igneos
Ezech. 1. 10. suos operiant axes, sub igneis alis: & quo pacto inter igneas alas, suam velent
Esai. 6. faciem, non sustinentes intendere aciem in ignem illum immortalem gloriæ
Domini. Si ista te superant, homo ignare atque ingrate, neque inæstimabilis C
*al. opificis. *Domini creaturas eloqui vales: ipsum Creatorem qua temeritate circumscri-
bere conaris? Dices autem, miser, rerum magnitudine superatus: Inuisibilis est
*al. in supernis. natura conditionis Angelicæ: apud *superos commorantur Deitatis ministri.
Sed dic saltem, vel ipsa visibilia: in quibus & ipse succumbes, scio. Ignis sane
nobis in vsum datus est, atque in ministerium: hunc igitur temere tibi ipsi in os
Ezech. 1. 10. inijciens, carbonẽ ignitum intrepidus comede, vt auditoribus omnibus, pariterq.
spectatoribus persuadeas, te ipsius quoque Domini opificis summi naturã probe
*λογοδαίδαλε. eloqui posse. At si id nequiueris; facesse hinc temerarie * garrule, & teipsum
defle, ac luge: nam fide sancti Conditoris deserta, quæ saluare omnes potest,
qui saluari per eam desiderant, in propriam perniciem arma sumpsisti; exa-
* al. gutturi. cuensque gladium, sponte illum in tuum ipsius * cor infixisti: quin & derelicta D
Patris maiestate ac gloria, curiosus summi æterniq. opificis scrutator effectus
Prou. 25. es. Infelix profecto ac miser, & impudentissimus est, qui opificem ac condi-
Sap. Sirach. 3. torem suum curiose rimari atque scrutari præsumit. Millia millium, & cen-
Dan. 7. ties millies millena millia Angelorum, & Archangelorum cum timore atque
Esai. 6. & horrore ipsum glorificant, tremuliq. adorant: & homines lutei, pleniq. pec-
Philipp. 2. catis, de Diuinitate intrepide disserunt? Non illorum contremiscit corpus, non
perhorrescit animus: sed loquaciter ac temerarie de Christo Dei filio, qui pro
nobis indignis peccatoribus passus est; deque vtraque ipsius generatione, verba
effutiunt: neque saltem, quòd in vehementissima luce cœcutiant, sentiunt: sem-
per enim, vt lux clarissima, & igneum Solis iubar exuperans, resplendet glo-
riosa Saluatoris natiuitas. Cæterum dic mihi rursus, o infelix: Si voluerit cœ- E
Per oculum cæci nati, ad Solem, eos coarguit, qui Diuinam naturam scrutantur. cus quispiam, qui numquam Solis radios adspexerit, cum aliquo claris lumini-
bus prædito, de Sole isto visibili, eiusq. radijs loqui; contenderitq. cœtus ille a
natiuitate, solem ipsum in sublimi cæli regione extra suos radios, siue luce
suum cursum peragere: quis fidem verbis cœci istius habere volet? Nonne potius
decebat, vt cœcus de lumine audiens ab alio oculis prædito, crederet, certaq.
fide teneret, Soli semper suos adesse radios, ipsumq. sua luce numquam desti-
tui: cum hæc præsertim (vti iam diximus) ab ijs, qui viderent ita esse certa, &
indubi-

A indubitata ratione probarentur? At si cœcus ille credere ijs quæ dicuntur, recusset; figuram Solis secum in corde infinitis cogitationibus effingit atque describit, cum formam veram insignire nequeat, eo quòd splendentem Solem cum radijs suis, oculis corporeis numquam intueri potuerit; & neque his quidem, qui solem inspexissent, fidem præstare voluit. Sic quoque nos cuncti, nisi sanctis credere voluerimus Prophetis, & Apostolis de vnigenito Patris filio loquentibus, (quòd nimirum hominem Deus assumpsit, natusq. est ex Maria Virgine de Spiritu sancto) cœco etiam peiores erimus. Sancti quippe illi Prophetæ, & Apostoli conspexerunt eum; illi quidem in Spiritu sancto: isti vero etiam visione corporea. Nam alius quidem in Spiritu sancto, Filij ad homines aduentum præuidit, atque * præsciuit: alius autem conceptum, partumq. Virginis expres-

Math. 1. Luc. 1.

Prophetæ & Apostoli vt differenter Christũ cõspexerint.

**al. & præcinit.*

B sit, ipsiusq. aperte nomen * præsignauit, quod est Emmanuel, id est, nobiscum Deus noster. Alius, cum matris adhuc esset inclusus vtero, ipsum ad se venientem Dominum, Spiritu afflatus sancto agnouit, & intra materna viscera magno exultauit cum gaudio, ac quasi in occursum mox contendere gestiens, lætus exiliuit in vtero. Idemq. ipse denuo immaculatum Dominum corporea vidit inspectione, ac ipsum in Iordane flumine baptizauit. Illumq. idẽ rursus intuitus, confidenter exclamauit, ac dixit: Ecce Agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi, per gratiam suam. Apostoli quoque corporeis eum oculis conspexerunt, certissimeq. nobis tradiderunt quæ sibi vere explorata erant, vti, quòd reuera nostrum corpus assumpsisset, multaq. signa atque miracula edidisset, præsentibus, testibusq. eius discipulis: quomodo item mortem in crucis pati-

**al. indicauit. Esa. 7. & Matth. 1.*

Luc. 1.

Ibidem.

Matt. 3. & Marc. 1. Luc. 3. Ioan. 1.

Ioan. 1.

Act. 1. 2. 13. etc. 1. Cor. 15. & 1. Pet. 2. 3. etc.

C bulo subijsset, ac tertia die a mortuis resurrexisset; & deinde ad Patrem suum ascendisset, consessumq. ad dexteram eius accepisset. Quæ omnia sancti Euangelistæ nobis veraciter fideliterq. in scriptis reliquerunt, ita vt nulla prorsus ex eorum verbis ac dictis enasci posset dubitatio. Cæterum nos, nisi his omnibus firmam fidem habere velimus, oculis profecto fidei inuenimur cœci; & quilibet nostrum prout lubuerit, iuxta insipientiæ suæ temeritatem ventilare conceptionem, natiuitatemq. Dominicam incipit. Ecce pararam, ac rutam per diuinas litteras habemus viam: venite igitur, & fideliter incedamus per illam. Absque enim fide, scire nemo valet ea omnia, quæ de Domino nostro, & Redemptore mundi sunt conscripta. Quare & tu (si me audire velis) indubitanter credas, & ista curiose perscrutari caueas. Audisti, carissime, quia Deus Pater vni-

Diuinas litteras tutam nobis ad Deum sternere viam.

D genitum filiũ suum ad salutem tuam in mundũ misit: firma itaque ac indubitata fide crede. nam verax est sanctus Deus. Audisti itẽ, quòd vnigenitus ipse carnem assumpsit ex Sanctæ Virginis vtero, natusq. vere ex ea sit, & de Spiritu sancto conceptus. Certissimum igitur id tuo in corde habeas; nihilq. penitus ex his, quæ de illo quotidie sancta loquuntur Euangelia, in dubitationem vertas: verum omnia, fide plenissima suscipias, iugiter ipsa opera puris fidei oculis respiciens. Intuere quoque Dominum oculis cordis tui: eumq. tota fide amplectens, quocumque ierit, sequere: & cum eo loca singula, magno cordis affectu perlustra. Gaudeat tua anima, Dominum cernens per suam gratiam morbos omnes curantem, dæmonesq. solo verbo, ac potestate diuina expellentem. Ad nuptias item in Cana Galilçæ, cũ ipso indiuiduus comes ingredere: & de vino benedictio-

Luc. 1. Ioan. 3. Rom. 1.

Matth. 1.

Luc. 1. & Ioan 1. 3. &c.

Matth. 4. 8. 9. 11. Luc. 5. 6. 10. &c.

Ioan. 2.

E nis eius bibe. Imo vero intuere speciem ac pulchritudinem Domini: & nusquam a contemplatione sancti vultus, atque a suauissimo eius aspectu aciem deflectas. Præcede illum rursus in locum desertum: & cerne magnalia illius, dum panes in sanctis manibus ipsius, ad * maximam pascendam turbam multiplicantur. Perge mi frater, perge: & toto animi affectu Christum, quocumque perrexerit, sequere. Nam si sic illum sequaris, gressibusq. veri amoris ac fidei comiteris; non accedet ad te malum, & malignus iuxta te haud quaquã appropinquabit. Sequere quoque illum, ad vltimam cœnam; in qua & discipulis suis

Ioan. 6.

** al. innumerabilem.*

Psal. 109. Psal. 5.

Ioan. 13.

Ibidem. sancta tradidit mysteria: prudenterq. considera, quo pacto ibi pedes discipulorum lauerit; atque intra temetipsum alta puræ fidei consideratione permotus, A
Gen. 2. 3. ac cum timore admirans dicito: Deus creator omnium, qui per suam gratiam
Ioan. 13. ex puluere finxit hominem, ipse sui figmenti ac plasmatis pedes abluit. Ista tecum, o frater, perpendens, infinitam ipsius bonitatem adora, & glorifica. Quin
Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. & diligenter intuere, quomodo in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit, in figuram immaculati corporis sui; calicemq. in figurā pretiosi sanguinis
De hoc. vide nostra Scholia. sui, benedixit, deditq. discipulis suis: & esto tu quoque Sacramentorum eius
Matt. 26. Ioh. 18 particeps. Atque inde descendens, in impij atque iniusti Caiphæ atrium cum Domino tuo ingredere: & persiste constanter, vt contumelias, quas ipse pro te
Ibid. passus est, conspicias; perfectusq. amator Domini tui inueniaris. Sequere vlterius illum: & ad Crucis locum adsiste, tamquam fidelis seruus Domino tuo. B
Matth. 27 Marc. 15. Luc. 23. & Ioan. 19. Intuere quo pacto ex ipsius latere sanguis manauit & aqua, in redemptionem animæ tuæ, frater: ac sedulo quoque attende, vbinam illum de cruce depositum
Matth. 28. Marc. 16. Luc. 24. & Ioan. 20 recondunt: primoq. mane cum mulieribus ad eius sepulchrum perge, ac reuolutum ab eo lapidem cerne, & adsistentes illic Angelos vide. Audi quid Angeli
Ibidem. dicant mulieribus: Surrexit Dominus vere, sicut dixit vobis. Hæc omnia prudenter, perfecte, fideliter, atque indubitanter considera: & cuncta vera esse si-
NOT. cut gesta referuntur, firmissime crede. Nam nisi fidei oculis ista omnia clare perspexeris; non poteris a terra in cœlum eleuari, Christiq. passiones spiritaliter contueri. Siquidem fidei oculus cum in corde cuiuspiam clare ac liquide,
1. Cor. 5. lucis instar effulserit; pure quoque atque syncere Dei agnum contemplatur, qui
Apoc. 5. pro nobis occisus ac immolatus est, donauitq. nobis corpus suum sanctum & C
Matth. 26. & Ioan. 6. immaculatum, vt iugiter eo vescamur: sitq. ipsius nobis participatio in remissionem peccatorum. Hunc fidei oculum qui possidet, manifeste ac lucide intuetur Dominum: & certa, plenissimaq. fide sanctissimum agni immaculati,
NOT. vnigeniti filij cælestis Patris corpus manducat, ac sanguinem bibit, haudquaquam curiose diuinam, sanctamq. fidem perscrutans. Nam fides Dei est, quæ in nobis operatur, & futura prospectat; fidesq. semper appellatur, & non cu-
Qui filij Dei naturam scrutantur, curiosos potius quàm fideles esse. riositas. Credis carissime, vnigenito filio Christo IESV, quòd pro te super terram sit natus in carne: quid ergo inscrutabilia scrutaris, ac imperuestigabilia vestigas? Si enim ista curiose rimaris; non iam fidelis nuncupaberis, sed curiosus. Esto itaque fidelis, atque innocens. Participa immaculatum corpus,
De veritate corporis Domini in Eucharistia. & sanguinem Domini tui fide plenissima; certus, quòd agnum ipsum integre D comedas. Ignis immortalis sunt mysteria Christi: caue ea temere scruteris, ne
Gen. 18. in ipsorum participatione comburaris. Abraham Patriarcha cælestibus Angelis
Heb. 13. terrenos cibos apposuit, illiq. eos comederunt. Ingens sane miraculum est, cernere Spiritus incorporeos, in terra carnium cibos manducantes. Sed hoc profecto omnem excedit admirationem, omnem mentem, omnemq. sermo-
De præsentia corporis & sanguinis Domini in Eucharistia. nem, quod nobis fecit vnigenitus filius Christus Saluator noster. Ignem quippe & spiritum manducandum atque bibendum præstitit nobis carne vestitis, corpus videlicet suum, ac sanguinem. Ego sane, fratres, cum Christi sacramenta intellectu meo non percipiam, ad vlteriora progredi non audeo, neque arcana illa, sacratissimaque mysteria rursus attingere: neque vero (si de his proterue loqui voluero) Dei sacramenta comprehendere potero: verum E
Prouerb. imprudens, atque temerarius ero, & cum aëre inanibus irritisq. conatibus luctans; siquidem aërem ob tenuitatem suam prorsus tenere nequeo. Illa etenim sancta, & veneranda, atque tremenda mysteria cunctas ingenij mei vires superant. Potius ergo celebrabo ac glorificabo Deum & Patrem, quòd per vnigenitum ac dilectum filium suum, me indignum peccatorem, corde simplici in se
NOT. credentem saluare dignatus est: quippe qui semper illicitas eiusmodi curiositates, omnemq. præsumptionem Deo displicentem fugi, odi, ac detestatus sum.

Morta-

A Mortalis ego sum, & terrenus ex terra, effictusq. per gratiam ex humi natura. Agnosco lubens* vilitatem conditionis meæ: & Creatorem meum nullatenus scrutari volo. Terribilis est enim, & natura prorsus incomprehensibilis. Quare benedicam, & adorabo excellentissimam potestatem ac gloriam ipsius, in infinita secula seculorum. AMEN. Gen. 2.3. & 1. Cor. 15. *al. humilitati.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

B *Naturā Dei minime rimandā atque scrutandam esse, varijs rationibus & Scripturæ auctoritatibus, exemplisq. demonstrat. Magorum inter alia exemplum primo adducit, quo id clare efficaciterq. ostendit. Ab angelorum natura, figura, conditione, ac ordine temerariam similium curiositatem confutat. ac postea per oculum cæci nati ad Solem, tales diuinæ naturæ perscrutatores coarguit ac taxat: eosq. qui naturam filij Dei curiose scrutantur, potius curiosos habendos, quàm fideles dicendos confirmat. Sacras litteras securam nobis ad Deum parare viam, docet. Quomodo credere, ac quæ credere firma fide oporteat, ostendit: tum quo pacto Christum gressibus fidei & amoris sequi, fideiq. oculis contemplari debeamus, nos instruit. Denique de vera & reali præsentia Corporis & sanguinis Domini nostri IESV CHRISTI in sacra Eucharistia, notatu dignissima pro orthodoxæ fidei nostræ confirmatione, & impiorum hæreticorum confusione adducit.*

2 Aduersus eos qui filij Dei naturam curiose scrutari nituntur.] *Pro hoc Titulo, alia Inscriptio reperitur eiusmodi: Sermo S. Patris Ephræm, de natura Dei minime scrutanda.] Et al. Eiusdem Sermo, aduersus Diuinæ maiestatis scrutatores.] Ad hoc porro Argumentum pertinent illa Scripturæ verba: Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Prou. 25. Et illa apud Ecclesiasticum: Altiora te ne quæsieris; & fortiora te, ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita sem-*
C *per, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. non est enim tibi necessarium ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter: & in pluribus operibus eius non eris curiosus, &c. Eccles. siue Sap. Sirach. 3. Huc quoque spectant, quæ S. Basilius magnus alibi adducit in hæc verba: Christi generatio propria ac præcipua diuinitatis est, quæ quidem silentio magis ac fide veneranda, quàm disputatione aliqua nostra seu curiositate vestiganda, &c. paulloq. postea, ibi: Dicere possum ex sacris voluminibus, quòd splendor gloriæ & imago ex archetypo sit: verumtamen quoniam nec ratio, nec cogitatio talibus renouationis verbis tuæ curiositati satisfacit, ad ineffabilem, incomprehensibilemq. gloriam confugio, & fateor indeprehensum, ac verbis humanis inenarrabilem diuinæ generationis esse modum, &c. ita Basil. in Serm. de humana Christi generatione, in die natali, seu Epiphan. mox in principio, vbi plura consequenter in hanc rem adducuntur. Quò referri etiam potest S. Gregorij Nazianzeni Oratio 34. (iuxta Billianam edit.) quæ est 2. de Theologia, vbi Dei naturam nec verbis explicari, nec mente comprehendi posse, ostendit: & rationem, cur Deus in-*
D *tellectu humano comprehendi nequeat, reddit, &c. de quo & ibidem Nicetas Nazianzeni Scholiastes. Cuius Argumenti plura qui volet, apud S. Ioannem Chrysostomum reperiet, ac primo quidem in cap. Genes. 1: homilia 2. super illud: In principio fecit Deus cælum & terram, &c. vbi habet: Magna gratitudine accipiamus quæ dicuntur, ne progrediamur vltra, quàm fert mensura nostræ tenuitas, neue curiosius quæ supra nos sunt, indagemus; id quod veritatis hostibus accidit, qui proprijs voluerunt rationibus vniuersa expendere, non cogitantes quòd impossibile sit humanæ naturæ Dei opificium penitus ediscere, &c.] ac eodem tomo primo Operū eiusd. homilia 2. de verbis Esaiæ: Vidi Dominum, &c. circa med. ibi: Dic istis qui curiose scrutantur ineffabilem ac beatam naturam, his qui audent non audenda. Ipsa Seraphim ne demissionem quidem Dei sustinuerunt intueri: & homo ausus est dicere, imo potius homo ausus est animo concipere, quòd naturam ipsam summam possit ad plenum, clareq. videre? &c.] Quin & grauiter in eos inuehitur Chrysostomus, qui occulta Creatoris & creaturæ perscrutantur, sub finem Homiliæ 7. in Epist. ad Thessal. 1. cap. 4. Sed longe plenissime idem hoc persequitur Argumentum Chrysostomus in suis de incomprehensibili Dei natura, contra impios Anomæos, homiliis, quarum quinque a Theodoro Gaza Thessalonicensi traductas, in fine quinti tomi Operum eiusdem*
E *inuenire licebit; & præter has, adhuc alias eiusdem generis contra eosdem hæreticos, nondum quod sciam latine redditas, in Biblioth. Vatic. Crypsaferrat. Syrlet. num. 105, quæ iam est Columnen. necnon in Sfortiana S. Floræ num. 9. vbi græce nouem distinctæ homiliæ reperiuntur.*

3 Attende Magos illos, qui e longinquis partibus ad adorandam nuper editi Regis infantiam aduenerant; quomodo illi non in purpura iacentem Regem inuenerint: sed infantem vilibus inuolutum pannis in præsepio repererunt, *&c. paucisq. interiectis ibidē:* Inter tot porro vilia atque abiecta, & si nullum Regis indicium cernerent, nihil tamen de eius maiestate dubitabant, nihil pannorum vilitate mouebantur, neque Geniti naturam curiose scrutabantur, &c.] *Vbi Auctor pulcherrimo Magorum exemplo Diuinam a nobis maiestatem haud*

quaquam curiose scrutandam esse, efficaciter demonstrat. Quod idem alibi ostendens Magnus Basilius, A *etiam Magorum exemplo ad curiosos illos scrutatores coarguendos vtitur, dum sic aduersus tale genus hominum exclamat, ac loquitur:* O Dei bonitatem altissimam. O absurdam & prauam hominum ingratitudinem. Magi adoratum veniunt: & Christiani curiosius quærunt, quomodo in carne Deus sit, & quali carne; & an assumptus homo perfectus sit, an imperfectus? Taceant curiosi, & in Ecclesia Dei superuacanea vestigare desistant. Laudentur quæ nobis concredita sunt: at de quibus ratio omnino non redditur, ne vestigentur, *&c.*] *ita S. Basilius sub finem pulcherrimæ Homil. de humana Christi generatione, in die Natali, siue Epiphania.*

Audi miser, qui curiose Dominum scrutaris: Admiranda quædam te enunciaturum polliceris de ipsius Deitate, ac de vnigenito dilecto Patris?] *Vbi al. sine interrogatione, sic:* Ausculta miser, qui scrutaris Dominum tuum; & miranda quædam te elocuturum de ipsius Deitate, de vnigenito dilecto patris, promittis. Qui ergo inuisibilem Deitatem, *&c.*] *Sed ne sententia hiulca videatur, ac non satis cum illo quod hic sequitur* (Qui ergo, *&c.*) *cohærere;* B *visum est potius interrogationi insistere, ac per eam iam dicta efferre: vel aliàs ista, vsque ad* (Qui ergo, *&c.*) *hic prætermittere, sicut al. prætermissa quoque reperiuntur. Verumtamen eruditus de his iudicet Lector, & quæ magis probabuntur, amplectatur atque sequatur.*

Quin & diligenter intuere, quomodo Christus in manibus panem accipiens, benedixit ac fregit in figuram immaculati corporis sui: calicemq. in figuram pretiosi sanguinis sui benedixit, deditq. discipulis suis, *&c.*] *Hic quamuis Doctor noster Ephrem asserat panem & vinum a Christo benedicta fuisse in figuram corporis & sanguinis sui; non tamen inde colligi atque inferri licet, sub pane & vino non contineri vere & realiter verum corpus & sanguinem Domini nostri. Species enim panis & vini consecratæ quia Sacramentum sunt, reuera sunt signa corporis & sanguinis Christi sub ipsis vere & realiter contenti. Quibus accedit, quòd multa sæpe in sacra Scriptura vt exempla & figuræ proponuntur, quæ vere id sunt, quod in figuris designantur: sicut & pulcherrime hoc ipsum alibi deduxit Innocentius Pontifex, haud immerito inter alia quosdam videns, qui crederent in Eucharistiæ Sacramento non esse Christi corporis & sanguinis veritatem, ex eo, quòd non raro* C *mysterium id & imaginem, & exemplum vocari legimus. Quorum itaque errorem idem Innocentius Papa refellens; si, quia figura, inquit, est Sacramentum altaris, veritas esse negatur: ergo nec mors, nec resurrectio Christi veritas est; siquidem eas imaginem, & similitudinem esse tradit Apostolus: quin & Petrus, exemplum in sua passione Christum nobis reliquisse scribit, &c. Vide de hoc Innocentium, lib. 4. Mysteriorum Euangelicæ legis, & alios alibi.*

Esto fidelis atque innocens. participa immaculatum corpus Domini tui fide plenissima. Ignis immortalis sunt mysteria Christi, noli ea temere perscrutari, *&c. ac paullo post:* Ignem & spiritum manducandum atque bibendum præstitit nobis, corpus scilicet suum, ac sanguinem, *&c.*] *Cum Auctor alibi sæpe (vt suis locis demonstrauimus) testetur veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, nusquam tamen clarius & efficacius quàm hoc loco id facere videtur. seruitq. hic locus optime contra Hæreticos, qui ad præsens Ephræm testimonium haud quaquam respondere, aut quid ei ausu temerario opponere poterunt. Nam altissimi mysterij inscrutabilitas, & miraculum excedens omnem admirationem, omnemq. mentem atque sermonem (quæ hic prædicat* D *Ephræm) efficacissime ostendunt Eucharistiam esse verum corpus Domini. Vtiturq. hic pulchra quadam antithesi Auctor ad id magis confirmandum: ait enim valde mirabile fuisse, quod Angeli qui sunt incorporei, in corpore assumpto manducarint cibos corporeos, (vt est Genes. 18.) at longe mirabilius esse, quòd nos homines corporei ac lutei ignem & spiritum comedamus, corpus nimirum cæleste Christi, &c.] atqui hæc de veritate Corporis Domini in sacra Eucharistia ex nostro Ephræm, qui ante mille trecentos quasi annos in Ecclesia floruit. Cui in eadẽ veritate consentiũt & reliqui orthodoxi Patres antiqui, qui ante & post Ephræm fuerunt, tam Græci quàm Latini: S. Ignatius in Epist. ad Romanos, & Epist. ad Smyrnen. Dionysius Areop. in lib. de Ecclesiastica hierarch. cap. 3. 5. parte 3. Iustinus martyr in Apologia 2. ad Antoninum Imperat. Irenæus lib. 4. contra hæreses, cap. 34. Origenes homil. 13. in Exod. explicans cap. 25. illius libri: & homilia 5. in diuersa loca Euangelij, agens de puero Centurionis. ac homil. 7. in lib. Numeri, & homil. 2. in Psal. 37. &c. S. Athanasius in Orat. de fide. vt etiam citat Theodoritus dial. 2. Cyrillus Hierosolym. in Catechesi 4. ac 5. mystagog. S. Basilius Ephræm nostro contemporaneus, ac perquàm familiaris, in 2. lib. de Baptismo, cap. 2. & in lib. de Spiritu* E *sancto, cap. 27. & in Regulis moralium. sentent. regul. 21. capit. 2. 3. 4. ac alibi sæpius. S. Gregorius Nyssenus Basilij frater, in lib. de vita Moysis. & in Orat. catechet. cap. 36. 37. vbi multa expresse de veritate huius Sacramenti habet: citaturq. hic locus ab Euthymio in panoplia, part. 2. tit. 21. S. Gregorius Nazianzenus in 2. Oratione de Paschate, ac alibi. S. Epiphanius in Ancorato, circa med. & alibi. S. Ioannes Chrysostomus plurimis in locis, vt Homil. de Eucharistia in Encænijs. & Homil. 60. ad popul. antiochen. quæ est contra indigne sumentes diuina & sancta mysteria. & homil. 51. & 53. in Matth. & Homil. 24. in priorem ad Corinth. cap. 10. item Homil. 3. in Epist. ad Ephes. cap. 1. & Homil 3. de incomprehensibili Dei natura, contra Anomæos, circa finem. & lib. 3. ac 6. de Sacerdotio. alibiq. sæpissime. Item Theophilus Alexandrinus super Euangelium S. Marci, exponens illa consecrationis*

A orationis verba: Hoc est corpus meum. *vbi pulchre & efficaciter eamdem Eucharistiæ veritatem probat ac docet. Quod idem facit & Cyrillus Alexandrinus, lib. 3. in Ioannem, cap. 37. declarans illud dictum Domini:* Qui venit ad me, non esuriet. *&,* Qui credit in me, non sitiet vnquam, *&c. item lib. 4. in Ioannem, cap. 9. & lib. 10. in Ioan. cap. 13. nec non in Epistola ad Nestorium (vbi duodecim adiuncti reperiuntur anathematismi) quæ ab Ephesina Synodo, & alijs duabus approbata fuit. Proclus quoque Episcopus Constantinop. in lib. de traditione diuinæ Liturgiæ, validissimum pro confirmanda sacra Eucharistiæ veritate, testimonium adfert. item Eusebius Emissenus, vel quisquis Auctor fuerit, in elegantissimo Serm. de corpore Domini, cuius initium est: Magnitudo cælestium beneficiorum, &c. vbi multa rara atque præclara de veritate Eucharistiæ in medium adducuntur. Hisichius item Hierosolymæ presbyter, ac postea Episcopus (ad quem scripsit ipse Gregorius Pont. lib. 9. registri, in Epist. 40.) lib. 2. in Leuit. cap. 8. & lib. 6. cap. 22. &c. Ioannes quoque Damascenus lib. 4. orthodoxæ fid. cap. 14. ac 84. Cui suffragatur & Epiphanius Damasceni æqualis, in disputatione cum Gregorio, quæ reperitur in VII. Synodo, Act. 6. tom. 3. Theophylactus quoque de*

B *veritate corporis Christi (Chrysostomum in hoc imitatus) apertissimo ac copiosissime scripsit, in cap. 26. Matth. declarans illa verba Domini:* Hoc est corpus meum, *&c. ac in cap. 14. Marci, & in cap. 6. Ioannis. & in cap. 10. ac 11. prioris ad Corinth. Oecumenius item in cap. 11. prioris ad Corinth. necnon Euthymius in cap. 26. Matth. ac in Panoplia eiusd. tit. 21. vbi ex Patribus Nysseno, & Damasceno plenissime & efficacissime transmutationem panis in carnem Domini probat, ostenditque. Sed post citatos græcos, etiam ad Latinos veniamus: ex quorum catalogo ac classe primum se nobis offert Tertullianus, qui in libro suo de Resurrectione carnis, aperte dicit:* Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur. *Et lib. 2. ad vxorem, haud quaquam obscure indicat Eucharistiam non esse panem materialem, licet id videatur esse gentilibus: sed esse Christum, &c. Idē in lib. de corona militis, tradit summam adhibendam cautionem, ne aliquid Eucharistiæ in terram cadat, &c. item in lib. 3. & 4. contra Marcionem. & lib. de Pudicitia. & lib. de Oratione, vbi inter alia, illam petitionem Orationis Dominicæ declarat:* Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *Succedit Cyprianus Episcopus Carthaginensis, qui eamdem veritatem testatur atque tuetur in lib. 2. Epi-*

C *stolarum, epist. 3. quæ est ad Cecilium. & in Sermone 5. qui est de lapsis. & Serm. de cœna Domini, qui Sermo & si illius non esse videatur, refertur tamen inter eius Opera. & cuiuscumque sit alterius, fatendum sane antiqui alicuius & doctissimi & sanctissimi eum esse Patris. Eamdem quoque Eucharistiæ comprobat veritatem Hilarius grauis & antiquus Auctor, libro 8. de Trinitate, explicans illa Domini verba:* Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo, *&c. item Optatus Milenitanus in lib. 6. contra Parmenianum. & Gaudentius Episcopus, tract. 2. de Exodo, vbi multis ostendit probatq. veritatem Eucharistiæ. Suffragaturq. S. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. 5. 6. & in Decreto de consecrat. distinct. 2. can. omnia. vbi pro eadem veritate, Ambrosii efficax testimonium allegatur. Idē quoque Ambrosius in orat. præparatoria ad Missam, pluribusq. alijs apud eum locis. Itidem & S. Augustinus in Serm. de corpore & sanguine Domini. Idem de verbo Domini, in Lucam, Sermone 28. item in S. Luc. cap. 24. vbi de duobus Discipulis in Emaus euntibus, & de fractione panis agit: illumq. panem, quem accipiens benedixit, fregit, distribuitq. duobus discipulis illis, fuisse sacram Eucharistiam clare ostendit; confirmatq. idem disertis verbis in lib. 3. de consen. Euangel. cap. 28. Idem Augu-*

D *stinus tract. 11. in Ioannem. & tract. 26. in Ioannem, super illud:* Panis quem ego dabo, caro mea est, *&c. item tract. 27. & 31. in Ioannem. & Serm. 2. de verbis Apostoli. ac lib. 50. Homil. 26. & Serm. 1. de tempore, vbi inter alia dicit: Inuitati sumus ad mensam, vbi non inuenitur cibus hominum, sed panis proponitur Angelorum, &c. Idem in Psalm. 33. Conc. 1. vbi exponens illum titulum Psalmi, in quo scriptum continetur:* Et *ferebatur manibus suis, &c. sic inter alia ibi adducit: Ferebatur (inquit) Christus manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait:* Hoc est corpus meum. *ferebat enim illud corpus in manibus suis, &c. Idemq. ab eodem euidenter comprobatur Augustino, in libro de Salutaribus documentis, ad Iulianum comitem, capite 33. & in lib. 9. confession. cap. 13. & lib. 12. contra Faustum, cap. 10. ac 20. & lib. 1. de peccatorum meritis, cap. 24. ac lib. 1. contra* Cresconium, *cap. 25. & lib. 22. de ciuit.* Dei, *cap. 8. Idem in Epistola 23. quæ est ad Bonifacium. & in* Epist. 44. *ad Maximum. &* Epist. 86. *ad Casulanum. ac* Epist. 118. *cap. 3. & Epist. ad Honoratum, cap. 27. alibiq. sæpissime. Et post Augustinum, S. Hieronymus in Commentar. Matthei, cap. 26. & in Comment. Psal. 109. ac in Epistola ad Hedibiam, quæst. 2. Idem in Commentar. 11.*

E *cap. prioris ad Corinth. & in Commēt. 1. cap. ad Ephes. &c. alijsq. varijs locis alibi. Confirmatq. eādem veritatem S. Leo Papa Magnus in Serm. 7. ac 14. de Passione Domini. & Serm. 6. de ieiunio Septimi mensis. ac in* Epist. 23. *ad Clerum & populum Constantinop. ac alibi crebrius. & S. Gregorius Papa cognomine quoque Magnus, in Homil. 22. in Euangelia. & lib. 4.* Dialog. *cap. 58. &c. S. Remigius Episcopus Remensis in Commentar. cap. 10. prioris ad Corinth. Haymo Episcopus Halberstatensis in Comment. super 10. cap. primæ Corinth. in illud: Calix benedictionis, cui benedicimus, &c. Primasius in cap. 10. Epist. ad Heb. Paschasius Abbas Corbeiensis in libro quem scripsit de corpore Domini. & in Epist. ad Frudegardum. & in libello de institutione Sacramenti. S. Anselmus in cap. 11. primæ ad Cor. ac Beda in eumdem ad Corinth. locum. S. Bernardus in vita S. Malachiæ. & in 2. Serm. de cœna*

Domini. aliq. alibi. Quibus omnibus accedunt Generalium Conciliorum decreta atque testimonia, & inter alia Concily illius magni Lateranensis sub Innocentio tertio; vbi in ipso statim primo cap. Decretorum eiusce Concilij, sic est: Christi corpus, & sanguis in Sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur; *&c. ac Concilij Generalis Viennen. sub Clemente V. in quo extat Decretum insigne, de ipso festo Corporis Domini: vbi plura expressa testimonia habentur de veritate Corporis Christi in Eucharistia. sicut etiam est in Clement. vnica; de Reliquijs, & venerat. Sanctorum, &c. nec non Generalium aliorum posteriorum Conciliorum, nimirum Constantien. sess. 13. & Florentini, in Decreto de vnione Latinorum cum Græcis, & in Armenorum instructione. ac denique œcumenici Concilij Trident. sess. 13. cap. 1. vbi de reali præsentia Domini nostri Iesu Christi in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento docetur: & cap. 2. 3. 4. ac 5. vbi de cultu, & veneratione huic Sacramento exhibenda, agitur: quo eodem cap 5. declarat etiam sancta œcumenica Synodus, pie & religiose admodum in Dei ecclesia inductum fuisse morem, vt quotannis festum Corporis Christi sollemniter celebraretur; vtque in processionibus reuerenter ac honorifice venerabile hoc Sacramentum per vias & loca publica circumferretur. sicut etiam postea idem tradit Concilium can. 6. Et de huius solemnitatis institutione, extat Constitutio primi illius Institutoris (qui fuit Vrbanus Papa quartus) incipitque:* Vrbanus Episcopus, seruus seruorum Dei, *&c. ac altera Clementis V. in Concilio Viennensi, cuius initium est:* Si Dominum in sanctis eius laudare iubemur; *&c. In honorem vero sancti Sacramenti, eiusq. festi, S. Thomas Aquinas iussu Vrbani IV. officium ordinauit, Missam videlicet, ac horas canonicas; & hymnum, Pange lingua, &c. Sermonemq. composuit, qui in dicta Festiuitatis officio legitur.*

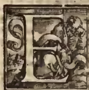
E I V S D E M

S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, in Transfigurationem Domini & Dei, & Saluatoris nostri IESV CHRISTI.

Eodem G. Vossio Scholiaste & Interprete.

* *al. C.V. Beatissimi, & Sanctissimi Patris nostri Ephram Syri Sermo, de Trāsfiguratione Domini & Dei, Saluatoris nostri Iesu Xpi*

EX agro procedit messis cum lætitia, & ex vinea fructus esculenti ac delicati: & ex Scriptura, doctrina viuifica atque salutaris. Ager vno tempore habet vindemiam: ex Scriptura vero semper scaturit doctrina salutaris. Ager quando demessus fuerit, cessat * ac vacat; & vitis iam vindemiata, vilis redditur atque abiecta: Scriptura autem quotidie licet metatur, spicæ tamen interpretum, in ea numquam deficiunt: quotidie etiam dum vindemiatur; botri eius, quæ * est in ipsa, spei, haudquaquam consumuntur. Accedamus igitur ad agrum hunc, & viuificis * fulcis eius perfruamur; ex eoq. spicas vitæ metamus, verba nimirum Domini nostri IESV Christi, qui ad suos dixit discipulos: Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in * gloria sua. Et post dies sex, assumpsit IESVS Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius in montem excelsum valde: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut Sol: vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut * nix. Viri etenim, quos dixit non gustaturos mortem, donec videant figuram * & adumbrationem aduentus eius, sunt hi tres Apostoli: quos assumptos duxit in montem, & ostendit eis quo pacto venturus sit in die nouissimo, in gloria diuinitatis, & in corpore humanitatis suæ. Duxit autem rursus ipsos in montem: vt eis demonstraret, quisnam iste sit filius, & cuius. Quando enim illos interrogauit; dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? dixerunt ei: Alij quidem † Eliam; alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Ideo eos sursum duxit in montem, ostenditq. se non esse Heliam, sed Deum Heliæ: neque rursus Hieremiam, sed qui sanctificauit Hieremiam in vtero matris: neque vnum

Margin notes: * *al. otiosus & desertus iacet.* — * *τῆς ἐν αὐτῷ ἐλπίδος.* — * *τῶν αὐλάκων.* — *Matth. 16.* — * *al. in regno suo* — *Matth. 17.* — * *al. sicut lux.* — *Matth. 16. 17* — * *al. iconam perfectionis, & aduentus eius.* — *Matth. 16.* — † *vulg. Alij Ioannem baptistam: alij autē Eliam, alij, &c.* — *Hierem. 1.*

Margin letters: A B C D E

ex Pro-

A ex Prophetis, sed prophetarum Dominum, & qui miserat eos. Et denuo ostendit illis, se cæli & terræ Creatorem esse; seque viuorum & mortuorum esse Dominum: imperauit enim cælo, & Eliam deduxit: innuit terræ, & Moysen suscitauit: ipsosque in montem Sina adduxit, vt eis ostenderet se esse filium Dei, & ante secula ex Patre genitum, ac nouissime ex Maria Virgine incarnatum, & (sicut ipse nouerat) sine semine ineffabiliter natum, citra vllum virginitatis illius corruptionem. Vbi enim vult Deus, superatur naturæ ordo. Habitauit namq. in vtero virginis Deus verbum, & ignis diuinitatis suæ non combussit membra corporis virginei: quin & in habitaculo illa suo, per tempus nouem mensium illæsum seruauit. Habitauit in vtero Virginis, non respuens fœtorem naturæ: & ex ipsa prodijt Deus humana carne indutus, vt nos saluaret. Addu-

Matt.17. Mar.9 & Luc.9

Heb.1.5.7.&c.

Ioan.1.

B xit rursus eos in montem seorsum, vt diuinitatis suæ gloriam ipsis ostenderet, seque redemptorem esse Israel declararet, sicut per Prophetas significauit: & non scandalizentur in ipso, dum voluntarias eius cernerent passiones, quas propter nos secundum humanam naturam subiturus erat. Agnoscebant enim ipsum vt hominem: sed Deum esse ignorabant. Agnoscebant ipsum filium Mariæ, & vt hominem cum eis in mundo conuersantem. Indicauit ipsis in monte, se Dei esse filium, & Deum ipsum. Sciebant illum esuriisse & comedisse, sitiuisse & bibisse, laborasse & requieuisse, dormitasse & dormiisse, timuisse quoque & sudasse: quæ omnia diuinæ eius naturæ minime conueniebant, sed solum humanitati: & propterea eos duxit in montem, vt Pater sua voce appellet filium, ostendatq. eis ipsum suum esse filium in veritate, & Deum. Duxit rursus eos in

Matt.17. Mar.9 Luc.9.&c.

Ibidem.

Ibid.

C montem, † vt ostenderet ipsis regnum suum ante mortem suam, & potentiam ac gloriam suam ante ignominiam: vt quando detentus fuerit & crucifixus a Iudæis, cognoscant ipsum non fuisse ab eis crucifixum ob eius impotentiam: sed quod sic sponte propter gratiam suam, ad mundi salutem placuisset. Rursusq. in montem eos duxit, & gloriam *Diuinitatis suæ ipsis ante resurrectionem suam ostendit; vt quando a mortuis in gloria naturæ suæ diuinæ resurrexerit, sciant ipsum non accepisse quasi mercedem laboris sui gloriam, vt qui illa indigeret: sed † eam ab æterno illum habuisse, cum Patre, & cum Spiritu sancto: sicuti dixit idem ad voluntariam passionem veniens: Pater glorifica *me gloria, quam habui antequam mundus hic esset apud te. Hanc igitur diuinitatis suæ gloriam, quæ erat obscura & ignota humanitati suæ, demonstrauit Aposto-

† al. ostenditq. ipsis regnū suū, &c.

*al. diuinitatis.

† al. sed illam secumq. habuisse eā, cū Patre & sancto Spiritu.

Ioan.17. *al. clarifica me claritate, &c.

D lis suis in monte. Adspiciebant enim faciem eius instar fulguris relucentem, & vestimenta ipsius alba sicut niuem. Duos Soles in monte videbant discipuli: vnum ex consuetudine in cælo resplendentem, & alterum præter consuetudinem: vnum qui eis lucebat, & vniuersum mundum illuminabat in firmamento: & vnum, qui ipsis solis tunc resplendebat, faciem nimirum IESV, inter ipsos. Vestimenta autem sua ostendit eis alba instar lucis: quia ex toto corpore eius, gloria diuinitatis suæ scaturiebat: & ex omnibus membris suis, lux eius refulgebat. Non enim vt Moysi resplenduit eius facies extrinsecus: verum ex ipso scaturiebat diuinitatis eius gloria, & in ipso manebat. Ex ipso oriebatur lux eius, & in ipso *cogebatur. Neque enim in alienā abijt partem, & ipsum dimisit: quia non venit ex † obliquo, & eum ornauit: neque etiā eam pro tempore vtendā accepit.

Matt.17. Mar.9 & Luc.9.

Duplicem Solē in monte cernebant Discipulorum oculi.

Vestimentorum alborum mysterium.

Exod.34.

*συνέχθη.

† al. ex alio obliquo ac latere.

E Sed neque totam gloriæ *suæ abyssum eis ostendit: at quantum pupillæ oculorum suorum capere, ac cernere poterant. Et apparuerunt ipsis Moyses & Elias, simul cum eo loquentes. Sermones autem ipsorum, quos cum eo loquebantur, tales erant: Gratias ei agebant, *quod impleti sui essent sermones, & verba omnium tum ipsis prophetarum. Adorationem ei offerebant pro salute, quā in mundo fecerat generi humano: quodq. mysterium prius ab ipsis descriptum, ipse reipsa implesset. Perfusi ergo sunt gaudio Prophetæ, & Apostoli in ipso ascensu montis: Lætati sunt prophetæ, cum iam vidissent humanitatem eius, quam

*al. diuinitatis suæ.

Matt.17. Mar.9 & Luc.9.

*al. quòd vera fuissent verba prophetarum in aduentu eius, &c.

non

non nouerant. Lætati sunt autem & Apostoli, vbi vidissent gloriam Diuinitatis ipsius, quam non cognouerant. Cumq. audissent vocem Patris † filio testimonium ferentis, per ipsam cognouerunt fuisse assumptam ab eo humanitatem, quæ quidem adhuc obscura erat apud eos: ipsisq. fidem fecit cum voce patris, gloria corporis eius, quæ resplendebat ex ea † quæ in ipso vnita fuit, diuinitate immutabiliter, atque inconfuse. Et sigillatum fuit trium testimonium, in voce paterna, in Moyse, & Helia: qui quidem ei assistebant velut serui, & alter alterum aspiciebant, prophetæ Apostolos, & Apostoli prophetas. Cernebant ibi seinuicem principes veteris, principes noui. Vidit Moyses sanctus Simonem sanctificatum: Vidit œconomus patris, procuratorem filij. Ille quidem scidit mare, vt populus in medijs ambularet fluctibus: Hic vero tabernaculum excitauit, vt ædificaret Ecclesiam. Aspexit virgo veteris testamenti, virginem noui, Elias nimirum Ioannem. Qui ascendit super currum ignis, illum qui recubuit super pectus flammæ. Factusq. est mons in figuram ecclesiæ: & vniuit in * eo IESVS duo testamenta, quæ suscepit Ecclesia: nobisq. indicauit ipsum datorem esse duorum. Vnum accepit eius mysteria: alterum vero gloriam suorum factorum manifestam reddidit. Dixit itaque Simon: Domine bonum est * nobis, hic esse. Quid dicis, o Simon? Si hic permanserimus, quis verba adimplebit prophetarum? quis verba obsignabit præconum? quis iustorum mysteria perficiet? Si hic manserimus, illud: Foderunt manus meas, & pedes meos, in quonam adimplebitur? istud: Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem, cui accommodabitur? istud: Dederunt in cibum meum, fel, & in siti mea potauerunt me aceto, cui conueniet? illud: Inter mortuos liber, quis confirmabit? Si hic remanserimus, chirographum Adæ quis scindet? eiusq. debitum quis persoluet? & gloriæ indumentum quis ipsi restituet? Si hic manserimus, quæ dixi tibi, quo pacto fient? Ecclesia quo pacto super te ædificabitur? Et claues regni cælorum, quo pacto a me accipies? Quem ligabis? quemue solues? Si hic manserimus, cessabunt cuncta, quæ per Prophetas dicta sunt. Ait rursus: Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Simon missus est ad ædificandam in mundo Ecclesiam, & facere vult in monte tria tabernacula: adhuc enim Christum humano more attendebat, & cum Moyse & Elia ipsum collocabat. Protinus autem ei ostendit, se tabernaculo ipsius minime opus habere. Ipse quippe erat, qui patribus eius tabernaculum nubis fecerat in solitudine, per quadraginta annos. Adhuc autem illis * loquentibus, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Cernis Simon, tabernaculum absque labore, tabernaculum quod arcet æstum, & tenebris caret: tabernaculum, quod fulget atque resplendet? Admirantibusq. discipulis, ecce vox, quæ a patre prodijt, e nube audita est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Cum * voce patris, reuersus est Moyses in locum suum, & Elias in regionem suam, & Apostoli in faciem suam ceciderunt super terram: & IESVS stetit solus, quoniam vox illa in ipso solo implebatur. Fugerunt prophetæ, & Apostoli proni in terram ceciderunt: quoniam non in eis implebatur vox patris, quæ testimonium perhibebat, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Docuit illos Pater impletam fuisse dispensationem Moysis, & iam filium ab eis audiendum esse. Nam ille tamquam seruus locutus fuerat, quæ iussus erat, & ea, quæ dicta ipsi fuerant, prædicauit: omnesq. itidem prophetæ, donec aduenisset ille cui repositum erat, nimirum Iesus, qui est filius, & non * vernaculus: Dominus, & non seruus: dominator, & non subiectus imperio: legislator, & non is cui lex imposita est: filius † natura, & non adoptione. Quod itaque Apostolis de filij deitate adhuc erat obscurum, Pater in monte reddidit manifestum. Qui est, illum qui est, significat. Pater sua voce manifestat filium: &

ad eius

Marginal notes: † al. de filio testimonium perhibentem. — † ἐν τῷ ἐν αὐτῷ ἑνωθείσῃ θεότητι ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχύτως — Exod. 14. — 4. Reg. 2. — Ioan. 13. 21. — * al. in seipso. — Matth. 17. & Marc. 9. Luc. 9. — * al. nos. — Psal. 21. Matt. 27. Mar. 15. Ioã. 19. Ps. 68. Psal. 87. — Matth. 16. 18. — Ibidem. — Matt. 17. Mar. 9 & Luc. 9. — Nũ. 9. 10. 14. — * al. eo loquente. — Matth. 17. & Luc. 9. — Ibidem. — * al. Post vocẽ. — Ibid. — Matt. 17. Mar. 9 & Luc. 9. — * οἰκογενής. — † al. natura diuina. hic filius meus dilectus.

Margin letters: A, B, C, D, E.

A ad eius vocem, Apostoli proni in terram ceciderunt. Erat quippe tonitru ad-
modum terribile, ita vt voce ipsius terra contremuerit, & illi in terram collapsi *Ibidem.*
sint. Ostendit eis patrem accessisse, & * illum sua voce compellasse filium, qui *al. & enim vocasse filium, suaq; voce etiam eos excitasse.*
& excitauit eos. Nam quomodo tremenda illa vox patris eos deiecit: ita etiam
vox filij, virtute diuinitatis suæ illos exsurgere fecit: quæ quidem cum in eius
carne habitet, in eaque sit vnita immutabiliter, ambæ in vna hypostasi, & in vna
persona citra diuisionem atque confusionē permanent. Neque enim sicut Moyses, *Exod. 24.34.*
decorus apparebat extrinsecus: sed tamquam Deus resplendebat in gloria.
Moyses enim lumine vultus sui, vnctus decore cernebatur: at IESVS toto cor- *2. Cor. 3.*
pore suo, velut sol suis radijs, gloria diuinitatis suæ fulgurabat. Clamauit ve- *Matth. 17. & Marc. 9. Luc. 9.*
ro pater: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audi-
B te: non separatus a gloria diuinitatis filij. Nam vna natura est patris, & fi-
lij, cum Spiritu sancto: vna potentia, vna essentia, vnum regnum: & in
vnam clamauit vocem, in nomine * simplici, & in gloria formidabili. Et Maria *ἐν ὀνόματι εὐτελεῖ.*
ipsum appellabat filium, non separatum corpore humano a diuinitatis eius
gloria. Vnus quippe est Deus, qui in corpore visus est in mundo. Gloria eius,
diuinam significauit naturam, quæ est ex patre: & corpus eius, humanam in- NOT.
dicauit naturam, quæ est ex Maria: ambas naturas, quæ conuenerunt atque *Natura diuina & humana in vna hypostasi, vnio.*
vnitæ sunt in vna hypostasi siue persona, immutabiliter & citra confusionem.
Idem vnigenitus ex patre, & ex Maria vnigenitus. Et qui diuidit, diuidetur a
regno ipsius: & qui confundit eius naturas, peribit a vita eius. Qui negat Ma-
riam genuisse Deum, non adspiciet gloriam diuinitatis ipsius: & qui negat eum
C carnem gestasse ab omni * peccati labe alienam, eijcietur a salute, & a vita quæ *ἀναμάρτητον.*
per eius corpus data est. Ipsæ testantur res, & diuinæ ipsius virtutes docent il-
los qui valent discernere, ipsum esse Deum verum: passionesq. eius aperte de- CHRISTVM ESSE VERVM DEVM, ET HOMINEM.
monstrant, ipsum verum esse hominem. Et si id sibi persuasum non habent, qui
infirmi atque imbecilles sunt mente; pœnas luent in die eius formidabili.
Si enim non erat caro; quorsum Maria in medium producta est? Et si non erat *Matt. 1. Luc. 1.*
Deus; quemnam Gabriel Dominum vocabat? Si non erat caro; quisnam in *Ibidem.*
præsepio recumbebat? Si non erat Deus; quemnam descendentes glorificabant *Luc. 2.*
Angeli? Si non erat caro; quisnam inuoluebatur fascijs? Si non erat Deus; pa- *Ibidem.*
stores quemnam adorabant? Si non erat caro; Ioseph quem circumcidit? Et si *Ibid.*
non erat Deus; stella in cælo in cuius honorem accurrebat? Si non erat caro; *Matth. 2.*
D Maria quemnam lactauit? Et si non erat Deus; cui munera Magi offerebant? *Ibid.*
Si non erat caro; Symeon in vlnis quem gestauit? Et si non erat Deus; ad quem *Luc. 2.*
dixit: dimitte me in * pace? Si non erat caro; Ioseph quemnam accepit, & in *al. cum pace.*
Aegyptum fugit? Et si non erat Deus; illud: Ex Aegypto vocaui filium meum, *Matth. 2. & Osee 11.*
in quonam adimpletum est? Si non erat caro; Ioannes quem baptizauit? Et si *Matth. 3.*
non erat Deus; pater e cælo, cui dixit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi *Matth. 3.17.*
bene complacui? Si non erat caro; quis ieiunauit, & esurijt in deserto? Et si *Matth. 4.*
non erat Deus; Angeli descendentes, cui ministrabant? Si non erat caro; quis *Ibid.*
inuitatus fuit ad nuptias in Cana Galilææ? Et si non erat Deus; aquam in vi- *Ioan. 2.*
num quis mutauit? Si non erat caro; panes in cuiusnam positi erant manibus? *Ioan. 6.*
Et si non erat Deus; quinque millium hominum turbam, præter mulieres & *Ibidem.*
E pueros, in deserto quinque panibus & duobus piscibus, quis pauit atque satiauit?
Si non erat caro; in naue quis obdormiuit? Et si non erat Deus; ventos & ma- *Luc. 8.*
re quis increpauit? Si non erat caro; Simon pharisæus cum quo manducauit? *Luc. 7.*
Et si non erat Deus; delicta peccatrici quis remisit? Si non erat caro; supra pu-
teum fatigatus ex itinere quis sedebat? Et si non erat Deus; aquam viuam Sa- *Ioan. 4.*
maritanæ quis dabat: eamq. quòd quinque viros habuisset, quis redarguebat? *Ibid.*
Si non erat * caro; indumentum hominis quis gestabat? Et si non erat Deus; *al. homo.*
virtutes & miracula quis faciebat? Si non erat caro; in terram quis expuit, ac *Ioan. 9.*
lutum

Ioan. 9. lutum ex ſputo fecit? Et ſi non erat Deus; oculos cœcorum, ex luto quis ad- A
Ioan. 11. ſpicere coëgit? Si non erat caro; in Lazari monumento quis flebat? Et ſi non
Ibid. erat Deus; mortuum iam quatriduanum ſolo iuſſu quis eiecit? Si non erat caro;
Matt. 21. ſuper pullum quis ſedebat? Et ſi non erat Deus; cuinam cum gloria turbæ ob-
Matth. 26. 27 uiam procedebant? Si non erat caro; Iudæi quem vinctum tenuerunt? Et ſi non
Ioan. 18. erat Deus; terræ quis imperauit, illosq. pronos humi deiecit? Si non erat caro;
Matth. 26. alapis quis cædebatur? Et ſi non erat Deus; auriculam a Petro abſciſſam quis
Marc. 14. curauit, & in ſuum ipſi locum reſtituit? Si non erat caro; cuiuſnam facies ſpu-
Luc. 22. Ioan. 18. tis excepta eſt? Et ſi non erat Deus; Spiritum ſanctum in faciem Apoſtolorum
Ioan. 20. *Matth. 27.* quis inſufflauit? Si non erat caro; quis coram Pilato in iudicio aſtabat? Et ſi
non erat Deus; vxorem Pilati in ſomnis quis perterrefaciebat? Si non erat caro;
Ibidem. cuiuſnam veſtimenta milites exuerunt, & diuiſerunt? Et ſi non erat Deus; ſol B
Luc. 23. quo pacto in cruce obſcuratus fuit? Si non erat caro; in cruce ſuſpenſus quis
Matth. 27. *Ibid.* erat? Et ſi non erat Deus; terram a fundamentis quis mouit? Si non erat caro;
Ioan. 19. 20. cuiuſnam manus & pedes clauis confixi ſunt? Et ſi non erat Deus; quomodo
Matth. 27. velum templi ſciſſum eſt, petræ ruptæ, & ſepulchra aperta ſunt? Si non erat
Ibidem. caro; quis clamauit: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Et ſi
Luc. 23. non erat Deus; quiſnam dixit: Pater ignoſce illis: neſciunt enim quid faciunt?
Ibid. Si non erat caro; in cruce cum latronibus quis pependit? Et ſi non erat Deus;
Ibid. Luc. 23. quo pacto dixit latroni: Hodie mecum eris in paradiſo? Si non erat caro; fel &
Pſ. 68. Matt. 27 acetum cui obtulerunt? Et ſi non erat Deus; infernus cuiuſnam audita voce
Pſ. 23. Philip. 2 *Ioan. 19.* contremuit? Si non erat caro; cuiuſnam latus lancea aperuit, ſanguisq. & aqua
Pſal. 106. mox exiuit? Et ſi non erat Deus; inferorum portas quis confregit, vinculaq. C
† al. mortui e ſepulchris exie- dirupit? & cuiuſnam iuſſu, mortui † in monumentis concluſi, egreſſi ſunt? Si
runt? Matt. 27. non erat caro; quemnam Apoſtoli in cœnaculo viderunt? Et ſi non erat Deus;
Ioan. 20. ianuis clauſis quo pacto intrauit? Si non erat caro; * cuiuſnam in manibus pla-
** al. cuius, clauorum & lan-* gas clauorum, & lanceæ in latere, Thomas contrectauit? Et ſi non erat Deus;
cea plagas, ſuis cuinam ipſe clamauit, dicens: Dominus meus, & Deus meus? Si non erat caro; in
manib. Thomas contrectauit? mari Tyberiadis quis manducauit? Et ſi non erat Deus; cuiuſnam iuſſu imple-
Ioan. 21. tum piſcibus erat rete? Si non erat caro; Apoſtoli & Angeli quemnam conſpe-
Mar. 16. Act. 1. *Matth. 3. 17.* xerunt in cælum aſſumi? Et ſi non erat Deus; cuinã cęlum apertum fuit: & pote-
ſtates quemnam cum tremore adorarunt? & Pater cuinam dixit: Sede a dextris
Pſal. 109. & Act. 2. Heb. 1. meis; & quæ ſequuntur? Si non erat Deus, & homo; falſa de cætero eſt noſtra ſa-
lus, falſæ quoque Prophetarum ſunt voces. Sed vera locuti ſunt prophetæ, & ab D
† al. Ea enim, quæ iuſſi fue- omni mendacio alieniſſima fuerunt eorum teſtimonia. † Dixerunt enim ea,
rant, Spiritus quæ iuſſi erant: & Spiritus ſanctus per eos locutus eſt. Quapropter & caſtus
ſanctus per ipſos loquebatur. Ioannes, qui ſuper pectus* flammæ recubuit, voces prophetarum confirmans, ac
** Ioan. 13. 21.* de diuinitate diſſerens, in Euangelijs nos edocuit, dicens: In principio erat ver-
Ioan. 1. bum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipſum fa-
Ibid. Ioan. 1. cta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt. Et verbum caro factum
eſt, & habitauit in nobis. Qui eſt ex Deo Deus verbum, & ex patre filius vni-
** al. Qui eſt ex eo qui eſt, verbũ* genitus. Qui conſubſtantialis eſt Patri. Qui * eſt ex eo qui eſt: Verbum ante
ante ſecula, ex ſecula: ex Patre genitus abſque matre, ante omnia ſecula ineffabiliter: idem in
Patre genitus. *Heb. 1. 3. 7 &c.* nouiſſimis diebus naſcitur ex filia hominis, ex Maria Virgine, abſque patre Deus
incarnatus: ex ipſa carnem gerens, & ex ipſa homo effectus, quod quidem non E
erat; manens Deus, id quod erat: vt ſaluaret mundum. Et ipſe eſt Chriſtus fi-
PVLCHRA lius Dei, vnigenitus ex Patre, & ex matre vnigenitus. Confiteor eumdem
FIDEI PROFESSIO, DE eſſe perfectum Deum, & perfectum hominem: qui in duabus naturis, in vna
CHRISTO hypoſtaſi, ſiue perſona vnitus cognoſcitur indiuiſibiliter, inconfuſe, & immu-
VERO DEO ET HOMINE tabiliter; carnem indutus animatam, & animam ratione atque intelligentia
** ὁμοιοπαθεῖς.* præditam, factus eſt per omnia iiſdem quibus nos * paſſionibus obnoxius, præter
tamen ſolum peccatum. Idem terrenus & cæleſtis, temporarius & æternus:

A qui incepit, & est absque principio, expers temporis, & tempori subiectus: creatus, & increatus; passibilis, & impassibilis: Deus, & homo; in vtrisque perfectus: vnus habens duo, & in duobus vnus. Vna persona patris, & vna persona filij, & vna persona Spiritus sancti. Vna Diuinitas, vna potentia, vnum regnum in tribus personis, siue hypostasibus. Sic glorificamus sanctam Vnitatem in Trinitate, & sanctam Trinitatem in Vnitate. In quo Pater e cælo clamauit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Hæc suscepit sancta Dei Catholica Ecclesia. In * ipsa Sancta Trinitate baptizat in vitam æternam. Ipsam sanctificat honoris æqualitate: & ipsam confitetur citra diuisionem, ac separationem: eamq. adorat sine errore, profitetur, & glorificat. Ipsi in tribus personis Vnitati conuenit gloria, gratiarum actio,
B honor, potentia, atque maiestas, Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in secula seculorum. AMEN.

Matth. 17. & Marc. 9. Luc. 9.
** al. In his baptizat in vitã æternam.*

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE *Transfiguratione Domini, etiam extat Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini Sermo lectu dignus, cuius initium est:* Qui recte quidem decertare norunt, spectatorum plausibus delectantur, *&c. reperitur græce in Vaticana Biblioth. num.* 538. *sub quo etiã num. ibidem græce inuenitur duplex alius in eamdem Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi Transfigurationem Sermo, vnus quidem Andreæ Hierosolym. Archiepiscopi Cretensis, (qui & in Biblioth. S. Floræ est, num.* 39. *& Syrlet.*
C *num.* 18.*) alter vero S. Basilij Episcopi Seleuciæ Isauriæ, qui etiã vtrobique est, & incipit:* Sol in terram modo suos emittens radios, stellarum choros contegit, & Lunæ lumen obscurat, *&c.] De hac ipsa quoque Domini Transfiguratione, vide apud S. Ioannem Chrysostom. homil.* 57. *in caput Matth.* 17. *cuius etiam Sermo distinctus in eamdem Christi transfigurationem reperitur græce in Vaticana Biblioth. num.* 785. *& Cryptafer. lit. A. & S. Floræ, nu.* 11. *incipitque:* Audisti modo Christum Dominum dicentem: Amen dico vobis, sunt aliqui inter vos hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec *&c.] De qua Christi Transfiguratione, etiam orationem conscripsit Leontius in Cypro Episcopus, cuius meminerunt acta secunda Synodi Nicenæ, act.* 4. *dum præclara eiusdem Leontij scriptorum monumenta recensent. Quibus denique accedit S. Leonis Papæ cognomine Magni Homilia de eadem Domini Transfiguratione, super illud Euangelij:* Assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit eos in montem, *&c. incipitque:* Euangelica dilectissimi lectio, quæ per aures corporis interiorem mentiũ nostrarum pulsauit auditum, *&c.] Quam quidẽ Homiliã in nostra Leonina recognitione censuimus debito ac iusto ordine ponẽdã ante Leonis Sermones de pas-*
D *sione Domini, sicut & passim in antiquis manuscrip. Vaticanis, alijsq. alibi reposita inuenitur, & recte si mysterium consideremus, cum & Transfigurationis mysterium antecesserit passionem Christi: quare & minus conuenienter in hactenus impressis post Sermones de Ieiunio septimi mensis collocata est, vnde omnino eã amouendam, & suo vero loco reponendam ideo duximus, vt & mysterij ratio habeatur, & ritus Ecclesiæ seruetur, cuius S. Leo in primis maximus obseruator fuit.*

Eiusdem S. Patris nostri Ephræm Syri Sermo in Transfigurationem Domini & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.] *Pro hoc Titulo, alia inscriptio in MS. Vatic. n.* 785. *sic habet: Beatissimi & sanctissimi Patris nostri Ephræm Syri Sermo in Transfigurationem Domini, & Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.] alia autẽ in alio ibidem MS. simpliciter magis sic: Sancti Patris Ephræm, in Transfigurationem Saluatoris. & al. in transfigurationem Christi Saluatoris. ac al. Eiusdem Sermo in Transfigurationem Domini.] quomodo & in Sfortiano S. Floræ græco Cod. num.* 39. *reperitur. Cæterũ in antiquo MS. passionario Bibliothecæ Vatic. num.* 1119. *pagina* 84. *& alio adhuc vetustiore MS. S. Mariæ ad martyres Romæ, vulgo pantheon, hic S. Patris Ephræm Sermo præmissis verbis Euange-*
E *lij sic inscribitur, atque inchoatur:* Lectio S. Euangelij secundum Matthæum. In illo tempore: Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & duxit illos in montẽ excelsum seorsum. Et reliqua. Homilia Sancti Ephræm. De regionibus messis gaudij, de vinea fructus suauitatis, *&c.] vt in antiquissima huius Sermonis translatione (nescitur quo Interprete) erat. Atqui hinc cõstat non solum in Oriẽte post lectionem Scripturarum, publice in Ecclesiis (vt ait S. Hieronymus) fuisse S. Ephræm Syri scripta antiquitus recitata: sed etiam in Occidente, & quidẽ in Basilicis Vrbis Romæ, Sermones quosdam eiusdem Patris latine traductos, post Scripturã olim fuisse lectos, sicut de præsenti Transfigurationis Sermone clarum est, qui in Romano ac Vaticano Passionario, aut si mauis lectionario, seu homiliario ante* 500. *annos manuscripto, alioq. Ecclesiæ S. Mariæ ad martyres vetustiore (vt dictum est)*

reperi-

reperitur Transfigurationis solennitati applicatus, ac post eius diei Euangeliũ (quod est Matt. 17.) rite ab A *Ecclesia vsurpatus ac lectus: quod vel ideo hic commemorare visum est, vt cunctis pateat quantum S. Patris huius scriptis omni tempore tributum fuerit.*

Et post dies sex, assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius in montem excelsum valde, & transfiguratus est ante eos, *&c.] Verba sunt Scripturæ Matth. 17. vbi tamen paullo aliter in vulg. sic: Et post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix, &c.] at apud Marcum, cap. 9. hic legitur: Et post dies sex assumit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere, &c.] Cæterum apud Luc. cap. 9. pro his reperitur: Factum est autem post hæc verba, fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem; & ascendit in montem vt oraret. Et facta est, dum oraret, species vultus eius, altera; & vestitus eius albus & refulgens, &c.] Vbi inter alia, ne contradictionem ac dissonan-* B *tiam parere videatur, quòd hic Lucas* (post dies octo) *ponat, Matthæus autem ac Marcus* (post dies sex) *conformiter hic legant, quomodo & noster hoc loco Auctor: dicimus re bene considerata nullam vere in his dissonantiam esse. Nam Lucas tam illam hic diem qua Christus prædicta locutus est, quàm qua in montem eos adduxit, recensuit: alij autem Euangelistæ intermedias dumtaxat dies connumerarunt. quomodo & has sententias optime conciliatas inuenimus apud* S. Chrysostomum*, in homilia 57. super caput Matthæi 17. vbi Transfigurationis mysterium exponitur: & apud S. Hieronymum in eũdem hunc locum, vbi eamdem cum Chrysostomo caussam istius allegat.*

Et apparuerunt ipsis Moyses & Elias, simul cum eo loquentes, *&c.] Hæc ex eodem loco Matth. 17. recenset Auctor; vbi Marcus cap. 9. ante citato habet: Et apparuit illis* Elias *cum Moyse; & erant loquentes cum Iesu, &c. Lucas vero cap. 9. sic: Et ecce duo viri loquebantur cum illo.* Erant *autem Moyses &* Elias *visi in maiestate, &c.] Caussas porro, cur Moysen & Eliam in medium produxerit, plures asserit esse S. Chrysostomus: & primo quidem, quia turbæ dicebant Christum esse* Eliam*, aut vnum ex prophetis; Apostolis se eum eis ostendit, vt seruorum & Domini differentiam cernerent.* C *Deinde etiam quia de transgressione legis Iudæi assidue Christum accusabant, & blasphemum eum putabant, tamquam sibi gloriam patris attribuentem; eos qui in vtroque fulserunt, in medium adduxit. Etenim Moyses legem dedit, &* Elias *gloriæ Dei zelator fuit: quare nec ei assisterent, si Deo & legi ipsius contrarij essent. Et vt scirent, quòd vitæ ac mortis potestatem haberet, propterea & Moysen qui mortuus erat, &* Eliam *qui nondum mortem obierat, in medium introducit. Alias caussas breuitatis caussa hic prætereo; quas si voles, in supra adducta Chrysostomi homilia 57. in caput 17. Matthæi reperies, ac in Oratione alia eiusdem Chrysostomi etiam de Transfiguratione Domini, quam prius inter alios Auctores allegauimus. nec non in ante citata Cyrilli Alexandrini Oratione de Transfiguratione Domini, vbi insuper considerationes aliquot lectu dignæ ponuntur.*

Postea vbi apud Auctorẽ habetur: Cernebant ibi seinuicẽ principes veteris testamenti, principes noui, *&c.] in antiqua translatione incerti Interpretis, quædã adhuc alia his præmissa atque inserta inueniũtur sub hoc verborum tenore: Et in aduentu eorum, quod factum fuerat ante Iesum, didicerunt Apostoli. Quoniam Iesus sepeliuit Moysen, & ipse vocauit & eduxit Eliam. Non erat enim qui sci-* D *ret sepulchrum Moysi, nisi qui eum sepelierat. neque aliquis sciebat vbi esset* Elias*, nisi qui iussit, & assumpsit eum. Et non erat, qui potuisset eos reducere a mortuis, nisi omnium Dominus, qui habebat potestatem cælestium & infernorum. Et viderunt se principes inuicem, veteris & noui testamenti: Moyses scilicet Simonem sanctificatum, &c.]* Sed quia ista non sunt in nostris græcis, nec in translatione hic nostra addere visum fuit.

Dixit itaque Simon: Domine bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, *&c.] Vbi apud Marcum (cap. 9.) legitur: Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse; faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, &* Eliæ *vnum. non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti, &c.] Lucas vero (cap. 9.) ista sic enarrat: Præceptor, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum* Eliæ*: nesciens quid diceret, &c.] Vbi Chrysostomus ponderans inter alia, illud* (nesciebat quid loqueretur) *haud obscure insinuat ex quodã pauore, mentisq. confusione ac perturbatione sic Petrum tunc fuisse locutũ, &c. sicut pluribus ab eodẽ Chrysostomo id ostenditur in allegata homil. 57. in cap. 17. Matth. & in Orat. de Transfiguratione Domini: vbi etiã Euangelistarũ sententiæ de his verbis Petri adducuntur, & concilian-* E *tur. De quibus etiam Cyrillum Alexandrinum loco ante citato, aliosq. alibi vide; sed maxime hac parte Sermonis ipsum* Ephræm*, qui inter multa dicit, quòd Petrus adhuc tunc Christum humano more attendebat, & cum Moyse &* Elia *cum collocabat. siue (vt alia ibi habet lectio) adhuc Christum tamquam hominem attendebat, & velut Moysen &* Eliam*, ipsum putabat, &c.*

Adhuc autem illis loquentibus, ecce nubes lucida obumbrauit eos, *&c.] Vbi vulg. lectio Matth. 17. habet in singulari: Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos, &c. quomodo etiam capite 9. legitur apud Lucam, in hæc verba: Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbrauit eos, &c.] quo pacto etiam loco ante citato hic legit Chrysostomus, caussamq. reddit cur hic*

A *nubes apparuerit lucida, & non tenebrosa, vt alibi. Cum enim Dominus comminatur (inquit) tunc nubem ostendere solet tenebrosam, sicut in Sina fecit: intrauit enim (vt habetur Exod. 16.) in nubem, & in caliginem Moyses; & velut vapor, ita ferebatur fumus. Quin & de minis eius Propheta (Psal. 17.) disserens: Tenebrosa, inquit, aqua in nubibus aëris, &c. at hic quia non terrere, sed docere volebat Dominus, nubes apparuit lucida: & vt crederent ab ipso Deo vocem venire, e nube vox emittitur quæ lucidissima erat, &c.] ita inter alia ibi Chrysostomus.*

Sequitur postea: Admirantibusq. discipulis, ecce vox quæ a Patre prodijt, e nube audita est, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipsum audite, &c.] *Vbi alia apud Ephræm lectio habet*: Et obstupefactis discipulis, ecce vox e nube fertur, dicens: Hic est filius meus dilectus, &c. *apud Matthæum autē loco citato sic*: Et ecce vox de nube, dicēs: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite, &c.] *Vbi Chrysostomus in homilia, & Sermone antea citatis, notat quòd neque Moyses, neque Elias locutus sit, sed Pater omnibus maior ac fide dignior magnam ex nube vocē emiserit: vt scilicet discipuli credant, quòd*

B *a Deo hæc vox erat. Sed cur ex nube vocem emittebat? Sic enim fere semper (inquit Chrysostomus) apparere solet Deus, sicut scriptum est: Nubes & caligo in circuitu eius, &c. Et hoc est quod hic dicitur*: Et ecce vox de nube, &c. *Cæterum ne aliqua forte dubitatio suboriretur, de quonam vox illa emitteretur, & vt de Christo solum id dictum intelligeretur, illis iam ductus, Moyse nimirum & Elia remotis, vox fertur*: Hic est filius meus dilectus, &c.] *per quod etiam (vt recte hoc loco ait Auctor) docuit illos Pater impletam fuisse dispensationem Moysis, & ideo iam Filium ab eis audiendum esse, &c. siue vt alia ibi nostri Auctoris habet lectio: In hoc igitur verbo docuit ipsos Pater, quòd impleta esset dispensatio Moysis & Eliæ, iussiq. suut Iesum audire, &c.*

Postea vbi habetur: Clamauit vero pater: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; non separatus a gloria diuinitatis filij, &c.] *Quæ hinc ad finē vsque Sermonis sequūtur, conformiter in manuscriptis græcis Vaticanis, alijsque per nos collatis habentur, vt & in antiquo illo passionario Vatic. num. 1119. & altero illo MS. S. Mariæ ad martyres, vulg. ad rotundam (quorū antea meminimus) sed desunt in hac de Transfiguratione, homilia ab incerto Interprete translata, in quodam libro nonnullorum Sermonum S. Ephræm, olim Coloniæ an. 1547. impresso: vbi horum loco, quædam*

C *exegetica eiusdem quidem Argumenti, sed non (vt videtur) Auctoris pro fine Homiliæ huius posita iueniuntur: sed cum hæc nostri Auctoris magni momenti sint, & plurimum ad conuellendas ac destruendas impias hæreses faciant, minime sunt hoc loco omittenda.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, De Passione SALVATORIS NOSTRI IESV CHRISTI.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

D

ELOQVI pertimesco, & linguæ instrumento aggredi vereor narrationem terrore plenam, de Christo Saluatore nostro: cum & reuera magnus sit horror, de passione eius aliquid in medium proferre. Hodie namque traditus est Dominus noster in manus peccatorum. Sed quamobrem est traditus Sanctus, cælestis Dominus, & omnis peccati expers? qui 1.Pet. 2.
enim in nullo peccauerat, traditus est hodie. Adeste, fratres, & discamus, quorsum Christus Saluator noster sit traditus: propter nos impios Rom. 5.
est traditus. At quis non admiretur? quis eum non prædicet? Seruis peccantibus traditur Dominus: vt scilicet propria morte, filios peccantes liberaret. Perdi- Heb. 9.
E tionis ac tenebrarum filij exierunt in tenebris ad comprehendendū Solem, qui in Matth. 26.
momento temporis cunctos exurere potuisset. Cæterum Dominus hanc eorum Marc. 14.
cernens audaciam, & animum iracundum, sponte seipsum omni cum mansue- Luc. 22. &
tudine atque benignitate in manus impiorum tradidit. Ligantesq. immacula- Ioan. 18.
tissimum Dominum scelerati illi, illuserunt ei, qui nexibus insolubilibus ligauit Matth. 27. &
fortem, & nos a peccatorum vinculis exsoluit. Texueruntq. ei coronam ex spi- Mar. 15. Luc. 23
nis proprijs, quas vinea Iudæorum fructificauerat: illudentesq. ei, Regem salu- Ioan. 19.
tabant. Conspuerunt perditi illi, in immaculatissimam faciem eius: ad cuius Esai. 50.
Mat. 26.

adſpectum, omnes cælorum poteſtates, angelorumq. ordines contremiſcunt. A
Ecce iterum, cor meum dolore ac lacrymis occupatur, dum mecum conrem-
Eſai. 53. & Apoc. 8. Matth. 26. 27 plor, quomodo quantaq. lenitate Dominus contumelias & opprobria, verbe-
ra, ſputa, atque alapas a ſeruis ſuſtinuerit. Adeſte cariſſimi, & cognoſcite mi-
ſerationum eius magnitudinem, tolerantiam, ac miſericordiam dulciſſimi Do-
Gen. 2. et 3. Matt. 18 mini. Seruum habuit inutilem in paradiſo voluptatis, qui vbi peccauit, tradi-
PARABOLICE DICTVM tus eſt tortoribus: hunc autem animo deficientem inter tormenta videns bonus
Dominus, miſericordia in ſeruum motus eſt, & ſeipſum pro eo flagellandum
exhibuit. Volueram hic mihi ſilentium imponere, præ nimiò mentis ſtupore:
& rurſus contremui, ac timui, ne meo ſilentio repellerem gratiam Saluatoris.
Dicam tamen hæc vobis cum tremore, fratres: ſiquidem vniuerſa mihi contre-
miſcunt oſſa, dum iſta penitius mecum animo complector, examinoque. B
Creator ipſe vniuerſorum Dominus Deus noſter, hodie tamquam aliquis ex reis
Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioan. 18. ſiſtitur ante Caipham, miniſtrorumq. vnus ipſi impegit alapam. Tremor me
hæc omnia cogitantem, occupat. Seruus ſedebat, & Dominus adſtabat: & qui
iniquitatibus abundabat, ſententiam aduerſus inſontem pronunciabat. Con-
tremuerunt cæli: inhorruerunt fundamenta orbis terrarum. Angeli & Archan-
Eſai. 6. geli omnes obſtupuerunt. Gabriel & Michael, vultum ſuum alis contexerunt.
Ezechiel. 1. 10 Cherubim in throno, ſub rota ſe abſconderunt. Seraphim in ſe mutuo alas in
illa hora concuſſerunt, quando ille impietatis ac tenebrarum miniſter alapam
Matth. 26. dedit Domino maieſtatis ac gloriæ. Sed quomodo ipſa terræ fundamenta tu-
Ioan. 18. &c. lerunt illum motum ſuum, atque tremorem in illa hora, cum tantis contume-
lijs afficeretur Dominus? Cogito, & contremiſco, compungorq. denuo, tan- C
tam longanimitatem optimi Domini adſpiciens. Ecce enim renes mei, me lo-
Gen. 1. quente tremunt. quoniam Creator, qui ex puluere terræ hominem per gra-
Matth. 26. Marc 14. Luc 22. Ioan. 18. tiam finxerat, ab eodem iam puluere formator ipſe, alapa cœditur. Sed ne
ſimpliciter ac leuiter cuncta iſta quæ propter nos pertulit Chriſtus Saluator, au-
diamus, nobis fratres, verendum eſt. Dic ergo ſerue miſer ac nequam, cur alapã
Ibidem. optimo impingis Domino? Omnes quidẽ ſerui dum libertate donantur, alapam
NOT. accipiunt, vt corruptibili libertate fruantur: ipſe vero, o miſer, iniuſte ipſum
vniuerſorum liberatorem alapis cœdis? Quid igitur a Caipha exſpectaſti: num-
quid alapæ huiuſce præmium? An ergo non audiſti, aut non didiciſti, quòd
IESVS ſit cæleſtis Dominus? Alapam quidem omnium Domino dediſti: ſed
per hoc ſeruus ſeruorum in perpetuum effectus es, opprobrium & abominatio D
omnium, æterno damnatus ſupplicio, in igne inexſtinguibili. Res admiratione
digniſſima eſt, fratres, videre Chriſti regis ac Domini noſtri clementiam: alapa
Ibidem. quippe a ſeruo percuſſus, prudentiſſime cum omni manſuetudine, pietate, ac re-
A contrario. uerentia reſpondit. Indignatur ſeruus: tolerat Dominus. ſeruus ira concitatur:
Dominus in ſua benignitate permanet. Et quis iram, animiq. tumultuantis
perturbationem, iræ præſertim occaſione oblata, reprimat? at Dominus no-
ſter hæc omnia benignitate ſua ſuſtinuit. Quis igitur, o Domine, manſuetudi-
nem tuam poterit enarrare? Adeſte hic cariſſimi, in Chriſto dilecti, qui corde
compungimini, & in Chriſtum amore tangimini. Venite, atque diſcamus, quid
hodie acciderit in Sion ciuitate Dauid: & deſiderabile atque electũ ſemen Abra-
Matth 27. Marc 15. Luc. 23. Ioan. 19. hæ quid egerit hodie? Immaculatum Dominum hac die morti tradidit. Chri- E
ſtus Saluator noſter hodie per manus impiorum, in ligno Crucis per ſummam
iniuriam ſublatus eſt. Venite omnes, & lacrymis atque ſuſpirijs noſtrum cor-
Pſalm. 23. pus abluamus: quoniam Dominus noſter, & Rex gloriæ, in mortem propter
Rom. 5. nos impios eſt traditus. Si quis forte ex inopinato, de morte cariſſimi alicuius
ſui amici nuncium accipiat, vel etiam repente ipſum dilectum ſuum ante oculos
mortuum videat; mox eius immutatur vultus, & venuſtas adſpectus obſcura-
Matt 27. Marc 15. Luc. 23. Ioan. 19. tur. Sic quoque Sol lucidus ex ſublimi axe cæli, contumeliam Domini pen-
dentis

A dentis in ligno crucis cernens, immutata facie, contraxit ſerenitatis ſuæ radios, iniuriam Domini contueri non ſuſtinens, ſed luctu ſe ac tenebris induit. Rurſus, Spiritus ipſe ſanctus, conſpiciens dilectum filium patris in ligno Crucis pendentem, rupto mundiſſimo illo templi velo, quod a ſurſum erat vſque deorſum, in ſpecie columbæ continuo de templo exiuit. *Ibidem.* Omnis creatura timore ac tremore perculſa eſt, quando Saluator noſter Rex cæleſtis paſſus eſt. Nos vero peccatores, etiam deſpicimus ſemper: propter quos & traditus eſt, qui ſolus habet immortalitatem. *Rom. 5. & Heb. 9.* Quin & ridemus quotidie, paſſionem & contumelias Saluatoris noſtri audientes. Singulis diebus delicias ſectamur, omnemq. curam in veſtium ornatu ponimus. Sol in cælo lucens, ob iniuriam Domini, ſplendorem ſuum conuertit in tenebras: vt & nos, qui iſta videmus, *Matth. 27. Marc. 15.*
B imitari ſtudeamus. Dominus in cruce propter te contumelijs afficitur: ipſe vero, o miſer, veſtium ſemper ornamenta ſectaris. *Luc. 23. Ioan. 19.* Non tibi cor tremit? Non mens tua horreſcit, eiuſmodi audiens? Qui ſolus † immortalis eſt, propter te impium, morti, contumelijs, & opprobrijs eſt traditus: ipſe autem vaga * ac diſtracta mente, hæc omnia excipis? *† al. abſque peccato eſt. 1. Tim. 1. 6. * μετέωρος.* Atqui decet gregem omnem ratione vtentem, aſſidue paſtorem ſuum obſeruare, ipſumq. ſemper deſiderare, ac reuereri, (cum pro illo paſſus ſit, licet impaſſibilis, & immaculatus eſſet) & nequaquam inani ac ſuperfluo corruptibilium veſtium cultu delectari, aut etiam delicias atque epulas ſeculi quærere: quin omni potius exercitatione, ac vitæ ſanctimonia contendendū eſt, vt creatori atque paſtori noſtro placeamus. *Superfluus veſtium ornatus reprehenditur, & deliciæ nimia taxantur.* Ne ſimus imitatores Iudæorum, velut populus durus, incredulus, ſemperq. bona ac be-
C neficia Dei repellens. Deus in altiſſimis, propter Abraham & teſtamentum ſuum, ab initio duritiem atque perfidiam tulit populi. Manna de cælo ad manducandum dedit eis: ipſi vero cæleſti pane indigni, petierunt ſibi allia dari, cibos peſſime olentes. *Exod. 16. Num. 11.* Ex petra rurſus aquam produxit eis in deſerto: verum ipſi contra, pro his dederunt ei acetum, ſuſpendentes in Cruce. *Num. 20. Matth. 27.* Adnitamur, fratres, ne * cum Iudæis, qui Dominum Creatorem ſuum crucifixerunt, reperiamur participes. ** al. ne ſimiles Iudæorum reperiamur, &c.* Timeamus, ſemper præ oculis paſſionem Saluatoris habentes: eiusq. * cruciatus aſſidue meditemur. ** τραύματα.* Propter nos ſiquidem paſſus eſt, impaſſibilis Dominus. propter nos crucifixus eſt, qui ſolus ſine peccato erat. *Eſai. 53.* Quid nos, fratres, pro his ei retribuemus? *1. Cor. 15.* Attendamus ergo nobis: & paſſiones eius aſpernari caueamus. *1. Pet. 2.* Venite huc cuncti Eccleſiæ filij, qui pretioſo ac
D ſancto ſanguine immaculati * Domini, redempti eſtis. ** al. agni.* Venite, paſſiones Domini cum lacrymis atque ſingultibus meditemur: atque inter meditandum contremiſcamus, & ad inuicē dicamus: Chriſtus Saluator noſter propter nos impios morti eſt traditus. *Ibid.* Diſce atque perpende, frater, quid ſit, quod audiſti: Deus, qui ſine peccato eſt, filius Dei altiſſimi, propter te traditus eſt. *1. Pet. 2. Luc. 1.* Aperi cor tuum, & addiſce diligenter paſſiones eius; atque ita tacitus tecum loquere: Deus, in quem cadere nequit peccatum, hodie traditus eſt, hodie illuſus eſt, hodie conſputatus eſt, hodie alapis cæſus, hodie flagellatus, hodie coronam ſpineam geſtauit: hodie, inquā, cæleſtis agnus crucifixus eſt. *1. Pet. 2. Matth. 26. 27. Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. 19.* Contremiſcat cor tuum, perhorreſcat anima tua. Diſtillēt tibi iugiter lacrymæ, ex hac paſſionis Domini meditatione: dulceſcunt namq. lacrymæ huiuſmodi, illuminaturq. anima paſſio-
E nes Chriſti aſſidue verſans. Eiuſmodi tua ſemper ſit meditatio. *Pia & ſalubris admonitio.* Lacrymare per ſingulos dies, gratias agens Domino, pro tot, tantiſque, quæ tui ſolius gratia paſſus eſt: vt in die aduentus eius, ſint tibi lacrymæ tuæ, gloria & exultatio corā tribunali illo tremendo. Perfer tu quoque afflictiones, memoria recolens, quæ tua cauſſa pertulit pius ac * benigniſſimus Dominus. ** al. mitiſſimus.* Perfer tentationes, gratias ex animo referens. Beatus ſane homo, qui ob oculos ſemper habet cæleſtē Dominum, ac paſſiones eius: ſeque ipſum crucifixit mundo, cum vniuerſis concupiſcentijs eius, rebuſque terrenis; qui factus eſt imitator Domini ſui. *Gal. 5.* Hæc pruden-

prudentia, hæc cura, atque affectio eſt bonorum famulorum, cum ſemper imitari ſtudent ſuos * Dominos in operibus bonis. Contemplaris, o homo, immaculatiſſimum Dominum in cruce ſuſpenſum: audesq. o impudens, & infelix homo, in delicijs ac riſu vniuerſum vitæ tuæ tempus, in terris transfigere? An neſcis, o miſer & impudens, quòd de his omnibus negligentijs, atque deſpicientijs rationem abs te exiget, qui pro te crucifixus eſt Dominus? Nunc quidem hæc dum audis, negligis; in * delicijs rides; & omni cura vacuus, ac liber viuis: ſed veniet profectò dies illa terribilis, dies vltionis, vt ſine fine lugeas, exclamesq. pręe doloribus tuis in igne perenni. neque prorſus ibi erit, qui reſpondeat, animæq. tuæ miſereatur. Adoro te, Domine. Benedico, ac laudo te, pie. Supplico tibi, ſancte. procido tibi, hominum amator Deus; & glorifico te Chriſte: quòd tu, qui vnigena es, vniuerſorum Dominus, ſolus abſque peccato, pro me indigniſſimo peccatore in mortem es traditus, mortem autem crucis: vt ſcilicet, a peccatorum vinculis animã peccatoris liberares. Et quid tibi, pro his omnibus retribuam, Domine? Gloria tibi, benigniſſime. Gloria tibi, miſericordiſſime. Gloria tibi, patientiſſime. Gloria tibi, qui * cunctis peccata remittis. Gloria tibi: qui deſcendiſti, vt ſaluares animas noſtras. Gloria tibi, qui in Virginis vtero incarnatus es. Gloria tibi, qui nobis natus es. Gloria tibi, qui noſtri cauſſa tentus es. Gloria tibi, qui vinctus es. Gloria tibi, qui flagellatus es. Gloria tibi, qui conſputus es. Gloria tibi, qui illuſus es. Gloria tibi, qui crucifixus es. Gloria tibi, qui ſepultus es. Gloria tibi, qui reſurrexiſti a mortuis. Gloria tibi, qui prædicatus es. Gloria tibi, cui * creditum eſt. Gloria tibi, qui in cælum aſſumptus es. Gloria tibi, qui magna cum gloria ad dexteram Patris ſedes: & iterum venturus es in gloria patris, ſanctorumq; Angelorum, ad iudicandã omnem animam, quæ te, ac ſanctas tuas paſſiones aſpernata eſt, in hora illa formidabili atque tremenda, quando mouebuntur virtutes cælorum: quando ſimul venient Angeli & Archangeli, Cherubim & Seraphim, cum metu atque tremore in conſpectu gloriæ tuæ: quando rurſus contremiſcent fundamenta terræ, & expaueſcet omnis Spiritus præ incomparabili gloria magnæ maieſtatis tuæ. In illa hora, * gratia tua, obſecro, abſcondat me ſub alis ſuis: liberetùrq. anima mea ab igne illo horribili, ſtridore dentium, tenebris exterioribus, & fletu ſempiterno. Vt dicere poſſim, benedicens ac gratias tibi agens: Gloria tibi Domine, qui ſecundum multitudinem miſerationum magnæ pietatis tuæ, me peccatorem ſaluare dignatus es. Qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuis & regnas, per infinita ſecula ſeculorum. AMEN.

A (beside "prudentia … imi-"); B (beside "tu, qui vnigena es … indi-"); C (beside "cælum aſſumptus es … ſe-"); D (beside "tuæ, me peccatorem … Spiritu ſancto")

Marginal notes: *al. Dominũ ſuũ* (at "Dominos"). * *al. inter delicias quaſi contemnens rides.* (at "delicijs"). *Precatio efficaciſsima & ſaluberrima.* (at "Adoro te, Domine"). *Philipp. 2.* (at "mortem autem crucis"). * *al. qui cuncta peccata dimittis.* (at "cunctis"). *Luc. 2.* (at "nobis natus es"). *Matth. 26. 27. Marc 14. 15. Luc. 22. 23. Ioan. 18. 19. 20* (at "tentus es … crucifixus es"). *1. Tim. 3.* (at "prædicatus es"). *Mar. 16. Coloſ. 3. Heb. 1. Ioan. 3. 2* (at "in cælum aſſumptus es"). * *ὁ πιστευθείς.* (at "creditum eſt"). *Matth. 24. & Luc. 21.* (at "quando mouebuntur virtutes cælorum"). *Eccleſ. 16. Eſai. 24. Matth. 24.* (at "contremiſcent fundamenta terræ"). * *al. manus tua* (at "gratia tua"). *Matt. 8. 13. 22. 24. 25. Luc. 13. 1. Pet. 3.* (at "ſtridore dentium, tenebris exterioribus").

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

INuenitur & S. Athanaſii Archiepiſcopi Alexandriæ pulcher Sermo in Sanctam Chriſti paſsionem, græce in Biblioth. Vatic. & Sirleti Card. nu. [illegible] *Aliusq. eiuſdem Athanaſii Alexandrini Archiepiſcopi in eamdem paſsionem Saluatoris noſtri Dei, græce extat Sermo, nondum quòd conſtet latine trãſlatus, in bibliotheca Cryptaferratenſi, ſub lit. A. (qui tamen ab aliquibus Euſebio Epiſcopo Alexandrino tribuitur) cuius principium eſt:* Heſterni promiſſi, mei debitum, dilectiſſimi, hodie adimplere volo, *&c. vbi inter alia etiam oſtenditur, quòd quo die Adam ex paradiſo eiectus fuit, eodem quoque Latronem in paradiſum fuiſſe ingreſſum, &c.] Cui & alius ibidem Sermo eiuſdem Athanaſii adiunctus eſt, etiam huc faciens, in proditionem Iudæ, qui incipit:* Crucis paſſiones, luctus quidẽ Iudæorum; at lætitia eccleſiæ: illis ſiquidem calamitatem, nobis autem gaudium paſſio Chriſti peperit, *&c. Aliusq. eiuſdem ibid. nondum editus, in Sanctam paraſceuen. cuius principium eſt:* Magnum quidem cæli opificium eſt, & viſibilis creaturæ, *&c.] Sequiturq. in eodem græco Cod. manuſcrip. Cryptaferrat. Procli Archiepiſcopi* Conſtantinopolitani *Sermo huc quoque pertinens, in eamdem Sanctam paraſceuen. qui incipit:* Tremenda hodiernæ aciei, ac prælij myſteria, *&c. ac alius poſtea in eodem MS. eiuſdem Procli Archiepiſcopi Sermo in paſsionem* Domini *noſtri Ieſu Chriſti; ſub litt. A. & H. Aliusq. ibidem poſtea huc etiam ſpectans ponitur Sermo Euſebij Epiſcopi* E

Alexan-

A *Alexandrini in proditionem Iudæ, ſic incipiens*: Huc adſis fili mi, & de proditione Iudæ ſermo-
nem tibi enarrabo, *&c. Cuius & alius adfertur Sermo, nondum, quod ſciatur, editus, in Sanctā
Paraſceuen, in græco* MS. *Sfortianæ Biblioth. num.* 84. *Et alius græce S. Ioannis Chryſoſtomi pulcher
Sermo in ſanctam Paraſceuen, & in crucem, ac latronem, in MS.* Codice Sirleti Card. *num.* ια'. *Eiuſ-
demq. Chryſoſtomi* Sermo *adducitur alius, nondum, quod conſtet, impreſſus, in voluntariam Domini
paſsionem, & in carne crucifixionem, in alio græco* MS. *eiuſdem Sirleti, ſub num.* ια'. *qui & in
Sfortiano eſt cod. num.* 84. *& hactenus de græcis nondum, quod ſciatur, editis.* Ex *impreſsis porro, ſe-
ptem* Chryſoſtomi *extant Sermones, ſub finem quaſi Tomi tertij Operum ipſius, de proditore, & myſte-
rijs vltimæ cœnæ, ac paſsione Dominica: poſt quos, & quædam Homiliæ huc etiam pertinentes, ibidem
ſequuntur, de proditione Iudæ de Latrone, item de Cruce & latrone; quibus paſsionis quoque Dominicæ
myſterium reſeratur. De quo, & Homilias eius in cap.* 26. *ac.* 27. *Matth. videre licet. & S. Gregoriū
Nazianzenum in Tragœdia, quæ inſcribitur, Christus patiens. ac S. Athanaſiū, in duplici Sermone inter
opera eius edito, altero in paſsionem Saluatoris: altero in paſsionem, & crucem Domini. interprete Pe-
B tro Nannio, publico Latinæ linguæ olim in catholica ac celebri Vniuerſitate Louanieſi, profeſſore. Et inter
Latinos Patres, S. Leonem Papā cognomine Magnum vide, qui de Paſsione Domini habuit Sermones de-
cē & nouem, qui in eius continentur Operibus, noſtro ſtudio iam recens, ex variorū Manuſcriptorum col-
latione recognitis, auctis, atque illuſtratis.* Extat *& inter opera S. Bernardi Abbatis Claræuallis, deuotiſ-
ſimus Sermo de Paſsione Domini, cuius initium eſt*: Ieſum nazarenum a Iudæis innocenter con-
demnatum, a gentibus crucifixum, Chriſtiani diuinis honoremus obſequijs, *&c. Poſtea ſe-
quitur ibidem eiuſdem S. Bernardi libellus ſiue Tractatus de Paſsione Domini, ſuper illud Ioan.* 15. Ego
ſum vitis vera, *&c. in capita* 46. *diſtinctus. Poſt quem, etiam huc faciens, ſequitur rhythmica eiuſ-
dem Oratio, ad vnumquodlibet membrorum Chriſti patientis, & a cruce pendentis, cuius ibi principium
eſt*: Salue mundi ſalutare. Salue, ſalue Ieſu chare, *&c. Poſtea ponitur Iubilus eiuſdem S. Ber-
nardi, in commemorationem Dominicæ paſsionis, qui & rhythmica conſtat modulatione, ac ſic incipit*:
Ieſu dulcis memoria, dans vera cordi gaudia, *&c.*] *Venerabilis quoque Bedæ meditationes paſ-
ſionis Chriſti, per ſeptem diei horas, extant inter ipſius Opera, tom.* 8. Et *S. Anſelmi Cantuarienſis Ar-
C chiepiſcopi* Dialogus paſsionis Domini, *habetur inter eiuſdem Anſelmi opera, tom.* 3. *vbi & ſalubris
meditatio redemptionis generis humani poſtea ponitur.* S. Bonauenturæ *quoque officium de paſsione Do-
mini reperitur in* 2. *parte ſuorum Operum, tom.* 1. *vbi etiam* Philomena *paſsionis* Domini, *aptata per
ſeptem horas canonicas, continetur. ac poſtea de ſeptem verbis* Domini *in cruce, per eumdem Bona-
uenturam pulchre, pieq. agitur.*] *Qui Scripturæ noui Teſtamenti loca ſuper hoc paſsionis* Dominicæ *my-
ſterio velit, apud quattuor* Euangeliſtas *reperiet, Matth.* 26. *ac* 27. *Marc.* 14. 15. *Luc.* 22. 23. *& Ioā.* 18
19. *& vt veram illorum intelligentiam habeat, varietatemq. in illis recte conciliet, Sanctos* Eccleſiæ
Doctores, *Gregorium,* Ambroſium, *Auguſtinum, Hieronymum, Chryſoſtomum, aliosq. orthodoxos* Pa-
tres tam græcos quàm Latinos pro Interpretibus adhibeat.

*Vbi in textu huius, de Paſsione Domini, Sermonis, ſecundum noſtram hanc e græco latinam
translationem habetur*: Spiritus ipſe ſanctus conſpiciens dilectum filium Patris in ligno cru-
cis pendentem, rupto mundiſſimo illo templi velo, quod a ſurſum erat vſque deorſum, in
ſpecie columbæ continuo de templo exiuit, *&c.*] *in alio græco MS. exemplari, cum additione ſic
legitur*: τὸν ἔσωθεν τοῦ ναοῦ, *id eſt, qui erat intus in templo, conſpiciens dilectum filium Patris in cruce
D pendentem, &c. vt referatur* πρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα, *id eſt, ad* Spiritum *ſanctum. & ſit ſenſus*: Spiritus
qui erat intus in templo, &c. verùm prior lectio Textus, *quam hic ſequimur, plauſibilior, & hiſtoriæ
Euangelicæ conformior eſſe videtur; paulloq. etiam accommodatior, quàm ſit Camaldul. illa*: Spiritus
*ſanctus ex templo conſiderans dilectum Ieſum appenſum in ligno Crucis, rupto honeſto illo templi velo
a ſummo vſque deorſum, exiuit, &c. quæ noſtris hic græcis minus reſpondet. Adluſio porrò in his ſit
ad illud Matthæi* 27. Et *ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, a ſummo vſque deorſum, &c.* Sed
quod hic dicit Auctor, *Spiritum ſanctum in ſpecie columbæ exiuiſſe e templo, id de ſuo explicationis
gratia veriſimiliter adiecit, cum ab Euangeliſta expreſſum non ſit*:

Poſtea vbi in noſtro habetur Textu: Neque prorſus erit qui reſpondeat, animæq. tuæ miſe-
reatur. Adoro te, Domine. Benedico ac laudo te, pie. ſupplico tibi ſancte. procido tibi ho-
minum amator Deus, *&c. alia lectio paullo aliter ſic*: Nullusq. omnino aderit qui reſpondeat,
tuiq. miſereatur, aut miſeram animam tuam eripiat ac liberet. Adoro te Domine. Lau-
do te, optime. Supplico tibi, ſanctiſſime. procido tibi, benigniſsime, *&c. Sed vtrobique le-
E ctio clara eſt ac bona, & proinde parum refert quomodo hic legatur.*

Deinde vbi legitur: In illa hora, gratia tua, obſecro, abſcondat me ſub alis ſuis, libereturq.
anima mea, *&c.*] *alia lectio habet*: In illa hora, quæſo, operiat me manus tua ſub alis tuis,
& liberet animam meam a ſempiterno igne, *&c. at alia lectio*: In illa hora, abſcondat me
manus tua ſub alis ſuis, *&c. ponitur q.* ἡ χεὶρ 68. .i. *manus tua, pro* ἡ χάρις 68. .i. *gratia tua, &c.
vt eſt in prima lectione, quæ in textu eſt, magisq. hic probatur: non enim manui, ſed gratiæ alas tri-
buere ſolemus. vt ſæpius apud noſtrum hunc Auctorem.*

Denique vbi in fine Sermonis habetur: Vt dicere poſsim, benedicens ac gratias tibi agens:
Gloria tibi Domine, qui ſecundum multitudinem miſerationum pietatis tuæ, me pecca-

torem saluare dignatus es. Qui cũ patre & Spiritu sancto viuis & regnas, *&c.*] *alia lectio habet*: Vt benedicens, dicam: Gloria tibi Domine, qui me peccatorem saluare dignatus es, propter magnas immensæ pietatis tuæ miserationes. Tibi honor & gloria, in sempiterna secula. Amen. *Cuius loco, al.* Gloria ei, cui secundum multitudinem miserationum pietatis suæ, placuit me peccatorem saluare.] *sicque concluditur, nec aliud quid amplius ibi additur.* A

---

† al. Eiusdem Threnos, seu Lamẽtatio Beatissimæ Virginis matris, quæ magna & sancta Parasceue dicitur.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

THRENI, id est, Lamentationes gloriosissimæ Virginis Matris MARIAE, super PASSIONE DOMINI. B

Ioan. 19.

STANS iuxta Crucem pura & immaculata virgo, Saluatoremq. in ea suspensum cernens, dirissimas plagas perpendens, & clauos, querimonias, alapas, flagellaq. prospiciens, magno cum planctu, lamentisq. dolore plenis exclamabat, dicens: Mi fili dulcissime, fili mi carissime, quo modo Crucem istam portas? Mi fili, & mi Deus, quo pacto sputa, clauos, & lanceam suffers? quo pacto colaphos, irrisiones, iniurias, ac contumelias pateris? quo pacto coronam spineam, vestemq. purpuream, spongiam, arundinem, fel & acetum sustines? Quomodo in ligno
Psal. 146. pendes mortuus, ac denudatus, mi fili, qui cælum nubibus tegis? Quomodo C
sitim tulisti: qui vniuersorum es conditor, quique maria & aquas omnes creasti? Quomodo innocens, in medio flagitiosorum & impiorum moreris? Quid fecisti: aut in quo Hebræorum gentem, fili mi, offendere potuisti? Et cur scelerati simul atque ingrati illi, te in ligno Crucis suspenderunt? quorum claudos, & lan-
Matt. 8. Marc. 8. Luc. 5. 6. 7. 14. Ioan. 9. 11. Matth. 15. guentes plurimos sanasti, mortuos ad vitam reuocasti, paralyticum consolidasti, mi fili benignissime: quique a natiuitate cæcum illuminasti, Saluator optime; & viduæ filium vitæ reddidisti, o vita vniuersorum: qui Chananææ filiam
Matth. 8. seruasti, & Centurionis filium a morte liberasti. Arena quantumcumque numerosa, suam habet mensuram: at tua, mi fili, miracula omnem plane mo-
Ioan. 11. dum superant. Lazarum a monumento suscitasti fœtidum: Lazare mi, inquiens,
**al. reuocauit.* exi de sepulchro foras: & tua eum vox traxit ab inferis, & ad vitales * reuocasti D
auras. At tu quomodo iam occideris, mi fili dulcissime, idemq. magnanime Deus? Deficit mihi animus, dum te Cruci suffixum intueor, conclauatumq. ac plagis plenum, amantissime fili. O Iudæi impij, Christiq. interfectores, in Deum
Exod. 16. iniqui, & in Creatorẽ vestrum ingrati. Numquid in eremo ipse vos manna aluit?
Exod. 14. 15. & Iosu. 2. 3. Numquid per Moysen, mare diremit: & in terram promissionis vos traduxit? Verum tu, popule nequam, & abnegator Christi, pro beneficijs maleficia; pro
Matt. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioã. 19. Psal. 68. bonis & commodis, mala atque contraria rependis: fel, pro manna; & pro aqua, acetũ reponens. potione enim amarissima, te potauerunt iniquissimi illi, mi fili. Quinque hominum millia, quinque pauisti panibus: & ipsam Iudæam
Ioan. 6. Luc. 9. tuis impleuisti prædicationibus, dilectissime fili. Sed vbi modo species atque pulchritudo tua, mi fili? vbi tuus ille nunc decor? Et quomodo in Cruce iam E
Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Ioã. 19. exstinctus es, fili mi, & Deus meus? Sol suum obscurauit lumen, & a se alius factus est. Lucida luna in tenebras versa est: petræ scissæ sunt, & monumenta aperta, ipsumq. templi velum in duas partes discissum est. Creaturæ illæ suum agnouerunt Creatorem, atque opificem: & peruersi isti, ac miseri Hebræi suas obturarunt aures, clauseruntq. oculos, ne Solem nullo vmquam tempore oc-
Luc. 1. cidentem adspicerent, mi fili. O Gabriel Archangele, & minister Dei. O Ga-
Ibidem. briel Archangele, age iam, & tuere caussam. Vbi illud nunc Aue, o Angele? Vbi

A aue illud benedictum, quod ad me dixiſti, o nuncie? Vbi modo illa lætitia, ac benedictio, qua dixiſti mihi: Benedicta tu in mulieribus? Quorſum vero dolorem, & victimā, quam dilectiſſimi filij mei nomine acceptura eram, non patefeciſti: dum magnū illud mihi gaudium, quod ab initio percepi, ſignificaſti? In continuis tribulationibus, atque gemitibus fui: ſemperq. immenſam Iudæorū inuidiā, & peruerſorum erronum ac tranſgreſſorum ingratitudinē ſuſtinui. O Simeon admirande: ecce iam gladius, quo cor meum traijciendum prædixiſti, Ecce gladium: ecce vulnus, mi fili, & Deus meus. Mors tua, cor meum ſubijt: diſrupta ſunt mea viſcera: lumen meum obſcuratum eſt; pectuſq. meum dirus gladius pertranſijt. Tremendam tuam paſſionem intueor, fili mi, & Deus meus. Immeritam mortem tuam cerno: nec ſuccurrere queo. Vbi modo forma tua,

Ibid. Luc. 1.

Luc. 2.

B ac decor, mi fili? Miſerere iā deſolatæ, atque orbatæ matris, mi fili. Miſerere deiectæ ac derelictæ Mariæ, o dulciſſime. Miſerere, pientiſſime fili: & me conſolare. Reſpice, mi fili, lacrymas meas: attende ſuſpiria mea ac gemitus, & oſtuum aperi. Solatium mihi præbe, mi fili. Non enim habeo prorſus, vbi vel caput reclinem. Non alius mihi ſupereſt cognatus, pater vel mater, frater aut ſoror, qui animum mihi reddant. Tu mihi es pater, tu frater, tu filius. Tu mihi vita, & ſpiritus, ſpes, atque protectio. Tu mea es conſolatio, & creatio. Tu Dominus meus, & Deus meus: tu creator, & opifex meus. Plangite iam mecum, cunctæ diſcipulæ Domini: quæ dolores meos, & profundiſſima cordis mei vulnera adſpicitis. Tu mihi, iam Crux ſanctiſſima, lignumq. benedictum decumbe: vt dilectiſſimi filij mei, ac Dei mei plagas exoſculer, propriumq. fi-

Matth. 8. & Luc. 9.

Pſal. 30.

C lium ſalutem: vt filij mei corpus amplectar, & os ſuauiſſimum, oculoſq. ac faciem, manus atque pedes, & cædem iniquiſſimam deoſculer. Decumbe, crux veneranda, decumbe. Eximia, o Crux, tua eſt gloria: magna tua gratia, immenſaq. vis tua atque potentia. O lignum ſanctum, ac benedictum: in quo Deus tuus atque Creator innocens, inſtar latronis & nocentis, expanſus eſt.

Mi fili, fili mi ſuauiſſime atque cariſſime, honoro tuas illas afflictiones: colo & adoro miſericordiam, & magnanimitatem tuam. Veneror lanceam, vulnus, arundinem, clauos, ſpongiam, alapas, irriſiones atque opprobria, fel & acetum, ſputa, colaphos, & verbera, mi fili dulciſſime. Sed quoniam cuncta illa, creaturæ tuæ gratia, perpeti placuit; ignominia tua, mi fili, gloria cunctis facta eſt: tuaq. mors toti mundo vita euaſit. Verum enimvero, reſurge

Honor ac veneratia vt exhibeatur lancea Domini, arundini, clauis, ac ſpongiæ; reliquisq. paſſionis Dominicæ inſtrumētis, contra hæreticos.

D quamprimum, mi fili, & Deus, ſicut prædixiſti mihi; vt totus mundus ſaluus fiat. Mortem atque interitum tua morte protriuiſti ac conculcaſti: vt gaudium maius mihi humili matri tuæ affulgeat, mecumq. lætentur cuncti dilecti tui: erubeſcant autem, & confundantur quicumque tui inimici.

Sed te, iam nos, o pura & immaculata, eademq. benedicta Virgo, magni filij tui, vniuerſorumq. Dei mater inculpata, integra, & ſacroſanctiſſima, deſperantium atque reorum ſpes, collaudamus. Tibi, vt gratia pleniſſimæ benedicimus, quæ Chriſtum genniſti Deum & hominem: omnes tibi procidimus: omnes te inuocamus, & auxilium tuum imploramus. Eripe nos, o Virgo ſancta, atque intemerata, a quacumque neceſſitate ingruente, & a cunctis tentationibus diaboli. Noſtra conciliatrix, & aduocata in hora mortis, atque iu-

Precatio Auctoris ad glorioſiſſimam Virginē Mariam.

E dicij eſto: noſque a futuro inexſtinguibili igne, & tenebris exterioribus libera: & Filij tui nos gloria dignare, o Virgo, & mater dulciſſima, ac clementiſſima. Tu ſiquidem vnica apud Deum Chriſtianorum, ſpes noſtra es ſecuriſſima, & ſanctiſſima. Cui gloria & honor, decus atque imperium, in ſempiterna ſecula ſeculorum. Amen.

Matth. 8. 13. 22. 25. Marc. 9. Luc. 8.

SCHO-

A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

V*Alde pathetica, & ad affectus pie mouendos efficax est hæc Oratio, & digna profecto quæ sæpe a Christianis attente legatur, eorumq. pectoribus, ad memoriam passionis Dominicæ bene debiteq. recolendam, insculpatur. Cuius quoque generis atque argumenti esse videtur Tractatus S. Bernardi Abbatis Claræuallis, quem de lamentatione sanctissimæ Dei genitricis Mariæ composuit: qui inter Opera eius reperitur inter posterius adiecta, & sic inchoatur:* Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, vt possim flere per diem & noctem, *&c.] vbi Threni, ac lamentationes quoque variæ sub per persona Virginis Matris plangentis passionem ac mortem dilectissimi filij, sicut & hic apud Ephræm, adducuntur, dignæ etiam quæ a pijs legantur, & cum hisce Ephræmiticis nostris conferantur. Quò etiam spectant, quæ S. Bonauentura in 2. parte tom. 1. de laudibus Beatæ Mariæ Virginis, ac de corona, & compassione eiusdem, in medium adducit. Respondetq. planctus ille sub persona Virginis Matris stantis iuxta Crucem Domini, compositus, qui a deuotis in Ecclesia recitari solet, cum eiusmodi principio:* Stabat mater dolorosa, iuxta Crucem lacrymosa, dum pendebat filius, *&c. quæ Oratio tota rhythmica est, & threnetica, ac pathetica, vt etiam hæc nostri Auctoris. Plura huc pertinentia, ab Interpretibus Euangelij S. Ioannis requirenda, ac præsertim super locum cap. 19. vbi de Sanctissima Matre iuxta crucem Domini stante, agitur. De qua, & S. Ambrosius in libro de Institutione Virginis, cap. 7. vbi inter alia dicit:* Stabat ante crucem Mater, & fugientibus viris stabat intrepida, *&c.* B

Ad Titulum, siue Inscriptionem huius Orationis quod attinet, ea alia atque alia inuenitur: nunc enim sic: Eiusdem S. Patris nostri Ephræm Threni .i. lamentationes gloriosissimæ Virginis matris Mariæ, *&c. vt hic reposuimus.] nunc vero al. ita:* Lamentatio Sanctissimæ Dei genitricis stantis iuxta crucem Domini. per eumdem S. Patrem Ephræm.] *Et nunc al.* Eiusdem S. Patris Ephræm Syri Threnos, seu lamentatio Beatissimæ Virginis matris: quæ & sancta, ac magna Parasceue dicitur] *& recte quidem, quòd scilicet illi potissimum diei propria sit hæc pathetica, atque threnetica, id est, lamentatoria actio, siue Oratio, ob mysterium nimirum sacratissimæ Passionis Dominicæ, cuius tunc præcipue memoria a Christi fidelibus in Ecclesia solenniter recolitur.* C

† al. S. Patris nostri Ephræm Sermo, de sanctissima Cruce. Benedic Pater.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo, in pretiosam, & viuificam Crucem Domini.

Et, de ijs quæ post Crucem reuelanda sunt, in formidabili illo Secundo Aduentu Domini nostri IESV CHRISTI. D

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

OMNIS celebritas Domini nostri IESV CHRISTI, salus & redemptio, & gloria nostra fidelium est. Exultationum autem gloria, est Crux: porrò celebritas celebritatũ, quando pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus: aut
1. Cor. 5. Marc. 16. Ioan. 1. potius, quando ex mortuis resurrexit Christus agnus Dei, qui tollit peccata mundi: Hæc enim, domina & regina est dierum. Et reliquæ quidem dierum celebritates, sanctæ sunt, & inter seinuicem in gloria differunt: quoniam cunctæ fulgore diuinitatis illustrantur. has vero honorat, & celebrat omnis Christi fidelis, cui præsertim obseruatio mandatorum Dei curæ est: at immundi, & peccatis atque ebrietatibus contaminati, etiam diebus festis atque solennibus, sunt omnis celebritatis expertes. Celebritas bona ac pulchra, & Deo grata, est pœnitentia E

Celebritas bona & Deo grata.

cum

A cum lacrymis, & a peccatis abstinentia, Deiq. cognitio, atque æternorum bonorum desiderium: & tunc in Domino peragitur, tunc Ecclesia gloriatur & exultat, & fideles conuocat, dicens: Congratulamini mihi: quoniam filius meus hic mortuus erat in peccatis, & reuixit per pœnitentiam. Celebritas pulchra, & Deo accepta, vbi Christus celebratur: concelebratur autem Christus, vbi congregati sunt in nomine ipsius in caritate, sine inimicitia & omni iniuriarum memoria. Concelebratur Christus, vbi pauperes atque mendici curantur, vbi pupilli & orphani consolatione afficiuntur, vbi peregrini & hospites reficiuntur. Concelebratur Christus, vbi Deus in psalmis & hymnis, canticisq. spiritalibus honoratur. Qui igitur in ipsius congregati sunt nomine: in medio illorum, promisit Dominus se inuentum iri. Beati, qui hoc modo congregati sunt: nam

Luc. 15. *Matth. 18.* *Christus vbi, & quando concelebretur.* *Ibid.*

B cum Dominum in medio ipsorum habeant, nihil eis deesse poterit. Sic ergo festiuitates Dominicas honoremus: non panegyrice, sed diuine; non mundane, sed spiritaliter; non more gentilium, sed Christianorum. Non vestibula * ac postes ædium nostrarum coronemus. non choræas ducamus. non tibijs, & citharis auditum effœminemus. non mollibus vestibus induamur. non cingulis vndique auro radiantibus cingamur. Non comessationibus, & ebrietatibus dediti simus. Neque ob cibum & escam, opus Dei, frater, dissoluas: aut insatiabilis ventris gratia, circa culinam occupatus atque distractus, iniuriam diuino ministerio inferas. Cæterum hæc omnia illis relinquamus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Nos vero parui pariter ac magni, viri & fœminæ, Christiano more festa Dominica celebremus, in psalmis & hymnis,

Festiuitates Dominica, vt honoranda. *πρόθυρα.* *Matt. 11. Luc. 7* *Rom. 13.* *Philipp. 3.* *Dominica festa, vt pie celebranda.*

C & canticis spiritalibus, melodijsq. angelicis. Coronemus portarum frontes, vt Christiani: & non, vt gentiles atque pagani, lauris aut floribus, alijsve herbarum generibus: quod quidem gentilium est, & Iudæorum. Vmbra enim legis præterijt. & sicut Apostolum clamantem audimus: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua: omnia autem ex Deo. Error idolorum destructus est, mors spoliata est, inferorum captiuitas reuocata est, imperium erroris multorum deorum confractum est: homo liberatus est: Dominus regnauit a ligno: creatura lætatur: Crux * dominatur; quam omnes adorant gentes, & populi, tribus, & linguæ: in qua, cum beato gloriemur Paulo dicente: Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri IESV Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Depingamus & insculpamus in ianuis nostris;

2. Cor. 5. *Apoc. 21.* *Psalm. 95.* *πολιτεύεται.* *Galat. 6.* *Viuificum crucis signũ in nobis vt depingendum.*

D & in frontibus, & oculis, & in ore, ac pectore, & in omnibus membris nostris viuificum hoc signum. Hac ornemur, atque armemur inuincibili Christianorum armatura: quippe quæ victrix est mortis, spes * mundi, lux finium orbis terræ, reseratrix paradisi, propulsatrix atque destructrix hæresum, firmamentum orthodoxæ fidei; magna, salutarisq. custodia, gloria * perpetua orthodoxorũ Ecclesiæ. Hanc igitur, o Christiane, armaturam singulis diebus ac noctibus, horis atque momentis circumferre omni in loco non * omittas. Nihil absque ea peragas: sed siue dormias, siue expergiscaris, siue operi insistas, siue comedas, siue bibas, siue iter agas, siue per mare nauiges, siue flumen traijcias, siue quid aliud agas; omnia membra tua, salutari ac viuifico hoc crucis signaculo semper consignes atque communias: & numquã timebis a timore nocturno; aut a sagir-

al. spes fideliũ *al. gloria Ecclesia.* *al. nõ verearis* *NOT.* *Psal. 90.*

E ta volante per diem, a negotio perambulante in tenebris, a * ruina, & dæmonio meridiano. Huius propugnaculo si adiutus fueris; non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Nam hoc signo conspecto, cunctæ mox aduersariæ potestates perterrefactæ declinant, atque recedunt. Hoc idolorũ errorem * pessumdedit. hoc orbem terrarum sanctificauit. hoc tenebras depulit, & lucem * restituit. Hoc gentes ab ortu Solis & occasu, a † septemtrione & meridie collegit, & in vnam Ecclesiam, in vnam fidem, in vnum Baptisma, in caritate coniunxit. Hoc, orthodoxorum inexpugnabilissimus murus est.

vulg. ab incursu. *Ibidem.* *al. repressit.* *al. reduxit.* *† al. ab Aquilone & Austro.*

Cuius-

Cuiuſmodi ergo os, aut qualis lingua digne laudare poterit victricem hanc ar- A
S. CRVCIS ENCOMIA MAXIMA. maturam magni Regis Chriſti Dei noſtri? Crux, ſpes Chriſtianorum. Crux, reſurrectio mortuorum. Crux, claudorum baculus. Crux, pauperum conſolatio. Crux, frænum diuitum. Crux, ſuperborum euerſio. Crux, triumphus
†al. indigentiũ lucrum. aduerſus dæmones. Crux, iuuenum pædagogus. Crux, inopum † abundan-
*al. gubernatrix. tia, deſperatorum ſpes, nauigantium * gubernatio; Crux, fluctuantium portus; * oppugnatorum murus; Crux, orphanorum ac pupillorum pater, iuſto-
*al. pugnantiũ. rum conſiliarius. Crux, afflictorum conſolatio, ac ſubleuamen. Crux, infan-
* al. perfectio. tium cuſtos, virorum caput, ſenum * corona. Crux, lumen eorum qui in te-
Luc. 1. nebris ſedent; & Regum magnificentia. Crux, ſeruorum libertas, imperitorum ſapientia, & barbarorum philoſophia. Crux, prophetarum prædicatio,
*al. comes. Apoſtolorũ * congregatio, & martyrũ gloriatio. Crux, Virginum pudicitia, & Sa- B
*al. Eccleſiarũ. cerdotum gaudium. Crux, * Eccleſiæ fundamentum, ac orbis terrarum ſecuritas:
1. Cor. 1. templorum idolorum deſtructio, & Iudæorum ſcandalum. Crux, imbecillorũ
*al. medicus. fortitudo ac firmitas, & ægrotorum * medicina. Crux, leproſorũ purgatio, atque
*al. pauperum panis. paralyticorum erectio. Crux, cibus * eſurientium, & fons ſitientium. Crux, monachorum fiducia, & nudorum tegumentum. Hæc eſt, quæ in medio orbis
Mat. 27 Mar. 15 terrarum defixa in loco Caluariæ, mox optimum vitæ noſtræ racemum germi-
Luc. 23. Ioã. 19 nauit. Hæc in medio terræ plantata, ſapientiſſime fines mundi complexa eſt.
Philipp. 2. In hac exaltatus Chriſtus Deus noſter, viciſſim captiuam duxit captiuitatem,
Ephes. 4. quæ a tyranno apud inferos detinebatur. In † ea, Chriſtus voraciſſimum infer-
†al. in hac pretioſa armatura ni diſrupit ventrem: & * machinabundum, nimiſq. patulum diaboli os obſtruxit.
* πολυμήχανον Quo conſpecto, contremuit, & exhorruit mors: omneſq. quos a primo homi- C
ne ad illud vſque tempus ſub ſua ditione ac tyrannide vinctos tenuerat, liberos
*al. beati. dimiſit. Hac crucis armatura muniti * ſancti Apoſtoli, omnem inimici poten-
Matth. 13. tiam conculcarunt, cunctaſq. gentes ſuis ſagenis ad huius adorationem attraxe-
†al. ceperunt, & collegerunt. runt, † & congregarunt. Hac, thoracis loco, amicti milites Chriſti, ſancti martyres, quaſcumque artes & adinuentiones, audaciamq. tyrannorum ſuperarunt, ac
1. Cor. 2. deſtruxerunt: & audacter atque intrepide Chriſtum crucifixũ prædicarunt. Hanc ſancti baiulantes Monachi, abdicato ſeculo, ingenti cum gaudio atque alacritate in ſolitudinibus, & montibus, ſpeluncis, & terræ cauernis ſibi manſiones habitationeſq. delegerunt. O ineffabilem, atque immenſam benigniſſimi Dei
*al. beneficia. bonitatem: qui tot, & tantã * bona per Crucem generi humano donauit. Gloria ipſius benignitati, & adoratio, atque imperium in ſempiterna ſecula. Amen. D

DE IIS, QVAE POST CRVCEM EVENIENT.

Audiſtis Cariſſimi, & Chriſto dilecti fratres, quæ ac quanta ſit Crucis potentia: quantæ eius virtutes, quantaq. bona. Hæc ſiquidem, boni inſtar gubernatoris, præſentem hanc vitam noſtram gubernat, & in pace conſtituit, cuſtoditque. Hæc futuram quoque nobis vitam æternam conciliat. Hæc ruſſus in ſe-
*al. reuelanda erit. cundo aduentu Domini, prima in cælo * apparebit, tamquam pretioſum & ve-
Matth. 24. nerabile magni Regis Chriſti ſceptrum, ſecundum verbum Domini dicentis: Et
Apoc. 1. 5. 6. apparebit ſignum filij hominis in cælo, cum multitudine exercitus Angelorum,
Dan. 7. &c. vniuerſam terram illuminans, a finibus vſque ad fines, ſuper claritatem Solis; & aduentum Domini adnuncians. Et hæc quidem de Cruce, pro præſenti dicta
Quæ poſt Crucẽ reuelanda erũt in die Iudicij; qualia futura ſint. ſufficiant. At quæ poſt eam reuelanda erunt, cuiuſmodi? Excedunt ſane iſta omnem ſermonem, omnem mentem, omnem cogitationem, omnemq. narra- E tionem: & vniuerſum deterrent auditum. Hei mihi, fratres mei Chriſto dilecti: recordatus ſum horæ illius, & contremui. Et hic finem dicendi facere volebam præ timoris magnitudine; cum ea mecum animo perpenderem, quæ poſt Crucem tunc reuelanda erunt. Quis enim iſta enarret? Quis exprimere audeat? quale os, enunciare ea ſufficiat? quæ lingua eloqui queat? quæ vox ex-
Matth. 24 Luc. 21. plicare valeat? quæ denique auris, illa audire poterit? quibus fieri incipienti-
*al. cõcutiatur bus, etiam virtutes cælorum commouebuntur. Quis non * horreat, & contre-

miſcat

A miſcat in hora illa? quando Rex * regum a throno gloriæ ſuæ exurgens, deſcendet viſitaturus cunctos habitatores orbis, rationem ab eis exacturus, & ſingulis mercedem ſecundum opera eorum redditurus: bonis quidem ac dignis, bonam mercedem; at indignis ſupplicia retributurus, vt iuſtus Iudex. Hæc igitur dum mente mecum reuoluo, timore corripiuntur omnia membra mea, diſſoluorque vndique: oculi mei, præ timore lacrymas fundunt; vox me deficit, labia mea tamquam ſibi conglutinata hærent, lingua mea contremiſcit, & cogitationes meæ ſilentium meditantur. Dolor * me ad dicendum, veſtræ vtilitatis cauſſa, compellit: ſed timor me retinet, ſilentiumq. mihi imponit: ingens quippe timor eſt atque immenſus. Talia enim magna, & tam horrenda admirabilia neque ab initio contigerũt creaturæ, neque vmquam in vniuerſis generationibus B accident. Et nunc quidem ſæpe ſi repente fulgur aliquod, vel tonitruum clarius ac vaſtius contingat, omnem ſubito ſui formidine perterret hominem: cunctiq. horrore perculſi, in terram nos inclinamus. Et ſi tantilla, nobis adeo magnum horrorem incutiunt: quo pacto, obſecro, tunc ſuſtinebimus, quando tubæ vocem de cælo audiemus, ſuper quoduis tonitruum horribiliter reſonantem, omneſq. qui a ſeculo obdormierunt, excitantem, iuſtos & iniuſtos. Tunc omnia humanæ conditionis oſſa, ad ſonitum tubæ mox ex tumulis exilient; diſcurrentq. cum feſtinatione, artus ſuos, iuncturasq. requirẽtia. cumq. ipſi adſpexerimus omnem humanam naturam, ac ſpiritum in momento & ictu oculi reſurgentem, quemlibet ex loco ſuo; congregariq. omnes a finibus orbis terræ ad iudicium. Solo enim iuſſu magni Regis, qui poteſtatem habet omnis carnis, e C veſtigio cum tremore ac ſtudio terra ſuos reddet defunctos, & infernus ſuos mortuos, ac mare ſuos. quidquid item humanorum corporum vel beſtiæ dilaniarunt, vel piſces deuorarunt, vel aues diſcerpſerunt, ſubito in priorem ſtatum remeabit: omneſq. in ictu oculi reſurgent, & coram tribunali adſtabunt; & ne vnus quidem capillus capitis ipſis deerit. Quo pacto tunc, fratres mei cariſſimi, ſuſtinebimus? quando igneum viderimus fluuium ab ortu ſolis vſque ad occaſum cum furore emanantem, ac inſtar ferocis aſperiq. maris, montes ac valles * deuorantem; terramq. omnem, ac quæcumque in ea ſunt, exurentem. Tunc cariſſimi mei, ab illo igne deficient fluuij, euaneſcent fontes, mare exſiccabitur, aër * turbabitur, aſtra e cælo decident, ſol deficiet, † luna vertetur in ſanguinem, cælum vt liber complicabitur. Tunc Angeli emiſſi cum feſtina- D tione diſcurrent, congregaturi electos a quattuor ventis, ab extremitate cælorum vſque ad extremitates eorum. Tunc cælum videbimus nouum, & terram nouam, ſecundum promiſſum eius: primum enim cælum, & prima terra recedent, atque euaneſcent. ſicut ſcriptum eſt: Quoniam ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: & iterum renouabis faciem terræ. Si porro tolerare poteritis, dicam & quæ poſtea ſequentur: at ſi præ timore nequiueritis, ſermonem concludam: nam quæ poſt conſequentur, adhuc formidabiliora ſunt iſtis. Quo pacto enim ſuſtinebimus, Chriſti amatores, quando adſpexerimus tremendum ſolium paratum? quando viderimus ſignum filij hominis in cælo * reſplendens, ſicut ait Dominus: ſanctum, inquam, & immaculatum, ac pretioſum ſignum, cui ſponte clauis affixus pro nobis fuit ipſe Chriſtus Domi- E nus? Tunc cuncti in ſublimi aſpicientes ſanctum & formidabile magni Regis apparere ſceptrum, cognoſcent, & in memoriam redibunt ſermonis illius Domini, dicentis: quia ſignum apparebit filij hominis in cælo; certiq. inde erunt omnes, illico poſtea ipſum quoque Regem * apparíturum. In illa hora vnuſquiſque pauidus conſiderabit, quo pacto obuiam tremendo occurret Regi, reuoluetq. mente cunctas actiones ſuas. Deinde quilibet propria, ante faciem ſuã conſtituta videbit opera. Tunc cuncti, qui miſericordiæ opera coluerunt, & vere pœnitentiam egerunt, quique anguſtam & arctam ingreſſi ſunt viam, ſuamq. in ſo-

*al. Rex gloriæ. Rom. 2. 14. Matth. 16. 25 *al. Amor me in vos, ac deſiderium, ob veſtram vtilitatē in verba me cõpellit, &c. Exemplum fulgaris, atque tonitrui vehementioris. 1. Cor. 15. Ezech. 37. & 1. Cor. 15. Ioel. 3. & 1. Cor. 15. ac 1. Theſſ. 4. Apoc. 20. 1. Cor. 15. Luc. 21. Daniel. 7. *al. deuorantis. *al. obſcurabitur. † al. & luna præteribit. Marc. 13. Eſai. 34. Apoc. 21. Eſai. 65. 66. Pſal. 101. Pſalm. 103. Matth. 24. *al. apparere. Matth. 27. Matth. 24. 27 Eſai. 53. Philipp. 2. Matth. 24. *al. reuelandū. Matt. 7. Luc. 13

in solitudinibus,& montibus atque speluncis professionem ad finem vsque caste A
* al. præcepta, quæ præmiserunt, &c. ac integre seruarunt; hilares conspecturi sunt * opera sua bona, quæ ante se præ-
miserunt. Et misericordes quidem, contuebuntur ibi mendicos ac pauperes, quo-
NOT. rum hic sunt miserti, pro ipsis intercedentes, ipsorumq. bona opera coram An-
gelis & hominibus adnunciantes. Qui vero hic lacrymas pro peccatis fuderunt,
& labores atque molestias pet pœnitentiam subierunt; hilares ibi atque alacres
cum gloria adstabunt, beatam spem exspectantes, & aduentum gloriæ magni
Tit. 2. Dei & Saluatoris nostri IESV Christi. Et cur breuiter, cum timore licet, ma-
iora non refero? Quando ingentem illum atque horribilem clamorem audie-
Matth. 25. mus, ex sublimitate cælorum personantem, atque dicentem: Ecce sponsus ve-
Iacob. 5. nit: Ecce Iudex adest: Ecce Rex apparet: Ecce supremus Iudicum iudex reuela-
Luc. 21. tur: Ecce vniuersorum Deus aduenit, vt iudicet viuos & mortuos: Tunc, o B
Sap. Sirac. 16 Christi amatores, a voce clamoris illius contremiscent fundamenta & renes
terræ, a finibus vsque ad fines, & mare, omnesq. abyssi. Tunc, fratres mei,
Matth. 24. angustia & timor ac stupor, in omnem irruent hominem, ex clangore atque re-
1. Cor. 15. sonantia tubarum, & a metu exspectationis eorum, quæ vniuerso superuenient
Matth. 24. orbi. Tunc virtutes mouebuntur cælorum. Tunc Angelorum præibunt exer-
Luc. 21. Mar. 13 citus, Archangelorumq. concurrent chori. Cherubim quoque ac Seraphim
* πολυόμματα. multis * oculis clara, in fortitudine, metuq. proclamabunt: Sanctus, Sanctus,
Esai. 6. & Sanctus Dominus Deus Sabaoth, qui est, & qui erat, & qui venit omnipotens.
Apoc. 4. Tunc omnis creatura in cælo, & in terra, & subtus terram, cum timore atque
Matth. 1. Marc. 11. tremore, valide exclamabit: Benedictus qui venit Rex, in nomine Domini.
Luc. 19. Ioã. 12 Tunc scindentur cæli, & reuelabitur Dominus dominantium, & Rex regum, C
1. Tim. 6. & & Princeps principum; immaculatus, & terribilis, atque gloriosus Deus noster,
Apoc 17. 19. instar fulguris horribilis, cum potestate & maiestate magna atque incomparabi-
Matth. 24. 25. li. quemadmodum & Ioannes prædicauit Theologus, dicens: Ecce veniet cum
Apoc. 1. nubibus cæli, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plan-
Ibidem. gent se super eum omnes tribus terræ. Quo in statu, putas, tunc anima inueniri
optabit, vt sustinere possit? quando cælum, & terra in fugam vertentur, sicut
Apoc. 20. rursus Theologus præsignauit, dicens: Vidi solium † candidum magnum, &
† vulg. thronũ magnum candidum, &c. sedentem super illud; a cuius conspectu fugit cœlum, & terra: & locus non est
inuentus * illius. Vidisti terrorem eiusmodi aliquando? Vidisti res vsqueadeo
* al. illis. & al. ab eis. horrendas vmquam? Cælum & terra tunc fugere tentabunt: & quis poterit
subsistere? Nosq. peccatores quonam profugiemus: quando thronos adspicie- D
Dan. 7. mus positos, & Dominum omnium seculorum, Deumq. nostrum sedentem?
* al. thronum. quando innumerabiles Angelorum contuebimur exercitus in circuitu * throni
† al. visio Danielis prophetæ. gloriæ circumstantes cum timore. Tunc † prophetia implebitur Danielis, di-
Ibidem. centis: Ego Daniel adspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum
sedit. Vestimentum eius candidum vt nix, & capillus capitis eius sicut lana
* al. flamma. munda. Thronus eius, * flamma ignis: & rotæ eius, ignis accensus. Fluuius
Ibid. Dan. 7. igneus, rapidusq. egrediebatur a facie eius: millia millium ministrabant ei, &
Apoc. 5. 20. decies millies centena millia assistebant * ei: Iudicium sedit, & libri aperti sunt.
* al. coram ipso. Magnus in hora illa horrenda atque tremenda pauor erit, fratres mei carissimi,
Rom. 2. Coloss. 3 ingensq. stupor ac terror, quando iudicium illud, in quo nulla erit personarum
Apoc. 20. acceptio, sedebit: & libri illi formidabiles aperientur, in quibus conscripta re- E
Ibid. perientur opera nostra, quæ fecimus in vita nostra super terram, & verba quæ
locuti sumus, actusq. ac cogitationes omnes, arbitrantes latere Deum scruta-
Psal. 7. Hier. 17 torem renum ac cordium: vbi descripta erit humana quæcumque actio, siue
Rom. 8. Apoc. 2. Matth. 10. & bona siue mala, secundum quod scriptum habemus: Nam & capilli capitis no-
Luc. 12. stri, omnes numerati sunt: cogitationes scilicet, atque intentiones cordis, de
NOT. quibus rationem quoque reddituri sumus. O quam multis indigemus lacry-
mis, ad horæ illius pauorem euadendum: & negligimus. O quantopere
plora-

A plorabimus & suspirabimus, vultumq. percutiemus, ac nos ipsos discerpemus:
quando magna atque præclara illa contuebimur dona, quæ a Rege gloriæ ac-
cepturi sunt, qui bonum hic certamen decertarunt. Quando nostris contem- 2.Tim.4.
plabimur oculis ineffabile cælorum regnum: & ex alia rursus parte videbimus
supplicia horrenda, tormentaq. expauescenda reuelari atque apparere: medium
vero horum adsistere vniuersum humanum genus, omnemq. spiritum, a primo
formato Adam, vsque ad vltimum omnium hominum; cunctosq. cum timo-
re in faciem procidentes, atque adorantes. secundum illud Scripturæ: Viuo Rt.14.Esai.45.
ego dicit Dominus: quia mihi curuabitur omne genu. Tunc & sermo adim-
plebitur Apostoli, dicentis: In nomine IESV Christi, omne genu * flectetur, Philipp.2. * al. flectatur.
cælestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua * confitebitur, quia * vulg. confiteatur.
B Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

*Reperiuntur Romæ in Biblioth. Vatic. plures aliorũ quoque Sermones in pretiosam ac viuificã Cru-
cẽ Domini, nondũ, de quo constet, e Græco latine redditi, cuiusmodi inter alios sunt in MS. Cod. sub
nu.436. S. Ioannis Chrysost. Ioseph Archiepisc. Thessalonicensis: (qui & in Sfort. est un. 84.) Andreæ itẽ
Archiepiscopi Cretæ Hierosolymit. aliyq. alibi. Et Timothei presbyteri antiochiæ, in sanctam Crucẽ, ac
transfigurationem Domini nostri, Sermo necdum traductus, in Biblioth. Cryptafer. sub litt. A. vbi alia
adhuc habetur oratio Andreæ Archiepiscopi Cretæ Hierosolymit. in exaltationem pretiosæ ac sanctæ*
C *Crucis Domini. & Chrysostomi alius in pretiosam Crucem, ac in latronem pulcher Sermo. Cuius plura
quoque inueniuntur Encomia græce in Biblioth. Card. Syrlet. hodie Column. sub nu. α. ac alibi. Neque
silentio prætereundus est Sermo, siue tractatus egregius Epiphanij Episcopi Cypri, de signo ✠ qua ap-
paruit Constantino magno Imperatori, qui græce in Biblioth. Vatic. est, vt & Sfortiana S. Floræ, nu 91.
Ter autem Constantino apparuisse ex cælo Cruces, tradit post alios Nicephorus lib. 3. cap. 32. ac primũ
quidem Romæ, dum contra Maxentium pugnaret. secundo, dum commisso cum Bizantijs prælio, tro-
phæum de eis statuit. & tertio, cum Istroponte iuncto Scythas vltra illud flumen subegit. Et ad imi-
tationem triplicis istius visionis, tres quoque ex ære Cruces mox fieri curauit, eisq. sacra hæc nomina im-
posuit:* Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ *.i.* IESVS CHRISTVS VINCIT. *De quibus plura ibidem Nicephorus, ac alibi.
Quin & de honore primum Cruci per Constantinum delato, & apparitione illa Crucis admirabili, cu-
ius præsidio ac ductu Maxentium tyrannum fugauit, pluribus inter antiquiores agit Eusebius in vitã
Constantini, lib. 1. cap. 22. 23. 24. ac alibi. & Zonaras in Constantino, vbi etiam de signo Crucis quod
media die Constantino in cælo apparuit, & scriptura circa crucem Romanis litteris formata* (IN HOC
D VINCE) *cum Eusebio in eamdem sententiam scribit: & quomodo hanc iubens prægredi exercitum
suum Constantinus Maxentium aggressus sit, ac cum Maxentianis fortiter prælium commiserit, eosq.
superarit. Extat & Epistola Cyrilli Hierosolymorum Episcopi ad Constantium Imperatorem Constan-
tini Magni filium, de ✠ signo, quod admirabiliter supra Hierosolymam meridie in cælo apparuit.
incipitq. hoc modo:* Imperatori religiosissimo, & pientissimo Constantino Augusto Cy-
rillus Hierosolymorum Episcopus in Domino salutem. Hanc primam ex vrbe Hiero-
solyma Epistolam ad te mitto, religiosissime Imperator, *&c. nonnullisq. interiectis postea ibi:*
Quo quidem tempore, diuinæ pietatis amantissimus, & beatæ memoriæ Constantinus pa-
ter tuus imperabat, salutare Crucis signum Hierosolymis inuentum fuit, diuinã gratia ei
viro qui pietatis erat studiosus, quique res ad pietatem spectantes diligenter exquirebat,
occultam prius sanctorum locorum notitiam aperiente. Te autem imperante, religio-
sissime Domine, propter tuam in Deum pietatem, cælestia etiam miracula sunt edita: ip-
sius, inquam, Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi vnigeniti Filij Dei trophæum con-
tra mortis victoriam erectum, beata scilicet illa Crux multæ lucis splendoribus effulgens
E Hierosolymis apparuit. His enim sanctis diebus sanctæ Pentecostes, nonis Maij circa
tertiam diei horam, ingentis magnitudinis CRVX, quæ tota ex luce constabat, supra san-
ctissimum Golgothæ locum, vsque ad sanctum montem Oliuarum extensa in cælo appa-
ruit, non vni aut duobus hominibus, sed ab vniuersa Vrbis illius multitudine manifestis-
sime visa: neque vt aliquis putaret, repente apparens statim euanuit, sed pluribus horis
supra terram spectantium oculis visa est, splendoris fulgore Solis radios vincens, *&c. sequi-
turq. plærisq. interiectis ibidẽ postea:* Nos igitur, qui vrbem Hierosolymã incolimus, & miracu-
lum valde magnum nostris oculis adspeximus atque comprehendimus, Deo ipsi vniuerso-
rum Regi, & vnigenito Dei filio, vt decebat, gratias egimus, atque agemus: quem ado-

ramus,& adorabimus,aſsidnasq. pro religioſo imperio tuo in ijs ſanctis locis preces ad illū A
ipſum mittimus,ac mittemus. Decuit autē huiuſmodi viſiones cæleſtes non ſilentio præte-
rire,ſed pietati tuæ, recēti adhuc eius rei memoria, ſignificare; vt ad fidei, quæ in te eſt, bona
fundamenta, earum rerum quæ nuper oſtenſæ ſunt, cognitionem adiungens, firmiorem in
Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum fiduciam aſſumas, ſimulq. omni fortitudine conſueta
vndique roboratus, vt Deum ipſum adiutorem habens, ſalutare Crucis trophæum, ac
omni gloria ſublimius præferas: ſignum, inquam, illud, cuius figurā cælum ipſum homi-
nibus oſtendens, maxime glorioſum eſſe docuit, &c.] de quibus plura Cyrillus poſt Catecheſes. Et
cum Latini, feſtum inuentionis S. Crucis tertio Maij, & exaltationē S. Crucis 14. Septembris celebrēt;
Græci (ſicut ex ipſorum conſtat Menologijs) aliam adhuc de ſancta Cruce ſollennitatem celebrare con-
ſueuerunt ad 16. Kalend. Iunij, qua recolitur memoria admirandæ illius apparitionis ſigni ✠ ſupra
Hieroſolymam ipſo meridie in cælo factæ. de qua hic ex Cyrillo hactenus. Cuius etiam Sozomenus hiſto-
riam recenſet lib. 4. cap. 4. necnon Simeon metaphraſtes, ac alij. In laudem præterea ſanctæ & viuificæ
Crucis extant Orationes duæ perpulchræ apud S. Ioannem Chryſoſtomum, tom. 3. ſuorū operum. Qui & B
eiuſdē ✠ præconia alibi recitat in libro aduerſus Gentiles: Quod Chriſtus ſit Deus. vbi dicit: Ne-
que ſic regia corona ornatur caput, vt Cruce, &c. & in Homilia 55. in Matt. vbi habet: Om-
nia quæ ad ſalutem noſtram conducunt, per crucem conſummantur: nam cum regenera-
mur, crux Domini adeſt, &c. ac Homilia 21. ad pop. Antiochen. ſub finem, ibi: Ignoras, quanta
S. Crux perfecit? mortem diſſoluit, peccatum extinxit, orcum inanem reddidit, diaboli
potentiam ſoluit, &c.] item Serm. 13. in Epiſt. ad Philipp. cap. 3. ibi: Si Dominum tuū amas;
mortem illius morere: diſce quanta ſit Crucis potentia, quàm in tuto vitam collocet, &c.
De qua, etiam Sermo Damaſceni habetur, lib. 4. orthodoxæ fid. cap. 12. incipitque: Sermo crucis
ijs qui pereunt, ſtultitia eſt: nobis autem qui in ſalute reſpiramus, virtus Dei, &c.] Sophro-
nius quoque patriarcha, ſiue al. Epiſcopus Hieroſolymitanus elegantem Sermonem conſcripſit de ve-
neratione & adoratione S. CRVCIS, eiusq. exaltatione, & in ſanctam Domini reſurrectionem. cuius
initium eſt: Crucis hoc panegyricum ſollenne eſt, quis gaudio non exultet? Reſurrectionis
hæc prædicatio, quis igitur non applaudat? &c. reperitur græce in Biblioth. Vatic. & in Regia C
Galliæ. item in MS. Cod. Card. Sirleti, hodie Colum. nu. [illegible] 148. necnon Sfortiano S. Floræ, nu. 65.
vbi & alius eiuſdem Argumenti inuenitur Sermo, quem Leo Imperator in honorem Sanctiſſimæ Crucis,
eiusq. exaltationem edidiſſe fertur. De cuius laudibus etiam pulchre S. Martialis agit in Epiſtola ad
Burdegalenſes, cap. 8. vbi inter alia ait: Crucem Domini, in quem credidiſtis, ſemper in
mente, in ore, in ſigno tenete, &c.

Sic ergo feſtiuitates dominicas honoremus, non panegyrice ſed diuine, non mundane
ſed ſpiritaliter, non more gentilium ſed Chriſtianorum, &c.]. Similia plane alibi ſunt apud
S. Ephræm, quaſi in principio Tomi primi, in breui tract. cuius titulus eſt: De feſtis diebus, & de
dignitate Diuinorum myſteriorum. ibi: Feſtiuitates haſce dominicas honorate, ſtudioſe con-
tendite, celebrantes eas non panegyrice ſed diuine, non mundane ſed ſpiritaliter: non
inſtar gentilium, ſed Chriſtianorum, &c. de quibus ibi latius in noſtris Scholijs. concordatque
optime hiſce, quæ Sophronius Epiſcopus Hieroſolymitanus iam ante citatus in ſua in S. Crucem ora-
tione, paullo poſt medium adducit in hæc verba: Feſtorum igitur vim myſticam non ignoran-
tes, vtpote quæ nos & acceptorum beneficiorum admonent, & cur inſtituta ſint ipſa, de- D
clarant; ſic in ijs quoque celebrandis atque obſeruandis nos geramus ipſi, quemadmodū
celebrari ſe, obſeruariq. eadem poſtulant: non in cubilibus, & impudicitijs, non in contē-
tionibus, non in rebus alijs denique, quorum numerum, ac nomina prudens ſupprimo, &c.

Poſtea vbi apud Auctorem hunc noſtrū habetur: Dominus regnauit a ligno, creatura lætatur:
Crux dominatur, &c.] haud obſcure adluſio fit ad illud Pſalmi 95. vbi eſt: Commoueatur a facie
eius vniuerſa terra; dicite in gentibus, quia Dominus regnauit. Etenim correxit orbem ter-
ræ, qui non commouebitur, &c. Sed apud S. Auguſtinum, & in Pſalterio veteri, & Romano ibi
additur (a ligno) vt hic apud Ephræm: quomodo etiam legitur a S. Cypriano, Iuſtino martyre, Ter-
tulliano, & S. Leone Papa cognomine magno in Serm. 4. de Paſſione Domini. ſicq. in hymno Eccle-
ſiaſtico, qui Theodulpho auctori adſcribitur, & per hebdomadam Paſſionis ad Veſperas canitur: Vexil-
la Regis prodeunt, fulget Crucis myſterium, &c. ibi: Impleta ſunt quæ concinit Dauid
fidelis carmine, dicens in nationibus: REGNAVIT A LIGNO DEVS.] hæc ibi. E

Cuiuſmodi os, aut quæ lingua digne laudare poterit victricem hanc armaturam Magni
Regis Chriſti Dei noſtri? Crux, ſpes Chriſtianorum. Crux, reſurrectio mortuorum. Crux,
baculus claudorum. Crux, pauperum conſolatio. Crux, diuitum refrænatio, &c.] Magna
& ampla hic conſequenter ſanctiſſimæ CRVCIS trophæa atque encomia adducit Auctor, lectu notatuq.
digniſſima: quibus ſi alia ſimilia in triumphum atque honorem ac laudem eiuſdem S. Crucis audire lu-
bet, ea tibi ex vnius S. Chryſoſtomi ſonte depromam, vnde eiuſmodi laudum præconia in hæc verba
dulciter ſcaturiunt: Crux, ſpes Chriſtianorum. Crux, reſurrectio mortuorum. Crux, dux cæ-
corum. Crux, deſperatorum via. Crux, claudorum baculus. Crux, conſolatio pauperū.

Crux,

A Crux, refrænatio diuitum. Crux, destructio superborum. Crux, male viuentium pœna. Crux, aduersus dæmones triumphus. Crux, deuictio diaboli. Crux, adolescentum pædagogus. Crux, sustentatio inopum. Crux, spes desperatorum. Crux, nauigantium gubernator. Crux, periclitantium portus. Crux, obsessorum murus. Crux, pater orphanorum. Crux, defensor viduarum. Crux, iustorum consiliarius. Crux, tribulatorum requies. Crux, paruulorum custos. Crux, virorum caput. Crux, senum finis. Crux, lumen in tenebris sedentium. Crux, regum magnificentia. Crux, scutum perpetuum. Crux, insensatorum sapientia. Crux, seruorum libertas. Crux, imperatorum philosophia. Crux, prophetarum prædictio. Crux, Apostolorum adnunciatio. Crux, martyrum gloriatio. Crux, monachorum abstinentia. Crux, Virginum castitas. Crux, gaudium Sacerdotum. Crux, fundamentum Ecclesiæ. Crux, orbis terræ cautela. Crux, templorum gentilium destructio. Crux, idolorum repulsio. Crux, Iudæorum scandalum. Crux, impiorum perditio. Crux, languentium robur, & infirmorum medicina. Crux, leprosorum emundatio, & paralyti-
B corum requies. Crux, esurientium panis, & fons sitientium. Crux, nudorum protectio, &c.] *Hæc S. Chrysostomus in Homilia De Cruce Dominica, tomo tertio.*

Audistis carissimi, quæ ac quanta sit Crucis potentia, &c.] *Hæc pars quoniam in quibusdam græcis manuscriptis separatim cum proprio titulo inuenitur, ideo & diuisim sub finem primi Tomi Ephræm, ante Sermones de extremo Iudicio, vt sunt in antiq. græco* MS. *Cryptaferrat. reposuimus. Sed quia in tribus mmss. Vaticanis, necnon Sirletanis, & Cretensibus siue Candianis, alysq. hæc sequentia consequenter post superiora de Cruce ponuntur, etiam coniunctim ea hic relinquere, ac legere visum est.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

C SERMO, De Sanctissimæ Dei Genitricis Virginis MARIAE. Laudibus. **al. De Beatissima ac gloriosissima Dei matris laudibus.*

INVIOLATA, integra, planeq. pura ac casta Virgo Dei genitrix Maria, Regina omnium, spes desperantium, Domina * nostra gloriosissima, eademq. optima, ac præcellentissima: sublimior cælitibus, candidior Solis radijs atque fulgoribus: honoratior Cherubim, & multis oculis † claris Spiritibus perspicacior. Sanctior Seraphim, & incomparabiliter reliquis omnibus supernis exercitibus gloriosior. ** al. mea.* *† πολυομμάτων al. perspicacissimis spiritibus.*

D Vnica spes Patrum, gloria Prophetarum, præconium Apostolorum, honor martyrum, lætitia Sanctorum, & lumen * probatissimorum Abraham, Isaac, & Iacob: decus Aaron, splendor Moysis, & Gedeonis vellus: cœtus Hierarcharum, omniumq. Sanctorum, ac Virginum corona, ob immensum fulgorem atque splendorem inaccessa. * Thuribulum aureum, lucerna clarissima; vrna pulcherrima cæli manna gestans: tabula scriptam legem mortalibus adferens. arca vera, charta diuinissima, princeps omnium prudentissima ac sagacissima, & * lucifera virgo: consolatrix sanctissima, & dux vniuersorum, sacratissima puella. O rube ardens incombuste, & prædium patens, viridansq. Aaronis virga. Virga enim vere extitisti: & flos, filius tuus. E radice quippe Dauid, ac Salomonis germinauit Christus creator noster, Deus & Dominus omnipo- ** al. optimorũ.* *Iudic. 6.* ** θυμιατήριον.* *Heb. 9. & Apoc. 8.* **al. clarissima.* *Exod. 3.* *Num. 17. & Heb. 9.*

E tens, ac solus altissimus. Tu Deum genuisti & hominem, Virgo ante partum, virgo in partu, & virgo post partum. Claues illas portæ orientalis semper clausæ non excussit Deus creator tuus, in virginali tuo vtero sine semine carnem indutus; teque, o clarissima, talem præseruans, qualis ante partum fueras. Per te reconciliati sumus Christo Deo nostro, filio tuo dulcissimo. Tu peccatorũ, & auxilio destitutorum vnica aduocata es, atque adiutrix. Tu portus * naufragantium tutissimus: tu mundi solatium. Tu orphanorum susceptio: tu captiuorum redemptio atque liberatio: tu ægrotantium exultatio; mœstorumq. consolatio, *Ezech. 44.* *Esai. 22.* *Apoc. 3.* ** al. procellis aduersitatũ dinoxatorũ, &c.*

& omnium ſalus. Tu monachorum ac ſolitariorum ſtabilimentum, & ſpes ſecularium. A
Tu virginum gloria, corona, ac gaudium. Tu mundi lætitia, o Domina princeps, atque regina præſtantiſſima, & perquàm benedicta, puella honoratiſſima, & dominarum domina puriſſima atque caſtiſſima.

INVOCATIO PIA S. MARIAE VIRGINIS.

Sub tuum præſidium confugimus, o ſancta Dei genitrix: ſub alis pietatis atque miſericordiæ tuæ, protege & cuſtodi nos. Miſerere noſtri, qui ſordibus peccatorum conſpurcati ſumus; qui ſceleribus atque delictis quàmplurimis Creatorem Deum noſtrum, & iudicem vniuerſorum offendimus: ne aduerſus nos inſoleſcat, ac glorietur Satanas pernicioſiſſimus; ne in nos inſurgat deteſtandus inimicus noſter; ne ſeruos tuos a tui ſpe excidere * cognoſcamus; neue calumnietur nos * detrectantium lingua. Non nobis eſt alia, quàm in te fiducia, o virgo ſinceriſſima.

* al. videamus.
* al. os loquentium iniqua.

Ex vlnis ſiquidem maternis tibi, Domina noſtra, dediti ſumus miſeri, tuique clientes appellati: ne igitur a maligno Satana ad inferni portas abduci nos ſinas. B
Tu enim noſter es portus, o Virgo intemerata, & præſes pia auxiliatrix. Sub tua denique tutela, & protectione toti ſumus; quare ad te vnicam confugimus, crebriſq. te lacrymis, o * beatiſſima mater, imploramus, tibiq. procidimus, ſuppliciter clamantes ac deprecantes, ne dulcis filius tuus Saluator noſter & vitæ omnium dator, ob plurima quæ commiſimus ſcelera, e medio tollat nos, miſerabileſq. animas noſtras inſtar leonis diripiat; aut ſicut ficum * ſterilem, nos excidat. Cæterum * obſecramus, vt ad Chriſtum ſecuri peruenire poſſimus, aulaſq. illas beatorum ſubire, vbi non ſunt lacrymæ, neque luctus, non vexatio, non moleſtia, non calamitas, non mors, non cruciatus, non locorum anguſtiæ: ſed lætitia inexhauſta, voluptas iuſtorum maxima, deliciæ infinitæ, C
exultatio & iubilatio, gloria & ſplendor. Reple deinceps os meum gratia dulcedinis tuæ, o * Domina: & illumina mihi mentem, o gratia plena. moue linguam meam, & labia, ad laudes tibi alacriter, lætoq. animo decantandas, & præſertim dulce illud melos angelicum longe celebratiſſimum, quod Angelus Gabriel in Nazareth, ſeruili habitu ad te Virginem, matremq. Dei mei integerrimam, clamans cecinit: ſalutationem, inquam, maxime congruentem atque decentem, & digniſſimam mundi ſalutem, cunctarumq. animarum medelam atque tutelam. Dignare me ſeruum tuum humilem laudare te, Virgo ſacrata, ac ſuauiter dicere: Aue præclarum, & electum vas Dei. Aue domina Maria, gratia plena. Aue inter mulieres, virgo beatiſſima. Aue ſtella * fulgidiſſima, ex qua Chriſtus proceſſit. Aue lux ſplendidiſſima, mater & virgo. Aue, quæ admirabiliter Regem omnium peperiſti. Aue, per quam clariſſimus Sol iuſtitiæ nobis illuxit. D

* al. o celeberrima.
Matt. 21. Marc. 11.
* al. rogo atque obſecro, &c.
Eſai. 25.
Apoc. 7. 21.
* al. o Maria.
Luc. 1.
Ibid. Luc. 1.
Ibidem.
* al. aue radix ſanctiſſima, ex qua, &c.

ENCOMIA PVLCHERRIMA.

Aue Regina, ac Domina cunctis ſublimior. Aue canticum Cherubim ac Seraphim, & hymnodia Angelorum. Aue pax, gaudium, conſolatio, & ſalus mundi. Aue humani generis lætitia. Aue Patrum præconium, & decus prophetarum. Aue pulchritudo Martyrum, & ſanctorum corona. Aue piorum gloria, & * laus in ſolitudine degentium. Aue præclariſſimum cæleſtis hierarchiæ ornamentum. Aue pulchra hymnigraphorum omnium oratio. Aue præſtantiſſimum vniuerſi orbis terræ miraculum. Aue terrigenarum omnium oblectamentum. Aue paradiſe deliciarum, totiuſq. amœnitatis, & immortalitatis. Aue lignum vitæ, gaudium, & voluptas. Aue lilium conuallium, & * vallis fidelium, mundiq. ſalus. Aue portus tranquilliſſime, & a fluctibus procellisq. agitatorum liberatrix deſideratiſſima. Aue periclitantium opitulatrix. Aue progenitoris illius Adam reſurrectio. Aue iucunda libertas. Aue omnium parens. Aue * fons gratiæ, & totius conſolationis. Aue peccatorum refugium, atque diuerſorium. Aue laborantium propitiatoriũ. Aue profugium in Hieroſolymis. Aue throne creatoris * noſtri glorioſiſſime. Aue æui ſplendor illuſtriſſime, ac fulgentiſſime. Aue ſpes omnium proborum, rebus aduerſis afflictorum. Aue dulce conuerſorum * ſolamen, atque præſidium. Aue virorum pariter atque mulierum E

* Iuſtorum.
* al. vallum.
* al. flos.
* al. mei.
* al. refugium.

regina

A regina & patrona. Aue Dei & hominum mediatrix optima. Aue totius terrarum orbis conciliatrix efficacissima. Aue domina nostra, fœdus pacemq. fidelibus tuis impetrans, & * sceptrum cunctis imperans. Aue gloria, & lætitia omnium * σκῆπτρον. sacerdotum; Aue virgo, solitariorum solatium. Aue regina supernorum ciuium, & domina Angelorum. Aue porta cælorum, & scala, ascensusq. omnium. Aue portarum cælestis paradisi reseramentum. Aue nostra consolatrix: quæ mœrores sedasti, & oppressorum molestias lenijsti, cunctasq. oppressiones sustulisti. Aue clauis * regni cælestis. Aue portus tutissime, in hac vita nauigantium. Aue * al. clauis cælorum, & regni Christi. animæ nostræ spes fida, & optima. Aue firma salus vniuersorum Christianorũ, ad te syncere ac vere recurrentium. Aue lumen lucidissimum, quo mundus illustratur. Aue mater alma Christi filij Dei Viui. Aue nostra * omnium protectio * al. nostrorum genitorum protectio.
B insignis, & gloria. Aue, quæ nullo spatio comprehensum, tuo finu ac vlnis comprehendisti. Aue, quæ Christum vitæ datorem educasti; Christum inquam, misericordissimum omnium creatorem, dulcissimum Dominũ * nostrum IESVM, * al. meum. educatorem atque altorem totius mundi, benignissimum humani generis amatorem, & Patrem * cunctorum omnipotentem: Cui conuenit omnis honor, gloria, decus, & potentia in perpetuum; laus & iubilatio, atque magnificentia, * al. & Patrẽ meum omnipotentem. vna cum æterno Patre, & Sancto Spiritu: nunc & semper, & in infinita secula seculorum. AMEN.

Precibus & meritis Sanctissimæ Dei genitricis Mariæ semper Virginis, exercituumq. omnium cælestium, & vniuersi cœtus Angelorum, Cherubim & Seraphim, prophetarum & Apostolorum, * Martyrum & confessorum, Sanctorumq. om- * al. ac hierarchiarum.
C nium intercessionibus, ac beatorum supplicationibus, miserere tuæ creaturæ, mi Deus clementissime: & a dexteris tuis in hora tremendi iudicij, humiles seruos tuos colloca. Neque, o Domine, vitæ auctor ac dator, ad opera nostra mala, quæ, * legem tuam transgrediendo, commisimus, aspexeris: sed potius ad * al. aduersus legem tuã præuaricando, fecimus, &c. immensam clementiam, & pietatem, atque misericordiam tuam benigne respicias, obsecro, nostriq. miserearis. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

D INVIOLATA, integra, planeq. pura, ac casta Virgo Dei genitrix Maria, regina omnium, &c.] *Conformia hisce ab eodem nostro Auctore adducuntur laudum Beatæ & Immaculatæ Virginis Mariæ, Dei genitricis epitheta, etiam in proxime hic sequente encomiastica eius Oratione, mox in principio, vbi ait:* Immaculata & intemerata, incorrupta, & prorsus pudica, atque ab omni peccato alienissima, virgo Dei sponsa, ac Domina nostra, quæ Deum & hominem mirifica conceptione tua genuisti, &c.] *Quibuscum recte consonant, quæ & ab alijs antiquis orthodoxis Patribus in eamdem quasi sententiã afferuntur elogia, eidem quoque Sanctissimæ Virgini matri attributa: & primo quidem à S. Athanasio, qui in Epist. ad Epictetũ, Beatam Mariam, vbi ait Virginem impollutam, in qua nouum huiusmodi conditum fuit, quale (inquit) in nulla alia fœmina, &c. ac in Serm. 4. contra Arianos, vbi sæpe Deiparam Virginem appellat, pulcherrimisq. eam epithetis exornat. Et Serm. in Euang. de eadem Sanctissima Deipara sic: Quandoquidem (inquit) ipse Rex est qui natus est ex Virgine, idemq. & Dominus & Deus: ea propter & mater quæ eum genuit, & regina, & Domina, & Deipara proprie ac vere censetur; &c. Subditq. postea dicens: Ad te clamamus; recor-*
E *dare nostri, o Sanctissima Virgo, quæ etiam a partu Virgo permansisti? & retribue nobis pro istis eloquijs, magna dona ex diuitijs tantarum gratiarum, &c. Quibus accedit, quod S. Basilius magnus quinquies in sua Liturgia, hæc verba vsurpet: Sanctissimæ & intemeratæ, dominatricis nostræ, Dei genitricis, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memorantes, nos ipsos, & ad inuicem, atque omnem vitam nostram Christo Deo commendemus, &c.] Et ne hic S. Chrysostomi elogia prætereamus, qui & ipse in Liturgia sua aliquoties his vtitur verbis: Sanctissimæ, incontaminatæ, super omnes benedictæ, gloriosæ Dominæ nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, cum omnibus Sanctis memoriam agentes, omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. Et postea: Vere dignum & iustum*

est glorificare te Deiparam, & semper Beatissimam, & penitus incontaminatam matrem Dei nostri, &c.] Quæ vel ideo ex iā citatis adducere hic visum fuit, ut quanta sit epithetorum (quibus & alij Sancti Patres in celebranda gloriosissima Virgine Matre, vsi sunt) cum hisce nostri Auctoris conformitas, saltem hinc haud obscure cuiuis constare possit. A

Adducitur deinde hic apud Auctorem in laudem eiusdem Sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ, statim in initio: Honoratior Cherubim, & multis oculis claris spiritibus perspicacior, *&c.] vbi in antiqua translatione incerti Interpretis conuersum reperitur:* Honoratior Cherubim, & Polyommatis, *id est, multoculis Spiritibus, &c. quod cum* [illegible] *& sit obscurũ satis hoc loco genus latine loquendi & interpretandi videatur, putauimus accommodatius & explicatius hic reddi posse vti translatimus ac reposuimus:* Et multis oculis, claris spiritibus perspicacior *i. Spiritibus, qui clari sunt multis oculis, &c. nam hoc per vocē (τῶν πολυομμάτων) hic significatur; sicut & in Sermone S. Ephraem de sancta & viuifica Cruce Domini, ante acceptum, transferimusq. vt sit adlusio ad verba Ezechiel. 1. & Apocal. 4. vbi de illis, qui pleni erant oculis ante & retro, agitur. quamquam tamen haud incommode etiam hic verti, redding. illa ad sensum Auctoris, possent:* Honoratior Cherubim, & perspicacissimis spiritibus illuminatior. *] Vel, si quis verbum magis velit:* Honoratior Cherubim, & vario oculorum lumine claris spiritibus perspicacior, *&c. Ex quibus tamen docto Lectori per me sit liberum, amplecti ac sequi quod magis probabitur.* B

Inter reliqua postea Epitheta Beatissimæ Virgini matri ab Auctore attributa subiungitur: Thuribulum aureum, lucerna clarissima, vrna pulcherrima, *&c.] Vbi inter alia, pro (θυμιατήριον χρυσοῦν i. thuribulum aureum) in antiqua iam dicti anonymi Interpretis traductione conuersum reperio: (*Acerra aurea, *&c.) Sed cum illud vocab. (Acerra) anceps sit significationis alia atque alia denotans, minusq. Scripturæ ad quam hic fit adlusio accommodatũ, potius visum est hic conceptis verbis ipsius Scripturæ vti, sicut in sacro Codice etiam latine expresse reperimus: nam clare hic adludit Auctor ad locum Heb. 9. vbi mox in principio, thuribuli aurei, fit mentio, & ad Apoc. 8. vbi quoque τὸ θυμιατήριον χρυσοῦν, id est, thuribulum aureum exprimitur, in hæc verba: Et alius Angelus venit, & stetit ante altare, habens thuribulum aureum; & data sunt illi incensa multa, &c. Sicq. reliqua deinceps laudum epitheta ex sacra Scriptura per nostrum Auctorem desumpta & Deiparæ Virgini applicata, etiam inde quantum potuimus ob reuerentiam verborum ipsius Scripturæ, suis verbis exprimere conati sumus: cum minime deceat verbis æquiuocis, & impropriis, minusq. claris in materia præsertim sacra vti, vbi ipsa Scriptura (quæ citatur, vel ad quā adluditur) verba nobis clara ac propria suppeditat.* C

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Ad Sanctissimam Dei Genitricem, ORATIO.

IMMACVLATA & intemerata, incorrupta & prorsus pudica, atque ab omni sorde ac labe peccati alienissima, Virgo Dei sponsa, ac Domina nostra: quæ Deum & hominem mundo mirifica ac gloriosa conceptione tua peperisti; Deumq. verbum hominibus miro modo conciliasti; & rebellem humani nostri generis naturam cælestibus consociasti; vnica spes desperantium, oppressorum auxilium, & ad te recurrentium præsentaneum subleuamen, omniumq. denique Christianorum firmum præsidium: me *maximum peccatorem, enormibusq. meis cogitationibus, verbis, ac factis effectum vilissimum, atque adeo fallaces voluptatum illecebras animo plane seruili atque abiecto amplexatum, ne auerseris, obsecro: quin potius, sicut mitissimi ac clementissimi Dei mater es, ita me peccatorem benignissime suscipe, & meam sordidissimam, *impurisq. labijs meis expressam orationem clementer admitte; nec non dulcem quidem filium tuum, meum autem Dominũ ac Deum maternis pietatis tuæ visceribus amanter libenterq. exora; vt ipse mihi quoque illa inexhaustæ misericordiæ suæ viscera reserare dignetur; & postpositis innumerabilibus peccatis meis, ad salutarem me pœnitentiam conuertat, suaq. me rectius complere mandata faciat. Adesto mihi nunc, & semper, o Virgo Dei genitrix, D E

* al. scelestissimum.

* al. indignisq.

A mater misericordiæ, benigna & clemens, in præsenti quidem vitæ cursu feruens protectrix atque auxiliatrix, hostiles quoscumque impetus a me auertens, & in via salutis me constituens; ac in extremo vitæ articulo miseram meam animam conseruans, & tenebrosos atque horrendos pessimorum dæmonum aspectus ab ea procul repellens: in tremendo autem die iudicij, ab æterna me damnatione liberans: & postremo, in numerum iustorum me referens; atque inaccessæ tui filij & Dei gloriæ me hæredem efficiens. Quod vtinam, per piam intercessionem tuam atque patrocinium, Domina mea, sanctissima Dei mater, mihi, & omnibus humiliter ad te recurrentibus, & spem totam in te figentibus post hoc exilium concedatur, gratia, miseratione, & benignitate vnigeniti tui filij, Domini & Dei, ac Saluatoris nostri IESV Christi: Quem decet omnis gloria, honor, potentia, & adoratio, cum æterno eius Patre, & Sancto ac B viuifico Spiritu: nunc & semper, & in æterna secula seculorum. AMEN. INVOCAT BEATAM MARIAM VIRGINEM.

AVCTORES ALII, DE LAVDIBVS B. MARIAE VIRG.

De Sanctissimæ Dei Matris vita ac laudibus, plena sunt monumenta orthodoxorum Patrum, tam græcorum quàm Latinorum. Et vt a Græcis incipiam, S. Athanasij pulcher in primis extat Sermo in Euangel. de sanctissima nostra Deipara, qui & assumptioni eius sub finem applicatur, legiturq. in sermone nocturno Festi assumptionis, in Breuiario Romano. De qua, idem pluribus in locis supra citatis. Quin & S. Gregorij Thaumaturgi tres quoque inueniũtur elegantiss.mæ Orationes in laudem beatiss.mæ C *Virginis Matris, quas græce habeo nondum editas, quæ & Annunciationi eius conueniunt. Epiphanij item luculenta reperitur oratio, quam de laudibus sanctissimæ Mariæ Virginis habuit. Quem de eadem etiam vide, libro 3. aduersus hæreses, contra Antidicomarianitas, hæresi 78. ac alibi. Et, quem primo non minus oportuisset ob antiquitatem, Irenæum Episcopum & martyrem, contra hæreses, lib. 3. cap. 33. vbi pluribus elogijs laudes & virtutes beatissimæ Dei genitricis celebrat, vt & alibi haud raro, ac lib. 5. post med. De qua item Basilius magnus agit in Homilia de humana Christi generatione, quæ est 25. in ordine reliquarum. & in Commentar. in 8. caput Esaiæ prophetæ, post initium, ac in sua Liturgia. Et germanus eius frater Gregorius Episcopus Nyssenus, in Oratione quàm habuit in die Natiuitatis Domini. item S. Cyrillus Episcop. homil. 6. contra Nestorium, tom. 4. in initio, vbi habet:* Hilarem video hodie cœtum fidelium omnium, qui conuenerunt promptis animis, a Sancta & Dei matre Maria, semper Virgine conuocati, *&c. ac S. Gregorius Nazianzenus, in Tragœdia quam inscripsit: Christus patiens. vbi in laudem B. Mariæ Virginis pulchra ab eo elogia adducuntur. De qua, idẽ & in sua prima Epistola ad Clidonium, & alibi. Cuius quoque fusius laudes celebrat S. Ioannes mo-* D *nachus & presbyter Damascenus, in Sermone suo qui habetur lib. 3. de orthodoxa fide, cap. 12. incipitque:* Deiparam, Dei genitricem, Deiq. parentem, & proprie, & vere sanctam virginẽ celebramus; *&c. item in libro 4. orthodoxæ fidei apud eundem, cap. 15. & in Oratione eiusd. de dormitione sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ, cuius initium est:* Nemo quidem hominum est, qui possit pro dignitate satis laudare sacrosanctum discessum Dei matris, *&c. vbi variæ laudũ eius præconia prolixe recensentur. reperitur græce in Biblioth. Vatic. Sirlet. & Sfort. nu. 39. vbi etiã Andreæ Hierosolym. Archiepiscopi Cretæ Sermo græce habetur in eamdem obdormitionem matris Dei, cum plurimis quoque eiusdem encomijs. Extat & S. Patris Georgij Archiepiscopi Nicomidiæ de laudibus Beatæ Mariæ Virginis Sermo, qui & Præsentationis eius festo conuenit, quando fuit oblata in templo. græce inuenitur in bibliot. Sfort. num. 85. item Euthymij monachi encomium in laudes Sanctissimæ Dei genitricis, & in venerationem Zonæ eius, & fasciarum Domini; necnon in anniuersarium diem dedicationis templi in honorem gloriosæ Virginis matris, &c. græce habetur in eadem Sfort. bibliotb. num. 39. Cęterũ omissis Græcis ad Latinos iam Patres transeo, inter quos S. Ambrosius Archie-* E *piscopus Mediolani, primus mihi occurrit, qui lib. 2. de Virginibus, inter alia de laudibus S. Mariæ Virginis sic loquitur:* Sit vobis, o sanctæ Virgines, tamquam in imagine descripta virginitas, vitaq; Beatæ Mariæ: de qua, velut speculo refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla viuendi: vbi tamquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt. Primus discendi ardor; nobilitas est magistri. Quid nobilius Dei matre? Quid splendidius ea, quam splendor elegit? Quid castius ea, quæ corpus sine corporis contagione generauit? *&c.*] *Postquam autem consequenter insignes gratias, & virtutes beatissimæ Virginis in particulari recensuit,*

tandem

tandem pro conclusione idem Ambrosius addit, & dicit: Talis enim fuit Maria, vt eius vnius vita, A
omnium disciplina sit, &c. Apud quem, plura de eadem vide in Epistola ad Siricium Papam, lib. 10. Epist. 81. & in lib. 1. officiorum eiusd. cap. 18. ac alibi. De qua, etiam S. Augustinus pluribus in locis, vt in Serm. 6. 15. 18. de tempore; & Serm. 35. de Sanctis: & in tract. de Symbolo ad Catechumenos, lib. 2. cap. 4. tom. 9. & in Sermonibus de annunciatione, ac assumptione beatæ Mariæ Virginis, vbi plurimas eius laudes commemorat, sicut & alibi sæpius. S. Hieronymus quoque de eiusdem, agit laudibus, aduersus Iouinianum, in apologia ad Pammachium, & in Epistola ad Eustochium, de custodia virginitatis. & in Epist. ad Celantiam, de instit. matris famil. item in Sermone de assumptione eius, vbi inter multa dicit: Talibus decebat virginem oppignerari muneribus, vt esset gratia plena; quæ dedit cælis gloriam, terris Dominum, pacemq. refudit: fidem gentibus, finem vitijs, vitæ ordinem, moribus disciplinam; & paulo post ibidem postea sic: Bene Maria gratia plena, quia cæteris per partes præstatur gratia: Mariæ vero simul se tota infudit gratiæ plenitudo. Vere plena, per quam largo sancti Spiritus imbre, superfusa est omnis creatura; & ideo, inquit: Benedicta tu in mulieribus, id est, plus benedicta quam omnes mulieres: ac B
per hoc, quidquid infusum est maledictionis per Euam, totum abstulit benedictio Mariæ, &c. De qua, etiam varijs in locis S. Leo Papa magnus, vt in Sermonibus de Natiuitate Domini, ac pluribus suis Epistolis, vt in Epistola sua dogmatica ad Flauianum Episcopum Constantinop. de incarnatione Domini, contra Eutychetis perfidiam ac hæresim; quæ est decima in ordine. & in Epistola 13 quæ est ad Pulcheriam Augustam, ac alijs varijs. Et S. Gregorius Papa in expositione super libros Regum, atque alibi. item S. Bernardus in pluribus de laude B. Mariæ Virginis sermonibus, vt in illo de Verbis Apocalyp. 12. Signum magnum apparuit in cælo: mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, &c. ac in Serm. de aqua ducta; qui incipit: Fecunda Virginis, &c. qui & natiuitati Mariæ fauit. & in Sermonibus de assumptione eiusdem, ac alibi incidenter sæpissime. Et de celebritatibus Dei genitricis, Auctoresq. qui de illis conscripserunt, hic præteream: celebratur inter alias Conceptio B. Mariæ Virginis, de qua inter alios scriptores Sermonem encomiasticum fecit Leo Imperator, qui græce reperitur in Biblioth. Vatic. & in MS. Cod. Sfort. num. 65. vbi & alius in eamdem Conceptionem extat Georgij Episcopi Nicomidiæ C
græce Sermo. De qua, & S. Anselmus in suo commentario egregio de conceptu virginali, &c. De Natiuitatis sanctissimæ Dei genitricis celebritate, in iam citato græco MS. Cod. Sfort. num. 65. leguntur Sermones sub nominibus Sanctorum Ioannis Chrysostomi, Procli Archiepiscopi Constantinopol. Ioannis Damasceni, Andreæ Archiepiscopi Cretensis, Iacobi monachi, & aliorum, quorum plerique nondum putantur latine conuersi. Quin & in Sacramentario S. Gregorij (quod antiquissimum Romæ adseruatur in Bibliotheca Vatic. manuscrip.) de eadem sollemnitate specialis ponitur Præfatio, cuius etiam S. Ildefonsus Episcopus meminit in lib. de Virg. & Ordo Roman. de diuinis officijs de eadem agens, sic habet: In Natiuitate S. Mariæ leguntur homiliæ sanctorum Patrum ad ipsum diem pertinentes, &c. De Præsentatione porro beatæ Dei genitricis Virginis Mariæ in templo, reperiuntur Sermones S. Germani Archiepiscopi Constantinopolitani, cum eiusmodi principio: Ecce rursus dies festus, & celebris matris Domini, &c. ac Georgij Archiepiscopi Nicomidiæ, cum tali initio: Pulchra nobis initia argumenti dicẽdi ostendit hic dies festus, &c. extant græce in Biblioth. Vat. & Sfort. n. 19. & 85. De Annunciatione quoque B. Mariæ Virg. tres insignes orationes Magnus Gregorius Thaumaturgus cõscripsit, quarũ antea meminimus. De qua, & aliæ aliorum inueniuntur orationes; Hesychij presbyteri, & D
Andreæ Cretæ Archiepiscopi, & tres Absalonis Abbatis; &c. De purificatione B. Mariæ Virginis agit Nicephorus lib. 17. hist. cap. 28. & Ioannes Diaconus in hist. miscel. an. 15. Iustiniani Imperat. De qua, & tres S. Bernardi Sermones, ac totidem Absalonis Abbat. extant. De Assumptionis denique celebritate plures Græcorum extant Sermones, S. Athanasii, Ioan. Damasceni, Andreæ Cretensis, Metaphrast. & alij aliorum. Inter latinos autem, S. Bernardi Sermones quinque, item Innocentij 3. Absalonis Abbatis, Petri Damiani, Petri Chrysologi Serm. 140. 142. 143. Honorij Augustodunensis. necnon Guerrici Abbatis Igniacensis de eadem Sermones quattuor, & alij aliorum. Quin & eiusdem Assumptionis meminit quoque Dionysius Areopagita de diuinis nominib. cap. 3. & Gregorius Episcopus Turonen. de glor. martyrum, lib. 1. cap. 4. ac 9. item Nicephorus lib. 2. cap. 21. & lib. 15. cap. 14. ex antiqua maiorum traditione. Glicas item, ac Metaphrastes, alijq. plures de eadem. Et hæc sunt quæ in honorem ac laudem, celebrationemq. sanctissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ hic occasione encomiorum in eãdem S. Patris nostri Ephræm, ex varijs orthodoxis Patribus in medium producere atque allegare visum est. Et si quis plures adhuc alios Auctores antiquos nosse velit, partim obiter & incidenter, & par- E
tim ex instituto de eius laudibus tractantes, videat S. Ignatium in Epist. ad Trallianos, ad Philipp. & ad Ephes. Martialem in Epist. ad Tholosanos: Iustinum Martyrem passim in dialog. lib. de Trinitat. Quæst. 66. & 136. ad orthodox. Clementem Alexandrin. lib. 7. Stromat. Tertullian. lib. de carne Christi. Nazianzenum in supra allegata Traged. quæ inscribitur: Christus patiens. & denique S. Ildefonsum Episcopum Toletan. in lib. de Virginitate S. Mariæ contra Infideles, qui ob singularem vitæ integritatem, susceptamq. defensionem aduersus hæreticos, Dei genitricis virginitatem impugnantes, ab eadem Virgine donatus candidissima veste legitur, &c.

EIVS

A EIVSDEM

S.† PATRIS EPHRAEM SERMO

IN MVLIEREM PECCATRICEM.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

† al. Sancti & Beati Patris nostri Ephraim Syri Sermo, in Peccatricē, & pharisæum. Benedic Pater.

INTER multos viros sanctos ac dignos Dei * nostri, qui pie * al. Dñi nostri.
atque religiose laudant, prædicantq. immaculatum Domi-
B num, dignus & ego sum habitus licet indignus, qui cum
eis collaudem celebremq. gratia ac dono fidei, magnam
Domini Dei nostri, quæ super humilia respicit, potentiam. Ps. 101. 112. 137
Numquam enim gratia quemquam reijcit hominum, sal-
uari cupientium. Nam quemadmodum fons sine inter- A B Exsurgo.
missione scaturiens atque effundens pura fluenta, variosq. * latices, numquam * ναμα̃τα.
aliquem impedit affatim ex mundis ac limpidis suis aquis refici, ac quidem gra-
tis cupientem: sic & diuina gratia omnibus exposita est ac patet semper ea frui
volentibus, & vnicuique quantum voluerit. Quando enim Saluator in Euan-
gelijs diuina sua voce omnes inuitabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bi- Ioan. 7.
bat; non distinxit omnino pauperem a diuite, neque peccatorem a iusto. Qua-
C propter & ego, quamuis indignus, particeps eiusdem factus sum gratiæ, ad eam
libere collaudandam, audacterq. etiam cum lacrymis desiderandam: vt & ego
remissionem peccatorum accipiam, sicut mulier illa peccatrix; quæ intrepide Luc. 7.
ingressa est in feruore animæ ad medicum † iucundum ac bonum, in domum † al. in iucundā ac delectabilem illam domum, vbi, &c.
conuiuij: vbi indultor debitorum recumbebat. Considero ista, & maximam ala-
critatem capio, vt & ego impudentissimus in petitione reddar: Cerno enim
feruoris * animæ illius magnitudinem atque excessum, & pulchræ illius mulie- * al. feruentissima animæ illius excessum.
ris honestam inuerecundiam. Adeste igitur auscultatores, Christo dilecti; at-
que perfectis & * delicias ex hac pulchra narratione magnæ illius atque suspicien- * al. voluptatē.
dæ mulieris capite: quæ singulis nos horis ad diuinam hanc expositionem, con-
tinuumq. inuitat. Diuinum porro hic dico, spectaculum illud, in quo mulier Spectaculum diuinum.
D vna cum Angelis & hominibus conuiuata est. Sed quomodo palam ingressa est,
quæ prorsus vocata non erat? Et quo pacto † sic ad discumbentem accessit, † al. ad eum, qui sic discumbebat, accessit?
cuncta cordis sui arcana enuncians, omniaq. ipsi absque sono * & voce expo- * al. sono vocis.
nens? Vides eminentem animæ promptitudinem, & desiderium? Quo pacto
seipsam in sua circummuniuit * atque corroborauit inuerecundia? Non inuito- * περιτείχισεν.
res, ac famulos domesticos virilis atque generosa mulier timuit, neque duram
adstantium increpationem; vnum hoc secum cogitans, dicensque: * quod si * al. si vultum meum ferri ac æris instar durū inuerecundūq. non reddidero, saluari nequeo.
totam meam faciem quasi ferream aut æream non reddidero; saluari ex turpi
inundatione lasciuiæ meæ non potero. Rursusq. quemadmodum exteriores
oculos meos inhonestos exhibens prius neminem erubescebam, sed a multis
me rapi permittebam: ita & nunc, nisi internos cordis mei oculos cum multa
E austeritate atque inuerecundia commutans, ingressa fuero; non potero occulti
desiderij mei compos fieri, neque etiam a sordido impudicitiæ meæ profluuio Vita anteacta, cum posteriori comparatio, & vtriusque differentia.
purgari. Nunc igitur priori meo dedecori impudentiam hanc antepono. Nunc
tempus est præcedentis turpidinis acta, in honestam venustatem permutandi.
Nunc tempus magni certaminis: vt a momentaneis & immundis liberer in-
quinationibus, per quas in profundo peccati inueteraui. Nunc tempus resipi-
scendi, quærendiq. mihi luminis vitæ Auctorem: per quem gratia angelica
potiri possim, & contra, tenebrosæ noctis acerbum repellere nomen; per quam,

quæ

quæ minime decent, peregi. Nunc me oportet bellum atque certamen aduersus iniquum dæmonem suscipere, proseminantem in me zizaniorum immunditiē: vt ipso in pugna deuicto, castitatis indumentum portem, & simul victoriæ præmium feram a clementissimo Rege acceptum. Mortiferi vnguenti me deinceps obliuisci oportet, cum iam tempus me ad aliud hoc inuitet: & vt ad verum accedens medicum, æternumq. vnguentum, vitam omnis peccati expertem recipiam. Hominibus, per abominandum hoc meum peccatum, complacui: at tempore definito, etiam Deo sancto, in corde puro & anima fideli, me per ipsum purificatam placere oportet. Cognosco enim hoc tempus, eorum qui salutari cupiunt, esse: cum * & Saluator ipse præsto sit. Contemnam igitur momentaneas irrisiones, atque consputationes; & pudorem, conuitiaq. domesticorum pro nihilo putabo. Contendam ad * desiderati absconditam salutem: & turbam imminentium mihi contumeliarum, gratia superabit: quoniam hoc tempus exiguum, honestæ est impudentiæ; plurisq. mihi faciendum est illo, quando adhuc indecentem illam meam impudentiam exercebam. Tunc enim impudenter in * biuijs consistens, omnes ad opus absurdum illicitumq. aduocabam; vestimentisq. iucundis ac speciosis ornata, cantilenisq. turpibus adhibitis, obuiam omnibus processi. Capillos meos certo numero complicabam, & supra maxillas collustrans, ad deceptionem aliorū formabam: vt omnem adolescentē * compositum ac speciosum ad meipsam pertraherem, ipsumq. amatorem mihi haberem. Multos tunc cœno peccati pascebam: & ego, multorum caussa, Deū salutis non agnoscebam. At nunc tempus bonum est atque opportunum, & expectatæ a me salutis promptitudo iā adest. Nunc gaudium mœstorum appropinquauit. Nunc * variorum morborum infirmitas, ad visitationem veri medici peruenit. Laqueus diaboli iā plane effecta est, animas captans atque deprædans in iudicium æternum. Nunc conandum est mihi, vt celeriter vadam ac curer, & bona pro malis commissis agam: incerta sunt enim, & humanitatis atque benignitatis omnis expertiā. Nunc hinc abiens, magno procidam Medico, qui omnes suscipit, & neminē spernit; qui gratis male habentes curat, & magno cum gaudio dimittit. qui omnia nouit, & vnum solum ignorat, mercedem medicinæ recipere nescit: solam † autem fidem requirit, quæ peccatum abluit; eamq. solum ad animæ purgationem scit exigere. Ingressa igitur, dicam ipsi: Omnia, quæ corpore meo ad iuuenū deceptionem illicite egi, in bonum cōmutare posthac volo: & pulchros meos capillorum * nexus in oblectationē ac scandalū multorū renidentes, iā explicabo † & lintei loco adhibebo; palpebrasq. meas turpiter annuere solitas, cum pupillis oculorum, in fontes lacrymarum conuertā: & deinceps vestigia sanctissimi Medici vigilanter persequar, vt ipsi procidam, ac ab eo saluer. Audio quippe ipsum, non solum gratis beneficia in alios conferre: sed etiam cogitationum cuiusq. * præscium esse. Quid igitur faciendo, aut quid * cogitando, vel potius prætexendo, ad benefactorem ingrediar? Quem adiutorem, ac socium huiusmodi boni mei propositi, ad perfectam magis libertatem fiduciamq. adhibebo: vt ad bonum meū scopum finemq. perueniam? Quem desiderati a me thesauri * proditorem, virum bonum inuenire potero? Magnopere sane de hoc laboro atque conturbor; nequeoq. aliquē consequi, qui meæ sollicitudinis dux sit ad salutem: propriam autē conscientiam magis in hoc satisfacturā mihi arbitror, quæ nullam in me exercebit inuidiam. Ad hunc igitur scopum cum fiducia contendam: cogitoq. paruum aliquod donū in manibus meis sumere, & sic ad eum pergere; cuiusmodi & me inuenturam confido, ipsiq. haud displiciturum illud meum munusculum existimo: neque enim * onerosum atque importunū esse videbitur, siue etiam quoad cibum potumve quem ipsi parabo. Solam mentem componam meam, & sic ad ipsum ingrediar. Si vero me, donum illud adferentem auersatus fuerit: ex eo tunc cognoscam, indignam me esse, quæ a pec-

*al. vt ipsius pugna superata.

NOT.

* al. quoniam & qui saluare potest, adest.

* τοῦ ποθουμένου.

* ἐν ἀμφόδοις.

* εὐγαλῆ. al. comptum.

* al. pro (ποικίλων) hic est ποικίλα, vt legatur: Nūc diuersi generis infirmitas, ad visitandum verum Medicum accessit.

† Respicit hic ad illud Luc. 7. Fides tua te saluam fecit, &c.

* πλοκάμους.

† λέντιον τῷ ἐκμάξειν ποιήσω.

* προγνώστην.

* al. considerādo

* προδότην.

* φορτικόν.

A a peccatorum vinculis liberer, absoluarque. Hoc autem bonum propositũ cum haberet admirabilis illa mulier, tempus obseruabat, quo posset vehementissimum animæ suæ desiderium explere, & pedes Domini feruenter complecti atque exosculari. Cognoscens porro, quòd Simon vnus ex Pharisæis inuitasset Saluatorem, summopere exultauit; & currens, abijt magno animi ardore ad quemdam * pharmacopolam, vt alabastrum vnguenti coëmeret; atque inter eundum aiebat intra se: vbinam reperire & accipere potero vnguentum selectum, ac tam magno & sancto Medico dignum: vt illud libenter prompteq. vna cum lacrymis meis suscipiat? (hæc autem, necessarium est ad audientium compunctionem hic dicere.) dabo largissimum pretium, vt solum optato meo fine potiar; ipsumq. vnguentarium indesinenter * interpellabo, aut potius coniurabo in nomine Dei Sanctorum Patrum, in quem ipsi credunt: vt det mihi

Luc. 7.

** al. aromatarium, siue vnguentarium.*

** al. condemnabo.*

B vnguentum electum ad honorem magni Medici, largo accepto a me pretio. Cũ autem ad quemdam iam aduentaret aromatariorum, dixit ad eum læte ac hilare: Pax tibi aromatarie; vnguentum selectum quæro, regale ac pretiosum, cui nullum vmquam inuentum fuerit simile: nam cui illud deferre debeo, maior est omnibus; & non est alius, qui cum illo conferri possit. Respondens autem aromatarius, dixit ad eam: O mulier, magnifica * atque superba satis protulisti verba: quis te non nouit in biuijs ciuitatis * magnam amatorum habere frequentiam? Et cui ex his omnibus plane cupis deferre vnguentum hoc regale, atque electum? Quidnã ille præbere tibi poterit pro vnguento, quod tanto vis comparare pretio? Noui tuos amatores: sed non adeo quis ex ipsis sufficiens

Colloquiũ Mulieris peccatricis cum Aromatario.

** ὑπέρογκα.*

** al. copiosam amatorũ habere multitudinẽ.*

C ac potens est, vt æquiualens tibi donum retribuere possit. Vnguentum, quod coëmere quæris; & vni ex ipsis offerre, etiam ego tibi vendere volo: discere tamen ex te prius cuperem, cui illud tanto studio atque * tumultu deferas. Nũquid regiæ progeniei atque familiæ est tuus ille amator? aut alicuius, ex primatibus filius? vel etiam præstans atque excellens quispiam stirpis Dauidicæ: quo quidem Rege maior in Israel non reperitur alius? Anne ex illius est genere iuuenis ille tuus amicus, o mulier? volo enim ego ex te audire, (siquidem largum vnguenti istius pretium, ipsumq. tuum studium in ecstasim ac stuporẽ animi me rapiunt) quisnam sit ille talis tuus amicus? Tunc admiranda illa mulier animo conturbata, respondit aromatario dicens: Deum Patrem time, o homo, & alabastrũ vnguenti mihi præbe, vt cito assequar quod efficere contendo. Adiuro te per

** al. animi perturbatione.*

D Deum: qui tantam dedit potentiam in manu Moysis, vt virga sua diuideret mare, & firmaret aquas vt petram durissimam, traduceretq. populum in sicco puluere. Adiuro te, o adolescens, per sancta ossa, quæ tulit Moyses in ventre maris secum: dico autem reliquias præmiorum * relatoris Ioseph, qui aspidem in spelunca deuicerat: & per virgam Aaron, quæ in momento temporis germinauit * nuces in tabernaculo testimonij, in medio aliarum virgarum: in voce sancta, quæ locuta fuerat Moysi in flamma * ardenti, & rubo qui non absumebatur. Per Deum: qui splendorem dedit in facie Moysis in monte, & gloriam ostendit inaccessibilem. Adiuro te, per arcam sanctam, quæ firmauit alueos fluminis Iordanis in defectione perfecta. Adiuro te, adolescens, per virtutem sanctam, quæ in ictu oculi septem effregit muros ciuitatis Iericho. Per manus

Exod. 14. 15.

Genes. 50. & Exod. 13. Iosu. 24.

** ἀθλοφόρου.*

Genes. 39.

Num. 17.

** vulg. amygdala.*

Exod. 3.

** al. in flãma ignis, & rubo non ardenti.*

Ibid. & Act. 7.

Iosu. 3. 4.

Iosu. 6.

E quoque sanctas Iesu filij Naue, extensas ad eum qui in sublimitate aëris apparuerat, & solo verbo cursum elementorum firmarat, ita vt * vnus dies duraret duobus. Si porro quæcumque tibi recensui, nomen inquam Dei, & Sanctorum omnium qui grati acceptiq. ei fuerunt, religiose colis & veneraris; præbe mihi deinceps vnguentum, & cape quodcumque volueris pretium a me alabastri: solum pretiosum atque electum mihi porrige; & me iam dimitte, vt cito videam magnum & desideratum meum amatorem immaculatum. Rursusq. vnguentarius mulieri respondit: Conspicio largitatem pretij alabastri; sed quid, inquit, obesse

Iosu. 5. & 10.

** al. ex duobus diebus vnus fieret, de quo, Ios. 10.*

obesse poterit, o mulier, si & mihi de amatore illo tuo dixeris, quē nunc tanto ta- A
liq. amore ac desiderio tibi acquisiuisti? nā & me desiderio haud exiguo, mulier,
videndi ipsum affecisti: & quod petis vnguentū, tibi dare nequeo, nisi mihi quis-
nam ille sit, recensueris. Quid me ita vrges & cogis, inquit mulier, sic inquam ac-
al. dicere. curate perquirendo, quæ discere non licet? Vides quo pacto flagret anima
mea, & inardescat cor meum: quando tandē ipsum adspiciam, vt gaudio me re-
pleat? Vereor, ne forte tempus mei desiderij prætereat, & similem illi non re-
periam aliàs vmquam. non enim temporibus super terram concluditur: neque
*ψευδοτεχνῶν. *fraudulentorum medicorum nostri temporis est instar; aut medicamenta ali-
Matth. 8. & qua terrena patat: sed solo verbo, opera ac facta confirmat; & in vniuersa secu-
Luc. 5. 7. &c. la, medicina ipsius valida permanet. Tempus numero annorum definitum
habet degendi ac conuersandi super terram; & per omnia secula inuisibilis exi- B
Luc. 1. stit: nam ciuitas ipsius, inuisibilis est; & regnum eius absque successione ma-
Daniel. 7. net. Reliquum est, vt me dimittas, & dignam tuam mercedem recipias: vt
non auctor grauissimi mihi fias doloris, & in nihilum mihi recidant, quæ exspe-
ἀφανῆ. ctando speraui. Si enim latentem cordis mei nosses amorē; iam dudum absque
alia interrogatione præbuisses mihi donū, iusto atque decēti pretio accepto. Ideo
ne me vlterius retardes: forte enim & tibi profuerit; futurumq. confido, vt & tu
pari modo incitatus, in illius desiderium atque amorē rapiaris. Talis quippe est,
& tam præstans ac bonus, qui in eo est amor: accedentes enim ad ipsum, magno
φιλομανῶ. cum gaudio remittit; & in secula seculorum, amicos ardentissimo caritatis
amore complectitur. Ad hæc vero, etiam cum supercælestibus Angelis, paris
eos honoris facit. Time Deum purissimum & immaculatissimum, o homo, & C
Gē. 12. 15. 17. 22. Gen. 26. 27. me iam bono responso recrea. Per Deum te sanctum adiuro, qui Abraham
Gen. 32. 35. &c. vocauit, & Isaac glorificauit; similiterq. Iacob Israel denominauit, & patriar-
1. Reg. 1. cham in duodecim tribubus posuit. Per Deum, qui Annæ Samuelem dedit,
al. agnam Susannam. cum dolore oranti, & in afflictione cordis. Per Deum iustum, qui confestim castā
Dan. 13. Susannam ex sæuissimis lupis liberauit: crede mihi ac morē gere, adolescens, &
alabastrum da solum, regale atque electum, sicut iam antedixi. Si enim scires, o
homo, flammam cordis mei, ipse sane festinares hinc me dimittere. Rursus
autem pharmacopola ad eam: Interrogare, inquit, te volo de alabastro, me
κατέκρινας. ausculta, o mulier. Multis me coniurasti, & condemnasti, vt tradam tibi vn-
guentum; & ego te frequens rogaui, vt diceres, quisnā iste talis sit; & dicere mi-
hi noluisti. Numquid omnibus superior atque sublimior ille est hominibus? & D
non est eo super terram speciosior alius, quòd ita pulchritudine illius vulnerata
al. decori ac pulchritudini eius offerre cupias? sis, vt vnguentum electum specioso illi deferre velis? Numquid, vt prius di-
xi, ex progenie est Dauidis Regis iusti; aut magni Abraham amici Altissimi? Dic
iam ergo mihi, quis ille sit: quòd tanto studio, atque desiderio tenearis videndi
pulchritudinem eius? Tunc admirabilis ait mulier: Quid ita me cogis recense-
re tibi arcana mea? Non vt tecum disputarem, sed vnguentum abs te compararē,
veni: quocirca ne moram mihi nectas, vt non auctor æterni mihi doloris fias,
tali tantoq. thesauro orbatæ. Ad quā denuo vnguentarius: Nisi, inquit, aliqua la-
bores inuidia, patefacito mihi illum tuum benefactorem; vt & ego prompte li-
benterq. eum amplectens, præbeam tibi quod a me deposcis regale vnguentum:
quin etiā me tam bonæ exspectationis tuæ, vt puto, adiutorē sociumq. inuenies. E
al. viri. Cernens igitur mulier magnam adolescentis inquisitionem verborum ad ipsam
al. illius. factorū, vehementer studium atque diligentiā viri admirata est, quòd tanto de-
siderio cognoscere illum contendebat. Et deinceps respondit, ac dixit: Neminem
(vt arbitror) in ciuitate latent, quæ ego admisi, quacumque meipsam hora for-
nicationibus polluens, & alios ad eādem immunditiem alliciens, atque inescans.
*al. immaculati illius pulchritudine est capta. Vidi autem repente sanctum illum, qui in terris apparuit, Medicum & Saluato-
rem: & anima mea illico* immaculata pulchritudine eius capta est. conspexi
quippe

A quippe * oculis meis medicamenta horribilia, & signa incomparabilia, maxi- * al. in oculis
mamq. in ipso compassionem atque indulgentiam. Peccatores recipit, ad pu- ipsius.
blicanos accedit; leprosos non respuit, impios non repellit: sed omnes pariter Luc. 5. 7. 15.
suis commiserationibus suscipit, non succensens vllis ad ipsum accedentibus. Hæc Mat. 8. 11. 26. &
autẽ cernens, obstupui, & ad meipsam dixi: Quomodo viuã ego misera & infelix, Luc. 4. 7. 17.
nisi ad ipsum accessero? nã & lasciuia atque impudicitia, putredo maxima. Quare
teipsam negligis? nã aliud tempus eiusmodi inuenire numquam poteris, neque
alium talem medicum adeo benignum. Ego * persuasissimum mihi habeo, quòd * al. certum te-
Deus is sit qui apparuit, magnam auctoritatem ac potestatem habens. Verbo neo, credoq. Deũ
omnia iubet: verbo cunctos sanat, & peccata condonat, magna cum potestate illum esse qui
atque auctoritate. Tempus cum eiusmodi iam inuenerim, medicumq. talem; ob- apparuit, &c.
B torpescere non debeo, nec me sanitatem propriam negligere oportet. Propte- Matth. 8. & Luc. 5. 7. &c.
rea festino tradere optimo indultori tabulam * ac syngrapham debitorum: quia * γραμματεῖον.
supra mensuram & modum peccaui; & nequeo coniectura consequi atque ex-
primere impudicitiam, ac lasciuiam meam. Cæterum ad multitudinem visce-
rum pietatis ac misericordiæ ipsius comparata, velut guttæ atque stillicidia sunt
omnia mea peccata: certoq. noui, quòd si solum ad eum accessero, mundabor ab Luc. 5. 7.
omnibus peccatis meis, expellens a me quodcumque opus absurdum atque illi-
citum: quoniam cælestis est, & sanctus atque immaculatus. Ecce adolescens,
omnia tibi occulta cordis mei percensui, præbe mihi deinceps vnguentum: iam
enim multo me tempore detines ac impedis; & dicere compellis, cuinam vn-
guentum hoc deferam. Quæ omnia aromatarius audiens, cum gaudio cordis
C ad mulierem dixit: Gratias tibi ago, o mulier fidelissima, quòd bonum animi
tui institutum atque propositum reuelaueris mihi. magnum reperire acquisiui-
sti tibi amatorem cælestem, qui verbo solo omnes sanctificat ac mundat: diui- Matth. 8. &
num plane opus, & omni laude plenum. Rem valde vtilem vis agere, o mu- Luc. 5. 7.
lier, cunctis generationibus. Maxima hæc reuera est salus, tibi autem ipsi pri-
ma, & omnibus peccatoribus. Filia tu es Patrum, & consanguinea Sanctorum
eorum, qui recte in Deum sanctum crediderunt. Paruum tibi ego consilium
suggeram, quod bono velim animo citra omnem reprehensionem, accipias.
Nosti & ipsa clare, quòd Pharisæi improbi sint, & ei contrarij ac repugnantes:
quoniam Deus magnus est, & amator hominum benignissimus, sua pietate ac
misericordia peccata dimittens. Si te igitur illic ingredientem conspexerint; oc-
D cludent tibi ianuã, & contumelijs indesinenter te excipient: ipsa vero audiens, ne
animo percellaris omnino; sed mente esto quauis petra solidior ac firmior. Nã si
in operibus mundanis fuisti impudens: quanto magis hic pro tua salute inuere-
cundam te præbere debes. Futurum quippe est, vt omnes, liberi & serui, iani-
tores, atque ministri grauiter te ibi increpent: at tu * cuncta contemnens, auda- * al. cunctos.
cter ad ipsum Sanctũ magna cum humilitate ingredere, sicut ipsamet prius dixi-
sti; ac vestigia immaculati Domini cum desiderio circũplectere, & beata eris. Ec-
ce enim audiui, in domo Simonis vnius ex Pharisæis ipsum esse hodie: vade ergo Luc. 7.
in pace, & cum gaudio ad eum ingredere, ac hilare alacriterq. accede; * & ipse * al. vt munus
munus tuum suscipiet. Ecce vnguentum regale, electum, pretiosum, & Salua- ipse tuum su-
tore dignum tradidi tibi, o mulier fidelissima: vade ergo, & pro me ora. Sum- scipiat.
E pto itaque vnguenti alabastro, mulier læta abijt, & intra se orans dixit: Quis
dabit mihi ostium apertum; vt statim ingressa, ad sancti Medici mei vestigia ac-
cedam? ipsumq. iam amplexa, non dimittam donec * debitorum ab eo remis- * al. delictorum
sionem accepero. Precabor autem alacriter Dominum, qui omnium nostrum meorum veniã
nouit occulta: & priusquam illi appropinquauero, me nouit. Sed cur ego va- ab eo impetraro
do conspectura ipsum in domo Simonis, vt * hominem existentem? Tu vides Dan. 13. Psal. 7
Domine, animæ meæ cogitationem; & quamobrem ego mihi coëmerim alaba- Luc. 7. 8. &c.
strum vnguenti, nosti mi Domine: nimirum vt ingressa, prouolutaq. vestigijs * ὡς ἄνθρωπον ὄντα.

ſanctiſſimæ diuinitatis tuæ, ſaluer. Noui enim quòd Deus ſis ſanctus, & propria miſericordia ſalues cunctos. nam in plateis dumtaxat te vidi, & credidi quòd omnia poſſis. Hoc porro mihi Saluator concede ac præſta, vt accedens, ſine * impedimento ingrediar, vbi ipſe recumbit. Et dum ipſa hæc diceret, peruenit ad domum vbi Chriſtus recumbebat, inuenitq. portam domus opportune apertam; & ingreſſa eſt, ſtatimq. a tergo ad eum acceſſit, ac ſanctiſſimos pedes ipſius tetigit: & inclinans caput ſimul cum corde, multis ſuſpirijs, lacrymarumq. riuis rigabat pedes eius cum gaudio; vehementiſſimoq. deſiderio eos deoſculabatur, quos & capillis capitis ſui abſterſit, ac oleo ſtudioſe inunxit. Dicebatq. intra ſe: Ecce (inquiens) ſolus ipſe noſti, quomodo ego auſa ſim iſtud agere. non ignara Domine, * vitiorum meorum, auſa ſum ad te immaculatiſſimum accedere: at ſaluari cupiens procidi tibi, inſtar publicanorum & peccatorum. Suſcipe igitur Domine, lacrymarum mearum riuos. ſuſcipe Domine, deſiderium animæ meæ. Audacia mea pro obſecratione ſit mihi: & impudentia mea in orationem, ac vnguentum meum in propitiationem fiat, & contritio cordis mei in illuminationem. A pueritia audiui, Deum ex virgine * naſciturũ: & cupiens accuratius addiſcere, ego perquirebã quo pacto poſſet qui carnis * expers eſt, incarnari? Et reſpondentes parentes mei, dicebant eam traditionẽ a maioribus de eo manaſſe, quòd Deus ſanctus ex Virgine in humana carne naſceretur ſuper terram: quod quidem & ego intellexi, cum adhuc iuuencula eſſem. Ecce iam cerno oculis veritatis, Deum magnum & ſanctum in carne noſtra apparuiſſe, vt ſaluet nos. Non te video, Domine, ſicut videt Phariſæus, qui te ad prandium inuitauit: at video Deum magnum opificem * atque creatorem, qui verbo vniuerſa conſtituit. Agnicula ſum ouilis tui errabunda: conuerte me in mandram ac caulam tuam, Domine. De * te enim, vel vnico ac ſolo bono dici poteſt: qui congregas aberrantes in caulam atque ouile tuum. Columba tua ſum ego, benigniſſime, rapta ab accipitre callidiſſimo, atque ſæuiſſimo. Flagrat anima mea, magno ſanctitatis tuæ immaculatæ amore vulnerata. Peſſimum fœtorem iniquitatum mearum expuli gratiæ tuæ beneficio. Pro vnguento, Domine, cicatrices grauium delictorum meorum, lacrymarum ablutione emunda. Gratia tua os mihi aperuit, ad iſta ex corde coram te recenſenda: vt forma atque figura pulchra reddar cunctis peccatoribus, quos ipſe ſaluaturus veniſti, benigniſſime. Solo corde mulier peccatrix orauit Creatorem, qui ad ſola corda hominum reſpicit: & pro vnguento ſuo, vnguentum vitæ recepit; pro corruptibili, incorruptibile ac permanens. Non erat comparandum vnguentum illud, quantumvis fragrantiſſimum, cum vnguento verbi Domini. Obtulit illa vnguentum bonum cum caritate: & debitorum atque peccatorum veniam accepit. Siquidem Saluator Deus, qui futurorum præſcius eſt, exploratum animæ ipſius habebat deſiderium: * neque in occulto remanere permiſit delicta, quæ antea peregerat admiranda mulier; ſed prius debita, poſtea vero caritatem eius prædicauit, dum diceret ad diſcipulos: Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me. nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habebitis. Mittens enim hæc vnguentum hoc in * caput meum, ad ſepeliendum me fecit. Amen dico vobis: vbicumque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam eius. Hæc ego mente mecum perpendens, cariſſimi, ſummopere de illa obſtupefactus ſum, vt, quomodo ingreſſa ſit; quomodo ſine timore ad ipſum acceſſerit coram omnibus ſimul adſtantibus. quomodo ante conſpectum omnium conuiuarũ ibi diſcumbentium fleuerit. quomodo ita libere atque audacter capillos ſuos explicuit. quomodo pedes ipſius inuerecunde irrigauit. & quo pacto nullus omnino eam inde expulerit: nulluſq. prorſus indignatus ac ſtomachatus in eam fuerit: ſed perquàm ſuauis potius atque iucun-

dus ipſis

Marginal notes (left margin, in order):

* ἀκωλύτως. & al. ἀκολούθως .i. congruenter.

Luc. 7.

Ibidem.

* al. improbitatis meæ.

Luc. 5. 7. 15.

* ὅτι τεχθήσεται.

* ἄσαρκος.

Luc. 7.

* δημιουργόν.

* al. Ipſe enim vel ſolus bonus diceris, qui congregas, &c.

1. Reg. 16.

Ibid. Luc. 7.

Dan. 13. Pſ. 138

* al. non quidẽ occulta pandẽs delicta, quæ, &c.

Matth. 26. & Marc. 14. ac Ioan. 12.

* vulg. in corpus meum.

Luc. 7.

Right margin section letters: A, B, C, D, E

A dus ipsis fletus illius erat, & cunctis gemitus eius dulcis. Muti enim * & obstupefacti nouitate rerum, quæ cernebantur, erant. nouum siquidem & inauditum miraculum erat, quod in conuiuio illo apparebat, mulierem scilicet non vocatam illuc ingressam esse, & retro mensam comparuisse, & capitis capillos super * pectus gestasse; & quòd manibus alabastrum vnguenti teneret, ac Domino assisteret: & non esset qui eam interrogaret, cur huc intrasti? aut diceret, quid hic quæris, o mulier? neque ex discumbentibus quidem illis, atque comedentibus: sed erat omnibus dulce ac suaue miraculum, & spectaculum † admiratione dignissimum, iucundissimumque. Cuius vtinam mulieris admirandæ & nos imitatores reddamur; & confitentes peccatorum sordes, lacrymis eas cum illa expurgemus:* & a Sanctissimo Deo benignitatem atque clementiam consequa-
B mur. Quoniam ipsi gloria, in sempiterna secula seculorum. AMEN.

* ἐνεοί.
Ibid. Luc. 7.
* ἐπὶ στήθους.
† θαῦμα παράδοξον.
* al. vt a Sanctissimo & misericordissimo Deo, &c.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

DE hac Peccatrice agit Origenes in Matth. tract. 35. sed ex professo magis in luculenta ac celebri illa Homilia quam de Magdalena conscripsit, vbi inter alia clare ostendit vnam eamdemque fuisse mulierem, quæ in domo Simonis vnxit pedes Iesu, cum Maria sorore Marthæ, ac Magdalena, quæ cum vnguento ad sepulchrum Domini accessit, &c. De qua, & S. Ioannes Chrysostomus in Matth. homil. 81. ex cap. 26. & in Ioannem, homil. 61. sed plenius in eiusdẽ Sermone hic adiecto, & numquam ante hac edito, in Peccatricem & pharisæum. cuius initium est: Semper quidem Deus, vt benignus
C ac bonus, tempus ad pœnitentiam peccatoribus concessit, *&c.*] *item S. Ambrosius in Luc. 7. & in lib. de Salom. cap. 5. ac alibi. & S. Augustinus de consensu Euangelist. lib. 12. cap. 79. ac lib. 50. homiliarum, homil. 23. tom. 10. in illud Euang. Luc. 7.* Rogabat Iesum quidam Pharisæus, vt manducaret cum illo: Et ingressus domum pharisæi, discubuit, *&c. itẽ S. Hieron. in Matt. 26. & in Epist. 148. ad Marcellã, ac alibi. & S. Gregorius Papa in homil. 25. in Euangeliũ Ioannis, cap. 20. vbi incipit:* Maria Magdalena; quæ fuerat in ciuitate peccatrix, amando veritatem, lauit lacrymis maculas criminis: & vox veritatis impleta est, quæ dicit: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum, *&c. ac homil. 33. & in regist. epist. 186. &c. item Beda in Luc. 5. ac 7. & denique S. Bernardus in Sermone suo de S. Maria Magdalena. cuius initium est:* Hodie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & multitudo miserationum Domini in peccatricem fœminam refusa est, *&c.*

S. PATRIS EPHRAEM Sermo in peccatricem, *&c.*] *Sermo hic in pluribus man. script. Vaticanis & alijs reperitur, cum alio atque alio titulo siue Inscriptione, nimirum:* Eiusdem S. Patris
D Ephræm Sermo in mulierẽ peccatricem. Benedic Pater.] *Cuius loco, al. simpliciter sic:* S. Patris Ephræm Sermo in peccatricem.] *absque alia additione. In alio autem græco MS. Vat. talis præmittitur Inscriptio:* Sancti & Beati Patris nostri Ephræm Syri Sermo in meretricem, & in Pharisæum.] *At in antiq. MS. Cryptafer. græco Cod. sub litt. A. titulus adhibetur eiusmodi:* Sancti Ephræm Sermo in peccatricem, & in vnguentum.] *Et in tanta varietate, Lectori delectus relinquitur, cum omnes probentur, & in re non dissentiant.*

Postea in corpore Textus longiuscule post medium, vbi habetur: Cæterum ad multitudinem viscerum pietatis ac misericordiæ ipsius comparata, velut guttæ atque stillicidia sunt omnia peccata, *&c.*] *alia lectio per interrogationem sic effertur: Verum quid ad infinitam eius misericordiã comparata, sunt omnia peccata mea, nisi guttæ atque stillicidia? &c. & recte quidẽ, cum hic (π) sit interrogatio, quæ figura (vt notant Rhetores) vim habet instaudi, neque omittenda absque necessitate.*

Posterius circa finem Sermonis, ibi: Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum
E operata est in me: mittens enim hæc vnguentum hoc in caput meum, ad sepeliendum me fecit, *&c.*] *Hæc verba & si non tunc dixerit Christus, quando primum ad pedes accessit Peccatrix in domo Simonis pharisæi; sed alias eum esset in Bethania in domo Simonis leprosi, ibiq. illa fregit alabastrum vnguenti pretiosi, quod & effudit super caput ipsius recumbentis, &c. vt est Matth. 26. quia tamen ad maiorem hic mulieris istius pietatem ac deuotionem, dilectionemq. in Christum demonstrandã illa faciunt, haud quaquam otiose ac frustra hoc loco ab Auctore nostro adiecta putanda sunt: colligiturq. ex ijs satis efficaciter atque dilucide Christum ab eadem muliere sæpius alijs atque alijs locis & temporibus vnctum fuisse. Quod & Origenes pulchre confirmat in Matth. tract. 35. vbi inter alia testatur, complures, qui ante sua tempora vixerunt, scriptores Ecclesiasticos vnam dumtaxat, eãdemq. extitisse mulierem, quæ sæpius Iesum vnxerit, esse professos: neque aliquem dicit fuisse, qui de pluribus senten-*

ſententiam adſtruere ſit auſus, &c. adeo vt qui contrarium hodie tenent, pluresq. Magdalenas fuiſſe affirmant, ſuas rationes non aliunde quàm ex Apocryphorum ſomnijs deducere videantur. Et licet ipſe aliquando Origenes tres, vel quattuor inter ſe diſtinctas fœminas, quæ Ieſum vnxerint, poſuiſſe dicatur, eumq. in hoc ex Græcis Theophilactus in Marc. 14. & Euthymius in Matt. 26. ſecuti putentur; idem tamen Origenes ſanioris iudicij effectus, longe diuerſam a iam dicta affirmat ſententiam, nempe vnam eamdemq. fuiſſe mulierem, quæ in domo Simonis vnxit pedes Ieſu, cum Maria ſorore Martha, ac Magdalena, quæ ad ſepulchrum cum vnguento acceſsit, &c. ſicut ipſe id plenius in inſigni illa ac celebri homilia de Magdalena profitetur. Quibus denique pro maiore iam dictorum robore, ac confirmatione ſententiæ noſtri Auctoris, ſubſcribit in ſuo de S. Maria Magdalena Sermone S. Bernardus, quaſi circa med. in hæc verba: Eſt enim vnguentum bonum, quod Maria pedibus Saluatoris infudit: eſt & melius, quod eadem ſuper caput recumbentis effudit: eſt & optimum, quod & ipſa præparauit toti corpori Chriſti. primum vnguentum, contritionis eſt, de recordatione peccatorum, de ſpiritu contrito & contribulato deſcendens, *&c.* ſecundum vnguentum, eſt deuotionis de recordatione beneficiorũ Dei. Vnxit quippe maria ſanctum Domini verticem, profecto iam electa, iam familiaris effecta, *&c. ac poſtea:* Porro ſi duo præmiſſa vnguenta tantæ dignitatis ſunt, vt alterum pedibus, alterum complaceat capiti dominantis; illud tertium quod optimum eſt & ſuperexcellens, vbinam inuenire poterimus? Eſt ergo tertium vnguentum pietatis, quod eſt ſuper omnia aromata morbis omnibus & periculis ſalutare, *&c.* de ipſa namq. ſic legitur: Maria magdalena, & maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum, *&c. concluditq. idem Bernardus poſtea in hæc verba dicens:* Felix maria vnxit pedes Ieſu: felicior eadem vnxit caput Auctoris: feliciſſima, quæ rorem vnguentarium toti corpori Chriſti præparauit, *&c. quibus quid clarius?*

A

B

** al. Sermo S. Patris noſtri Ioannis Chryſoſtomi in eamdẽ peccatricẽ. Domine Benedic.*

S. IOAN.[NIS] CHRYSOST.[OMI] ARCHIEP.[I] CONSTANTINOP.[NI]

Sermo, In Peccatricem & Pharisæum. C

Eodem G. Voſsio Interprete & Scholiaſte.

EMPER quidem Deus vt benignus ac bonus, tempus ad pœnitentiam peccatoribus conceſſit: ſed propria ſegnitie ſuam ipſius animam deperdit negligens. Nam dum vana atque terrena & momentanea amat, cæleſtibus & æternis bonis deſtituitur. Et qui conſtitutus eſt rex & dominus omnium a creatore & Deo, homo, ſeruus peccati propter mundanas concupiſcentias efficitur. Quamobrem & Dauid de ijs qui talia faciunt, dicit: Neſcierunt, neque intellexerunt: in tenebris ambulant. Et Chriſtus peccatores D ſignificans ac taxans, ait: Non veniunt ad lucem, ne redarguantur eorum opera. Omnis enim qui* mala agit, odit lucem. Rurſusq. ait: Dum lucem habetis, ambulate ad lucem; vt non vos tenebræ comprehendant. Et denuo: Ego (inquit) veni in mundum, non vt pereant, ſed vt vitam habeant. Et iterum: Non veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluem illum. Ac rurſus: Animam meam pono pro ouibus meis. Quæ verba tamquam aromata audiens mulier peccatrix vbique prædicari, & omnibus dignis odorem vitæ præbere; mala ſua opera ſecum reputans, ſtatim obliuioni illa tradidit, peplorans infamiam ac turpitudinem ſuam, & mala inde ſecutura conſiderans: magna quippe tribulatio & anguſtia ac dolor fornicarijs illic erit. Atque ab iſtis ſibi peccatrix hæc metuens, vitam in melius commutauit, ac pœnitentiam egit: & non amplius peccatrix E remanſit, ſed illico quauis virgine caſtior verecundiorq. euaſit. Seorſum enim ſedens, iudicium ſibi conſtituit, & ſeipſam coarguens intra ſe dicebat: Hei mihi, hei mihi peccatrici, laſciuæ atque impudicæ! quouſque a malis, & peccatis non recedo? quouſque Dei miſericordiã mecum non reputo: & quomodo propter me inſtar ouis oberrantem, cunctas vias circumiuerit Dominus? Nam mei cauſſa cælos inclinauit, & deſcendit. propter me, apud peccatorem Phariſæum conuiuatur, qui dat eſcam omni carni: ad peccatorem acceſſit, qui omnis peccati

Geneſ. 1. 9. Ioã. 8. Rõ. 6. & 2. Pet. 2.
Pſalm. 81.
Ioan. 3.
** al. male.*
Ioan. 12.
Ioan. 3. 20.
Ioan. 3.
Ioan. 10.
1. Cor. 6. 10. & 2. Pet. 2. & Iuda. 1.
Pſal. 17.
Luc. 7.
Pſal. 135.

A peccati est expers. Mensæ terrenæ particeps fit, qui cunctos nutrit. In terra discumbit, qui fertur super Cherubim. Accumbit, & cunctis peccatoribus chirographum suorum peccatorum * donat. Quid manes, atque exspectas? Confide, o anima mea; audacter accede: non enim venit vt iustos saluaret, sed peccatores ad pœnitentiam vocaret. Hæc, ipsa secum dicente, statim * bona indulgentiæ atque remissionis fragrantia super peccatricem ex mensa Christi venit. Et quæ aliquando fuerat lasciua atque impudica, nunc facta est modesta ac casta: quæ quondam fera, nunc autem ouis: olim peccati serua, at nunc per pœnitentiam libera: olim meretrix, nunc vero honesta atque pudica. Et sane cum auxiliū persensisset, alacri mox animo venit ad redemptorem: cernensq. in mensa Dominum, non quæsiuit sicut Chananæa micas; sed ipsum panem vitæ amplexa est. Chananæa enim pro filia a dæmonio vexata interpellabat, & dum seipsam canis nomine appellari audiret, micas de mensa cadentes petijt. Hæc vero non filiam dæmonio vexatam habebat: sed totum corpus lasciuiæ atque impudicitiæ demoniacæ deditum. Verum Chananæa prorsus fortiter clamabat: Miserere mei, fili Dauid; filia mea male a dæmonio torquetur. At peccatrix hæc, non clamorem edebat: sed considerans, quòd ipse omnia vt Deus nosset, silens ore, corde cum cordis inspectore ac scrutatore loquebatur; & plorās, deosculabatur pedes, atque ita Dominum ad sui compassionem indulgentiamque induxit. Cæterum vellem, fratres, sapientis huius fœminæ mentem indagare, & qua ratione illam Dominus exceperit, cognoscere; & quomodo animæ tenebris circumfusæ Christus illuxerit. Etenim vere vaticinatus est Dauid: C Speciosus forma præ filijs hominum Dominus: & non solum speciosus, sed & speciosorum amator. Siquidem hanc, priusquam ad ipsum ingrederetur, cognoscebat * bono ac pulchro animæ proposito decoratam esse. Sed si videatur, etiam dictum Euangelij audiamus: Accumbente quippe Christo in domo Pharisæi, mulier quædam in ciuitate peccatrix audiuit atque intellexit: quæ & accepto secum vnguento pretioso, ingressa vnxit ipsius pedes; ac lacrymis rigauit, capillisq. capitis absterisit. Magnum profecto studium, atque diligentia mulieris: magnus salutis cursus: magnum animæ, voluntatisq. a periculo liberari cupientis propositum. Audiuit, & festinauit. adiecit * ac impulit cogitationem ad pœnitentiam, hæc apud se dicens: O anima peccatrix, atque infelicissima, quem exspectas, & quid attendis? Ecce nunc tempus acceptabile: ecce D nunc dies salutis. Ecce, purus atque immaculatus, quem quæris, aduenit. Ecce adest, qui tollit, ac delet, abstergitq. peccata. Adest iā vnguentum, quousque in cœno atque fœtore cunctaris? ad ipsum abito: nām & ipse propter te venit. Dimitte cuncta vana præterita; & concupisce, quæ nunc se offerunt, speciosa: illa enim abominabilia sunt, hæc vero desiderabilia, & æterna. Detestare mentem, atque voluntatem antiquam: & iam eum, qui vnguenta creauit, inunge. Inuenisti amatorem, super omnes quos prius amicos habuisti. Illos quippe amans, multis teipsam peccatis * coinquinasti: hunc vero si amaueris; etiam peccata priora, quæ ex illis acquisiuisti, ipse tibi indulgebit atque remittet. Hæc, secum ipsa considerans atque expendens, domum subit, & dicit: Ab antiquis recedo malis, & recenti bono placeo atque adhæreo. Insufflo † & abrenuncio E cuius malo, & cum bono deinceps pactum ineo. Prophetam quippe Dauidem dicentem audiui: Accedite ad eum, & illuminamini: ipsumq. etiam Dominum asserentem: Appropinquate mihi, & appropinquabo vobis. Et ego appropinquabo Deo: sed vereor ego peccatrix accedere ad eum, qui omnis peccati est expers, cœnum ego ac limus ad ipsum vnguentū: at habeo arrhabonē misericordiæ, ipsius vocem dicentem: Venite ad me, omnes peccatores. Non improperat mihi. neque dicit mihi: Recede hinc a me, peccatrix. Quamdiu hactenus in tenebris degisti, & modo visura venis me iustitiæ Solem? Sed quid moras nectā,

Psal. 17.
* al. remittit atque condonat.
Matth. 9. & Marc. 2.
* al. bonus ac gratus veniæ obtentæ odor.
Matth. 15.
Ibidem.
Luc. 7.
Matth. 15. & Marc. 7.
Psal. 7.
Luc. 7.
Psalm. 44.
* al. casti ac sancti animi habere propositum.
Luc. 7.
* ἀνῶσαι.
1. Cor. 6.
Ioan. 1.
* inquinasti.
† ἐμφυσῶ καὶ ἀποτάσσομαι.
Psalm. 33.
Iacob. 4.
1. Petr. 2.
Matth. 11.

Luc.7. & attendam? Accipiam vnguentum, & ibo ad ipsum; faciamq. pharisæi do- A
mum * illuminatricem ac lacrymarum fluentis lauacrum † atque piscinam mi-
hi parabo, & alabastrum vnguenti pro baltheo atque signaculo summam fide-
lium, in * fronte: pœnitentiæq. remedio mea expiabo peccata; & salubri verbo
ipsius, laqueos diaboli effugiam. Nihil mihi * desperandum est. Noui in vete-
*al. Raab. ri testamento * Raac meretricem in porta ciuitatis misericordiam sui peccati
Iosu. 2. obtinuisse: verum ipsa exploratores filiorum Israel suscipiens, pro hospitalitatis
Heb. 11. & mercede vitam recepit. Qui enim seruauit illam Iesus filius Naue, signram ve-
Iacob. 2. ri IESV referebat, bona meretrici pro opere bono donans, retribuensque. Si
Ios. 2. igitur tunc nomen IESV, salutem & remissionem peccatorum præbuit: nunc
A MINORE AD MAIVS. verus IESVS virgo ipse, & ex Virgine, peccatricem hospitio excipientem, &
*al. Raab. vnguento pedes vngentē repellet; nec peccata ei condonabit? Atqui ibi * Raab a B
se dimisit exploratores: ego vero retinere eum conor, quem desideraui: non qui-
dem vt illa, exploratores multos; sed hunc tamquam Episcopū omnium anima-
rum hominum. Ecce iam, sicut ante dixi, tempus aduenit, quod videre con-
Luc. 1. cupiui. Illuxit mihi dies & Sol iustitiæ, annusq. acceptabilis a Domino, & ma-
* i. ad illuminandum. gna a Deo visitatio. Vere enim visitauit nos oriens ex alto, * illuminare his qui
in tenebris & in vmbra mortis sedent. In domo Simonis diuersatur Dominus,
Luc. 7. ad ipsum proficiscar: sed quid faciam? Flebone quemadmodum Anna suam
1. Reg. 1. deplorauit sterilitatem? at existimabit me Simon velut temulentam, sicut olim
Ibid. Heli sacerdos etiam reputabat Annam. Cæterum corde meo in precibus ad
Luc. 7. pedes Christi persistam, illudq. cum lacrymis faciam. Auxiliata autem est fides
Ibidem. peccatricis puro atque syncero eius proposito; venitq. ad venditorem vnguen- C
ti, & dicere cœpit ipsi: Quoniam magnus mihi amicus præ cunctis filijs
* ἐξαίρετον. hominum aduenit, si egregium * ac præstantissimum aliquod vnguentum ha-
beas, da mihi; vt pro dignitate offeram ei, qui merito a me amatur, quique
cor meum ac renes incendit atque inflammauit: de pretio autē non sit tibi curæ.
Si oportuerit me cuncta etiā vsque ad corpus & ossa vendere, & dare tibi, prom-
ptissime faciam; vt saltem modicum quid habeam quod illi offeram, qui sic me
a peccatorum sordibus purgaturus est. Atque is fidei ipsius cernens feruorem;
* προθυμίαν. & * alacritatem animi, ait ad eam: Dic mihi, quisnā ille sit, quem concupiscis,
quòd vsqueadeo amore illius flagret cor tuū: aut quid pro vnguento te acceptu-
ram ab illo exspectas? Illa vero ad ipsum ait: Quid mihi dicas, o homo, ignoras;
* ἀντάξιον. & quid loquaris, nescis. Reddere is mihi potest pro vnguento * æquiualens, aut D
nullus prorsus huic pro dignitate par pari referre poterit; neque ipsum cælum,
neque terra: cum neque vllus in mundo cum eo qui ad me venit, conferri de-
beat ac possit. Quam autem tu vt vilem atque abiectam contemplaris; eam
ille pro sua benignitate & misericordia dignatus est a peccatis liberare. Hic fi-
Matth. 22. & lius est Dauid, secundum carnem; & propterea conspicuus est atque spectabi-
Luc. 1. 18. 20. lis. Et de eo ipse dicebat: Speciosus forma præ filijs hominum. Hic filius est
Psalm. 44. Dei, & Deus ipse. Hunc cum nondum vidissem, audissem tamen de ipso, vul-
* al. Michol. nerata eius amore sum, ac desiderio. Dauidis quidem amore capta * Melchol
1. Reg. filia Saul, regiam reliquit: ego verò proprias diuitias, quas & male conquisiui,
vendo, vt vnguentum emam: & accurro ad eum, qui ex Dauid semine propter
2. Cor. 8. me pauper factus est. Et accepto vnguento, cucurrit fidelis peccatrix, tāquam E
Luc. 7. vocata ad domum pharisæi. Pharisæus vero cernens peccatricem amplectentem
pedes IESV, eosq. inungentem, & totam domum suauissimo odore repletam,
Ibidem. cogitabat & dicebat intra se: Hic si esset Propheta, sciret vtique quæ & qualis
est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Et audaciam peccatricis consi-
Ibidem. derans, tamquam quæ inuerecunde nimis accessisset, & illum tetigisset; etiam
Pharisæi temeritas notatur. Dominum ipsum coarguebat, tamquam inconsiderate omnes ad eum acceden-
tes suscipientem, & tamquam ignorantiæ ipsum insimulans, aiebat intra sese:

O res

A O res stupendas, & admirabiles. Vocaui ad prandium, eum tamquam vnum ex prophetis: & hanc, quam omnes nouerunt qui in ciuitate habitant, quamq; vnusquisque nouit, ille ignorat: quòd si Propheta esset, cognosceret vtique quæ ac qualis ea sit mulier. Cæterum IESVS, qui corda & renes scrutatur, cernebat Pharisæi cogitationes: eoq. iam fluctibus cogitationum agitato, tranquillitatem atque serenitatem ipsi internam præbet Christus, & dicit ad eum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic. Qui dixit ei: Reprehensibilisne tibi ego videor, quòd peccatricem hanc non * repulerim, sed protexerim? Reprehensibilisne tibi videor, quòd hanc peccatricē auersatus non sim, sed receperim? Reprehensibilis tibi videor, quòd illam non reiecerim, sed iustificauerim? Reprehensibilis tibi videor, quòd illi non succensuerim, sed * ignouerim? B Reprehensibilis tibi videor, quòd cupientem deinceps fugere atque euitare suas iniquitates, eam ego ad rectum vitæ tramitem reuocauerim? Te potius gaudere ac gratulari oporteret super conuersione illius, quæ post lapsum denuo surrexit. Tristaris de bonis: at non est * rationi consentanea illa tua reprehensio. Confer & expende tecum, quod tibi iam sum dicturus: Duo debitores erant cuidam fœneratori: quorum vnus debebat denarios quingentos, alius vero quinquaginta. Illis autem non * habentibus vnde redderent, * donauit atque remisit vtrisque sua chirographa fœnerator. Quis ergo istorum plus eum amare debet? At Pharisæus hæc audiens, dixit: Æstimo quia is, cui plus donauit. Cui ille: Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc * peccatricem, quam tu reijciendam censes? Pedes mihi lauare non es dignatus: C hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi caritatis non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos. Cæterum audi Pharisæe, ac disce quisnam ille sit fœnerator, & qui debitores! Ego fœnerator ac creditor sum amborum, tui nimirum, & illius: neque solum vester, sed & omnium plane hominum. Ego enim cunctis, quæ & acceperunt a me, animam, spiritum, corpus, sensum, mentem, motumq. concessi. Fœneratori igitur ac creditori non repetenti abs te data, quæ ab illo affatim largeq. accepisti, si non habes quod reddas; saltem supplica, vt mutuum ac debitum tibi condonet, atque remittat. Si vero nec reddere potes, neque vt remittatur supplicare dignaris; saltem impudenter atque loquaciter D multa non effutias, neque re illi opponas: at tace, sicut hæc peccatrix, quæ varijs se debitis obstrictam cernens, dixit intra sese: Quid loquar, aut quid respondeam, non habeo. si dicere voluero, non debeo mutuum. Ipse omnia nouit; & quæ ac quanta debeam, callet, & a quibus quotque temporibus ego rea sim ac debitrix. Ideo cum videret illum omnia nosse, nihilq. malorum ab ipsa admissorum esse quod eum lateret, cum silentio ad illum accessit suspirans ac lacrymans: & corde cuncta sua debita confitens, Deum placatum reconciliatūq. sibi reddidit. Tace ergo & tu Pharisæe, vt tibi quoque Dominus tua debita remittat. Ne tu culpæ * obnoxius cum sis, ream condemnes. Ne tu vilis & abiectus cum sis, humilem † abiectamq. deprimas: sed quiescas, ac conticescas. Neque enim tuis, neque illius ego rebus indigeo: verum vtrisque condonaturus E debitum veni. Duorum quippe debitorum sum creditor benignissimus; nec solum vobis, sed & omnibus non habentibus vnde reddant, si modo debitum confessi fuerint; & me, vt per pœnitentiæ chirographum eis condonem, rogauerint. Si quis ergo debitorē se nouerit; veniat & accedat dono ac gratia baptismi pœnitentiæ: & per eam, suo debito liberabitur. Ite igitur, ecce iam debita vobis remissa, iam omni obligatione liberi estis, gratia liberati. Ne igitur aliud vobis chirographum inferatis priore prosciſſo. Cæterum Domine mi IESV Christe, quoniam quæ debeo tibi, non habeo, nec reddere valeo; (multis enim iniqui-

Luc. 7.
Psal. 7. Hier. 11. 17. 20.
Luc. 7.
* al. confusam non reddiderim.
* al. ἐγκαλωῦθην .i. mollitus ac mitigatus sum.
* al. recta at iusta.
Ibid. Luc. 7.
* χαρισάντων.
* al. condonauit vtrisq; creditor.
Ibidem.
* vulg. mulierē
Ibid.
Ibid.
Quis hic fœnerator sit ac creditor; & debitores quinam.
Pulchra, ac salubris consideratio.
* al. reus.
† ἐυτελιζομένην
Pulchra & accōmoda Creditoris expositio.
Cohortatio ad auditores.
PRECATIO.

*κεφάλαιον σὺν τῷ τόκῳ. iniquitatibus meis, totam *summam simul & lucrum male consumpsi,) ideo A
obsecro, ne requiras a me quam teibuisti mihi animæ summam, & corporis vsuram, ac lucrum : sed pondere atque geauitate debitorum meorum me subleua, Luc. 7. vt benignissimus. & dic quoque mihi, sicut peccatrici: Remittuntur tibi peccata multa. 1. Pet. 2. Luc. 18. Tu enim solus absque peccato es, & bonus atque benignus, qui & peccata remittis. *Tibiq. debetue gloria, honor, & potentia, simul cum Patre, & sancto Spiritu, in æterna secula seculorum. AMEN.

* al. Teq. decet gloria, nunc & semper, & in secula seculorũ. Amen.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

B

Reperitur hic Sermo græce sub nomine S. Ioannis Chrysostomi in varijs illustrioribus Bibliothec. nimirum Vaticana, Cryptaferrat. Sirletana, ac iam Columnen. Sfortiana S. Floræ. item Antonij Card. Carafa, ex cuius MS. Codice eum græce descriptum habemus. necnon Veneta S. Marci, & Regia Galliæ, &c. vt dubitare de Auctore non debeamus, cuius non solum nomen, sed & spiritum ac phrasim refert. Visum autem est consulto eumdem hic Sermonem, post alterum Ephræmiticum in Peccatricem & pharisæum, edere: tum quòd eiusdem cum illo sit argumenti; tum quòd ante hac latine (quod sciatur) non prodierit, quæ etiam ratio me ad illius recentẽ traductionem permonit: tum vero quòd in MS. Vatic. & Cryptafer. sub lit. A. immediate post alterum illum S. Patris Ephræm subijciatur; quare & nos hic opportune eumdem addidimus, alteriq. subiecimus, quòd ad illius quoque illustrationem plurimũ faciat.

Atque ab istis sibi Peccateix hæc metuens, vitam in melius commutauit, & non amplius peccatrix eemansit, sed illico quauis viegine castioe euasit, &c.] *Vbi alia lectio paullo aliter sic:* Atque hinc a futueis malis muliee peccatrix, ob vitam peæteeitam in sordibus peccatorum transactam, sibi metuens; de eesipiscendo, ac melius deinceps in gratia Dei viuendo, serio mentem adiecit: & non amplius in peccatis perstitit, sed ita mox se gessit, vt viegines honestate supeearet, &c.] *Suffragaturq. sententia S. Gregorij Papæ in homil. sic de eadem Peccatrice loquentis:* Quot in se habuit oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. conueetit ad virtutum numerum, numeeum criminum, vt totum Deo seruiret in patientia, quidquid ex se Deum contempseeat in culpa. Sic igitur meretrix effecta est honestior virginibus, &c. *ita ibi S. Gregorius cognomine Magnus.* C

Inuenisti amatoeem super omnes, quos prius amicos habuisti: Illos quippe amans, multis teipsam peccatis coinquinasti, &c.] *Differentiam ponit inter amorem Dei, & seculi; carnalem item, & spiritalem: quantumq. damni ac mali ex carnali ac improbo amore nascatur; sicut contra, quantum boni animæ ex Dei amore, atque spiritali proueniat, exemplo hic Peccatricis pœnitentiam agentis optime ostendit. Quod porro hic dicitur:* multis teipsam peccatis coinquinasti, *&c. græce est ἐκοίνωσας, & non ἐμίανας, vt mendose in alio hic exemplari habetur. nam κοινῶ .i. communico, etiam hebraico more ponitur pro (inquino) vt hoc loco, & in sacris litteris sæpius, quòd Iudæi animalia quædam immunda, a quorum esu abstinebant, communia vocarent, &c. vt in Act. ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου .i. quæ Deus purificauit, tu commune atque immundum ne dixeris, &c. Act. 10.* D

Paullo postea sequitur: Accipiam vnguentum, & ibo ad ipsum, faciamq. pharisæi domum illuminatricem; ac lacrymarum fluentis, lauaceum atque piscinam mihi parabo, & alabastrum vnguenti pro signaculo sumam fidelium in fronte, &c.] *Vbi quod dicit (φωτιστήριον,) nos illuminatricem vertimus, nec conuenientiori vocabulo vim rei hic explicare potuimus. fuit enim hoc nomẽ olim apud SS. Patres ac præsertim græcos nomen pene proprium, idem significans quod βάπτισμα. nam & φωτισμὸν, baptismum appellant, propter lumen fidei quo collustramur in baptismo; secundum illud Pauli, ad Heb. 10. Rememoramini pristinos dies, quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum, &c. quibus Apostoli verbis tempus significari baptismi, haud obscure in tract. de Baptismo etiam indicat Catechismus Concilij Trident. ad parochos. Et quia mulier hæc peccatrix, siue Magdalena contritione ac lacrymis se veluti baptismo quodam conspersit, ideo haud immerito locum hic appellat φωτιστήριον: atque ideo etiã recte addit deinde κολυμβήθραν .i. piscinã, &c. ac σφραγῖδα .i. signaculum. nam & in Baptismo adhibetur hæc metaphora, quòd nimirum veluti signo aliquo oues Christi efficiamur, & charactere notemur ac distinguamur a cæteris gentibus baptismi Sacramento non ablutis, &c. De quo, plura Magnus Basilius in exhortat. ad Baptismum, ac S. Gregorius Nazianzenus in orat. in sacrum Baptisma, & Nicetas in eãdem orat. & S. Ioannes Chrysostomus in Homilia 4. ad Baptizandos, tom. 5. quæ incipit:* O quàm dulcis ista fratrum caterua conuenit, &c. *vbi multa & diuersa nomina, atque appellationes Baptismi, a S. Chrysostomo in medium adducuntur, & suis rationibus atque auctoritatibus explicantur, quæ pro nostro hic instituto optime seruiunt, quadrantque,* E

EIVS-

A EIVSDEM

BEATI EPHRÆM SYRI

Encomium, in Sanctum ac Magnum Basilium.

Ex antiquissimo MS. Codic. græce monast. Cryptaferrat.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

RAEBETE mihi aures, Fratres carissimi, & pulcherrimã
vobis narrationem exponam. Siquidem Regum consilia *Adlusio ad cap. 12. Tobiæ.*
B arcana tenere, pulchrum: at Dei mysteria reuelare bonũ est,
qui propter suos famulos fideles, corroborare solet imbecil-
los, quorũ primus ego sum. Desiderium itaque mihi incessit,
attingendi res quæ ad curandam infelicem meam animam
faciunt. Telam ego hodie volo exordiri ex pulcherrima
lana rationalis ouis. Vestem cupio varijs * distinctam coloribus pertexere, ex ** ποικιλτικὸν.*
vellere * spiritalis atque optabilis linguæ. Arietem enim aliquando vidi, cui ** νοητῆς.*
pulchra erat pellis, & cornua ratione prædita diuinitus loquentia: ad quem
ego propius cum multa anxietate accedens, paruum * filum ex ipso sensim ab- ** κρόκην. al. subtegmen, tramam, laną.*
stuli. Inuasit autem me timor intolerabilis, quòd cum satis prudens atque in-
telligens non essem, talia tentare sim ausus. Vultis igitur vobis palam dici,
C quis ac qualis iste sit aries, qui tantis ac tam elegantibus, varijsq. coloribus exor- *Arieti Basilius comparatur.*
natus est? Sapiens hic est & fidelis Basilius, Cappadocensium Episcopus: qui in
ciuitate Cæsarea, salutaria vniuerso terrarum orbi præscripsit dogmata. Basilius *S. Basilij laudũ præconia, & epitheta varia.*
etenim vere gressus est virtutum, liber laudum, vita miraculorum: qui in carne
gradiens, spiritu incedebat; communemq. cum alijs in terra vitam degens, su-
perna contemplabatur: beryllium † plectrum mysticæ citharæ, regionem san- *† βηρύλλιον πλῆκτρον .i. plectrũ pretiosum ex beryllo lapide cõstans, &c.*
ctorum Angelorum oblectans: certus agnus matricis vitæ, Spiritus sancti * agrũ
ac hortũ illustrans; desiderio atque amore exultans, ac florem ex ima radice pre-
tiosissimæ Crucis decerpens: præsepe sacrorum dogmatum: lingua verborum: ** .i. Ecclesiam.*
præmium rectarum atque vtilium cogitationum, demergens seipsum in profun-
dum Scripturarum, & præclaram inde margaritam exhauriens: racemus orna-
D tus diuinæ vitis, cælitus diuinam dulcedinem enuncians: membrana pulchra di-
uinæ sapientiæ, quæ de cælo diuinas elementorum impressiones accepit: opti-
mus † regni superni campus, qui Deo fructus producit iustitiæ: collis varijs or- *† βέλτιστον χωρίον.*
natus floribus mystici roseti, cuius odor in ipsum cælum redolet ac spirat. qui
clamat in Domino grata cantica: & accipit in cælis coronas, quæ facile * ac per- ** εὐπρόσιτα.*
libenter admittuntur. qui intelligit gratiam; & instar Iacob gratiarum actionẽ *Gẽ. 28. 31. 35 Esai. 61. 66.*
reddit Saluatori vniuersorum: Spiritus, inquiens, Domini, qui fecit me, & Spi-
ritus omnipotentis: confirmans scilicet, quòd per Spiritum sanctum cunctis
Iesum Christum prædicaret. Adhuc orationi attexere cupio, quæ ad encomia
pertinent: vt quasi * epulis & commemoratione iusti, precibus nostris cognitio- ** al. oblectatione & recordatione iusti.*
nem inueniamus atque compunctionem. Oportet igitur radium spiritus resu-
E mere, & sententiarum filum comparare, atque ita huiusmodi opus efficere,
velut in † stamina tramam conijciens. Si quis enim filum hoc diligenter neue- *† ἐν τοῖς στημόσιν τὴν κρόκην εἴρξας.*
rit; stolam immortalitatis, desiderantibus ipsam præbebit. Tales sunt primitiæ
mystici * alumni, talia vectigalia fructusq. sanctæ possessionis. sic assidue abun- ** al. gregis.*
dabat, doctrina eos induens qui cum eo versabantur, spiritalis aries armenti *Basilius, vt spiritalis aries fuerit armenti Christi.*
Christi, in miserationibus efflorescens illustris ecclesiæ: tonsura quidẽ sua paupe-
res refouẽs, cornibus vero diuites fodiẽs; atque in ipsis penetralibus dies noctesq.
consistens, ab alto gratiã accipit, vnde quotidie florenti sermone immutabilem

mundum

mundum animabus renouabat; cunctis vero sese accommodans, varietate sua A
non superabatur. Cum enim in floribus incorruptibilibus vegetaretur, cum san-
ctis nutriretur florum caliculis, cum semper in Scripturas incumberet, ac regulis
Apostolicis vacaret, sacrisq. tibijs decantaret, ideo & fluminis instar fluebat eius
ἐπεδονίζετο. oratio, & iustitia velut fluctus maris. Ibi * sugebat diuinas cogitationes, inde
al. immortales vero gustabat verba æterna: ibi degustabat * splendidas epulas, inde autem re-
sonabat amabilia verba. Non enim austerus, aut vulgaris erat ei cibus: sed aut
Allegoria pulchra, & accommoda. rosa, ac lilium, crocus, & cinnamomum. huiusmodi pascua obseruabat my-
stico germine tamquam balsamo cibum imbuens: propterea & præclara illius
ὑφὴν. erant vellera, quæ essent ad diuinorum dogmatum * texturam accommodata.
Et quid pluribus de hoc ariete agere opus est; vbi sermo factus est vas perfectũ,
Act. 10. vas autem non qualecumque, sed quale Petrus vidit, quattuor initijs submitti de B
Ibidem. cælo. cæterum illud ad terram descendens, volatilia cæli, & quadrupedia terræ se
continere ostendit: at Basilius in cælum, ascensum inueniens, oracula nobis de-
κλεινὰ. monstrauit * inclyta & admirabilia. Atque illud quidem vas ad modicum tem-
† ἀνεπλάσθη. pus apparuit, & † conformata est species eius, reuelataq. vni soli: hic autẽ multo
tempore in altum sublatus, gratiam Spiritus subministrauit multis. Per illud,
Alludit ad verba Act. 10. Quod Deus purificauit, &c. Petrus e cælo audiuit: quæ ego purificaui, tu quoque participa. De hoc au-
tem, dictum est omnibus: quem ego sanctificaui, & vos honorate. Quis igi-
tur non laudaret, quem Pater glorificauit: aut quis eum non honoraret, quem
filius sanctificauit; aut quis illum non beatum prædicaret, quem sapiens atque
σεβάσμιον. intelligens, & * venerandus Spiritus beatificauit? Papæ; quomodo complacuit
sibi consilium potentioris in eo habitare, & incedere. Requiescam enim, inquit C
Esai. 66. Dominus, super mansuetum & contritum spiritu, & trementem sermones meos.
ἐπλημμύρισεν Sic ipsius gratia mentẽ proluit, * atque inundauit. Illa quippe veneranda & peren-
nia fluenta eiusmodi sunt, quæ illos etiã qui suis peccatis inquinati sunt, ita com-
positos & ornatos reddant, vt eos etiam qui baptizati sunt. Vbi ergo Dominus
miserendi occasione se offerente in quadam ciuitate, misericordia motus est su-
Visio S. Ephram. per me, illic vocem ad me dicentem audiui: Surge, o Ephræm, & comede co-
νοήματα. gitationes * atque sententias. Cui respondens, dixi in magna anxietate: Vnde
ego, Domine, comedam? Et ait ad me: Ecce in domo mea, vas splendidum
est ac magnificum, quod tibi suppeditabit cibum. Super dictis autem, multum
Eadem sunt apud Amphiloch. admiratus, exurgens perueni ad templum Altissimi: & cum sensim ad vestibu-
lum ascendissem, & præ desiderio in introitum prospexissem, vidi in Sanctis san- D
ctorum vas electionis coram armento ouium præclare extensum, verbisq. ma-
iestate plenis exornatum atque distinctum, omniumq. oculos in illud defixos.
Vidi templum ab eo, spiritu vegetatum, eiusq. in viduas ac orphanos potissi-
mum commiserationem. Vidi ibi apud eum, fluminis instar lacrymarum fluen-
† χρυσαυγοῦντα ta, & vellus vitæ cunctis quasi aureos † radios diffundens: ipsum autem Pastorẽ
pennis spiritus sursum pro nobis preces sustollentem, filumq. orationis deducen-
tem. Vidi ab ipso ecclesiam ornatam, & dilectam aptissime compositam.
Prospexi ab ipso manare doctrinam Pauli, legem Euangeliorum, & rimorem
mysteriorum. Prospexi ibi vtilem ac salutarem sermonem, ad ipsum vsque
cælum fideliter se attollentem: atque (vt rem paucis complectar) vniuersum il-
lum cætum splendoribus gratiæ renidentem. His vero cunctis ita religiose ex E
electo vase Regni efflorescentibus, laudaui sapientem & benignum Dominum,
qui sic ipsum glorificantes glorificat. Peracto autem auditorio, Spiritu sancto
Verba Basilij ad Ephram. reuelante, me adesse cognouit: qui meam vilitatem accersendam curans, per
Interpretem interrogabat me, dicens: Tune es Ephræm, qui præclare collum
inclinatũ iugo salutaris verbi subiecisti? Et respondens, dixi: Ego sum Ephræm,
Basilius. S. Ephram osculatur aduentantẽ. qui meipsum a cælesti cursu sequestraui. cumq. me apprehendisset, sancto suo
osculo consalutauit; instruxitq. mensam epulis sapientis ac sanctæ & fidelis
animæ

A animæ ipsius, non quidem corruptibilibus conditam ferculis, sed immortalibus refertam sententijs. Dicebat enim, quibus recte * factis possimus nobis conciliare Dominum, quo pacto peccatorum prohibeamus insultus, quo pacto etiam passionũ occludamus ingressum, quo pacto Apostolicæ virtutis possessionem capiamus: & quo pacto incorruptũ placabimus iudicem. Lugensq. exclamaui, ac dixi: Tu pater, remissum ac segnem custodi. Tu me in rectã semitam dirige. Tu, cor meum lapideum compunge. Ad te enim, spirituũ † Deus abiecit me: vt animam meam cures. Tu, animæ meæ nauem expedi * atque perduc ad aquam requietis. Hic mihi præclari Magistri studium diligenter attende; vnde meam virtutem comprehendit, formam complexus est, & (vt eo verbo vtar) * virgam corporis: euellensq. indolem irrationabilium passionum, detraxit siliquas meas

B ac * tabem oculorum. Substrahensq. mihi viriditatẽ ac immaturitatem sermonis, æmulatione me cepit, demersitq. me in pocula doctrinæ suæ. Tunc sensum * ac cogitationem concepit venter meus, pariendi quadraginta Martyrum laudes. omnem enim rationem ac modum tolerantiæ ipsorum meis infudit auribus vir ille egregius: quemadmodum scilicet, mortem sibi pro Christo delegerint; quantaq. pericula despexerint, vt ipsum lucrifacerent: tum quot numero Sancti fuerint, reliquaq. pietatis eorum commemorabat certamina. Quòd ergo ad eiusmodi insignem effectum, nos dignos censuerit fidelis Pontifex, vt triũphantium istorum virorum de tam illustri martyrij sui reportata victoria, in alia oratione laudes descriptas relinqueremus; est quòd sanctum hunc Christi, eiusdem cum illis admirationis, parisq. honoris virum, beatum prædicemus atque feli-

C cem. Nam quemadmodum Sancti isti, viriliter Licinio restiterunt tyranno, & Doci præsidi: ita & Sanctus hic se opposuit Valenti, & Ario, ac audaci præfecto. Verum illi spinas errorum euellerunt: hic autem hæreticæ insaniæ tribulos. Illi septa Licinij soluerunt: hic Valentis edicta euertit. Illi iussa † Docis præsidis, pessumdederunt: hic Arij propugnacula confudit. Illi, præfecti temeritatem diremerunt: at hic, Modesti præfecti insaniam perfregit. Horum siquidem certamine exstimulatus, instar Phinees, linguas contra Deum fornicantes perfodit: vnde & multo magis calicem bibere desiderabat, & statuere trophæum per martyrium studebat. Martyres, propter fidem in Christum, quæcumque in se pariter tribulationem tolerantes, fortiter sustinebant: at Basilius, ob spem in Christum, tentationum procellas viriliter pertulit. Illi suis

D vestibus spoliati, membra verberibus subiecerunt: Hic vilem atque detritam vestem colli, ipsumq. corpus suum cum primis exuere festinabat. Illi in * lacu tyrannum in sua impietate errabundum ad se pertraxerunt, atque honore dignati sunt: Hic vero in piscina infideles baptizans, conciliauit illis regnum cælorum. Illi in aquis desiderio inflammati, lumen cum coronis super capita sua conspexerunt: at hic dogmatibus Sanctissimæ Trinitatis incensus, præmiũ certaminis aduersum infames, retulit. O quãta improbus machinatus est Belial, vt Basiliũ a superno Regno separaret. Irritauit quippe Reges, Principes, ac populos: Basilius autem, basis ac fundamentũ euasit fidelium. Excitauit omnes procellas suas: verum ignitum Sapientem ne vlla quidem ex parte turbauit. Excitauit tempestates per suos ministros hæreticos: & gubernationis ars magis in Sancto

E hoc enituit. Aduersus Ecclesiam excitauit * fluctus maximos: sed nauem fidei Basilij submergere nequiuit. Verbis hæreticis impugnauit eum: sed confestim diuinis dogmatibus, in ipsum retorquebatur impetus. Aduersus eum armauit Arium instar Goliath: & tribus ab ipso lapidibus fidei, quasi funda † missis, petebatur. Peruersa ventorum procella concussit turrem ipsius: (venti enim erant sermones impiorum) at hunc a sententia non dimouerunt: muniebatur siquidem tribus inexpugnabilibus muris immaculatissimæ Trinitatis. Emisit dæmon sagittas impietatis * quæ deorum multitudinem inducit: & mox recta ac vera

Marginal notes:
* εὐπραγίαις.
† al. Deus Patrũ.
* κατάρτισον.
Apostrophe ad auditorem.
* τὴν ῥάβδον.
* τὸν φλοιόν
* φρόνησιν.
Institutũ Encomij 40. Martyrum, vnde.
Adlusio fit ad Orationem, in 40. Martyres.
Comparatio inter S. Basiliũ, & SS. 40. martyres.
† τοῦ Δουκὸς. al. Agricolai.
Num. 25.
Psal. 105.
Martyrum 40. cum S. Basilio comparatio.
* ἐν τῇ λίμνῃ.
* τρικυμίας.
† ἐσφενδονίζετο. adludit ad fundam Dauidicã de qua 1. Reg. 17
* πολυθείας καὶ μοναρχίας nomine, quid hic denotetur.

vera de vnius Dei religione, sententia fugabatur. Aggrediebantur eum castra A
latrantium canum: & ipse virga Crucis vulnerabat illos. Pelle rursus ouina tegebantur lupi: & protinus illorum redarguebat hypocrisim. Festinabat iniquus ipsum turbare spiritus: & subito iustitia viri sancti vincebatur. Contendebant ficte imitari infideles fidem atque doctrinam illius: & illico perfida, atque iniqua eorum sententia detecta est. Captabant eius libertatem; statimq. apparebat illorum * stultitia. Cum autem & aduersarij nouerint in veneratione atque honore habere virtutem, animiq. fortitudinem: dum graui morbo detineretur filius Tyranni, rogabant Sanctum hunc virum, vt pro eo Deum deprecaretur. Cumque * is hanc conditionem proponeret: si eum, inquit, mihi ita tradideris, vt eum ad immaculatam fidem traducam, & ab omni doctrinæ Arianæ impietate liberem, curabo ego ipsum. Tyrannus † vero cũ esset assensus, subito Basilius B
pro Imperatore terreno, apud cælestem, se mediatorem interposuit: accepit eius promissum, & illi sanitatẽ filij mox attulit. Vt autem puerum sanitati restitutum viderent serpentes, rursus leuis Imperatoris mentem deprauarunt; eiusq. filio accepto, baptizarunt illum aqua, non tamen spiritu: docebant enim * reijcere filium Dei, intus † irretientes eum, & foris induentes. Foris ille Christum induebat, & intus abscindebat: ideoq. non multo post, spiritum miseri illius atque infelicis peremit, ingratam illius mentem * declarans. Atque ista rebus stupẽdis Heliæ non inferiora, signisq. Elisæi non minora Basilius edidit. Quemadmodum enim illi mortuos ad vitam reuocarunt: sic & fidelis Basilius oratione moriturum iam puerum, a periculo abripuit. Et sicut rursus Petrus Ananiam & Saphiram fraudantes de pretio agri, enecauit: ita & Basilius locum Petri C
obtinens, eiusq. pariter auctoritatem * libertatemq. participans, sua ipsius promissione fraudantem Valentem redarguit, eiusq. filium morte multauit: vnde ad summam animi deiectionem atque anxietatem redegit miseros illos, ac Imperatorem ipsum infidelem. Et quis digne enarrare poterit † imbres miraculorum, quæ ostendit Beatus ac fidelis Basilius rebus ipsis? Cum autem impossibile sit narratione complecti tanta illius viri recte facta; omnibus prætermissis, vnum tamen commemorantes, ostendamus etiam quomodo rationis ac sensus expertia simul cum viro isto pugnauerint. Nam cum omnem mouerent lapidem genimina viperarum, quo iustum e medio tollerent, assidue præsertim illius verbis simul ac miraculis tamquam telis quibusdam vulnerati; accesserunt postulantes e medio eũ tolli, atque exterminari: grauis enim, inquiunt, ille nobis D
est etiam * aspectu, siquidem valde nostris aduersatur sermonibus; propterea impossibile est, o Imperator, nostram fidem progressum capere, isto superstite. Imperator autem illorum * adductus sermonibus, incubuit ad voluntatem eijciendi Basilium in exilium: cæterum calamus statim, nolens iniquo subseruire consilio, vltro confractus est, insipientem illũ erudiens, quàm enorme facinus patrare niteretur in seruum Christi, vnam diuinitatem Patris, & Filij, & Spiritus sancti prædicantem, eosq. qui secus sentirent aut dicerent, tamquam canes rabidos sapienter reprehendentem. Cum autem non intelligeret Tyrannus, vt qui inanimato calamo insensibilior erat, ac filius erroris, secundum quoque arripuit, ad subscribendum sententiæ exilij, & ad voluntatem suam iniquam perficiendam: quem etiam vidit confringi, nolentemq. communicare malo, quod E
ipse facere enitebatur. Quid studes, o Imperator, in peregrinam eijcere regionem, eum, qui inhabitatorem continet vniuersa implentem? Cur * circumuenire atque opprimere tentas eum, qui † a nemine capi, expugnarive potest? Quamobrem ciuitate pellis ciuem cælestem, & domesticum Dei? Nam si & tertium calamum sumpseris; etiam confringi eũ videbis, nolentemq. parere ac cooperari tibi, sicut etiã reipsa compertum est. Tunc perspicue corã omnibus, præconis voce victoria pronunciata est, & illustre trophæum inuicti militis Christi erectum.

Marginalia:
* al. pro ἀφροσύνη, leg. ἀφροσύνη, stultitia.
* τοῦ δὲ προτεί-νοντος.
† κἀκείνου δὲ συνθεμένου.
* ἀθετεῖν.
† περιβάλλοντες. al. implicãtes.
* al. redarguẽs.
Act. 5.
* παρρησίας.
† ὄμβρους τῶν θαυμάτων, hic dicit, ob multitudinem felicitatem ac magnitudinem miraculorũ, quibus clarnit Basilius
καὶ βλεπόμενος
* al. deceptus.
Calamus miraculose confractus.
NOT.
* ἀναλίσκειν.
† τὸν παντὶ ἀνάλωτον.

A erectum. Tres calami, consubstantialitatem Trinitatis prædicanti, patrocinati sunt. Manus ad sententiam proferendam accelerabat: & calami illam iniustam demonstrarunt. Manus ad improbum exilij decretum scribendum festinabat: & calami inanem festinationem ac studium retardabant. Et sicut virga Moysis confudit omnes incantatores, & reliquos veneficos Ægypti: ita & calami subito consilium impiorum, ac filiorum tenebrarum destruxerunt. Quomodo te beatificabimus, o Pater Basili: qui doctrinæ stimulo errorem pungis, & abigis? qui * solvis atque discedis sagaciter cum apibus, & florida ac iucunda loca diuinitus inspiratarum Scripturarum inhabitas: vnde nobis flores decerpis propheticos, rorem apostolicum, vitamq. Euangelicam. qui semper virtutum alueâribus insides, & ex ijs diuinam nobis * crepidinem paras. qui mel diuinæ & immaculatæ fidei sapienter in Spiritu sancto operaris. qui improbas despicere † vespas, & fidem in ipsum cælum facere, nos doces. qui cum Dauide clamas: Dulcia eloquia tua gutturi meo sunt, super mel ori meo. O fidelis Basili, velut Abel acceptus es, & sicut Noe saluatus. tamquam Abraham, amicus Dei vocatus. vt Isaac, pro victima Deo oblatus. instar Iacob, tentationes fortiter pertulisti: & sicut Ioseph, magnifice glorificatus es. vt Moyses, Pharaonem posteriorem virga Crucis demersisti, mare passionum secans. vt Aaron, summus Sacerdos Domini fuisti. vt Iesus filius Naue, inimicos in fugam vertisti. vt Phinees * æmulator, gratia dignus habitus. vt Esaias, spiritali igne mundatus. vt Ezechiel, sedentem super Cherubim spectasti. Vt Daniel, ora leonum obturasti: & sicut tres pueri, aduersariorum flammam recte conculcasti. Instar Petri, prædicasti. instar Pauli, docuisti. Instar Thomæ, filium Dei passum confessus es. Instar Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis, de rebus diuinis disseruisti. Instar Apostolorũ, iniquos erudisti, impios conuertisti, & Deo gratus fuisti. Deprecare pro me admodum miserabili, & reuoca me tuis intercessionibus Pater: fortis imbellem, sedulus pigrum, alacris inertem, sapiens insipientem. Qui thesaurisasti tibi thesaurum omnium virtutum, me omnis boni operis inopem reducito. Te enim magnificat Pater misericordiarum, ac te beatificat filius Dei, & templum sanctum te renouat Spiritus ipse sanctus. Cui conuenit gloria, potentia, & magnificentia, in infinita secula seculorum. AMEN.

Trium calamorum mystica significatio.

Exod. 7. 8.

** ἀναίτων. Metaphora a nauigantibus ducta, quando terra soluunt.*

** ἀποβάθραν.*

† σφῆκας.

al. fucos.

Psalm. 118.

APOSTROPHE AD S. BASILIVM.

** al. zelator.*

Allusio fit ad Ecclesiastic. 49.

Dan. 3.

S. Ephræm petit iuuari precibus S. Basilij.

B

C

D

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

De hoc eodem BASILIO *sancto, eiusq. laudibus luculentissime quoque dixerunt atque scripserunt Gregorius Nyssenus germanus ipsius frater, & Amphilochius Iconiensis, præsules. Post quos, & suam in eumdem Sanctum, monodiam exarauit S. Gregorius Nazianzenus Episcopus, elegantissimam scilicet, pulcherrimam, longissimamq. Orationem Encomiasticam, qua egregie accurateq. vitam, actionesq. magni Basilij describit, mirisq. ipsum in cælum laudibus effert. ac de eo quidẽ ipse suam monodiam exordiens, mox in principio sic scribit:* Ego autem & si postremus omnium ad hoc officium venerim, cum & Gregorius Nyssenus, & Amphilochius Iconiensis antistites, ac nonnulli alij de eo luculentissime dixerint, veniam iure precabor ab eo primum de quo agimus. Nam & ipse dum viueret, me sæpe meaq. scripta, si quid errassem, emendare solebat: neque id me pudet, quando eius virtutem pro lege fere omnes habuerunt, *&c.] Plura de eodem particularia reperies apud eumdem Nazianzen. in Oratione, quam habuit in funere Patris. & in pluribus Epistol. 22. 23. 24. ad diuersos. & 29. ad Eusebium Episcop. Samosatensem, cum ad electionem Basilij conuenisset. & in Epitaphio in S. Basilium. Ac in catalogo script. Ecclesiastic. apud S. Hieron. in Basil. item in collectaneis Suida. ac apud Philostorgiũ. necnon Theodorit. lib. 4. cap. 19. &c.*

E

Siquidem Regum consilia arcana tenere, pulchrum: at Dei mysteria reuelare, bonum est, *&c.] Allusio fit ad illa Tob 12. verba:* Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim Sacramentũ Regis abscondere, bonum est: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum est, *&c.] Sine*

vt in edit. 70. legitur: Mysterium Regis bonum est occultare: opera autem Dei reuelare honorifice.] *quod opportune hic allegat Auctor, quia intendit reuelare ac prædicare mysteria atque magnalia Dei, in fideli & dilecto seruo eius Sancto ac magno Basilio: cuius deinceps vitam, doctrinam, moresq. sanctos describit, & laudum ipsius præconia celebrat.* A

Basilius vere gressus est virtutum, liber laudum, ac vita miraculorum, &c.] *Vbi quàm apte & accommode S. Basilius a nostro Auctore hic dicatur ἡ βάσις τῶν ἀρετῶν .i. gressus virtutum, & βίβλος τῶν ὕμνων .i. liber laudum, &c. ipsemet subsequenter mox explicat dicens:* qui in carne gradiens, spiritu incedebat; communemq. cum alijs in terra vitam degens, superna contẽplabatur, &c. *quibus accedit, quòd & ipse modum ac rationẽ gradiendi & incedendi per viam virtutũ alijs in sua ipsius vita tamquam in virtutum speculo præmuniebat ac demonstrabat: vt hinc non immerito & ipse verarum quoque laudum liber dicatur, tum quòd in ipso tamquam in libro aliquo omnium virtutum laudes contineantur atque legantur: tum etiam quòd virtutibus laus debeatur, sicut recte quoque alibi hoc ipsum Aristoteles suis confirmat verbis dicens ἔπαινος μὲν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἐστι, id est, laus enim virtutis est, &c. quòd scilic. per eam homo ornetur atque laudetur. Quàm vero omnibus virtutum numeris Basilius hic noster expletus fuerit, varijsq. laudum præconijs, miraculisq. effulserit, consequenter hic in eius Encomio per S. Ephræm descripto, elucescit.* B

Tunc sensum ac cogitationem concepit venter meus pariendi quadraginta Martyrum laudes: omnẽm enim modum tolerãtiæ ipsorum meis infudit auribus vir ille egregius, &c.] *Adludit haud obscure ad suum in quadraginta martyres Encomium, quod partim ex instructione, & partim suasu atque impulsu magni Basilij (qui prior de illorum laudibus egerat) plene describendum celebrandumq. in se susceperat. sicut & ipse consequenter hic de S. Basilio & seipso testatur apertius, dicens:* Quòd ergo ad eiusmodi præclarum opus nos dignos censuerit fidelis Pontifex, vt triũmphantium istorum virorum, de tam illustri martyrij sui reportata victoria, in alia Oratione laudes descriptas relinqueremus, est quòd Sanctum hunc Christi virum beatum prædicemus, &c.] *Vbi disertis verbis affirmat S. Basilium ipsi occasionẽ præbuisse conscribendi Orationem in laudes Quadraginta insignium martyrum; quem & hic consequenter Sermonem ab eodem Auctore nostro compositum subiecimus: in cuius statim principio Auctor huius sui de illis instituti atque promissi meminit, dum ait:* Non enim oblitus sum mei promissi, quo vobis de egregijs pollicitus sum triumphatoribus, quando ea quæ Sancti ac fidelis sunt Basilij, electi viri Dei enarrabam, &c.] *Loquitur autem ibi clare de hac sua in S. Basilium encomiastica Oratione.* C

Illi in lacu, Tyrannum in sua impietate errabundum ad se pertraxerunt, &c.] *Loquitur de 40. martyribus, qui carceris custodem prius cum cæteris persecutoribus sæuientem, ac Licinio tyranno adhærentem, ex infideli fidelem reddiderunt, atque vt cum ipsis ἐν τῇ λίμνῃ .i. in stagno, quod pro mœnibus ciuitatis erat, corona per martyrium potiretur, effecerunt: de quo, plura vide apud S. Basilium, & hunc nostrum Auctorem in Orat. in quadraginta Martyres.*

Postea vbi est: Emisit sagittas impietatis, quæ deorum multitudinem inducit, &c.] *Vbi τῆς πολυθεΐας nomine, significatur aperte (vt apparet) impietas gentium, quæ multos deos esse putabat: τῆς μοναρχίας vero, recta & vera vnius Dei religio atque sententia. vt hic sit sensus: Emisit sagittas (scilicet dæmon) impietatis, quæ deorũ pluralitatẽ inducit, & confestim vera de vnius Dei religione sententia, per S. Basilium fugabatur, &c. ostẽditur autem varia Basilij contra quoscumque hostes victoria.* D

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Encomium in Sanctos Quadraginta Martyres.

MAGINEM Sanctorum Martyrum describere cupio, & si, cum non illustribus illorum constantiam possim exornare coloribus, considero & reformido Dauidem, ne ad me loquatur:
Psalm. 49. Dicit tibi Dominus per me, peccator, quare tu enarras iustitias meas? Cupio illorum narrando persequi fortitudinem, & E
contremisco; cum omnis boni operis sim inops. Magnum ac
* διαπεράσαι. gloriosum pelagus laudum patientiæ illorum * traijcere desidero: & instar inexperti alicuius gubernatoris perhorresco, ne illorum laudibus celebrandis succumbam. Sanctorum exercitum prædicare dum quæro; vertigine laborare incipio, armis iustitiæ destitutus. In prata illorum ingredi compellor, & floribus virtutũ bene redolere: ad paradisum autem Sanctorũ Martyrum properans, fructibus laudum capiendis non sufficio. Currã ad enarranda victoriæ eorum brauia:

A sed quo pacto? cum debilis sim atque peccator. Quoniam igitur indignus sum
atque infirmus, tacendo priuabo ne vos hac vtilitate: aut potius miserationibus
ac visceribus pietatis Christi confisus, dicere aggrediar Martyrum encomia? Ar-
bitror autem hoc magis expedire, celebrare scilicet laudibus sanctos Dei marty-
res, quàm defodere talentum, & condemnari: præsertim cum debitor sim cari- *Matth. 25.*
tati vestræ, cum fœnore mutuum rependere. Non enim oblitus sum mei pro-
missi, quo vobis de egregijs pollicitus sum victoribus, quando ea quæ Sancti ac *Alludit ad suā in magnū Basiliū orationem.*
fidelis sunt Basilij, electi viri Dei enarrabam. Subuenite ergo mihi, Sancti, ve-
stris intercessionibus; & vos dilecti, sanctis vestris precibus: vt Christus sua
gratia linguam meam ad dicendum moueat, os ad enarrandum, cor ad intel-
ligentiā, animum ad compunctionem, mentem ad illuminationem, eorumdēq.
B imitationem: vos autem ad sobrietatem, æmulationem, & auscultationem, de-
siderium ac vigilantiam, studium atque continentiam. nam ad hoc præclarum
munus obeundum, nos vocandos censuit fidelis†Pontifex. Sed tempus deinceps *† De S. Basilio loquitur.*
est sermonem ad ipsa Athletarum septa admouendi, fratres dilectissimi: tempus
melius iter aggrediendi, tempus duplicandi lucra talenti. Dixit autem*ille in le- ** filius. s. Basilius.*
gione quadam quadraginta Martyres pie atque religiose vixisse, qui statim
ostenderunt initio gloriosum se efficere chorum, atque honore dignissimum:
quin & prophetica imagine historiam nobis proposuit enarrandā, de sanctis hi-
sce martyribus. Nam Moyses quadraginta dies ieiunans, in monte Sina legem ac- *Exod. 24. 34.*
cepit: At hi iuxta illū numerum corpora ad cædem destinantes, vitam æternam *Deut. 9. 10.*
adepti sunt. Et ille quidem populum insanientem perspiciens, tabulas in mon- *Exod. 32. & Deut. 9.*
C te cum indignatione confregit: hi vero, dæmones rabidos despicientes, incon-
cussam suam fidem seruarunt. Iterumq. mansuetus Moyses tabulas apprehen- *Exod. 34. & Deut. 10.*
dens, sic tandem cunctis Hebræis legem sanxit: Isti autem in vno Crucifixi si-
gnaculo, Christum in se quasi legis loco omnibus præscripserunt. Et quid
mirum est, si & Eliæ virtutem his inueniamus adæquari? nam in fortitudine ci-
bi vnius, Elias Thesbites per dies quadraginta ad montem Oreb peruenit: at hi *3. Reg. 19.*
corpore Christi gustato, quadraginta pariter ad cælos peruenerunt. Apparuit *Ibidem.*
huic* Deus per iter currenti, dicens: multa adhuc tibi restat via, o Elia. Inno- ** al. Angelus Domini.*
tuit quoque istis Deus, confirmans intellectum eorum, ac dicens: præclarum est
vestrum studium ad pietatem directum. Reliquit Zelotes caprinam suam pel- *4. Reg. 2.*
lem super Elisæum, & ascendit curru: largitus etiam est suam pacem Saluator
D super quadraginta istos;& assumpsit eos in gloria. Sicut igitur numerus quadra-
ginta dierum, omnem Noe tēpore sustulit lasciuiam: ita & numerus quadragin- *Gen. 7. & 8.*
ta Martyrum, iniquam tunc Tyranni insaniam repulit, eiecitque. Venit colum-
ba portans ramum in signum serenitatis, Iusto: abierunt Sancti isti. perferentes *Gen. 8.*
labores, & præmia victoriæ offerentes Deo. Accepit arca irrationales victimas, *Ibid.*
multasq. ex eis in sacrificium dedit: accepit caminus sancta corpora, & vniuersa
Domino in sacrificium adduxit. iuxta quod etiā diuinitus inspirata nobis testatur
Scriptura: quoniam omne sacrificium igne consumetur. Sed dicat iam nobis *Leu. 6.*
voracissima fornax, quomodo Sanctorum rursus contubernalis euasit? & quo
pacto ab Oriente ad partem*aquilonarem traiecit, quærens eiusmodi segetem? **al. Borealem.*
& non in Chaldæorum terra perstiterit, quæ res varias depascit; stupam, ac sul-
E phur, bitumen, atque sarmentum proferens. Quo pacto a Babylone in Seba- *Loquitur his cū fornace.*
sten iam te transferens, accendisti faculam? Imo vero, inquit, in terra Assyriorū
habitabam, procul a Romanorum finibus, & vlterius: verum audiui in regio- *Fornax ignis fingitur loquēs.*
ne Boreali quadraginta glebas aureas repertas, & veni igne probatura & illu-
stratura illas: vt easdem probatas artifici suo reddam. Nā vbi Domini reperitur
opificium, illuc meam transfero* aëris potentiam. officinam enim me fecit ** f. ignis.*
Deus, ad separandum bonos de medio improborum. In afflictionem namque
constitutus sum eorum, qui oderunt Deum; & in indignationem existo illorum,

qui non diligunt eum. Cognosco sanctos, & ignoro inutiles: abominor impios, & complector pios. Non aduro Sanctos, vt existimant insipientes: neque A
Duplex ignis. lædo fideles, sicut considerant gentiles. Duos ignes possideo, & in duobus ego operor; vnum ad mortem, & alterum ad vitam. Inualuit Licinius, & Nabucho-
Dan. 3. donosor; plus autem Nabuchodonosor cum ministris suis: siquidem ille Sidrach, Misach, & Abdenago cum tiaris viuos in fornacem atque ardorem ignis iniecit.
Fornax martyrum inducitur loquens. Hic autem Sanctos absque indumentis fractos, omnes ad me emisit. Et cum arbitrentur, inquit, iniqui Tyranni, quòd ignem perniciosum habeam aduersus fideles, non secū reputant, quo pacto vtrisque tamquam ancilla obediens, mysti-
Alludit ad tres pueros, & hos 40. Martyres. ce ministratura venerim. Quos enim accepi viuos, emisi viuos: & quos tuli mortuos, ad vitam incendi. neque illorum sancta inquinaui corpora: neque horum venerandas minui reliquias. Non sacrificarunt illi, imagini aureæ: neque B
† al. Illos ex flamma tamquam ros illustres effeci, &c. isti ignominiosis Idolorum formis. Illos* flamma tamquam ros illustres reddidit †hos vero fluminis fluentum purificando illustrauit. Tres illic accipiens, hic quattuor effeci, vt quadraginta decadas texerent: & quattuor duces* atque pro-
** προαγέτας.* motores quartæ decadis, ante tempora non pauca mystice designaui. Hæc vero
Ibid. Dan. 3. effingebā per virtutem illius qui astitit Azariæ, & ijs qui cum eo erant in fornace,
Esai. 43. qui est Deus verus, per Prophetam loquens: quoniam si in igne constiteris, flamma non nocebit tibi. Cernis quantum certamen effecerit memoria præclaræ fortitudinis strenuorum Christi pugilum? Volebam ergo rursum trutinare hic sermonem, vt pietatis modum perdiscam. Nam quemadmodum qui numero
† al. ostendebāt strenuorum atque inuictorum pugilum signa. quadraginta erant, habebant † signacula quòd strenui atque inuicti essent: sic & perspicue interiora cordis eorum, Crucifixi figura insignita erant. Quid enim? C & si corruptibili corpore coram Rege mortali consistebant, spiritu tamen ac
** al. sanitatem scientes.* mente, immortali Regi seruiebant: & omnes Tyranni* immoderationē tenentes, crucē signifera figura in mente gestabant. Non valuit caligo intolerandæ impietatis, amorem præclaræ pietatis obscurare. Non aboleuit dolus amorē pacis: vt neque rursus odiū, caritatis cursum. non exstinxit obscuritas impiæ idololatriæ, lampadem illam cognitionis Dei. Non fregit metus illorum qui castris præerant, zelum, neque studium ad cælum contendentium. non perturbauit error. luctam virtutis: neque ipsa pugna veram orationem. Inuisibiliter super terram ijdem intra se pro sua dignitate iuuentutem transigebant. Foris scuto atque thorace induebantur: intus Sanctissimæ Trinitatis fide armabantur. foris pharetras corpori admouebant: intus autem animæ custodem sapientiam adhibebant. D Foris sagittas ac tela manibus circumgestabant: intus gloriam & honorem Deo
Matt. 10. Mar. 4 deferebant. cum enim dicantur Deo esse occulta omnia manifesta, multo ma-
† al. Exteriori homini inimico gladium intētabant: interiori autē hosti ensem Spiritus sancti. gis erunt nota quæ sunt hominibus aperta. Foris † hominibus gladium intentabant: intus vero ensem Spiritus sancti adhibebant. Alius quidem repellebat sensibilē barbarum: alius vero intelligibilem tyrannum exterminabat. Alius in acie contra aduersarium stabat: & alius aduersus principatus & potestates inuisibiles pugnabat. Ille hostis iugulum petebat: hic improbi aduersarij capita amputabat. Ille inimicorum insidias retundebat: hic vero Beliar fraudes præuidebat. Ille de-
** σπῖρα.* populantium hostiū superbiam reprimebat: hic autem dæmonum cuneos* ac copias proculcabat. Licebat enim nouum & inauditū in vno certamine videre spe-
** δύο ἀνδραγαθίας.* ctaculū, ac duo* fortitudinis documenta. Idque profecto aperte declarat & loquitur, in prælijs quoque fortes & insuperabiles eos fuisse: non quidē in prælio quasi E vnico conflictu; nam duplex erat pugna, & duplex prælium: vnde victoriam
** ἀνεδήσαντο.* vtrimque reportantes, iustitiæ corona* cincti sunt. Præclara igitur perspicere licet, fratres carissimi, istius historiæ ornamenta. Quadraginta enim numero
** al. facies.* erant* personæ, & omnibus diuina prouidentia diuersi aspectus, ac nominum appellationes: sed æqualis inter eos cognominationis pulchritudo. Non expunxit immarcessibilem ipsorum pulchritudinem infidelitatis squalor, neque

erroris

A erroris pestilentia. Non dissecuit ac separauit eos telum impiorũ, neque coinquinauit ipsos sagitta acuta: quin & indiuisibilem, atque robustã Athletarum aciem erga Saluatorẽ Christum reddidit. O singularis sanctorum, ac fidelium confessus: O chorus aërius, & sors cælestis. O vinculum compactum, & nexus indissolubilis. O splendidum symposium, & tremenda necessitudinis * coniunctio. *ὁμογνίων.
O via indiuisa, & concilium ineffabile. O exercitus incomprehensibilis, ac senatus irreprehensibilis. O gens sancta, & populus electus: hæredes vitæ, atque resurrectionis: astra lucidissima, ac lucernæ inexstinguibiles: incolæ gloriosi amenissimi paradisi; digni sponsali thalamo, & cælesti vocatione; digni nuptiali conuiuio æternæ lucis. Qui potiora sibi mutuo constituerunt, vt sequerentur sceptrum Regni: qui admouentes manum aratro, nequaquam respexerunt re- *Luc. 9.*
B trorsum: qui respuentes honorem rerum præsentium, elegerunt sibi gloriam futurorum: qui pariter in occisionem * associati, concorditer ad vitam commigrarunt. celebritas sacra, quæ inter primos fructus caritatis Christi relata est. *al. congregati.*
Chorus munitissimus est, quadraginta militum turris: quam sapientissimus ædificauit artifex. acies sancta, a Deo * erepta ex ore secundi illius Pharaonis. Nam sicut Iannes & Mambres, ac Pharao restiterunt Moysi, & exemplo * propositi sunt: ita etiam præfectus ille, ac sathanas, Sanctis hisce resistentes, citissime vt nequissimi conuicti sunt. Quo pacto enim quadraginta expugnare potuisset, qui ab vno mitissimo confusus est in Ægypto? Nam si Moyses & Aaron, quos genuerat Abraham, ita mendacij semina sunt vlri: nõne multo magis qui ex Spiritu sancto nati sunt, erroris dogmata redarguere poterant? Existimabant prin- *al. liberata.* *2. Tim. 3.* *ἐδογματίζωσαν.* *Num. 12. 16.*
C cipes posse se suis venenatis verbis sanctorũ Martyrum perrumpere constantiã; quemadmodum venefici draconteis se putabant inescare virgis serũum prudentem: verum sicut a vera Moysis virga, veneficorum baculi consumpti sunt; ita ab inconcussa Sanctorum fide, Iudicum verba superata. Vnde enim Israel confirmabatur? perspicuum, quòd per Moysen, Aaron, & Mariam. Et sancti isti vnde magis corroborabantur? plane trium exemplo, qui omnibus duces sunt ad imitandum propositi. Denunciatum quippe erat, tres ex ijs esse, qui verbo doctrinæ omnes ornarent, repræsentantes & in eo Christũ caput Martyrum: eo quòd libenter admonitiones susciperent, & in caritate sibi mutuo parerent, quódq. ad omne opus bonum obedientes essent. Cernitur vnus illis adesse, qui dicebat: quo pacto aduersarios superauimus? cum hos quidẽ * imminentes, gladio inter- *Exod. 7. 8.* *Ibidem.* *Quadraginta martyres exemplo Trium puerorum confirmati.* *al. inuaditos.*
D fecerimus: illos autem inter se conspirantes repulerimus. Sed non est ita mirabile istud, quòd sensibilis belli insultus destruxerimus: sicut multo admirabilius fuerit, tentationum huius seculi & inuisibilis inimici machinaméta vicisse. hæc quippe verissima est palæstra. hæc strenuitas est, & valida fortitudo. hoc certamen est gloriosum, & * vexillum tremendum. hæc victoria est, atque potentia, & gloria æterna. hæc regio nostra, atq; corona: hæc fama, & honor, ac laus in Deũ. *al. trophæum.*
Dicamus igitur quasi semper & omni tẽpore ad misericordissimum Dominum: NOT.
Deus in nomine tuo salua nos. & mox emittet auxilium suum ab alto, addetq. vires animabus nostris. Hoc etenim Daniel proclamans in lacu, etiam ferarum agrestiũ fauces effugit. Huius quoque propheta meminit Ionas, in ventre ceti; & ab omni interitu saluata est vita eius. Ex medio ardentis ignis, sanctissimum *Dan. 6. 14.* *Ion. 2.*
E hoc nomen tres pueros liberauit: quod idem & nos ab errore eximere poterit, & ab * elatione victoriæ alacritatẽ nostram continere. Sicut ergo in momẽtanea hic militia cùm hostibus congressi sumus: ita etiã ad perennem dignitatem cõiungamur. & sicut ad summos hic * honoris gradus assequendos, festinauimus atque cõtendimus pro omni securitate nos galea induere: ita quoque animabus nostris, pro galea spem salutis assumamus. Ne igitur locum nostrum diuidat inimicus: neve superbiam aduersus nos statuat seductor. ne sanctorum athletarum deprædetur numerum: neque in Deum sperantium corda territet; *Dan. 3.* *ἐξ ὄντος τῆς νίκης.* *ἐπὶ τὰς σαρκικὰς κορυφάς.*

† al. subsidio. eiusmodi † commeatu Dominus sanctus, passionis ac martyrij sui socios vbique instruit. Et alij quidem hoc atque huiusmodi viaticum custodiebant, die noctuq. oratione inungentes. alij vero ad illorum temporum tribunalia ducti, pro omni clero ad Iudicem dicebant: Deum diligimus, te autem odio habemus: nobis vero cum sis odio, noli diligere nos. Sume igitur zonas nostras, accipe & corpora: nobis enim nihil optabilius est Christo. Considera porro hinc syncerum desiderium. perspice desiderium ac zelum perfecti amoris: Tolle, tolle corpus nostrum, acclamabant: nihil enim nobis, aiebant, Christo est optabilius. Quid enim, inquiunt, assentaris mentibus nostris? optabant enim adspicere verbum cæleste. Quid simulacrorum * insania nos conaris attrahere? transfiguratus enim est Christus in cordibus nostris. Quid effringere atque destruere tentas fundamenta nostra: quæ vtique supra firmā fidei petram firmata sunt? B

* εἰδωλομανίᾳ.

* al. diuexas. Quid noui testamenti athletas * tentas: quorum mens ad Altissimi ministerium exercitata est? Quid porro surreptitiam, ac falsi nominis consuetudinem con-

* al. addicis. nectis aduersus rectitudinem, nequissime? Munerum promissa * prædicis nobis: sed oleum ab impijs non suscipimus. agrestis assentator appares in verbis, sed

† al. mansuetā sermonū nostrū. lenitatē † sermonis nostri non confundes. latenter nos omnes perdere cupis: sed seruos Christi subuertere nūquam poteris. Confundantur igitur ora impudentissima loquentium iniquitatem aduersus Deum: nam Domini est victoria, ac po-

* παρατεινάμενοι tentia, gloria, & honor in secula seculorū. His atque similibus * superantes generosi illi pugiles, ad supracælestem properabant Dominum. Vere igitur fortia horū fuerunt certamina: vere magna fidelium atque insigniū victorum istorum præmia. nam qua alias ratione in tanta persecutionis perturbatione mansueti re- C

* ἀντιβλέψαντες mansissent, & insidias * minime curassent? Et quamuis in oculis hominū visi sunt

Sap. 3. * vulg. mori. * mortui: finis tamen eorum non sine honore. Tyrannum fregerunt: errorem exstinxerunt, & victoriam retulerunt. præparauerunt pedes ad sancte incedendum, in præparationem Euangelij. cinxerunt robore lumbos ad ascendendum

Ephes. 6. in supernam ciuitatem Hierusalem. Cum enim lampades ex igne spiritali, atque

Martyres vt in stagno illuminati sint. illud viuificum oleum secum gestarent, his ignis ille fulsit in stagno. Sicut enim Israeli columna ignis fuit in mari: ita hic ignis sanctos Martyres saluauit ex medio caliginosi erroris dæmonum. Hic ipsis cælitus de nocte apparuit, dum algore corpus obrigesceret. Non reliquit eos diuinus ignis nunc retro, nūc ante ap-

† al. non extinxit, sed protexit eos, &c. parēs. non † deseruit eos nubes, cælesti dono super illos die noctuq. extensa, non reliquit eos gratia supernæ potentiæ, mentem eorum in aquis consolans. Et in D

* Alludit ad illud: Lætata est Ægyptus in profectione eorū, & c. Psalm. 104. Psalm. 113. exitu quidem filiorum Iacob creatura * visibilis exultauit: at in Sanctorum martyrum redemptione, cunctæ inuisibiles potestates exultarunt. In illis, montes exultauerunt sicut arietes: In his, Angeli gauisi sunt, & spirituum Deus. Plura igitur ac maiora, vt existimo, in egregijs istis ac strenuis victoribus reluxerunt

Exod. 14. & Psalm. 113. miracula, quàm in illis veteris testamenti. Ibi siquidem mare conuersum est in aridam, ne Israel pertransiens submergeretur: hic vero Martyres intra aquas

Genes. 50. Exod. 13. & Iosu. 24. * συνήγετο. quasi in thalamo suo diuersantes, non sunt submersi. Ibi, ossa Ioseph ad Hebræos simul * ferebātur: at hic, corpus Christi simul continebat Sanctos. Ibi, virga

Exod. 7. 8. 14 Aaron consequebatur populum: hic autem, brachium Domini conseruabat fi-

Exod. 15. deles. Ibi, cymbalorum sonus in medio vndarum: hic, vox Domini in aquis.

Exod. 13. 14. Ibi, columna ignis apparebat in millibus: hic, crux Christi resplendebat in mar- E

Exod. 7. 14. 15 tyribus. Ibi, Moyses & Aaron, ac Maria præerant: at hic, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Vides quanta admiratione plena, longeq. mari rubro præstantiora, per fortes illos athletas in stagno acciderint? Gloria & adoratio, atque magnificentia ei, qui ipsos in istis certaminibus confirmauit. Tunc amare fle-

* παρὰ τὸν βούτομον. uit, qui iuxta palustrem herbam * butomon, papyrum, & arundinem, delitescit serpens. Tunc corde dissecabatur, quòd accedere nequiret, ac funditus gloriosum illorum exercitum succendere. Tunc stridebat in cōflictu oppressus,

A qui aduersus Sanctos illos, fines orbis turbauerat. Nā qui Iordanem vnico obtutu *Exod. 14. & Iosu. 3.4.5.*
de medio † tollit, vnica aspersione Trinitatis præfocabat eum. qui obumbrabatur ramis ac surculis, nudus ac perditus lacerq; perijt. qui attractabat puppim *† hoc est, solo nutu exsiccat.*
suam sicut cypressum, instar passeris illusus est a seruis Dei. Thesaurorum pretiosorum receptaculum erat sinus stagni: & sacrilegum nequaquam secum admittebat. Sibilabat draco, terrorem ijs qui coram erant, incutere tentans: & tamen supinus vna mox ferebatur. repebat pectore ac ventre; & ad aquarum stagni ductus non peruenit. Quare ne conturbaret Martyres Christi inimicus,
Angeli *spatium stagni custodiebant: hinc quidē Gabriel, illinc vero Michael: & ** ἄπλωμα.*
ab alto, Christus vniuersorū inspector, qui protinus super ipsos demonstrauit coronas, vt numerum deficientē expleret; vtq. dignus loco indigni referat dignita-
B tem ac meritum Sanctorū in luce: & veniat corona eius, † qui locum sibi assignatum deseruerat, super caput eius qui Christū desiderauerat, & (quod etiā dicere oportet) clanculū Sanctorum choro adhæserat. Qui enim cū ipsis fuerat, ab illis pellebatur: & qui ad eos accessit, contrarius ipsis fuerat. Qui ad calorē confugit, caritate refrixit: & qui frigore tremebat, desiderio atque amore incēsus est. Quin *† τοῦ λιποτακτήσαντος. al. qui de statione ac acie decesserat. Antitheses sententiosa.*
& opportunū hic fuerit referre, carissimi, quomodo Iudas ex numero atque colle *AB EXEMPLO.*
gio Apostolorū exierit, & Matthias eius loco ingressus sit: quo pacto irē Paulus, *Act. 9.*
qui aliquando spirarat minas atque furorē in discipulos Domini, factus sit ipsius discipulus. quomodo etiā hic, qui antea persequebatur prædicatores Christi, ipse Christum Dominū in stagno postea inuocauerit: circumfulsitq. eum lux de cælo
media nocte, queādmodum Paulum tempore meridiei. Illius squamas detraxit *Ibidem.*
C Ananias: huius autem malitiam sustulit Sanctorum exercitus. Ille dum persequutorem agit, vulneratus est, & sanatus: hic autem cum venatur, captus est & saluatus, vt quartam decadem sanctus ipse cum sanctis expleret. Quales igitur imagines conferre suffecero, cum inuicta illa insignium athletarum victoria?
& quibus figuris assimilare potero historiæ istius mutuas † similitudines? Dicam, *ἀνθομοιώματα*
plura & maiora horum victorum egregiorum tempore, quàm Iesu Naue, accidisse miracula. Ibi siquidem quadraginta millia bellatorum in Iericho, errorem sustulerunt ex Israel: hic autem quadraginta Martyrum numerus, quæcumque de terra sculptilia deleuit. Traiecerunt illi fluenta Iordani, occiderunt q. Sion cum potentia eius: subierunt & isti stagneas aquas, ac Sathanam *Conferūtur trophæa 40. Martyrum, cum veteris testamenti rebus gestis. Iosu. 1.4.7.*
cum ministris ipsius dedecorarunt. In * petrinis tunc gladijs circumcidit Iesus *Iosu. 5.*
D hebræos, in tentorijs conquiescens: at in sanctis largitionibus Christus fideles ** al. lapideis cultris.*
coronauit athletas, abripiens eos cum luce. Admirabilis erat arca in Iordane: sed magis suspiciendi hi Sancti in medio aquarum. Iucunda etiam fuit *Iosu. 3. 4.6.*
lex, ac virga, & tabulæ: delectabiliora vero in cunctis sunt ossa sanctorum *Heb. 9.*
martyrum. Pretiosum quoque fuit manna, & vrna aurea: at multo his amplius, sanguis sanctus. Sicut Leuitæ ex Iordane tulerunt lapides, vt miraculum *Ibidem. Iosu. 4.*
posteris dicerent: ita in memoriale, coram Christo iacent eædem passiones fortissimorum pugilum. Sic exornatum est testamentum nouum pretioso sanguine electorum Dei virorum. ita Ecclesia armaturis spiritus corroborata est, & e terra ad cælos euecta. ita quoque germina ac fructus membrorū martyrum, animas fidelium enutriunt; & frumentum electum Deo euadunt, seminati super cam-
E pum stagni: & quæcumque dici possunt ad germinationem opportuna atque vtilia, pie in corporibus suis suscipientes, *gelu, frigus, atque rigorem; deinde ** τὸ πᾶγος.*
etiam superna *virtute calorem, donec spica animæ ad superna limina vitæ æter- ** al. superno nutu*
næ deportata est. O amabiles surculi caritatis † atque concordiæ Pauli: quomodo varijs distinctam coloribus Lunam obscurarunt. O veri fructus agriculturæ *† τῆς παύλου ξυνωρίδος.*
Petri: quo pacto rabidam obmutescere fecerunt locustam. O rami *sancti plan- ** al. sancta.*
tationis Christi: quo pacto cuncta corruptionis pericula superarunt. Radices egerunt in profunditate caritatis: & sic vehementem fregerunt impetum ventorum.

torum. Statuerunt etiam amoris carbones acutos, & bruchi ora palo suffixerunt. granum absconderunt in receptaculis spiritus; & serpentem vulnerarunt virga arundinea: ac deinde cuncti pariter salui atque impolluti, ad dignitatem decem † agnarum commigrarunt. Ipsi eximiam pulchritudinem cælestis suæ messis Deo obtulerunt, & Euangelicis sermonibus irrigati centesimum fructum produxerunt: ideoq. etiam tyrannica demessi falce, manipulos salutis in * terrã reposuerunt. plaustris vero inde tamquam frumentũ, ad latissimum Ecclesiæ adytum vecti sunt, vt psalmodijs fideliter impinguati, misericordiam petentibus tribuant. Quis igitur vmquam vidit tales admirandos manipulos * stillantes sanguinem, & coronas? Quis germina vidit eiusmodi muneribus conspicua: aut corpora, medicamenta hominibus præbentia? Quis porro linum adspexit messis tempore demessum, & a messoribus vegetatum? Vt enim vnum adhuc spirantẽ cernerent infelices tortores, non assumpserunt eum cum reliquis martyribus: stulto igitur consilio vsi, vnum ex numero surripere voluerunt. Cæterũ diligens colona mater eius, in humeris ipsum tollens, coniunxit reliquis manipulis, vt ad spiritalem simul aream peruenirent, & ad cumulum * spiritalis vocationis; vtq. in † ventilabro intelligibilis spiritus, ipse citius e terra in cælos referatur: vt qui super terram filium lucis cognouit, introducatur in viuentem ciuitatem Hierusalem, fiatq. sanctus panis cum cæteris in perenni mensa cælorum. Sic reputabat secum fidelis ac sancta mater, filium gestans via * regia. Sic suas suffulciebat ceruices, ipsumq. ad cælestia regna dirigebat. Sic fide contemplabatur onus * accumulatum, & suum filium iam eruditum. Nam si iniqui ac fraudulenri illi, inquit, operarij permiserunt mihi fructum meum, & non aggregarunt sibi; ego ne germen dolorum partus mei despiciam? Imo vero ipsum colligam, & Christo offeram, vt in immortalitate recipiam eum, quando venerit qui pro ipsis crucifixus est. Non dissoluor, neque succumbo tali oneri: quoniam muliebrem indulgentiam repudiaui. montes omnis molestiæ, & horoscopia fœminarum diffregi, virilis facta sum atque robusta: iter pulcherrimum carissimi filij mei amplector, ac sequor. Nouem menses ipsum in vtero portaui: vt descendens, continentis ac terræ latitudinem videat. parumper iterum humeris eum gestabo: vt ascendens, cælorum pulchritudinem intueatur. In vtero † conclusum circumgestabam eum, donec cum omnibus alijs eum mundo peperissem: cruentatumq. rursus ipsum collo impono, quousque cum Angelorũ multitudine choræas ducat. Semel eum ex vtero in mundum produxi; venitq. mortali & caduco amictus corpore: postremo autẽ iam in humeris eum altissimo & immortali Domino offero; illumq. de cætero, loco rerum omniũ habebo. Ecce enim magnus mentem meã stupor inuadit; quippe quæ * filiũ meum etiam nunc tanto ante prospicio: & ecce præcurrit mihi, & iuuenescit. resupinus mihi puer iacere videtur fractus, seseq. in cælum ipsum erigere: vulneribus & cicatricibus notatus est vndique, stolaq. valde gloriosa circumamictus apparet; silet ore, & spiritu Deum laudat: pennas habet plantas, & ad excelsa pertingit. Vox cælitus eum cum martyrij consortibus inuitat, dicens: Venite, ingredimini in thalamum lucis. Propterea super his omnibus gaudebo, dicamq. ad filium meum: Beatus es, fili dilecte: qualem repente digniratem tua pulchritudine attigisti ac consecutus es? qualem nunc hæreditatem tua inuenit iuuentus; diuinumq. conuiuium tua obtinuit vita? Beatæ tuæ sunt manus, fili carissime: quoniam inuisibiles diuitias contrectarunt. Beati tui pedes, dilectissime: quoniam a cæno densissimo iã extracti sunt. Quoties ego animo mecum reuolui, dicens: Vnde filio meo nuptias parabo? paupercula ego sum, & ipse ignobilis. quo pacto ergo nos quispiam in affinitatem secum admittet? quomodo opes acquiram: aut generis splendorem in nostram vtilitatem se inclinantem? Ista mecum expendebam, & non noueram quod ineffabili modo apud Dominum constitutus

* adstabas.

† δέκα ἀμνάδων.
Matth. 13.
* al. in terra condiderunt.
* al. stillantem.
Virile atque præclarũ piæ matris facinus.
† ἐν λικμητῷ. al. λικμῷ. i. in vanno.
* κατὰ τὰς λεωφόρους.
* al. cruentatũ.
Vox constantis atque intrepidæ matris, in martyrio filij.
† al. ἡμαγμένον. i. cruentatũ. ab αἱμάτου. i. cruento, intelligendo hic massam illã in aluo cruẽtã, scilic. embryonẽ.
* al. de filio meo
Vox Matris ad filium martyrẽ.

A
B
C
D
E

A *adstabas. Neque cognoueram, fili, quòd oculis intellectus ascendisses, ac spiritu supernis virtutibus adhæsisses. nesciebam quòd corporis passiones exstinxisses,& incorporeorum locũ omnis passionis expertem acquisiuisses. Vnde præclarus in te Rebeccæ quadrat arrhabo, dilecte fili, propter quam, Abraham seruum suum misit: at propter te, suum vnigenitũ Deus. Illa, in fonte* donaria accepit: tu autem in stagno immaculatas coronas. Illa, per aquam inaures tulit: sed tu per sanguinem, gratiam spiritus. Non ita puellam decebat tunc accuratus ille ornatus: vt te hodie, propter Christum suscepta vulnera. Non sic aurũ tunc ornauit puellam iuuenculã: quantum te iam martyrij huius flagella. Non sic obuiam iuuenculæ processit Isaac in *agro: vt tibi in occursum venit ipse Dei filius. Non in terram Chananæorum, habitaturus pergis; sed in sanctam ciuita-

*al. ἀδάμαντας. Gen. 24. *ἱμάτρα. al. monilia. Ibidem. *ἐν πεδίῳ.

B tem progenitorum: non vt Abraham solum ibi spectes, sed & Deum ipsum patris tui Abraham. Non ergo cognationem ac domum dumtaxat odisti: sed & mundũ vniuersum, vt Christum tibi lucrifacias. Ipse tibi dotes* adscribit in cælis. Ipse tuam infantiam illustrat, capitiq. tuo coronam imponit, ac residere magnifice facit in splendore lucis. Cognoscebas, fili, me iam diu viduitatem cum extrema paupertate amplexam esse: & ideo sic contendisti ad patrem orphanorũ, & iudicem viduarum confugere. Ideo animam tuam potius elegisti: vt eam purã & immaculatam Domino gloriæ traderes. ideo fidelium te domicilium vadis constituturus in vitam æternam. Suspicio te,& glorifico Dominum, quòd ita repentè in tantam transilieris altitudinẽ. Ecce tibi ipsi diuitias adinuenisti integras: quas non thesaurisarunt tibi parentes tui antea. Ecce dignitatẽ inuenisti firmam

*προικῶα γράφει. Viduitas & paupertas in matre Martyris.

C atque infractam: quam non dedit tibi Rex aliquis terrenus. Ecce inuenisti fratres ibi omni ex parte† germanos: quos tibi non peperit pauperrima mater. In iucundum comitatum, teipsum retulisti: & cum fidelibus viatoribus ad Christũ modo proficisceris. pulchrã hinc regionem desiderasti atque amasti: pulchram dico,& celebrẽ atque insignem. Istis adhærešce nunc,& in perpetuum. cum istis etiam ad dexterã patris consiste. Paullulum iã hic in plaustro conquiesce: vt decẽ ciuitatibus in cælis imperes. Admisceatur sanguis tuus pretioso aliorũ sanguini: vt nomẽ tuũ libro inscribatur vitæ. Sursum* voluatur rota a reliquijs tuis: vt rotas throni Altissimi adspicias. Vnico adhuc momento † recumbe cum ipsis: vt ad cælestem mansionem cum ijs peruenias. In sensibilem nunc ignem cum eis proficiscere: vt vero cum ipsis lumine mox induaris. In fornacem vna cum illis congredere: vt

†πάντη γνησίους. Luc. 19. *ὑπτιάσθῃ. †συνανακλίθητι.

D aurum cum ipsis purum egrediaris. Noui quippe ex quali procella erepti sitis,& in quẽ modo portũ transferimini. Noui vos eiusdem vocationis socios factos esse, & ad cælestem Patrem contendere. Noui vos ad regionem illã capiendam currere: vbi exulat dolor, luctus, ac gemitus. vbi non regnat angustia, neque corporis corruptio: non inuidia consumens, non inimicus insidiator. vbi non est malitia, atque adeo ne vllæ quidem tenebræ: sed lux* veritatis, & splendor decoris. vbi optimus ordo est,& beneficentia: vbi salus vera,& immortalitas. Cur me non simul vobiscum impius Tyrannus supplicijs † affecit? Quare non hanc felicem oppetij mortem, fili,& essem beata? Quamobrem ad splendidum hoc conuiuium & ego non discubui: vt delicias essem nacta? An quia nuda sum, atque peccatrix? an quia miseranda sum, & valde miserabilis? Verum non his de caussis, vobi-

Apocal. 21. *al. vera. †ἐτιμωρήσατο.

E scum non venio: nam qui vocauit vos, pauperum * amator est: sed quòd inter vos, plures non admittatis. Estis enim Deo vna quadragenaria cohors: quia estis deni ac deni ad conuiuium euocati Euangeliorum. & quia in numero quattuor facierum animalium iussi estis offerre diuinum currum; omniq. tempore illud, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, Rex gloriæ, dicere. Quoniam ergo talibus dignatus es, mi fili, Christum Saluatorem pro me ora, quando ad vos dicturus est: Venite, possidete regnum meum, quod præparaui vobis. Recordare mei, fili, cum consortibus tuis, & mercedem a Patre luminum deposce mihi: vt sicut

*φιλόπτωχος. Ezech. 1. 10. *προστάχθητε. Esai. 6. Apoc. 4. Matth. 25. Iacob. 1.

vt ficut corpus tuum in me animam egit, ac fpiritum duxit: ita afpirent mihi cæ- A
litus, Chrifti miferationes. Et ficuti laceras veftes meas fanguis tuus tinxit: ita
mifericordiæ Domini, ab alto me irrigent. Et vt tecum veni ad milliare hoc
vnum: fic ad iftas tecum Sanctorum manfiones perueniam; vt & ego vna cum
1.Reg.2. ijs Deum prædicem, dicamque quòd non eft fanctus, ficut Dominus Deus no-
Luc.1. fter: quia refpexit humilitatem ancillæ fuæ, & erexit cornu omnium feruorum
fuorum: inimicos confudit, ac pauperes faluauit: ipfiq. femper conuenit gloria,
& in perpetuum. Ecce quàm myfticam atque arcanam enarrauit tragœdiam
* διέπλασεν. apta hæc & vocalis hirundo. En quomodo * effinxit, vt dicitur, aluearis fiftu-
las, ad mel conferuandum, apis ifta fapientiffima. En, quantam Scripturarum
† ἀφθονίαν ἀν-θολόγησεν. materiam † florum inftar collegit, & vndique melle circumdedit. Idcirco ve-
* οὐκ ἐκάκωσαν. fpæ, ftimulo malitiæ non perturbarunt * atque infecerunt fidei ipfius dulcedinem. B
neque rurfus locum inuenerunt, vbi fpiritalis mellis pulchritudinem reuelent, ac
comedant. Ideoq. pia mater tamquam prudens regina fœtum ad ramum vitæ
* κηρουργίαν. proferre cupiens, ipfum * ceroma cum mellificio integrum feruans, orationum
alimentis munita, opus non fictum fuperis exhibuit, in myfticam illam cœnam
* τῷ ἡδεῖ. donum remittens, quod fuauitate * ac dulcedine guftus etiam lætificat Angelos.
Quid igitur pro his retribuemus optimæ mulieri? Quid ad ifta dicemus, cariffimi?
ita enim illa amorem fuum ac defiderium in Chriftum demonftrauit, laudibusq.
ipfum celebrauit, vt dicendo vix affequi queamus: quare & ex multis pauca
faltem attuliffe ei hic encomia fuffecerit. Siquidem & ex ipfis iam diligenter
enarratis, difcimus hanc fidelem, valdeq. Deo deuotam fuiffe: quoniam quæ
furfum funt fapiebat, regniq. penetralia infpiciebat, ac immortalitatis præmia C
apprehendebat. Sanguinum fontes, & corporum vulnera, diuitias perfectas
* ἡγουμένη. * arbitrata, mortem filij in immortalitatem iā verfam cernebat, mentis oculis pro-
fpiciens. Dicebat enim: nūc magis me recreas, amantiffime fili, nuncq. te melius
* σῶον. educare queo, quàm cum te faluū * atque incolumem produxi ex vtero. Sed quo
pacto fieri ifta poffunt, o fancta, fidelis, atque beata? Vides cerebrum confra-
† ἐκπηδῶντας. ctum. vides pupillas oculorum † exfilientes. vides illis ora contufa: vides la-
bia in duas partes diuifa, ipfasq. verborum fcintillas exftinctas. & (vt vno verbo
dicam) cernis vniuerfam altitudinem corporis, attractione ac pondere verberum
mutilatam: & dicis, nunc me viuam magis reddis, amantiffime fili? Imo vero,
inquit, & optime poffum, ac valeo. Sed quo pacto, & in quo, ac qua medici-
na? ego autem amplius dico: quo pacto, & in quo, ac quali gratia? Profe- D
ram Ezechielem Prophetam in medium, qui euangelizabit ei, quod ad te di-
Ezech.37. xit Dominus, o adolefcens: Ecce ego intromittam in offa tua fpiritum, & fta-
bunt fuper pedes fuos, & viuent in perpetuum. deinde Paulum adducam affir-
1.Theff.4. mantem atque dicentem: Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini: quoniam
ipfe Dominus defcendet de cælo, & refufcitabit te in vitam æternam. poftea ip-
Matth.10.& fum quoque Dominum, diuina fua voce edifferentem: Qui perdiderit animam
Ioan.12. fuam propter me, in vitam æternam cuftodiet eam. In iftis tribus fignis certis
ac veris, apparuit mihi dilectiffimus meus filius: & propterea non contemplor
illum vt mortuum, fed tamquam viuentem, atque fuperftitem, & permanen-
tem in fecula. Ideo & me oportebat manifeftari Tyranno, quòd mater eius fim:
defiderio enim defiderauit anima mea videre ipfum bibentem calicem iftum: & E
* al. fuauitate. ecce eum ebibit multa cum * facilitate, & abijt in gloriam, referens mercedem
Matth.15. fuam. O mulier, magna eft fides tua: vere, inquam, magna & celebris. magna
* ἔπαθλα. fortitudinis tuæ * præmia, ac valida pietatis tuæ brauia. Radix tua fancta, &
Rom.11. ramus tuus fanctus, & fanctitas tua permanebit in æternū. Reliquifti hominibus
nomen gratum, atque amabile: & inuenifti inter Angelos laudem fempiternam.
Vt fuauis odor agri, in confpectu agricolæ: fic bona fragrantia tua coram Angel-
† ἐν εὐκρασίᾳ ἀέρων. lis. Vt arbores fructiferæ in bona † temperie aëris: ita oratio tua in confpectu

Salua-

A Saluatoris. Instar Sarræ benedicta es, & instar Liæ sanctificata. Tamquam Re- Gen. 17. 19.
becca, & Rachel, pulchritudinis flore glorificata es. Velut Ruth conuersa ad Gen. 24. 29.
Dominum, directa es. Sicut Martha & Maria, a Christo dilecta es. Vt Anna, Ruth. 2. 4.
& Salome, in precibus exaudita es. In libro vitæ tuum inscriptum est nomen: Luc. 10. Ioã. 11
& inter filios lucis, memoria operis tui. Iurauit enim Dominus bonitate sua: 1. Reg. 1. 2. &c.
propterea* quòd opus hoc fecisti propter me, choro Angelorum adscribam te, in- * ἀνθ' ὧν.
requiem meam. Vnde a te deposco, o sancta atque fidelis, & beata, ora pro me Sanctos, dicens: Intercedite, o triumphatores Christi, pro minimo ac miserabili Ephræm: vt misericordiam inueniam, Christiq. gratia saluus fiam. Quoniam ipsi conuenit gloria, & imperium, in secula seculorum. AMEN.

B

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

De Sanctis hisce quadraginta Martyribus, pulchrũ quoque inter alios descripsit Encomium Sanctus ac magnus Athanasius, quod nondũ (de quo constet) impressum Romæ in Bibliotheca quondã Cardinalis Sirleti, hodie Ascanij Card. Columnæ inuenitur græce, num. σκζ. *Extat in eosdem Sanctos quadraginta martyres etiam Sermo encomiasticus inter opera S. Basilij magni: vbi licet luculenter encomia atque trophæa horum insignium Martyrum describantur, fusius tamen ac plenius meo iudicio hic quàm ibi; sicut Lector ex vtriusque perlectione atque collatione (ad quam, historiæ exactioris cognoscendæ caussa, eum inuito cohortorq.) melius cognoscet, decernetque. De quibus etiam amplissimum Encomiũ a se scriptum reliquit Gregorius Nyssenus S. Basilij frater, scriptor quoque insignis. est græce in manuscr. græco Cod. Card Sirleti sub num.* ιδ'. *extatq. inter Opera eiusdem Nysseni latine edita. & reperitur tom. 2. Vitarum Sanctorum Patrum apud Lipoman. Quorum quoque acta ex antiquis monumentis col-*
C *legit ac edidit Simeon Metaphrastes, quæ habentur apud Surium tomo 2. & Lipoman. tom. 7. De quibus inter Latinos etiam copiose egit S. Gaudentius Episcopus Brixiensis, in Sermone quem habuit de dedicatione Basilicæ eorumdem Sanctorum quadraginta Martyrum.*

Non enim oblitus sum mei promissi, quo vobis de egregijs pollicitus sum victoribus: quando ea, quæ Sancti sunt Basilij, electi viri Dei enarrabam, &c.] *Adludit ad ea, quæ de quadraginta Martyribus promisit ac dixit in Oratione sua encomiastica in Sanctum ac magnum Basiliũ supra, vbi inter alia habet: Tunc sensum ac cogitationem concepit venter meus pariendi Quadraginta martyrum laudes. omnem enim rationem ac modum tolerantiæ ipsorum meis infudit auribus vir ille egregius: quemadmodum scilicet mortem sibi pro Christo elegerint, quantaq. pericula despexerint vt ipsum sibi lucrifacerent; tum quot numero Sancti fuerint, reliquaq. pietatis eorum cõmemorabat certamina. Quòd ergo ad eiusmodi insignem effectum nos dignos censuerit fidelis Pontifex, vt triumphantium istorum virorum de tam illustri reportata victoria, in alia Oratione (hanc de 40. Martyribus intelligens) laudes descriptas relinqueremus; est quòd Sanctum hunc Christi, eiusdem cum illis admira-*
D *tionis, parisq. honoris virum beatum prædicemus, &c.] Ad quæ hic verba proxime præcedentis in S. Basilium Orationis, suam adlusionem facit, seq. de 40. hisce sanctis martyribus, Basilio adhortatore atque instructore Encomium istud concepisse & instituisse, palam ibi fatetur: vbi & consequenter insignem comparationem inter ipsum Basilium, & Sanctos 40. martyres, facit.*

Quo pacto a Babylone in Sebasten te transferens, accendisti faculam? Imo vero, inquit, in terra Assyriorum habitabam procul a Romanorũ finibus, sed audiui in regione Boreali 40. glebas aureas repertas, & veni igne probatũ illas, &c.] *Sermonem cum fornace hic instituit, eamq. duplicem notat: vnam, quæ iussu Nabuchodonosor Regis incensa erat in Babylone ad cruciandos Tres pueros, eo quòd statuam auream ab eo erectam adorare nollent, de qua agitur Dan. 3. & hoc loco adlusio apud S. Ephræm. Altera fornax quæ notatur, est ea quæ apud Sebasten ciuitatem Armeniæ minoris (de qua hic agitur) sub Licinio tyranno, ac præside Agricolao instructa atque accensa erat, ad Sanctorum quadraginta Martyrum corpora, post mortem varijs antea tormentis illatam, concremanda: eoq. hic fit adlusio, dum sub fornacis nomine dicitur:* Audiui in regione Boreali quadraginta glebas aureas (*.i. quadraginta militum Christianorum corpora martyrio affecta*) repertas, &
E veni igne probatura & illustratura illas, &c.] *Quod porrò Sancti illi 40. martyres apud Sebasten Armeniæ passi sint, cũ nostro Auctore conueniunt omnes, qui de eorum martyrio ac laudibus scripserunt: consentiuntq. pariter in hoc Græcorum menologia, & Latinorum Martyrologia, eodem etiam die 9. Martij, festum illorum atque memoriam celebrantia. Quin & Gaudentius Brixianus Episcopus in suo de dedicatione ecclesiæ in honorem ipsorum Sermone, eumdem martyrij locum confitetur, ipsosq. passos esse in Sebaste ciuitate metropolitana minoris Armeniæ, disertis verbis affirmat.*

Quid enim? & si corruptibili corpore corã Rege mortali consistebant, spiritu tamen ac mente immortali Regi seruiebant; & omnes Tyranni immoderationẽ tenentes, crucẽ signifera figura in mẽte gestabant, &c.] *Hæc de 40. illis strenuis militibus dici, accipiẽda: qui & si terreno*

ac mor-

ac mortali Regi militarent; spiritu tamen ac mente, cælesti atque immortali Regi Christo adhærebant: A
& cum immoderatum iam animum, tyrannidemq. Licinij Imperatoris in Christianos tenerent ac nossent,
relicto eius signo militari Crucem Christi, quam pectore semper gestauerant, palam amplexi sunt, &
se Christianos professi, &c. quod hic indicare videtur Auctor. Cui etiam sententiæ S. Basilius astipu-
lari apparet in sua in 40. martyres Homilia, vbi de illis narrat, quòd in tantam Imperatoris dignationē
venerant, vt ob bellorum experientiam & animi fortitudinem primas apud eum tenerent. Sed vbi ini-
quo præconio atque edicto iam omnibus denunciatis, ne quis Christum profiteretur, propositis etiā cun-
ctis pœnarum generibus in Christianæ fidei professores: Tunc (inquit Basilius) hi quadraginta inuicti
& generosi Christi milites, cum Præfectus litteras Imperatoris ostenderes, & obedientiam requireres,
libera voce audacter ac fortiter minas omnes contemnendo, in medium procedentes, sese Christianos
esse professi sunt, &c.] Hæc ibi de istis S. Basilius.

Quadraginta enim numero erant personæ ac facies, & omnibus diuina prouidētia diuersi
aspectus, ac nominū appellationes: sed æqualis inter eos cognominationis pulchritudo, etc.]
Hic & si græca de mendo suspecta videantur, tamen ex vi & circumstantijs verborum, eā admittere sen- B
tentiam satis accommodam videntur, quam hoc loco in nostra translatione expressimus. Nā sicut qua-
draginta ipsis facies erant distinctæ, siue diuersi aspectus; ita distincta quoque singulis nomina, quia alijs
atque alijs nominibus appellabantur: sed æqualiter tamen omnes vna communi pulchra denominatione
vocabantur Christiani, quod hic indicatur. Ipsis porro diuersa fuisse nomina, ex eorumdē enumeratione
constabit. recēsentur autē sigillatim ab Euodio, & Metaphraste quadraginta numero ista: Domitianus,
QVADRAGINTA MARTYRVM NOMINA. Euodius (*al.* Eunoicus) Sisinnius, Eradius, (*al.* Heraclius) Alexāder, Ioannes, Claudius, Atha-
nasius, Valens, Helianus, Meliton, Hecditius, Acacius, Viuianus, Heluius, Theodolus,
Cyrillus, Flauius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priscus, Euty-
chus, Smaragdus, Philoctimon, Aërius, Michallius, Lysimachus, Domnus, Theophilus,
Euthycius, Xantius, Angias, Leontius, Isychius, Caius, Gorgonius, & Candidus.] *De quibus*
Metaphrastes 9. Martij, & Euodius in eorum Martyrio, quod Romæ græce reperitur in Vatic. & in MS.
Codice Bibliothecæ S. Floræ, num. 84. & 114. vbi passio 40. martyrū ponitur cum proprijs eorum no-
minibus. Quòd vero in æquali ac communi etiam omnes nominis appellatione conuenerint, dictiq. pa- C
riter eadem nuncupatione sint Christiani, pulchrè S. Basilius in eorumdē demonstrat encomio, vbi de illis
sic ait: Horum enim quilibet in medium procedens: En, ait, Christianus sum: & sicut qui in stadijs ad
certamen prodeunt, dicunt sua nomina, & in locum pugnæ describuntur: sic & hi tunc nobilitatis, gene-
risq. ac dignitatis propriæ obliti, tantū Saluatoris sui professi sunt nomen, quod omnes ordine fecerunt.
Ex quo facta est omniū vna apellatio. non enim talem ac talē, sed Christianos se omnes clamarunt, &c.

Quare ne conturbaret Christi martyres inimicus, Angeli spaciū stagni custodiebāt, &c.]
De rigenti illo stagno hæc intelligenda, in quo sub dio expositi Sancti Martyres, gelu ac frigore immenso
per integram noctem horrende torquebantur: sed vt patienter tormentum illud perferrent ad coronā, ab
Angelis Dei stagnum custodientibus, confortabantur, &c. quod hic vult Auctor. Stagnum porro illud
non in media ciuitate erat, sicut hactenus perperam in editione legitur Basiliana tam græca quàm latina:
sed pro mœnibus ciuitatis, vt etiam ibidem asseritur posterius. Quare merito emendandus locus Homi-
liæ S. Basilij in 40. martyres, vbi habetur: Iussit omnes nudos sub dio, in media ciuitate conge-
NOTA. lando mori, &c.] *legendumq. ibi omnino:* Iussit omnes sub dio, in medio stagno gelu constri-
ctos mori, *&c. sicut græce in emendatioribus manuscrip. Vatic. ac* Cryptafer. *legitur,* ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ D
πηγνυμένους ἀποθανεῖν.] *& non* ἐν μέσῃ τῇ πόλει, *i.* in media ciuitate, *sicut hactenus vitiose impressum est.*
cōfirmaturq. hæc nostra emendatior ac verior lectio, eiusdem etiā Basilij verbis paullo ibidē post sequenti-
bus, istis: Igitur sancti Dei sub dio pernoctare in stagno quodam iussi sunt, quod pro mœnibus
ciuitatis erat, *&c.] quomodo & nonnulla alia ibi merito essent recognoscenda atque illustranda loca.*

Reperitur in duplici antiquissimo MS. græco Cod. Cryptaferrat. vnde trāscripsimus, & latine reddidimus.

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Encomium, in omnes sanctos Martyres Saluatoris nostri IESV CHRISTI, qui in toto mundo martyrium sunt passi.

ILLVSTRIS & peramabilis est semper Angelis atque homini-
bus memoria Sanctorum: vt & nos pari zelo atque feruore E
decertemus, & ad eorum imitationem, Deum diligamus.
Igne namq. ardentius * incidit in corda, suadetq. vt contemna-
mus vanum hunc mundum, & omnia quæ in eo delectabilia
apparent, ac iucunda; omnemq. vitæ istius consuetudinem
noxiam, & parentum amorem, ac fratrum beneuolentiam, coniugem & liberos,
* possessionumq. nimiam curam atque sollicitudinem: quin & in sublime men-
tem * nostram erigit, cogitationemq. a cunctis rebus terrenis eleuat, & choros
cum An-

* ἐμπίπτει.

* al. creaturarumque.

* al. ipsorum.

A cum Angelis ducere facit, atque hinc throno Altissimi adsistere: & dum adhuc in corpore * sumus, vt imitemur incorporeos; & in terra incedentes, cœlestia sapiamus. Sic enim & Paulus vas electionis, prædicator fidei, & Doctor gentium, omnes cohortatur, scribens, vt quæ sursum sunt sapiant, vbi Christus est a * dextris Dei. Quicumque igitur toto pectore ad Deum accedunt, & omnem curam atque sollicitudinem in eum proijciunt; non amplius propriæ indulgere debent voluntati, neque carnis voluptates deinceps sequi, corporeisq. perturbationibus inescari, ac decipi. Nam qui in Deum credit, non debet hæsitare * ac dubitare, tamquam penuria aliqua laboraturus in suo ministerio. qui enim modicæ est fidei, incredulus inuenitur, non firmam in Deum fidem habens. Sic quippe sancti Martyres toto se corde ac animo tradiderunt Deo,

* al. sunt, imitentur incorporeos, & cælestia sapiant.
1. Tim. 2.
Coloss. 3.
* vulg. in dextera Dei sedes.
Rom. 8. & Galat. 5.
* διστάζειν.
SS. Martyrum prompta ad patiendũ pro Christo voluntas.

B vt deinceps & ipsam mortem, & cunctas inimicas Tyrannorum insidias contemnerent; parati ad perferẽda verbera, & tormentorũ necessitates, diuersosq. totius corporis cruciatus. Terga in lororum dederunt sectiones, & in varias* fibrarum atque medullarum concisiones. Ideoq. impij Tyrannorum ministri, quòd sanguinarij † & parricidæ essent, arreptos Sanctos flagris diuellebant, vnguibus autem latera acriter dilacerabant. postea plumbatis dorsa ipsorum atroci animo crudeliter contundebant: pectoris vero iuncturam acutis * veruculis, infrementes atque rugientes truculentarum ferarum instar, † diffindebant; & eorum axillis globos ignitos admouentes, magna eas crudelitate adurebant. Crura ac femora cum neruis, ensibus præcidebant: venarum autẽ fistulas cultris discindebant; & membrum vel vnum sine tormento atque supplicio non relinquebant.

* ἰνιῶν τε καὶ μυελῶν.
† αἱμοχαρεῖς καὶ φονικώδεις.
Varia SS. Martyrũ tormenta.
* ὀβελισκοῖς.
† ἐμέλιζον.

C Quin & ossa ipsorum immaniter confringebant: atque ideo virtutem a Deo accipiebant, vt cunctas fortiter passiones sustinerent: & quasi sensus doloris expertes, sese ad quascumque insidias gerebant, & tamquam in alienis corporibus paterentur. imo &*principibus ipsis atque iudicibus audacter insultabant, & ad maiorem eos iram excitabant, dicentes: Si grauiora habetis tormenta, admouete nobis: hæc enim nullius momenti sunt. Quare etiam illi magis incensi, iraque efferuescentes, velut immanissimæ feræ aduersus ipsos rugiebant: vocatisq. lictoribus, vehementius sancta fortium pugilum corpora cædenda, dilacerandaq. curabant. Illi vero vicissim ad Præfectos, ac Iudices: vbi sunt (inquiebãt) suppliciorum vestrorũ minæ? nam ignis vester frigidus apparet, ac tormẽta inefficacia, percussores imbecilles; & gladij vestri, ligna marcida. nihil quod nostræ

SS. Martyrum virtus atque constantia.
* al. tyrannis.
Tyrannorũ minas, atque tormenta non reformidarũt sancti Martyres.

D respondeat promptitudini atque alacritati, habetis: ad plura & maiora toleranda parati cõsistimus. Quapropter mortui, tãquam viui operantur: ægrotos sanant, dæmones expellunt, omnemq. tyrannidis ipsorum nequitiam virtute Christi in fugam agunt. Semper enim sanctis Reliquijs gratia adest Spiritus sancti, quæ cuncta in eis miracula edit; quoniam viriliter Christum coram hominibus in magna patientia confessi sunt: quare & ipse eos coram Patre, & Angelis suis prædicauit, promisitq. eis bona illa, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis mortalis venerunt: & in quæ Angeli prospicere desiderant. Et quid amplius hic sermone persequi atque explicare volumus? Cohæredes ipse sibi eos effecit. hæreditas autem Christi quænam sit, vt ego existimo, nemo ignorat: Cœli cælorum, & omnia quæ in cis sunt: lux inaccessibilis, thro-

Miracula sanctorũ Martyrũ.
Reliquiæ Sanctorum.
Esai. 64. & 1. Cor. 2.
1. Pet. 1.
Hæreditas Christi quænã sit, & cuiusmodi possessiones eius.

E nus gloriæ, fons mansuetorum: & omnis paradisus, cum cunctis quæ in ea sunt arboribus, fructuq. suauissimo. hæ Christi regis sunt possessiones, & aliæ præterea infinitæ: quarũ etiam ignotæ sunt nobis appellationes: quoniam hominũ conspectui non patent. Felicissimi sunt omnes Sancti ob hæreditatem illam cælestẽ qua perfruentur, perpetuamq. conuersationem cum Christo: in quo lumen resplendet, quod est super omne lumen: cuius inexplicabilis gloria substantiæ, & imperuestigabilis magnificentia, & inscrutabilis manifestatio dispensationis

Sanctorum felicitas.

Heb. 1. mysterij incarnationis super terram. Perfecta figura atque imago eius, qui ge- A
Coloss. 1. nuit ipsum: & fons vitæ, omniumq. opifex. Immobile confessorum fundamen-
Esai. 9. tum, certantium corona, & vincentium remunerator: Deus fortis, & princeps
1. Cor. 15. pacis: inferorum spoliator, & mortuorum * viuificator. Ipse sanctos Marty-
al. resuscitator. res corroborauit, ad Tyrannorum crudelia consilia superanda. Ipse omni gene-
Sancti Martyres vt a Christo corroborētur, ac muniantur. re armaturæ suos milites ad hoc bellum instruxit, circummuniens eos vndique scuto fidei, & caritatis thorace, mentisq. ac voluntatis firmitate: accingens eos gladio Spiritus, quo hostis caput amputarunt, templa idolorum funditus euerterunt, statuas vt puluerem minutissimum confregerunt; delubra atque altaria immundorum sacrificiorum, iniquorumq. libaminum diruerunt. & execrabiles ipsorum Sacerdotes simul cum æditius igne comburendos curauit Christus; fallaciumq. simulacrorum dæmones ab eis depellens, gehennæ tradidit. Cernētes porro ista gloriosi Martyres, sic agi virtute Christi; maiorem alacritatem pro B
al. pro nomine potentia ipsius. nomine ipsius patiendi sumpserunt, manuq. propria deinceps idola deiecerunt, conterentes in terra cunctas abominationes: & vbicumque simulacrū constitu-
* κατακλάζοντες. tum inueniebant, lapidibus * confringentes in lutum proijciebant, ad extremam ignominiam atque derisionem eorum qui colebant & adorabant ea. dicebantq.
* al. stolida ac stupida. ad iniquos Principes, ac tyrannos: Ecce simulacra vestra * sensus expertia, muta, surda, & infirma, cœca, & immobilia, quæ vos colitis: vos, inquam, qui ratio-
Galat. 4. ne prædití estis, & quos Deus * secundum propriam honorauit imaginem: vt
* al. sua ipsius honorauit imagine. eius potentiam agnosceretis, ipsique cum timore ac tremore seruiretis; & quæ
Coloss. 1. 3. grata atque accepta ei essent, quotidie faceretis. Ipse enim Deus est absque principio, & terribilis, fortis & potens, gloriosus & inuisibilis. omittentes C
Rom. 1. porro adorare Creatorem vestrum, creaturam potius colitis in exacerbationem
Gen. 1. & Psal. 135. ipsius. Solem ad illuminationem fecit diei; vt lucem & calorem eius percipientes, Creatorem illius semper glorificaretis, qui eius vobis vsum præbuit, atque
Rom. 1. oblectamentum: vos autem tamquam cœci relicto creatore, creaturam potius
Gē. 1. & Ps. 135. ipsius coluistis. Lunam similiter propter vos creauit sapiens opifex, vt prælu-
* al. in ea cultū diuinū posuistis. ceret nocti: vos vero velut insipientes, etiam hanc pro Deo reputantes, * ipsi cultum attribuistis. Cæterum misericors Deus patienter tolerans, expectat sem-
Ezech. 18. 33. per conuersionem omnium: cum nolit mortem peccatoris, sed conuersionem
Matth. 11. ipsius præstoletur. semperq. clamat, dicēs: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis peccatis; quique grauati estis ponderibus onerosissimis illicitarum actionum, ac voluptatum carnalium: & ego in delicijs æternis vos reficiam; D concedens vobis remissionem peccatorum, & vt filij regni mei efficiamini, ac cū
Salubres SS. Martyrum admonitiones. omnibus pariter electis meis reficiamini. In hanc sententiam, ad conuersionem Sancti martyres cunctos impios hortabantur, si forte saluari vellent: at contra, insipientissimi illi subsannabant eos, maledictis impie incessentes ac proscin-
Sap. 1. at aliter in vulg. dentes eorum admonitiones: quoniam in maleuolam ac dæmonicam animam non introibit sapientia atque intellectus. Cuncti vero Sancti omnia dicebant, & faciebant in conuersionem ipsorum, & quidem flagellati atque percussi, imple-
Matth. 5. & Luc. 6. bant dictum sui domini: Diligite inimicos, & eos qui oderunt vos: vt similes reddamini Patri vestro qui in cælis est, obliuioni iniurias acceptas tradētes, & omniū
SS. Martyrum felicitas. miserentes. Beati ergo sunt hi Christi pugiles, qui lucem & vitam modo æternā participant: fidei columnæ, & caritatis vincula: viua fundamenta, & qui om- E
* τῆς σεμνῆς. nia nūc continent: filij castæ* ac venerandæ Christi Ecclesiæ: turres graues Sion, quæ in cælis est. Hi nunc sponsam Saluatoris exhilarant. hi decorem eius exor-
* νοητῷ. nant. hi ornatu atque elegantia quadam * spiritali ipsam illustrant: & sicut
Psalm. 44. reginam † circumornatam vestitu deaurato, varijs eam virtutibus adornant.
† al. circūamictam. & vulg. circumdatam. Huius porro sponsor * ac paranymphus diuinus Paulus, sapiens architectus: qui
* νυμφαγωγός. antea quidem expugnabat, ac depopulabatur ipsam, æmulationem habens legis,
Galat. 1. sed non

A ſed non ſecundum ſcientiam. Saulus enim cum adhuc diceretur, omnia emula- *Rom. 10.*
tione & perturbatione, magnaq. confuſione replebat: trahensq. ac flagris cæ- *Act. 8. 9. 22.*
dens eos qui Christum colebant, vinctos omnes in carceralem custodiam trade- *Ibidem.*
bat, minas & cœdem incomparabilem ſpirans aduerſum eos, qui prædicationẽ
adnunciare volebant; & in externis ciuitatibus ſummopere elaborans, diligen-
terq. inueſtigans, ſi quis forte inueniretur Christum nominans: ita quippe odio *Ibid.*
vel in ipſum nomen exarſerat, quod omnibus hominibus dulce eſt ac expeten- *Luc. 1. 2.*
dum, genusq. humanum ab errore ſaluat. Vehementer autem ſæuiens in ver-
bi diſcipulos, * euolat cum Epiſtolis Pontificum: vt ſi quos inueniret Christum ** περιῶται.*
nominantes, viros pariter ac mulieres, alligatos traderet cruciandos Præſidi ac *Act. 9. 22.*
Iudici, mortisq. pœna multarentur. E cœlo autem vocatus a benigniſſimo Do-
B mino, cohibitus * eſt & retardatus a curſu quem peſſime currebat: Saule enim, ** ἐπεσχέθη.*
Saule, inquit, quid me perſequeris, ignorans potentiam regni mei? inhibe, at- *Act. 9.*
que omitte deinceps importunam æmulationem; & deſine perſequi eos qui me
adorant. Saulus autem oculis corporis excœcatus, vi immenſæ lucis, quæ ad *Ibid.*
ipſum loquebatur in nube lucida, ſtupefactus iacebat in terra: apertisq. oculis
ſuis, neminem eorum videbat qui comirabantur cum ipſo. Accipiens enim ſer- *Ibidem.*
monem, ſicut piſcis hamum, e profundo ſurſum tractus, vtiliter excœcatus eſt:
* largaq. vita Iudaicorum inſtiturorum ac rituum abdicata, exinde ſecutus eſt ** al. & vita*
Christum. Et in piſcinam dulcium fluentorum immiſſus, reſpexit ad vocatio- *Iudaica decem-*
nem ſuam: ac Paulus * mutato nomine vocatus, † requiem præbuit Christi di- *ptione liberatus: &c.*
ſcipulis; & prædicator ſecurus, & columna firma fidei effectus, affirmauit ſem- *Act. 13.*
C per ipſum eſſe Christum: qui paullo etiam poſtea propriam tradidit animam, ** μετακληθείς.*
præ nimia ſua dilectione. Sic enim tota mente Christum amauit atque deſide- *† Ludit in nomine Pauli, ὁ*
rauit, vt ſeipſum totum pro ipſo periculis traderet. volensq. demonſtrare amo- *Παῦλος ἀπὸ τῆς*
rem deſiderij, quo in eum ferebatur, ita omnibus ſcribebat, dicens: Quis nos *παύλης, i. requie. παρὰ τὸ*
ſeparabit a caritate eius, qui vocauit nos, Christi? tribulatio? an anguſtia? an *παύω, &c.* *Rom. 8.*
perſecutio? an fames? an nuditas corporis? an periculum? an gladius? Recen-
ſuitq. dicens: neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque altitu- *Ibid.*
do, neque profundum, neque aliqua creatura alia ſeparare * me poterit a cari- ** al. nos.*
tate Dei, quæ eſt in Christo IESV Domino * vniuerſorum. Quis obſecro, di- ** vulg. Domino nostro.*
cere nunc poterit ſe ita diligere eum, qui deſiderauit nos, & ſaluauit mundum?
Quis ſic toto animo præſentem contemnit vitam, vt ab omnibus facile recedat?
D Quis ita paſſiones atque affectiones omnes ſuperat, vt vanæ gloriæ vincula diſ-
fugiat? Quis rurſus ita plane renunciauit omnibus rebus, vt omnibus relictis *Matt. 10. 16.*
crucem portet? * ſecundum illud, quod Dominus dicit in Euangelio: Si quis ** al. dicente in Euangelijs Domino.*
venit ad me, & non renunciat omnibus quæ poſſidet; non poteſt eſſe meus di-
ſcipulus. Quamuis enim vel modicum quid ex * ſacrificio ſibi ipſe ſumat atque *Luc. 14.*
retineat, etiam ſic peccat: non enim prorſus cunctis ſuis renunciauit: at in diſ- ** ἐκ τῆς θυσίας*
fidentia † & hæſitatione acceſſit. Oportet igitur talem, pœnitus abnegare ſe- *† δυσπιστίᾳ καὶ δισταγμῷ.*
ipſum; & ſuſcepta Cruce ſequi Christum. Sicut enim qui corpore affixus eſt *Matt. 10. 16.*
cruci, nequit ſecum portare quidquam: ita & qui ſeipſum crucifixit iis, quæ in *Pulchrum a ſimili Exemplũ.*
mundo ſunt; nihil earum quæ in hac vita ſunt rerum, attrahere ſibi debet: vt
non ſimilis reddatur Ananiæ & vxori eius, qui ea quæ Dei erant, ſurripuerant. *Act. 5.*
E Sic enim per omnia ſeipſum ab huius vitæ rebus ſeparauit Apoſtolus Paulus, vt
diceret ac ſcriberet: Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo: & omnia vt ſter- *Galat. 6.*
cora arbitror, vt Christum lucrifaciam, quem & dilexi. Hunc glorioſi imitati *Philipp. 3.*
Martyres, ſeipſos cuicumque obtulerunt tormento atque ſupplicio; reſpicien-
tes in ipſum ſapientem magiſtrum, belli huius principem atque victorem: qui
factus eſt dux omnibus cupientibus inuenire æternæ vitæ fructum atque oble-
ctamentum. Et quia prompte alacriterq. magna cum patientia mortem per- *SS. Martyrum certamina, & præmia.*
peſſi ſunt, ecce beati prædicantur, in infinita ſecula ſeculorum.

Quapropter velimus nolimus debemus cuncti Sanctorũ encomia atque certamina celebrare: quippe qui virili animo strenue decertarunt, vt Deum placatum redderent; proprioq. sanguine propitiatorium nobis omnibus facti, in holocausta seipsos pro nobis obtulerunt, velut agni innocentes, atque irreprehensibiles, & immaculati, primitiæ pro omni populo facti: suasq. ipsi animas in sacrificium gratum & acceptum multa cum fragrantia Deo offerentes; habebant pro exemplo strenuos illos Tres pueros, legis custodes, & Dei præcones: Quibuscum & nos Saluatorem mundi collaudemus. Quoniam ipsi gloria, & potentia, atque Imperium, in sempiterna secula seculorum. AMEN. A

Dan. 3.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES. B

HVnc S. Patris Ephræm in omnes Sanctos Christi Martyres Sermonẽ, siue encomiũ ex Biblioth. græca Cryptaferratẽsi accepimus, vbi in triplici græco MS. Cod. sub litt. A. M. & HH. reperitur: ex quorum collatione eum emendatum magis reddidimus, & latine, vt hic iam prodit, transtulimus. In quo Auctor laudes atque uirtutes omniũ Sanctorum Martyrum mirifice celebrat, & eorum certamina, persecutionesq. a Tyrannis, quas passi sunt, nec non flagella atque tormenta varia a carnificibus illata, inuictam quoque ipsorum patientiã atque constantiam, uictoriam denique & coronã graphice pleneq. describit, quod idẽ & in alio hic immediate sequenti etiã de Martyribus Sermone longe pulcherrimo præstat.

Impij Tyrannorum ministri, quòd sanguinarij & parricidæ essent, arreptos Sanctos flagris diuellebant, vnguibus autem latera acriter dilacerabant: postea plumbatis dorsa ipsorum crudeliter contundebant, &c.] *Varia hic Tormentorum genera recenset, quibus qualiter Sancti Martyres excarnificabantur: de quibus & in proxime hinc sequenti Serm. ac forte copiosius. Et vt de plumbatis, quarum hic fit mentio, aliquid dicam: erant Plumbatæ (quæ græc.* [illegible]*) genus tormentorum, quasi flagellum ex funiculis, in quorum summitatibus pilæ siue glandes plumbeæ impactæ erant, quibus terga, ac colla damnatorum hominum, atque Martyrum verberabantur: quarum formam in antiquis quibusdam Martyrũ picturis Romæ adhuc hodie in S. Laurentio extra muros, aliisq. Basilicis videre licet. De quibus Prudentius sic in peristeph. hym. 10. in Romano Mart. his versibus:* C

Tundatur tergum crebris ictibus,
Plumboq. ceruix verberata extuberet. *Et paullo ibidem post:*
Pulsatus ergo Martyr illa grandine, &c.

Cæterum licet eiusmodi plumbatarum verbera non essent ad inferendam mortem, (quoniam ciuilium legum interdicto; verberare reum vsque ad mortem, cautum erat) complures tamen inter plumbatarum ictus, reddidisse spiritum inueniuntur. sicut & S. Ambrosius haud obscure testatur in Epist. 17. lib. 2. edit. Rom. vbi habet; Quid respondebo postea, si compertum fuerit data hinc auctoritate, aliquos Christianorum aut gladio, aut fustibus, aut plumbatis necatos, &c.] *Sed de his plura* CARDIN. BARONIVS *in suis Notationibus in Martyrolog. Rom. octauo Idus Iunij, in Artemio Martyre.* D

Longiuscule postea apud nostrum hic Auctorem, vbi de Sanctis Martyribus dicitur: Hi nunc sponsam Saluatoris exhilarant: & sicut Reginam circumornatam vestitu deaurato varijs eam virtutibus adornant, &c.] *alterius MS. Cod. lectio paullo aliter cum additamento sic habet: Hi nunc Christi ecclesiam exornant, & sicut Reginam forma speciosam, quæ & astitit ei a dextris resplendens, circumornata vestitu deaurato variarum virtutum, præclarorumq. operum proprij Domini, splendore spiritus semper coruscans, ac supra claritatem nostis Solis præfulgens; & per excellentiam infinitam, multipliciter omnem humanam cogitationem amplius quàm dici potest, excelens, &c.] Sed prior lectio hic accommodatior ac clarior est, magisq. probatur.*

Huius porro sponsor ac paranymphus, diuinus Paulus sapiens architectus, &c.] *Vbi alia sic habet lectio:* Huius vero sponsor ac pronubus est magnus & admirandus Apostolus Paulus, &c.] *Caussam porro, cur Paulus subinde a SS. Patribus sponsor, ac paranymphus sponsæ appelletur, reddidimus alibi in nostris Scholijs in Theodoriti Orat. de Charitate (quam in vtraque simul lingua aliàs Romæ edidimus) super illa ibi verba:* Huius etiã pulchritudinis amore captus illius sponsor, ac paranymphus diuinus Paulus, &c.] *diximusq. inter alia ibi, allusionem in istis fieri ad verba ipsius Apost. 2. Cor. 11. vbi ait:* Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo, &c. & *ad primum cap. prioris ad Corinth. vbi de coniugibus, viduis, atque virginibus agit, & quomodo singula in suo statu viuere debeant, ostendit.* Ex quibus, *cur* [illegible], *id est, sponsor, paranymphus, ac pronubus a Theodorito, Ephræm, & alijs orthodoxis Patribus interdum S. Apostolus Paulus vocetur; haud difficile quis colliget.* E

EIVS-

A
EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

orum
Sermo alius, De Laudibus SS. Christi Martyrum. †

† al. Encomium in omnes Sanctos Christi martyres, per vniuersum mundum Martyrium passos

IMPERITVS & insipiens, horridus atque incultus pictor, venustissimam spectatoribus imaginem proponere desiderat, eamq. illustrem ac splendidam omnibus exhibere, Sanctorum inquam, Martyrum gloriosum certamen atque coronam. Verum cum dignos illa imagine colores non habeat, nec adsit manus, quæ in ea effigie perfecte delineanda atque exprimen-
B da sufficere valeat: quomodo, obsecro, præsumet rudis aliquis atque ignarus imaginem eiusmodi omnem virium suarum excedentem modum, vel aptis exornare coloribus, vel spectatoribus ad inspiciendum contemplandumq. proponere? Quandoquidem autem suæ non inscius imperitiæ, neque suæ immemor est humilitatis artifex huiusmodi, supplex in precibus prosternitur, rogans ac obsecrans Dominum vniuersorum Regem Christum: vt qui sanctis suis Martyribus inter certamina atque pressuras donauit vires, addiditq. animum, quo varias callidi inimici artes atque versutias vincerent, & coronam incorruptibilē ac immarcessibilem sibi * raperent; ipse benignissimus Deus, pius, ac sanctus insipienti atque inerti ac rudi opifici † sapientiam & intelligentiam, virtutemq. largiatur, quibus præstantissimam dignissimamq. imaginem valeat erigere, &
C gloriosa Sanctorum Martyrum certamina atque trophæa cunctis posthac generationibus spectanda, suspiciendaq. proponere: vt omnes hinc posteri raram illorum patientiam, præclaramq. constantiam addiscant, considerentque. Vere etenim * firmissimi, constantissimiq. fuerunt propositi, omniq. laude dignissimi. Nam cum sæuissimæ persecutionis * feruor Christiano gregi strages atque calamitates maximas inferret, plurimiq. timore perculsi, ac fide infirmi ad certamen venire * non auderent; Christumq. Dei filium intrepide confiteri, tormentorum metu detrectarent: generosissimi atque fortissimi isti Christi milites instaurarunt aciem, & commisso prælio fortiter hostem fuderunt, victoriamq. retulerunt. Fide quippe integra atque perfecta suos accincti lumbos, impauidi Christum Dominum, summaq. animi constantia confitebantur: contra vero,
D qui terrore atque pauore victi, terga inimico dederant, cælesti seipsos regno abdicarunt & priuarunt. Miseri sane illi atque infelices, quos tepor atque ignauia, tanta felicitate ac gloria reddidit indignos. Stabant igitur in magna constantia tempore certaminis, validissimi pugiles Christi, pœnas quascumque ingenti alacritate animi, pro nomine vnigeniti filij Dei, ac Saluatoris nostri Christi, perferentes. Quàm autem in pugna strenui, quantaq. laude fortitudinis præditi illi fuerint, vel hinc constare vnicuique potest, quòd subiecta oculis expauescenda tormenta aduersum se parata, non solum nihil reformidarunt, sed & maiori constantia decertantes, omnia perferendo fortiter superarunt. Adspiciebant ardentē rogum, ignitas sartagines, & ollas efferuescentes: quæ ardore atque feruore nimio guttas picis, & adipis longius a se eiaculabantur. Intuebantur
E quoque ferratas & aculeatas rotas, inter ignium globos, nimia velocitate versari ac circumuolui. Cernebant vngulas ferreas, & laminas candentes, fustes, vectes, aculeos, terebra, vincula, compedes atque cathenas; omnemq. plane artem ac machinam, quam veritatis inimicus contra Martyres & confessores Domini Saluatoris adinuenire potuit: omnia quippe tormētorum genera Martyribus in conspectum callidus ac improbus hostis adduxit, vt terrorem eis incuteret, & in formidinem Sanctos verteret; aspectuq. ipso, ac suppliciorum perterrefactione, lingua eorum non amplius confiteri Dominum IESVM, metu

* al. pararent.
† al. sensum & intellectum, atque virtutem prastet, &c.
* al. generosissimi
* al. furor.
* al. venire recusarent.
Sanctorū Christi Martyrum summa constātia, & fortitudo in tormentis.
Tormentorum, quibus SS. Martyres cruciabātur, varietas.

præpedita tentaret atque præsumeret. Quid porro fidelissimi illi, promptissimiq. athletæ Christi, inter eiusmodi ante oculos proposita, horribilia, inauditaq. tormentorum genera? Fortiores atque alacriores effecti, maiore fiducia atque constantia animi, citra vllam hæsitationem intrepide coram Iudicum ac præfectorum tribunalibus Christum Dominum Saluatorem confitebantur. Non enim rogus ardens, non stridens flamma, non ignitæ sartagines, non ollæ feruentes atque ebullientes, non expauescendæ aculeatarum rotarum vertigines, non candentes laminæ, non ferratarum vngularum dentes, non reliqua supplicia, non vincula, non compedes, non immensa catenarum pondera, non Tyrannorum minæ, non principum fremitus, non omnia machinamenta diaboli, ministrorumq. eius, deterruerunt animosissimos ac fortissimos Christi milites; non pietatem abnegare impulerunt, neque a caritate Dei & Saluatoris B

* al. balteo fidei præcincti. nostri eos abduxerunt: at contra, hi * clypeo fidei muniti, vniuersas inimici machinas euerterunt & proculcarũt; nihilq. omnino ipsos a sancto firmoq. proposito deterrere, atque auellere potuit. Perspexisti bonorum, & fidelium seruorum fortitudinem? Perspexisti pugilum Christi constantiam, ac gloriam? Perspexisti summam athletarum alacritatem, tota fide regnum cæleste quærentiũ,

* al. ambientiũ. Christumq. regem suum omni pietatis affectu atque deuotione * concupiscentium? Vidisti perfectam athletarum fidem, vere perfectorum? Vidisti in beatissimis Martyrum pectoribus caritatem flagrantem, qua, res cunctas terrenas contempserunt, vt Deum suum conspicerent, quem adeo ardenter dilexerunt? Vidisti propensum Christi affectum, quo pacto e terra extollat cunctos legitime

† al. paradisum amplecti atque fouere sui olim cupidos pugiles Christi, in æterna iã requie ac luce gaudētes? exaltari desiderantes? Adspexisti gestientem atque exultantem paradisum † ob inuictos Christi milites cum gaudio in æterna luce ac pace susceptos? Huc age iam, carissime frater, & mẽte reuolue atque considera gloriosos Sanctorum Martyrum triumphos. Intuere oculis cordis raram atque eximiam cælestium pugilum fidem, inuiolabilemq. deuotionis ac pietatis eorum affectum. Non enim valuit immensa pœnarum vis animos iustorum flectere, aut a sententia dimouere: nec mors ipsa tantæ caritatis ardorem vllatenus potuit exstinguere. Cæsi quippe, magno cum gaudio verberum ictus tamquam summas delicias exci-

Act. 5. piebant; serenoq. ac hilari vultu gratias Deo, quòd meruissent pro ipsius nomine pati, referebant. Quibus igitur vos encomijs celebrem, o perfecti pugiles Christi? aut quo vos nomine appellem, viri inclyti, ac ter quaterque beati? Quisnã magnæ vestræ fidei laudes explicet? Obstupuit namq. summorum oratorum eloquentia, & Philosophorum sapientia, dum adeo mirabilia in Christi seruis fieri cernerent. Tyrannis, atque Iudicibus verba defecerunt, sanctorum Christi Martyrum fidem atque constantiam, alacritatemq. cum incredibili tolerantia atque perseuerantia intuentibus. Nam cum lictorum manus, eorum membra torquerent, visceraq. nudarent; non tristi eos facie adspexerunt, neque inter tormenta gemitum ediderunt: verum hilariore ac lætiore vultu gaudia interna testati sunt, quippe quibus illi cruciatus pro consolatione erant ac requie; carnificesq. ijs potius obsequi, quàm sæuire videbantur. Quam ergo nos, quæso, dilectissimi fratres, in die extremi Iudicij excusationem apud Deum habebimus: qui absque vlla persecutionis atrocitate, tormentorumq. vi, caritatem Dei, vitamq. nostram vsqueadeo negleximus, ac tam profundo torporis atque desidiæ somno demersi sumus? Ecce, sancti Martyres miris modis exagitati, E

Heb. 11. afflicti, tentati, verberati, exquisitisq. tormentis cruciati, Deum toto corde ac tota mente semper dilexerunt. Nullis tentationibus, aut minis, supplicijsq.

† al. Et nos in otio atque delicijs constituti, clementissimũ Deum ac Dominũ nostrũ diligere recusamus? licet grauissimis atque atrocissimis flecti quiuit tanta eorum constantia: nullisq. prorsus persecutorum terroribus diuinæ dilectionis feruor in sacris ipsorum pectoribus exstingui vmquam potuit: Nos † vero etiam in requie, atque delicijs diligere benignissimum Deum ac Dominum nostrum detrectamus. Sed quid-

nam

A nam acturi, quidue dicturi sumus in die illa horrenda? quando beatissimi illi
Christi Martyres iuxta solium gloriæ, magna cum gloria atque fiducia adstantes, ostendent vulnerum suorum, atrociumq. cruciatuum ac verberum cicatrices
in suis corporibus relucentes, ac Solis splendorem sua claritate superantes? Nos,
inquam, carissimi fratres, quid obsecro, tunc ibi ostensuri sumus? quas illic
virtutes præferemus? Num caritatem erga Deum, & proximum? num integram, inuiolabilemq. fidem? num voluntariam paupertatem, ac terrenorum **NOT.**
omnium nuditatem? num forte quietem, atque tranquillitatem? num eleemosynas? num commiserationis affectum? numquid spiritum mansuetudinis?
numquid orationes mundas? numquid compunctionem salutarem? num vigilias? num lacrymas? num veram pœnitentiam atque resipiscentiam? Felix
B profecto atque beatus erit, quem ista ibi comitabuntur; Martyrumq. tunc reuera futurus illic est socius, neque a cælesti illo plenoq. luminis thalamo repelletur: verum eamdem coram Christo Domino, & Angelis eius habiturus est fiduciam, hisce bonorum operum meritis fretus, gloriamq. martyribus haud inferiorem. Obtestamur igitur vos, o sanctissimi Martyres, qui pro Domino *Inuocatio Sanctorum Christi Martyrum.*
Saluatore, eiusq. amore, sponte ac prompte atrocissima tormenta subijstis,
quamobrem etiam familiarius iam* ei coniuncti estis: vt pro nobis miseris pec- ** al. in Christo coniuncti estis.*
catoribus negligentiæ squalore obsitis Dominum deprecemini, vt diuinam
suam in nos infundat gratiam, quæ corda nostra sanctæ caritatis radio iugiter
illustret atque illuminet, quo ipsum toto corde totaq. mente diligere valeamus.
Vos etenim vere nunc beati ac gloriosi estis, quos Angeli pariter & homines vna
C voce atque consensu felices & beatos prædicant: siquidem pressuræ tempore,
cum tormentorum in vobis dolor augeretur, vos mentis oculis gaudia paradisi
parata contemplabamini, sic vobiscum reputantes atque dicentes: Multiplicentur iam hic pœnæ corporis: vt in paradiso illic voluptatis,* requies propa- **al. corona augeatur, ac gloria.*
getur ac gloria. Cumque in altum valde fluctuum montes, molesq. vndarum
per tormenta passionum sese attollerent; repromissa vobis a Deo beatitudo continenter ante oculos versabatur, affirmans atque testificans perfecte credentibus, Deum mentiri nullatenus posse, qui hæc ipsa promiserat. Quandoquidem
ergo futura ac sempiterna illa bona iugiter ante oculos mentis vestræ defixa tenebatis, certoq. credebatis vos eis sine fine perfruituros; ideo, beatissimi, moueri, flectiq. haud quaquam potuit vestra constantia. Læta quippe ac iocunda
D vobis fuit futurorum exspectatio, quæ vos ita animauit atque corroborauit, vt
singulis horis noua vobis atque acriora admoueri cuperetis supplicia, neque vllis
satiari tormentis potueritis. Adspexit vos crudelis arbiter securos, ac fiducia
plenos, & plane intrepidos in certamine persistentes; nullamq. cruciatuũ atrocitatem, nullos verberum ictus, nullasq. carnificum manus prorsus reformidantes. Vidit quoque confractas suæ improbitatis atque insaniæ vires: quare vehementer obstupuit, & indoluit. Quando vero pœnas quascumque, o validissimi pugiles Dei, incredibili virtute superastis; opinabatur demens ac furibundus Iudex, terrore ferri se robur constantiæ vestræ posse infringere, vobisq. horrorem incutere: vt saltem formidine pœnæ ac mortis, Christum abnegaretis,
quem totis visceribus semper desiderastis atque amastis, cuique in vestris pecto-
E ribus, vt in purissimo gratissimoq. domicilio inhabitare placuit. Ignorabat
siquidem insanus ille, fore, quòd suo gladio (quo immensos sanguinis riuos ex
Sanctorum iugulo fuderat) sibi ipsi in primis necem pararet: vt vel ipsis pij, innocentisq. cruoris vndis ipsemet misere suffocaretur infelix. Dicebat autem ad
milites suos, iam victus atque confusus: Reformido ac pertimesco hunc sanguinem, qui de interemptorum pro IESV Nazareni nomine, ceruicibus diffluit: se quippe inuicem ad mortem fortiter pro ipsius confessione subeundam
cohortantur, & animant. Terrorem mihi incutit* tanta ipsorum sanguinis ** al. tanti.*
effusio,

effuſio: nec ad momentum quidem temporis coram tanta diſcipulorum Chriſti A
conſenſione, tantaq. in fide concordia, conſiſtere amplius valeo. Pœnitet me
nunc facti mei, mallemq. me aduerſus ipſos non concitaſſe Principum animos:
nam ecce vndique eorum ſanguis me conturbat atque exagitat. En ſanguinis
effuſi odor iam meas diſſoluit vires, nequeoq. prorſus illuc oculorum intendere
ἄθαπτα. aciem, vbi oſſa diſcipulorum IESV inſepulta iacent. Hæc ſunt, o fortiſſimi
al. inhumata. milites Chriſti, præclara victoriæ veſtræ inſignia. Iſta, o probatiſſimi athletæ,
perfectiq. diuini prælij pugiles, veſtræ fidei, veſtræq. fortitudinis præmia. Iſta,
veſtræ victoriæ trophæa: hæc corona, ac gloriatio veſtra. Mors iſta veſtra, vitam vobis peperit ſempiternam. Intuiti ſunt ſapientes huius ſeculi, immenſam
ſtragem veſtram: & in ſtuporem tota ſapientia illorum conuerſa eſt. attonitique
ad ſe inuicem aiebant: Vere magnus & potens eſt Deus Chriſtianorum: in quē B
ipſius diſcipuli ita firmiter crediderunt, vt nullis minis, nulliſq. tormentis ab
eius fide diuelli, amoueriq. potuerint. Frequenter autem & lictores atque tortores ipſi, tanta beatorum Martyrum permoti conſtantia, Chriſtum venerantes
adorarunt: & patientia atque tolerantia maxime eorumdem, exhortationibuſque (quibus ſeinuicem in ipſo certaminis ardore ad tormenta quæcumque
ſubeunda animabant) prouocati, in Dei timore ac fide perfecti euaſerunt. Conſpexiſtis, fratres, diuinæ conſenſionis eminentiam. Vidiſtis cariſſimi, immen-
al. & paſſiones. ſam caritatem Dei, ſua membra inter dolores atque* agones mirifice corroborātem. Siquidem Sancti illi ſeinuicē in ipſo certaminis feruore, ad fortiter tolerandos pro nomine ac fide Chriſti cruciatus, cohortabantur, puſillanimeſq. conſolabantur: ita vt & ipſi illorum ſerui, vna cum Dominis, in ſancto martyrij agone C
atque certamine coronam referrent: dum nos interim mali atque peruerſi, ob
Galat. 5. immanitatem nequitiæ noſtræ, inuicem inuidemus, inuicem mordemus, &
comedimus. Hinc igitur iam age, & ſanctorum te Martyrum diſcipulum præ-
† al. in diſciplinā tradideris. be. Nam ſi te illis in † diſcipulum dederis: erunt & ipſi viciſſim tibi magiſtri
* al. eis cedere, atq; ſuccūbere. optimi; addiſceſq. ab ijs paſſiones quaſcumque ſuperare, ac nullatenus* locum
eis dare: diſces quoque ab eiſdem perfectam fidem, dilectionem Dei, ac ingen-
Heb. 11. tem commiſerationis affectum, futurorumq. bonorum deſiderium: nam ardentem hi rogum ac flammam virtute Dei, fideq. perfecta exſtinxerunt, atque vicerunt: quare & tu ſemper prauæ ac noxiæ concupiſcentiæ flammas in teipſo reſtingue, ac vince. Varia illi tormenta ſuperarunt, ſpe, quæ eſt in Chriſtū, ſuffulti:
quocirca & tu turpes cunctas paſſiones caſta piaq. mente atque cogitatione ſu- D
Ibidem. perare contende. Vicerunt illi Tyrannos ſua modeſtia, atque longanimitate:
al. eadē munitus armatura. vince igitur & tu tyrannidem iracundiæ, iiſdem inſtructis armis. Illi palam
martyres fuerunt: at tu in ſecreto ſaltem, martyrem perfectum re præbe. Illi
in aperto certamen conſummarunt: perfice tu quoque certamen in occulto: vt
al. particeps. in die retributionis, corona cum ipſis doneris, ac in cæleſti regno ſocius gloriæ illorum inueniaris, ſimulq. ſempiterno gaudio perfruaris. Nunc ergo, o
beatiſſimi viri, & glorioſi Martyres Dei, me miſerum peccatorem veſtris preci-
1. Cor. 4. bus adiuuate: vt in hora illa tremenda miſericordiam conſequar, quando mani-
* al. hominum. feſtabuntur occulta* cordium. Velut pincerna aliquis inutilis atque* imperitus,
*al. impolitus. vobis hodie, o Sanctiſſimi Chriſti Martyres, effectus ſum. nam de vino inclyti
veſtri certaminis, filijs ac fratribus fidei veſtræ poculum tradidi: & de præclara E
victoriæ veſtræ menſa, omni ferculorum atque epularum genere inſtructa, patres, ac fratres, cognatos, affineſq. veſtros quotidie menſam ipſam frequentantes, toto animi affectu ac deſiderio recreare ſtudui. Ecce enim pſallunt,
Deumq. cum exultatione ac iubilo glorificant, qui ſacratiſſima virtutis veſtræ
capita coronis incorruptibilibus atque cæleſtibus decorauit: ingentiq. cum gau-
Sanctarum reliquiarum veneratio. dio ſacras certaminis veſtri reliquias circumſtant, benedici optantes, ſecumq.
referre ſancta animæ & corporis remedia deſiderantes. Omnibus igitur benedictionem

A dictionem impertiamini, vt boni discipuli, fidelesq. ministri benignissimi Domini, & Saluatoris nostri. Ego quoque quantumuis imbecillus ac debilis, accepto vestris meritis atque intercessionibus robore, tota animi deuotione ante sanctas vestras reliquias decantaui hymnum laudis vestræ ac gloriæ. Quare obsecro, pro me vili ac misero peccatore Ephræm, ante thronum diuinæ maiestatis* adsistite: vt precibus vestris salutem consequi merear, & vobiscum sempiterna felicitate perfrui, gratia & benignitate, atque misericordia Domini ac Saluatoris nostri IESV Christi: Cui sit cum Patre, & Spiritu Sancto laus, honor, virtus, & gloria, in infinita seculorum secula. AMEN.

NOT. * al. intercedite

B

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Pulcherrimi & elegantissimi, lectuq. dignissimi sunt hi duo simul iuncti Ephræmitici, in laudem omnium Sanctorum Christi martyrum, Sermones: quibus & si vix absolutius quid, magisq. ad mouendos affectus accommodatum dari possit, alios tamen etiam Auctores in gratiam eorum qui Scriptorum varietate delectantur, in eodem genere Argumenti, vt in alijs soleo, lubens citabo. Et primo quidem ex Græcis occurrit mihi copiosissimus in Sanctos Christi Martyres Sermo encomiasticus Asterij Episcopi Amasiæ nondum e græco latine conuersus, quem ex antiquo græco MS. Codic. Antonij Card. Carafæ transcriptum aliquando accepi, incipitque: Licet, vt videtur, etiam a vehementer infensis & implacabilibus inimicis lucrum capere interdum vel maximum, *&c. vbi multa valde pathetica ac pia in laudem Sanctorũ Martyrum ad finem vsque Sermonis adducuntur. In quo Cod. & aliud S. Ioannis Chrysostomi luculentum Encomium in omnes Sanctos Martyres, nondum editum habetur.*
C *cuius initium est:* Nondum septem dierum præteriit numerus, ex quo sacram Pentecostes celebritatem peregimus: & rursus nos Sanctorum Martyrum occupat chorus, aut potius martyrum exercitus atque acies, *&c. qui Sermo Chrysostomi etiam in græco MS. Vatic. nn. 381. ac 827. & Card. Sirleti, ac Sfort. num. 11. & 84. immediate post Serm. in Pentecosten (qui incipit* Rursus festiuitas, & rursus celebritas, *&c.) inuenitur, dignus sane qui latine traducatur atque edatur. quemadmodum & alius eiusdem Chrysostomi Sermo etiam in Sanctos martyres & Apostolos nondum traductus, qui in antiquissimo græco MS. Cryptaferrat. extat sub lit. A. immediate post Encomium Ephræm in Sanctos Martyres, subiectus, cum einsmodi principio:* Sol ab alto resplendet videntibus, & sermo de Martyribus lumen præbet audientibus: & quemadmodum cælum ornatur astris; ita & Ecclesiæ, sanctorum exornantur corporibus, &c. *Oratio pulchra est, & quæ fere tota in laudatione Sanctorum Martyrum consumitur: agitur autem & de Apostolis in initio, atque ideo etiam al. de Apostolis & martyribus, siue in Apostolos & Martyres oratio inscribitur. Extat quoque in eadem Biblioth. Cryptafer. Hesichij presbyteri Hierosolymitani græce in sanctos martyres*
D *encomium nondum editum, sub lit. ∞. Et hactenus de Græcis Encomijs necdum euulgatis; quæ citaui atque recensui, vt a doctis cognoscantur, ipsiq. ad eorum e græco translationem ac publicationem excitentur. Ex impressis, reperiuntur præterea duo S. Chrysostomi Sermones, tom. 3. etiam de Sanctis martyribus, quorum prior incipit:* Nemo est qui nesciat Martyrum glorias ad id diuino consilio, a Dei populo frequentari; nisi, vt & illis debitus honor dicetur, & nobis virtutis exempla monstrentur, *&c. posterior ibidem Sermo est de Martyribus, quod aut imitandi sunt, aut non laudandi, inchoaturque:* Qui sanctorum merita, religiosa caritate miratur, & iustorum glorias frequenti laude eloquitur; etiam mores eorum sanctos atque iustitiam imitetur necesse est, &c.] *Sed iã ad latinos Patres transeo, ex quibus S. Cyprianus in laudem Sanctorũ Martyrum, multa præclara adducit in quadam sua Epistola lib. 2. vbi Martyres sic alloquitur:* Quibus ego vos laudibus prædicem, fortissimi martyres? robur pectoris vestri, per seuerantiam fidei quo præconio vocis exornem? Tolerastis vsque ad consummationem gloriæ durissimam quæstionem, nec cessistis supplicijs, sed vobis potius supplicia cesserunt, *&c. ita in pulcherrima*
E *Epist. ad Martyres & confessores, vbi de his plura, ac alibi apud eumdem. Huc faciunt & plures S. Augustini Sermones de Sanctis, ac de pluribus martyribus inter ipsius opera editi, quorum etiam aliqui per octauam omnium Sanctorum in Ecclesijs leguntur. Quibus accedit & ille, qui sub nomine eiusdem Augustini, in communi plurimorum Martyrum recitatur in Breuiario Rom. in 2. nocturno, incipitque:* Quotiescumque, fratres carissimi, Sanctorũ Martyrum sollemnia celebramus, ita ipsis intercedentibus expectemus a Domino consequi tẽporalia beneficia, vt ipsos Martyres imitando, accipere mereamur æterna, &c. *habetur inter Sermones S. Augustini de Sanctis 47. sed in eo desunt haud pauca Sanctis martyribus propria, quæ ego ex antiquo MS. Cod. Card. Sirleti restitui atque suppleui, integre eumdem Deo volente post Sermones S. Leonis Papæ (vbi quoque in quibusdã editionibus quasi illius proprius adiectus reperitur, sed absque dubio) in mea Leonina recognitione,*

tione, vita comite editurus. Huc quoque spectant alij nonnulli Sermones de Martyribus, qui sub nomine S. Augustini reperiuntur nondum (vt putatur) typis excusi, in antiq. Codice man.script. Ecclesiæ S. Mariæ ad Martyres Romæ, vulgo rotundæ. vt, quem Augustinus habuisse dicitur de Massa candida, qui incipit: Dilectissimi fratres, *&c. vbi & alius additur, qui inchoatur:* Delectat videre campos segetum, *&c. quamuis tamen ille ab alijs Fulgentio potius adscribatur, inter cuius etiam Opera reperitur, cum tit. de Martyribus, eodemq. exordio. ac tertius alius Sermo, cuius initium est:* Sancta festiuitas, *&c. de quibus & in quodam vetusto MS. Sirlet.* A

Perspexisti bonorum, & fidelium seruorum fortitudinem? Perspexisti pugilum Christi constantiam, ac gloriam? *&c.*] *Vbi absque interrog. al. sic:* Vides fidelium seruorum robur. vides insignium pugilum Christi constantiam, ac gloriam. vides alacritatem incedibilem cælestæ regnum tota fide quærentium, Christumq. regem suum omni pietatis affectu ambientium. vides fidem perfectam athletarum vere perfectorum, *&c.*] *Sed priori per interrogationem (quæ instandi vim habet) lectioni hic potius insistimus, quam & Ambrosius Camald. in eiusdem Sermonis traductione sequutus est.* B

Longius postea, sub finem Serm. ibi: Ecce psallunt, ac Deum cum iubilo glorificant; ingentiq. cum gaudio sacri certaminis vestri reliquias circumstant, benedici optantes, *&c. paulloq. ibidē post:* Ego quoque quantumuis imbecillus ac debilis, tota animi deuotione ante sanctas vestras reliquias decantaui hymnum laudis vestræ ac gloriæ, *&c.*] *Quid, quantumq. ipse Ephræm, ac alij (quorum hic meminit) reliquijs ac venerationi Sanctorum Christi Martyrum tribuerint, vel ex præsenti hoc loco abunde colligere licet: qui haud parum etiam ob venerandā antiquitatem, contra hæreticos sanctis Reliquijs oblatrantes seruit. Quo etiam faciunt, quæ Asterius Amasiæ Episcopus in Sermone de Martyribus ante allegato, quasi circa med. in honorem atque defensionem sanctarum reliquiarum Christi martyrum, contra Eunomianos, aliosq. hæreticos in medium adducit. Contra quos hæreticos etiam pro Sanctorum reliquijs S. Augustinus alibi sic sentit ac loquitur: Sanctorum corpora, & præcipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra, & syncerissime honoranda, & Basilicas eorum nominibus appellatas, velut loca sancta diuino cultui mancipata, affectu pijssimo, & deuotione fidelissima adeundas credimus. Si quis contra hanc sententiam venerit, non Christianus, sed Eunomianus, & Vigilantianus creditur, &c. ita Augustin. in lib. de diffinitionibus orthodoxæ fidei, & ecclesiasticis dogmatibus, cap. 73. In quam sententiam & S. Hieronymus in Epistola ad Riparium presbyterum, aduersus Vigilantium sic scribit: Honoramus reliquias Martyrum, vt eum, cuius sunt martyres, adoremus, &c. Et S. Athanasius allegatus actione 3. Septimæ Synodi, ait: Martyrum ossa morbos fugant, infirmis medentur, cæcis visum restituunt, lepras emundant, tentationes ac mærores soluunt, &c. ita quoque S. Basilius in Homil. super Psalm. 115. post med. & S. Chrysostomus homil. 66. ad pop. antiochen. & in homil. de natiuitate septem Machabæorum, plurimisq. alijs apud eum locis. Et Damascenus lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 16. Prudentius in peristeph. hym. 11. ac alibi. Et denique Cōcilium Tridentinum sess. 25. in Decreto de inuocatione, veneratione, & Reliquijs Sanctorum, &c.* C

* *al. Vita Beati Abrahæ Eremita Syri, & neptis eius Mariæ peccatricis, per S. Ephræm Syrum scripta.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, * D

IN VITAM BEATI ABRAMII.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

RATRES mei dilecti, enarrare vobis volo pulchram, perfectamq. vitæ rationem admirandi viri Abramij: quam quidem ipse sic inchoauit atque perfecit, vt post consummationē promeritus sit gloriam sempiternam. Cæterum vereor testimonium illustre atque admirabile texere imaginis eius † Deo acceptæ virtutis. Ecce enim vita ac conuersatio quidem viri bona & perfecta est: at ego infirmus & imperitus. E siquidem imago virtutis eius luculenta & admiranda est: colores vero quibus ea mihi depingenda est, valde tristes sunt ac horridi. Verumtamen quamuis imbecillus sim & imperitus sermone, perfectionemq. illius digne comprehendere nequeam; tentabo tamen vel ex parte enarrare qualiscumque sim, atque disserere, licet insufficiens, de vita ac moribus eiusdem viri, *Abramij nimirum secundi: quippe qui nostris extitit temporibus, & Angelicam cælestemq. vitam

† τῆς θεοφιλοῦς ἀρετῆς αὐτοῦ.

* *al. Abrahæ posterioris.*

in terris

A in terris duxit; possedítq. patientiám, durissimi adamantis instar, per quam meruit cœlestem consequi * gratiam. Et quoniam a iuuentute sua castum pudicumq. se exhibuit, templum Spiritus sancti effectus est, & vas sanctum: † vt in eo, qui vocauerat ipsum Deus, suum hospitium domiciliumq. teneret.

al. gloriam.
† al. ea quo sibi domicilia habitationemque elegit Deus.

Hic igitur beatus Abramius parentes habuit admodum diuites: qui cum supra modum humanæ affectionis atque naturæ, ipsum diligerent; desponsarunt ei puellam adhuc puero, exspectantes vt sic ad dignitatem aliquam secularem promoueretur. At hic longe aliter sentiens, ab ipsa mox ætate iuuenili Ecclesias frequentare cœpit: & si quando sacras ibi Scripturas legi audiret, lubens aures accommodabat, & studiose in ijs se exercebat, & meditabatur. Cæterum parentes eius, iam tempus nuptiarum appropinquare censentes, compel-B lebant ipsum quantumuis reluctantem matrimonij vinculis obstringi: quibus cum ille antea obsisteret, coniugiumq. detrectaret, tamdem tamen nimium ab ijs molestatus, pudorisq. verecundia victus, acquiescere ac consentire omnino cogitur. Celebratis ergo die * septimo nuptijs, ipsoq. iam in thalamo cum sponsa sedente, subito tamquam lux quædam in corde ipsius, diuina gratia refulsit: quam, veluti ducem aliquem sui voti ac desiderij nactus atque secutus, illico domo exsiliens; e ciuitate egressus est. Duobus autem quasi milliaribus procul inde cellulam quamdam vacuam innenit; in quam † ingrediens, suum ibi domicilium fixit, cum gaudio & lætitia cordis sui glorificans Deum: de quo facto eius, maximo correpti sunt stupore tam parentes quàm vicini & cognati ipsius. Qui egressi, vbique beatum illum requirebant: eumq. post decem

NARRATIO EORVM QVAE IN VITA GESSIT.

ABRAMIVS a parentibus ad matrimonium compellitur.

** al. (die septimo) hic deest.*

† al. ingressus, magno ibi cum gaudio habitabat, lætoq. corde Deum glorificabat.

C & septem dies in iam dicta cella preces ad Deum fundentem inuenerunt, ad cuius ipsi aspectum valde obstupuerunt. Beatus autem ad eos: quid (inquit) admiramini? Deum potius benignissimum suspicite, qui me a cœno iniquitatum mearum eripuit: & pro me orate, vt in finem vsque vitæ, iugum hoc suauissimum, quod me licet indignum subire voluit Dominus, valeam sustinere, vitamq. meam beneplacitam secundum ipsius voluntatem per omnia instituere. Cui, cum omnes verba eius audientes, respondissent, Amen: hortatus ac deprecatus est ipsos, ne sæpius ei molestiam prætextu visitationis inferrent. Quibus iam inde recedentibus, ipse ostium suæ cellulæ obstruxit, seipsumq. intus reclusit, minima dumtaxat fenestella relicta, per quam tempore debito cibum necessarium acciperet. Illustrataq. est mens eius diuina gratia, qua indies in opti-D mo vitæ instituto proficiebat: continentiamq. magnam possidebat, ac vigilijs & orationibus, planctui, & humilitati, atque caritati vacabat. Cumque vbiuis locorum, sanctitatis fama de eo percrebresceret; cuncti audientes, vndique ad eum visendum, & vt ab eo spiritaliter iuuarentur atque ædificarentur, confluebant. Datus quoque eidem a Deo est sermo sapientiæ & intelligentiæ: eratq. opinio ac fama de ipso inter * vicinos, lucidissimi luminaris instar refulgens. Accidit autem post * decem annos a tempore renunciationis suæ, parentes eius ex hac vita migrare: a quibus, quòd † multæ pecuniæ, opesq. ipsi relictæ essent, rogauit amicum quemdam sibi fidum ac charum, vt vniuersa quæ ipsi obtigerant, in pauperes & orphanos distribueret; ne per ea ab orationibus auocaretur, impedireturque. Quibus sic actis, securo animo tranquillaque

Consanguineorum, atque affinium, & familiarium crebras visitationes detrectat.

al. inter partes
** al. duodecim.*
† al. magna vis auri.. substantiæq. relicta ei esset.

E mente remansit. Illud quippe beato viro erat curæ, vt mentem nullis rebus terrenis obstrictam haberet: atque ideo nihil super terram præter sagum vnũ, & tunicam vnã cilicinam quam gestabat, vnumq. exiguum * catinum ex quo edere ac bibere consueuerat, possidebat. Cum his vero omnibus, humilitatem supra modum, & caritatem erga omnes parem sibi vindicabat. Non diuites pauperibus in honore præferebat, nec Principem subdito, nobilemve ignobili: verum omnes æqualiter citra acceptionem personarum diligebat, ac honorabat. Neque interdum quemquam durius procaciusq. increpabat; sed erat sermo ipsius sale ca-

Paupertas voluntaria.

** κάνεον.*

S. ABRAMIVS parem erga omnes caritatem exhibebat.

ſale caritatis, & manſuetudinis conditus. Nam quis pulcherrimas eius reſponſiones audiens, ſatiari aliquando dulcedine eloquiorum ipſius potuit? aut quis vultum eius venerabilem, aſpectumq. angelicum quandoq. intuens, non magis accenſus fuit ad ſæpius eum videndum? Toto porro tempore renunciationis ſuæ, canonem ſeu regulam ſemel arreptam numquam mutauit: ſed quinquaginta annorum ſpatio in vitæ religioſæ inſtituto alacriter ſe exercuit: propter nimium autem amorem ac deſiderium quo in Chriſtum erat, omne temporis illius æuum quaſi dies paucos reputabat, nullaq. ſatietate religioſi inſtituti ſui capi vmquam poterat. Erat vero non longe a ciuitate illa vicus valde magnus ac ſpatioſus, in quo cuncti pariter pagani admodum atroces a minimo vſque ad maximum degebant; quos nullus plane ab idololatria auertere poterat: ſed omnes, qui id tentabant, re infecta ac citra vllum ſalutis ipſorum fructum ab ijs recedebant; nullatenusq. afflictionis moleſtiam, qua ab ijs premebantur, perferre poterant: quoniam non ſolum illi non admoneri ſe ſuæ ſalutis patiebantur, ſed & perſecutiones in eos, a quibus admonebantur, mouebant, ſeditionesq. concitabant. Et cum turba nihilominus Monachorum ſemel atque iterum illos adire, & cum ijs agere tentaſſent; nihil omnino ſuper eorum conuerſione profecerunt. Vna ergo die Epiſcopus ſedens cum clericis ſuis, beatiſſimi huius viri memor, dixit ad eos: Talem ego virum cunctis temporibus meis non noui, nec vidi, ita in omni bono opere perfectum, omnibusq. exornatum virtutibus, in quibus* acquieſcit Deus, ſicut nunc habetur † domnus Abraamius. Clerici autem reſpondentes, vere illum Dei famulum, monachumque perfectum eſſe affirmabant. Ad quos Epiſcopus: Volo (inquit) cum in hoc paganorum vico ordinare præsbyterum: magna ſiquidem patientia & caritate ſua illos ad Deum conuertere poterit. Et conſurgens e veſtigio, vna cum clero ad cellulam Sancti viri contendit: quo cum pariter perueniſſent, eumq. ſalutaſſent, cœpit mox Epiſcopus de gentilibus vici iſtius cum illo agere, ipſumque hortari atque rogare, vt iſthuc ob ſalutem eorum proficiſceretur. Quo ille audito, vehementer contriſtatus ait ad Epiſcopum: Permitte mihi, obſecro Pater ſancte, vt meas iniquitates ac peccata deplangam: neque eiuſmodi negotium mihi homini vili & infirmo imponas. Ad quem denuo Epiſcopus: Dei (inquit) beneficio ac gratia idoneus es; quare nolim te in hac ſancta obedientia cunctabundum fieri. Cui vir beatus iterum reſpondit, dicens: Rogo ſanctitatem tuam, vt paruitatis ac vilitatis meæ miſereatur, meque propria deflere mala permittat. Et ad eum Epiſcopus: Ecce (inquit) omnia reliquiſti, & mundum ac quæcumque in eo ſunt odiſti, teque ipſum mundo crucifixiſti: verumtamen licet hæc cuncta recte perfeceris, obedientia tamen adhuc cares. Quæ cum ille audiret, fleuit amare, & dixit: Quis ſum ego, canis mortuus? & quæ eſt vita mea, quòd talia de me* iudicaſti? Cui rurſus ait Epiſcopus: Ecce hic reſidens, tuam dumtaxat ſalutem curas: illic vero diuina adiuuante gratia plurimos ſaluare, & ad Deum conuertere poteris. Perpende igitur tecum, vnde ampliorem conſequi mercedem poſſis, hinc ne, an inde: vtrum ſi teipſum ſolum ſaluaueris, an ſi plures alios tecum ad ſalutem adduxeris? Beatus autem ille vir Dei tunc plorans, dixit: Fiat voluntas Dei; attamen propter obedientiam, hinc quo iniunxeris, proficiſcar. Eductumq. iam illum ex ſua cellula, in ciuitatem ſubito introduxit, ibiq. per impoſitionem manus eum presbyterum ordinauit: ac protinus ad vicum Paganorum cum gaudio comitantibus clericis, deducendum curauit. Quò dum beatus Abramius ſe conferret, precabatur in via Deum, dicens: Benigniſſime ac optime Domine, reſpice imbecillitatem meam, & gratiam tuam in auxilium meum mitte, vt nomen ſanctum tuum glorificetur. Perueniens vero ad vicum, conſpexit cunctos ibi idololatriæ inſania vehementer eſſe detentos; quare ſuſpirans fleuit amare, ſublatisq. in cælum oculis,

Canonem ac regulam ſui inſtituti numquã mutauit.

Vicus, in quo atroces habitabant Pagani, valde in ſua idololatria obſtinati.

** οἷσπερ ἀγαπᾷ ὁ Θεός.*
† al. beatus Abrahamius.

Epiſcopus cum clero ad cellulã Abramij contendit.

Epiſcopi cum B. Abramio colloquutio.

** al. cogitaſti.*

NOT.

Epiſcopus S. Abramium ordinat presbyterũ, & ad conuerſionem Paganorum deſtinat.

A oculis, dixit: Tu Domine, qui solus absque omni peccato es, quique solus es misericors, & solus clemens atque benignus, ne despicias opera manuum tuarum. festinanterq. misit nuncium versus ciuitatem, ad quemdam carissimum sibi amicum, vt pecunias ex patrimonio suo relictas ei mitteret: quas cum accepisset, intra paucos dies exstruxit Ecclesiam, in qua assidue preces Deo offerebat, & sic multis cum lacrymis orabat, atque dicebat: Congrega, o Domine, populum tuum dispersum, & introduc eum in hoc templum tuum: oculosq. mentis ipsorum illumina, vt repudiata simulacrorum cultura, te solum verum Deum cognoscant. Qua expleta precatione, confestim ab Ecclesia egressus contendit ad templum gentilium: vbi abominationes eorum destruxit, & aras cum simulacris, proprijs manibus detraxit, atque euertit. Quod factum cernentes

Precatio Abramij ad Deum.

S. Abramius ex patrimonij sui pecunijs Ecclesiam exstruxit.

Pro Barbarorũ eras conuersione, eorũq. arãs & simulacra euertit.

B pagani illi, tamquam feræ agrestes in eum irruerunt, multisq. verberibus laceratum, ex vico fugarunt: Ipse vero clam illuc nocte reuersus, iterum in Ecclesiam se recepit, vbi conquiescens nec plagarum suarum lacerationem curans, cum fletu ac gemitu pro illis, tantummodo vt salui fierent, deprecabatur Dominum. Mane autem iam facto, aduentantes pagani repererunt ibi hominem Dei orantem: vnde magno perculsi stupore, quasi *stupidi euaserunt. Quare etiam ad Ecclesiam quotidie veniebant, non quidem orandi gratia: sed vt pulchritudinem ædificij, & ornamentum Ecclesiæ suis oculis contemplantes, recrearentur. Cœpit itaque quadamdie vir Sanctus rogare eos, vt verum Deum agnoscerent. Illi vero atrociores effecti, baculis eum tamquam lapidem aliquem exanimem percusserunt; & postea adhuc, pedibus eius fune ligatis,

** Irreti.*

Barbarorum in S. Abramium atrocitas, & furor.

C extra vicum traxerunt, lapidibusq. obruerunt: mortuum autem illum existimantes recesserunt, semiuiuo eo ibi relicto. Media vero nocte ad seipsum reuersus, ingemiscens fleuit vehementer, & dixit: Cur despexisti humilitatem meam, o Domine; & quare faciem tuam a me auertis? Et quamobrem animam meam repellis: & opera manuum tuarum contemnis? Et nunc igitur benignissime Domine, respice super seruos tuos, & concede eis vt cognoscant te: quoniam tu solus es Dominus; & præter te non est alius Deus. Post orationem vero surgens intrauit in vicum, ingressusq. Ecclesiam, psalmos decantabat Domino. Facto autem diluculo, rursus aduentantes conspexerunt eum ibi: & obstupefacti, atque in insaniam versi, vt truculenti & omnis misericordiæ expertes, diris illum tormentis crudeliter confecerunt; & iterum sicut prius, fu-

Precatio S. Abramij ad Deũ.

D nibus alligatum extra vicum traxerunt. Ista autem cum per triennium pateretur, veri adamantis instar fortiter perdurabat: neque tot tantisq. tribulationibus, atque necessitatibus vmquam cessit: sed cum percuteretur, & contumelijs afficeretur, cum traheretur, cum affligeretur atque opprimeretur, cum lapidibus obrueretur, cum fame & siti conficeretur; in omnibus tamen his, quæ ipsi accidebant, numquam auersatus est illos, neque indignatus ac commotus est, numquam aliqua pusillanimitate est fractus, vel tædio fatigatus: verum cum durissima quæque ab eis sustineret, magis magisq. eius in ipsos caritas augebatur: & quasi rogum *ardentem, iracundiam eorum, sua modestia ac mansuetudine restinguebat: modo enim eos obsecrabat, modo modeste admonebat, modo dulcium verborum blandimentis ipsos deliniebat: & quidem seniores,

S. Abramij patientia, atque constantia admiranda.

** al. incendiũ aliquod, ac flammam.*

E vt patres rogabat: iuuenes autem, vt fratres; & pueros, vt filios: licet interim ex aduerso ipse ab eis irrideretur ac subsannaretur, multisq. iniurijs atque opprobrijs afficeretur. Vna porro dierum, incolæ vici illius simul congregati a minimo vsque ad maximum, vehementerq. obstupefacti, dicere cœperunt ad inuicem: Videtis, inquientes, adeo magnam patientiam viri, ineffabilemq. ipsius in nos amorem & caritatem? quoniam in tantis tribulationibus ac malis per nos ei illatis, nequaquam hinc abscessit, neque verbum aliquod malum cuiquam nostrum dixit; neque alienior a nobis est factus: verum magno cum

Barbari admiratũ sunt summã in Abramio patientiam & caritatem.

† al. Vnde nisi esset (vt affirmat) Deus viuus, quem prædicat, & regnū, & paradisus, &c.

gaudio hæc omnia patientissime sustinuit. Nisi † sane esset Deus viuus cum eo, A
sicut dicit, & regnum, & paradisus, supplicium, & retributio; non hæc vtique
perferret a nobis: quin & deos nostros omnes ipse solus confregit atque euertit, & in nullo eum offendere vel lædere potuerunt. Vere seruus Dei hic est, &
quæcumque ab eo fuerunt dicta, diuina sunt ac vera. Venite igitur, credamus in Deum, qui ab ipso prædicatur. Quæ, cum inter se loquerentur, omnes pariter ad ipsum in Ecclesiam contenderunt, clamantes, & dicentes: Gloria cœlesti Deo, qui huc famulum suum misit, vt nos ab errore liberaret atque
saluaret. Beatus autem vir Dei ista conspiciens, gauisus est gaudio magno, &

** καλλίχροον ἄνθος.*

facies ipsius vt flos * pulcherrimus apparuit: aperiensq. os suum, dixit ad eos:
Patres carissimi, fratres, ac filij, benedicti vos qui huc intrastis in nomine Do-

Barbarorū per S. Abramium conuersio.

mini: venite vnanimiter demus gloriam Deo, qui oculos mentis vestræ illumi- B
nauit, vt ipsum agnosceretis; & signaculum vitæ accipite, vt ab idolorum immunditie purificemini: totoq. corde ac animo credite, quòd vnus sit Deus

** al (τον τῆς i. creator) hic deest.*

* creator cæli & terræ, & omnium quæ in eis sunt, omnis principij expers, incomprehensibilis, inenarrabilis, inseparabilis, inalterabilis, omni fine carens,
dator luminis, amator ac redemptor hominum, magnus & admirabilis, terribilis

** al. qua est potentia Patris.*

& fortis, suauis atque benignus: & in filium eius credite vnigenitum, * qui est potentia Patris, & sapientia gloriæ eius, ac splendor, per quem & omnia facta

† ὁμοούσιον.

sunt: & in sanctum eius Spiritum, ipsi † consubstantialem, qui simul cum eo regnat in immensa ac infinita secula, omniaq. viuificat: vt credentes, vitam æter-

** al. habeant.*

nam * adipiscamini. Respondentes autem cuncti dixerunt: Ita sane pater noster, ita dux vitæ nostræ; ita fiet, sicut asseris; & nos doces: ita credimus, & C

S. Abramius infideles cōuertit, & baptizauit.

sic sentimus. Et illico Beatus sanctū baptisma arripiens, baptizauit eos in nomine
Patris, & Filij, & Spiritus sancti, a minimo vsque ad maximum, ad mille vsque
animas. Per singulos autem dies, sacras Scripturas eis legebat, disserebatq. cum
ipsis de fide, iustitia, & caritate; de mortuorum resurrectione, & de tremendo
iudicio, de regno Dei, de delicijs paradisi, & de gehennæ supplicijs. Quem-

Matth. 13. & Marc. 4. Luc. 8.

admodum autem terra bona ac bene elaborata percipit semen bonum, affertq.
fructum, aliud quidem centesimum, aliud vero sexagesimum, & aliud trige-

† al. sic & isti verba eius libēter audientes, atque in timore Dñi proficiētes, largissimos fructus afferebāt, &c.

simum: ita † & illi magna alacritate verba eius suscipientes, libentissimeq. doctrinam ipsius audientes, vberrimos inde fructus referebant. In conspectu autem ipsorum velut Angelus Dei videbatur, & quasi firma ac pulchra quædam
ædificij ligatura: sic quippe caritatis & amoris vinculo omnis anima colligata D
cum eo erat, totaq. ipsorum mens consolatione fidei ac doctrinæ eius illuminara. Totum porro annum egit apud eos vir beatus, postquam fidem susceperunt, docens ac prædicans eis indesinenter dies noctesq. verbum Dei. Cæterum vbi iam studium eorum erga Deum, & fidei firmitatem perspexit; magnam quoque in ipsum caritatem, curam, honorem, ac reuerentiam: veritusq.
ne illorum occasione cogeretur religiosæ vitæ disciplinam relaxare atque dissoluere; & ne quocumque modo mens eius terrenarum rerum curis adstringere-

Pia S. Abramij pro populo ad fidem conuerso, precatio.

tur, consurgens noctu, sic Deum precatus est: Tu qui solus absque peccato es
Deus, qui solus sanctus, qui in Sanctis requiescis, qui solus misericors, & benignus Dominus. qui e tenebris populum hunc tuum reuocasti, & in admirabili
lumine cognitionis tuæ firmasti: quique eos ab aduersarij vinculis absoluisti, & E
a simulacrorum erroribus conuertisti, eisq. in te fidem tribuisti; obsecro, in finem vsque conserua eos Domine, & succurre gregi tuo quem benignitate tua
possidere voluisti; eosq. omnipotenti gratia tua communias, & semper corda
ipsorum illumines: vt ea, quæ grata atque accepta tibi sunt, perficientes, æternam vitam consequi mereantur: ac mihi quoque infirmo auxilium impertias, &

† al. hic discessus meus ab illis, in peccatū. quia te solum desidero, ac sequi appeto.

non reputetur mihi hæc † res in iudicium atque peccatum: quoniam desiderio
sequendi te, flagro. Et completa oratione abiens, ter crucis signaculo vicum
signa-

A signauit, ac latenter in alium locum recessit, & quibus potuit latebris se occultauit. Mane autem facto, pro solito suo ad Ecclesiam turbæ conuenerunt, sed quòd eum ibi non inuenissent, obstupuerunt: vnde quasi oues errantes, diuersa loca obibant, pastorem suum perquirentes, magnoq. cum timore ac planctu nomen eius inclamantes. Cum autem diutius perquirendo, eum inuenire nequiuissent, nimium contristati, e vestigio ad Episcopum pergunt, & quod eis acciderat, denunciant. Qui cum hoc audisset, ipse quoque mœrore deiectus, confestim cum diligentia plures ad requirendum beatum virum emisit, * maxime propter lacrymas, & consolationem gregis ipsius. Cumque vbique tamquam lapis aliquis pretiosus quæreretur, & minime reperiretur, illiq. qui ad eum perquirendum destinati erant, iam re infecta redissent; Episcopus cum

S. Abramij discessus, & ad suam cellam reditus.

** al. præsertim ob consolationem gregis eius, quòd cerneret eos lamentabiliter contristari.*

B toto clero suo ad memoratum vicum concessit, & consolatorium vitæ sermonem ad eos habuit, magnumq. dolorem quem de viri Dei discessu conceperant, leniuit. Et quia omnes in fide ac caritatè Christi iam optime confirmatos deprehendit, † viros ex eis magis probatos elegit, quos presbyteros, & diaconos, ac lectores designauit. Audiens vero beatus Abramius de accessu atque incremento cleri, illorumq. statu, admodum gauisus est, & Deum glorificans, dixit: Quid retribuam tibi, benignissime Domine Deus meus, pro omnibus quæ retribuisti mihi? Adoro, & glorifico salutarem dispensationem tuam: sicq. orans atque exultans, ad pristinam suam cellam reuertit. Fecit autem alteram paruam cellam * extrinsecus, & semetipsum magno cum gaudio atque lætitia cordis sui conclusit in interiore, obstructis foribus. Quo intellecto, inhabita-

† al. ex ipsis presbyteros, & diaconos, lectoresq. constituit.

S. Abramius Deo gratias agit.

** al. intrinsecus, intra priorem, & seipsum intus conclusit.*

C tores vici illius aduentantes ad beatum Abramium, gauisi sunt gaudio magno, quòd eum tamquam reuera vitæ ducem inuenissent, accedebantq. ad ipsum quasi ad patrem, vt docerentur, & illuminarentur: & quia supra quàm dici possit, eius vitæ instituto ædificabantur; pro maxima gratia ducebant, si saltem eum videre, & verba ab ipso salutis audire * concederetur. O miraculum, fratres carissimi, vere laudibus & gloria plenũ, est hic vir talis: quippe qui in tantis tribulationibus atque angustijs quas in sæpe dicto castello ac vico sustinuit, numquam religiosæ vitæ suæ regulam infregit, neque ab ea ad dexteram vel sinistram declinauit. Gloria & magnificentia Domino Deo nostro, qui talem ei patientiam præstitit: qua & alios potuit conuertere, & sui instituti gratiam seruare. Videns igitur Satanas, qui ab initio * honestatis ac virtutis hostis fuit,

** al. possent.*

Prou. 4.

** al. virtutis ac salutis hominũ hostis fuit.*

D quòd in tantis afflictionibus quas illo in vico aduersus eum excitauerat, non valuisset virum Dei lædere; neque in segnitiem atque pigritiam eum trahere, neque in aliquo mentem eius a bono proposito abducere; at sicut aurum in fornace, ita ipse inter pressuras magis resplendesceret, ampliusq. ad multorum salutem in patientia, & in Christum caritate atque alacritate proficeret: vehementer honestatis inimicus aduersus beatum Abramium exacerbatus, acriterq. efferatus, venit ad eum magno cum phantasmate; vt saltem sic terrorem ipsi incutiens, facilius fallere atque decipere eum posset. Cum igitur media nocte Sanctus staret ac psalleret, repente lux * magna in cella eius refulsit, & vox quasi multitudinis cuiusdam audita est, dicens: Beatus es domne Abrami, vere inquam, beatus es: quoniam nullus in cunctis recte factis inuentus est, sicut tu; nullusq.

Prou. 17. 27.

Tẽtationes dæmonis aduersus S. Abramium.

** al. lux ingens tamquam Solis resplenduit.*

E ita omnes voluntates meas perfecit, vt tu. Subito autem vir beatus dolum maligni cognoscens, exaltauit vocem suam, & dixit: Tenebræ tuæ tecum sint in perditionem, o plene dolo atque fallacia: homo enim peccator sum ego: quia tamen caritatem Dei mei habeo, & spem in ipsum, atque auxilium; in nullo ego te, tuasq. insidias pertimesco, neque plurima tua phantasmata ac spectra terrorem mihi incutiunt. Pro muro siquidem munitissimo atque tutissimo, est mihi nomen Domini mei & Saluatoris IESV Christi, quem dilexi ac diligo: in quo te nomine increpo, immundissime canis, ac miserabilissime. Quæ cum ipse

Satanæ fallacijs vt restiterit, eumq. a se repulerit.

Nomen IESV, pro muro munitissimo est contra quascũque diaboli insidias.

ipſe diceret, illico inſtar fumi a conſpectu eius euanuit. Beatus autem Dei fa- A
** ἀταράχως.* mulus multa cum alacritate tranquillo*animo benedicebat Deo, tamquam qui
nullum prorſus phantaſma conſpexiſſet. Rurſus vero paucos poſt dies oran-
Alia Satanæ tentatio atque illuſio. te eo noctu, tenens ſecurim Satanas, cœpit cellam eius euertere. cumque iam
eam videretur perforaſſe, magna exclamauit voce, dicens: Feſtinate celeriter,
o amici mei, feſtinate, & introeuntes cito eum ſuffocate. Beatus autem vir Dei,
Pſal. 117. contra ad illum: Omnes (inquit) gentes circumdederunt me, & in nomine
** al. in eos.* Domini vltus ſum *eos. Ille vero protinus hac voce audita, euanuit; cella
interim ſancti viri integra atque illæſa permanente. Iterumq. paucis interla-
** ψαθίον. al. ψιαθίον .i. tegeticulum.* bentibus diebus alijs, dum media nocte Pſalmodiæ vacaret, conſpiciens * ſto-
ream ſuper quam pſallens conſiſtebat, vehementi flamma comburi; ignem in-
Pſalm. 90. trepidus conculcans, aiebat: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & con- B
culcabis leonem & draconem: omnemq. potentiam inimici, in nomine Domi-
ni noſtri IESV Chriſti mihi auxiliantis, ſuperabo. Diffugiens autem Satanas,
exclamauit, ac dixit: Ego te deuincam, improbe, arteſq. inueniam quibus te
Alia dæmonis tentatio. conteram, qui me iam deſpectui habes. Quadam igitur die, cum vir beatus,
ſicut conſueuerat, cibum ſumeret; ingreditur in cellam ad eum inimicus dæ-
** καυκίον.* mon, in forma ac habitu adoleſcentis; & propius accedens, * catinum eius
nitebatur euertere: at ille cognoſcens, manu illud retinebat, nihilq. eum cu-
rans, intrepidus comedebat. Tuncq. exſiliens cacodæmon, ad aliam mox illu-
Alia illuſio. ſionem ſe conuertit: & ecce quaſi candelabrum coram eo ſtatuens, ardentemq.
deſuper candelam imponens, magna voce pſallere incepit, ac dicere: Beati
Pſalm. 118. immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Cumque plura ex eo Pſal- C
mo verba decantaſſet; nihil vir beatus ipſi reſpondit, donec cibum ſolitũ ſum-
S. Abramius vt dæmonem, ſigno Crucis à ſe repulerit. pſiſſet. Qui vbi iam comedit, ac e menſa ſurrexit, ſigno ſe Crucis muniens,
ait ad ipſum: Canis immunde, & ter miſerande, inſulſiſſime, & timidiſſime;
ſi noſti quòd beati ſint, cur igitur moleſtas eos atque perturbas? etenim vere
beati ſunt omnes, qui toto corde Deum diligunt. Cui reſpondens diabolus,
dixit: Ideo moleſtias eis ingero, vt eos ſuperem, ipſoſq. ab omni opere bono
B. ABRAMIVS ſua reſponſione dæmonem confūdit, profligat, exterminatque impediam. At beatus ad eum: Non (inquit) bene tibi ſit, execrande ac maledicte
dæmon, quòd tu quempiam timentium Deum impedire ac ſuperare coneris, niſi
forte eos qui tui ſunt ſimiles, & propria voluntate a Deo recedunt: quos facile
vincis ac decipis, quoniam Deus in eis non eſt. Ab ijs vero qui diligunt Deum,
inſtar fumi a vento rapti deficis, atque euaneſcis. Vna ſiquidem eorum oratio D
lacrymis permixta, ſic te perſequitur ac deijcit, ſicut puluis a turbine agitatus
diſpergitur. Viuit Deus meus, qui eſt benedictus in ſecula, ipſe gloria & exul-
tatio mea: quare non te reformido, etiam ſi toto tempore tuo hic conſtiteris,
nihiliq. te facio, canis impure: ſic autem te contemno, quomodo ſi vnus catu-
lus ab aliquo contritus ſperneretur. Quæ cum vir beatus diceret, ſubito ille
† al. poſt quinque dies. iterum euanuit. Denuo poſt † aliquot dies, cum pſalmodiam ſuam nocturnã
Alia illuſio dæmonis, & eiuſdẽ repulſio. perfeciſſet, venit ad eum inimicus cum alio phantaſmate copioſæ cuiuſdam tur-
bæ ac multitudinis hominum, qui quaſi ex coniectis in cellam funibus ſe inui-
cem conſtringere ac trahere videbantur, & inter ſeſe dicere: proijcite hominem
Pſalm. 117. iuxta 70. illum in foueam. Quos beatus vir conſpiciens, ait: Circumdederunt me ſicut
apes fauum, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Domini vltus ſum E
eos. Et tunc exclamans Satanas, dixit: Hei mihi, hei mihi: quid deinceps tibi
faciam, ignoro. Ecce enim in cunctis me viciſti ac ſuperaſti; & vniuerſis viri-
bus meis deſpectis, me vndique conculcaſti: verumtamen nec ſic quidem ali-
quando a te recedam, donec ſuperans, humilem te mihi ſubiectumq. reddide-
ro. Ad quem vir beatus: Anathema (inquit) tibi ſit, & cunctis viribus tuis, ſce-
leſtiſſime atque impuriſſime dæmon: gloria autem & honor, atque adoratio
Domino noſtro, ſoli ſancto ac ſapienti Deo; qui te nobis ſeruis atque amato-
ribus

A ribus suis conculcandum tradidit, & ideo versutias tuas omnes subsannamus, & spernimus: quare agnosce, infelicissime atque infirmissime Satan, quòd nos neque te, neque vllas tuas pertimescimus † phantasias. Per multum vero temporis, quamuis varijs tentationibus, & imaginationibus, atque insaniæ machinis beatum virum oppugnasset; nequaquam tamen potuit vel timorem aliquem menti ac cogitationi eius incutere: quin potius ad maiorem alacritatem, & in Deum caritatem, ipsum excitabat. Cum enim Deum toto corde ac animo diligeret, suamq. vitam ac conuersationem secundum eius voluntatem institueret, affluenter diuinam gratiam promeruit: ideoq. in nullo eum lædere diabolus valuit. Patienter enim atque perseueranter pulsauerat, vt ei thesaurus Christi gratiæ panderetur: cuius cum iam ingressus patefactus esset, tres sibi
B inde lapides pretiosos elegit, fidem, spem, & caritatem; quibus & reliquæ in eo virtutes exornabantur. Texens quoque pretiosissimam ex bonis operibus coronam, Regi regum a quo munus acceperat, obtulit. Quis namq. sic toto ex corde Deum dilexit: & proximum, vt seipsum? Aut quis ita laborantibus compatiebatur, & misericordiæ viscera ostendebat? Quem etiam aliquando monachum intelligens bonæ conuersationis esse; non pro eo precatus est Dominum, vt a quocumque diaboli laqueo liber conseruaretur, cursumq. vitæ suæ irreprehensibiliter consummaret? Aut quem peccatorem, vel impium quandoque audiens; non confestim pro eo, vt saluaretur, Deum obsecrabat? Per omne porro tempus * conuersationis suæ, numquam a regula sui instituti deflexit: neque vmquam ijsdem temporibus dies illum aliqua sine lacrymis præ-
C terijt. Non facile sua labia, in risum soluebat: sed ne * subridebat quidem. Non appropinquauit corpori eius oleum: neque faciem suam, aut pedes aqua vmquam abluit. sic autem se in sui instituti certamine exhibebat atque gerebat, quasi quotidie moriturus esset. O stupendum atque gloriosum, in hoc viro miraculum, fratres: quippe qui in admiranda illa sua abstinentia ac continentia, assiduisq. vigilijs, ac lacrymarum fluentis; humicubationibus quoque, & corporis emaceratione, numquam remissior aut imbecillior factus est, neque segnitie vel tædio aliquo fatigatus: sed veluti esuriens quispiam aut sitiens, sic mens eius (quæ diuinæ gratiæ præsidio nutriebatur) numquam sui instituti dulcedine poterat satiari. Erat vero aspectus eius, tamquam flos rosæ; & corpus eius quasi nihil abstinentiæ egisset, sanum validumq. apparebat: diuina
D enim ipse gratia sustentabatur in omnibus, & iocunditate spiritalis lætitiæ fruebatur. Qui & in hora obdormitionis suæ ita specioso vultu cernebatur, quasi * Angelorum comitatu stipatus fuisset. Sed & alia in eo admiranda Dei gratia visa est, quòd totis quinquaginta abstinentiæ suæ annis vestem cilicinam qua indutus fuerat, numquam mutauerit: quæque ita perseueranter ad finem vsque vitæ ipsi seruiuit, vt etiam alij participes eiusdem illius vestis postea fuerint, quæ ei prius iam inueterata vsui fuerat.

† al. illusiones.

Deut. 6. 11. etc.

Tribus lapidibus pretiosis, vt refulserit S. Abramius.

Matth. 22. & Marc. 12.

** al. religiosa vita sua.*

NOTA.

** μήτε μειδιάματι.*

NOT.

Aspectus Abramij serenus, & corpus validum apparebat.

** al. quasi qui nequaquã vita sua tempus in abstinentia trãsegisset.*

Volo porro carissimi, etiam aliam rem admiratione dignissimã, quam in senectute sua Beatus vir gessit, caritati vestræ enarrare: est enim intelligentibus ac spiritalibus viris vere admirabile, & plenum vtilitatis atque compunctionis exemplum. Habuit beatus Abramius fratrem vnicum, quo defuncto, filia vni-
E ca eius septem annorum relinquitur. Quam quidẽ dum parentibus orbatam noti atque amici ipsius cernerent, protinus ad patruum eius adducunt. Ipse vero, quia in interiore sua cella reclusus degebat, eam in exteriore collocari iussit. Erat autem perexigua in medio vtriusque cellulæ fenestra, per quam edocebat eam psalterium, & reliquas scripturas. Cum ipso quippe in diuinis laudibus vigilabat, psalmosq. concinebat: & sicut ille, ita & ipsa abstinentiam colebat. alacriterq. in arrepto pietatis instituto proficiens, cunctas animi virtutes complere nitebatur, atque perficere. Vir etenim beatus frequenter pro ea obsecrabat

DE MARIAE NEPTIS B. ABRAMII VITA: EIVSQ. LAPSV, ET RESIPISCENTIA.

Deum, vt mentem in eum defixam retineret; neque rerum terrenarum curis A
implicaretur, eo quòd pater eius ex hac vita migrans, magnã vim pecuniarum ipsi reliquisset: quas illico vir Dei distribui mandauit pauperibus & orphanis. Ipsa quoque assidue suum interpellabat patruum, dicens: Pater, rogo atque obsecro sanctitatem tuam, quatenus pro me depreceris Dominum, vt ab absurdis ac prauis liberer cogitationibus; cunctisq. inimici insidijs, & diuersis laqueis diaboli eripiar. sicq. alacriter se exercens, seruabat regulam instituti sui.

al. eius patruus

Exultabat autem * vir beatus, quòd ita felicirer eam in optimo vitæ instituto, ac in mansuetudine, & insigni erga Deum caritate cerneret proficientem.

Maria neptis, viginti annos suo patruo in omni cultitute, & abstinentia coniuxit.

Viginti enim annis cum eo in abstinentia degens, velut columba castissima & immaculata Christi agna, ei coniuxit. Quo annorum tempore expleto, cernens eam fraudulentus ac callidus serpens in virtutibus solitariæ vitæ excellere, B
ac cælestia dumtaxat contemplari, vehementi inuidiæ igne tabescebat, & insidias tendebat, vt illam irretiret: ac sic saltem beato viro mœstitiam anxietatemq. incuteret, mentemq. ipsius, ob molestiam de ea conceptam, aliquantulum a Deo auelleret, atque separaret. Et quemadmodum in primis parentibus, liuore incensa maligna ac callida bestia serpentem pro instrumento ad decipiendum apto inuenit; vt eos qui in felicitate demorabantur, terram spinosam atque laboriosam incolere curaret: ita & hic aliquamdiu explorans, inuenit sibi vas ad perditionem præparatum.

Gen. 3.
Ibidem.

Varij improborum prætextus, insidiæ, & impostura.

Erat enim quidam nomine dumtaxat monachus, qui studiose admodum prætextu ædificationis atque colloquij ad beatum virum concedere solebat: sed & beatam illam per fenestellam adspiciens miser mente excæcatus, cum ea potius colloqui cupiebat: insidiasq. ipsi multo tem- C
pore tendebat, quasi ad vnum vsque annum, donec tandem inuenta opportunitate eam penitus a beata veri paradisi conuersatione alienam reddidisset. Siquidem a serpente iam seducta atque decepta, ianuam cellæ suæ aperuit, & egressa est: fraude enim maligni draconis, ab eminenti piæ atque religiosæ vitæ statu, purissimaq. virginitate elapsa est.

Ibid. Gen. 3.

Et sicut primi parentes, vbi de fructu ligni quod est in medio paradisi gustassent, cognouerunt se esse nudos: ita & ista, postquam peccatum admisit, corde expauescens in tenebrosam desperationis caliginem se coniecit: conscindensq. cilicinam vestem, qua erat induta, pectus suum tundebat, & faciem manibus verberabat, cupiens seipsam nimio dolore præfocare, mortiq. tradere.

Præuaricatio ac lapsus neptis S. Abramij.

Aiebat enim intra se, plangens: Ego deinceps mortuam me sentio: dies enim religiosæ exercitationis meæ, fructumq. D
continentiæ, & laborem lacrymarum, vigiliarum atque orationum plane perdidi: Deum meum exacerbaui, & meipsam occidi, sanctumq. patruum meum amarissimo mœrore affeci, & diabolo ludibrio facta sum. quid est quòd deinceps ego misera atque infelix viuam? Hei mihi, quid feci? Hei mihi, quid fieri mihi passa sum? Hei mihi, vnde excidi? Quomodo mens mea obscurata est? Quomodo a maligno decepta * sum? Non intelligo, quomodo elapsa sim: quomodo contaminata sum, ignoro. Cuiusmodi * nebula obtexit cor meum: vt quid egerim, considerare nequeam? Vbi abscondar? quo me vertam? aut in quam foueam meipsam præcipitabo? Vbi sunt monita beati mei patrui? Vbi doctrina socij, & amici eius Ephræm? * quando dicere mihi solebat: Attende tibi ipsi: & animam tuam incorruptibili atque immortali sponso tuo immacula- E
tam conserua: nam sponsus tuus sanctus est, & zelator. Hei mihi, quid agam? non amplius in cælum respicere audeo: nam apud Deum pariter & homines, me iam mortuam esse cognosco: neque fenestram illam fixis intueri oculis deinceps valeo. Quomodo enim ego peccatrix & immunda, rursus cum Sancto illo viro loqui tentabo? Et si id ausa fuero, nonne ignis per fenestram erumpens illico me comburet? Satius igitur fuerit, me hinc alio abire, vbi nullus sit qui me agnoscat: quoniam semel iam mortua sum, nec vltra mihi spes salutis est reliqua.

Compunctoria, & lamentatoria peccatricis verba.

* ἐκλάπην.

* al. nubecula.

* al. qua mihi dicebas: Attende tibi.

A reliqua. Consurgens ergo e vestigio, perrexit in aliam ciuitatem, pristinoq. habitu mutato, se ibi in quodam * diuersorio constituit. Quæ ruina dum huic fœminæ accidisset, visio per somnium talis beato viro ostenditur: Conspexit siquidem draconem ingentem atque horribilem, aspectuq. ipso fœtidissimum, & in fortitudine sibilantem, qui quasi ex loco suo egressus, deuenit vsque ad cellam eius, ibiq. columbam repertam deuorauit, & rursus ad suum locum ac foueam remeauit. Expergefactus autem vir beatus, contristatus est vehementer, fleuitq. amare, veritus ne persecutionem aliquam Satanas aduersus Dei Ecclesiam concitasset, ac multos a veritatis fide auertisset: aut ne schisma aliquod, vel hæresis in sancta Dei Ecclesia exsurrexisset. Quare in genua prouolutus, Deum precatus est, dicens: Benignissime Deus, qui solus vniuersorum

** al. stabulo.*

Visio horribilis S. Abramio apparuit.

B es præscius, tu solus nosti quid magna hæc sibi velit visio. Denuo autem post alios duos dies, eumdem vidit draconem prodeuntem ex antro ac loco suo, & in cellam ad ipsum ingredientem, caputq. suum sub pedibus eius posuisse, ac diruptum fuisse: columbam vero illam, quam deglutiuerat, adhuc viuam in ventre * eius absque læsione repertam. Protinus autem a somno experrectus, semel atque iterum Mariam neptem suam (existimans adhuc in cellula eam adesse) vocabat, & dicebat: Euigila, o filia, cur pigrescis atque torpescis? hodie enim duo sunt dies, ex quibus os tuum ad laudandum & glorificandũ Deum non aperuisti. Sed cum responsum ab ea nullum acciperet, totoq. biduo eam non amplius psallentem more solito audiret; intellexit suam quam conspexerat visionem, ad illam sine dubio pertinere: quare suspirans fleuit amare, profun-

** al. in ventre ipsius repertã, extensaq. manu sua viuã eã recepisse. Protinus autẽ, &c.*

C densq. lacrymas, ait: Hei mihi, agnam meam lupus crudelis rapuit, & filia mea captiua effecta est. Extollensq. vocem suam, dixit: Christe Saluator mundi, conuerte † ad me agnam meam Mariam, eamq. in ouile vitæ restitue: vt non senectus mea cum mœrore ad inferos descendat. neque despicias deprecationem meam, Domine: sed velocius gratiam tuam emitte, vt de ore draconis eam incolumem euellas. Duo itaque dies illi, qui per visionem ei reuelati sunt, duorum annorum curriculo terminantur, quibus dissolute viuendo neptis eius foris, quasi in ventre sæuissimi draconis, egit: at sanctus vir, per omne tempus die noctuq. numquam, pro ea Deum obsecrando, animum suum relaxauit. Duobus porro interlapsis iam annis, cum vbi esset, & quomodo se gereret certo intellexisset, rogabat quemdam † sibi notum atque familiarem, vt

Visionis manifestatio, atque explicatio.

† al. conuerte agnã tuã Mariã in ouile vitæ: vt non senectus mea cũ dolore de hoc mũdo recedat.

D illucusque pergeret, & cuncta de ea diligenter exploraret, locumq. ac vitam eius notaret atque obseruaret. Abiens igitur ille qui missus erat, omnia certo compertoq. cognouit: & reuera ei, quomodo ipsam vidisset, & qualem vitam degeret, renunciauit, locumq. designauit. Ipse vero certior de ea factus, planeq. edoctus, illam ipsam esse; curauit sibi habitum militarem deferri, cum equo ad sedendum. Apertoq. iam cellæ suæ ostio egreditur, & habitu militari induitur, ac galerum * longum atque profundum capiti suo, quo facies velaretur, imposuit: sed & solidum vnum secum ferens, equumq. ascendens, concitus abijt. Quemadmodum enim explorator aliquis patriam vel ciuitatem quãpiam explorare cupiens, habitum loci illius ne facile ab incolis agnoscatur, assumit: sic quoque beatus iste Abramius in alieno peregrinabatur habitu, vt

† al quosdam ex sibi notis ac charis, vt aliquẽ illuc mitterent, q accurate omnia de illa cognosceret, &c.

** al. calamauchum.*

A simili pulchrũ exemplũ.

E inuisibilem inimicum in fugam verteret. Vere igitur admiratione dignus est egregius hic secũdus Abraam. Siquidem primus Abraham ad Regum prælium exiens, percutiensq. illos, Loth nepotem suum reuocauit: & hic similiter secundus Abraam contra diabolum ad bellum perrexit, * eoq. superato Mariam neptem suam secum reduxit. Postquam ergo ad locum appulisset, in hospitium diuertit, vbi sollicitis curis huc illucque circumspiciens, vt eam videret adnitebatur. Deinde cum iam multa hora præterijsset, videndiq. ipsam occasio non tribueretur, subridens dixit ad hospitem: Audiui, o amice, quòd hic pulchram

Abramij secũdi cũ primo apta comparatio.

Gen. 14.

** al. vt eo deuicto, neptẽ suam Mariã maiore cum triũpho secum reduceret.*

** κατέγνω αὐτῷ al. eum condēnauit, tamquā malo amore puellæ captum.*

pulchram habeas puellam, quam, si permitteres, libenter peruiderem. Hospes A
autem cum ætatis eius cerneret canitiē, ipsum * coarguit; & deinde sic ei respondit: Est, inquit, hic quædā, & quidem supra modum speciosa: erat quippe Maria hæc pene vltra quàm natura fert, formæ pulchritudine decora. Cumque senex nomen puellæ requireret, Mariam nuncupari ille respondit. Tunc hilari vultu, obsecro, inquit, mihi accersas illam; vt hodie cum ea epulari possim atque exhilarari: valde enim vel ex auditu, amore eius captus sum. Quæ cum vocata iam adesset; atque in lasciuo ornatu, habituq. meretricio sanctus eam patruus conspexisset, parum abfuit quin ingentem ipse vim lacrymarum profunderet: quas tamen sapienti ac forti consilio repressit; ne, si forte illū fœmina agnouisset, fugæ consilium illico captasset. Residentibus ergo illis, atque bibentibus, cœpit cum ea loqui vir beatus, tamquam amator quispiam inextinguibili amoris B
igne flagrans: (sic enim Sanctus ille fortiter se diabolo opponens, captiuam eam accepit, & in Christi thalamum restituit.) Illo autem cum illa colloquente, ipsa consurgens, & complexa collum eius, osculis eum excipiebat. Cumq. iam inter osculandum, odorata esset eius corpus suauissimo Angelici instituti odore fragrare, recordata est dierum suorum priorum, quibus vitam in summa abstinentia peregerat: quare tamquam aliquo spiculo in corde percussa, vehementer ingemuit, & in lacrymas prorumpens, dixit: * Væ mihi, væ mihi miseræ soli. Hospes autem ista animaduertens, ait ad eam: Quid est domna Maria, quòd ita grauiter ingemiscas? Duorum annorum iam spatio hic degis, & numquam talia tua suspiria, aut verba audiui: nunc autem quid solito tristius tibi acciderit, velim mihi recenseas? Ad quem, illa: * Vtinam, inquit, ante C
triennium mortua essem, & felicem me putarem. Confestimq. beatus senex, ne austerior videretur, quasi cum quadam serenitate ad illam ait: Modò me præsente, cum hilaritati indulgendum esset, tu peccata tua in memoriam reuocare incipis? O admirabilem diuinæ dispensationis clementiam. Putasne puellam non dixisse in corde suo: quomodo aspectus viri istius, formam mei refert patrui? Cæterū qui solus benignissimus, & sapientissimus est Deus, ita dispensauit, ne ipsa illum agnosceret, timoreq. perculsa fortasse aufugeret. Proferens itaq. beatus senex mox solidum, dedit eum hospiti, dicens ipsi: Para nobis, o amice, bonam cœnam, vt cum hac puella hodie epulari ac lætari liceat: longo enim itineris interuallo, amore illius huc adueni. O vere secundum Deum sapientiam. O vere intellectum spiritalem. O astutam supplantationem diaboli, & reconciliationem animæ. O prudentiam draconi exitialem, & D
animæ illuminatricem. Qui totis quinquaginta suæ religiosæ exercitationis, atque abstinentiæ annis panem non gustauerat; nunc carnes intrepide, vt animā a diabolo captam reuocaret, comedit. Chorus Sanctorum Angelorum super hac beati istius * inconsideratione, aut potius magnanimitate, atque sapienti consilio † solertiaq. vehementer obstupuit; quòd ita alacriter & sine vlla hæsitatione ibi comedit & bibit, recitans & ipse dictum illud Euangelicum: Hodie epulari & gaudere oportet, quia hæc filia mea mortua erat, & reuixit; perierat, & inuenta est. O sapientia sapientum, & intellectus intelligentium. O stupendum miraculum, & negotium suspiciendum. O dignam admiratione † indiscretionem, & quauis accurata * discretione eminentiorem: quæ ex ve- E
nenatis draconis dentibus, animam deuoratam eripuit atque saluauit. Postquam igitur iam simul epulari sunt, prouocabat eum puella, vt ad cubandum in cubiculum introirent. At ille, intremus, inquit: ingressusq. videt lectum altum stratum, ascendensq. alacriter consedit super eum. Quo pacto te appellem, aut quomodo te nominem, o † perfecte Christi vir, equidem ignoro: Continentem ne te dicam, an incontinentem? * consideratum, an inconsideratum? sapientem, an insipientem? qui per annos quinquaginta conuersationis tuæ,

Colloquiū Abramij cū sua nepte peccatrice.

Corpus Abramij optimis odoribus fragrans.

** al. Heu me, heu me infelicē solum.*

** al. Beata (inquit) essem, si ante triennium defuncta essem.*

Solidus pro cœna soluitur.

Quinquaginta annorum abstinentia.

** ἀδιακρισίας. f. indiscretione. † δραματουργίας*

Luc. 15.

*† al. inconsiderationē * al. consideratione.*

*† al. perfectissime Christi athleta * al. discretū, an indiscretum?*

A tuæ, super vnam tegeticulam dormiuisti; nunc quanta cum alacritate ad sedendum super lectum ascendisti? Cæterum hæc omnia ad * gloriam & laudem venerabilissimi instituti tui fecisti: mansionum quippe iter prolixum arripuisti, carnes manducasti ac vinum bibisti, & in hospitium diuertisti, vt animam perditam saluares: at nos quia † pusillanimes sumus, si saltem verbum vtile cum proximo loqui volumus, subito importune cuncta discernimus. Confidente itaque ipso super lectum, ait ad eum puella: Veni ac permitte Domine, vt calceamenta tibi extraham. Ille vero ad eam: obsera ac muni, inquit, bene ostium; & tunc vt ea abstrahas, permittam. Nitebatur autem illa prius discalceare ipsum: sed cum id ille non pateretur, tunc foribus diligenter obseratis venit ad eum. Senior autem ad illam: Domna, inquit, Maria, accede ad me.

**al. ad laudem & gloriã Christi fecisti.*
† ὀλιγόψυχοι.

B cumque accessit ad ipsum, tenuit eam firmiter per manum, ita vt non posset eum effugere. Tollens quoque † camalaucion, ceu galerum e capite suo, & in lacrymas prorumpens, dixit ad eam: Filia mea Maria, numquid me agnoscis? nonne ego sum * pater tuus Abramius? numquid tibi notus sum? Nonne ego sum, qui te educaui? quid tibi nunc accidit, o filia mea? Vbi est habitus ille angelicus, quem antea habuisti, o filia carissima? Vbi continentia? vbi lacrymæ? vbi vigiliæ, quæ cum tanto dolore animi & cordis contritione erant? vbi humicubationes, & assiduæ genuflexiones? Quo pacto a cæli celsitudine in hoc perditionis barathrum præcipitata es, o filia mea? Cur non indicasti mihi, quando procella ab inferis inuasit te? & ego sane cum dilectissimo Ephræm, clamassem ad eum, qui potest ex morte saluare. Quare tamquam omnino tuam

† καμαλαύκιον. al. calamaucum .i. pileum.
**al. patruus.*
Abramius suã compellat, coniunctãq. reddit neptem Mariã.
S. Abramius ut amicus Ephræm fuerit, ipsoq. illius meminerit.

C salutem desperans, ita te diabolo tradidisti? Quamobrem sic me deseruisti, & in hunc mœrorem intolerabilem deduxisti? Quis autem inter homines, absque peccato est, nisi solus Deus? Illa vero quasi tota perterrefacta, abijciebat animum, nec vultum attollere poterat: verum lapidis instar immobilis, & velut amens in manibus eius remansit, confusione pariter atque timore oppleta. At beatus Senex iterum cum lacrymis appellabat eam, dicens: Non mihi loqueris, filia mea Maria? nonne tua caussa, mœstus huc adueni? Super me sit hoc peccatum, o filia. Ego pro te in die iudicij, Deo respondebo. Ego pro hoc tuo peccato pœnitentiam agam. Sicq. ad mediam vsque noctem, eam consolabatur & salubriter admonebat. Illa autem cum parumper fiduciam accepisset, sic ad eum locuta est: Si, inquiens, in te respicere, ob confusionem vultus

Esai. 73. & 1. Pet. 2.

D mei, nequeo: quo pacto sanctum atque immaculatum nomen Dei mei, dum ita * cœno immunditiæ contaminata sum, inuocare audebo? Et beatus vir ad eam: Super me sit, inquit, iniquitas tua, o filia: ex meis manibus Deus peccatum hoc tuum requiret; tantummodo tu me ausculta, & veni, concedamus pariter in locum nostrum. Ecce enim & carissimus noster Ephræm vices tuas dolet ac plangit, & sedulo pro te Dominum deprecatur. Quare senectutis meæ miserere, & caniciei meæ compatere, filia mea dilecta, obsecro: & iam consurgens, me sequere. Illa vero ad eum: Si * pœnitentiam (inquit) adhuc agere possum, meamq. satisfactionem suscepturus sit Deus; ecce vt iubes, tecum veniam; procido autem ac supplico sanctitati tuæ, sanctaq. vestigia tua exosculor, quòd ita pietatis tuæ viscera in me demonstraueris, & huc vt ex laqueo diaboli

**al. immũditia cœni huius fœdata sum, &c.*
Ephræm ut hic sui ipsius, sub persona Abramij meminerit.
**al. Si pœnitentiam meam suscipiet Deus, ecce iam venio.*

E me eriperes, adueneris. ponensq. caput suum ad pedes eius, tota plangebat nocte, dicens: Quid † retribuam tibi Domine Deus meus, pro his omnibus quæ tribuisti mihi? Diluculo autem iam facto, dicebat ad eam beatus senex: Exsurge filia, & hinc recta ad cellam nostram abeamus. Quæ respondens, aiebat ad ipsum: Habeo hic aliquantulum auri, ac paucas vestes, & quid de ijs a me fieri iubes? Respondensq. ei vir beatus, dixit: Relinque illa hic: nam omnia ista, pars maligni sunt. Et surgentes confestim exierunt: illamq. equo imponens,

†al. Quid tibi, mi Domine, pro his omnibus retribuam?
Res male partæ, ut portio maligni sint.

**al. ducebat.*
Luc. 15.
** al. ad suam mansionem.*

* trahebat, lætus præcedens. Et ſicut paſtor quando ouem perditam reperit, cum gaudio eam ſuper humeros ſuos tollit: ita beatus hic Abramius, gaudens in corde ſuo iter cum hac nepte ſua peragebat. Cumque ad * proprium iam locum perueniſſet, illam quidem in interiore cella, in qua ſuam prius habitationem tenuerat, recluſit: ipſe vero in exteriore permanſit. Vbi illa cilicio induta, in ſumma humilitate animi, & planctu ac lacrymis multis perſiſtebat; & ſeipſam vigilijs aſſiduis, arctiſſimisq. abſtinentiæ laboribus conficiebat, alacriter pœnitentiæ ſcopum perſequens, & audacter Deo procidens, ſupplicanſque. A

Mariæ conuerſio, & ad cellã eum ſue Patrue reuerſio.

Vera pœnitẽtiæ exemplum ac ſpeculum.

Vere enim hæc ſyncera ac vera erat pœnitentia: vere medicina, & reparatio animæ iſta. Per eiuſmodi certamen, cunctos oporteret confiteri ac gratias agere Deo. Quis enim ita lapideo ac duro eſt corde, qui cum flebilem ac lamentabilem eius vocem audiat, ipſe quoque non compungatur ad laudandum, glorificandumq. Deum? Siquidem noſtra reſipiſcentia cum eius pœnitentia comparata, vmbra dumtaxat quædam & imaginatio eſt. Tali namq. ſtudio, & patientia, atque ſollicitudine indeſinenter recurrebat ad Deum, petens ſibi ignoſci quod peccauerat; vt etiam ſignum diuinitus, an accepta eius pœnitentia fuiſſet, depoſceret. Benigniſſimus † itaque ac clementiſſimus Deus, qui neminem vult perire, ſed omnes ad pœnitentiam reuerti, ſic condignam ſatisfactionem eius, precesq. recepit: vt etiã dona curationum ipſi ad rei certitudinem conceſſerit. Vixit porro beatus Abramius alios adhuc annos decem; cernensq. ſynceram ac veram illius pœnitentiam, & inſignem animi alacritatem, glorificabat & magnificabat Deum: & ſic in bona ſenectute quieuit vere ſanctus ac ſeruus Dei, curſumq. vitæ conſummauit, cum eſſet annorum ſeptuaginta. Ex quibus, quinquaginta in ſolitario vitæ inſtituto, magna cum alacritate, & certamine atque abſtinentia admirabili, in humilitate & caritate non ficta peregit, perſonarum * acceptionem non reſpiciens, ſicut apud plurimos fieri eſt ſolitum, vt vnum quidem honore præferant, alium vero contemnant. Et tanto quidem temporis interuallo numquam prorſus in ſuo inſtituto obtorpuit, ſegniuſque egit. neque vmquam regulam optimæ ac religioſiſſimæ vitæ ſuæ mutauit: ſed ita ſemper conſtitutus erat, quaſi quotidie moriturus.

NOTA. B

† al. V.C. Benigniſſimus itaq. Deus dona curationum et ad certitudinẽ acceptæ pœnitẽtiæ eiſius conceſſit.

S. ABRAMII AETAS, ET SOLITARIÆ EIVS VITAE DIVTVRNITAS. C

** al. perſonam hominis non accipiens.*

** ὑπερ: θεάρεστος πολιτεία.*
Sap. Sirac. 27.

Hæc fuit vita, atque conuerſatio beati Abramij. hæc Deo * acceptiſſima vitæ ipſius ratio. iſta patientiæ ac tolerantiæ eius certamina. Et ſicut caprea ex laqueis, ita ille ex corruptibili ac mortali hac vita exceſſit: neque prorſus vmquam, cogitationem mentemq. ſuam in bono propoſito firmatam atque corroboratam, retrorſum conuerti permiſit. Atqui hi agones, & ſudores Beati huius viri fuerunt; quos quidem hic nunc ita conſcripſimus, ob conſolationem atque deuotionem omnium, qui vitam conſequi æternam volunt, ad laudem & gloriam Dei: a quo, cunctis affluenter, quæcumque opportuna ſunt atque vtilia, ſuppeditantur. Reliquas porro virtutes eius † alibi deſcripſimus. D

Agones & labores S. Abramij.

† ἐν ἄλλοις. f. in alio Libro, ſiue Sermone.] ſed is non reperitur

** al. plerique noctu iuxta locũ illum pertranſeuntes.*

Vixit quoque beata illa Maria, alios annos quinque poſt mortem patrui ſui: atque ita ſupra modum pie alacriterque reſiduum illud vitæ inſtituebat, vt dies noctesq. integras non ceſſarit cum planctu ac lacrymis deprecari Deum: adeo vt etiam ſæpe * per locum illum prætereuntes, vocemque eiulatus ipſius audientes, commiſeratione moti gradum ſiſterent, fletumq. ſuum cum eius fletu coniungerent, ac propria peccata deplangerent. Gratia & benignitate Domini noſtri IESV CHRISTI: Cui gloria, & potentia, nunc & ſemper, & in æterna ſecula ſeculorum. AMEN. E

SCHO-

A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

VNiuersa vita acta Beati ABRAMII *eremitæ Syri, pulchre ac luculenter hic Auctor noster describit: illiusq. neptis Mariæ lapsum, & resipiscentiam atque pœnitentiam postea enarrat, & tamquã singulare compunctionis exemplum cunctis proponit. De quo B. Abramio (lubet enim hic græcam nominis Inscriptionem* περὶ τοῦ μακαρίου Ἀβραμίου, *sequi) etiam Sozomenus agit, lib. 3. cap. 13. ac Nicephorus lib. 9. cap. 16. alijq. plures. celebraturq. memoria eiusdem in Martyrologio Rom. 16. Martij, sub fin. hisce verbis:* In Syria Sancti Abrahæ eremitæ, cuius res gestas beatus Ephræm conscripsit, *&c.] De quo & Græci in Menolog. 29. Octobris. Cuius quoque Metaphrastes gesta copiose recenset, quæ ponit Lipomannus tom. 6. & Surius tom. 2. eadem die.*

Tentabo vel ex parte enarrare de vita ac moribus eiusdem viri, Abramij nimirum se-
B cundi, *&c.] Dicit Abramij, siue Abrahami secundi, respectu primi Abraham, scilic. patriarchæ; quocum hunc nostrum Abramium in plerisq. confert, ac præsertim vbi longius postea de vtroque sic enarrat:* Vere igitur admiratione dignus est egregius hic secundus Abraham: Siquidem primus Abraham ad Regum prælium exiens, percutiensq. illos, Lot nepotem suum reuocanit: & hic similiter posterior Abraham contra diabolum ad bellum perrexit, eoq. superato, Mariam neptem suam secum reduxit, *&c.] hæc ibi de comparatione vtriusque.*

Toto porro tempore renunciationis, canonem semel arreptum numquam mutauit: sed quinquaginta annorum spatio, in vitæ religiosæ instituto se exercuit, *&c.] Vbi alia lectio sic: Toto autem tempore monasticæ conuersationis, canonem ac regulam sui instituti numquam prætermisit; sed totos quinquaginta annos cum omni alacritate in suo religiosæ vitæ instituto permansit, &c. Idem autem de eo, etiam confirmatur ab Auctore, hoc ipso Serm. longius postea, vbi habet:* Sed & alia in eo admiranda Dei gratia visa est, quòd totis quinquaginta abstinentiæ suæ annis vestem cilicinam qua indutus fuerat, numquã mutauerit: quæq. ita perseueranter ad fi-
C nẽ vsque vitæ ipsi seruiuit, vt etiam alij participes illius fuerint, *&c.] Significat autem haud obscure ibi, hoc fuisse miraculum, quòd idem cilicium ab illo totos quinquaginta annos gestatum, & numquam mutatum, adhuc alijs post eius mortem vsui fuerit, &c. Et de hoc eius vitæ rigore, longoq. quinquaginta annorum, cum omni patientia & abstinentia in solitariæ vitæ instituto, certamine, etiam posterius sub finem Sermonis agitur, vbi in hæc verba de B. Abramio dicitur:* Cursum vitæ consummauit, cum esset annorum septuaginta. Ex quibus, quinquaginta in solitario vitæ instituto peregit. Et tanto quidem temporis interuallo, numquam prorsus in suo instituto obtorpuit: neque vmquam regulam optimæ ac religiosæ vitæ suæ mutauit, sed ita semper constitutus erat, quasi quotidie moriturus, *&c.] Seruitq. hic Abramius pro singulari atque notabili exemplo Sanctorum illorum Patrum, de quibus generatim alibi refert Auctor, quòd ad quinquaginta & vltra annos, suum non mutarint canonem ac regulã instituti, &c. vt habetur in Sermone ipsius Parænetico de secundo aduentu Domini, ac de pœnitentia & resipiscentia, in fine Tomi 2. & in longissimo eiusdem ascetico Serm. de Vita religiosa atque monastica, hoc eodem tom. 3. supra, cuius ini-*
D *tium est:* Labor & dolor ad loquendum me compellunt, *&c. ac in nostris vtrobique Scholijs.*

Postea vbi habetur: Et nunc igitur benignissime Domine, respice super seruos tuos, & concede eis vt cognoscant te, *&c.] alia lectio habet:* respice super seruum tuum *(scilic. Abramium)* & exaudi orationem meam, viresq. mihi adde: ac seruos tuos a vinculis Diaboli absolue; & concede ipsis, vt agnoscant te creatorem, *&c.] quæ quidem lectio, quòd ad vtrumlibet (ipsum scilic. & populum illum) coniunctim referatur, etiam hic probatur, ac placet.*

Postea ibi: Totoq. corde ac animo credite, quòd vnus sit Deus creator cæli & terræ, *&c.] vbi al.* ποιητὸς *mendose hic ponitur, pro* ποιητής *.i. creator. Et al. absque illo etiam legitur:* Deus cæli & terræ, *&c. quæ quoque hic non improbatur lectio: est enim vsitata etiam Scripturæ formula, sicut & in illo patet Neem. 2.* et oraui Deum cæli, & dixi ad regem, *&c. ac ibidem postea:* Dixitq. ad eos: Deus cæli ipse nos iuuat, & nos serui eius sumus, *&c.] & in illo Act. 17.* Hic cæli & terræ cum sit Dominus, *&c. alijsq. in locis sæpius.*

Longe deinde posterius, vbi de Abramio habetur: Non facile sua labia in risum soluebat: sed
E ne subridebat quidem, *&c. in græco al. mendose hic habetur,* οὔτε μέχρι δ' αἵματος *.i. neque vsque ad sanguinem, &c. pro quo, omnino hic legendum videtur:* οὔτε μειδιάματι. *sed quia* μειδίαμα *vix vno vocabulo latine reddi potest, (est enim actus ille placide ac leniter subridendi) visum consulto est hic vertere* (sed ne subridebat quidem, *&c.) vt in textu reposuimus.*

Ad finẽ deniq. vitæ S. Abramij, & conuersionis neptis eius Mariæ, adiecta adbuc reperiuntur loco cuiusdã Appendicis ex Symeone Metaphraste apud Lipoman. sequentia: Hei mihi, carissimi, quoniam hi quidem obdormierunt, & ad Deum omni cum fiducia perrexerunt: quorum mens nullis plane rebus terrenis constricta tenebatur, sed in sola Domini caritate defixa. Ego vero imparatus propria voluntate remansi; & ecce præoccupat me hiems, & magna me tempestas nudum, omniq. virtutum ac bonorum operum indumento spoliatũ deprehendit.

In me-

In memetipso sane dilectissimi, admiror, quo pacto quotidie pecco, & quotidie resipisco. A
In horas ædifico, & in horas constructa euerto. Vesperi dico, cras pœnitentiam agam: mane autem facto, alijs distractus totum diem transigo, &c.] *Reliqua qui velit, apud Lipoman. tom. 2. post vitam S. Abramij, consequenter adiecta inueniet: quæ quòd ex varijs potius alijs locis S. Patris nostri Ephræm a Metaphraste huc congesta videantur, & alibi sparsim apud Auctorem habeantur, hic superuacanea omnino censentur: cum neque in græcis Ephram exemplaribus Vaticanis, alijsve hoc loco reperiantur; nec quidquam ad Vitam B. Abramij, quam hic ex ipso fonte Ephram damus, faciant, sicut etiam Lectori rem examinanti melius constabit. Quem & huius hic admonendū putauimus, aliam in B. Abramium, esse traductionē latinam, & quidem incerto Interprete apud Lipoman. & aliam apud Surium: quarum vtraque quòd in multis a græco nostro MS. Vatic. dissideat, & haud pauca Metaphrastis admixta habeat, nouā hanc translationem vna cum Scholijs, dare operæpretium duximus.*

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI, B

De Sancto IVLIANO Monacho, & † Anachoreta.

† al. Exercitatore.

OPTIMVS hic atque fortissimus inter pietatis pugiles, seruus adhuc sub Dominis secularibus cum esset, antea quidem sicut ipse nobis postea enarrauit, vitam in multa intemperantia * atque lasciuia peregerat, tandem autem ad agnitionem veritatis deueniens, optime vitam suam traduxit: at multa a proprijs Dominis in ciuitate * Heliopoli apud Libanum passus est, quippe qui cum idololatrarū furore atque insania participabant. Cæterum defuncto iam eius hero, vitæ priori renuncians, effectus C est monachus: Dominum autem Deum tota anima ac corde diligebat, ita vt in omni pene virtutum genere se exercuerit, perfeceritque. Magnam enim possedit compunctionem, & humilitatem eximiam: non tamen vt quidam post vitæ abdicationem atque secessum facere solent, qui negligentiæ ac otio contemptioniq. mandatorum Dei sese tradiderunt, lumbisq. suis haud quaquam per continentiam ac pudicitiam præcinctis, in abyssum malorum suas ipsi animas defixerunt; ita vt aliqui nec de rebus quidem ad suum institutum, salutemq. pertinentibus instrui se sinant: sed eas etiam respuere propter suas concupiscentias non dubitarunt; soloq. pietatis atque religionis habitu amicti, seipsos domicilium phalangis dæmonum effecerunt. Negligens quoque in ijs, quibus residebam locis, quidam erat Monachus, qui filium valde paruum ha- D bebat, & hunc tamquam inobedientem atque immorigerum in sacrificium dæmoni propter suam auaritiam offerre non verebatur: verum diuino auxilio assumptus præseruatusq. est puer. Cum enim deduxisset eum miser & ignauus homo in quemdam subterraneum locum, vbi multum auri * putabatur reconditum ab ijs qui sacra * sepulchra parabant: dæmon conspecto crucis signo, quo puer amictus ac consignatus erat, non est ausus ei nocere: nam cum analabo adduxerat eum vir ille, quem patrem hic appellare piget pudetque. Sic igitur re explorata & ex euentu cognita, surgens abstulit a puero analabum. Rursusq. vox ex locis abditis † atque secretioribus audita est, quòd cum omnino consecratus is sit Deo, frustra mali quid contra ipsum tentari. Puer igitur admirabiliter liberatus ac conseruatus, enarrauit quæ successerant omnia, simulq. E quomodo a Domino nostro IESV Christo assumptus, protectusq; esset. Celebris quippe de eo increbuerat sermo ac rumor: ita vt etiam concilium a sanctis Patribus, occasione rei quæ acciderat, colligeretur. Hæc porro, fratres, nobis parat negligentia atque despicientia Synaxis, diuiniq. officij: & quòd non continenter, vigilanterq. pijs precibus insistamus. Siquidem psalmodia, & oratio cum humili cogitatione, mentem a vetitis, atque illicitis passionibus * subleuant, & animam ad desiderium cœlestium bonorum magis corroborant. Quemadmodum

Marginalia:
* ἀσωτία.
* al. Heliopoli, quæ est ciuitas montis Libani.
Locus in græco de mēdo suspectus.
De quodā, qui propriū filium dæmoni ex auaritia obtulerat.
* al. dicebatur.
* ἱεροτάφια.
NOT.
ANALABVM.
† ἀδύτων.
Concilium occasione rei miraculosa cōgregatum.
* al. recreant.

A modum autem colloquium cum Deo per puram orationem, humilitatem producit animæ: sic sermocinatio atque confabulatio cum Regibus, superbiam ijs qui non valde a validiore ac præstantiore timore incensi sunt, generat. Camini igitur & fornacis instar, est frequens cum Rege conuersatio, probos ac reprobos eos qui cum ijs agunt, declarans. At qui Dominum semper præ oculis habent, meliore timore muniti,* immoderatas rerum earum quæ videntur, affectiones facilius expellunt fugantque. Beatus ideo ille, qui abdicata vita seculari, in cœtu virorum sanctorum conuersatur, & sub obedientia spiritalium Patrum; suamq. in pura conscientia vitam traducit: quoniam non confundetur in resurrectiono iustorum. Væ autem illi, qui cum viris impijs coniungitur, atque inobedientibus: quoniam dies amaros talis videbit. Complacentia* enim B sui, & singularitas, propriaq. voluntas, hominem vastant ac perdunt; & spiritalibus eum ftuctibus, gratijsq. spoliant: cum discretione autem atque iudicio cuncta facere, beatum est. Beatus vero Iulianus mortificans in se mundanas concupiscentias, quantum monastica viuendi exigebat ratio, in sua residebat cella: prope autem eiusdem cellam, etiam mea cella sita erat: nam eiusdem eramus congregationis ambo. Accedebat igitur is ad cellam meam, & ego vicissim ibam ad ipsum: proficiebam enim ex colloquio ac conuersatione viri; mirabarq. cum videremtantam in homine barbaro cognitionem, quippe ex partibus occidentalibus oriundo: glorificabamq. Deum, qui non vult quemquam perire, sed omnibus per pœnitentiam ignoscere. & illius dicti Euangelici recordatus sum: Amen dico vobis, quòd multi ab oriente & occidente veC nient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Suspiransq. dixi: Libera nos, Domine, a tenebris exterioribus, & fletu illo, ac stridore dentium. & memento nostri, in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo; ad videndum in bonitate electorum tuorum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ: vt lauderis cum hæreditate tua. Memento nostri Domine, sicut meministi latronis, cum veneris in regnum tuum: & corpora nostra ex monumentis cum gloria resuscita, dignosq. nos raptu iustorum redde in nubibus: vt & nos vel modicam hæreditatem montis sancti tui, precibus Sanctorum tuorum, accipiamus. AMEN.

SIMILIA, ET DISSIMILIA.

*al. inordinatas

Vita monastica ac religiosa commendatio.

*αὐθαδεία, ἰδιομονία.

S. IVLIANI VITA, AC MORES.

IVLIANVS, vt barbarus, & occidentalis.

Ezech. 18. 33. et 2. Pet. 3.

Matth. 8. & Luc. 13.

Ibidem.

Ibid.

Psalm. 105.

Ibidem.

Luc. 23.

1. Thess. 4.

Beatus ergo Iulianus, corpore quidem erat robustus, sed nimio labore atque D exercitatione conficiebatur, Patrum vestigijs insistendo: illiteratus autem cum esset, addiscere conabatur. Hic pietatem atque religionem colens, cellam habebat in qua per* se quietam atque tranquillam vitam ducebat, & cubile tenebat: sed cum illi non sufficeret angustia cubiculi, intus sibi illud in modum sepulchri ædificauit; angustissimum quoque eius ingressum reddens, per quem cũ introiret, in eo velut in monumento aliquo orabat, lugens ac plorans. Operabatur autem * & proprijs manibus carbasa ac vela nauium. Compunctionem porro & planctum amabat, si quis etiam alius: ita vt prætereuntes cellam ipsius, vocem ploratus eius audirent. Eiulabat enim, sicut solent qui filium aut filiolam sepeliunt vnigenam, reuocantq. cum cantu: sua quippe peccata ipse sibi ante oculos constituens, anxie dies noctesq. deflebat; ipsasq. noctes breuis-E simo somno transigebat: cura siquidem retributionis, ipsum serio excitabat. Quàm multas porro tentationes atque tribulationes sustinuerit propter negligentiores fratres, dici non potest: cunctas vero eas, per humilitatem & patientiam, absque detrimento præteribat. Valde quoque erat pacificus, temperans ac continens, tolerans & constans, mansuetus & clemens, pius atque religiosus, & voluntariæ paupertatis amator. Qui enim cum pecunijs in eremo residet, omni in loco ingemiscet ac contremiscet, & ad extremum inuentio ac præda * maleficis erit: qui vero inopia laborat, insidijs carebit. Quin & impiger,

B. Iuliani conditio, ac forma.

* καθ' ἑαυτὸν.

* ἐργοχείρων.

NOTA.

NOT.

Virtutes, quibus S. Iulianus claruit.

* al. insidiatoribus atque latronibus.

* παρέργα. & ad opera * extraordinaria promptus & expeditus hic vir beatus erat, & a A
maledicentia conuitioq. omni alienus: humilis quoque in fermone, in opere, in
veftitu, in ingreffu atque inceffu. neque enim vt ego, & mei fimiles pigri, in
negligentia fuos percutrit dies: fed in omni compunctione dies vitæ fuæ perfe-
A SIMILI. cit. Et quemadmodum qui carcerali detinentur cuftodia, dum coram tribunali
Iudicis producendi funt, præ timore & angore plorant: fic & beatus Iulianus
B. Iulianus extremi Iudicij fe per memor. affidue tremendi tribunalis Chrifti recordabatur: quare & continenter flebat, iu-
dicium futurum cogitans. Vbi autem compunctio, & lacrymæ, & humilitas;
ibi nequaquam inftabilitas, & quæcumque res peruerfa ac improba regnat: fed
optimus ordo viget ac difciplina, & omnis res bona. Vbi vero ifta non adfunt,
multum a fcopo qui quæritur, aberratur. Euitabat is quoque colloquia atque
commercia mulierum, occafiones omnes inanium voluptatum amputans. B
Synaxis obferuatio. Quando vero pulfus ad Synaxim audiebatur, ante omnes alios fratres occurre-
re contendebat. Sic vero in Synaxe confiftebat abfque vlla oculorum diftra-
ctione, quafi iam ipfi tribunali Domini noftri IESV Chrifti affifteret. Quo-
RES NOTATV DIGNISSIMA. dam autem die ad ipfum dixi: Quis, obfecro, hofce libros corrumpit? quippe in
quibus, vbi fcriptum erat Deus, aut Dominus, aut IESVS Chriftus, vel Sal-
Luc. 7. uator, litterarum elementa deleta reperiuntur? Beatus vero ad me: Nihil, in-
quit, a te penitus abfcondam. Fornicatrix mulier ad Saluatorem accedens, la-
crymis pedes ipfius rigauit, & capillis capitis fui abfterfit: & ego vbicumque
nomen Dei mei fcriptum comperio, lacrymis meis rigo; vt & ego remiffionem
ab eo peccatorum accipiam. Ego vero gratiofe ad eum dixi: Deus, qui beni-
gnus eft & mifericors, bonum illud tuum fufcipiat propofitum; veruntamen C
libris parcas, obfecro. At ille dixit: Non irrigatur cor meum, nifi plorem coram
Domino Deo meo. Ardenter porro in religione fe geffit, atque exercuit, vl-
NOTA. tra viginti quinque annos: & interea moritur in Domino, in obedientia, & per-
fecutione quam paffus eft, dignus æterna factus beatitudine. Beati enim (in-
Matth. 5. & Luc. 6. quit Chriftus in Euangelio) pauperes Spiritu: quoniam ipforum eft regnum
cælorum. Beati qui perfecutionem patiuntur propter iuftitiam: quoniam ip-
Ibidem. forum eft regnum cælorum. Meis fane oculis excidunt lacrymæ, fuper difiun-
Narrata ex ordine vita Sancti huius, elicit ex ea deinceps documenta. ctione ac feparatione viri iftius. Narrauit Beatus hic cuidam aliquando fratri,
dicens: Frater quidam in interiorem ingredi vult eremum, vt ibi viros contem-
platiuos inueftiget: confilium igitur mihi fuggere propter Dominum, expe-
ditne vt cum ipfo ifthuc vadam, an non? Frater autem fciens operarium eum D
effe, dixit ad ipfum: Satius eft quietam vitam ducere, & in quiete perfectio-
nem quærere. nam de paruis & leuibus atque inftabilibus rebus inquirere, &
illarum cauffa eremum circumire, minime neceffarium eft. Dixitq. viciffim
PERFECTIO QVID SIT. Beatus: Quid eft perfectio? & quæ funt res illæ exiguæ, & inftabiles? Ad quem
frater: Perfectio eft cuiufvis fermonis, & omnis actionis finis. nam fcriptum
Eccl. 12. fed aliter in vulg. & apud S. Hieronymum. eft: Finis verbi, omne aufculta: Deum time, & mandata eius obferua. Quæ
enim accidunt vnicuique noftrum in hoc feculo, fiue triftia ac grauia, fiue bo-
na & læta, finem habent; quapropter etiam a tempore confumuntur atque de-
lentur: at quæ poft vitæ huius exitum remanent, æterna funt & immortalia.
Diei Iudicij recordatio. Diem ergo iudicij, & retributionis in mente habeamus: vt voluntas noftra per-
fecta fit in Domino. Nam ficut duobus aliquibus accidit in longinquam regio- E
EXEMPLVM A SIMILI. nem peregrinantibus, quorum alter tædio itineris affectus incipiat interrogare
aduenientes, quidnam fibi obuiam reperturi fint quod viam indicet? illi autem
refponderint, viam afperam. Et rurfus is interroget, poft afperam viam, quid-
nam? illi vero poftea terram reuirefcentem, dixerint eis apparituram. Cæte-
rum itineris eius comes, cernens ipfum ita enixe ac ftudiofe de via percontari,
ait ad eum: Define, o comes, adeo curiofe de via inquirere, quam pertranfituri
Humana vita viæ eft fimilis. fumus, inftar velociffimi curforis. Nam viæ fimilis eft humana vita: & ideo
magis

A magis consideranda nobis sunt, non quæ in itinere occurrunt; sed quæ post viam confectam, nobis euentura sunt. Quæramus ergo, quomodo in requie nos oporteat versari ac demorari in regione illa, in qua perpetuo habitaturi simus post huius vitæ, viæq. finem; vbi nimirum requies nobis in illo erit seculo: tum etiã vbi portio nostra ibi futura sit, in profundo an in excelso, in requie an in doloribus, in tenebris aut in luce, in igne aut in refrigerio? Ista spiritus noster *Grauis & salubris admonitio.*
scarificet ac peruerstiget, & os loquatur. Ab eiusmodi cura atque sollicitudine non recedat cor nostrum, quamdiu in caduca ac momentanea hac versamur vita: illosq. qui a tali nos cogitatione ac cura auertere & impedire volunt, tamquam deceptores & perditores nostros contemnamus. Non enim * licet cuiquã, ** al. permittitur*
post suam hinc eo emigrationem, iterato ad hanc vitam redire. Solliciti igitur
B simus, o filij, quomodo cum fiducia coram Rege gloriæ, * apparere poterimus: ** al. comparebimus.*
& nos ipsos benignitati eius commendare studeamus: vt nostræ infirmitati succurrat, & tũc maxime quando omni humano † amictu auxilioq. destituti reperiemur: *† περιβολῆς.*
omnibus siquidem prorsus hic relictis, nos illuc abire oportebit. Si ergo non semper futurum iudicium hic in mente habuerimus: nihil nobis rerum occultarum & incertarum, atque obscurarum proderit declaratio. Audiuit olim Ieroboam filius Nabath, qui peccauerat in Israel, superuenturam ipsi iram a Domino: & super malo suo pœnitentiam non egit. Reprehensus quoque est Giezi super delictis suis occultis; & mores suos deprauatos non emendauit: * nam alioqui non esset a magistro in turpi lepra relictus. Nam qui Naaman principem militiæ Regis Syriæ, in verbo Domini ab eiusmodi morbo purgauerat; *3.Reg.12.21. Eccles. 47. 4.Reg.5. * al. quare & in turpi lepra a suo Domino est relictus.*
C longe facilius ipsi fuisset, proprium * discipulum a tali calamitate liberare. Hæc ** al. seruum.*
igitur mente reuoluentes, & præsentis vitæ fugacitatem breuitatemq. considerantes; mentem nostram, * obdormiscentem, in beneplacito timoris Dei excitemus ad obseruationem legis Domini, & ad exercitium custodiamq. bonorum ** al. obtorpescentem.*
operum: nam vita nostra quouis leuior atque celerior est * cursore. Quando ** al. cursu.*
enim in magna hic æstimatione fuerimus, & regnauerimus in hac vita; quod *NOTA.*
autem gesserimus, non fuerit ex eius voluntate, qui iudicaturus veniet viuos & *2.Tim.4.*
mortuos; nihil sane nobis illuc abituris proderit gloria momentaneæ vitæ huius. Ploremus igitur, qui caducarum iam rerum affluentia * insolescimus: ne ** ἐμφορμα γενόμενοι.*
forte ob negligentiam vitæ hic peractæ; sub indignatione ibi reperiamur Regis gloriæ, & in tenebras mittamur exteriores. Non conceditur illuc abeuntibus, *Matth.8.22.25*
D vt a tormentis liberentur. Non permittitur illic ob peccata conclusis, vt ex vinculis illis indissolubilibus dimittantur. Ibi enim ignis est inexstinguibilis, & *Esai. 66. & Marc. 9.*
vermis nunquam moriens; & profundum inferni tenebrosum; vlulatus & ploratus ingens * atque incredibilis, & stridor dentium. Non habent finem dolores, ** ἐξαίσιος.*
ac mala istorum intoleranda. Non est post morte ibi vlla liberatio: neque consilij *Matt.13.25. Luc. 13.16.*
alicuius excogitatio. neque remedium, vel artificium euadendi acerbissima ea tormentorum genera: quæ fugere nunc licet, si vocem Domini & Dei nostri audierimus . . . . qui supra modum . . . . . per seipsum . *Desunt hic in græco MS. nonnulla.*
. . . omnium hominum salutem . . . . . . vt in ipso, a tormentis illis liberati, bona promereamur. Necessarium igitur fuerit, sermones ac præcepta Domini, omni cum humilitate atque modestia animi seruare: nam
E obseruatio mandatorum Dei, ipsa est perfectio. Et qui præceptorum Dei sectatores ac imitatores facti sunt, hi fortiter perfectionis semitam ingrediuntur, exspectantes ipsum in rectitudine cordis: quotidieq. gloriosum eius aduentum contueri sibi videntur, ac ipsum in throno maiestatis suæ sedentem: quando *Matth.16.25*
iustos segregabit a peccatoribus, & reddet vnicuique secundum opera sua. *Rom. 2.14.*
Seruemus igitur, o filij, caritatem syncere ac vere; & in ipsa virtutes excolentes, digni reddamur qui a dextris vnigeniti filij Dei illic statuamur: & gau- *Matth.25.*

Ioan. 16. debit cor nostrum, gaudiumque nostrum nemo tollet a nobis. Frater porro qui accurate monita susceperit, fortiter atque constanter in tranquillitate persistet, gratias agens Domino nostro IESV CHRISTO: Cui gloria, & honor, decus atque imperium, in infinita seculorum secula. AMEN. A

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

HVius S. Iuliani Monachi atque anachoretæ, sicut & præsentis de eo S. Patris Ephræm encomij, meminit Martyrologium Romanum nono die Iunij, sub fin. vbi de eo habet: Edessæ in Syria, S. Iuliani Monachi, cuius præclara gesta Sanctus Ephræm diaconus scripsit.] *De quo, plura Sozomenus in histor. lib. 3. cap. 13. & Nicephorus hist. lib. 9. cap. 15. &c. Quorum etiam testimonio constat, illius gesta a S. Ephræm Syro scriptis esse mandata, sicut ex præsenti quoque eius scripto, quod latine nunc primum damus, cunctis conspicuum est. Fuit autem præter huic Iulianum, & alius in Syria S. Iulianus Saba senior, qui Valentis Imperatoris tempore fidem catholicam Antiochiæ fere collapsam, virtute miraculorum erexit. De quo, S. Ioannes Chrysostomus in homil. 21. in Epist. S. Pauli ad Ephes. & Theodorit. lib. Sanct. Patr. cap. 2. & hist. lib. 3. cap. 19. & lib. 4. cap. 25. &c. ac Martyrologium Rom. 14. Ianuarij. Alius autem ab hoc, est Iulianus ille Saba, de quo agitur in Martyrolog. 18. Octobris, in hæc verba:* In Mesopotamia ad ripam Euphratis, Sancti Iuliani Eremitæ, &c. *De quo, & in Græcorum menologio, eadem die Octob. Et ista, ne fiat æquiuocatio in nomine Iuliani, hic in medium producere visum fuit, vt in omnibus Lectori satisfiat.* B

Adducitur primum in hoc nostri Auctoris Sermone, siue encomio: Multa a proprijs Dominis in ciuitate Heliopoli apud Libanum passus est: quippe qui cum idololatrarũ furore atque insania participabant, &c.] *Vbi notandum inter alia, Heliopolim apud Scriptores, inueniri triplicem: vnam Heliopolim, ciuitatem Aegypti, inter Alexandriam & Coptum, quæ & a Græcis alio nomine Thebe dicta est, de qua Herodotus lib. 2. Alia vero est Heliopolis in Cilicia, Chrysippi Stoici patria, vt auctor est Suidas. Tertia porro Heliopolis, ciuitas est montis Libani, de qua hoc loco Auctor disertis verbis agit. Cuius quoque mentio fit in Martyrologio Romano, 29. Martij, vbi habetur:* Heliopoli apud Libanum, S. Cyrilli diaconi & martyris, cuius iecur discisso ventre auulsum gentiles feraliter depasti sunt, &c.] *item in historia Ecclesiast. tripart. lib. 6. cap. 15. ibi:* In Heliopoli, quæ est circa Libanum, erat quidam diaconus nomine Cyrillus. Is impetante Constantio, accensus zelo diuino, multa idola quæ ibi adorabantur contriuit, igneq. cremauit. Cuius facti memores viri nefandi, non solum peremerunt eum, sed etiam secantes ventrem, ex eius iecore comederunt, dignasq. mox sua temeritate pœnas dederunt, &c. *Ita in hist. tripart. ex Theodorito: vnde & de Heliopoli iuxta Libanum, & summa Heliopolitarum barbarie, atque sæuitie, & idololatria, res tota fit clarior, & sententia hic nostri Auctoris de impietate atque insania barbaræ istius gentis magis confirmatur. Plura de his, in eadem postea referuntur historia Eccles. tripart. lib. 7. cap. 40. ex Epistola Petri Alexandrini, quæ est de Paganorum impijs gestis aduersus Christianos: vbi Heliopolitarum paganorum inter alia, furor, & odium in Christianos, necnon idololatria, magnaq. barbaries, atque crudelitas plenius describitur.* C D

Dæmon conspecto crucis ✠ signo, quo puer amictus erat, non est ausus ei nocere: nam cum Analabo adduxerat eum vir ille, &c.] *Vbi cerne mihi Crucis potentiã, quam improbus semper horret, fugitq. Dæmon, eamq. in Analabo hic repræsentatam. Siquidem Analabus (vt docet S. Dorotheus Abbas) in modum Crucis ponitur super humeros: significat enim symbolum crucis, quam nostris humeris iugiter gestare debemus, iuxta id quod dicitur: Tolle crucem tuam, & sequere me, &c. De quo, plura apud Doroth. in Serm. de obedientia, & submissione propria voluntatis. & Cassian. lib. 1. de habitu monach. cap. 6. & in nostris Ephræmiticis Scholijs, in cap. 88. centum capitum de Humilitate comparanda, tom. 2. ac alibi.*

Sic igitur re cognita, surgens abstulit a puero Analabum: rursusq. vox ex locis abditis audita est, quòd, &c.] *vbi al. sic: Qui cum ita se frustratum suo scopo ac fine cerneres, abstulit à puero Analabum, in quo Crux apparebat. Et vox iterum ex adytis facta est, frustra aliquid mali tentari aduersus eum. postquam prorsus iam Deo consecratus atque dicatus est, &c. Sicque puer miraculose a Dæmone liberatus, & præseruatus est.* E

Postea vbi est: Quis obsecro, hosce libros corrupit? quippe in quibus vbi scriptum erat, Deus, aut Dominus, aut IESVS CHRISTVS, aut Saluator, &c.] *Hæc ad S. Iulianũ ipse Ephræm. vbi al. verbis aliquantulum mutatis, sed in eamdem sententiam, sic:* Quis quæso, eos qui hic sunt, contaminat libros? vbi enim scriptum continebatur nomen Dei, aut Domini, aut Iesu Christi, vel Saluatoris, deletæ sunt litteræ, &c.] *Id porro quomodò acciderit, Auctor ex eiusdem beati Iuliani reuelatione, consequenter hic enarrat: & res sane notatu digna est.*

Posterius

A *Posterius ibi*: Nam scriptum est: Finis verbi; omne ausculta: Deum time, & mandata eius obserua, *&c.] Locus Scripturæ, est Eccl. 12. vbi paullo aliter in vulg. sic habetur:* Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo, *&c.] at apud S. Hieronym.* Finis sermonis verbi vniuersi, auditu perfacilis est, *&c.] Græca autem editio 70. hic conformis est cum Lectione nostri Auctoris, nisi quòd ibi addatur, vt in vulg.* (hoc est enim omnis homo) *at hic apud Auctorem, non item.*

Nam sicut duobus aliquibus accidit in longinquam regionem peregrinantibus, *&c.] Similitudinis istius vis hæc breuiter esse videtur: Sicut viatores non debent quærere quid sit in via; sed qua ratione peruenire possint ad terminum, siue ad locum destinatum: ita Monachi non de rebus huius seculi, aut mutatione loci debent esse solliciti; sed de futura cælesti patria serio cogitare, crebroque inquirere, &c. sicut hoc loco pulchre Auctor, ac alibi sæpius idem ostendit, inculcatque.*

B EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo,* In Patres, qui temporibus suis consummati sunt.

al. De Sanctis quibusdam Patribus tempore suo defunctis, & de Compunctione.

COR mihi dolet: compatimini mihi, fratres, serui Christi benedicti. Venite, & audite. Anima mea dolore affligitur: dolent renes mei, & deficiunt pedes. Vbi iā sunt lacrymę? & vbi compunctio: vt suspirijs, ac lacrymis corpus meum abluam? Quis me in locum transtulit inhabitabilem? vbi nulla omnino auditur vox filiorum hominum. vbi serenitas est, atque tranquillitas. vbi tumultus abest* præcidens at-

C que intercipiens lacrymas: confusioq.† vicissim deest, impediens planctum ac luctum. Exaltansq. vocem meam, ploraui ad Deum, multas acerbas lacrymas fundens. & inter suspiria dixi: Sana me Domine, & sanabor: nimio enim dolore cor meum angitur; & gemitus eius non sinunt me, vel ad momentum temporis requiem capere. Conspicio enim Domine, quòd Sanctos tuos tamquam aurum electum, ex vanissimo hoc seculo in æternæ vitæ* requiem assumas. Quemadmodum enim sapiens atque intelligens Agricola, prudenter celeriterq. fructus colligit* ematurescentes, ne damnum ab aduersitate aliqua ingruente patiantur, atque lædantur: sic & tu Saluator electos congregas, sancte ac* iuste mortuos. Et nos interim adeo pigri, & in instituta viuendi ratione

D segnes, in duritie nostra persistimus: & fructus noster semper immaturus remanet absque bono animi proposito, vt pulchre ematurescere nequeat in operibus bonis, & sancte pieq. recondatur in horrea vitæ. Non enim lacrymas fructus ille noster continet, vt ijs irroretur ac maturescat. non compunctionem habet, vt ex lacrymarum afflatu reuirescat atque florescat: sed neque humilitatem, vt æstum ingentem amoena desuper adumbratione coërceat: non voluntariam paupertatē, quæ illum ab aduersarijs opprimi haud quaquam permittat. Nec caritatem Dei habet, radicem scilicet, fortem ac validam, quæ fructum sustineat. nec contemptum continet rerum terrenarum. nec vigilias: neque sensum vigilantem, & attentum in precibus. Cæterum vice istarum pulcherrimarum optimarumq. virtutum, contraria plane habere deprehenditur: iram

E nimirum grauem, atque furorem fructus* decutientem, vt ad nihil iam prosint. Immodica rerum copia atque possessio, deorsum incuruat eum. Angor enim ac tædium animi ingens, & reliqua eiusmodi mala, atque calamitates, qua tandem ratione sinant fructum pie maturescere, vt Domino suo, cælesti inquam Agricolæ vsui esse possit? Hei mihi, hei mihi, o anima; eloquere iam, & lacrymas effunde: quæ Patribus* probatissimis, & Monachis atque religiosis sanctissimis, ita cito orbata es. Vbi nunc tales sunt Patres? vbi perfecti? vbi sancti? vbi recti, ac iusti? vbi vigiles? vbi sobrij? Vbi modo sunt humiles? vbi mites?

[illegible].
† *al. neque vicissim confusio adest, quæ conciset ac paret planctum.*
* *al. tabernacula.*
* *ὡριμάζοντας. al. vernantes, atque maturos.*
* *al. pie.*
* *κολαφίζοντα.*
* *al. perfectissimis.*

A mites? vbi quietis studiosi? vbi temperantes ac continentes? vbi pij atque religiosi? vbi pauperes voluntarij? vbi corde compuncti? Et vbi modo grati illi acceptiq. Deo: qui quidem in purâ atque syncera precatione coram Deo assistebant, tamquam Angeli illuminati, madefacientes atque rigantes propemodum

* al. dulciū lacrymarum, & compunctionis.

terram imbribus dulcium * lacrymarum, quas sancta eorum profundebat compunctio? Vbi iā sunt amici illi Dei, caritate pleni: qui nihil prorsus corruptibile

Matth. 10. 16 Matth. 7. Psalm. 62.

super terram possidentes, sed crucem suam iugiter tollentes, sequebantur Saluatorem, caute per angustam viam incedentes, sibiq. prouide attendentes, ne in præcipitia inciderent, neque oberrarent in deserto inuio, & inaquoso, atque caliginoso: sed per viam rectam veritatis, & obseruationis mandatorum Dei pergerent, pleni semper lumine mandatorum Christi, alacriter atque ardenter in bono vitæ instituto ambulantes, Deoq. inseruientes, ac voluntarie in hoc seculo vanissimo afflicti? B Propterea enim Deus vehementer eos diligens, in portum vitæ collegit ipsos, & in gaudium sempiternum: vt ibi exultent, illicque triumphent in paradiso deliciarum, cælestiq. thalamo, immortali Sponso coniuncti. Maximo quippe cum gaudio hinc migrarunt, profecti ad Deum sanctum, habētes secum paratas lampades suas.

Matth. 25. & Luc. 12.

Non est in nobis modo insignis illorum virtus: neque in nobis iam est illorum exercitatio. Non est nunc in nobis illorum temperantia atque continentia. Non est in nobis modo illorum conditio, & bona institutio. non est in nobis nunc illorum pietas atque religio. Non est inter nos iam illorum mansuetudo. non est inter nos illorum compunctio. non est inter nos modo illorum voluntaria paupertas. Non sunt inter nos iam illorū vigiliæ. non est in nobis nunc illa in Deū caritas atque dilectio. non est in nobis modo illa C

* εὐσπλαγχνία. † al. Sed cuncti fere hodie sumus truculenti, atque immisericordes, &c. * al. anxie.

Christi * commiseratio. non est iam in nobis illa membrorum compassio. Sed cuncti † iā facti sumus agrestes atque feroces, immites & atroces; nec ferre prorsus nos inuicem possumus. Sagittæ ignitæ, sunt linguæ nostræ in alterutrum, singulis horis. Cuncti modo honorem quærimus. Cuncti vanā gloriam captamus. Cuncti hic requiem * anxiam sectamur. Cuncti auaritiæ studemus. Cuncti relaxati sedemus, ac molles. Cuncti occupati sumus in secularibus negotijs. Cuncti distractionibus inuoluti. Cuncti inertiam sequimur. & omnes somnolenti sumus, omnes peruersi. Ad nugas expediti, ac validi. Ad preces fundendas pigri. Ad vagandum alacres. Ad quiescendū cunctabundi. Ad delicias parati ac prom-

Antithesis efficacia atq; accommoda.

pti. Ad temperantiā & continentiam tristes atque difficiles. Ad caritatem frigidi: & ad iracundiam feruidi. Ad bona segnes: & ad mala præcipites. D Quis igitur super his non lamentetur ac lugeat? & quis ex nobis non deploret condicionē atque affectionē nostram, omni torpore ac negligentia plenam? Patres illi, qui nos præcesserunt, vtiles Domino fuerunt; seque ipsos, ac alios optimis vitæ exemplis seruarunt. Non ita remissi erant ac desides. Non duplicem, sed simplicem & vnicam curam, atque cogitationem habebant perfecti illi, quo pacto

† al. Deo placere absque (solum.)

nimirum Deo † solum placere, & saluari possent. Præclarum cunctis spectatoribus propositi erant speculum. Vnus ex ipsis, pro multis hominibus Deum exorare poterat. Duo rursus ex eis, coram Deo assistere valebant in precibus sanctis; & placare confidenter ac pie benignissimum Deum, etiam pro pluribus hominum

Temporum suorum conditionē deplorat.

millibus. Hei mihi, hei mihi, o anima: in quæ tempora incidimus? Hei mihi, carissimi: in quæ malorum volutabra nos deuenimus? E Ignorantiæ tenebris sponte obcæcamur. Nam quia non vigilat animæ nostræ oculus, ob nimiam cœcitatem, rerumq. distractionem, ideo imbecilles sumus atque inua-

* al. vexationē.

lidi: neque propositam nobis * tribulationem & angustiam intueri possumus. Ecce nunc Sancti, & iusti, ex hac rerum procella in tranquillissimum vitæ por-

NOT.

tum colliguntur: ne conspiciant pressuras & scandala, quæ propter peccata nobis superueniunt. Illi eliguntur: & nos dormitamus. Illi colliguntur: & nos somno detenti sumus. Illi rapiuntur: & nos ad vanissimum seculum pertrahimur.

A mur. Illi confidenter ad Deum suum vadunt: & nos in terra licenter viuimus,
& † intumescimus. Aduentus Domini præ foribus est: & nos dubitamus. Tu- † al. & varijs inanibus curis distrahimur.
ba cælestis iam parata est sonitum dare ad mandatum Domini, & voce horribili
commouere vniuersa: vt mortuos excitet, & vnusquisque secundum opus suum s. Cor. 15. 1. Thess. 4.
recipiat. Virtutes cælestes paratæ assistunt in ordinibus atque agminibus suis; Rom. 2. Luc. 21.
vt cum timore * procedant coram Sponso veniente in gloria ac maiestate in nu- * al. præcedant ante faciē sponsi venientis, &c.
bibus cælorum, ad iudicandos viuos & mortuos: & nos increduli sumus. Quid
ergo de nobis in illa fiet hora tremenda, fratres dilectissimi? Quo pacto illic pro
salutis nostræ negligentia rationem reddituri sumus: nisi hic modo solliciti fue-
rimus, & abiecto pernicioso pudore peccata nostra defleuerimus, debitam pœni-
tentiā agentes in magna humilitate cordis, & mansuetudine animæ? Quomodo
B in tribulatione illa extremæ vltionis, singuli lamentabimur? quando inter angu-
stias, quisque nostrum pœnitens ac lugens, cum amarissimis lacrymis dicet: Væ
mihi peccatori: quid repente accidit mihi? Quo pacto præterijt vitæ meæ tem-
pus in negligentia atque desidia? Ignoro prorsus miser, quo pacto * surreptum * al. defeciat me totum vitæ spatium, &c.
mihi sit vitæ spatium, in vanitate ac leuitate transactum? Vbi sunt iam illi dies
quieti atque tranquilli, quos ego in distractionibus euagationibusq. consumpsi,
vt pœnitentiam in cilicio & cinere agam? At nihil tunc verba ista proderunt.
Quando item adspiciemus Sanctos in gloria aduolantes cum luce in nubibus 1. Thess. 4.
aëris, in occursum Christi regis gloriæ: nos autem ipsos in magna constitutos
tribulatione cernemus atque angustia: quis, putas, confusionem illam, diram- Apocal. 6.
que exprobrationem sustinere tūc valebit? Sobrij igitur simus, & vigilemus, fra-
C tres: vigilemus, inquam, & resipiscamus, carissimi. Euigilemus, o amici Dei.
Expergiscamur serui Christi, & filij a Deo patre dilecti. Redeamus ad nos ip-
sos: & paullulum cogitationes nostras a vanissimo hoc seculo colligamus. Pro-
cidamus Deo cum multis lacrymis. Obsecremus eum fidenter, cum affectu &
gemitibus cordis: vt nos liberet ab igne illo inexstinguibili, & supplicio amaris-
simo. Ne (quæso) ab ipso separemur dulcissimo Domino, qui dilexit nos; & se- Ephes. 5.
metipsum pro nobis dedit in * Crucem. Vos cunctos deprecor, cunctos obtestor, * al. in mortem.
ac supplex rogo ego indignus, pariterq. peccator: vt pro me inerte ac deside la-
crymas iugiter fundatis in orationibus vestris, ac precibus mūdis; vt ego quoque
vobiscum compungi & lacrymari merear, illumineturq. parumper excæcatum
cor meum, & requiram Deum † Saluatorem sanctum: vt modicum mihi ala- † al. Deum patrem Sanctum.
D critatis largiatur, quo studiose diligenterq. pœnitentiam agere possim, donec 2. Cor. 6.
tempus est * acceptabile pœnitentiæ: ac vobiscum, fratres, saluari queam & * al. tempus est suscipiendi lacrymas.
ego, vita quantumuis indignus. Ita obsecro, carissimi, suscipite deprecationem
peccatoris Ephræm, fratris vestri negligentis, atque inertis. Demusq. operam
cuncti pariter, vt Deum sanctum placare, nobisq. propitium reddere valeamus,
quàm diu tempus suppetit. Ecce enim in ianuis Dominus iā adest: vt consumma- Gal. 6. Iacob. 5.
tionem vanissimi huius seculi faciat. Ipsi gloria, in seculorum secula. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

E *PAtrum antiquorum sanctam consummationē, & ex hac vita emigrationem hoc Sermone recenset; eorumq. vitam rectam atque perfectam in exemplum cunctis Monachis atque religiosis adducit, & ob oculos constituit. Corruptos quoque seculi sui mores deplangit; & quo pacto homines in gratiam cum Deo redire possint, ostendit: salubriaq. animæ remedia plura proponit.*

Sermo in Patres, qui temporibus suis consummati sunt.] *Loco huius Tituli, alia Inscriptio hic habet:* Eiusdem Sermo ad Monachos, De Sanctis quibusdam Patribus, qui tempore illo ex hac vita migrauerant. *Et al.* In Sanctos quosdam Patres temporibus illis defunctos, ac de Compunctione, *&c.*] *In quibus, & si vix differentia sit, placuit tamen participium hic passiuum (τελειωθέντας) retinere, eiusq. vim (per eos, qui consummati sunt) exprimere; quomodo etiam antiqui*

loqui

loqui solent Patres, ac praesertim monachi de ijs qui in Christo obdormierunt; sicut recte quoque alibi admonet S. Ioannes Chrysostomus in homilia 59. ad populum Antiochen. vbi de Monachorum priscorũ vita agens, sic loquitur: Et si nunciatum fuerit, quòd aliquis eorum mortuus sit, multum vbiq. tunc lætitiæ, voluptatisq. plurimum: quin vero nec vllus audet dicere, ille mortuus est: sed ille consummatus est, *&c.*] *sicq. in eamdem sententiam, idem Chrysostomus in Homil. 14. in Epist. ad Timoth. 1. cap. 5. in morali exhort. vbi de ijsdem habet: Denique vbi quisquam inter eos nunciatus fuerit mortuus, magna oritur exultatio, ingensq. voluptas omnium. Imo ne mortuum quidem aliquis appellare præsumit, sed consummatum. Inde gratiarum actio sequitur, &c.*] *ita ibi, alysq. in locis apud Chrysostomum, quem hic libenter in illo loquendi modo, secuti sumus.* A

Angor enim ac tædium animi ingens, & reliqua eiusmodi mala atque calamitates, quâ tandem ratione sinant fructum pie maturescere; vt Domino suo, cælesti Agricolæ vsui esse possit? *&c.*] *pro quo, al. absque interrog. sic:* Tædium atque anxietas animi, & quæcumque calamitates aliæ non sinunt fructum sancte maturescere, vt vsui esse Domino suo queat.] *Et al.* Angor animi, & huiusmodi cætera, fructuum non sinunt maturescere, vt Domino suo in vsum esse possit, cælesti scilicet agricolæ.] *vt est in versione Camald. quam in hoc Sermone non sequimur, quia in pluribus a Græco nostro exemplari variat, vt etiam hoc loco, vbi in nostro Cod. est (πῶς) quod interrogat, ibi vero non item: ne autem iaceat sententia, videtur ista hic melius & efficacius interrogatiue efferri, quomodo etiam in nonnullis alijs græcis mnss. per nos collatis habentur.* B

Postea vbi habetur: Cuncti honorem quærimus. Cuncti vanam gloriam captamus. Cuncti hic requiem anxiam sectamur. Cuncti auaritiæ studemus. Cuncti relaxati sedemus ac molles, *&c.*] *alia lectio habet:* Cuncti ambitiosi sumus. Cuncti vanæ gloriæ cupidi. Cuncti requiem quærimus noxiam. Cuncti multa habendi studio, atque desiderio tenemur. Cuncti gironagi sumus, & animis distracti. Cuncti remissiores facti. Cuncti otiosi: & cuncti somnolenti, cunctiq. peruersi, *&c.*] *Quibus haud dissimilia in re ac sensu alibi quoque adducit noster Auctor in Serm. aduersus eos qui vitiose viuunt, & honores affectant. tom. 1. & in Sermone Ascetico, de Vita religiosa atque monastica. ac al. de vera atque perfecta vita hominis religiosi. hoc eodem tom. 3. supra, vbi deprauatos multorum mores inter alia taxat, & deplorat: sicut & hoc præsenti Sermone.* C

Hei mihi, hei mihi, o anima, in quæ tempora incidimus? Hei mihi, carissimi, in quæ malorum volutabra deuenimus? *&c.*] *Vbi alia habet lectio:* Hei mihi, fratres: hei mihi, ad quæ deuenimus tempora? Hei mihi, dilectissimi, in quæ malitiæ incidimus barathra? *& al.* in cuiusmodi malorum deuecti sumus præcipitia, *&c.*] *vbi tamen videndum, anne pro (ἰλυν. i. volutabrum, siue lutum, ac cœnum) vt in græco hic nostro est exemplari, quod sequimur, fort. legendum sit, ἰλιάδα. dicitur enim per prouerbium siue adagium, Ἰλιὰς κακῶν. i. Ilias malorum, pro ingenti malo, siue calamitate. Vnde Cicero ad Attic. lib. 8. dicit: Non possum enim secus vaticinari; tanta impendet malorum Ilias, &c. Vnde & Ilias Homeri, dicta putatur, quòd in illo eius Opere nullum non mali genus recenseatur, vt in illud Commentatores tradunt: & res in eo contentæ declarant.*

D

EIVSDEM S. PATRIS EPHRAEM SYRI

Sermo alius, in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti, in sancta pace requieuerant.

Sermo pulcherrimus, & numquam ante hac editus.

Eodem Interprete & Scholiaste G. Vossio.

IN hoc die primo atque insigni, mysteria vnigeniti filij Dei gloriose canentes, proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, prædicantes præmia Sanctorum Patrum, laudesq. habitatorum eremi celebrantes. Enarremus certamina eorum, qui relictis ciuitatibus, magno amore ac desiderio voluerunt * loca inhabitare deserta, ad vtilitatem omnium qui eos audirent. Et licet quis absens sit, reperiatur tamen ijs tamquam præsens adscriptus, particepsq. orationũ Sanctorum illorũ Patrum effectus: vt salutetur is † qui dicit, precibus auditorum. Non absunt a nobis Sancti Patres: quoniam amor & desiderium, atque affectio eorum semper nobiscum est. Non separemus ipsos, tamquam peregrinos atque externos, E

** al. Eremum inhabitare.*

† Aliquid hic in græco videtur deesse.

A externos a nobis: quoniam semper pro nostris deprecantur peccatis. Non enim sunt viles atque abiecti, sicut sunt gloriosi ac celebres. neque vero etiam minimi, vti sunt honorabiles. neque item rudes atque indocti: nam doctores cunctorum sunt hominum, in operibus bonis: ipsi autem a proprio edocentur Domino. Errantes in montibus, vt feræ pascuntur. Perfecti sunt, & pleni iustitia: quoniam membra sunt Ecclesiæ. Non se ipsos ab ouili segregant: quoniam filij sunt sanctæ * illuminationis. Non soluunt legem: cum † Sacerdotium seruent, & præcepta custodiant. Non resistunt legi: cum sint fide feruidi. Quando porro honorandi Sacerdotes sanctæ assistunt mensæ, ad sacrificium offerendum: ipsi primi manibus suis extensis, cum fide suscipiunt corpus Domini, qui semper cum illis est. Columbarum instar, in sublime volitant, suaq. tabernacula in cru- * al. sancti luminis. † τὴν ἱερωσύνην. NOT.

B ce defigunt. In locis desertis, velut oues oberrant: & statim vt vocem Pastoris audiunt, optimum Dominum agnoscunt. Mercatores sunt hi, exeuntes ad bonam inquirendam margaritam. Athletæ ac pugiles pietatis, isti sunt probati. Præbete mihi aures, obsecro, & attendite: vt enarrare vobis possim institutū vitæ Patrum, qui in deserto habitant. Intendite cogitationē in medium vastæ solitudinis: & ibi miraculum magnum, ac gloriam * conspiciemus. Pergamus celeriter eò, ac formas describamus bonas & admirabiles optimæ vitæ illorum rationis atque instituti. Amor quippe eorum ac desiderium, me plurimum compellit & vrget ad abeundum: vt ex ipsorum thesauris aliquid accipiam. Vita ipsorum, terrorem mihi incutit: vt occulte mihi ad eos accedendum sit. hoc autem ipsis debetur, quòd eos ego adeam, * quamuis ad breuissimum temporis spa- Heb. 11. Ioan. 10. Matth. 13. * al. videbitis. * al. etsi ad momentum dumtaxat.

C tium. Quando ipsi genua flexerint ad preces Deo fundendas; poterunt me ex debili ac flaccido, firmum reddere ac stabilem. Quando manus extensas in cælum eleuarint; dirigetur mea oratio, vt fideliter laudes prædicem. Quando ipsi Deo supplicant; tunc mea mens ac cogitatio adstat, & gaudet ob eorum mansuetudinem: similiterq. lingua mea adest illorum recte factis, & institutam viuendi rationem contemplatur. Vnam saltem lacrymarum nebulam, si quis ex eis pro meis peccatis effuderit; confestim exauditur. Ipsi Christo similes sunt Sancti illi: & ab ipso † possessionem domorum, quæ in Eremo sunt, acceperunt. Numquam enim prohibet acceptionem bonorum thesaurorum illis, qui nona aut decima hora adueniunt: sed primum, vt optimus Dominus, mercedem tribuit operario illi, qui vndecima hora prompte alacriterq. in vinea operatus erat. † al. comparârunt sibi domos Eremi. Matth. 20. Ibidem.

D Apertus est thesaurus, & diuitiæ distribuuntur volentibus accedere; vt ornentur gloria, quam ipsi habent semper stola gloriæ amicti atque ornati; vtque formas pulchras & gloriosas recipiant, imitatoresq. vitæ illorum efficiantur. Si quis rursus abire contendat, vt stola, quam ipsi continent, vestiatur atque ornetur; mox diuitijs eorum locupletatur. Quòd si aliquis apud eos manserit; subito incipit donare postulata * deprecātibus: sicut ipsi omnibus deposcentibus largiuntur, cunctisq. præbent quæcumque possident. Adeuntes ergo, pulchram ab ijs largitionem accipiamus, precum simul & deliciarum. Accipiamus caritatem ipsorum, quæ gloria & honorificentia lapidem pretiosum, & smaragdum inæstimabilem excedit; & pro margaritis ac lapidibus pretiosis, smaragdisq. honorificis, fidem ipsorum accipiamus. Gloriosa virtus atque potentia, per quam * al. petentibus.

E ipsi errant in montibus & collibus, in speluncis atque cauernis, vim & potentiā mihi præbeat, confirmetq. linguam meam; ne deficiat ab enarratione optimi vitæ illorum instituti, neue prorsus relinquat præclarum eorum certamen. In altum igitur ducentes, projciamus a nobis arma Satanæ; & vehementer cor nostrum expurgantes, alasq. columbæ nobis ipsi facientes, expedito volatu peruenire contendamus; vt eorum spectemus instructionem, qui relictis ciuitatibus, eatumq. tumultibus, potius montes & * solitudinem inhabitare desiderârunt. Abeuntes hinc, intueamur ipsorum domos atque habitationes: & quo Heb. 11. * loca deserta.

pacto

pacto ibi resideant, velut mortui in sepulchris. Abeuntes illuc, videamus eorum delicias: quibus perfruuntur ipsi iugiter cum lætitia atque oblectatione in medio montium. Abeuntes, conspiciamus eos qui mundum oderunt;& vitam potius in deserto transigere desiderarunt. Hinc eo pergentes, cernamus illorum corpora: & quomodo suis ipsi capillis seipsos vestierunt atque ornarunt. Proficiscentes eo, adspiciamus saccos atque cilicia illorum: quæ ipsi cum gaudio gestantes, Deum glorificant. Discedentes hinc, contemplemur illorum faciem atque aspectum: & quo pacto sua ipsi vultus *austeritate etiam exhilararunt animas. Hinc profecti, adspiciamus cum ipsis Angelos magna lætitia ac delectatione canentes atque psallentes. Hinc profecti, adspiciamus ipsorum calices ac pocula lacrymis eorum permista. Hinc profecti, videamus illorum mensas herbis agrestibus semper plenas. Venite, adspiciamus illorum lapides, quos suis ipsi capitibus iugiter supponunt. Hinc profecti, capiamus ex capillis Sanctorum: vt mitem atque benignum nobis habeamus Dominum. Si latro eos viderit; confestim procidens adorat: quoniam cruce semper amicti sunt atque ornati. Si immania & fera animalia * eos inspexerint: illico ab ipsis recedunt, tamquam maximum miraculum cernentia. Omne serpentis genus ipsi suis conculcant pedibus: quoniam fide iustitiæ succincti sunt, ac calceati. Quando autem eos adspexerit Satanas; confestim exhorrescit, & cum dolore exclamat, protinusq. recedit: quoniam infinitos perfregit laqueos, illos insequens, & in nullo prorsus iustis illis nocere valuit. Neque enim erant remissi ac segnes, sicut nos stulti atque dementes: at fortiter cuncti hostem debellabant, donec tandem penitus Satanam sub pedibus suis contriuissent: ideoq. impetum atque insultum ipsius spreuerunt, & quascumque machinationes eius non reformidarunt. Si diuitias eis ostenderit; eas nihili faciunt: sed illas veluti petras ac saxa contemnunt: nam veras in cælis diuitias cum Angelis habent. Fames ipsos non affligit: nam pane vitæ, Christo repleti sunt, ex cælis sanctis descendente. Neque sitis eos adurit: quia in sua semper anima habent, similiter & in lingua Christum fontem viuum. Nequit vel vnam ipsorum turbare cogitationem improbus Satan: quoniam super † firmum ac solidum fundamentum consistunt. In speluncis & rupibus habitant, tamquam in * cubiculis. Montes porro & colles, quos in circuitu habent, non secus quàm muros excelsos, amant atque requirunt. Mensa ipsis est omnis terra, & montes: cœna autem ac prandium; herbæ syluestres atque agrestes. Præcipuus ipsorum potus, est aqua ex riuis: vinum autem similiter, ex cauernis ac foraminibus petrarum. Ecclesias habent suas ipsi linguas, per quas iugiter suas preces peragunt. Duodecim † horas, quas dies continet; ipsi in precibus ad Dominum suum fundendis impendunt. Gloria, quam in montibus & speluncis concinunt, est sacrificium acceptabile, quod Deo offerunt. Ipsi sibi sunt Sacerdotes, & nostros suis orationibus morbos curant ac sanant: nam deprecatores atque intercessores nostri perpetuo sunt apud Dominum. Non sapiunt alta; neque primas cathedras requirunt: gloria quippe eis est humilitas, & per eam imitatores fieri student ipsius Christi, qui cum diues esset, propter nos miseros factus est pauper. Non sibi requiem aliquam in mundo tribuunt: quoniam ibi * solatium atque refectionem recipiunt. Reddamur & nos similes illis qui in montibus habitant, & pariter optimi vitæ illorum instituti participes. Oberrant hi cum bestijs, ferarum instar: & tamquam volucres, similiter in montibus volitant. Velut cerui, cum feris animantibus pascuntur. mensa autem eorum semper parata est: nam gramina & herbas semper hi comedunt. Tamquam lucernæ ipsi resplendent, errantes in montibus: & cuncti, eorum lumine illuminantur, qui magno amore ac desiderio ad eos accedunt. Muri firmi ac stabilis instar, sunt Patres in deserto; atque ideo in pace custodiunt locum, in quo habitant. Quandocumque autem vel vnus aliquis aliunde ex Patri-

Marginal letters: A, B, C, D, E.

Marginal notes:

* στυγνότητι.

*al. eorum facies atque cilicia aspexerint.

Ioan. 6.

†al. super petrā fundamentalē.

* ἐν κουβουκλείοις.

†al. Per duodecim horas diei, ipsis continua ad Deum est oratio.

2. Cor. 8.

*al. recreatione spirituali reficiuntur.

A ex Patribus occurrerit, omnis deinceps finitima ipsis regio pace perfunditur. Collibus velut columbæ aliquæ insident: & sicut aquilæ in montibus excelsis. Non tantum ex triclinijs ac laquearibus, voluptatis capiunt Principes: quantum Sancti illi gloriantur exultantq. in montibus atque speluncis. Et regibus quidem forte sua nimis angusta sunt palatia: ipsis vero etiã spatiosæ sunt cauernæ, atque foramina terræ. NOT. Magis sancti illi Patres vestibus suis gloriantur cilicinis, quàm alij vestibus quibus induuntur purpureis. Dissoluitur atque destruitur purpura: sed saccus atque cilicium, propter sanctorũ Patrum patientiam, magno est in pretio. Abominationi quippe illis est superbia, & valde magnam humilitatem amplectuntur. oderunt omnem vanissimi seculi gloriam: & ecce ab omnibus hominibus, ob humilitatem magnamq. mansuetudinem eorum, æstimantur & honorantur. B Neque tali tantaq. perfruuntur Reges* quiete, quantam Patres in eremo possident: quoniam Christus, ipsorum exultatio est ac gloriatio. *al. requie atq; consolatione. Ferarum instar, herbis in eremo pascuntur: quoniam iucunditatem paradisi excipiunt. Cum autem defatigati iam fuerint, errantes in montibus, tamquam in delicijs sese in terra componunt. Postquam vero dormierint, mox studiose surgunt, & velut tubæ Christum desideratum collaudant ac celebrant. Exercitus porro Angelorum semper ipsis adsunt: qui & * communiunt eos, & custodiunt semper. *al. protegunt eos. Gratia Domini semper cum eis est, nec finit eis inimicum occultari. Vbi genu flexerint; lutum ante se faciunt, & riuos ex proprijs manantes lacrymis. Postquam vero diuinas laudes concluserint, surgit † Dominus ad ministrandum seruis suis. †Indicat a Domino parari Angelorum ministerio cibos, sicut passim de pluribus legimus in vitis SS. Patrum. Mane iam facto, statim velut alis eleuatis per vniuersum volant orbem. C Non est illustris habitatio, vel domus sanctorum Patrum in Edem, seu ad orientem. Vbi sol eis occumbit, ibi pernoctant. Vbi sol ipsis oritur, ibi commorantur. De † monumento ac sepulchro sibi exstruendo, non sunt solliciti: † μνῆμα ἢ φροντίζουσι. nam mundo crucifixi, mortui sunt in amore ac desiderio Christi. Vbi enim interdũ aliqui ipsorum ieiunium absoluerunt, illic eodem in loco ipsis monumentum construitur. Multi ex eis sunt, qui precibus intenti, placide atque mansuete coram Domino requieuerunt. Moriendi varia genera & rationes recensentur. Alij similiter in petris ac saxis firmati, suas proprio Domino animas tradiderunt. Alius simpliciter in monte deambulans, mortuus est: factusq. est locus ei simul in * sepulturam & sepulchrum. * τάφος καὶ θάπτης. al. in tumulum, & sepulcrum. Alius rursus signans se Crucis signo, atque seipsum in sepulchro componens, quòd mortem aduenisse intelligeret, se ipse quodammodo sepeliuit, gratia sui D confirmatus Domini. Alius porro herbas depascens Domini, obdormiscensq. in sua ipsius mensa exspirauit. Alius autem rursum in diuinis constitutus laudibus, a sui flatus voce abreptus est. Alius dum in monte Psalmis & diuinis precibus recitandis vacat; venit ab inferis mors; quæ ipsius preces obsignat, terminatque. Vocem exspectant, quæ ipsos excitet; & instar florum suauem odorem spirantium, efflorescant. Quando terra suos iussa erit educere mortuos, subito germinant pullulantq. velut lilia efflorescentia. Et tunc Dominus pro magnis eorum laboribus, quos ipsi amore Christi pertulerunt, vitam æternam eis largitur: & pro capillis ipsorum, coronam nexus atque ornamenti honorifici. PRAEMIA SANCTORVM CHRISTI ATHLETARVM. Et pro cilicijs ipsorum, quibus rigidam ac duram vitam duxerunt, stolam ac vestem gloriosam nuptiarum præbet eis. Pro herbis autem, & exiE gua aqua, Christus eis cibus simul & potus efficitur. Pro terræ cauernis, in quibus ipsi habitarunt, magnum eis Christus paradisum tribuit. Et quia tribulationibus atque angustijs in hoc mundo premi & affligi desiderarunt, ideo magnum ipse gaudium eis concedit ac præstat. Nequeo oratione consequi, atque declarare magnam lætitiam, in quam intrabunt cuncti Sancti, qui in hoc seculo voluntarie afflicti, nefarijs ac turpibus passionibus fortiter restiterunt, deuictoq. hoste præcepta Dei altissimi seruauerunt. Ideo quoque Angeli Sanctos felices atque

atque beatos prædicant, & ad eos dicunt: Beati estis vos, qui Christi amore ac A
desiderio bene prudenterq. magna cum vestra patientia scapham vestram in terra tuto in mandatis Christi optimi Domini direxistis: quapropter ad tranquillum iam portum peruenistis, & Christum recepistis, quem tantopere desiderastis atque amastis. Nunc vero gratulamur vobis, o beati: quoniam laqueos inimici effugistis, & ad Christum qui vos coronauit peruenistis, factiq. hæredes æterni regni ipsius modo estis. Cui gloria, in sempiterna secula. AMEN.

† al. Eiusdem Sermonis aliud METRVM.
† al. Ex eodem, tetrasyllabus Sermo.
* κατὰ κράτος.

EX EODEM SERMONE† TETRASYLLABA ORATIO. SIVE, ALIVD METRVM.

B

DEVICTVS porro per * vim scelestus Diabolus, sedens deplorabat, & cum eiulatu dicebat: Væ mihi calamitoso: quid passus sum infelix, ac miser? Quo pacto superatus abscessi? huius vero infamiæ, mihi ipse sum auctor & caussa: qui diu bellum cum ipsis suscepi, atque conserui. Victus enim ex prima & secunda incursione atque conflictu, subito me intelligere oportebat quòd Christus cum ipsis adesset. At nunc mea cum Sanctis illis admirabilibus contentione ac pugna, mercedem eorum ingenti * mea cum ignominia auxi, varijs ipse vulneribus in capite læsus. Nam dum laqueos ipsis necterem, quibus eos caperem atque constringerem, ipsi ijs arreptis caput mihi confregerunt. sagittas meas acutas, quas aduersus eos torquebam, ipsi acceperunt, & me ijs occiderunt. Ego diuersis eos passionibus ac perturbationibus C
oppugnabam: ipsi vero virtute atque potentia crucis me in fugam verterunt. Merito igitur hæc patior insipientissimus ego, probatos eos certatores ac pugiles etiam inuitus repræsentans. Oportebat quippe me, qui a Christo patiebar, reprimi; ac nosse, quomodo omnis mea potentia ab * ipso destructa est, atque sublata. Omnia enim tunc egi, vt ipse crucifigeretur: & mors illius, morti me tradidit. Idem rursus in Martyribus eius similiter passus sum: & probro atque infamiæ, & ludibrio cunctis sum effectus. Commoui * Reges in ipsos; & paraui tormenta, vt ijs visis perhorrescerent, & Christum abnegarent: at illi non solum non sunt deterriti varietate suppliciorum ac tormentorū: verum etiam ad mortem vsque, semper Christum constanter sunt confessi. Sic quoque nunc eos bellis superare volens, victus ab eis magna cū infamia recessi. Non possum am- D
plius ferre opprobrium, quod sustinui: qui dum magna iactitarem, a vilibus atque abiectis hominibus fortitudo & potentia mea omnis sublata est. Quid agam deinceps; aut qua me ratione defendam, nescio. Simplices & indocti coronam victoriæ acceperunt: ego vero infelix ac miser ignominiam retuli. obscuratus sum, & animo perculsus atque consternatus: defecit omnis fortitudo mea. Quid ergo faciam miser, & quid agam, non video. Ab his strenuis profugiens athletis, ad amicos abibo meos, qui in suo proposito ac vitæ instituto inertes sunt, ac negligentes: vbi non erit mihi labor; neque rursus machinamentis opus. Nam vincula ab eis accipiens, ijsmet ipsos constringam. Ligans porro eos vinculis, quibus ipsi delectantur, subditos * & addictos deinceps eos habebo veluti seruos; sponte libenterq. voluntatem meam semper facientes: vt saltem E
ipsis deuictis, parumper ad meipsum reuertar; & de eis, tamquam strenuus certator ac victor, * glorier. Et licet ipsi, malo viuendi instituto in barathrum corruant; attamen ego in eorum perditione gaudeo: gaudens autem in viam perditionis eos deduco: vt socios in igne inexstinguibili eosdem mihi habeam.

* al. in meam ignominiā auxi. Victus autem, cum dedecore ab ijs recessi, &c.

* al. a Christo.

* al. pro τυράννοι, est τύραννοι. Denics Reges, &c. sed prior lectio hic potius seruit.

* ὑποχειρίους.

* al. gloriabor.

Marc. 9.

EIVS-

A

EIUSDEM SERMO HEPTASYLLABUS. siue METRUM aliud.* *al. Eiusdem heptasyllaba Oratio.*

COGNITA igitur, fratres, infirmitate* ipsius, attendamus nobis ipsis, *al. inimici.* Sanctos imitando Patres. Si enim viam ingressi fuerimus, per quam ipsi ambularunt; inueniemus in ea Dominum IESUM, viæ ducem & adiutorem nobis factum. Cum autem inimicus viderit Christum nobiscum versantem, lucem veram; prorsus non audebit in nos respicere: nam lumen quod in nobis est, oculos ipsius præstinguit. Sicut igitur etiam antedixi, fratres Christi* amantes, studeamus purgare corda nostra; vt in nostrum auxilium *φιλόχριστοι.* gratiam † Spiritus nobis conciliemus: & non amplius præualeat aduersum nos †*al. Saluatoris.*
B inimicus. Vires enim semper ei addimus stulti, quando sanctis mandatis* asper- *διὰ τὴν ἀθετησίαν.* nandis, longe a Deo recedimus. Nudatos autem nos gratia, in suam ipsius viam deducit fraudulentus inimicus. Obsecro igitur vos, carissimi, & rogo semper, fugiamus hostem improbum, proculque ab eo recedamus.

Dissoluamus quoque vincula, quæ nos libero* voluntatis nostræ arbitrio liga- *τῇ προαιρέσει.* runt. Confugiamus ad Christum, portantes leue ac suaue iugum pietatis atque misericordiæ ipsius: vt in bona mandatorum Christi via ambulantes, peruenire mereamur ad sanctam ciuitatem, quam Deus præparauit diligentibus se. Ipsi conuenit honor, & gloria, atque magnificentia, Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in omnia secula seculorum. AMEN.

C

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SERMO alius in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti, in pace requieuerant.] *Concordat quidem hæc Inscriptio cum superioris Sermonis titulo: qui est de Patribus illis, qui suo tempore consummati sunt. siue vt al. est: qui illis temporibus in Christo obdormierant: sed non solum in illis hic occupatur Auctor, quibus illic: verum ad vlteriora hoc Sermone se extendit: & laudes Sanctorum Patrum habitatorum eremi, eorumq. instituta ac varia certamina penitius persequitur; vitæq. eremiticæ conditionem, atque perfectionem exponit. Diuersa quoque inter eos morientium genera recenset, ac magna eorum certaminum atque laborum præmia post hanc vitam manentia commemorat, gaudiaq. æterna cunctis Christi athletis, qui legitime in hoc breui vitæ curriculo certauerint, proposita esse ostendit. Reperitur porro græce hic Sermo (nunquam ante hac, de quo constet, latine traductus)*
D *in varijs man. scriptis græcis Vatican. num. 298. 300. 827. alibiq. ibidem sæpius. & in Sfortiano magno Volum. num. 1. ac Sirlet. num. 6. al. 2. & alibi. nec non Veneta S. Marci, pluribusq. Bibliothecis alijs, & quidem sub nomine Ephræm, vt de Auctore dubitari non debeat.*

In hoc die primo atque insigni proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, &c.] *Sollennis aliquis certus indicatur dies: quis autem ille fuerit, hic ab Auctore non exprimitur; sicut neque Ecclesia, cuius hoc loco meminit: quam tamen alicui Sanctæ Virgini fuisse dicatam, ipse haud obscure insinuat, dicens:* proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, prædicantes, &c.] *vnde etiam liquet, hunc Sermonem in illa Ecclesia fuisse habitum.*

Enarremus certamina eorum, qui relictis ciuitatibus, magno desiderio voluerunt loca inhabitare deserta, &c.] *πρότασις hæc est, siue propositio dicendorum: nam tota pene Oratio in narratione ac celebratione Patrum in eremo degentium, ac vitæ eremiticæ atque monasticæ laudatione consumitur. Cuius quoque argumenti est Sermo S. Basilij magni, de laudibus Eremi, siue solitariæ vitæ, qui in-*
E *cipit:* Libet de singularis vitæ meritis pauca perstringere, &c. *Et huc pertinent, quæ S. Ioannes Chrysostomus de Monachorum priscorum vita habet in varijs ad populum Antiochen. homilijs, videlic. homil. 56. 57. 58. & 59. vbi multa huc facientia ab eo adducuntur: sicut etiam alibi incidenter tom. 2. in cap. Matth. 16, homil. 56. vbi dicit:* Quare illos monachos, qui eremum inhabitant, & aliorum multorũ caussa, & maxime propter hæc verba, & laudo & admiror, &c.] *ac in Epist. 1. ad Timoth. cap. 5, in Morali digressione, vbi habetur:* Studiosior ad orationis opus accurre sollicite, & Sanctos viros inquire, qui reuera sancti sunt, qui in solitudinibus sedent, &c. *De quibus & alibi obiter apud eundem S. Chrysostomum, in Homilia 2. super Epist. ad Rom. cap. 1. circa med. vbi sic enarrat:* Mihi vero hic tempus præsens ne examinaueris, per quod Dei gratia multi fidelium ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipsa eremo inhabitant: ve-

A atque beatos prædicant, & ad eos dicunt: Beati estis vos, qui Christi amore ac desiderio bene prudenterq. magna cum vestra patientia scapham vestram in terra tuto in mandatis Christi optimi Domini direxistis: quapropter ad tranquillum iam portum peruenistis, & Christum recepistis, quem tantopere desiderastis atque amastis. Nunc vero gratulamur vobis, o beati: quoniam laqueos inimici effugistis, & ad Christum qui vos coronauit peruenistis, factiq. hæredes æterni regni ipsius modo estis. Cui gloria, in sempiterna secula. AMEN.

† al. Eiusdem Sermonis aliud METRVM.
† al. Ex eodem, tetrasyllabus Sermo.
* κατὰ κράτος.

EX EODEM SERMONE† TETRASYLLABA ORATIO. SIVE, ALIVD METRVM. B

DEVICTVS porro per * vim scelestus Diabolus, sedens deplorabat, & cum eiulatu dicebat: Væ mihi calamitoso: quid passus sum infelix, ac miser? Quo pacto superatus abscessi? huius vero infamiæ, mihi ipse sum auctor & caussa: qui diu bellum cum ipsis suscepi, atque conserui. Victus enim ex prima & secunda incursione atque conflictu, subito me intelligere oportebat quòd Christus cum ipsis adesset. At nunc mea cum Sanctis illis admirabilibus contentione ac pugna, mercedem eorum ingenti * mea cum ignominia auxi, varijs ipse vulneribus in capite læsus. Nam dum laqueos ipsis nectérem, quibus eos caperem atque constringerem, ipsi ijs arreptis caput mihi confregerunt. sagittas meas acutas, quas aduersus eos torquebam, ipsi acceperunt, & me ijs occiderunt. Ego diuersis eos passionibus ac perturbationibus C oppugnabam: ipsi vero virtute atque potentia crucis me in fugam verterunt. Merito igitur hæc patior insipientissimus ego, probatos eos certatores ac pugiles etiam inuitus repræsentans. Oportebat quippe me, qui a Christo patiebar, reprimi; ac nosse, quomodo omnis mea potentia ab * ipso destructa est, atque sublata. Omnia enim tunc egi, vt ipse crucifigeretur: & mors illius, morti me tradidit. Idem rursus in Martyribus eius similiter passus sum: & probro atque infamiæ, & ludibrio cunctis sum effectus. Commoui * Reges in ipsos; & paraui tormenta, vt ijs visis perhorrescerent, & Christum abnegarent: at illi non solum non sunt deterriti varietate suppliciorum ac tormentorũ: verum etiam ad mortem vsque, semper Christum constanter sunt confessi. Sic quoque nunc eos bellis superare volens, victus ab eis magna cũ infamia recessi. Non possum amplius ferre opprobrium, quod sustinui: qui dum magna iactitarem, a vilibus D atque abiectis hominibus fortitudo & potentia mea omnis sublata est. Quid agam deinceps; aut qua me ratione defendam, nescio. Simplices & indocti coronam victoriæ acceperunt: ego vero infelix ac miser ignominiam retuli. obscuratus sum, & animo perculsus atque consternatus: defecit omnis fortitudo mea. Quid ergo faciam miser, & quid agam, non video. Ab his strenuis profugiens athletis, ad amicos abibo meos, qui in suo proposito ac vitæ instituto inertes sunt, ac negligentes: vbi non erit mihi labor; neque rursus machinamentis opus. Nam vincula ab eis accipiens, ijsmet ipsos constringam. Ligans porro eos vinculis, quibus ipsi delectantur, subditos * & addictos deinceps eos habebo veluti seruos; sponte libenterq. voluntatem meam semper facientes: vt saltem E ipsis deuictis, parumper ad meipsum reuertar; & de eis, tamquam strenuus certator ac victor, * glorier. Et licet ipsi, malo viuendi instituto in barathrum corruant; attamen ego in eorum perditione gaudeo: gaudens autem in viam perditionis eos deduco: vt socios in igne inexstinguibili eosdem mihi habeam.

* al. in meam ignominiã auxi. Victus autem, cum dedecore ab ijs recessi, &c.

* al. a Christo.

* al. pro ἐκίνησα, est ἐνίκησα. Deuici Reges, &c. sed prior lectio hic potius seruit.

* [illegible]

* al. gloriabor.

Marc. 9.

EIVS-

A

EIVSDEM SERMO HEPTASYLLABVS. siue METRVM aliud. * al. Eiusdem heptasyllaba Oratio.

OGNITA igitur, fratres, infirmitate *ipsius, attendamus nobis ipsis, Sanctos imitando Patres. Si enim viam ingressi fuerimus, per quam ipsi ambularunt; inueniemus in ea Dominum IESVM, viæ ducem & adiutorem nobis factum. Cum autem inimicus viderit Christum nobiscum versantem, lucem veram; prorsus non audebit in nos respicere: nam lumen quod in nobis est, oculos ipsius præstinguit. Sicut igitur etiam antedixi, fratres Christi * amantes, studeamus purgare corda nostra; vt in nostrum auxilium gratiam † Spiritus nobis conciliemus: & non amplius præualeat aduersum nos inimicus. Vires enim semper ei addimus stulti, quando sanctis mandatis *aspernandis, longe a Deo recedimus. Nudatos autem nos gratia, in suam ipsius viam deducit fraudulentus inimicus. Obsecro igitur vos, carissimi, & rogo semper, fugiamus hostem improbum, proculque ab eo recedamus.

* al. inimici. * φιλόχριστοι. † al. Saluatoris. * διὰ τὴν ἀθετησίαν.

B

Dissoluamus quoque vincula, quæ nos libero *voluntatis nostræ arbitrio ligarunt. Confugiamus ad Christum, portantes leue ac suaue iugum pietatis atque misericordiæ ipsius: vt in bona mandatorum Christi via ambulantes, peruenire mereamur ad sanctam ciuitatem, quam Deus præparauit diligentibus se. Ipsi conuenit honor, & gloria, atque magnificentia, Patri, & Filio, & Spiritui sancto: nunc & semper, & in omnia secula seculorum. AMEN.

* τῇ προαιρέσει.

C

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SERMO alius in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti, in pace requieuerant.] *Concordat quidem hæc Inscriptio cum superioris Sermonis titulo: qui est de Patribus illis, qui suo tempore consummati sunt. siue vt al. est: qui illis temporibus in Christo obdormierant. sed non solum in illis hic occupatur Auctor, quibus illic: verum ad vlteriora hoc Sermone se extendit: & laudes Sanctorum Patrum habitatorum eremi, eorumq. instituta ac varia certamina penitius persequitur; vitæq. eremiticæ conditionem, atque perfectionem exponit. Diuersa quoque inter eos morientium genera recenset, ac magna eorum certaminum atque laborum præmia post hanc vitam manentia commemorat, gaudiaq. æterna cunctis Christi athletis, qui legitime in hoc breui vitæ curriculo certauerint, proposita esse ostendit. Reperitur porro græce hic Sermo (numquam ante hac, de quo constet, latine traductus)* D *in varijs man. scriptis græcis Vatican. num. 298. 300. 827. alibiq. ibidem sæpius. & in Sfortiano magno Volum. num. 1. ac Sirlet. num. β. al. 2. & alibi. nec non Veneta S. Marci, pluribusq. Bibliothecis alijs, & quidem sub nomine Ephræm, vt de Auctore dubitari non debeat.*

In hoc die primo atque insigni proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, &c.] *Sollennis aliquis certus indicatur dies: quis autem ille fuerit, hic ab Auctore non exprimitur; sicut neque Ecclesia, cuius hoc loco meminit: quam tamen alicui Sanctæ Virgini fuisse dicatam, ipse haud obscure insinuat, dicens:* proclamemus in hymnis, in eius Ecclesia, quæ est Christi sponsa, prædicantes, &c.] *vnde etiam liquet, hunc Sermonem in illa Ecclesia fuisse habitum.*

Enarremus certamina eorum, qui relictis ciuitatibus, magno desiderio voluerunt loca inhabitare deserta, &c.] *πρότασις hæc est, siue propositio dicendorum: nam tota pene Oratio in narratione ac celebratione Patrum in eremo degentium, ac vitæ eremiticæ atque monasticæ laudatione consumitur. Cuius quoque argumenti est Sermo S. Basilij magni, de laudibus Eremi, siue solitariæ vitæ, qui incipit:* Libet de singularis vitæ meritis pauca perstringere, &c. *Et huc pertinent, quæ S. Ioannes* E *Chrysostomus de Monachorum priscorum vita habet in varijs ad populum Antiochen. homilijs, videlic. homil. 56. 57. 58. & 59. vbi multa huc facientia ab eo adducuntur: sicut etiam alibi incidenter tom. 2. in cap. Matth. 16. homil. 56. vbi dicit:* Quare illos monachos, qui eremum inhabitant, & aliorum multorũ caussa, & maxime propter hæc verba, & laudo & admiror, &c.] *ac in Epist. 1. ad Timoth. cap. 5. in Morali digressione, vbi habetur:* Studiosior ad orationis opus accurre sollicite, & Sanctos viros inquire, qui reuera sancti sunt, qui in solitudinibus sedent, &c. *De quibus & alibi obiter apud eumdem S. Chrysostomum, in Homilia 2. super Epist. ad Rom. cap. 1. circa med. vbi sic enarrat:* Mihi vero hic tempus præsens ne examinaueris, per quod Dei gratia multi fidelium ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipsa eremo inhabitant: ve-

rum memoriæ tuæ obuersetur tempus illud, quando & discipuli magistros contuebantur, A
& a fratribus fratres ex alia ciuitate profecti conspiciebantur, &c.] *Pro quo, in pluribus, etiã posterioribus Chrysostomi editionib. Venet. 1583. alijsq. sic perperam impressum reperitur :* Mihi vero hic tẽpus præsens ne examinaueris, quo Dei gratia multi fideliũ ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipsa eremo inhabitant : (tum autem & pietas omnis & religio profligata est) ve-

ADVERTANT CATHOLICI LIBRORVM CENSORES, CORRECIORES, LECTORES, ET IMPRESSORES.

rum memoriæ tuæ obuersetur tempus illud, quando, &c.] *Quis etenim pius & eruditus, hic non videt, illud* (tum autem & pietas omnis & religio profligata est) *ab homine nefario & hæretico in textum Chrysostomi, ad irrisionem monachismi esse insertum ? cum & nihil minus in antiquis Chrysostomi manuscrip. græc. reperiatur, sed bene contrariũ, sicut patet in antiquissimo MS. græco Vatic. nu. 370. vbi in Homilia γ. siue 3. (& al. β. seu 2.) super cap. 1. ad Roman. hic locus restituitur, & legitur: καὶ πᾶσα ἀσέβεια ἐξώλισται. i. & omnis impietas profligata est, &c.] Simileq. fere habetur in Sermone Chrysostomi de S. Philogonio, tom. 3. circa med. ibi :* Hæc omnes audiant & monachi qui montium occuparunt cacumina, quique modis omnibus seipsos mundo crucifixerunt, &c.]
E quorum verborum regione, ad marginem a temerario quoque aliquo ibi adiectũ, & impressum passim B

† Ita in edit. Parisien. 1581. & Venetia 1583. alijsq.

reperitur : (Nunc in aulis regnant quidam.) *quod cum etiam ad irrisionem appositum videatur, omnino expungendum ac tollendum est. In quibus, alijsq. similibus optandum sane esset, magis lynceos esse Catholicos librorũ censores, & maxime in Operibus Sanctorum Patrum, ne ita corrumpantur atque inficiantur ab impijs : & vt loca, in quibus talia venena inueniuntur aspersa, suæ integritati restituenda curent. De quibus, & alibi in nostris Ephræmiticis Scholijs, Lectores cautos reddidimus : ac præsertim in Scholio 2. Tomi operum S. Ephrem, super caput 87. centum capitum de Humilitate comparanda. vbi inter alia, in Quinto tomo operum Chrysostomi, perperam hactenus tam in generali Indice argumentorum, quàm in Titulo ac frontispicio prolixi Serm. (qui est inter posteriores) impressum esse ostendimus :* Quòd regulares fœminæ viris cohabitent.] *cum omnino ibi legendũ sit : ὅτι οὐκ συνοικοῦσιν. i. quòd non cohabitent. sicut ibidem tam ex fide antiquorum græcorum man. script. codicum Chrysostomianorũ, quàm ex contentis atque tractatis in eodem Sermone per nos plenius demonstratum est: quare in vltima edit. Parisien. 1581. & Venet. 1583. alijsq. anterioribus hic error plane corrigendus est : legendumq.*

NOTA.

vt in græco : Quòd regulares fœminæ viris non cohabitent.] *Restituendaq. similiter in ijsdem editionibus corruptissima lectio, quæ eodem Chrysostomi Tomo 5. in Homilia 9. de Pœnitentia, habetur in hæc verba :* Peccasti, Ecclesiam egredere, atque tuum dele peccatum, &c.] *vbi omnino* C

NOT.

legendum esse (Ecclesiam ingredere.) *cuiuis docto ex antecedentibus & consequentibus ibidem Chrysostomi verbis perspicuum est : quomodo etiam in editione Basiliensi 1525. legebatur.*

† al. Beati Ephram Sermo in eos qui in Christo obdormierunt, recitatus Sabbato in depositione Tyri.

EIVSDEM† S. PATRIS EPHRAEM SYRI

SERMO, in eos qui in Christo obdormierunt. Et, de vanitate huius vitæ atque incertitudine. & de Morte: varijsq. morientium generibus. Ac de diuersis mortibus repentinis, &c.

Eodem G. Vossio Interprete & Scholiaste. D

VID ita hodie carissimi, serio seduloq. simul hic congregati sumus? Merito sane : nam conuocarunt nos omnes vno cõsensu, qui ad Christum ex nobis antea sunt vocati, Fratres : ideoq. alacriter ad Christi laudes celebrandas conuenimus. Excitarunt quippe nos, qui in carne nos reliquerunt, ad celebrandos eos in terris, qui cum Angelis Deum glorificant in cælis, chorosq. cũ supernis illis choris hilares agunt ; & mensam nobis spiritalem apponunt, cum sint ipsi delicijs paradisi satiati : vinumq. compunctionis nobis proponunt, qui ibi omni consolatione pleni sunt ;

**al. numquam occasuram.*

& lumina accendunt, qui ipsi sua corda illuminant, & ad lucem * inaccessibilem contendunt. Abstraxerunt enim a nobis Sanctos, qui ipsi apud Dominum sancti sunt : & emigrarunt a nobis, qui bene sancteq. ad Dominum profecti sunt. Reliquerunt nos orphanos, & ad propriam patriam abierunt. Reliquerunt corruptionem, & ad immortalitatem concesserunt : mundo * occubuerũt, & apud Christum exorti * sunt. E terra exierunt, & iam supernam Hierusalem inhabitant. Vitæ præsentis vanitatem reliquerunt, & ad supernam beatitudinem peruenerunt. Inanes seculi tumultus dimiserunt, & ad loca * tranquilla perrexerunt. Ex mundi huius procellis ac fluctibus excesserunt, & ad tran- E

** ἔδυσαν.*
** ἀνέτειλαν.*
** al. omnis perturbationis expertia.*

quillissimos

A quiliſſimos portus appulerunt. Caliginoſam iſtius vitæ vmbram deſeruerunt, & ad Solem iuſtitiæ ſurſum cucurrerunt: & cum adeſſent nobis, non erant nobiſcum; ſed mentem ad Deum eleuatam habebant: & cum in terra adhuc eſſent, vitæ * inſtitutum in cælis tenebant. Et in carne cum viuerent, non erant in carne: non enim permanentem hic ciuitatem habebant; ſed ſolum futuram atque cæleſtem inquirebant. Non hic propriam patriam habebant: ſed ſupernam manſionem ſibi patriam ducebant. Non hic fluxas atque caducas opes poſſidebant: ſed cæleſtes diuitias expetebant. Peregrini & aduenæ hic erant, ſicut omnes patres eorum: peregrini, inquam, huius mundi, & omnium quæ in mundo ſunt: ſemperq. animas ſuas diſponebant atque ornabant, ſuperna conſiderantes, ſuperna meditantes, ſuperna ſapientes, & pulchritudinem quæ illic eſt

B deſiderantes; manſionesq. ac tabernacula, quæ ibi ſunt, requirentes: ſupernos choros, ſupernas hymnodias, & feſta quæ ibi celebrantur, ſempiterna bona, ac perpetua Dei dona, animo complectentes. Ad illa reſpiciebant, ad illa currebant, ad illa properabant: quare & comprehenderunt. currebant, ideo & conſecuti ſunt: feſtinarunt, & ideo in patriam, ſupernumq. thalamum intrarunt: ieiunarunt, & ideo iam exhilarantur. Non neglexerunt, ideoque modo gloriantur & exultant: ſapienter egerunt, quoniam caducam hanc vitam contempſerunt. Exierunt, & † viam ſuam bonam, Deoq. acceptam confecerunt: egreſſi ſunt, & in regionem ſanctam æternamq. peregrinati ſunt: exceſſerunt repente, & velut caſtæ columbæ euolarunt. Immaculati auolarunt, vt turturès ſolitariæ puriſſimæ. euolarunt ex nobis, tamquam hirundines ſuauem vo-

C cem edentes. Ex noſtro ſegregati ſunt ouili, quaſi agni puri ac ſancti. Ex mandra ac caula noſtra tranſmigrarunt: & mæſtæ ſunt oues. Noſtrum reliquerunt nidum: & pullorum inſtar clamamus. Separatum a nobis eſt membrum, & reliqua dolent membra. In lacrymas prorumpamus, quòd pulchra illa noſtra deſtituti ſimus diſpoſitione. Suſpiremus, quòd pulchras noſtras iam non intueamur * figuras. Lugeamus, quòd & nos hinc cito abituri ſimus. Doleamus, quòd ita repente hinc abripimur. Triſtemur, quando virtutis noſtræ recordati fuerimus. Contriſtemur, quando oculos noſtros circumuerterimus, & caritatem noſtram non adſpexerimus. Lachrymas effundamus: quoniam & animalia ſuper aliorum † eiuſdem ſecum generis ſeparatione lacrymantur. Lugeamus; quoniam & boues, ſuos compares requirentes, mugiunt: quoniam & hirundi-

D nes abreptis ſibi pullis clamitant; quoniam & agni nuper nati, a * fratribus ſeparati vociferantur. Et quamuis nobis hinc vtile acciderit, triſtitia tamen affecti ſumus. Quod expetendum nobis erat, graue atque moleſtum nobis factum eſt. Pretioſa in conſpectu Domini, mors Sanctorum eius: at mors peccatorũ peſſima. Et propterea dicebat Propheta: Cur timebo in die mala? iniquitas * animæ meæ circumdabit me. Veniet enim dies & hora, fratres: veniet (inquã) omnino & non prateribit, quando relinquet homo omnia, & omnes: & ſolus abibit, derelictus, abiectus, nudus, omni auxilio deſtitutus, abſque tutore, & ſine vllo comitatu, imparatus, & loquendi audacia deſtitutus: ſiquidem in negligentia præoccupatus fuerit, in die quam non nouit, & hora quam non exſpectat; interea dum genio indulget, dum theſauros ſibi parat, dum delicijs vacat, dum ſe-

E cundis rebus vtitur, dum abſque cura atque ſollicitudine viuit. Veniet enim repente hora vna, & cuncta ceſſabunt: parua febris, & cunctæ † vanitates in nihilum recident: vna nox profunda, & tenebroſa, atque ærumnoſa; & abducetur tamquam iudicatus ac condemnatus, ad pœnam quò lictores eum abducet. Multis ſane tunc opus tibi erit ductoribus, o homo: multis adiutoribus, multis orationibus, multiſq. ſocijs in hora ſeparationis animæ a corpore. Magnus tunc erit timor ac tremor, magnum * myſterium: magna tunc corporis in illo mundo futura eſt calamitas. Nam ſi, cum ex vna regione in aliam tranſimus

* al. cæleſte vitæ inſtitutum ducebant.
Heb. 13.
Pſalm. 38.
† al. & bonum vitæ curſum conſummarunt. al. & per bonã vitæ tramitem hinc emigrarunt.
1. Cor. 12.
* χαρακτῆρας.
† ὁμοφύλων.
* al. a matrib᷒.
Pſal. 115.
Pſalm. 33.
Pſalm. 48.
* vulg. calcanei mei.
Salubris admonitio, & ſæpius mente perpendenda.
† al. cuncta vana atque inania deſinent. al. & cuncta in vanitates reſoluentur.
* al. arcanum.

A MINORE. AD MAIVS.

ſuper terram, aliquibus viæ ducibus ac directoribus indigemus: quanto magis, A quando in infinita tranſeundum hinc erit ſecula, vnde nullus redijt? Multis tibi, rurſus dico, adiutoribus in illa hora opus erit. Noſtra illa erit hora, & non aliorum, noſtraq. via: noſtra inquam, hora, & quidem tremenda hora: noſter*pons, & tranſitum non habens: omnium finis, & omnium terror: † extremum graue atque difficile, ſed per quod omnes tranſimus: arcta & anguſta via, ſed per quā omnes iter facimus. Amarum ſane ac dirum eſt tale poculum: ſed cuncti illud, & non aliud bibimus. Magnum & occultum eſt mortis arcanum: & nullus enarrare illud poteſt. Horrenda & formidabilia ſunt, quæ tunc anima ſubibit: ſed nemo noſtrum ea nouit, niſi ſolum qui illuc permearunt; niſi ſoli, qui illuc præceſſerunt: niſi ſoli, qui ibi periculum eorum fecerunt.

* γέφυρα.
† πέραμα.

MORIENTIVM CALAMITATES ANGVSTIÆ, TERRORES, AC PERTVRBATIONES VARIÆ, MORTISQ. SIGNA PLVRIMA.

Non vides apud fratres morientes, animamq. agentes, quibus aſſidemus, B quàm terribilia tunc eis accidete cernantur? quo pacto corripiantur? quomodo perturbentur, & quo pacto ſuſpirent? Non aſpicis eos ſudoribus frigidos & amarulentos, inſtat meſſorū in agro: quomodo oculos huc illucq. retorqueant? quomodo alij dentibus ſtrideant: quomodo obtorpeſcant & expaueſcant, tumultuarieq. agant? Et quo pacto multi etiam capillos ſuos euellant? quo pacto ex lecto exiliant, fugere volentes, licet nequeant; videntq. ea, quæ numquam prius viderunt; & audiunt a poteſtatibus, quæ numquam antea audierunt: & patiuntur, quæ numquā aliàs paſſi ſunt; quærentes, qui eos redimat, & nemo eſt qui liberet; requirentes ſocios, & nemo adeſt qui ipſos comitetur; requirentes aduocatos ac patronos, & nemo qui auſit? Quos adſpicientes, tunc contremiſcimus, & plangimus: tenentesq. eorum manus, ſalutamus atque complectimur, lacrymis irrigantes. C Sudorem vultus detergimus, & oculos eorum ſiccamus: linguam æſtuantem, aqua madefacimus atque refrigeramus. Aurem noſtram ori eorum admouemus, vt tenues ſaltem atque ſubtiles ipſorum voces exaudiamus. Deinde intetrogamus, dicentes: quomodo teipſum nunc * intueris? Noli timere: benignus eſt Deus. Iſta & ſimilia ad eos dicimus, & lacrymis pectora irrigamus: & cor noſtrum, talia loquentes, accendimus. Non eſt tunc apud nos amor improbus. Non eſt tunc apud nos pecuniarum ſollicitudo. Non eſt nobis tunc ciborum cura: ſed magnum & formidandum mortis intuentes*myſterium, contremiſcimus; noſtraq. capita mouemus, & triſtem aſpectum exhibemus, & nos ipſos miſeros ducimus atque deflemus: & væ ſupra væ amarulentum dicimus. quando ad nos qui recedit, quique omnibus nobis coniunctus D eſt, omnes ſalutans, dicit: Valete fratres boni, & pro me in iſta hora attente diligenterq. ad orandum euigilate. In viam namque longinquam nunc abeo, quam ante hac numquam ingreſſus ſum; & in regionem mihi peregrinam, vnde nullus redijt; & in terram tenebroſam, vbi ignoro quid mihi occurret; & in profundum infernum, vnde nemo reuertit. Valete fratres mei cariſſimi, valete: mihi enim deinceps, non amplius eſt frater. Valete amici: non enim amplius ego veſter amicus, ſed peregrinus. Valete amici. Vale pulcher*comitatus: at non amplius meus comitatus: quare lamentor ac lugeo. Valete conſanguinei mei, atque affines; valete, valete: adhuc modicum, & huc ſequemini: modicum, & poſt nos venietis. Expectabimus vos ibi, expectabimus vos; vt veniatis ad nos: non enim nos amplius ad vos veniemus: non amplius in hac vita intuebimur vos. E Si quid nouimus, nouimus: & ſi quid egimus, recipiemus. Ecce hinc abducor, & ad vos non amplius reuertor. Nunc ſi quid boni egi, hoc ipſum & mihi luctifeci: & ſi quid mihi præmiſi, illud ipſum etiam ibi occurret mihi. Si quid vero hic theſauriſaui, quid mihi modo proderit? Si cuius porro hic miſertus ſum, etiam hac hora miſericordiam conſequar: Si quem protexero, etiā nunc protegar. Si quem ſaluauero, hac hora occurret mihi: quoniam anguſta mihi & grauis eſt præſens hora exitus animæ meæ a corpore: ſuper omnē

* al. ſentis?

* al. arcanum.

Voces patheticæ, ac lamentabiles.

Iob. 3. 10. & Pſalm. 87.

* συνοδία.

PATHETICA VALDE SVNT ISTA.

horam

A horam anguſta, & dolore plena eſt mihi præſens hora: imparatus enim præoccupatus ſum. Caliginoſa mihi præſens nox eſt: ſine fructu enim aridus ac ſiccus excisus ſum. Grauis & moleſta mihi præſens via: quoniam nullum bonũ eſt mihi viaticum. Quare amare atque acerbe deplorate me, & ſuccurrite mihi. Miſeremini mei, & adiuuate. compatimini, & deprecemini pro me; vt ibi miſericordiam inueniam. non requiro multum: quoniam in multis peccaui. Quorſum igitur cereos accenditis mihi, fratres: non enim ego lampadem animæ meæ accendi? Cur me veſtibus ſplendidis induitis? non enim in meipſo ſplendida indumenta habeo. Quorſum vero aqua corpus meum depurgatis? non enim meipſum aquæ per lacrymas admiſcui. Quorſum porro etiam in tumulis atque ſepulchris me cum Sanctis deponitis: quorum vitam & mores non peregi?

Matth. 3. 7.

Magna humilitatis hæc ſunt verba, vt ſimilia, quæ in Ephrem adducuntur Teſtamento, poſtea.

B Quomodo meipſum decepi? Quomodo mihi ipſi illuſi, dicens: Iuuenis ſum, adhuc perfruar rebus ſeculi; vacabo delicijs mundi, colam animalem hanc vitam atque præſentem; tandem aliquando pœnitentiã agam: benignus enim eſt Deus,& omnino mihi veniam concedet. Hæc quotidie cogitans, vitam ipſe meã valde male conſumpſi. Edocebar quippe,& non attendebam: admonebar,& deridebam: audiebam Scripturas, & tamquam non audiens, agebam: audiebam de iudicio, & ſubſannabam: audiebam de morte, & velut immortalis vitam traducebam; quaſiq. æternus, contemnebam: & ecce, imparatus præoccupatus ſum; & nullus eſt qui adiuuet: ecce impœnitens anticipatus ſum, & nemo qui redimat. Ecce rogo, & nemo qui exaudiat. Ecce iudicor * atque condemnor, & nemo qui ſaluet. Nam quoties apud meipſum reſipiſcere conſtitue-

Conſideratione digniſſima.

Antitheſis grauiſ.

καταδικάζομαι

C bam, & denuo peiora peragebam? quoties Deo procidi, & rurſus eum ſpreui? Quoties ipſe mei miſertus eſt, & iterum ipſum exacerbaui? & ecce miſerabilis hinc iam abeo. Quàm multa ipſe mihi bona conceſſit: & ego mala peregi? Hæc & ſimilia moribundo homine ad nos præſentes ediſſerente, repente conſtringitur ei lingua, immutantur oculi, concutitur mens, ſilet os, impediturq. vox, quando dominicæ copiæ atque ſatellites aduenerint: quando formidabiles exercitus inuaſerint, atque apprehenderint: quando diuini * nuncij atque emiſſarij animam ex corpore migrare iuſſerint: quando inexorabiles apparitores, in iudicium nos trahentes detulerint: quos miſerabilis tunc ſpectans homo, etiam ſi Rex ſit, etiam ſi * magiſtratum ac præfecturam gerat, etiam ſi Tyrannus ſit, etiam ſi Imperator ac monarcha fuerit, omnino commouetur; & ſicut domus

NOTA.

οἱ διοικηταὶ λειτουργικοὶ.

** al. etiam ſi dynaſta ſit.*

D a terræ motu, concutitur: totus contremeſcit, velut folium a vento raptum: totus turbatur, tamquam paſſerculus a venatore: totusq. pauidus & attonitus redditur, videns horribiles ante ſe † exercitus; videns formas peregrinas,& * validas: videns figuras ac ſpecies atroces: videns facies ſeueras & auſteras: videns ordinem atque comitatum, quem numquam antea conſpexerat. cogitanſque apud ſe tunc dicit: Benedictus qui ſolus immortalis eſt, ſolus Rex æternus. Quid eſt, obſecro, cum his collatum regnum terrenum? quid eſt momentaneus hominum principatus? quid eſt vana, & inhumana illa noſtra poteſtas? Ecce vere exercitus cæleſtes. Ecce poteſtatum poteſtates æternæ. Ecce figuræ formidabiles illius, qui ſolus tremendus eſt. Ecce miniſtri fortes illius, qui ſolus fortis eſt. Ecce potentatus eius, qui ſolus potens eſt. Ecce fortes, Dei fortis. Ecce

Iob. 14.

† al. ſatellites.

** al. truculentas.*

CONSIDERATIONE DIGNA.

E formæ terribiles atque horrendæ. Iſta tunc, qui abripitur, ſolus videt: nos vero non intuetur amplius: ſed ad præſentes * poteſtates ſtupefactus, extra ſe rapitur. Fortaſſe tamen etiam preces quaſdã apud ſeipſum recitat, ſuſurrans, ſicut lingua poteſt. Ex quibus verbis, ac modis, figuriſque, præſentes frequenter & audimus & conſideramus eum Dominicas ſpectaſſe poteſtates: quare omnes tremebundi exhorreſcimus, & nobis mutuo annuimus, dicentes: Quieſcite atque tacete iam, & decumbenti deinceps moleſtiam ne exhibeatis, tumultumq. omnem comprimite. Silentium ſeruate,& ad ipſum poſt hac ne loquamini: a clamoribus

** al. ad præſentiam poteſtatũ atque ſatellitũ, attonitus, mẽte excedit.*

Coram morientibus vt se astātes gerere debeant.

& vociferationibus abstinete; vt ei tumultus, turbasq. non concitetis. Orate, A
vt cum pace anima exeat: rogate, vt locum quietis accipiat. Supplicate, vt
angelos benignos habeat: precemini, vt mitem atque beneuolum Iudicem inueniat. Bonos odores incendite, atque offerte: nam Angelicam præsentiam conspexit. Orate: nam in magna nunc agonia constitutus est. Considerate eodem modo vos quoque, atque orate. Adspicite, & mysterij atque secreti huius ne obliuiscamini. Fixis oculis intuemini, & de ista maxime hora estote solliciti. Quid enim est homo? nihil. quid homo? vermis. quid homo? cinis ac

HOMO QVID SIT.

puluis. quid homo? somnium. quid homo? vmbra. Ecce iam transiuit: ecce ascendit. Ecce præterijt: ecce cessauit. Ecce requieuit, & defunctus est. Ecce

NOTANDA.

desijt, & finem accepit magnus ille & inuictus Leo, tyrannus fortis, potens atque elatus. Qui cunctis formidabilis erat, nunc iacet quauis oue mitior atque B
mansuetior. Recessit, abijt, & præterijt, qui apparebat: qui natus, quasi non natus. Qui magnus videbatur super multos, factus est tamquam nullus. qui

ἔνθα ἀπάγουσιν οἱ ἀπάγοντες.
Psalm. 145.

alios tenebat, detentus est. qui ligabat, iam vinculis constrictus est: & ecce abducitur ad locum, quò abducere satellites solent. In illa die peribunt omnes sermocinationes, ac cogitationes eius: in illa die, quando diuini exactores in medium prodierint excepturi animam, ex aëre superuenientes; in quo prin-

Ephes. 6.
** λογοθέται.*

cipatus consistunt ac potestates, mundiq. rectores aduersariarum copiarum, acerbi illi nostri accusatores, sæui tributorum exactores, *calculatores, atque censores; occurrentes, & rationem exigentes; examinantes, & hominis pecca-

Daniel. 7. & Apoc. 20. 21.

ta, ac peccatorum chirographa præferentes, quæ in iuuentute, & quæ in senectute; quæ sponte, quæq. imprudenter; quæ operibus, & quæ cogitationi- C
bus acciderunt. Magnus ibi tunc timor: magnus infelicis animæ tremor. Inexplicabilis necessitas, quam tunc subit ac sustinet ab immensa infinitorum ho-

**al. insimulāte atque calumniante.*
† al. iusta homini defuncto persoluentes.

stium multitudine ipsam *calumnijs proscindente, ne ad cælum ascendat; ne in regionem viuorum ingrediatur; ne in lumine viuentium inhabitet: cæterum sancti Angeli, excipientes animam secum in cælum abducunt. Tunc nos †mortale curantes corpus, & tamquam peregrinum atque alienum ex propria domo ad sepulturam efferentes, magnum aliud & formidandum mysterium cer-

SALVBRIS CONSIDERATIO.

nimus; consideramusq. ibi paruos & magnos, Reges & plebeios, Tyrannos ac seruos, cunctosq. alios in vnum cinerem ac puluerem redactos; & in vnum fœtorem, ac putredinem, vermemq. resolutos: & sicut est hic æthiops, ita & ibi

**al. sicut iuuenis, ita & senex, &c.*
Gen. 3.
Ibidem.

qui olim fuit formosus: sicut *senex, ita & iunior in putredinem versus: sicut D
debilis, ita quoque fortis & inuictus, omnes, vt ab initio, in vnum puluerem cineremq. redacti: quemadmodum & ex Scriptura auditis: Terra es, & in terram reuerteris: Et, terra es, iterumq. puluis efficieris. Quos sæpe dum liquefactos ac putrefactos in sepulchro iacentes conspicimus, digito nobis inuicem de-

CONSIDERANDA, ET MENTE PERPENDENDA.

monstramus, dicentes: Ecce hic talis, & ille talis. Hic est ille Rex: & hic est ille talis tyrannus. Hic est ille Imperator: & hic est illius talis nepos: & ista filia illius talis. Hæc est, quæ olim adeo pulchra apparebat puella: & hic, qui antea ita comptus atque ornatus incedebat iuuenis. Hæc & eiusmodi frequenter in sepulchris cum suspirio ac gemitu dicimus, & illacrymamus, videntes ibi reuera magnum & tremendum mysterium: videntes omnem ibi ætatem mortuam. videntes omnem ibi corporum venustatem immutatam: videntes om- E

CONSIDERATIONES SALVBERRIMAE.

nem faciei pulchritudinem ibi euanuisse: videntes omnem iucundum aspectum ibi exstinctum: videntes omne facundum os ibi obstructum: videntes omnem linguam velocem ibi conticuisse: videntes omnem dentium pulchritudinem ibi dispersam; & omnem capillorum nexum ibi computruisse. videntes omnem ætatis decorem ibi contritum: videntes omnem principatus ac magistratus potestatem ibi cessasse: omnemq. Tyrannidem, & iactantiam ibi desijsse; & omnem iuuentutis superbiam, atque despicientiam ibi desolatam: videntes omnem

varum

A vanum hominum laborem illuc recidiſſe, ibi ceſſaſſe, & ibi finitum eſſe. Lo-
quimur ibi, & nemo eſt qui audiat: plangimus, & nemo qui attendat. Nomi-
natim ibi iacentes* compellamus, dicentes: quonam abijſtis, fratres noſtri? Vbi *al. inclamam*
iam degitis? vbi eſtis? quomodo nos ita repente dereliquiſtis? Vocem nobis
edite, ſicut edebatis olim: loquimini nobis, reſpondete nobis? Nos, inquiunt,
qui ex humanis exceſſimus, illi ſumus, quorum cuiusq. anima in locis ſibi con-
gruentibus verſatur, vt quæque eſt commerita: hic autem, qui veſtros ante NOT.
oculos in ſepulchro cernitur puluis: iſte, quem conſpicitis, cinis. hic fœtor;
iſta putrefacta oſſa: immundi hi vermes, corpora illorum ſunt adoleſcentulo-
rum & puellarum, quos* concupiſcebatis olim. Hic cinis, illa eſt caro, quam *al. quorũ amo-
complectebamini: & quam inſatiabiliter oſculari ſolebatis. hæc putredo, illa ro ac deſiderio flagrabatis eſt.
B eſt facies, quam dies noctesq. inexplebili voluptate deoſculabamini. Hæc tabes,
& fluxio immunda, illa eſt caro, inter cuius complexus ſæpe peccabatis. Ideo
videte, ac plane credite, qui adhuc carne in vita vana verſamini; certoq. ſcito-
te, quòd dum in lecto inter complexus veſtrarum coniugum, puellarumq. ia- CONTRA
cetis, vos cinerem lutumq. tunc complecti: ſcitote, inquam, dum cuncta ea- CARNALES, AC LVXV-
rum membra circumplectimini, vos tunc fœtorem & putredinẽ amplecti. Diſci- RIOSOS.
te, quando earũ amore ac deſiderio adeo flagratis; vos tunc vermes, & cinerem,
tetrumq. odorem concupiſcere. Nolite ſeduci, o iuuenes, & iuuenculæ inſipiẽtes.
Nolite decipi in vana iuuẽtutis veſtræ pulchritudine: nam & nos qui veſtros an- NOTA.
te oculos putridi iacemus mortui, in vita olim ſicut vos apparuimus, & accu-
rate ornati, odoramentisq. inuncti ſumus. deſiderauimus, & oblectamentum
C cepimus, atque in bonis dies noſtros duximus: & ecce, vt videtis, in cœnum ac Iob. 21.
cinerem, & puluerem, fœtoremq. grauem, vniuerſa illa iam* reciderunt. *κατέπεσον.
Quocirca deinceps ne vos ipſos fallatis: ſed a nobis, qui vos præceſſimus, & in
ſepulchro nunc ſumus, edocti, reſipiſcite: & firmiter credite apud inferos iudi-
cium eſſe, & ſine fine ſupplicium, & tenebras omnis lucis expertes, & gehen- Matth. 8. 22. 25
nam inconſolabilem, vermemq. non dormientem, & fletum abſque ſilentio, Marc. 9. & Eſai. 66.
& ſtridorem inceſſabilem, & tribulationem atque anguſtiam incurabilem; eſſeq. Luc. 13. 16.
citra perſonarum acceptionem Iudicem, & miniſtros nemini ignoſcentes, lu- Rom. 2. Coloſſ. 3 Matth. 8. 13. 22. 25.
ctumq. ibi amarum ac ſempiternum. Hæc, quamuis non verbis, rebus ſane ipſis
ad nos, fratres noſtri qui illuc præceſſerunt, loquuntur, ac nos docent: quo-
rum ſicut memoriam facimus, ita &* ab illis aliquid deſideremus addiſcere, vel *al. de illis.
D audire, aut noſſe: veluti, vbinam ſint; vel quomodo ſe habeant eorum animæ:
vtrumne apud ſuperos; an apud inferos exiſtant? Anne intueantur nos modo:
aut ipſi eos aliquando adhuc conſpecturi ſimus? numquid amplectemur ipſos
ibi: vel,† an omnino eos amplius agnituri ſimus? Cæterum nemo iſta nouit: †al. vel in ſumma, an aulnq
nullus enim illinc vmquam redijt; nullusq. nobis de ijs, qui ibi verſantur, vbi eos illic agno-
ſint, indicauit: nam ea* ſeiunxit a nobis Deus: verum abſcondit, & operuit ſcemus.
atque obumbrauit res illas a nobis, donec & nos hinc profecti, ad ea quæ ibi ſunt *ἀπετείχισεν.
peruenerimus. quando ex mortuis reſurgemus omnes, & adſtabimus, & con- 1. Cor. 4. 15. &
fitebimur: ratioq. omnium a nobis exigetur in illo magno ac tremendo, in illo 2. Cor. 5.
formidabili & inexplicabili Iudicis tribunali. quando ex cælo veniet, vniuerſum Rom. 2. 14. at 2. Tim. 4.
iudicaturus orbem terrarum, ab ortu ſolis vſque ad occidentem. quando voces Matth. 24. 25. 1. Cor. 15. &
E horribiliſſimarũ illarum tubarum reſonabunt. quãdo timore ac tremore omnis 1. Theſſ. 4.
ſub cælo creatura commouebitur atque turbabitur. quando ſepulchra aperiẽtur, Luc. 21. Ioan. 5. &c.
& omnis caro nuda atque detecta exurget. quando omne os obſtruetur, & om-
nis ſpiritus confitebitur, & exquiretur: fluuiusq. igneus ante Iudicem decurret.
De quo ait Daniel: Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum Daniel. 7. at
ſedit: Thronus eius, flamma ignis: rotæ eius, ignis flagrans. flumen ignis tra- paulo aliter in
hebat in conſpectu eius. Millia millium miniſtrabant ei: & dena millia denum vulg. & 10.
millium* adſiſtebant ei. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Atqui illa dies eſt ac *al. circumſtabant ipſum.
hora,

Psalm. 48. hora, de qua etiam Dauid: Cur timebo, inquit, in die mala? iniquitas calcanei A
Iob. 3. mei circumdabit me. Diei illi maledixit Iob, dicens: Maledicat ei, qui maledi-
sed aliter vulg. cit diem illam: qui habet magnum cetum opprimere, hoc est, diabolum. De
Malach. 3. illa die, etiam alius quidam clamat Propheta: Ecce venit, dicit Dominus Sa-
**al. aduentus.* *Psalm. 49.* baoth: & quis sustinebit diem *introitus eius? quando Deus manifeste veniet:
**vulg. exardescet.* Deus noster, & non silebit. Ignis ante conspectum eius * præcedet, & in circui-
Ibidem. tu eius tempestas valida. Aduocabit cælum sursum, & terram discernere popu-
**al. iudicium.* lum suum; omnemq. carnem, ad tremendum illud * tribunal: vbi non erit par-
uus, & magnus, seruus & liber. Vbi non erit Rex, & subditus: sed æqualiter
omnes iudicio obnoxij, omnes vincti, omnes nudi, derelicti, tremebundi, plo-
rantes, turbati, anxij atque solliciti erunt, quid singuli ipsorũ dicturi sint, quidve
**al. phantasiæ atque imaginationes?* iudici de male actis responsuri. Vbi tunc ibi Regum * imagines? vbi Tyranno- B
rum iactantia? vbi insipientum superbia? vbi iuuentutis mollities? vbi superfluus
atque lasciuus vestium ornatus? Vbi tunc qui principibus assistebant, & a latere
discurrebant famuli? vbi comptæ atque ornatæ tunc filiæ? vbi aurum? vbi ar-
**χρυσοχάλινοι.* gentum? vbi auro*infrænati æqui? vbi vnguenta? vbi suffitus? vbi aromata? vbi
quæ frustra perduntur alia? Vbi tunc epulæ atque deliciæ? vbi quæ dies noctesq.
Esai. 5. 24. 28. fieri solent conuiuia? vbi qui cum tympanis & saltationibus vinum bibunt, &
delicijs indulgent: Deum vero, & pauperes despiciunt? Nihil horum ibi erit:
Antithesis graues, & ad terrorem incutiendum peccatoribus, accõmoda. sed amarum væ, væ. Non amplius ibi locus erit ditescendi: sed pertimescendi.
Non tempus ibi erit prosperitatis: sed excusationis atque defensionis. non erit
ibi ornatus ac claritas, sed obscuritas. Non erit ibi locus tripudiandi: sed lugendi
atque plorandi. non erit ibi iuuentutis simulacrum: sed apud inferos exilium. C
Non erit ibi propitiatio, atque commiseratio: sed timor ingens. nulla in die illa
formidabili atque terribili erit consolatio: sed iusta & accurata retributio. Bo-
Opera misericordiæ, quantũ boni præstẽt exhibentibus ea. num in illa tunc hora tibi subueniet auxilium, si pauperibus atque mendicis hic
compassus fueris. Boni pro te apud Christum tunc erunt aduocati: qui hic ege-
ni a te enutriti, & misericordiam consecuti, protecti, ac conseruati fuerint.
Boni & præstantes pro te ibi consolatores aderunt fratres Christi, pauperes, or-
phani atque pupilli, viduæ, aduenæ ac peregrini, inopes, debiles, claudi, cæ-
ci, captiui, derelicti: quique in tormentis, & solitudinibus, in carceribus, in
exilijs, in infirmitatibus, alijsq. calamitatibus constituti, per te hic saluati fue-
rint, & misericordiam consecuti. Magni hi tunc patroni tibi isthic erunt: ma-
gni defensores: magni fautores atque auxiliatores, exhibentes tunc Christo quæ- D
Matth. 5. 25. cumque ipsis hic dederis; quemadmodũ ipsos paueris, quomodo ipsos refeceris,
& quo pacto ipsis deseruieris. Boni tibi, hi fratres isthic reddentur: sicut sunt
A SIMILI, ET A MINORE. fratres Christi. Si enim vnus aliquis frater Regis, plurimum sæpe patrocinando
ac deprecando potest apud proprium fratrem Regem: quanto magis, vbi fratrũ
interpellat, flectitq. multitudo? Quòd porro, fratres Christus denominaturus
Pauperes, vt Christi fratres appellentur. sit pauperes, in tremenda illa iudicij hora; ipsummet ad iustos, qui a dextris
stabunt, dicentem ausculta: Quandiu fecistis vni ex his, inquit, fratribus meis
Matth. 25. minimis, mihi fecistis. hoc autem dicens, omnes ostendit digito ibi præsentes,
& ad pedes suos consistentes. Quis porro dignus, quis ita felix in illa erit hora,
quando cuncti exhorrescent ac contremiscent Angeli, & homines: vt tunc nomi-
nari mereatur frater Christi? Quàm multis tibi istud thesauris erit potius? quàm E
multis opibus; quàm multis coronis vox eiusmodi excelsior atque præstantior?
Quinam igitur illi tales erunt: vt beatos prædicemus, & collaudemus ipsos?
Qui, obsecro, erunt illi: vt & nos imitemur eos? qui quidem in die ac hora illa
horribilis atque tremendi iudicij cum fiducia & securitate, intrepidiq. ad Chri-
**al. verum ac intimum.* stum tamquam ad patrem suum, & amicum * synceriſsimum ingredientur; cer-
to scientes, se velut filios, & amicos veros ab ipso susceptum iri: quippe qui ei
vere atque legitime inseruierint, & mandata ipsius obseruauerint? Quis, inquam,
erit

A erit ille adeo beatus; quem quidem cernens Chriſtus in throno ſedens, ad ipſum ingredientem, lætus excipiat? obuiamq. ipſi procedat hilari facie, & aſpectu arridente: atque appellatione læta, & benigna allocutione hunc apprehēſum amplectatur, & tãquam ex longinqua peregrinatione venientem amicum, ſeu filium deoſculetur; talibusq. eum verbis compellet: Bene veniſti, o amice bone, & fidelis: bene veniſti, educator & altor meus, hoſpes meus, & protector meus; gratiam habeo bonæ menti & voluntati tuæ, & non ſum oblitus caritatis tuæ. Memini, quanta mihi bona præſtiteris. Noui, quoties me refeceris. Recordor, quo pacto me in domo tua curaueris. Quæ dum ad eum ait Chriſtus, tenet ipſum manu coram omni illa magna celebritate, coram Angelis & Archangelis, & omni principatu ac poteſtate, coram omnibus iuſtis, & Prophetis, & Apoſtolis, ac *Matth. 25.*
B Sanctis: ſtatuensq. hunc in medio, ſimul prædicat, & oſtendit eum omnibus, ac dicit: Hic homo eſurientem me aliquando conſpexit, & pauit: ſitientem, & potauit; frigeſcentem, & cooperuit me; hoſpitem, & ſuſcepit me: infirmum me vidit, & miniſtrauit, geſtauit, & in domum ſuam introduxit? pedes mihi lauit, vulnera mea abſterſit, ſuper lectum ſuum me collocauit, portas domus ſuæ mihi aperuit, cum gaudio mihi occurrit: ex animo me refecit; in neceſſitate me reſpexit, & liberauit: in carceribus me inuenit, & redemit. propterea & ego dico ipſi: Euge ſerue bone, & fidelis; quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium Domini tui: perfruere delicijs paradiſi mei; ingredere in regnum Domini tui: ingredere in vitam æternam. Neque vero iſta dumtaxat, tunc dicet Chriſtus ijs qui complacuerunt & ſeruierunt ipſi: *Matth. 25.* *Ibidem.* *Matth. 25. & Luc. 19.*
C ſed & faciet ipſos diſcũbere, & tranſiens miniſtrabit eis. Vt igitur nos quoque tali perfruamur voce, & gloria atque honore; curramus hic nunc dilectiſſimi, feſtinemus, præoccupemus, vt non anticipemur; rapiamus, ne repente abripiamur: introeamus, ne foris remaneamus. Demus, inquam, operam cariſſimi; properemus, præripiamus, anteuertamus: negligentiam atque pigritiam, in qua adhuc torpeſcimus, expellamus: vanos timores atque dilationes remoueamus, & e medio tollamus: ſpem inanem, nos dies noctesq. ſubſannantem, abijciamus. Ne deinceps in errorem impellamus, ſeducamusq. nos ipſos. Ne nos, ipſi irrideamus. ne poſt hac nobis hoſtis illudat improbus. Ne nos in hodiernum, vel craſtinum diem impura relaxet cogitatio: quoniam multi dum multa ſecum ſtatuerent, ad craſtinum non peruenerunt: at ſubito rapti ſunt, ſicut paſſerculi *Luc. 12.* **NOTA.**
D ab accipitre; & velut agni a lupo, & quaſi captiuus a latrone, nec loqui prorſus valentes, nec teſtamentum condere, neque vocem vllam edere. Alij enim veſperi cubitum ſani concedentes, ad mane non peruenerunt. Alij ad menſam accumbentes, exſpirarunt. Alij inter ambulandum & ludendum, repente ſunt mortui. Alij in balneo morientes, idem lauacrum pro epitaphio ac ſepultura habuerunt. Alij vero dum nuptias celebrarent, in ipſo thalamo nuptiali ſubito atque inopinate abrepti ſunt: & eadem ſibi veſtimenta pro nuptijs* pararunt, atque pro funere: ſucceſſeruntq. in locum tibicinum, lamentantes; & in locum ſaltantium atque tripudiantium, lugentes atque plorantes. Et iſta omnia nouimus ac ſcimus: quodq. grauius eſt, ſponte interim & ſcienter peccamus, nobiſq. ipſi illudimus. Et propterea nullam a Deo veniam conſequimur: quia non **DE VARIIS DIVERSORVM MORTIBVS REPENTINIS.** * ἐπιγάμια, καὶ ἐντάφια.
E ex ignorantia, ſed ſcientes erramus. Scripturas quidem ſacras audimus, & collaudamus: ſed quæ dicuntur, non facimus. Quare hortor, & obſecro, vt non ſolum auditores ſimus doctrinæ: ſed & factores. Si quis ergo, poſt iam dicta audita, deprauatam fornicandi conſuetudinem quam habebat, præciderit; bonus hic teuera auditor fuerit. Si quis præteritarum iniuriarum memoria, quam in proximum tenebat, depoſita, ei reconcilietur; hic bonus auditor. Si quis præſentibus iam verbis atque rationibus compunctus, miſericors & ad impartiendum facilis euaſerit; bonus profecto hic auditor: vt non in iudiciũ hæc & ſimilis *Rom. 2. & Iacob. 1.* *Sap. Sirac. 20. et Matt. 5. Luc. 10*

cuiquam

cuiquam lectio fiat; dum audimus quidem, at non facimus. Niſi enim mors A
NOTA. fratris tui ad ſaniorem te mentem reduxerit: nullus te iuuare poterit. Niſi dum
mortuum cernis, reſipiſcas; quando tandem conuerteris? niſiq. ex iam dictis
compunctus fueris; numquam a peccato recedes. Hanc, cariſſimi, diuinorum
eloquiorum menſam, qui ad Chriſtum præceſſerunt Fratres, nobis exſtruxerunt
atque propoſuerunt. Hæc viuifica ac ſalutaria nobis fercula ipſi pararunt. Hoc
nobis doctrinæ vinum miſcuerunt. Hanc nobis lætitiam, deliciasq. in ſalutem
ſubminiſtrarunt: vt hæc ipſa meditantes, dies noctesque, ac ſingulis horis, in
Eccleſia, in foro, in domo, in menſa, in prætorijs, in lectis, in balneis, in conuiuijs, in concilijs atque conſeſſibus, valeamus ab improba & vana peccandi
conſuetudine deſiſtere, & animam noſtram ad pœnitentiam conuertere; & deinceps a malo declinare, & Chriſtum Dominum placatum nobis reddere, Re- B
gnumq. cælorum conſequi: gratia & miſerationibus, atque benignitate Domini, & Saluatoris noſtri IESV CHRISTI. Quoniam ipſi gloria & potentia,
nunc & ſemper, & in infinita ſecula ſeculorum. AMEN.

Anacephaliosim dictorũ, cum ætiologia opportune adhibet, ac orationem totã concludit.

Pſalm. 33. & 1. Pet. 3.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

Sermo hic de illis potiſſimum inſtitutus eſt, qui pie in Chriſto Domino obdormierunt, & alios ad cælum præceſſerunt. Multa inſuper alia conſideratione digniſſima, variasq. ſalutares conſiderationes, & admonitiones continet. Homines vitioſe viuentes, & voluptatibus carnis deditos, delicijsq. indulgentes redarguit. Homo quid ſit, quæque humanæ vitæ breuitas, & incertitudo, atque miſeria, oſtendit. Operum bonorum in hac vita præſtitorum fructus exponit. De ijs, quæ in morte, & poſt mortem accidunt, agit: & vnicuique nouiſſima ante oculos ponit. Varias morientium conditiones, calamitates, anguſtias, terrores, ac perturbationes, ſignaq. recenſet: & coram morientibus vt ſe gerere circumſtantes debeant, commonſtrat. Subitaneæ mortis genera plurima enarrat: & quomodo omni tempore paratos nos eſſe conueniat, vt quandocumque Dominus venerit, vigilantes nos ſemper inueniat, ſalubriter docet. De frequenti Mortis & extremi Iudicij recordatione, cunctos admonet: & pauperes, vt Chriſti fratres in tremenda illa Iudicij hora appellabuntur, explicat. pulcherrimumque ſpeculum humanæ vitæ ac mortis vtiliter cunctis hominibus proponit. Et denique dictorum anacephaliosim cum apta ætiologia opportune adhibet, & ſic vniuerſa concludit. C

Quid ita hodie, cariſſimi, ſerio ſeduloq. ſimul hic congregati ſumus? merito ſane: nam conuocarunt nos omnes vno conſenſu, qui, &c.] *Pro quo, abſque interrogatione, al. ſic:* Serio ac merito hodie, cariſſimi, ſimul conuenimus: conuocarunt enim nos cunctos vnanimes, qui ad Chriſtum ex nobis euocati ſunt, fratres, &c.] *ac al.* Merito hodierna die, fratres dilectiſſimi, ſtudioſe pariter congregati ſumus: nam conuocarunt nos vnanimiter, qui D
ad Chriſtum ex nobis præceſſerunt Fratres, &c.] *Vbi omnes quidẽ lectiones bonæ ſunt atque perſpicuæ: ſed quòd illa per interrogationem, maiorem hic emphaſim ac energiam habere videatur, placuit eam præ alijs hoc loco in Textum inſerere.*

Non vides apud fratres morientes, animamq. agentes, quàm terribilia tunc eis accidere cernantur? quo pacto corripiantur? quomodo oculos huc illucq. retorqueant? quo pacto ex lecto exiliant, fugere volentes, &c.] *Signa huiuſmodi in hominibus moribundis apparere plærumque ſolent: ea autem vnde accidant, inſinuare alibi videtur S. Ioannes Chryſoſtomus, vbi de illis ſic loquitur:* Idcirco terribiles viſiones narrare ſolent morituri, quarum ſpeciem nullo modo ferentes, & lectulos plærumque ipſos magno iacentes impetu concutiunt; & toruis eos, qui adſunt, oculis adſpiciunt: vel, quia vi a corpore reſcinditur anima: vel, quia ſpirituum ſpeciem ferre non poſſunt. Si enim terribiles timemus homines; quid faciemus, cum minaces Angeli, & reſcindentes animam a corpore virtutes ac poteſtates nos inuadunt: cum a corpore anima tracta, multa in caſſum deflet? &c.] *ita S. Chryſoſtomus ſub finem homiliæ 54. in caput Matthæi 15. vbi de terribilibus illis viſionibus, quæ accidere ſolent morituris, hæc* E
adducuntur. Plura de Mortis ſignis videre qui volet, inter naturales Plinium legat, libro 7. nat. hiſt. cap. 51. vbi varia ſigna mortis recenſet, dicens: Iam ſigna lethalia: In furoris morbo, riſum: ſapientiæ ægritudine, fimbriarum curam, & ſtragulæ veſtis plicaturas, a ſomno mouentium neglectum, profundi humoris e corpore effluuium: in oculorum quidem, & narium aſpectu indubitata maxime; etiam ſupino aſſiduo cubitu: ac venarum inæquali, aut formicante percuſſu: *(hoc eſt, arteriarum ſeſe attollentium & demittentium, ita vt veluti formicæ currentes ſentiantur in pulſu, qui ideo omnium maxime lethalis perhibetur.)* Et alia quoque Hippo-

crati

A crati principi medicinæ, obſeruata ſint. Et cum innumerabilia ſint mortis ſigna, ſalu-
tis, ſecuritatisq. nulla ſunt, *&c.*] *ita ibi Plinius.*

Quorſum vero aqua corpus meum depurgatis: non enim meipſum aquæ per lacrymas
admiſcui? *&c.*] *Sunt hæc per modeſtiam, ſub perſona hominis iam vita defuncti, dicta verba: ex qui-
bus antiquiſſimum in Eccleſia receptum vſum lauandi defunctorum corpora, antequam ſepulturæ tra-
derentur, contra impios hæreticos colligere licet. Quem etiam, non Ephræm dumtaxat ætate, ſed multo
antea, etiam ipſius Chriſti & Apoſtolorum temporibus obſeruatum fuiſſe, tradit alibi optime S. Ioan-
nes Chryſoſtomus, vt in Homilia 84. in Ioannem, vbi aſſerit quòd Ioſeph ab Arimathia, & Nicode-
mus lauerint corpus Domini noſtri, antequam deponeretur in monumento, &c. Quin & Actor. 9. de
vidua Tabitha defuncta, ſcriptum habetur:* Quam cum lauiſſent, poſuerunt eam in cænacu-
lo, *&c.*] *In quem locum Chryſoſtomus, homilia 21. ſuper Acta, ſcribens, dicit:* Omnia curarunt,
quæ ſolent apud mortuum fieri, *&c.*

Quid eſt Homo? nihil. quid homo? vermis. quid homo? cinis ac puluis. Quid homo?
B ſomnium. quid homo? vmbra, *&c.*] *Similia de Homine adducit S. Baſilius Magnus in oratione de
Morte, vbi ſic hominem alloquitur:* Mortalem te, quæſo, recordare: Terra quippe es, & in
terram rurſus diſſolueris. Circumſpice illos, qui ante te ſimilibus ſe ſplendoribus effe-
rebant. Vbinam ſunt illi, qui ciuilibus dignitatibus ornati erant? vbi Duces? vbi Ora-
tores? vbi principes? vbi poteſtates? vbi Tyranni? Nonne omnia, puluis? nonne fabula?
Nonne in paucis oſſibus memoria vitæ ipſorum conſeruatur? *&c. longiusq. poſtea ibidem
ſic:* Vnde memoria repete Conditoris noſtri decretum, quo omnes, qui ex terra orimur,
in terram rurſum conuerti iubemur: nec quiſquam adeo eſt magnus, qui diſſolutionem
effugere, & æterna illa ſententia ſuperior eſſe poſſit, *&c. hactenus Baſilius.*] *Huc quoque fa-
ciunt, quæ alibi Auctor noſter in hæc adducit verba:* Quando videris hominum corpora ſtudioſe
compta atque ornata ad turpem amorem excitandum, caue ea admireris. neque pellis
paullo poſt in cinerem diſſoluendæ color te decipiat: ſed tecum ipſe ingemiſcendo, pſalle:
Memento, inquiens, Domine, quòd puluis ſumus. homo ſicut fœnum: dies eius, tam-
C quam flos agri, ſic efflorebit. Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: &
non cognoſcet amplius locum ſuum. Miſericordia autem Domini ab æterno, & vſque in
æternum ſuper timentes eum, *&c.*] *quæ Scripturæ verba, ad humanæ conditionis vilitatem atque
miſeriam oſtendendum, ex Pſalmo 102. citantur ab Ephræm noſtro in Tract. de recta viuendi ratione,
cap. 43. tom. 1. Suffraganturq. ante dictis, quæ idem recitat in Cantico ſuo ſpiritali in laudem doctri-
næ, & ſapientiæ, in principio Tomi ſecundi, vbi ſic habet:*

Cogita in tuo hunc in mundum ingreſſu, & ex illo quoque egreſſu,

Cur ſis factus homo: & quia ex nihilo factus es, & iterum reuerteris in nihilum, *&c.*

*Cæterum iſta omnia magis amplificat, locisq. Scripturæ illuſtrat Auctor in poſtea hic ſequentibus, le-
ctu ac conſideratione ſane digniſſimis, & ad mortificationem atque compunctionem vniuſcuiuſque no-
ſtrum maxime facientibus, plurimumq. conducentibus....*

Longius poſtea, vbi habetur: Diei illi maledixit Iob, dicens: Maledicat ei, qui maledicit
diem illam: qui habet magnum cetum opprimere, hoc eſt, Diabolum, *&c.*] *Locus qui ci-
tatur, eſt Iob 3. vbi in vulg. aliter ſic:* Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt
D ſuſcitare Leuiathan.] *Lectio autem 70. per omnia hic conformis eſt illi, quæ hic ab Auctore addu-
citur; niſi quòd ibi, poſt verba* (qui habet magnum cetum opprimere.) *non addatur* (hoc eſt, dia-
bolum.) *quod S. Ephræm iſto loco explicationis gratia adiecit. Vbi etiam S. Ambroſius in Luc. cap. 4.
legit:* Qui habet, *&c. Aquila autem, vt in vulg.* qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.] *Et Sym-
mach.* qui habent ſuſcitare Leuiathan. *quomodo etiam Complut. niſi quòd habet,* Lebiathan.] *At
Theodotio legit: οἱ ἕτοιμοι ἐξυπνίσαι δράκοντα. i.* qui prompti ſunt expergefacere draconem, *&c.
De quo Scripturæ loco, eiusq. lectione, atque expoſitione, plura vide apud S. Gregorium Magnum in
expoſitione morali lib. 4. cap. 12. in tertium cap. B. Iob. vbi hæc verba citat ac legit, vt ſunt in lat.
vulg.* Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan.] *additq. ibi
in translatione veteri ita non dici, ſed ſic:* Maledicat eam, qui maledixit diem, qui capturus
eſt grandem cetum, *&c. Quibus (inquit ibi Gregorius) verbis aperte oſtenditur, quòd a Sancto viro
in fine mundi ventura Antichriſti perditio prævidetur. Malignus namq. ſpiritus, qui per meritum nox
eſt, diem ſe in mundi fine ſimulat, cum ſe quaſi Deum hominibus oſtentat, cum claritatem ſibi diuini-
E tatis fallaciter tribuit: & ſe, ſupra omne, quod Deus vel dicitur, vel colitur, extollit. Noctem igi-
tur maledicit, qui maledicit diem: quia ille nunc eius malitiam deſtruit, qui illuſtratione aduentus ſui
tunc etiam potentiam eius fortitudinis extinguit. Vnde & bene ſubiungitur:* Qui capturus eſt
grandem cetum, *&c.*] *Sequiturq. ibi apud eundem ſic: Sed quod translatione veteri de Auctore om-
nium dicitur, hoc translatione hac, quæ ad nos ex Hebræo eſt, Arabicoq. ſermone deriuata, de ele-
ctis eius Angelis memoratur. De his namq. dicitur:* Maledicant ei, qui maledicunt diei.] *Diem
ſe quippe iſte ſuperbiens Spiritus oſtentare etiam Angelicis poteſtatibus voluit, cum ſe ſuper cæteros
quaſi in potentia diuinitatis extollens, tot poſt ſe ad interitum legiones traxit. Sed hi nimirum, qui
in Auctore ſuo, humili corde perſtiterunt, cum errori eius noctem ineſſe conſpicerent, diem claritatis*

illius

illinc de ſemetipſic humilia ſentiendo calcauerunt: qui nunc nobic doli eius tenebras iudicant, & quàm A
ſic illius deſpicienda ficta claritas, demonſtrant. Dicatur ergo de tenebroſa nocte, quæ humanæ infir-
mitatis oculos clauſit: Maledicant ei, qui maledicunt diei.] id eſt, illi electi ſpiritus erroris eius
tenebras damnandas denuncient, qui magnitudinem claritatis illius iam ab exordio fictam vident, &c.
De reliquis, plura ibidem conſequenter apud eumdem Gregor. cap. 13. in idem cap. 3. Iob.

Multi dum multa ſecum ſtatuerent, ad craſtinum non peruenerunt: at ſubito rapti ſunt,
nec loqui prorſus valentes, nec teſtamentum condere: neque vocē vllam edere. Alij enim
veſperi cubitum ſani concedentes, ad mane non peruenerunt. Alij ad menſam accumben-
tes, exſpirarunt, &c.] Iſta de varijs diuerſorū mortibus repentinis adducuntur hic ab Auctore, vt ſi
non virtutic amore, ſaltem ſimilium terrore atque exemplo homines peccatores ad ſanam mentem re-
uocentur, ac ſuæ ſalutis memorec reddantur. Quibuſcum optime quoque quadrant, quæ in Oratione
de Morte, magnus Baſilius in medium adfert, vbi ait: Perpende, obſecro, plurimos violentis
periculorum incurſibus eſse raptos: quibus ne vocem quidem emittere, ob mali irruentis
atrocitatem, permiſſum eſt. Qnid igitur exſpectas tempus, quo incertum eſt, num cogi- B
tationum etiam tuarum dominus ſis futurus? &c. Quæ ſane crebro perpendenda ſunt, ſicut &
illa, quæ in eadem Oratione paullo ſuperius idem Baſilius in hæc adducit verba: Vna nox, vna febris,
aut pleuritis, aut pulmonis morbus, eum, qui ne commoueri quidem poſse videbatur, ſubi-
to rapit, omniq. ſimul ſupellectile repente ſpoliat: atque ſic eius gloria & maieſtas, ſomnij
inſtar demonſtrata eſt, &c.] Similia etiā ſunt apud S. Ephræm in tract. de Beatitudinibus, ſecundo
loco poſitis, tom. 1. vbi dicit: Nemo noſtrum, diem ac horam ſeparationis animæ a corpore ex-
ploratam habet. Nobis enim ſuper terram abſque omni ſollicitudine ambulantibus, & de-
licijs ac voluptatibus ſeruientibus, repente mandatum formidabile a Domino emittitur
ſeparationis animæ a corpore: migratq. peccator die ac hora non exſpectata, animam
plenam peccatis habens, nec ijs excuſationem reperiens, &c. paucisq. interiectis poſtea, quaſi
circa med. ibi: Venit ex inſperato mors, & hominem reperit peccatorem ac diuitem ſibi
multos adhuc annos computantem, ſummamq. pecuniarum ſuarum in digitis ſupputan-
tem: & mors repente omnem eius computum vna cum diuitijs atque ſollicitudinibus de-
ſtruit, &c.] Sicq. apud eumdem in Parænesi 47. tom. 2. ad Monachum acediæ deditum, non longe a C
fine, ibi: Cogitemus, frater cariſsime, nos peregrinos & aduenas eſse in hoc ſeculo: nam
multi qui mane ſurrexerunt, non peruenerunt ad veſperam: alij autem, qui cubitum veſpe-
ri conceſserunt, non peruenerunt ad diluculum. Dicentem audi: Homo vanitati ſimilis
factus eſt, dies eius ſicut vmbra prætereunt, &c.] Et hoc tomo 3. ſupra, in Sermone Aſcetico, de
Vita religioſa atque monaſtica. vbi inter alia habetur: Expergiſcere, & ſurge a ſomno: exami-
na cogitationes tuas, & redi in teipſum, atque conſidera quia iam clauditur dies, & nox
adeſt. Sed & hoc nunc, frater, intellige, quòd qui heri nobiſcum erant fratres noſtri, &
nobis loquebantur, hodie nobiſcum eſse deſierunt. Ecce cognoſce, atque perpende, quæ
heſterni atque hodierni ſunt diei: & vide, quomodo heſternus quidem dies, quaſi flos ma-
tutinus præterijt; hodiernus autem, velut vmbra pomeridiana, &c.] De quibus, & in eiuſdem
Sermone proxime hic præcedente, in Sanctos Patres, qui tempore illo defuncti in pace requieuerant.
qui incipit: In hoc die primo atque inſigni, &c. vbi non longe a fine, varia morientium genera
adferuntur. Et apud S. Gregorium Nazianzen. in Oratione 40. vltimæ edit. in ſanctum Baptiſma. D
cuius principium eſt: Quoniam heri ſplendidum diem luminum celebrauimus, &c. vbi varij
quoque caſus mortem afferentes recenſentur. Huc quoque pertinent, quæ S. Ioannes Chryſoſtomus ha-
bet in duplici Homilia, altera de Vanitate rerum præſentium, & de exitu animæ a corpore, ac de futuro
Iudicio: altera, de fruitione futurorum, & de exiguitate præſentium: quarum vtraque (nondum, vt
putatur, edita) græce reperitur in Bibliotheca Sfortiana S. Floræ, num. 109. Cui accedit Athanaſii
Alexandrini Sermo de natura corporis, & animæ: ac de ſeparatione animæ a corpore. in eadē biblioth.
num. 77. Et Andreæ Epiſcopi Cretæ Hieroſolymit. Sermo, de Vita humana, & de mortuis.] in eadem
Biblioth. num. 19. qui idem græce habetur in Biblioth. Cardin. Sirleti, hodie Card. Columnæ, num. ρξγ.
& Cryptaſerrat. lit. Δ. dignus ſane qui cū alijs in vtraque lingua edatur. Et huc referuntur, quæ Cyrillus
Alexandrinus copioſe adducit in pulchra Oratione ſua, de exitu animæ; ac de ſecundo Domini aduen-
tu. quæ incipit: Metuo mortem, quoniam acerba mihi eſt, &c. ac Ioannes Climacus, de memoria
mort. grad. 6. Et S. Bernard. in Serm. de primordijs, medijs, & nouiſſimis noſtris. ac alibi ſæpius. Nec
prætereunda ſunt, quæ in hanc rem pulchre Seneca in varijs ſuis ſcribit Epiſtolis, nimirum Epiſt. 12. 24. E
ac 25. vbi inter alia habet: Nihil æque tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens
cogitatio breuis æui, & huius incerti. Quidquid facies, reſpice ad mortem, &c. item in Epiſt. 29. 30.
55. 57. 66. & 67. vbi de incertitudine vitæ humanæ, ac de mortibus repentinis ſic ſcribit: Quorumdā
vitam mors in medio flore præcidit: aliorum interrupit ipſa principia: alius inter cœnandum diſſolutus
eſt: alterius continuata mors ſomno eſt: alium concubitus exſtinxit, &c.] necnon in Epiſt. 68. 71. 72.
75. 78. 79. 88. &c. vbi multa huc facientia adducuntur. Particularium porro varia exempla de diuer-
ſis mortibus repentinis legere qui volet, inter naturales apud Plinium inueniet, libro 7. naturalis hi-
ſtoriæ, cap. 53. per totum: vbi, qui in rebus proſperis ac lætis, necnon aduerſis & calamitoſis ſubitanea
morte perierunt, plurimi in quouis ſtatu ab eo ſigillatim enumerantur. Sed de hic, hic ſatis.

EIVS-

A EIVSDEM

S. PATRIS EPHRAEM SYRI TESTAMENTVM.

Eodem Scholiaste & Interprete Doct. Gerardo Vossio.

GO Ephræm morior. Notum igitur cunctis sit, o viri Edesseni. Testamentum quippe vobis relinquo, † symbolum monumenti doctrinæ veritatis, ex illa, quæ mihi gratia & dono concessa fuit: vt in sanctarum orationum commemorationibus, mei memoriam faciatis, ac vos præsertim qui scitis & cognoscitis me. Hei mihi: quoniam laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi: quoniam dies vitæ meæ defecerunt me: & vestimentum corporis *detritum est: ac tela perfecta iam est, & omnino sublata. Defecit oleum terrestris lucernæ: & qui demersuri sunt scapham, modo appropinquarunt. Nam mercenarius cum essem, meos impleui annos: & incola super terram, cum iam tempus meum perfecerim, hinc abeo ac migro. Vtrimque circumdederunt me lictores atque satellites, seueri exactores; ad subijciendum ceruices meas tamquam hominis malefactoris, grauissimo supplicio. Quid igitur?* plorem ne? At non est, qui attendat?

C *clamem ne? at vbi est, qui me exaudiat? Hei mihi! ab increpatione iudicij exspectatio mihi grauis. Nam quando astitero ante horrendum Domini tribunal, & ibi dijudicabunt me vtrimque circumdantes, qui nouerunt me; valde confundi incipiam, cum & reuera horribilis ibi futura sit confusio: & væ tunc ibi confuso. Domine IESV Christe, ne intres in iudicium cum seruo tuo; & ne des alteri iudicium meum: sed ante gloriosum tuum tribunal, fac vt digne astare possim. Nam quem Dominus iudicat, misericordiam promeretur: cum & hoc, inquam, a sapientibus atque intelligentibus, sanctisq. Apostolis audierim; quod scilicet, quicumque Regem conspexerit, quamuis etiam peccator fuerit, talis* venia dignus censebitur, & non morietur. Væ autem mihi, fratres, ab eo quod constrinxit & coarctauit me. Plorate & vlulate super con-

D tritione mea: appropinquatunt enim iam custodijs atque excubijs, qui ex spelunca me eijciant, & in regione † homines ab hoc sæculo mortalium recipiente constituant. Osee propheta vehementer me sonora sua voce terret, dum obiurgans inclamat, & dicit mihi: Canicies effloruit Ephræm, & ipse non est reueritus. Ac rursus: Ephræm vitula furore agitata, docta diligere* contentionem. Et iterum: Ephræm tamquam auis auolauit. Quòd si quis de Ephræm, qui fuit filius Ioseph, dicat Prophetam ista dicere: at certe ita ego sentio, quòd, quando eo modo lamentabatur Propheta, non distinxit alterum Ephræm ab altero. Quin & Dauid denuo* vicissim me admonet, dicens: Ephræm fortitudo capitis mei. Et iterum: Coram Ephræm, Beniamin, & Manasse. At non arrogantia aliqua elatus, ista dico: neque ea ad me accedet: etenim testis mea-

E rum cogitationum atque verborum, est Dominus. Et nunc volo, fratres mei, commonefacere & adhortari vos, firmiterq. constabilire, vt post meum exitum ac transitum, assidue † memoriam mei in vestris precibus faciatis. Accedentes autem nunc claudite mihi oculos, & manus vestras super eos imponite. Deficit enim in me spiritus, iam me deficiente: & ea quæ ad me pertinent, modo finem habent, & verus terminus aduenit. Vestram enim vitam in me ponatis, licet, & meam in vobis; ex hoc lectulo quo detentus sum, non amplius descendam: nam omni ex parte langueo atque dissoluor, & ferre nequeo; doloresq.

† al. symbola monumenti documenta, ex illa quæ mihi dono concessa fuit gratia, &c.

* ἐκολοβώθη.

* al. plorabo ne?

al. clamabo ne?

PRECATIO.

* al. hic tamquam misericordia dignus, a morte liberabitur.

† al. quæ homines a mortali hoc sæculo ad se recipit, &c.

Osee. 7. 10.

* al. trituram.

Osee. 9.

* al. alibi.

Psalm. 59.

Psalm. 79.

Petit pro se defuncto orari.

† al. horum memoriam faciatis, & mei assidue in vestris orationibus recordemini, &c.

me graues conficiunt. Memoriam porro vobis omnibus relinquam, ac specu- A
lum immaculatum: vt impigre semper in illud inspicientes, omneq. studium
adhibentes, perpetuo eam imitari atque exprimere vestris moribus diligenter
S. Ephræm neminem maledixit conemini. In tota vita mea, nemini prorsus maledixi: & cum nullo fideli
vmquam contendi. Siquidem cum Apostatis omnibus docens, eosq. obiurgans
ac admonens cunctis diebus meis, non obtorpui in Sanctorum sententijs atque
AB EXEMPLO. consilijs. Nostis enim & ipsi fratres, quòd si quis paterfamilias canem habeat,
qui ouile ac gregem ouium negligat: vel lupum adspiciat in ouium septa irruen-
tem, pecoraq. disperdentem, ac minime adlatret, aut ipsum etiam insequatur;
omnino hunc tamquam inutilem cædit, & procul a domo sua repellit.

Scitis igitur, fratres, virum sapientem odio neminem persequi. si quem ta-
men oderit, insipientem odit: Insipiens vero neminem diligit; & si quem dile- B
xerit, sui similem diligit. Cæterum vos fratres, nolite mirari super aliquibus
** al. defecerũt.* qui obedientiæ disciplinam complexi, a me * recesserunt: nam & inter duode-
cim Apostolos, vnus erat proditor Iudas Iscariotes. Nostis vero quòd etiam in
** παρὰ ἀρχὴν. f. præter intentionem.* vinea, præter * imperium rubus germinare consueuit: & inter rosas, spinæ quo-
que nascuntur, ac decerpuntur. Firmamentum porro fidei in vobis corro-
borari optarem, tamquam in veris ac legitimis, concordibusq. fratribus meis;
certiores vos per iusiurandum, de immutabili ac firma fide mea reddens.

† al. de indissolubili, ac vnica fide. Cupio enim vos optime in sententia confirmari de † incomprehensibili, &
vnica principe fidelium fide: Iuroq. vobis per eum, qui in natura ignis in mon-
Exod. 19. tem Sina descendit: & per eum, qui in aquæ effusione de petra durissima locu-
Exod. 17. tus est: & per os illud, quod ad exemplum nostrum dixit in Cruce: Eloi, Eloi, C
Matth. 27. & Marc. 15. lamazabachtani? & omnes finium terræ renes, tremore correpti ac coarctati
Matt. 26. & 27 sunt: & per illum, qui a proditore Iuda, in Iudæa venditus fuit, & flagellatus,
Marc. 14. 15. Luc. 22. 23. & ac passus in medio Hierusalem: & per Maiestatem eius, qui ab impijs se con-
Ioan. 18. 19. sputari æquo animo tulit: & per potentiam eius, qui manu hominis impij ac
** al. diuina maiestatis.* scelerati, alapis se cædi permisit: & per ignem illum trinonymum * sanctissi-
mæ Trinitatis: & per infinitam illam, ac solam, vnamq. Dei potentiam: & per
** τῶν νοερῶν πυρὸς* tres intelligibilis * ignis subsistentias, quæ sunt, altitudo, & voluntas vna, &
† καὶ τὸ αὐτό. al. & identitas. vnum † atque idem; in nulla vmquam re ab vniuersali fide, neque a catholica
& Apostolica Dei Ecclesia separatus fui: neque vmquam de Dei potentia dubi-
taui. Si porro in mente mea Deum patrem amplius quàm ipsius filium magni-
ficauerim; ne conseruetur in me miseratio pietatis. Et si ex Deo Spiritum san- D
ctum imminui; longe ab eius aspectu, tenebrosus reddar. Et nisi, quemad-
modum confiteor a principio, ita & nunc dico atque profiteor; in tenebras ex-
teriores, semperq. caliginosas mittar. Et si ficte ac simulate, hæc loquor; in
** al. sit portio mea.* igne gehennæ mea * portio cum impijs computetur. Sin vero & assentatorie ista
† al. Per verã vestram vitã, qui mecum pariter permansistis, &c. occulte subsemino; non mei in iudicio misereatur Dominus. Per † vestram
autem vitam, qui vere mecum perseuerastis discipuli: & per veram ipsius vi-
tam immutabilem filij Dei; marsupium Ephræm numquam habuit: non ba-
culus ei fuit, non pera. neque argentum vel aurum, aut aliam aliquam possessio-
nem super terram aliquando acquisiui, vel possedi. Bonum siquidẽ magistrum
Matt. 10. in sacris Euangelijs dicentem ad suos discipulos audiui: Nihil super terram possi-
deatis. neque enim inordinato affectu aliquid eiusmodi vmquam habui. Ac- E
cedentes igitur, fratres mei, pacem in fine præbete mihi, & dimittite me: quo-
niam deficiens abeo, atque e vita recedo. Reminiscamini autem mei vilis &
abiecti, in sanctis vestris precibus, cunctisq. deprecationibus: nam in vanitate
** al. cursum vitæ meæ perfeci.* & peccatis * vitam meam compleui atque transegi. Cum timore autem ac re-
uerentia adiuro vos, o viri sancti, & incolæ ciuitatis Edessæ; & per immuta-
bilem immortalis Dei fidem: ne obliuiscamini præceptorum, & exhortatio-
num, atque consiliorum paruitatis meæ. neque respuatis, tamquam parui fa-
cientes

A cientes ac contemnentes verba mea: nam ex diuina hæc profecta ac dicta sunt gratia. Et ne sinatis me in domo* Dei poni, aut sub altari. Si quis vero fallacibus rationibus ausus fuerit sub altari me collocare; supernum ac cæleste altare talis numquam videat: non enim decet vermem putredine scatentem, in † templo & sanctuario Domini reponi. Sed neque alio in loco templi Dei permittatis me poni: non enim dignus censendus est templo gloriæ* regni cælorum, qui contumaciter ac peruicaciter istud egerit, & in templo Domini me deposuerit. Neque enim homini peccatori atque indigno prodest vana gloria, & cui præsertim ea non congruit. Nudi quippe cuncti mortales nati sumus; & similiter resurgentes, nudi quoque apparebimus: omnesq. ante Christi tribunal astantes, rationem ibi cunctorum quæ in vita gesserimus, reddemus. Quorsum

** al. in domo Domini poni sub altari.*
† al. in templo sancto Domini. & al. in sanctuario templi Domini.
** al. & regni cælorum. al. & regno calesti.*
Matth. 16. 25
Rom. 2. 14.

B igitur honore me afficitis: qui meipsum actionum appellatione non honoraui? Nam qui seipsum bonis operibus, probatisq. actionibus non honorauerit; quælibet hominum vita tali adhibita existimationi, quam re ipsa non est consecutus,* nihil prodesse ipsi poterit. Omne vero corpus sub cælo creatum, etiam esse corruptibile, fratres, secundum illud quod scriptum habetur, a † Deo audistis. Propterea & flens dico, fratres, quoniam sicut audiui, & vos cognouistis, dissoluitur & corrumpitur hoc templum manufactum; & suscitatur templum spiritale, non corporale ac transitorium, quod secundum desideria carnis corrumpitur: sed ipsum corporale, spiritale atque incorruptibile suscitatur, vt amplius ad corruptionem non reuertatur; quando nimirum tuba illa Christi resonans, a somno excitabit cunctos a seculo dormientes. Non enim propter lapi-

** al. quo pacto fieri potest, vt alicui prosit?*
† al. per Deum audistis. Ideo ploro, & dico: nam sicut percepistis, dissoluitur, &c.
1. Cor. 15.

C dea templa iudicium erit. neque lapides Deus iudicabit: sed templa, quæ sunt in corpore,* quæque naturam humanam in templis iam dictis continent. Vnumquemque autem dico hominem, secundum proprias actiones, iudicabit Deus: & secundum cuiusque certamen atque laborem, etiam præmium pro meritis reddet. Attendite, fratres mei carissimi, & viscera desiderata: ne* pannos meos velut reliquias, monumenti gratia tollatis. Nam memoriæ præceptum Saluatoris nostri Dei habetis, quod ab ipsomet acceptum didicistis, vt eius reditum exspectetis. Cur enim* præter cætera, laborem & onus graue atque intolerandum mihi* imponitis; nequando in inquisitionis iudicium veniam: (non enim sum melior hominibus a seculo sanctis) & pœnæ atque supplicio propter vos subijciar? reprehendensq. meam † dementiam Dominus, ad me dicat: O

** al. hoc est, natura humana.*
1. Cor. 3.
Galat. 6.
** al. ne vestes meas viles pro reliquijs, &c.*
** al. præ cæteris.*
** al. cumulatis.*
† al. imprudentiam atque stultitiam.

D Ephræm, plus in te, quàm in me homines crediderunt: nam si a* te monumenta sibi sumere velint, fortasse in mandatorum obseruationes quas ipsis tradidi, non crediderunt: & ideo tua magis, quàm mea memoria delectantur. Præterea vos † adhortor obtestorque, o viscera mea desiderata, siquidem Christi doctrinam retinetis; ne me cum* Sanctis ponatis: nam peccator ego sum, & minimus; & propter insipientiam ac stultitiam meam ipsis appropinquare metuo. Si enim lignum sarmentitium atque aridum, admoueatur igni; totum combustum ab ipso consumetur. Non autem ista dico, quòd societatem & coniunctionem illorum respuam: sed infinitam atque immensam peccatorum meorum multitudinem inspiciens, exhorresco, & contremisco. Prophetam enim dicentem audio, quòd quidem Noe, & Iob, & Daniel, si steterint, nequaquam liberabunt

** al. ex te.*
† al. vos admoneo, obsecroque fratres.
** al. inter Sanctos collocetis.*
Ezech. 14.

E filios suos, ac filias. Et rursus: frater fratrem non redimit, numquid liberabit homo hominem? Sic quoque Giezi, non liberabitur a sua lepra.

Psalm. 48.
4. Reg. 5.

Ne quis ex vobis sollenni pompa ad ostentationem me circumferat: sed humeris tollentes me, & cursim comitantes, funusq. curantes, sepelite me tamquam opprobrium despectum atque abiectum: quoniam in doloribus dies vitæ meæ præterierunt. Ne quis etiam vestrum, fratres, præconijs me celebret, ac laudet: vilis enim & abiectus sum coram* Deo, meisq. operibus plane confusus. Et valde contremisco, quia coram* Domino sum, instar illorum, qui præ pudore

** al. Domino.*
** al. a Deo.*

ἀναγγνωσίσεν. pudore* loqui non audent. Quis enim vestrum ostendet debita mea; nisi cun- A
cti meam imperitiam stultitiamq. conspuatis? Et quæ communicatio vitij, cum
2. Cor. 6. virtute? aut quid peccatori, vt appropinquet iusto? Quæ autem communica-
tio luci ad tenebras? Nam si actionum mearum odorem senseritis; omnes pro-
* al. absque sepultura. fecto fugam capietis, neque * inhumatum relinquetis, non ferentes fœtorem
† al. mecum splendidum vestitũ deposuerit peccatorũ meorum. Qui vero me † vestimento splendido amictum deposuerit;
in tenebras exteriores proijcietur. Si quis autem myrrha me condierit; huius
pars in ardentem fornacem, & in gehennæ ignem erit. Verum in mea me tuni-
In sua tunica sepeliri cupit. ca & pallio deponite, quibus quotidie vtebar atque induebar. Siquidem pec-
catori, & vermi putredine pleno cultus minime conuenit: sed neque lætitia af-
cit; neque exornat peccatores qui sunt super terram, viuentium gloria. Pecca-
† Nemo igitur vestrũ, me beatum appellet. tor enim ego sum, sicut dixi. Ne † quis ergo beatum me prædicet: nam Deo B
meo cunctæ actiones meæ notæ sunt, omnesq. nequitiæ ac prauitates, quas in
insipientia mea gessi. Etenim inquinatus sum ob iniquitates meas, & abiectus
sum propter scelera mea. Quæ enim a me non est admissa iniquitas? aut quod
in me non residet peccatum? quoniam cunctæ iniquitates & peccata assidue in
meo mortali regnarunt corpore. Cæterum quicumque patrum, & filiorum;
ac fratrum, discipulorumq. officio fungimini, viri qui inhabitatis Edessam, ferte
* al. in sempiternã nomine vestri memoriam, &c. fructus iustitiæ vestræ, quicumque mecum quodlibet pro * indelebili vestra
memoria statuistis ponete: vt ego ipse pretio his constituto, ac pretioso ex-ijs
vase aliquo comparato, dignos operarios fructuoso vestro proposito conducam;
NOTA. dico autem pauperes, & orphanos, & viduas, & egenos, & peregrinos, & nu-
dos, & famelicos, & cunctos labore ærumnaq. confectos: vt vestrum salutis C
monumentum reddatur perfectum in regione viuentium. Vobis enim contin-
* al. propter cõsilium. get in salutem, & mihi voluntaria merces computabitur *, consilium. Alia
quippe est merces quæ operibus: & alia, quæ verbis tribuitur. Maior autem est,
Act. 20. fratres, qui dat, quàm qui accipit: sicut & ab ipso Domino per Spiritum sanctum
audistis. Quemadmodum igitur quilibet vestrum pro suæ voluntatis instituto
* al. recipio autem. voluerit, ita & animum expleatis: * habeo autem vestram gratiam, fratres, &
abundo. Adiuro porro vos, per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM,
carissimi, vt cuncta pauperibus distribuantur: satis enim superq. mihi vestra
est caritas; quoniam omnibus viribus ac modis me honorastis: & quamuis ego
indignus sim, attamen qui honoratus est Deus, ipse superabundantem vobis
* al. dabit. mercedem * retribuat. Et sicut sapientem præceptorem dicentem audistis: Qui D
Matth. 10. recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Ipse
* al. in nomine ipsius. enim Christus munus vestrum perfectum accipiet: quoniam in spe * propter no-
men ipsius, me eiusmodi honore affecistis. Suscipiatur igitur munus vestrum,
Gen. 8. 22. quemadmodum illud iusti Noe, & illud antiqui patris nostri Abraham susce-
* al. erit. ptum est. Et benedicta vestra * sit ciuitas, in qua habitatis. Ipsa enim sapien-
EDESSA. tum est ciuitas, & mater, Edessa: quæ quidem etiam palam atque manifeste ex
ore Christi Domini benedicta est per suos discipulos, nostros vero Apostolos.
Abagarus rex vt Christum ad suam ciuitatẽ Edessã pte inuitauit. Nam quando Rex Abagarus, qui hanc ciuitatem exstruxit, rogabat, exciperet
eum qui peregrinus in terris apparuerat, Saluatorem inquam vniuersorum, &
Dominum Christum, dicebat: Omnia audiui, quæ a te facta sunt, & quæ-
cumque a reprobis & aspernantibus te Iudæis passus es. Veni igitur huc, & E
nobiscum habita: habeo enim mihi ciuitatem hanc exiguam, quæ tibi & mihi
† al. per Angelos æternos ciuitati illi benedixit sufficiet. Cuius etiam fidem admiratus Dominus, mittens eò per † nuncios,
perpetuo ciuitati illi benedixit, firmans ipsius fundamenta: benedictioq. illa
inhabitans in ea permanebit, donec Sanctus e cælo apparebit IESVS Christus
filius Dei, & DEVS ex Deo. Nemo igitur vestrum a proposito deficiens,
* al. spreuerit: † al. sortem sustineat. infructuosus recedat. Nam qui aliquid afferre decreuerit, & illud * deseruerit,
iniusti Ananiæ † mortem patiatur: qui quidem sanctissimum Dei spiritum ten-
tare

A tare voluit, Apostolos vero latere; & reprehensus cecidit ante pedes ipsorum. *Act. 5.*

Hæc porro me adhuc loquente, vir quidam ex illic adstantibus, valde illustris, ab immundo correptus spiritu, e vestigio ad lectum cecidit; & vociferans, * volutabatur. Ipse autem dixi ad illum: O homo, quid a te factum sit, edicito? Et in verbi præcepto, mox surgens ille respondit: Attuleram (inquit) hoc nescio quod pretiosum indumentum, vt tecum deponeretur: at nos * damnasti, vetans ornatiore te cultu sepeliri: quare cœpi mecum ipse ita reputare: Si nullo modo hisce vestibus indui velit, quid necesse est omnino vestem hanc proferre; ac prodere? quòd si dari egentibus imperet; cum alijs rebus atque pecunijs abundemus, indigentibus distribuemus quantum opus erit.

al. adstabat. *al. contripuisti.*

Respondens autem, dixi ad eum: Vade, & quod decreuisti, perfice. Cumque B pro eo orassem, ac manus super ipsum imposuissem; sanatus est, & ab immundo spiritu liberatus. Et denuo dixi: Admoneo & interdico, ne quisquam cereum mihi in exitu meo accendat: ne ita æterno igne * consumatur. Quid enim homini proderit gloria corruptibilis ignis, qui a proprio igne comburetur? nam quando formidabilissimus ille ignis apparebit; in eo, qui obnoxius illi erit, consumetur. Satis ergo mihi sit mei ipsius doloris: neque alia à vobis mihi pœna superinducatur: † Desinat ac cesset in me; fratres, quoniam defecerunt in dolore dies mei: & ille me circumdedit laqueis, quem non præuideram: venitq; inquisitor meus. & laqueis * truculenter me diuexantes, abducunt festinanter ad pœnam, tamquam satellites: trahuntque me in terram mortuorum, & in regionem, quam non noui. Rogo atque obsecro te, Saluator, Dux, & creator meus: C ne me affligens, miserum reddas; & conterens, me dolore afficias, atque * condemnes. Si enim digne, ea quæ a me gesta sunt, perscrutatus fueris; vndique ruina me circumdabit. Nam quando hæc omnia mea opera commemoro, intolerabilis timor ac tremor super me cadens, conterit me: & graui quodam horrore conficior, propter retributionum atque pœnarum exspectationem, quæ in illo cernuntur seculo; tremoreq; corripior, & ferre nequeo. Et palam dentes mei concutiunt ac perturbant me, illic propter horribilem Iudicij sententiam stridentes atque dolentes. Oro vos quoque, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis. Non enim insipienti ac stulto conueniunt * deliciæ: sed neque gloria decet inglorium; neque alius boni odoris fumus eum, qui † putredo est, & puluis terræ. At date vaporationem fumi boni odoris in domo Do- D mini; & me orationibus potius vestris comitamini, & aromata Deo offerte; me vero fletibus sepelite; in doloribus conceptum: & pro * suaui odore, aromatibusq. pellucentibus, vestris me orationibus atque deprecationibus adiuuate, obsecro, semper mei in ipsis memoriam facientes. Quid enim mortuo proderit suauis odor, iam sensu carenti? Vestra porro incensa adolete in domo * Dei, ad gloriam & laudem ipsius: quoniam & ipse ibi inhabitat.

Miraculum hominis a dæmone liberati.
al. consumantur.
† al. Plorate, o fratres, super me, quoniam, &c.
al. truculentis.
PRECATIO.
al. καταισχύνας, id est, verbotenus...
al. honores.
† al. qui putrida de terra est, & puluis ac cinis, &c.
al. & pro suaue odore aromatum, vestris me adiuuate precibus, &c.
al. Domini.

Cur porro corpus corruptioni obnoxium, illustri & inusitata veste inuoluis; quæ quidem istud haud quaquã incorruptum retinebit? quare potius terrestre corpus matri ipsius terræ relinquito: quoniam ex ea sine * spiritu ipsum sumptũ est, & non consentanea est ipsi vana gloria. Virum autem inclytum ac gloriosum decent diuitiæ: at pauperi humilitas conuenit: & generosos quidem decet re- E gnum; infimis vero, militiæ conuenit consolatio, * discernens consolationis gratiam. Neque in vestris monumentis me vsquam deposueritis: non enim loculi vestrorum monumentorum ex captiuitatibus meis me rediment. Caussam vero ac rationem habeo, vt cum Deo meo habitem, inter peregrinos & aduenas: quandoquidem & ego aduena sum & peregrinus, sicut & illi. Cum ijs ergo * quiescere me faciatis: quoniam omnis caro, fratres mei, ei adheret, cuius est particeps: & quilibet homo suo gaudet * simili atque consorte. In cœmeterio igitur, vbi contriti iacent corde, ibi me deponite ac tumulate; vt quãdo

Simile est in vita S. Pauli primi eremitæ, apud S. Hieron.
al. anima.
al. agnoscens.
al. me sepelite.
In cœmeterio sepeliri cupit.

filius Dei venerit, & resurgere illos fecerit, atque reformarit; cum eis me sanet, resuscitetque. Respice, Domine, ad humilitatem *, & supplicationem meam; & rogo te, vt miserearis mei, dignumq. me facias, vnigeniti fili Dei: neque pro rebus a me in vita gestis, retribuas mihi. Nam si iniquitates obseruaueris, Domine, Domine quis sustinebit? Et si secundum maiestatem tuam reddideris nobis; quis in iudicio tuo misericordia dignus censebitur? Omne enim os, inquit Scriptura, obturabitur: & totus mundus subditus fiet Deo. Non autem hæc adfero, tamquam gratiam spernens: nam ea loquor, quæ scripta sunt, clementissime * Christe. Quæ enim vtilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem missus fuero? Age igitur iugiter mecum, secundum consuetudinem miserationum tuarum: & in eo gratia tuæ cognoscetur pietatis, atque clementiæ. At licet iudicium vniuersæ terræ feceris, sicut gratia tua declarat ac postulat; non saluabitur vnus ex millibus: & ex decem millibus non redimentur duo. A B

*al. ad humilitatem supplicationis meæ.

Psalm. 129.

Rom. 3.

*al. patientissime Domine.

Quid igitur? Ego enim † humilis atque abiectus Ephræm, præ dolore deficiens * loquot. Si ergo aliquis persuadere volens, dicat mortalium iudicium non fieri: sed æquabuntur, inquiens, iniusti & peccatores iustis & probis, atque veridicis; & humiles ac boni improbis & * impijs? Non possunt ista sic inter se adæquari: nam impossibile est lucem consumi, atque offuscari a tenebris. Quomodo enim fieri potest, vt iustus Abel, fratricidæ & iniusto Caim adæquetur? Aut qua ratione id facile fieri potest, vt in eodem iusti & iniusti commorentur loco? Vociferantes enim, diras atque intolerabiles edent voces miseri, & infelices reprobi. Rogo & obsecro te Saluatot, & totius bonitatis filium Iesvm Christum Dominum nostrum; non vt adæques peccatores iustis: sed vt miserationes tuas extendere digneris super me, & super * humiles consortes meos. C

† al. miser & infelix.
*al. loquar?
*al. superbis.
Gen. 4.
*al. & super pauperes meos.

Quod igitur prius a me dictum est, iterum dicam, & ab eo non recedam, mi Domine. Quoniam nisi miserationes tuas præclaras super nos extenderis; nemo nostrum adspiciet vitam. Vnum enim Deum esse bonum, testantur omnes mortales. Non autem quia peccator ego sum, hæc dico: visitatum quippe est sacræ Scripturæ, ea quæ a me nunc dicta sunt, passim referre. Quiesce ac desine, o Ephræm, dicit mihi Angelus apprehensor meus, & redargutor: non enim continua tua suspiria tibi proderunt: quandoquidem acerbi satellites, qui ad te missi sunt, non mitigantur donis. Et duriter * respondens, ad me dixit: Os tuum obstrue deinceps: non enim consortes tui perditi sunt. Inter hominū quippe generationes, peccator cunctos arbitratur sibi esse similes: & qui cæcus est, similiter sibi ipsi similes existimat suos propinquos atque vicinos. D

*al. loquens.

Accedite ad me igitur, o fratres mei, & extendentes componite me: nam spiritus meus penitus defecit. Et comitamini me in psalmis, atque orationibus vestris: & assidue pro mea paruitate, * oblationes facere dignemini: & quando diem trigesimum compleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim, in precationibus atque oblationibus, commemorationis sanctorum viuentium beneficio afficiuntur. Et videte in rebus etiam creatis singulis aliquid simile: veluti, germen vitis, racemusq. acerbus in agro, & vinum expressum in dolijs est, atque in ædibus. Quando igitur racemus in vite matuterit, tunc vinum agitabitur, ac de sua quodammodo natura recedet, quamuis immotum domi esse videatur. Similiter etiam de cepa intelligite: cum enim in domo fuerit aliqua arida, & aliqua in agro sata; eodem tempore quo hæc suam viriditatem explicat, etiam illa domi arida germinat. Si igitur creaturarum fœtus sic inter sese consentiunt: quanto magis mortui in † viuentium commemorationibus atque oblationibus recreabuntur? Quòd si mihi scitè respondeas, hæc naturam rerum creatarum sequi; intelliges te esse primitias quasdam creaturarum Dei. Quòd si adhuc non te simile conuincit, nisi testimonium quoque adduxero; audi patienter quæ scripta sunt: & si volueris, prudenter etiam intelliges, quæ dicuntur. E

*προσφοράς.
DIEM TRIGESIMVM DEPOSITIONIS SVÆ, CELEBRARI PETIT: ET PRO SE DEFVNCTO ORARI.
A SIMILI.
† al. in memorijs vestrarum oblationum recreabuntur, clementissime?

Seruus

A Seruus Dei Moyses, in benedictionibus, nonne Ruben ad tertiam vsque gene- Deut. 33.
rationem benedixit? Si ergo non rediumuntur mortui: qua de caussa Ruben vs-
que ad tertiam generationem benedixit Moyses? Et si non est resurrectionis
memoria: audi quid clamet Apostolus Paulus, dicens: Si omnino mortui non 1. Cor. 15.
resurgunt, cur & baptizantur pro mortuis? Qui enim erant sub lege, ad exspecta-
tionem resurrectionis in mysterio detinebātur conclusi, in eam fidem quæ reue- Galat. 3.
landa erat. Sicut legistis, quòd in oblationibus sacrificiorum, Sacerdotes † in † al. qui erant Sacerdotes in
lege mundabant etiam eos qui suis iniquitatibus in bello vulnerati erant; pleni lege, etiam pec
enim operibus iniquitatis, & ijs quæ scripta sunt, tenebantur. Quanto autem catores in bello
magis noui testamenti Sacerdotes Christi, delere merito poterunt debita eorum vulneratos mū
qui decedunt in sanctis oblationibus, & precationibus linguarum suarum? Cum dabant, &c.
B vero ad memoriam mei faciendam accesseritis; videte fratres, ne quisquam in
sancta peccet: sed attente, & reuerenter atque humiliter, & sancte ac pure
inuigilate. non quòd grauiorem damnationem promereatur peccatum ex lu-
bricitate carnis commissum, supra cætera * ipsi insita: sunt enim alia peccata * συμφυτῶς αὐτοῖς.
longe † illo grauiora atque deteriora. Miserabile tamen hoc mihi impendere † al. his iniqui-
videtur, quòd forte occasione honoris atque memoriæ, ob * inordinatas vestras tatibus.
actiones, rationem pro vobis reddam Deo meo. Forrasse enim in iudicio istud * ἀτακτῶν ὄντων ὑμῶν.
mihi obijciet, dicens: O Ephræm, horum omnium tu caussa fuisti & auctor:
quippe qui, huiusmodi † homines lasciuos congregaueris. Scriptum est enim: † ἀσελγεῖς συνάξας τοιούτους.
Fornicatores, & adulteros iudicabit Deus. Et quid * dicemus ad hoc, fratres mei Heb. 13.
carissimi? Quod paullo ante dixi timore correptus, etiam nunc dicam, quòd * al. Et quid
C scilicet quem Deus iudicabit, remisse atque indulgenter cum illo agi censen- dicemus amplius, fratres
dum est. Dum iudicamur enim, inquit Apostolus, a Domino corripimur, ne dilectissimi?
cum hoc mundo iudicemur. Nam sicut modicum fermentum totam massam 1. Cor. 11.
corrumpit: ita otium cogitationis malorum diffusum, totum corpus combu- 1. Cor. 5. &
rit. Et sicut ferri rubigo ipsum consumit: ita quoque ab hominibus commissum Galat. 5.
peccatū repugnat grauioribus ipsorum * membris: & iā ab eis perpetratum, con- * μέλεσι.
sumit atque corrumpit eos, qui viam ipsius adimpleuerunt. At qui ipsum non
perpetrauit, est tamquam ad vnum diem permanens † viator in aliquo diuer- † παρόδιος. & al. παράδιτος.
sorio, vnde post abit. Sic longiori tempore apud ipsum commoratum exilium, pro quo, al. ppe-
tandem sese in fugam proripiet. Præterit enim mortale hoc corpus, & induit ram (παράδεισος i. paradi-
immortale atque cæleste: & cum interierit, tunc efficaciter incorruptibile re- sus) hic legitur.
D surget, omnis corruptionis expers. Ecce etiam clarissima & iucundissima Ec-
clesiæ lucerna Paulus, antè † voces has nostræ imbecillitatis vsurpat, aut etiam † προαναζωννῦ.
confirmat, cum ait: Quod seminatur in corruptione, surget in incorruptione. 1. Cor. 15.
Sed enim huc agite discipuli mei: quod reliquum est, sitis benedicti in fortitu-
dine boni pastoris, sanctiq. magistri, IESV Christi Domini nostri, qui est
Deus ex Deo. Et quamuis non sim ego sicut Noë: vos tamen benedicti sitis, vt
Sem & Iaphet. Et licet non sim vt Melchisedech: vos tamen efficiamini, vt A- Genes. 9.
braham. Et si non sim ego veluti Isaac: vos tamen accedentes sitis benedicti, vt Genes. 14.
Iacob. Et tametsi non sim vt Moyses: vos sitis, vt Iesus filius Naue. Et si non Genes. 27.
sim ego, vt Elias: suscipite me vos duplici spiritu, sicut Elisæus propheta petijt. Deut. 16.
Incipiam autem & apud vos, mei discipuli, vobis bene precari. Amba † vir 4. Reg. 2.
E admirabilis, Christus magnificet monumentum tuum super terram: fiatq. per- † al. Abba vir al Avram. &
sona tua prope Angelos maiestatis Dei: & similis reddaris magno Moysi; vt al. Ambauer. vir admirabi-
omnes adspicientes te, intelligant te seruum esse Dei electum. Et tu Abraam, lis, &c.
quia * veniens adhæsisti mihi, exaudiat te Deus Abraham in orationibus & * al. lubens ad-
deprecationibus tuis: & priusquam os tuū aperias, impleat illud sapientia, & in- hæsisti mihi.
tellectu. quemadmodum alibi ait Propheta: Dilata os tuum, & implebo illud. Psalm. 80.
Symeon, tibi dico, exaudiat te Deus, quando rogaueris eum in orationibus
tuis: & in supernam ciuitatem ingrediaris. Impleatur ipsius Ecclesia, sicut po-

culum

culum * mistum populorum, non credentium in saluationem. Veniant sponsæ in conspectum tuum, & inclusæ in doctrina tua. Quarum quidem sponsæ, sunt matres: reclusæ autem tamquam sub iugo † aduersarij, detinebantur. Veniens * autem Christus has liberauit, audientes a te parabolas prudentiæ, vt doctrinam vitæ Spiritus sancti ex te perciperent, & salutem a te animarum consequerentur. Et sicut sapiens medicus in ‡ parabola indigentium, ita in possessione percurrat auditus tuus. Maras vir galilæus, mansuetus, & * simplex, humilis, & rectus: mansuetus, inquam, non natura, sed libera voluntate, tamquam in spe Dei decertans: in meis adiuuisti me perturbationibus. Ipse igitur Deus mercedē tuam inter pios tibi reddat, quam cum Sanctis omnibus accipies. A

Zenobius, vir † gisdrazæus, quod interpretatur venatorius vir, & exercitatus, ac potens, validusq. bellator: fiat sermo tuus instar ignis, & iniquorum consumat multitudinem. Et sicut flamma syluas condensas pertransiens, ita tua ipsos delingat disciplina: & erudiaris omni cognitione Dei. Et sicut Dauid, illustris, vincendo sceleratum Goliath, declaratus est, ita & tu per contemplationis excessum atque exstasim, errantium animas vinces. Induere armaturam Sanctorum, & galeam * spem salutis, firmamentum sanctorum Apostolorum: quæ quidem Sanctorum armatura, est Spiritus ipse sanctus: & galea ipsorum fortitudinis, est * digitus Dei. Sit tibi comes, & auxiliator semper ipse pius & misericors Dominus: qui numquam in vlla re deficiet. B

Væ tibi † Paullona: cuius mater, ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit: quoniam perditionis omnium hæresum particeps factus es, & prædonum * ianua ingrederis: opera enim tua, omni nequitia atque flagitio plena sunt. Denudatus, proiectus es a gratia: & tamquam Iudas Iscariotes proditor factus; & ex cunctis tuis studijs confusus. † Columna enim huius, sedes est, quā tu dereliquisti. Horribile vero prodigium ipse in tuo ostendet corpore, qui cælum sustinet, & in quo omnis creaturæ natura constituta est atque firmata: quoniam quælibet in ipso creatura fundata est, mare & plenitudo eius. Confisus quippe es in arundine fracta, derelinquens Christi baculum atque armaturam; quæ infirmos consolidat, & omnem passionem ac morbum tum animi tū corporis curat, sanatque. C

Arouandran † vir effrœnis atque rebellis, quia voluisti congregationes Christi Ecclesiarum a Spiritu sancto congregatas demoliri atque exterminare; ex ea, quæ sub cælo est, deleatur memoria tua; & non inueniatur in libro viuentium: quoniam dereliquisti vinum vitæ, * Christi nimirum sanguinem, & panem cælestem, hoc est, corpus Christi, ac Saluatoris nostri: & comedisti cibum victimarum contaminatarum, & bibisti * vinum peccatorum, fel turbidum. Verbum Dei, ac filius Patris, in quem os tuum impium maledicta coniecit ac blasphemauit, acuta atque subtili inquisitione exquirat a te exprobrationem atque contumeliam in se factam; similiterq. ex omnibus hæreticis, Arianis inquam, & Manichæis, Catharis, & Ophitis, Marcionistis, & Eunomianis, & Euchitis, atque Cauchitis: Paullianis, & Valentinianis, Vitalianis, & impuris Borborianis: reliquisq. omnibus nefarijs, qui † ligna venerantur, & lapides, Solem item ac lunam. cuiusmodi etiam sunt Augures, & astronomi, qui diuersimode separati sunt aduersus sanctam maiestatem puræ & immaculatæ Trinitatis, Patris, & Filij, & sancti atque viuifici Spiritus. D

Benedictus, qui catholicam ipsius elegit Ecclesiam, veluti sanctam agnam, quam lupus corruptor non contriuit; & immaculatam columbam, quam non est assecutus qui eam persequebatur, vt eliderel atque deleret astutus ac * callidus venator accipiter. Nam poculum in manu Domini est, vini fæculenti: & ex eo bibunt cuncti Apostatæ Christi, diuisores sanctæ, & † omni principio carentis, Trinitatis: & veritatis hostes, Iudæorum inquam gentis, cum bibissent, euomuerunt, crudeliterq. impetū aduersus Saluatorem nostrū IESVM CHRISTVM E

fece-

Marginal notes: * al. mistura populorū desiderantiū saluari. — † τοῦ ἐναντίου. — * al. pro quibus Christus has liberauit. Audiēteq. ex te parabolas, &c. — † al. in castris. — * al. pro τελειος est ἐυθηνεῖ. i. dicues, abundans. — † al. γυ̃ε δρᾶς. al. Sigarans. al. Gizarans. — 1. Reg. 17. — * al. scutum salutare. — * al. columna. — † παυλλῶνα. — * al. & prædonū omnem prædam cogis. — † al. Columna enim sedis huius, quam tu deseruisti, prodigium ostendet in corpore tuo. — † Αρουανδράν. al. Αρουανδάν. & al. Ἰουδάρ. — * al. Dei. — * al. fecem. — Hæreticorū catalogus. — † al. qui lignis sacrificant atque lapidibus, Soli item ac lunæ, &c. — * κακοτρεχής. — Psalm. 74. — † al. μοναρχικῆς: quæ sola imperat, & regnat, ac dominatur, &c.

A fecerunt. & nihil mirum: nam rabidus canis furore atque insania percitus, etiam proprium mordet Dominum: quemadmodum & Iudæi fecerunt, & adhuc * faciunt; ac quasi rabie quadam agitati, suum diffamant & blasphemant Dominum. Nos vero * glorificemus superexaltatum Deum vniuersorum: cui appropinquare nequeunt Apostatarum * posteri. Si enim ipsis fuisset aliqua opinandi ratio, quòd etiam peccatores in cælum ascendere possent; omnino dissentientes etiam ibi discordiam seminassent, in domo inquam pietatis, in cælestibus tabernaculis: quomodo antiquis temporibus, horum maiores in * terra chaldæa per turris ædificationem omni studio in cælum ascendere contendebant, & delapsi ceciderunt a gratia repulsi, inaniter ac frustra iniquè agentes: atque ideo etiā confusæ, & disiunctissima separatione diuisæ sunt omnium

*al. patiuntur.
*al. glorificabimus.
*ἀπόγονοι.
*al. in Chaldea turris ædificatione.
Gen. 11.

B ipsorum linguæ. Si igitur illos, qui istud mali conati sunt, adeo vehemens inuasit calamitas, cum vellent ascendere in * locum atque regionem supercælestium Sanctorum, ac vigilantium diuersorium; & merces eorum ita aperte in ipsorum capita recidit: quomodo non magis condemnabuntur, & supplicio digni censebuntur, qui Apostasiæ separationem disseminare cogitant in cordibus mortalium, aduersus Deum Patrem, & vnigenitum ipsius Filium, & Spiritum sanctum? Meis igitur præceptis, atque doctrinæ sedulo operam dantes vt mei discipuli, a catholica ne desciscatis fide; quam & ipse a teneris annis acceptam, immobilem atque inconcussam seruaui: neque ab illa, in aliquo dubio ac schismate, deflectatis. Si quis vero dubitauerit, aut contra Deum, sanctamq. eius Ecclesiam impingens ac diffluens, separatus fuerit; spirans adhuc &

*al. in æternum sanctorum cælestium, &c.
A catholica fide non recedendum, admonet.

C viuus in infernum detrudatur: & particeps hæreditatis maledictionis Caim reddatur, gemensq. ac tremens fit super terram. Et quicumque patre filium minorem fecerit; inhumatus & absque sepultura ipse etiam viuus in terram pariter descendat. Si quis vero aduersus Spiritum sanctum dissenserit; talis in iudicio misericordiam non obtineat. Et si quis aduersus catholicam Ecclesiam sese extulerit; leprosus fiat, instar dementis ac stulti Giezi. Quicumque porro rectam intelligentiæ fidem dereliquerit; constringatur iniquitatis funiculo proditoris Iudæ. Quam enim ego accepi fidem, * hanc a sanctis didici Apostolis: ipsiq. cum eam a Deo percepissent, omni creaturæ prædicarunt. Intolerabilis ergo, & euitanda summopere iniquitas est, in Deum blasphemia: cuius vos escam atque illecebras fugite aperte, o mei discipuli. Siquidem in Deum vniuer-

Gen. 4.
CONTRA IMPIOS HÆRETICOS.
4. Reg. 5.
*al. est ab Apostolis sanctis recipere didici.

D sorū, apostasiam is prædicat, qui * blasphemat, & fundamentū verbi fidei emouet. Nosq. graui seruitute † oppressi a morosa carne, erigere nos facile nequimus. Ne ergo peccatis peccata cumulemus. Exspectationem autem habeo spei in hoc, & consolationem dilectionis coram Domino, quòd nullatenus Dominum in tota vita mea maledictis incesserim: & sermo * stultus non prodijt ex labijs meis. Eos enim qui oderunt te Domine, perfecto odio habui: & inimicos tuos prorsus abominatus sum. Verborum meorum memoriam, fratres mei, vestris insculpite cordibus: nam & eorum ab initio auctor mihi exstitit Deus. Et hæc vobis in Deum sit * exercitatio: vt scilicet, vigilias assiduas, psalmodiasque, ac ieiunia, & fidem diligatis: & semper Dominum * omnium, & Saluatorem nostrum IESVM CHRISTVM speretis atque exspecteris.

*al. blasphemijs efferetur.
† δουλαγωγούμενοι ὑπὸ τῆς νωθρᾶς σαρκός.
*al. insipientia.
Psalm. 138.
*γυμνάσιον.
*al. vniuersorū.

E Habere nos præterea cum caritate oportet etiam hospitum ac peregrinorum suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, plane is * Deum ipsum suscipit. Videte ergo, ne quis peregrinum talem dicat: sed quilibet potius vestrum, eum vt proprium appellet membrum. Et circa fidem maxime estote constantes, cauentes vobis ab aduersarijs, iniquitatis inquam operatoribus, & vaniloquis, & seductoribus. Quod quidem etiam Apostolus dicere atque docere non neglexit, vbi sic loquitur: Scitote quòd post discessionem meam intrabunt ad vos lupi † graues, non parcentes gregi; loquentes peruersa, vt * auellant discipu-

Hospitalitas commendatur.
*al. Christum.
Actor. 20.
† vulg. rapaces.
vulg. abducant.

Matth. 7. diſcipulos poſt ſe. Et alibi in Euangelio, dicit Dominus: Qui veniunt * ad vos A
** al. intrabant.* in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ipſi ſunt lupi rapaces: verba quidem,
inquit, dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et veſte qui-
Matth. 7. 13. dem induti ſunt lugubri, cum ſint ipſi diſcipuli, ab initio, inuidentis nobis Dia-
** al. Zizania. absq; (ſemina)* boli: quapropter & illius ſunt * zizaniorum ſemina. Omni igitur ſtudio atque
diligentia vobis cauentes, fugite iſtorum conſuetudinem. Clarum autem vobis
Ab exemplo alicuius ruſtici. huius do exemplum, cariſſimi, de pagano ac ruſtico: qui, ſi conſiſtens inuenia-
tur in loco regio, licet etiam nihil mali atque abſurdi viſus fuerit perpetraſſe; ni-
hilominus velut temerarius dedecore afficietur, & in iudicium adductus exa-
minabitur ſecundum leges, tamquam peregrinus nimirnm talis loci.
Hæretici vitandi. Ne igitur ſimul cum illis ſedeatis in concilio vanitatis eorum, & ne inueſtige-
† al. nihil enim intereſt. tis ſemitam cogitationis ipſorum. Parum † enim intereſt, an cum dæmone B
quis habitet, an cum viro Apoſtata, & deſertore iniquo: adiuratus enim dæ-
mon, præ timore aufugiet; cum ibi permanere nequeat, vbi Chriſtus aduerſus
ipſum nominatur. Tu porro, o homo, cum foris in Chriſti corpore ſis, ſi in-
** al. Chriſti es.* tus quoque in ſpiritu ipſius es, perfectus homo * Dei es. Quoniam vir qui non
accepit baptiſma, ſimilis eſt domui cuidam præparatæ Regi, quam nullatenus
Rex habitauit. At ſi iniquum & infidelem adiuraueris; dupliciter hic ſua mali-
tia vtetur: neque quidquam de ſua inſania remittet. Adiurari autem magis
poſſunt impuri dæmones, quàm perſuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmo-
Matt. 4. Luc. 4. nes filium Dei confitentes, dicunt: Tu es Chriſtus filius Dei. At principes &
† al. Pauliani cum Iudæis, impij & oppugnatores Xpi. prædicatores Apoſtaſiæ, Iudæi † inquam, & Pauliani, impij & Chriſtum oppu-
gnantes, pertinaciter contendunt, referuntq. ipſum non eſſe filium Dei. Et C
vide effrænatos atque acerbos eorum mores. Auctor ac princeps apoſtaſiæ ip-
Matt. 8. Luc. 8. ſorum, exclamat, & dicit: Quid nobis, & tibi, IESV fili Dei? Et ipſi aſſidue ne-
A SIMILI. gant. Si ergo fieri poteſt, vt ſterilis ſalix in loco arido & ſicco germinet: fieri
quoque poterit, vt aliquando Apoſtata erudiatur. Nam elatæ mentis conſilia,
Eſai. 40. & ſenſus humiliabuntur. ſicut prophetæ videtur Eſaiæ, prædicanti: Omnis mons
& collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas.
Si igitur Salix ſterilis in aſpreto quandoq. germinabit; etiam propheticus no-
† al. Et accedēt ſponte iniuſti ad cognoſcendam viā veritatis. bis ſermo confirmabitur: & plura atque maiora ijs, euenient. Et † accedent præ-
dones & iniuſti ad diſcendam veritatem. Sicut autem coruus nequit vmquam
fieri albus: & ſi hic inalbuerit, etiam malus efficietur bonus; & accedens, quod
bonum eſt addiſcet. Contigit vero interdum, vt hyberno tempore, decidente D
** al. quādoque.* niue, coruus * aliquamdiu albus viſus fuerit, licet aliàs ſua natura is obſcurus
ac niger eſſet: ſimulatq. enim ſeſe ad volandum incitauit, totamq. a ſe niuem
SIMILIA. excuſſit, eodem quo antea colore videntibus apparuit. Similes quoque huic
ſunt peccatores: quippe qui, cum ad breue tempus compuncti oſtenderint * tem-
** al. tēporariæ.* porarios pœnitentiæ fructus, futuri iudicij verba formidantes, eo quòd in tem-
pore atque propoſito compunctionis eorum ſtabiles non permanſerint, paullo
poſtea quaſi omnium obliti, iterum ad priſtinum vitiorū locum abripiuntur.
† al. & mei ſēp meminieritis. Audite inſtituta atque præcepta mea, o diſcipuli mei, † eaq. ſemper memo-
** al. excedatis.* ria tenete: neque a via veritatis * recedatis: neque traditiones & admonitiones
Matth. 24. & Luc. 21. meas declinetis. Cum autem bella audieritis, & tumultus in creatura; ſcitote
quòd in ianuis adſit finis: & ſpem ideo veſtram firmiter conſtanterq. retinete. E
Ibidem. & Matth. 5. Scriptum enim eſt, fore vt cuncta fiant, quæ in Scriptura dicta ſunt. Nam cæ-
lum (inquit) & terra pertranſibunt: iota autem vnum, & aut vnus apex de lege
Ibid. præterire non poterunt; quemadmodum Dominus & magiſter noſter per ſe-
metipſum iurauit, & dixit. Noſtis autem ipſum veracem eſſe, & numquam
** Stagnuprias.* mentiri. Vt ergo adſtare queamus incorrupto & immutabili iuſtiſſimæ * ſenten-
tiæ Iudici; demus ſerio operam, vt noſmetipſos per bona opera perfectos at-
que integros in patientia aſſidue reddamus.

Interea

A Interea vero dum ista cum lacrymis Sanctus ac beatus vir præciperet atque mandaret, & totius ciuitatis multitudo circumstaret ac fleret, mulier quædam nomine Lamprotate, magni Aristidis filia, semota hinc inde virorum & mulierum turba, procidit ante pedes eius, & dixit: Per Deum tuum, quem a iuuentute tua, vsque ad senectutem dilexisti, permitte mihi ancillæ tuæ, vt exiguum loculum, sicut præcipiendo adiurasti nos, facere possim, in quo venerabiles reliquias tuas recondam. Ille autem suscepto atque probato propositi illius feruore, dixit ad illam: Mulier, vade: fac* quemadmodum tecum proposuisti: & alias hoc facere volentes, ne impedieris. Ex marmore autem, caue monumentum mihi feceris: nihil enim mihi vana gloria proderit.

Sequentia non ab Ephræm in suo Testamento relata, sed a discipulis post ipsius obitū verbis Testamenti attexta sunt.

** al. fac quæ decreuisti.*

Mandatum porro hoc* breuissimum tibi impono, quod, vide vt serues: Ne B prorsus † in lecticis sedeas. neque enim pium* est ac sanctum, neque licitum, vt homo ad gestamen mulieris suas ceruices reclinet; & satellites suis humeris circumferant eam, quæ nobis interitus ac mortis caussa fuit: siquidem Christū ad cuius adorationem accedis, ipsum iugo subijcis. An non legisti, vel audisti, quòd omnis viri caput sit Christus? Et cum quidpiam alicui metiris; memento resurrectionis vniuersalis, & actionum nostrarum retributionem ibi nobis futurā a Deo. Nam in qua quis mensura emensus fuerit, eadem remetietur illi. Quin & ipsum forte Deum audisti dicentem: Vnumquemque secundum vias vestras, & iuxta studia vestra, iudicabo vos, domus Israel: viuo ego, dicit Dominus.

** al. grauissimū*
† ἐν δίφροις.
** al. pium ac fas est.*
Allusio fit ad Euam.
1. Cor. 11.
Matt. 7. Luc. 6.
Ezech. 18.

Tunc iurauit puella coram circumstante populo, dicens: Per Deum, cui constanter a iuuētute tua vsque ad senectutem inseruijsti, in posterum non ingrediar C lecticam: & non subibit homo amplius gestaturus lecticam meam. Quòd si mentita fuero; veniat in eadem hora, romphæa resolutionis atque euersionis in iuuentute mea: &* in futuro igne, portio mea cum impijs computabitur. *& si mandata tua transgressa fuerò; in exemplū proponar, coram tota Dei Ecclesia.

Beatus autem vir respondens, ad illam dixit: O filia, priusquam deficiam ac moriar, benedicam tibi secundum propositum atque desiderium tuum. Non deficiat ex semine tuo, Sanctorum doctrina vsque in secula. Cum venerit Christus ad mutandum cælum & terram, ipse memoriam tuam in libro* vitæ inscribet in regno cælorum. Et pax Dei, quæ Sanctos sertis coronat immaculatis, in vocatione præmium tibi largiatur, secundum cor tuum. Quoniam Deo & Patri conuenit gloria, & vnigenito Filio adoratio, & Spiritui sancto maiestas D atque magnificentia, ante omnia secula, & nunc & semper: & in generationum generationes, per infinita secula seculorum. AMEN.

** al. & in æterno gehēna igne cum iniquis ei putetur portio mea.*

** al. libro viuētium, in regno cœlesti inscribet.*

Et hæc, ac plura his alia dicens, †animam Deo reddidit. Defunctusq. est Beatus in Domino, in optimo vitæ statu: & factum est ipsius corpori, sicut suis ipse mandauerat discipulis, ad gloriam Dei omnipotentis. AMEN.

† al. emisit Spiritum.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

S. Pater hic noster EPHRAEM, *post vitam bene beateq. peractā, & ad extremum senium productam, ac postquam se (vt in eius est Vita) exemplum diuinæ virtutis exhibuisset, plurimosq. sanctæ do-* E *ctrinæ Sermones exposuisset, ac declamasset, præscius suæ mortis præsens hoc ad discipulos & quoscumque Monachos, atque Christianos composuit Testamentum, de futuris vnumquemque admonens, & salutaribus vitæ præceptis singulos instruens: Hæreses & apostasias nefarias detestans, & errantes ad viam rectam reducens; quæque ad salutem cuiusque necessaria sunt proponens, & cunctos in viam salutis dirigens: malos a prauis institutis reuocans, & bonos in bono vitæ instituto confirmans: variaq. vitæ ac morum præcepta cunctis pro optimo Testamento relinquens. Hæc legata sunt pia religiosissimi Patris nostri Ephræm, hæ diuitiæ, isti opum eius thesauri, ista eius bona, saluberrima nimirum vitæ morumq. documenta: quæ non solum suis discipulis ac monachis, sed etiam alijs probis secularibus, aut verius cunctis Christianis saluari cupientibus ex testamento legauit, & commendauit. Reliqua ex ipsius Testamenti (quod hic omnibus legendum proponitur) verbis, melius pleniusq. constabunt.*

Ex ijs

Ex ijs quæ circa verba Textus notanda & illustranda potissimum occurrunt, primū est illud Osee propheta, A *quod ab Auctore in hoc suo Testamento adducitur in hæc sequentia verba:* Canicies effloruit Ephræm, & ipse non est reueritus, *&c.*] *pro quo, al. sic legitur:* Cani effloruerunt Ephræm, & ipse ignorauit, *&c. vt est in græca Romana editione 70. At in vulg. habetur:* Cani effusi sunt in Ephræm, ipse autem ignorauit, *&c. Locus est Osee 7. cap. Similisq. notanda occurrit lectionis varietas in sequentibus hic eiusdem Prophetæ verbis:* Ephræm vitula furore agitata, docta diligere contentionem, *&c. concordatq. lectio editionis 70. nisi quòd illud* (furore agitata) *ibi desit. quod etiam a vulg. Ose. 10. abest, vbi al. legitur:* Ephræm vitula docta diligere trituram, *&c. vt etiā hunc locum legit S. Gregorius Papa cognomine Magnus in morali expositione lib. 20. in trigesimum caput Iob, cap. 16. illiusq. explicationem ac rationem reddit talem: Vitula enim triture laboribus assueta, relaxata plærumq. ad eumdem laboris vsum etiam non compulsa reuertitur, &c. Et sicut alibi in Ezechielem lib. 1. homil. 10. eumdem hunc Osee locum adducens, commutatis verbis idem dicit Gregorius: Vitula etenim in tritura areæ assueta, etiam si relaxatur a labore, sponte redit, &c. Quò etiam respexisse videtur S. Bernardus super cantica, Serm. 9. vbi eumdem Prophetæ locum citat, & dicit:* B *Cæterum quod in his omnibus est, totum constat de consuetudine, de dulcedine nihil. Quid nisi, iuxta Prophetam, vitula Ephræm sum, docta diligere trituram? &c. Sicq. idem S. Bernardus lib. 1. de Considerat. ad Eugenium Papam tertium, cap. 1. iuxta nostram distinct. vbi habet: Attritæ frontis es, & instar vitulæ Ephraim, doctus diligere trituram, &c. siue vt alia ibi lectio habet: dirigere trituram, &c.*] *De qua varietate, pluribus ibidem in nostris Scholijs: quibus & allegatum locum, & omnes pariter quinque eiusdem de Consideratione libros illustrauimus.*

Et nunc volo, fratres mei, commonefacere & rogare vos: vt post meum exitum ac transitum, assidue memoriam mei in vestris precibus faciatis, *&c.*] *Ecce, S. Pater Ephræm per verba Testamenti sui petit pro se defuncto orari per viuos: & hoc non semel, sed pluribus vicibus, diuersisq. locis in hoc suo Testamento petit, ac repetit, magnum scilicet suum in illo desiderium explicans, & quid quantumq. viuorum suffragia pro defunctis valeant, ostendens. Sed quid ad hæc nobis impij respondebunt Hæretici, dicentes pro mortuis orandum non esse; viuorumq. suffragijs eos haud quaquam iuuari posse? In quorum confusionem, non solum hic noster Ephræm affirmat pro mortuis orandū: sed etiam pro seipso defuncto assidue orari, ac sacrificia offerri, serio enixeq. crebris votis deposcit, efflagitatq. sicut vbi dicit:* C Reminiscamini mei vilis & abiecti in sanctis vestris precibus, cunctisq. deprecationibus: nam in vanitate & peccatis vitam meam transegi, *&c. Longiusq. hic postea, vbi habet:* Oro vos quoque, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis: at date vaporationem fumi boni odoris in domo Domini, & me orationibus potius vestris comitamini, & aromata Deo offerte, *&c. Sequiturq. ibidem:* & pro suaui odore, aromatibusq. pellucentibus, vestris me orationibus atque deprecationibus adiuuate, obsecro, semper mei in ipsis memoriam facientes, *&c. Longiusq. postea, vbi ait:* Comitamini me in psalmis atque orationibus vestris, & assidue pro mea paruitate sacrificia & oblationes facere dignemini. Et quando diem trigesimum compleuero, mei memoriam faciatis. Mortui enim in precationibus atque oblationibus commemorationis sanctorum viuentium, beneficio afficiuntur, *&c.*] *Hæc inter alia in hoc suo Testamento adducit Ephræm, quibus hæretici impugnantes viuorum suffragia pro mortuis fieri solita, respondere prorsus non poterunt. Suffragaturq. hic nostro Auctori S. Ioannes Chrysostomus, qui in sua Liturgia seu Missa ad hunc modum commemorationem* D *defunctorum facit, ac dicit:* Memento, Deus, omnium qui dormierunt in spe resurrectionis ac vitæ æternæ: & requiescere eos facito, vbi videtur lumen vultus tui, *&c. In eamdemq. sententiam ab eodem Chrysostomo in homilia 69. ad populum Antiochen. sic scribitur:* Non temere ab Apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs, defunctorum agatur memoria: sciunt enim illis multum contingere lucrum, vtilitatem multam, *&c. quæ eadem ab eodem repetuntur Chrysostomo, Sermone 3. in Epist. ad Philipp. cap. 1. in morali digressione. Idemq. efficaciter ab eodem confirmatur & in Homilia 41. in priorem Epist. ad Corinth. vbi de hoc pluribus. Sicut etiā a S. Gregorio Nazianz. in fine Orationis suæ funebris in morte fratris Cæsarij, ac alibi. & a S. Athanasio ad Antiochum principē, quæst. 34. item Epiphanio, lib. 3. aduersus hæreses, tom. 1. contra hæresim 75. Et Ioanne Damasceno in Sermone pro eis qui in fide decesserūt. & in Serm. quem fecit ad demonstrandū, quantum bona opera viuorū, prosint defunctis, &c. Quòd si Latinorum quoque auctoritatem requiris; lege inter alios Tertullianum in libro de corona militis, vbi ait:* Oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, *&c. ac in suo lib. de Monogamia, vbi habet:* Vxor pro anima viri oret, & refrigerium interim postulet ei, & offerat annuis diebus dormitionis eius, *&c.*] E *item S. Ambrosium, in Oratione funebri super obitu Valentiniani Imperat. & Gratiani, vbi non solum pro defunctis illis orat, sed & alios ad idem agendum incitat. Et in funebri Oratione, quam habuit in obitu Imperatoris Theodosij, vbi inter alia sic dicit, ac orat:* Da requiem, Domine, perfectam seruo tuo Theodosio, requiem illam quam præparasti sanctis tuis, *&c. ac de eodem ibidem postea:* Dilexi, & ideo prosequor eum vsque ad regionem viuorum: nec deseram, donec fletu ac precibus induceam virum, quò sua merita vocant in montem Domini sanctum, *&c. item in Oratione funebri super morte fratris sui Satyri, vbi multum pro anima eius orat, & alios ad precandum pro eadem hortatur: quod idem & alibi sæpe pro alijs facit. Quod etiam Christianæ pietatis*

ORANDVM ESSE PRO FIDELIBVS DEFVNCTIS

AVCTORITATES GRAVISSIMAE.

officium

A *officium vehementer commendat S. Augustinus in suo libro quem inscripsit, de cura pro mortuis ge-*
renda, ad Paulinum. & in lib. 9. Confession. vbi de pia matre sua Monica refert, quòd ex hoc secu-
lo migratura rogauerit ipsum, vt ad altare Domini, memor eius assidue esset, &c. De quo etiam pie-
tatis officio pro defunctis præstando, pluribus in locis alij Sancti Patres agunt, Cyprianus, Hierony-
mus, Gregorius, Bernardus, & reliqui: ad quos, Lectorem qui plura in hanc partem videre volet,
vt sim breuior, remitto.
Et vos fratres, nolite mirari super aliquibus, qui obedientiæ disciplinam complexi, reces-
serunt a me, &c.] *Hoc propter eos dicit, qui excusso obedientiæ iugo, ab ipso defecerunt, & orthodoxa*
relicta fide ad impias hæreses deflexerunt: cuiusmodi inter alios fuerunt, Paulonas, & Arouandrau, si-
ue Thouadar, atque Aranad, & al. Anarad, &c. De quibus hic longius postea, vbi dirum væ illis,
& omnibus alijs Hæreticis, quos ibidem recenset, imprecatur: sicut contra, bene ominatur atque preca-
tur omnibus ijs, qui in recta secum fide constanses permanserunt. De illis porro qui ab ipso defecerant, &
ad impias hæreses declinarant, etiam scribit Sozomenus in historia Ecclesiastica lib. 3. cap. 15. & Ni-
B *cephorus Callistus lib. 9. cap. 16. & alij alibi.*
Postea, vbi in Testamento Ephræm habetur: Et ne sinatis me in domo Dei poni, aut sub alta-
ri: non enim decet vermem putredine scatentem in templo & sanctuario Domini reponi,
&c.] *pro eo, al. legitur:* Et non permiseritis me in domo Domini poni sub altari: non enim
fas est, me vermem putredine plenum in templo sancto Domini reponi. *& al.* in sanctuario
templi Domini sepeliri, &c.] *Sunt autem hæc per magnam Sancti viri humilitatem dicta, vt quiuis*
videt, sicut & alia plura post sequentia, videlic. ne cereum ei accendant: ne vestes eius pro reliquijs
tollant: ne ex marmore ipsi monumentum faciant: ne cum suaui ipsum odore sepeliant, &c. sicut &
prius vetuit se eum myrrha recondi, (& al. condiri) atque in Ecclesia inhumari: cum inter peregrinos
& aduenas cupiat in cæmeterio sepeliri, sicut postea clare dicit, mentemq. suam explicat.
Nam quando Rex Abagarus, qui ciuitatem Edessam exstruxit, rogabat, exciperet eum, ABAGARI RE-
qui peregrinus in terris apparuerat, Saluatorem inquam, vniuersorum, ac Dominũ Chri- GIS EXEM-
stum, dicebat: Omnia audiui, quæ a te facta sunt, & quæcumque a Iudæis passus es: veni PLVM.
igitur huc, & nobiscum habita, &c.] *Ista al. cum præcedentibus sic iunguntur, atque leguntur:*
C Ipsa enim sapientum est ciuitas, & mater Edessa: quæ etiam palam ex ore Christi benedicta
est per suos discipulos, nostros autem Apostolos; quando Rex Abagarus, qui eam ædifi-
cauit, salutem dixit Saluatori vniuersorum Christo Domino, cum misisset ad eum, dicens:
Quoniam audiui de te, & de ijs omnibus quæ a te facta sunt, quæque ab impijs Iudæis pas-
sus es, &c. *quæ etiam lectio, & interpungendi ratio placet. Legitur autem pro* (Abagarus) *hic* ABAGARI VA-
etiam Augarus, & Abgarus, & Agabarus, in alijs atque alijs man. scrip. græcis: quomodo etiam di- RIA APPEL-
uersimode hic Rex nominari reperitur a Scriptoribus de eo tractantibus; licet tamen communius ac sæ- LATIO.
pius (Abagarus) scribi, diciq. soleat. Missionis porro eius, atque Epistolæ ad Christum directa (qua ip-
sum ad ciuitatem Edessam inuitabat) etiam meminit Eusebius Pamphili, lib. 1. hist. Eccles. cap. 15. vbi
exemplar Epistolæ Regis Abagari ad Christum ex Syrorum lingua translatæ ponitur: & vicissim exẽ-
plum rescripti ab Iesu per Ananiam cursorem ad Abagarum directi, adducitur. Quas quidem duas NOT.
Epistolas ibi per Eusebium citatas ac positas, etiam ab antiquioribus citra dubitationem aliquam fuisse
receptas, clare testatur Epistola Darij Comitis ad S. Augustinum, in qua earumdem argumentum enar-
D *rat: & ex illis, ad persuadendum S. Augustino, vt sua scripta ad se mittat, exemplum adducit. De*
quibus, vide Augustin. epist. 269. iuxta edit. Louan. item Euagrium lib. 4. cap. 26. & Card. Baronij
Annal. tom. 1. in Abagaro. vbi quoque has ipse Epistolas citat, & ad longum ex Eusebio ponit, aliaq.
huc spectantia affert. vt etiam in Tomo 7. Annal. in Cosrhoe Edessam inuadente, ex Procopio, &
Euagrio, &c. ad quæ loca videnda, lectorem remittimus.
Postea, vbi apud Auctorem reperitur: Et denuo dixit: Admoneo & interdico, ne quisquam
cereum mihi in exitu meo accendat, &c.] *in alio græco MS. exemplari legitur:* Et rursus ad-
monens dixit: Si cereum quis mihi in exitu meo accenderit, ipse in æterno illo igne con-
sumatur, &c.] *Hæc vero non ex aliquo contemptu cereorum (in exitu ex hac vita, & in funerali-*
bus, atque officijs mortuorum, accendi & pie adhiberi solitorum) dixit, absit: sed ex magna & in-
credibili humilitate, respectu sui ipsius, quòd nimirum seipsum indignum reputet; sicut & paullo hic
postea se vetat cum suaui odore sepeliri, & ex marmore sibi monimentum fieri, seq. (vt antea dixit)
in Ecclesia inhumari, myrrhaq. condiri, &c.] Vsum porro cereorum, & thedarum, atque aliorum lu- VSVS LVMI-
E *minarium, in funeralibus, & fidelium defunctorum officijs adhiberi solitorum, non esse nouiter inuen-* NARIVM IN
tum: sed antiquißimis Christianorum temporibus introductum, testantur inter alios, S. Gregorius Na- FVNERALIB.
zianzenus, in 2. Oratione sua in Iulianum apostat. vbi de sepultura Constantis Imperatoris agit. Et Io- ET DEFVN-
annes Damascenus in historia de Balaam, & Iosaphat: vbi de illorum sepulturis mentionem facit. & CTORVM OF-
S. Hieronymus in Epitaphio Paulæ matris, ad Eustochium virginem. ac S. Ioannes Chrysostomus, in Ho- FICIIS, ANTI-
milia 70. ad populum Antiochen. cuius titulus est: Quòd pro defunctis non sit lugendum, sed QVISSIMVS.
orandum. *Prodesse porro ista animabus Christifidelium, haud obscure Damascenus ostendit in suo*
quem habuit Sermone, pro eis qui in fide decesserunt. vbi inter alia ait: Oleum, & cera pro defun-
cto holocaustum est: incruentæ autem hostiæ, id est, Eucharistiæ oblatio, propitiatio est.
Quod vero in pauperes collocatur beneficiũ, omnis bonæ retributionis est augmentũ, &c.

Et generosos quidem decet regnum: infimis vero, militiæ conuenit consolatio, &c.] A *Vbi per τὴν στρατιωτῶν παρηγορίαν .i. per militiæ consolationem, &c. fort. significare vult, infima sortis hominibus ad consolandam ignobilitatem, satis videri debere, si in album militum referantur. militia enim est vita hominis super terram. At olim apud Romanos & græcos non quibuslibet militare fas erat, (vt norunt qui in antiquis Historijs versati sunt,) & milites fere eo ipso erant in honore, &c.*

In cœmeterio igitur, vbi contriti iacent corde, me deponite, ac tumulate, &c.] *Vbi alia lectio habet*: Et quilibet homo suo gaudet consorte, in cœmeterio (inquam) vbi iacent

COEMETERIORVM RATIO, VSVS, ET ANTIQVITAS.

contriti corde, ibi me sepelite, &c.] *Est autem Cœmeterium, græce κοιμητήριον, vox notæ significationis, illum apud Christianos denotans locum, in quem Christi fidelium corpora inhumanda passim inferuntur. inde (vt apparet) deducto vocabulo, quòd sicut sacræ litteræ, sanctiq. Patres obitum iustorum sæpe somnum dicere consueuerunt: ita locum illum sacrum, vbi communiter fideles sepelirentur, ac requiescerent, cœmeterium .i. dormitorium, a verbo κοιμάω, hoc est, dormio, recte appellandum censuerunt. Cupit ergo S. Pater Ephræm in cœmeterio .i. in communi fidelium dormitorio inter aduenas & peregrinos sepeliri, atque quiescere. caussamq. hic istius suæ petitionis reddit: tum, quia* B *omnis caro (inquit) ei adhæret, cuius est particeps; & quilibet homo suo gaudet simili, atque consorte: tum, vt cum alijs iustis ibi sepultis, in vniuersali carnis resurrectione simul resurgere valeat, &c. Et*

NOT.

hinc duo notare licet, magnam scilicet humilitatem viri: & antiquissimum cœmeteriorum, inter Christianos pro sepeliendis Christifidelibus vsum.

Postea vbi Auctor habet: At licet iudicium vniuersæ terræ feceris, sicut gratia tua declarat ac postulat; non saluabitur vnus ex millibus, &c.] *alia lectio sic*: Et licet vniuersam terram ex gratia & misericordia iudicaueris; vix tamen vnus ex mille saluabitur, &c.] *Quibus verbis aperte significare videtur, etiam si iudicium secundum misericordiam & gratiam fieret, tamen vix vnum de mille saluandum: quanto pauciores ergo (inquit) saluabuntur, si ex sola iustitia iudicium fiat? &c. vnde sententia, & vis comparationis clara est.*

Rogo & obsecro te, Saluator, ac bonitatis filium Iesum Dominum nostrum, non vt adæques peccatores iustis: sed vt miserationes tuas super me extendas. &c.] *Pro quo, alia sic habet lectio*: Precor te, Saluator, non vt adæques peccatores, & iustos: te inquam, obsecro, C o totius bonitatis fili: (*& al.* te obtestor, totius bonitatis filium Iesum Dominum nostrum) sed vt miserationes tuas extendere super me digneris, ac super pauperes meos. (*& al.*) super humiles consortes meos, &c.] *Vocat autem hic suos consortes, discipulos ac sequaces suos, qui in eodem sancto vitæ instituto secum vixerant, ac Christo Domino seruierant, &c.*

Et videte in rebus etiam creatis singulis aliquid simile, veluti, germen vitis; racemusq. acerbus in agro, & vinum expressum in dolijs est, atque in ædibus, &c.] *Vult hic ostendere Auctor, fidelium defunctorum animas iuuari precibus ac sacrificijs viuorum, ex consensione atque commu-*

SIMILIA NOTANDA.

nione Sanctorum mutua: affertq. simile ex rebus naturalibus. Nam vinum quod est in dolijs, quasi sentiat vuas in vite maturas, fere solet (inquit) acescere, vt veluti nouo vino locum cedat. Cepa quoque quamuis extra terram in ædibus sub tecto delitescat, tamen germinat eodem tempore, quo cepa in agro sata; quasi sentiat, id quod cateræ cepæ in agris agunt ac sub dio, sibi quoque agendum pro viribus in tecto, &c. Si igitur ista in rebus naturalibus sic accidunt: quanto magis (inquit Ephræm) mortui in viuentium commemorationibus atque oblationibus recreabuntur. & vt alia ibi habet lectio: in D *memorijs vestrarum oblationum recreabuntur, consentientq. &c.] probatq. hæc eadem consequenter testimonijs atque exemplis sacræ Scripturæ validissimis, & huc maxime facientibus.*

Postea ibi: At qui peccatum non perpetrauit, est veluti ad vnum diem permanens viator, &c.] *vbi pro (μονήμερος παροδίτης .i. ad vnum diem permanens viator) al. mendose hic reperitur, μονήμερος παράδεισος, .i. quasi ad vnum diem permanens paradisus, &c. vt alius ante me Testamenti S. Ephræm Interpres hunc locum legit ac transtulit: quàm autem recte & accommodate, iudicent quicumque eruditi. Ego vero hic non (παράδεισος .i. paradisus) sed (παροδίτης, siue παροδίτης .i. viator) contendo omninò legendum: quomodo etiam in omnibus antiquis græc. man. script. Vaticanis, & alijs collatis conformiter inuenitur, ac legitur.*

Paullo ibidem posterius, vbi est: Incipiam autem & apud vos, mei discipuli, vobis bene pre-

AMBA.

cari. Amba, vir admirabilis, Christus magnificet monimentum tuum, &c.] *alia secus sic habet lectio*: Veniam autem & ad vos iam vestri caussa, o mei discipuli, *&c. ac al.* Incipiam autem pro vobis apud vos agere, vobisq. benedicere, o discipuli mei. Amba, vir admirabilis, *&c. ac al.* Abba. *& al.* Abraam, vir suspiciende. *& al.* Ambaner vir admirabilis, E Christus tuum in terra nomen magnificet, fiatque, &c. *vbi tamen* (Amba, *vel* Abba) *legendum potius arbitror, quomodo etiã in pluribus græc. man. scrip. hic reperi: & voce Syra atq; Chaldæa, ac Aegyptiaca, & Coptica, hæc pro eodẽ accipi solent. Quibus accedit, quòd & Alexandrini Patriarchæ se in*

NOT.

omnibus fere suis ad summ. Pontif. missionibus atque Epistolis, Amba nuncupare solent: sicut etiam ex postremis ipsorum ad Gregorium Papam XIII. Sixtum V. & Clementẽ VIII. legationis litteris, optime liquet omnibus: ubi pater Patriarcha Amba Ioãnes, & pater Patriarcha Amba Gabriel nominãtur, &c.

Zenobius, vir gisdrasæus, quod interpretatur venatorius vir, & exercitatus, ac potens validusq. bellator, &c.] *ubi al.* Zenobius vir gizaræus, *& al.* zigarçus, quod est, vir exercitatus, &

fortis

A fortis bellator, &c. ac al. quod interpretatur, vir agilis atque expeditus, & potens ex fortibus pugil, &c. vt pro (κυνηγικὸς .i. venatorius) κινηγικὸς .i. agilis & expeditus legatur, a verbo κινέω .i. moneo, agito, &c. quæ ne confunderentur, nos vtramque lectionem in nostra latina translatione coniunctim expressimus. quamquam tamen in plerisque græcis exemplaribus hic pro (Zenobius gisdrazæus, & al. zigaræus) etiam Ζηνόβιος ἀνὴρ γῆς δρᾶς .i. Zenobius vir gesdras, legatur, fort. qui ex terra profugit, siue qui terram ac patriam reliquit, &c. nisi tamen quis illud per patronymicam sic malit legi: Zenobius vir gesdraseus, &c. sicut paullo antea, ibi: Maras vir galilæus, &c. Sed de istis penitius iudicent eruditiores, & præsertim Syri, atque Chaldæi.

Væ tibi Paullona, cuius mater ex mulieribus maledicta, &c.] Sicut antea præcipuos quosdam ex suis enumerauit discipulos, qui secum in pio Religiosæ vitæ instituto ad finem vsque perseuerarunt, eisq. ideo bene precatus est: ita iam hic recenset nonnullos mente depravatos, qui excusso obedientiæ iugo, ab ipso defecerant, orthodoxaq. fide relicta ad impias hæreses declinarant, quare & diram eis Væ lamentabiliter imprecatur: cuiusmodi fuerunt, Paullonas, & (de quo postea agit) Arouandrā,
B siue Arouandan. & al. Aranad, siue Auarad, &c. quorum etiam Sozomenus alibi in S. Ephræm gestis ac laudibus coniunctim meminit, & discipulorum quorumdam eius præcipuorum nomina recenset: Ex quibus (inquit) illustrissimi fuerunt, Abbas Zenobius, Abraam, Merus (al. Maras) & Symeon: de quibus tum Syri, tum quotquot doctrinæ Syriacæ diligenter operam nauant, magnopere gloriantur. Adiungitq. ibidem eos, qui a pia doctrina desciuerunt, dicens: Pari ratione etiam Paullonam, & Aranad, propter eloquentiam laudant illi quidem; tamen eos a pia doctrina per errorem desciuisse memorant, &c. ita Sozomenus in hist. Eccles. lib. 3. cap. 15. Suffragaturq. Nicephorus Callistus, de Ephræm discipulis in eamdem plane sententiam sic scribens: Multi quoque eidem fuere discipuli, qui institutionem & philosophiam eius sunt æmulati; in quibus celebriores erant, Abbas Zenobius, Abraham, Maran, & Symeon, apud Syros ingenti gloria viri, & quibuscum præterea hunc vitæ modum illi communicauere. In locis vero eisdem, facundia maxime præstantes, Paullonas, & Anarad (al. Aranad) extiterunt: qui deinde lapsi, sana exciderunt fidei doctrina, &c.] Hæc de Ephræm discipulis Nicephorus lib. 9.
C cap. 16. hist. Eccles. Addit porro iam dictis discipulis adhuc alium S. Patris Ephræm discipulum Gennadius, etiam in transuersam a doctrina Magistri actum, nimirum Paulinum. de quo ita scribit: Paulinus presbyter, discipulus beati Ephræm diaconi, homo acris valde ingenij, & in diuinis doctus valde Scripturis: sed viuente magistro clarus in doctoribus Ecclesiasticis fuit; & maxime ex tempore declamator. Post illius autem obitum, amore primatus & nominis, separans se ab Ecclesia, scripsit contraria fidei multa. Huic, moriturus beatus Ephræm astanti sibi dixisse fertur: Vide, Pauline, ne te submittas cogitationibus tuis, & eleueris: sed cum te ad purum comprehendisse Deum putaueris, crede nec intellexisse. Præsenserat enim illum ex studijs vel sermonibus noua inuestigare, & in immensum intellectum hæreseon tendere: vnde & frequenter Bardesanem nouellum eum vocabat, &c.] ita de illo Gennadius in lib. de viris illustrib. cap. 3. Cuius tamen Paulini, in suo hic Testamento ipse Ephræm non meminit: forte quòd meliora de illo speraret, licet secius post obitum suum de illo acciderit, quando Magistri iugo ac fræno liberatus, iam virus quod mente dudum conceperat, enormere liberius cœpit.

Columna enim huius, sedes est, quam tu dereliquisti. Horribile vero prodigium, ipse in
D tuo ostendet corpore, qui cælum sustinet, &c.] Vbi in alio MS. græco Cod. hæc paullo aliter sic coniunctim legantur: Columna enim folij huius, quam tu dereliquisti, prodigium horrendum (& al. finem horribilem) ostendet in corpore tuo, quæ cælum sustinet, & in qua nititur vniuersæ creaturæ natura, &c.] probaturq. lectio: vt sic omnia referantur ad nomen (στῦλος .i. columna) & per eam hic metaphorice intelligatur Christus, eiusq. orthodoxa fides, a qua Paullonas (de quo hic loquitur) impie defecerat, & perditionis omnium hæresum particeps (vt ait Ephræm) factus est, &c.

Verbum Dei, ac filius Patris, in quem os tuum blasphemauit, subtili inquisitione exquirat a te exprobrationem in se factam: similiterq. ab omnibus Hæreticis, Arianis inquam, & Maniehæis, Catharis, & Ophitis, &c.] Hæc propter Arouandran, alium ex discipulis suis ex sancta obedientia, orthodoxaq. fide in pessimam hæresim elapsum, (qui & Ἀρουανδὰν, & al. Ἀουάδαρ, Syriace inuenitur nominari) dolenter refert hic S. Ephræm: cui, propter impias eius in Christum Dominum blasphemias, dirum quoque Væ imprecatur; sicut & alijs impijs Hæreticis, Arianis in-
E quam, & Manichæis, Catharis & Ophitis, &c. quorum hic nomina inter alia recenset: ex quibus quia quædam forte minus vulgo iam trita sunt ac nota, de illis saltem aliquid opportune dicendum hic nobis ex probatis Auctoribus erit; ac primo quidem de CATHARIS, siue CATHARORVM hæresi: per quos, NOVATIANI hæretici intelliguntur, qui ab Ecclesia separati, superbo nomine seipsos καθαρούς .i. mundos appellabant, vt testis est Eusebius Cæsariensis, lib. 6. hist. Eccles. cap. 34. & S. Gregorius Nazianzenus in tertia Oratione de Pace. ac S. Basilius Magnus in canon. epist. 1. ad Amphilochium Iconij Episcopum, quæ incipit: Stulto qui sapientiam interrogauerit, sapientia reputabitur, &c. vbi de Catharis hæreticis agitur. & in Commentario Balsamonis patriarchæ Antiocheni ibidem addito; in quo de illis sic habetur: Nouatiani, qui & Cathari dicti sunt, a Nouato quodam Ro-

mano, qui bigamos abhorrebat, & pœnitentiam non admittebat, &c.] confirmaturq. illud ipsum a S. Hieronymo, in catalogo scriptorum Ecclesiast. vbi de istis sic scribit: Nouatianus Romanæ A vrbis presbyter, Nouatianorum, quod græce dicitur καθαρῶν, dogma constituit, nolens apostatas suscipere pœnitentes, &c.] De quibus plura qui volet, apud Epiphaniũ reperiet, in lib. 2. aduersus Hæreses, hæres. 59. & Theodorit. in lib. hæreticarũ fabularum, in Nouato. ac apud alios alibi.

Sequuntur apud nostrũ Auctorem hic OPHITAE, quasi serpentini, ἀπὸ τοῦ ὄφεως .i. a serpente, sic dicti: quòd serpentem nutrirent, cui diuinum honorem tribuebant. Contra quos Hæreticos pluribus agit Epiphanius, hæres. 37. & in Anacephalæosi, seu summa Operis a se conscripti contra octoginta hæreses, ad finem adiecta: vbi Ophitas hæreticos appellat, qui serpentem venerabantur, & hunc Christum putabant: habebant autem serpentem hunc in cista quadam seu scrinio, &c. De quibus etiam Theodoritus in libro citato, quo Hæreticorum fabulas ac nugas reprehendit, vbi de Sethianis, siue Ophianis, & al. Ophitis agit. MARCIONISTARVM hæresis, dicta atque deducta est a Marcione hæretico nefario ac impio: qui cum magistro suo Cerdone delirare ac insanire primum incepit, dicens inter alia Christi pa- B trem non fuisse Deum creatorem, qui per filium mundum fecerat: & Christum non fuisse verum hominem, sed dumtaxat apparentem, & neque incarnatum, neque passum, &c. Quot eius errores, atque blasphemias alias plures recitat & confutat Irenæus lib. 1. aduersus hæreses, cap. 29. & lib. 3. cap. 3. ac 11. & Tertullianus libris quinque aduersus eum scriptis, quibus inter alia, ortum, patriam, lapsum, superbiam, luxuriam, hypocrisim, mortemq. eius graphice depinxit. vt etiam in libro de carne Christi, & libro de præscriptionib. ac alibi. item Eusebius Cæsarien. lib. 4. hist. Eccles. cap. 10. 11. 14. 18. 22. 23. 24. 25. &c. ac lib. 5. cap. 8. quibus etiam in locis nonnullos alios præclaros Ecclesiæ proceres citat, qui aduersus immanem hanc beluam summa doctrina atque industria suis scriptis decertarunt: cuiusmodi fuerunt, Iustinus martyr, Dionysius Corinthius, Theophilus Antiochenus, Modestus, Melito, Apolinarius, & alij, quos ibi Eusebius commemorat. Ab hoc porro Marcione, dicti sunt Marcionistæ hæretici, (quorum hic a nostro Auctore fit mentio) de quibus plura Epiphanius libro primo aduersus Hæreses, hæres. 42. vbi contra Marcionem ac Marcionistas agit, erroresq. illorum varios confutat. item Theodoritus lib. 1. hæretic. fabular. in Marcione. & S. Ephræm noster Syrus hoc C eodem Tom. 3. supra, in Sermone de Margarita pretiosa. & Serm. in Transfigurationem Domini: vbi acerrime in Marcionistas incarnationem filij Dei oppugnantes atque negantes, exclamat & inuehitur. His, ex Irenæo, alijsque, de istorum hæreticorum impie Magistro addam, quòd cum pessimus Marcion aliquando Romæ Polycarpo obuiam factus esset, interrogaretq. an se agnosceret? Agnosco, respondit ei Polycarpus, & cognosco primogenitum Satanæ, &c.] ita de illo Irenæus lib. 3. contra hæreses, cap. 3. & Eusebius lib. 4. hist. Eccles. cap. 14. ac S. Hieronymus in catalogo Scriptorum Ecclesiast. in Polycarpo. EVCHITARVM error ac hæresis narratur ab Epiphanio in Hæresi octuagesima: ac in eiusdem Anacephalæosi. & a Theodorito in lib. hæreticarum fabularum, in Messalianis, siue Euchitis. De quibus Messalianis (qui græce Εὐχῖται .i. orantes dicuntur) etiam agit S. Hieronymus in suo Proœmio in Dialogos aduersus Pelagianos, tomo 2. Epistolarum. tractaturq. de eisdem in historia Eccles. tripart. lib. 7. cap. 11. & refertur ibi inter alia, quòd Euchitarum, seu Messalianorũ hæresis ea tempestate sit exorta: quæ, inter alia, negabat gratiam in Baptismo conferri: sed solam studiosam orationẽ inhabitantem dæmonem effugare aiebat, &c. de quibus ibi copiosius. PAVLIANI hæretici (de quibus hic consequenter Auctor) a Paulo Samosateno sic dicti: de quo Eusebius Pamphili Episcopus Cæsariensis D lib. 7. hist. Eccles. cap. 23. sub finem ita enarrat: Xysto Romanæ Ecclesiæ per annos vndecim Sacerdotio perfuncto, succedit Dionysius. Et Demetriano apud Antiochiam defuncto, Paulus de Samosata sacerdotium suscepit: qui Paulus abiecta satis & indigna de CHRISTO sentiens, traditionem doctrinæ ecclesiasticæ corrumpebat, dicens eum communis naturæ hominem dumtaxat fuisse, &c. Conciliumq. Antiochiæ iteratis vicibus congregatum fuisse aduersus dictum Paulum Samosatenum hæreticum, (cui, & S. Gregorius Thaumaturgus ad confutandum eumdem, interfuit) narratur sequenti ibidem apud Eusebium cap. 24. & 25. illumq. conuictum, & cum sua hæresi damnatum, atque depositum in vltimo contra eum habito ibidem Concilio fuisse, refertur consequenter ibidem ab Eusebio cap. 26. & in adiunctis eidem capiti Epistolis. De quo Paulo Samosateno, eiusq. hæresi, plura videre licebit apud S. Athanasium in lib. de Synod. & Epiphanium hæres. 65. per tot. ac in Anacephalæosi eiusd. nec non apud Theodorit. in lib. hæreticarum fabularum, in Paulo Samosat. & Photino, tom. 2. sub finem. item S. Hieronym. in catalogo Scriptorum Eccles. in Malchione disertissimo Antiochenæ Ecclesiæ presbytero, qui aduersus dictum Paulum eiusdem Antio- E chenæ ecclesiæ Episcopum acriter disputauit, eiusq. hæresim redarguit. Cuius quoque errorem, ac iudaismum impium alibi S. Ioannes Chrysostomus confutat, ac præsertim homilia in Psalmum 8. vbi habet: Sed aduersus Iudæos quidem sufficiunt, & hæc, & quæ ante dicta sunt. Sed quoniam, qui illorum dogmata æmulantur, Pauli Samosateni asseclæ, dicunt Christum fuisse ab eo tempore, ex quo ex Maria processit; illos etiam rogemus: quomodo, si ab eo dumtaxat tẽpore erat Christus, cælum fabricatus est? &c.] ac apud eumdem Chrysost. in Homilia super Psalm. 109. vbi dicitur: Quòd si alius nobis rursus emergat Iudæus, Christiani personam suscipiens, Paulus, inquam Samosatenus; potest quidem etiam aduersus eum dici de nouo. Quid is

A ergo dicit? Homo est, inquit, tantummodo, & ex quo ex Maria natus est, ex illo tempo-
re solum habet essentiam. Quid ergo, dic quæso, dices, ad illud: Ex vtero ante luciferum
genui te? *&c.] Quibuscum faciunt, ac optime quoque quadraut, quæ Auctor noster pluribus inter-
iectis hic postea in hæc adducit verba*: Dæmones filium Dei confitentes, dicunt; Tu es Christus
filius Dei: at principes & prædicatores Apostasiæ, Iudæi, inquam, & Pauliani, impij, &
Christum oppugnantes (*ac al.* Pauliani cum Iudæis, impij & oppugnatores Christi) perti-
naciter contendunt, referuntq. ipsum non esse filium Dei, *&c.] atque ista de Paulo illo impio,
eiusq. asseclis, ac discipulis Paulianis, siue Paulianistis hactenus.* VALENTINIANA *hære-
sis a Valentino impio hæretico deriuata: vnde & Valentiniani hæretici, dicti sunt eius sectatores: qui
inter alia, veram quidem in Christo carnem agnoscebant, sed non de corpore eam Virginis assumptam,
verum ex cælesti ac syderea materia per Virginem tamquam per fistulam, trāsmissam illam impie affir-
mabant, &c. Quorum in hoc errorem grauiter arguit atque refutat Auctor noster in suo Sermone ante
citato, de Margarita pretiosa, ac alibi. & ante ipsum Irenæus lib. 1. contra hæreses, cap. 1. & lib. 3. cap.*
B *18. 31. & 32. item Tertullian. in lib. de carne Christi. & S. Basilius magnus in Epist. 65. ad Sozopoli-
tanos; &c. alijq. alibi. Plura de multiplici Valentiniana hæresi videre licebit apud Eusebium Cæsar.
lib. 4. hist. Eccles. cap. 10. 11. 14. 22. & Epiphanium libro primo contra hæreses, hæres. 31. quæ est
contra Valentinianos: vbi varia eorum hæresis, dogmatumq. inconstantia refertur. vt etiam apud
Theodoritum lib. 1. hæreticarum fabular. in Valentino, &c.* VITALIANI *porro hæretici,
sic à Vitale Antiocheno Apollinaristarum Episcopo vocati sunt: De quo, S. Hieronymus in epistola 57.
ad Papam Damasum, sic:* Non noui Vitalem, Meletium respuo. quicumque tecum non col-
ligit, spargit, *&c. Et in epist. 58. ad eumdem, ibi:* Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est.
Meletius, Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere se dicunt: possem credere, si hoc vnus asse-
reret. nunc aut duo mentiuntur, aut omnes, *&c.* BORBORIANI *denique hæretici (qui hic
vltimo nominantur loco)* ἀπὸ τοῦ βορβόρου *i. a cœno, ac limo, atque fætore sic dicti sunt, quòd fœdis-
simas atque turpissimas libidines suis immiscerent sacris, &c. vt non immerito hic ab Auctore impu-
rissimi dicantur; ab impuritate nimirum, ac vitæ turpitudine, cui sese dediderunt. Quos describit, ac
taxat inter alios, Epiphanius lib. 1. aduersus hæreses, hæres. 26. vbi & Gnostici appellantur, & So-*
C *cratitæ, & Coddiani: de quibus postea & in Anacephalæosi apud eumdem. nec non Theodorit. in li-
bro hæreticarum fabularum, vbi de Barbelianis, siue Borborianis agit; rationemq. cur sic dicti sint,
reddit, ac nefariam vitæ illorum turpitudinem detegit, damnatque. sicut & ab Epiphanio loco iam ci-
tato, alijsq. Scriptoribus alibi haud infrequenter factum est. Sed ista de Hæreticis illis ab Auctore in
suo Testamento inter alios nominatis, minusq. passim notis hic adduxisse sat sit. De alijs porro hæretico-
rum sectis atque Hæresiarchis, alia qui volet, apud S. Ioannem Chrysostomum in Sermone de Pseudo-
prophetis, & falsis Doctoribus, impijsq. hæreticis, &c. nunc primum per nos latine edito, & hic op-
portune adiecto, nostrisq. in eumdem Scholijs, plenius reperiet, præsertim vbi de Montano, Mani-
chæo, Basilide, Ario, & Eunomio, alijsq. hæresiarchis tractatur: quorum sicut hæresis fuit exe-
cranda, vitaq. impia, ac perditio manifesta: ita contra, illorum, qui in vnitate catholica fidei atque
religionis fideliter Christo Domino seruierint, vita est benedicta, salusq. certa: quemadmodum tam
Chrysostomus in iam allegato postremo suo, antequam ex hac vita migraret, Sermone, quàm S. Pater
noster Ephrem in hac vltima sua Oratione Testamentaria, æque ostendunt; saluberrimaq. plurima vi-*
D *tæ ac morum præcepta vtrobique cunctis proponunt, & pro pia ac salutari memoria relinquunt.*

Testamenti S. Patris Ephræm Syri, & totius Tomi Operum
illius Tertij, ac postremi: nostrorumq. in illum
Scholiorum FINIS.

SANCTI PATRIS NOSTRI **A**

IOANNIS CHRYSOSTOMI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

Sermo pulcherrimus, & nunc primum in lucem editus.

SERMO, de Pseudoprophetis, & falsis Doctoribus: & de impijs Hæreticis. Et de signis futuris, in consummatione huius seculi: paullo antequam Sanctus e vita migraret. **B**

Interprete & Scholiaste Doct. Ger. Vossio.

LVGVBRIS oratio hæc est, cum etiam sit postrema, sicut mihi innotuit: sed tamen & magno gaudio plena. Lugubris quidem: quia non amplius loquar vobiscum. multo autem gaudio referta: quoniam tempus resolutionis meæ
Ioan. 14. instat, vt sim cum Christo. Et sicut dixit Dominus: Non amplius loquar vobiscum. Verumtamen adhuc semel ego
** al. de falsis Prophetis.* loquar in dolore cordis, de falsi * nominis Prophetis, & de
2. Tim. 3. falsis Doctoribus, Impijsq. hæreticis. De quibus aiebat Apostolus: Mali autem **C**
homines, & seductores proficient in peius; errantes, & in errorem inducentes. De quibus etiã frequenter vos commonefeci: similiterque iam commonefaciam de cõsummatione huius seculi. Multos quippe sermones feci gratia Christi, sicut
** φιλόθεοι.* etiam vos nostis, pietatis studiosi, * Deiq. amantes: & fere in singulis vos commonefeci sermonibus. siquidem memores sitis eorum quæ heri, & semper a me dicta sunt vobis: ac scio vos meminisse, & maxime qui diligentes estis, &
** al. & sacrorũ librorũ lectioni addicti.* sacris * libris dediti, Christoq. deuoti. Nam qui sacrorum studiosus est librorum, iure etiam dici poterit amator Christi. secundum quod dictum est a Do-
Ioan. 14. mino: Qui diligit me, sermones meos seruat. Et, qui diligit me, diligetur a Patre meo. Tal s enim indelebilem in corde suo continet Dei memoriam: semperq. sacros suis manibus retinens libros, non obliuiscetur horribilium illorum **D**
Dan. 7. librorum, de quibus scriptum est: Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Vides,
Ioã. 5. 7. &c. quantum sit lucrum scrutari scripturas, quemadmodum sæpe audistis? Quid
SACRAE SCRIPTVRAE TESTIMONIA. est autem id, quod vobis dico? nihil reliquisse, neque reticuisse vtilium nobis sacram Scripturam, siue per Prophetas, siue per Apostolos, ac per ipsum etiam vniuersorum Dominum. Et per Esaiam quidem prophetam dicit: Clama in
Esai. 58. secũdum 70. fortitudine, & non parcas: & quasi tuba, exalta vocem tuam. Et iterum: Su-
Esai. 40. per montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion. Dicitq. Dauid: La-
Psalm. 68. boraui clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ. Quin & Ioannes Theologus in
2. Ioann. c. Ephes. 5. sua catholica ait Epistola: Videte vosmetipsos. Et Paulus: Videte, quomodo
Ioann. 18. ambuletis. At Dominus: Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil. Vides, quanta contentione ac studio, qualiq. loquendi libertate **E**
Philipp. 3. Ephes. 5. clamet, & nemo est qui intelligat? Rursusq. beatus Paulus: Videte canes; vi-
1. Ioan. 4. dete malos operarios. Videte, quomodo caute ambuletis: quoniam multi se-
** al. egressi.* ductores * ingressi sunt in mundum. Plurimaq. alia sunt in * diuinis Scripturis
** al. ex diuina scriptura.* veteris & noui testamenti, quæ clamant, & nos ex torpore atque segnitie nostra excitant: at nos interea contrariũ facimus. quemadmodum & Propheta ait Esa-
Esai. 6. ias: Auribus suis grauiter audierunt, & oculos suos * clauserunt; ne videant & in-
** ἐκάμμυσαν.* telligãt. O quàm multas quotidie Scripturas audimus, nec intelligimus: quare

& inex-

A & inexcusabiles in die Iudicij erimus, quando iudicium sedebit, & libri aperien- *Daniel. 7.*
tur: quæ quidem nunc audientes, irridemus, & non suscipimus: ac propterea
abiecti sumus atque depressi hodie in omni terra, ob peccata nostra. Sed nemo
sperantium in Dominum, desperet: nullusq. animum despondeat, prospiciens
eum qui dixit: Semper vobiscum sum. Confidite igitur: non enim fame inter- *Matth. 28.*
ficiet Dominus animas iustorum. Verum ad institutum reuertamur: de con-
summatione quippe seculi est Sermo, & de pseudoprophetis, falsisq. magistris, **PROPOSITIO DICENDORVM.**
& impijs hæreticis. Quid ergo primum dicere aggrediar? de consummatione
nostra: an impiorum hæreticorum prophana insectabor dogmata? Sed magno
opus est certamine, longaq. oratione, ad impura istorum detegenda destruen-
daq. dogmata. Verumtamen quod ad * rem nostram pertinet, necessarium est ** πρὸς τὸ παρόν*
B ex sacris ostendere Scripturis, hos vt inimicos Dei, & lupos * Christi ouilis, qui ** al. & lupos ipsius ouilis, qui vbique ab ipsis ouibus eyciuntur, &c.*
vbiq. oues ipsius diripiunt: quare & merito lupi sunt vocati a Prophetis, & ab
ipso Domino, beatisq. Apostolis: & non solum lupi, sed & impij, & inimici, &
insidiatores, & blasphemi, & fures & latrones, & falsi doctores, & pseudopro- *Matth. 7. & Ioan. 10.*
phetæ, & improbi, & Antichristi, & scandala, & filij hostis maligni, & oppu-
gnatores Spiritus sancti, blasphemantes Spiritum gratiæ: quibus non remitre- *1. Ioan. 2.*
tur, neque in hoc præsenti seculo, neque in futuro. Oportet igitur primum *Matth. 12.*
circa ista occupari, & tunc de seculi consummatione loqui: quandoquidem in
nos deuenerunt fines seculorum, sicut ait Apostolus. Et exorta sunt tempora *1. Cor. 10. 2. Tim. 3.*
difficilia, atque periculosa: & multiplicata est iniquitas, multorumq. refrixit *Matth. 24. & Luc. 21.*
caritas. & seductores iã multi, & qui seducuntur, plures. Age igitur, aperiamus
C sacros libros, in quibus viam reperientes veritatis, incedamus per eam, recur-
rentes ad montes sanctos, Prophetas dico, & Apostolos: vt non seducamur, &
circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad * cir- *Ephes. 4.*
cumuentionem erroris. Cæterum ne cunctemur: sed cum Sanctis ascendamus ** al. ad deceptiones erroris.*
discipulis in montem beatum; & Pastorem nostrum audiamus dicentem:
Videte, ne seducamini: Videte, ne quis vos seducat. Videte vbique. Et *Matth. 24. & Marc. 13. Luc. 21.*
Ioannes similia dicens: Videte, inquit, ne perdatis quæ operati estis. Et *2. Ioan. 1.*
Paulus: Videte canes. Mihi vero lacrymæ oboriuntur, dum quosdam ex *Philipp. 3.*
nostra Ecclesia dicentes audio, non dici hæc in diuinis Scripturis: idque non
solum a laicis, verum etiam ab illis qui videntur esse Pastores, & locum Apo-
stolorum obtinent, & Prophetarum: sed non mores. Ad quos * opportune licet ** al. opportunum est dicere.*
D dicere: Væ vobis, duces cæci, & indocti, atque * inconstantes: qui vestium *Matth. 11.* ** ἀστήρικτοι.*
ornatu delectamini, & non lectione sacrorum librorum. qui relicto verbo Dei,
inseruitis ventri: quorum Deus venter est, & gloria. Quomodo euadetis, tanta *Rom 16. Philipp. 3. Hebr. 2.*
salute neglecta? Vnde porro incipiemus? ab eo qui dicit: Ego sum principium, *Apoc. 1. 2. 21*
& finis. Intelligite suam quisque mentem, omni cura seculari deposita. Videte,
inquit Dominus, ne seducamini. Multi enim venient, in nomine meo dicen- *Matth. 24. & Luc. 21.*
tes: Ego sum Christus, & multos seducent. Et iterum: Attendite vobis ipsis a *Matth. 7.*
falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem
sunt lupi rapaces: sed a fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. hoc est, ex ser- *Ibidem.*
monibus, & ex * falsa prophetia. Omnis enim arbor ex proprio fructu cognosci- ** al. a pseudoprophetis.*
tur: sic quoque vos ex fructibus eorum cognoscentes ipsos, nolite recipere eos *Matth. 7. & Luc. 6.*
E in domũ, nec aue ipsis dixeritis. Audite, o pastores, voces Archipastoris. audite, *2. Ioan. 1.*
& attendite vobis, & vniuerso gregi vestro. Videte canes, videte fures. Nam qui *Act. 20. Philipp. 3.*
non intrat per ostium in ouile ouiũ, sed ascendit aliunde: ille fur est, & latro. Rur- *Ioan. 10.*
susq. ad ipsos: Vos ex patre, inquit, diabolo estis. Et denuo: Væ vobis, qui clau- *Ioan. 8. & 1. Ioã. 3.*
ditis regnum cælorum ante homines. ipsi enim non intratis: nec introeuntes si- *Matth. 23.*
nitis intrare. O ineffabilem Dei benignitatem. O inexplicabilem indulgen-
tiam. O incomparabilem eius bonitatem. Quid summo illi Pastori responde-
bimus? O pastores, & compastores: (ecce enim pauca ex multis dicimus) quo

pacto

ἀποπαλιζόμενος pacto vbique, vt nos tueatur* ac muniat Dominus, per immaculata clamat Euan- A
gelia: quin & per Prophetas diuino Spiritu plenos, ac per diſcipulos Theologos
ſimilia loquitur: quippe in quibus omnibus, prout vult, edifſerit. Teſtiſq. mihi
2. Cor. 13. ſit Paulus, dicens: An experimentum eius quæritis, qui in me loquitur Chri-
Matth. 16. ſtus? Dic & tu, o beate Petre, quem beatum prædicauit Deus noſter Chriſtus
* al. venturis ad decipiendum gregem Chriſti. IESVS. dic, inquã, nobis de ſeductoribus, & impoſtoribus* futuris gregis Chriſti:
quem tradidit & concredidit tibi Princeps paſtorum, & Epiſcopus animarum
2. Pet. 2. noſtrarum? Hic igitur Petrus dicit: Et in vobis erunt magiſtri mendaces, qui
* al. eos. introducent ſectas perditionis; & eum qui emit* nos, Dominum negant, ſu-
Ibid. 2. Petr. 2. perinducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias,
† vulg. quibus iudicium iam olim nõ ceſſat. per quos via veritatis blaſphemabitur: quorum † iudicium non ceſſat, & perdi-
2. Petr. 2. tio eorum non dormitat: filij maledictionis, derelinquentes viam rectam. Iſta B
Matth. 16. Petrus loquutus eſt: Petrus, inquam, qui claues regni cælorum tenet, qui* flu-
Matth. 14. * al. qui contra fluctus maris pedibus ambulauit. ctus maris pedibus traiecit: qui Romæ Simonem magum diſrupit atque con-
fregit. Ioannes autem dixit: Manifeſta ſunt opera diaboli, & filij eius. Vi-
1. Ioan. 3. des, vt in omnibus iſtis Chriſtus loquatur? Iacobus ait: Si quis videatur horum
Iacob. 4. ut ſcrib. in vulg. amicus eſſe, inimicus Dei conſtituitur. Audite ergo, omnes, qui cum hæreticis
* al. conuerſamini. * comeditis, ſententiam dolore plenam: quoniam Chriſti inimici eſtis. Neque
NOT. enim qui cum inimicis Regis amicitiam init, poterit Regis eſſe amicus: ſed ne
vita quidem dignus habetur; at cum inimicis perditur, & deteriora exſpectat.
Iud. in Epiſt. Dixit quoque Iudas Iacobi: Subintroierunt quidam homines (qui olim præ-
ſua catholica. ſcripti ſunt in hoc iudicium) impij, Dei noſtri gratiam trãsferentes in luxuriam,
& ſolum Dominatorem & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes. Huc C
* δεῦρο λοιπόν. * ades iam Paule, vas electionis: dic nobis deinceps de ijs, ſecundum gratiam a
Act. 9. Deo tibi conceſſam: dic, inquam, nobis de inſtanti ſeculo maligno, atque peri-
* al. os Domini. culoſo? Patefacito nobis lupos occultos, Paule, os* Chriſti: ediſſere nobis de ijs, qui
Act. 20. aſpernantur atque reijciunt verbum Dei? Ego noui, inquit, quia intrabunt poſt
* vulg. rapaces. diſceſſionem meam lupi* graues in vos, non parcentes gregi. Cernis Apoſto-
lorum pariter & Prophetarum conſenſionem? Vides vbique Theologos cum
* οἱ ἀγάπας ποιοῦντες. Magiſtro aduerſus impios hæreticos, concordes? Audite igitur, qui* cum ijs ver-
al. cibũ ſumitis ſamini: vt a ventura ſuper eos, fugiatis ira. Qui cum his vna in cibo potuque
commaculamini: quomodo ad diuina ac tremenda Chriſti audetis accedere
1. Cor. 10. myſteria? An non beatum Paulum clamantem audiſtis: quòd non poteſtis ca-
2. Cor. 6. licem Domini bibere, & calicem dæmoniorum? Exite ergo de medio ipſo- D
Ibidem. rum, & ſeparamini: & immundum ne tetigeritis. Numquid vobis adhuc per-
ſuaſimus: aut in vanum laboramus? attamen propter eos qui volunt, & dant
* al. ſuperſedebimus verbis Pauli. Audite igitur, & nolite cum infidelibus iugum ducere. operam vt audiant ac faciant, non* ſuperſedebimus. Audite igitur verba Pauli:
& nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras?
Et quidem beati iſti Theologi, hæc & plura hiſce, de impijs atque infidelibus
locuti ſunt hæreticis. Neceſſarium porro fuerit, etiam Prophetas in medium
Pſalm. 138. producere. Et quidem Dauid ait: Eos, qui oderant te Domine, odio habui:
Prou. 4. 24. & ſuper inimicos tuos tabeſcebam. & reliqua. Aitq. ſapiens Salomon: Fili, ne
* al. impij. te ſeducant viri* peruerſi: neque ambules in via cum ipſis. Et Eſaias propheta,
Eſai. 1. aut potius ipſe Dominus per Prophetam dicit: Filios* genui, & exaltaui: ipſi
* vulg. enutriui autem ſpreuerunt me. Numquid ſufficiunt iſta? aut in medium etiam proferre E
oportebit cunctos alios Prophetas ſimilia dicentes? At ſane ſufficiunt & iſta his,
qui audire ac morigerari cupiunt. Nam qui ijs, quæ hactenus dicta ſunt, non
attendit; ne ſi plura quidem adducantur, obtemperabit. Audite ergo, qui re-
ctam fidem ſententiamq. tenetis: & hæreticis ne conſenſeritis. Audite, paſtores,
Epheſ. 4. ac contremiſcite: & ne ſileatis: ſed verbum Dei prædicate. Nolite locum dare
Simon magus Romæ a S. Petro deiectus eſt. diabolo. Imitamini beatum Petrum Apoſtolum: quomodo in Vrbe Roma,
ſceleſtiſſimo Simone mago blaſphemante, atque dicente, ipſum eſſe virtutem
Dei;

A Dei; nec ad horam quidem tacuit, distulitue: sed eum reprehendens, & mendacem, ac latronem, & impium demonstrans, disruptum ipsum perdidit. Sic igitur & vos facite, & nolite communicare operibus * infructuosis tenebrarum: magis autem & redarguite. quemadmodum etiam Apostoli fecerunt. Et propheta † Dauid, de talibus multos aggressus est labores, multosq. reprehendens ac increpans, & Deum interpellans aduersus ipsos, dicebat: Quousque peccatores, Domine: quousque peccatores gloriabuntur? Disperge illos in virtute tua. Rursusq. obsecrat, ac preces Domino offert, vt ipse per se met descendens, satisfaciat petitioni suæ, sic clamans ac dicens: Domine, inclina cælos, & descende. Et, Domine, ne moreris. Et quid ad hæc benignissimus Deus: qui cunctos homines cupit saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Non aures

B obturauit, neque preces Sanctorum despexit: sed cælos inclinauit, & descendit: omniaq. ad salutem generis nostri administrauit, ac dispensauit. Deinde volens demonstrare, † futuros Antistites atque pastores Ecclesiarum, sic persequi debere hæreticos; fecit flagellum ex funiculis: & ingressus in templum, omnes vendentes & ementes ex sacro loco eiecit, ac profligauit. persecutusq, eos est, dicens: Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis eam speluncam latronum. Postea expulsis inde omnibus, etiam desolationem ipsorum atque exterminationem prædixit, dicens: Ecce relinquetur domus vestra deserta: quod etiam accidit. Vbi enim sunt, qui olim Ecclesiam Dei oppugnarunt, Reges, & potentes, atque huius seculi sapientes? Nonne dispersi sunt, & perierunt; redactiq. sunt in nihilum? Vbi superbia, & audacia atque rebellio Iu-

C dæorum? Vbi Simon magus, in hæresi primus: discipulus & præcursor Antichristi? Vbi malus huius fœtus, & eius insaniæ atque lasciuiæ successor, Montanus? Vbi Marcion? Vbi Valentinus? Vbi Manes? Vbi Basilides? Vbi iam Nero? Vbi Valens? Vbi alij Reges, atque potentes? Vbi Iulianus transgressor? Vbi porro Arius? Vbi Eunomius, & reliqui hæresiarchæ? Vbi cuncti, qui restiterunt veritati? Nonne omnes perierunt? Dispersi quippe sunt propter ipsorum blasphemiam, & abacti sunt veluti lupi rapaces. Inuenerunt enim Antagonistas, & strenuos bellatores, vereq. pastores tunc Ecclesiarum præpositos, viros beatos. Cæterum magnam cerno differentiam eorum qui tunc Pastores erant, ab ijs qui nunc sunt. Illi, strenui bellatores erant: at hi, * fugitiui. Illi, certatores ac pugiles: at hi, delicijs dediti. Illi, librorum & dogmatum cultores: isti

D vero, ornatus vestium, ac ridicularum rerum amatores. Isti, velut mercenarij, relinquunt oues, & fugiunt: at illi animam suam pro ouibus posuerunt, imitantes Pastorem bonum Dominum nostrum IESVM Christum. O felices atque beatos illos viros, quorum nomina sunt in libro vitæ: quos horruerunt dæmones, & reformidarunt hæretici: per quos, obstructum est os loquentium iniqua: Eloquar nunc igitur & ego similia Prophetæ Dauid, qui lugens ac plorans dicebat: Vbi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine? Dicam autem & ego illacrymans: Vbi beatus ille chorus est Episcoporum, & Doctorum: qui tamquam luminaria in mundo resplenduerunt, verbum vitæ continentes? Quid porro vetat & hosce in medium producere, saltem ex multis paucos: nam & istorum dumtaxat meminisse salutiferũ est animæ? Vbi Euodius ille bonus odor

E Ecclesiæ; & Sanctorum Apostolorum successor, atque imitator? Vbi Ignatius, Dei domicilium? Vbi Dionysius Areopagita, volucris cæli? Vbi Hippolytus suauissimus, & beneuolentissimus? Vbi Basilius Magnus, & par ferme Apostolis? Vbi Athanasius sanctus, & virtutibus diues? Vbi Gregorius † alter Theologus, & inuictus Christi miles? Et, qui commune cum ipso nomen habet * alius? Vbi SYRVS ille EPHRAEM Magnus, obtorpescentium excitator, afflictorum consolator: iuuenum disciplina, instructor, atque exhortator: Monachorum speculum: Dux pœnitentium: framea ac spiculum aduersus hæreti-

Marginal notes: * al. immundis | Ephes. 5. | † al. Θεοπάτωρ. i. Dei pater Dauid. | Psalm. 93. | Psalm. 58. | Psal. 143. | Psalm. 69. | 1. Tim. 2. | Psal. 17. | † al. eos, qui præfecti volūt Ecclesiis, sic persequi oportere hæreticos, fecit, &c. | Matth. 21. | Isai. 56. | Matth. 23. | SIMON MAGVS IN HAERESI PRIMVS. | Hæreticorum euersio. | Antagonistæ hæreticorum. | * φυγάδες. al. transfugæ. | Ioan. 10. | Ibid. | Psalm. 62. | Psalm. 88. | EVODIVS. | IGNATIVS. | DION. AREOP. | HIPPOLYTVS. | BASIL. MAGN. | ATHANASIVS. | † Nazianzenū intelligit. | * Nyssenū scilic. | S. EPHRAEM SYRI ENCOMIA.

hæreticos: virtutum receptaculum, & Spiritus sancti habitaculum atque diuer- A
NOT. sorium? Vides, quantum sit interstitium, quantaq. differentia illorum Beatorum ac sanctorum virorum, ab his qui nunc sunt? Illi, potentes opere & sermone erant: At isti, in iumentis & equis, ac mulis, & coquis, mensisq. splendidis studium ponunt. Deinde si quis eos forte de sacris libris interroget; respondent, dicuntque: Pauperes sumus, & facultas libros comparandi non est nobis. Postea vero prodeunt, non vt pauperes: sed† vestimentis politis ac nitidis amicti; marsupiaq. plena, ac colla sibi parantes, tamquam * saginati aliqui tauri: discipulorum autem multitudinem attrahunt, aut potius coquorum. quin & ex opum affluentia * subintroductas tenent, prætextu ancillarum. O malam opulentiam. O acerbam auaritiam. Non auditis Christum dicentem: Beati pauperes spiritu? Resipiscite igitur tandem. Verbũ Dei prædicate: & proijcite a vobis omnem curam secularem. Videte accurate, quomodo ambuletis. Cernite canes. Attendite ijs quæ dicta sunt, obsecro. Volo enim demonstrare, ac * planum vobis facere ex sacris Scripturis, non omnes qui dicuntur Christiani, eos esse Christianos: sed solo ipsos nomine vocari, & nudâ nominis appellatione seduci ac decipi. Verbo quidem Christiani sunt multi: † moribus autem ac vita admodum pauci. Habitu quidem apparent Christi discipuli: at viuendi ratione, impij & crudeles. Quemadmodum enim puella aut virgo, donec suam seruat virginitatem, iure ac merito virgo vocatur, & est; at postquam ab aliquo decepta est atque corrupta, virginitatemq. perdidit, non amplius est virgo: Ita & qui dicitur Christianus, si sua cum Deo pacta transgressus sit, & promissa conculcarit, & Dei verbum reiecerit, gentiliumq. opera fecerit; nihil sane ipsi Christianum dici profuerit. Intelligite igitur, omnes carissimi, quomodo paucis verbis, cunctis illis abrenunciamus, terribilia & horroris plena verba pronunciantes: Renuncio Satanæ, & cunctis operibus eius: & coniungor Christo. Vide, quid dixisti: & cui abrenunciasti? Satanæ, & cunctis ipsius operibus. Considera ergo rursus, o homo, cui pactus sis; & cui adhæseris? non Angelo, neque Archangelo, non Regi alicui terreno, non Principi ac duci huius seculi: sed Regi regum, & Principi principum: Illi (inquã) pactus es, & spopondisti, ac te coniunxisti coram multis testibus, Angelis & Archangelis. Cæterum in manu ipsius es tu, & cuncti sermones tui. Deinceps ipsum ex cælis venientem exspecta, afferentemq. * rationum tuarum codicem, & verba oris tui: vt coram Angelis recitetur atque hominibus. O necessitatem magnam. O formidabilem exspectationem, & futuri iudicij, & illius discussionis atque examinis. Quid faciemus, quando astiterimus coram tribunali Christi, nudi † atque retecti: & libri aperti fuerint, omniaq. nostra occulta publicabuntur, & acta & cogitata, & offensiones atque sermones palam reuelabuntur? Hei mihi, hei mihi: quomodo nobis ipsi nocemus, nec intelligimus. Sed quid Iudici illi terribili, ac personarum respectum non habenti respondebimus? * quòd adeo licenter peccare non cessamus; * quodq. eius benignitatem, quâ nos dignatus est, non agnoscimus: cum simus obdurati, & (vt ita dicam) insensibiles, & obcæcati. Quousque tandem in peccatis, & lasciuijs atque impudicitijs, & * iniustitijs, cunctisq. inimici insultibus persistimus? Admodũ enim breui ac cito dies nostri pertransibunt: horrendũq. erit incidere in manus Dei viuentis. Vide igitur, frater, & custodi te saltem deinceps a turpissimis actionibus atque peccatis, & a rebus gentilium, doctrinaq. hæreticorum, ac omni cõsuetudine peruersa: vt non ploremus ac lugeamus in nouissimis nostris, quando nihil proderit: & horum omniũ * ratio reddenda erit. Sufficiunt sane ista volentibus saluari, & ad agnitionem veritatis venire. Quando porro loqui incipio de consummatione seculi, & de secundo Christi aduentu, horrore corripior, & obstupesco: nam & cuncta opera Domini admirabilia sunt, & magna, atque tremenda, & gloriosa: at consummationis, & secundi ipsius aduentus myste-

Margin notes (in order down the page):
NOT.
† ἱμάτια ἐκτε-πτα φοροῦντες.
* παράσιτοι.
* συνεισάκτους.
Matth. 5. (beside "Beati pauperes spiritu")
Matt. 7. (beside "Cernite canes")
* πληροφορῆσαι.
† al. moribus autem prodicores. Verbo pij atque religiosi, & misericordes: at moribus impij, & absque misericordia.
AD EXEMPLO ET SIMILI.
ABRENVNCIATIONIS VIS, QVANTA.
PACTA CVM CHRISTO.
* γραμματεῖον.
† τετραχηλισμένοι.
Dã. 7. Apoc. 20.
Rom. 2. 14.
Rom. 2.
* ὑπὲρ ὧν;
al. iniquitatib.
Heb. 10.
NOTA.
* λόγος ἀποδοτέος.
DE CONSVMMATIONE SECVLI.

Right-margin section letters: A, B (beside "peres spiritu"), C (beside "culcarit"), D (beside "nibus. O necessitatem"), E (beside "mis actionibus").

A mysterium, omnem sermonem ac mentem, cogitationemq. excedit. Audistis
frequenter ab * Euangelio dici, quòd sedente IESV super montem Oliueti, ac- *al Euãgelista. Mat.24. Mar.13.
cesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quod signum aduentus & Luc.21.
tui, & consummationis seculi? Vides sapientiam, & intellectum atque pruden- Ibidem.
tiam discipulorum? quomodo cum magnum quid interrogare cupiebant, non
omnes simul congrediebantur: sed secreto ac seorsim accedebant, & dicebant: NOT.
Dic nobis, Domine, hoc, & illud: dic nobis, optime. Dic nobis, cordium scruta- Ibidem.
tor, qui cuncta nosti priusquam fiant: quod signum aduentus tui erit: vt & nos Daniel. 13.
gloriosum aduentum tuum doceamus cunctas gentes? Quibus Dominus re- Matth.24.
spondens, dixit: Videte, ne seducamini: multi enim venient in nomine meo di- Luc.21.
centes: Ego sum Christus. Videte autem, ne quis vos seducat: quoniam tem- Ibidem.
B pus prope est: & nunc instat, cunctiq. videbimus. Deinde prædixit sequen- Ibid.
tia, bella & seditiones: & quomodo gens consurget in gentem, & regnum ad-
uersus regnum: quæ nunc cernentes non intelligimus. Tunc, inquit, scandaliza- Matth.24.
buntur multi: & inuicẽ tradent. Et vbi, obsecro, hodie non regnat proditio? Non- Luc.21.
ne omnes aduersus inuicem insurrexerunt? Omnes ferme proditores facti sunt,
& seinuicem oderunt. Gens insurrexit in gentem, & regnum aduersus regnum:
principes contra sui similes: Episcopi contra Episcopos, & presbyteri in pres-
byteros, ac laici aduersus laicos. Et quoniam abundabit * iniquitas, refrigescet Ibidem.
multorum caritas. Et prædicabitur Euangelium hoc in vniuerso orbe, in testi- *al. abũdauit.
monium cunctis gentibus: & tunc veniet consummatio, ac finis. Atqui consi- Ibid.
deramus non esse locum sub cælo, vbi non sit prædicatum Euangelium: quare
C restat nunc, vt exspectes finem. Quando igitur multos videris pseudopropheta-
tas: Domini memineris dicentis: Surgent enim pseudoChristi, & pseudopro- Matth.24.
phetæ. Quando pios, & sapientes, atque fideles conspexeris depressos: homines NOT.
antem sceleslos, & superbos, proditores, & fornicatores, aliosq. tales * promo- * προχειριζομένους.
ueri: recordare Apostoli dicentis: Mali autem homines, & seductores proficient
in peius: errantes, & in errorem mittentes. Quando sanctam Scripturam im- 2.Tim.3.
probatam atque reiectam videris ab ijs, qui videntur esse Christiani: & eos, qui
loquuntur verbum Dei, odio haberi: in memoriam reuoca illud dictum Do-
mini: Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Quando Ioan.15.
sumptuosa conspexeris prandia, ac cœnas, & delicias, imposturas, tumultus,
& inconditas voces: reminiscere Domini dicentis: Væ vobis, qui saturati estis: Luc.6.
D quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis. Quando
tripudiantes videris, & ludicris rebus intentos, canticaq. dæmoniaca recitan-
tes: tunc ingemisce, ac lacrymare. & Dauidis recordare, dicentis: Nescierunt, Psalm.81.
neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Et Esaiæ prophetæ, dum dicit: Væ Esai.5. secundum 70.
qui surgunt mane, & siceram sequuntur: qui exspectant vesperam. Nam cum
cithara, & psalterio, & tympanis, & tibijs vinum bibunt: opera autem Do- Ibid.
mini non respiciunt, & opera manuum eius non considerant. Sed quid ad ista
dicunt homines graui corde, quærentes mendacium? Non est, inquiunt, ma- Psalm.4.
lum, relaxari * animo, ac distrahi. Nam quid detrimenti affert cithara, reli- * μετεωρίζεσθαι.
quaq. instrumenta musica? O extremam dementiam. O improbam diaboli Deut.32.
excogitationem, atque consilium. Generatio praua & adultera, hæccine * red- *al. reddis.
E ditis Domino? Vbique immaculatus præcepit Dominus, ne omnino Christia-
nus vanis distrahatur: neque ludicris se rebus dedat: & tu dicis, quid noce-
bunt ista? Væ, qui dicunt amarum dulce, & dulce amarum. Væ, qui ponunt Esai.5.
tenebras lucem, & lucem tenebras. Dicant nobis * imperiti illi atque insolen- Ibid.
tes, ex quanam Scriptura ostendere possint, Christiano licere eas formas assu- * ἀπαίδευτοι. al. immorigerati.
mere? Qui Sanctorum libri tale quid vmquam tradiderunt? Quæ Euangelia, sic
turpiter atque indecore agere Christianos docuerũt? Nemo vos seducat. Vnius- Mat.24. Luc.2
cuiusque enim * nostrũ scripta sunt pacta, & promissa: & Diaboli abrenunciatio, * al. vestrum.
& cum

† al. cũ Chriſto. & cũ † Deo facta coniunctio: & quæcũque opera noſtra,& actiones,& ſermones, A
* ὅσον ὅσον. & cogitationes,& diſtractiones,& riſus atque cachinni. Non * ita multo poſt ade-
Matth.25. rit Chriſtus cum poteſtate,& gloria magna, & ſedebit in throno terribili, vniuer-
Rom. 2.14. ſumq. iudicabit mundum: & cuncti aſtabimus coram tribunali ipſius,nudi atque
retecti. Deinceps igitur quid vis frater ; mentirine illi? at non eſt id poſſibile: nã
* al. Sed hoc eſt impoſſibile. in manu eius, tu, & ſermones tui. Sed forte vis occultari? verum * nequaquam
Pſalm. 94. poteris: quoniam in manu ipſius ſunt fines terræ. Quo igitur confugies: & vbi
Pſalm. 138. & Amos 9. a facie Dei abſconderis? Si aſcenderis in cælum, ipſe ibi eſt: ſi deſcenderis in
abyſſum, ibi adeſt. Quid igitur agemus, fratres? Anguſtiæ nobis ſunt vndi-
Rom.2. que. latere non licet: ipſe enim nouit occulta cordis.fugere non conceditur: non
Deut. 32. & Sap. 16. Tob. 13. enim eſt, inquit, qui ex manibus meis eripiat. cælari erit impoſſibile: ipſe enim
gyrum ac ambitum continet vniuerſæ terræ. Excuſatio ibi non eſt, neque ſubſi- B
diũ, neque conſilium. Propterea a finibus orbis terrarum vſque ad fines, diuina
* al. dicit. Scriptura & admonet,& * reprehendit,& exhortatur,& proteſtatur,& commina-
Ioan. 15. tur. Ideoq. Dominus noſter IESVS Chriſtus ait: Si non veniſſem, & locutus
eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de
peccato ſuo. Audiſtis,fratres mei cariſſimi, neminem reuera excuſationem ha-
bere. anguſtiæ nobis ſunt vndique. Sed reſpondet Auditor, dicens: Satis nos
* al. triſtitia affeciſti. tuo tetigiſti ſermone ac perſtrinxiſti, & * triſtia demonſtraſti, & de tormentis
commonefeciſti, & ſupplicia deſcripſiſti, & abunde nos perculiſti ac perterre-
Rom. 2. 14. feciſti; ſcioque reuera ita eſſe, & noui vnumquemque noſtrum rationem Deo
Galat. 6. redditurum, meſſurumq. quod ſeminauit, & proprium onus portaturum: at
quoniam hæc nobis denunciaſti, & in medium adduxiſti, terroremq. incuſſiſti; C
præmonſtra quoque deinceps nobis modum ac rationem acquirendæ ſalutis:
præbe etiam plagæ medicinam. Sicut percenſuiſti horribilia, & triſtia atque
lugubria: ita etiam gratioſa ac lœta ediſſere. Ecce ſaluari cupio: quid agam?
quo pacto ſaluari potero? qua ratione vtar? ad quem confugiam? In multis
* ἑκουσίως, καὶ ἀκουσίως. enim peccaui, & factis, & verbis, mente ac cogitatione, volens * & imprudens,
noctu dieque, ac quacumque hora. Quid igitur faciam? quomodo ſaluabor?
† Refugiũ tuũ beatus Dauid oſtendit, dicẽs: Deus, &c. ad quem mihi confugiendum erit? Ego tibi, ad quem confugias,dicam. † Bea-
tus Dauid, ad quem confugere oporteat, demonſtrauit, dicens: Deus noſter,
refugium & virtus. Hunc & Ioannes omnium prophetarum maximus oſtendit,
Pſalm. 45. dum ait: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hunc quoque Angelus ma-
Ioan. 1. niſeſtauit, dicens: Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. D
Matth. 1. Matth. 9. & Ad hunc confugias,& tu cariſſime, qui dixit: Non veni vocare iuſtos, ſed pec-
Marc. 2. Luc. 5. catores ad pœnitentiam. Qui dixit: Non opus habent, qui ſani ſunt, medico:
Matth. 3. ſed qui male habent: Qui dixit: Pœnitentiam agite: appropinquauit enim re-
Matth. 11. gnum cælorum. Qui ait: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: &
Matth. 9. ego vos reficiam. Qui dixit: Poteſtatem habet filius hominis ſuper terram di-
Ioan. 6. mittendi peccata. Qui ait: Omnem venientem ad me non eijciam foras. Qui
Ezech. 18. 33. per Prophetam dixit: Viuo ego, quia nolo mortem peccatoris: ſed conuerſio-
nem eius exſpecto, vt conuertatur & viuat. Qui ait: Gaudium maius erit in
Luc. 15. cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente; quàm ſuper nonaginta nouem
iuſtis qui non indigent pœnitentia. Ad hunc itaque, pœnitentiam agens, & la-
crymans confugito. Cæterum dimitte,quæ tetines: & vere,totoq. corde ac ani- E
mo,cariſſime,pœnitentiam agito. Et ne animum deſpondeas, neque de te ipſo
deſperes: cum ſalutaria medicamenta habeas. Cur hoc vel illud cauſſaris: &
Ibidem. inutiles excuſationes prætexis? In cælo gaudium erit, te pœnitentiam agente:
& tu obtorpeſcis,atque pigreſcis? Angeli exultant: & tu dormitas? Propter te
aduenit medicus animarum noſtrarum: & tu vulnus occultas? Ipſe clamat:
Pſalm. 89. & Ezech. 18. 33. Conuertimini ad me,filij hominum: & tu non eniteris? Ipſe clamat: Non veni
Matt. 9. Mar. 2 vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam: & tu neglıgẽter agis? O incom-
parabi-

A parabilem * Dei benignitatem. Non venit vocare iustos: sed peccatores ad pœnitentiam. Tu autem carissime, vide ne in sermone isto relaxeris, dum ineffabilem ipsius benignitatem audis. Non enim nudam dumtaxat vocationem dixit: sed adiecit istud, ad pœnitentiam. non ad res * ridiculas: sed ad pœnitentiam, & lacrymas. non ad verba ociosa: sed ad glorificandum Deum. non ad prandia opipera ac cœnas, & ebrietatem: sed ad ieiuniũ, vigilias, atque orationes. Non vocauit ad choreas, citharizationes, & prophana * ac diabolica cantica: sed ad luctum, & tribulationem atque angustiam, dicens: Beati, qui lugent nunc, videlicet peccata sua. Incipe ergo pœnitentiam agere, frater, eoque magis, quòd multæ viæ salutis te adiuuent atque confortent; quemadmodum scriptum est: & multi modi ac rationes salutis. Quo ergo volueris modo, saluari

al. Domini. *Matth. 9. & Marc. 2.* *al. ad cachinnos.* *καταλύγματα* *Matth. 5.*

B poteris; solum † saluare. Si habeas vnde; eleemosynas * eroga: sin vero non habeas; non requirit abs te Deus. Non habes panem? non habes vestimentum? sed neque aurum? Genua inflecte, percute pectus, educ lacrymas, ingemisce, lacrymare; manus tuas ad cælum extende, oculos ad Dominum attolle; ieiuna, & vigila: hæc quippe omnis habet homo, & negare non potest. Ista offerre studeas Deo, omni tempore. Sed & hæc cum studio atque diligentia, & discretione facere oportet: vt non inutiliter curras, & in vanum labores. Quare has virtutes dum exerces, & Deo pœnitentiam offers; serua diligenter, & scrutare teipsum: ne forte inimicitias aduersus aliquem habeas, & vniuersus labor tuus reddatur inanis. sed sicut ait Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operantes. seruantesq. Christi præceptum, quod dicit: Si dimiseritis ho-

† σώζεσθε. *ἐλέησον.* *NOT.* *Philipp. 2.* *Matth. 6.*

C minibus peccata eorum: dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Quòd si igitur ad Deum accesseris; in toto corde interpella eum: & non cum derisione, ac vaga distractaq. mente. Serua hoc ipsius præceptum: & dimitte, si quid habes aduersus aliquem. Si enim velis tibi dimitti peccata propria: remitte & tu proximo tuo. Quòd si tu non dimiseris errata fratris tui: neque tua tibi remittet Dominus. Paratus esto carissime: & quotidie mortẽ exspecta, & eum qui tuam repetet animam. Ne hodie pœnitentiam agas, & cras obliuiscaris. Ne hodie plangas, & cras ridicule tripudies. Ne hodie ieiunes, & cras ebrius prodeas. Ne hodie vigilijs te dedas, & cras supinum ac desidem te præbeas: sed veram atque legitimam pœnitentiam ostendas, vt coroneris. Ne † adulteres virtutem. Ne fugias laborem: vt non * priueris corona. Oderis quodcumque se-

Marc. 11. *Matth. 6.* *† μὴ νοθεύσῃς.* *al. deperdas coronam.*

D culi istius gaudium, ac gloriam. Inuisa tibi sit via lata, ac spatiosa. Oderis delicias. odio persequere impunitatem atque licentiam. Oderis iniustitiam & iniquitatem. & cum Propheta dicito: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Da igitur operam carissime, vt semper inueniaris paratus: & cum venerit qui animam tuam repetat, te paratum in pœnitentia comperiat. Et ego * polliceor tibi, fore, vt te nequaquam ab ijs qui saluantur, segreget. Serua semper Domini præceptum, quod dicit: Parati estote: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Audi & Apostolum clamantem: Sine intermissione orate: hoc est, in omni tempore; & noctu, & die, & quacumque hora: & dum intentus es operi, & iter facis, & curas gregem, & agrum colis, & dormis. Ne diem exspectes dominicum, aut festum, aut loco-

Matth. 7. *Psal. 118.* *Ibid.* *al. fideiubeo.* *Luc. 12. & Matth. 24. 25* *1. Thess. 5.*

E rum differẽtiam: non enim circumscribitur numen * diuinum: nam in manu ipsius sunt omnes fines terræ. Propterea Dauid Propheta per singulos dies ac noctes orans, non exspectabat locorum differentiam: sed lacrymans, dicebat, suam ipsius admonens animam: In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino. Et tu igitur frater, ne exspectes diem vel horam: sed etiam cum domi es, ora; & in via, & dum cubas, & cum surgis, & in quocunque loco. Ora autem vigilanter, ac diligenter; non opes postulans, non honorem ac gloriam, non * prosperitatem, neque aliud quid mundi istius momentanei, atque inutilis.

τὸ θεῖον. *Psal. 94.* *Psal. 102.* *al. non sanitatem.*

†al. cũ Chriſto. & cũ†Deo facta coniunctio : & quæcũque opera noſtra,& actiones,& ſermones, A
*ὅσον ὄπω. & cogitationes, & diſtractiones,& riſus atque cachinni. Non*ita multo poſt ade-
Matth. 25. rit Chriſtus cum poteſtate,& gloria magna, & ſedebit in throno terribili,vniuer-
Rom. 2. 14. ſumq. iudicabit mundum : & cuncti aſtabimus coram tribunali ipſius,nudi atque
retecti. Deinceps igitur quid vis frater ; mentirine illi ? at non eſt id poſſibile : nã
*al. Sed hoc eſt impoſſibile. in manu eius, tu, & ſermones tui. Sed forte vis occultari ? verum * nequaquam
Pſalm. 94. poteris : quoniam in manu ipſius ſunt fines terræ. Quo igitur confugies : & vbi
Pſalm. 138. & a facie Dei abſconderis ? Si aſcenderis in cælum, ipſe ibi eſt : ſi deſcenderis in
Amos 9. abyſſum, ibi adeſt. Quid igitur agemus, fratres ? Anguſtiæ nobis ſunt vndi-
Rom. 2. que. latere non licet : ipſe enim nouit occulta cordis.fugere non conceditur: non
Deut. 32. & enim eſt, inquit, qui ex manibus meis eripiat. cælari erit impoſſibile : ipſe enim
Sap. 16. Tob. 13. gyrum ac ambitum continet vniuerſæ terræ. Excuſatio ibi non eſt, neque ſubſi- B
diũ, neque conſilium. Propterea a finibus orbis terrarum vſque ad fines, diuina
*al. dicit. Scriptura & admonet,&*reprehendit,& exhortatur,& proteſtatur,& commina-
Ioan. 15. tur. Ideoq. Dominus noſter IESVS Chriſtus ait : Si non veniſſem, & locutus
eis fuiſſem, peccatum non haberent : nunc autem excuſationem non habent de
peccato ſuo. Audiſtis,fratres mei cariſſimi, neminem reuera excuſationem ha-
bere. anguſtiæ nobis ſunt vndique. Sed reſpondet Auditor, dicens: Satis nos
*al. triſtitia affeciſti. tuo tetigiſti ſermone ac perſtrinxiſti, & * triſtia demonſtraſti, & de tormentis
commonefeciſti, & ſupplicia deſcripſiſti, & abunde nos perculiſti ac perterre-
Rom. 2. 14. feciſti ; ſcioque reuera ita eſſe, & noui vnumquemque noſtrum rationem Deo
Galat. 6. redditurum, meſſurumq. quod ſeminauit, & proprium onus portaturum : at
quoniam hæc nobis denunciaſti, & in medium adduxiſti, terroremq. incuſſiſti ; C
præmonſtra quoque deinceps nobis modum ac rationem acquirendæ ſalutis :
præbe etiam plagæ medicinam. Sicut percenſuiſti horribilia, & triſtia atque
lugubria : ita etiam gratioſa ac lœta ediſſere. Ecce ſaluari cupio : quid agam ?
quo pacto ſaluari potero ? qua ratione vtar ? ad quem confugiam ? In multis
ἑκουσίως, καὶ ἀκουσίως. enim peccaui, & factis, & verbis, mente ac cogitatione, volens& imprudens,
noctu dieque, ac quacumque hora. Quid igitur faciam ? quomodo ſaluabor ?
† Refugiũ tuũ beatus Dauid oſtendit, dicēs : Deus, &c. ad quem mihi confugiendum erit ? Ego tibi, ad quem confugias,dicam. † Bea-
tus Dauid, ad quem confugere oporteat, demonſtrauit, dicens : Deus noſter,
refugium & virtus. Hunc & Ioannes omnium prophetarum maximus oſtendit,
Pſalm. 45. dum ait : Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Hunc quoque Angelus ma-
Ioan. 1. Matth. 1. nifeſtauit, dicens : Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum a peccatis eorum. D
Matth. 9. & Ad hunc confugias,& tu cariſſime, qui dixit : Non veni vocare iuſtos, ſed pec-
Marc. 2. Luc. 5. catores ad pœnitentiam. Qui dixit : Non opus habent, qui ſani ſunt, medico :
Matth. 3. ſed qui male habent. Qui dixit : Pœnitentiam agite : appropinquauit enim re-
Matth. 11. gnum cælorum. Qui ait : Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis : &
Matth. 9. ego vos reficiam. Qui dixit : Poteſtatem habet filius hominis ſuper terram di-
Ioan. 6. mittendi peccata. Qui ait : Omnem venientem ad me non eijciam foras. Qui
Ezech. 18. 33. per Prophetam dixit : Viuo ego, quia nolo mortem peccatoris : ſed conuerſio-
nem eius exſpecto, vt conuertatur & viuat. Qui ait : Gaudium maius erit in
Luc. 15. cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem
iuſtis qui non indigent pœnitentia. Ad hunc itaque,pœnitentiam agens, & la-
crymans confugito. Cæterum dimitte,quæ tetines : & vere,totoq. corde ac ani- E
mo,cariſſime,pœnitentiam agito. Et ne animum deſpondeas, neque de te ipſo
deſperes: cum ſalutaria medicamenta habeas. Cur hoc vel illud cauſſaris : &
Ibidem. inutiles excuſationes prætexis ? In cælo gaudium erit, te pœnitentiam agente :
& tu obtorpeſcis,atque pigreſcis ? Angeli exultant : & tu dormitas ? Propter te
aduenit medicus animarum noſtrarum : & tu vulnus occultas ? Ipſe clamat :
Pſalm. 89. & Ezech. 18. 33. Conuertimini ad me,filij hominum : & tu non eniteris ? Ipſe clamat : Non veni
Matt. 9. Mar. 2 vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam : & tu negligēter agis ? O incom-
parabi-

A parabilem * Dei benignitatem. Non venit vocare iustos: sed peccatores ad pœnitentiam. Tu autem carissime, vide ne in sermone isto relaxeris, dum ineffabilem ipsius benignitatem audis. Non enim nudam dumtaxat vocationem dixit: sed adiecit istud, ad pœnitentiam. non ad res * ridiculas: sed ad pœnitentiam, & lacrymas. non ad verba ociosa: sed ad glorificandum Deum. non ad prandia opipera ac cœnas, & ebrietatem: sed ad ieiuniū, vigilias, atque orationes. Non vocauit ad choreas, citharizationes, & prophana * ac diabolica cantica: sed ad luctum, & tribulationem atque angustiam, dicens: Beati, qui lugent nunc, videlicet peccata sua. Incipe ergo pœnitentiam agere, frater, eoque magis, quòd multæ viæ salutis te adiuuent atque confortent; quemadmodum scriptum est: & multi modi ac rationes salutis. Quo ergo volueris modo, saluari

*al. Domini. Matth. 9. & Marc. 2. *al. ad cachinnos. καταιγίσματα. Matth. 5.

B poteris; solum † saluare. Si habeas vnde; eleemosynas * eroga: sin vero non habeas; non requirit abs te Deus. Non habes panem? non habes vestimentum? sed neque aurum? Genua inflecte, percute pectus, educ lacrymas, ingemisce, lacrymare; manus tuas ad cælum extende, oculos ad Dominum attolle; ieiuna, & vigila: hæc quippe omnis habet homo, & negare non potest. Ista offerre studeas Deo, omni tempore. Sed & hæc cum studio atque diligentia, & discretione facere oportet: vt non inutiliter curras, & in vanum labores. Quare has virtutes dum exerces, & Deo pœnitentiam offers; serua diligenter, & scrutare teipsum: ne forte inimicitias aduersus aliquem habeas, & vniuersus labor tuus reddatur inanis. sed sicut ait Apostolus: Cum metu & tremore vestram salutem operantes. seruantesq. Christi præceptum, quod dicit: Si dimiseritis ho-

† σώθητι. *ἐλεήμοσυν. NOT. Philipp. 2. Matth. 6.

C minibus peccata eorum: dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. Quòd si igitur ad Deum accesseris; in toto corde interpella eum: & non cum derisione, ac vaga distractaq. mente. Serua hoc ipsius præceptum: & dimitte, si quid habes aduersus aliquem. Si enim velis tibi dimitti peccata propria: remitte & tu proximo tuo. Quòd si tu non dimiseris errata fratris tui: neque tua tibi remittet Dominus. Paratus esto carissime: & quotidie mortē exspecta, & eum qui tuam repetet animam. Ne hodie pœnitentiam agas, & cras obliuiscaris. Ne hodie plangas, & cras ridicule tripudies. Ne hodie ieiunes, & cras ebrius prodeas. Ne hodie vigilijs te dedas, & cras supinum ac desidem te præbeas: sed veram atque legitimam pœnitentiam ostendas, vt coroneris. Ne † adulteres virtutem. Ne fugias laborem: vt non * priueris corona. Oderis quodcumque se-

Marc. 11. Matth. 6. † μὴ ῥᾳθυμήσῃς. *al. deperdas coronam.

D culi istius gaudium, ac gloriam. Inuisa tibi sit via lata, ac spatiosa. Oderis delicias. odio persequere impunitatem atque licentiam. Oderis iniustitiam & iniquitatem. & cum Propheta dicito: Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi. Da igitur operam carissime, vt semper inueniaris paratus: & cum venerit qui animam tuam repetat, te paratum in pœnitentia comperiat. Et ego * polliceor tibi, fore, vt te nequaquam ab ijs qui saluantur, segreget. Serua semper Domini præceptum, quod dicit: Parati estote: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. Audi & Apostolum clamantem: Sine intermissione orate: hoc est, in omni tempore; & noctu, & die, & quacumque hora: & dum intentus es operi, & iter facis, & curas gregem, & agrum colis, & dormis. Ne diem exspectes dominicum, aut festum, aut loco-

Matth. 7. Psal. 118. Ibid. *al. fideiubeo. Luc. 12. & Matth. 24. 25 1. Thess. 5.

E rum differētiam: non enim circumscribitur numen * diuinum: nam in manu ipsius sunt omnes fines terræ. Propterea Dauid Propheta per singulos dies ac noctes orans, non exspectabat locorum differentiam: sed lacrymans, dicebat, suam ipsius admonens animam: In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino. Et tu igitur frater, ne exspectes diem vel horam: sed etiam cum domi es, ora; & in via, & dum cubas, & cum surgis, & in quocunque loco. Ora autem vigilanter, ac diligenter; non opes postulans, non honorem ac gloriam, non * prosperitatem, neque aliud quid mundi istius momentanei, atque inutilis.

*τὸ θεῖον. Psal. 94. Psal. 102. *al. non sanitatem.

Hæc enim omnia corruptibilia ſunt, & incorruptionem deſinunt: ſiue diuitias A
*ὑπερτέρους. *ſummas dixeris, ſiue gloriam humanam præilluſtrem; ſiue quid aliud eorum
quæ ſunt ſuper terram, quibus efferri ſolent homines. Cæterum ora pro ſalute
tua ſola. ora pro neceſſitatibus proximorum tuorum. ora vero cum humilitate, cum lacrymis, cum contritione: & continenter pulſa, ſiue potius indeſi-
Matth. 7. & Luc. 11. nenter atque aſſidue. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: &
pulſanti aperietur. Omnem quoque concupiſcentiam abnega mundanā, atque
Tit. 2. impietatem: & ſobrie, ac iuſte, & pie viuas in hoc ſeculo breui, exſpectans beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris noſtri IESV Chriſti.
EPILOGVS CVM ADHORTATIONE. Recordamini mei ſemper, fratres: & retinete traditiones, quas accepiſtis a Sanctis patribus, & beatis viris, Prophetis, & Apoſtolis, et vniuerſorum Domino. Pro
exemplo autem afflictionis, et longanimitatis, habetis Prophetas: tolerantiæ, B
Exempla virtutum. Iob: pudicitiæ, Ioſeph: diſcretionis, Daniel: caritatis, Dominum noſtrum IE-
** θεοπάτορα. Dauid, typus & exemplum pœnitentiæ.* SVM Chriſtum, qui ſeipſum pro nobis dedit: pœnitentiæ, *Deipatrem Dauid: nam hic typus et forma nobis pœnitentiæ factus eſt, admonens nos, et cohortans, ac dicens: Venite filij, audite me: et ego oſtendam vobis diuitias pœnitentiæ: quoniam et ego aliquando offendi, et prolapſus ſum: at per pœnitentiam reſurrexi. cognoſcensq. benignitatem Domini, noui quomodo pœ-
** ὑπτίαις.* *Pſalm. 88.* nitentiam agentes ſupinis *manibus ſuſcipit: nam Dominum meum mentiri,
** vulg. de labijs meis, non faciā irrita.* impoſſibile eſt. Ipſum enim dicentem audiui: Quæ procedunt per *labia mea,
nequaquam aſpernabor. Cælum et terra pertranſibunt: verba autem mea non
Matth. 24. præteribunt. Semel iuraui in ſancto meo: viuo ego, quia nolo mortem pecca-
Ezech. 18. 33 toris. Audiſtis contra ſeipſum iuraſſe benigniſſimum Dominum? Idcirco om- C
Matth. 24. 25 nes adhortatur: Venite, inquit, filij mei: et dum tempus habetis, accelerate: an-
Apoc. 16. tequam veniat dies Domini magna, & illuſtris. Præparemus hic iam nos ipſos,
Pſalm. 94. fratres: præoccupemus faciem eius in confeſſione. Venite, adoremus et procidamus ipſi: et ploremus coram Domino, qui fecit nos. † Ipſe enim eſt Deus
† al. Quia ipſe eſt Deus noſter. Ipſe fecit nos, &c. pœnitentium: Ipſe nos pœnitentes ſuſcipiet. Ipſi gloria, in infinita ſecula ſeculorum. AMEN.

SCHOLIA, ET VARIAE LECTIONES.

SErmonem hunc S. Ioanne Chryſoſtomo digniſſimum, vel ideo Sermonibus S. Patris noſtri Ephræm, poſt eius Teſtamentū, coronidis loco ſubijcere viſum eſt; tum quod laudes Auctoris noſtri Ephræm haud vulgares in eo contineantur ac celebrentur, vt & aliorum quorūdam antiquorum SS. Patrum, de quibus ibidem honorifica fit mentio: tum, quòd multa in eo communia cum doctrina S. Patris Ephræm, & præſertim Teſtamenti illius, aduerſus peſtiferos Hæreticos, corruptosq. ſeculi mores tractentur. & denique quòd poſtremus hic illius Sancti Sermo fuerit, ſicut & illa Teſtamentaria Ephræm oratio nouiſſima exſtitit: & quia ante hac numquam excuſus fuit, illum ideo a nobis traductum iam excudendū, & hoc loco tamquam valde opportuno (ne deperdatur) reponendum omnino cenſuimus. Reperitur autem græce in varijs antiquis man. ſcrip. Codicibus Vaticanis, nū. 880. 391. &c. ac Card. Sirleti, nū. ord. 254. & S. Floræ, num. 19. ac in Regia Bibliotheca Galliæ, alijsq. vbique ſub nomine S. Chryſoſtomi, a quo putatur factus ac conſcriptus, (ſed non publice recitatus) dum ſcilicet in exilio æger verſaretur, & quidem paullo ante ſuam mortem: vt hic quoque in ipſo Sermonis titulo habetur. D

Audite igitur, qui cum hæreticis verſamini, vt a ventura ſuper eos fugiatis ira, &c.] *Vbi alia lectio habet:* qui cum hæreticis cibum ſumitis, *&c. & al.* qui cum ijs caritatem facitis, *&c. quæ omnia hic ab Auctore per illud (ἀγάπας ποιοῦντες) exprimuntur, & pro iiſdem accipiuntur. Erat enim phraſis priſcorum Chriſtianorum, cum alij alios conuiuio excipiebant, vt dicerent, ſimul caritatem facere, pro eo quod eſt, ſimul cibum ſumere, &c. qui loquendi vſus etiam hodie in Italia, ac plæriſque alijs Prouincijs, ac linguis retinetur. eſtq. phraſis illa dicendi noſtro Patri Ephræm etiam familiariſſima, vt non vno in loco apud eum in noſtris Scholijs oſtendimus. Cum hæreticis porro vetamur etiam cibum ſumere; & idcirco adiecit hic Auctor: ἐν τούτοις συμμιαινόμενοι, &c. .i. qui cum his vna in cibo potuq. commaculamini, &c. ſicut quoque efficaciter hoc ipſum ſæpius alibi noſter oſtēdit Ephræm, & præſertim in Reſponſione ad Interrogat.* Quomodo de Hæreticis ſcriptum legimus: Eos, qui E

oderunt

A oderunt te Domine, oderam, &c. *Cuius ibi responsio sic incipit :* Hæreticos tamquam blasphemos, & Dei inimicos Scriptura non homines, sed canes, & lupos, & porcos, & Antichristos appellat, *&c. tom. 1. vbi de Hæreticis omnino fugiendis agitur : quod & hic consequenter intendit Auctor, nonnullosq. ex precipuis recenset, vt pestis instar vitentur.*

Vbi Simon magus, in hæresi primus? vbi malus huius fœtus, & lasciuiæ succesor Montanus? vbi Marcion? vbi Valentinianus? vbi Manes? vbi Arrius? &c.] *Hæreticorum pessimorum catalogum recenset, de quibus hic obiter aliquid (vt amplius eorum impietas detegatur, prodaturq. virus) dicendum erit; & primo quidem de* SIMONE MAGO, *cuius vita impia & ingenium fraudulentum sic in Actis Apostolorum cap. 8. describitur :* Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum, &c. Attendebant autem in eum, eo quòd multo tempore magicis suis dementasset eos, *&c. paucisq. interiectis ibidem postea, de eodem sic :* Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens:
B Date & mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum : Pecunia tua tecum sit in perditionem : quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri, &c.] *quibus haud obscure verbis, Simonis istius malitia, atque magia, & hæresis breuiter detegitur, perstringiturque. Cuius quoque nequitias, & magicas artes atque imposturas non multo post Apostolorum tempora exortus B. Iustinus prodidit in suo Apologetico, quem pro fide nostra ad Antoninum scripsit, cuius verba ad longum contra Simonem magum, eiusq. impia scelera citat Eusebius Cæsarien. lib. 2. hist. eccles. cap. 12. vbi de illo pluribus. Conformia vero Iustini scriptis de Mago illo etiam Irenæus Apostolorum temporibus vicinus scribit in primo aduersus hæreses libro, ac præsertim cap. 20. vbi, quis, ac qualis iste fuerit Simon, quamq. impura eius vita, ac impia doctrina extiterit, plenius recenset. ac post eum Epiphanius lib. 1. aduersus hæreses, hæres. 21. per tot. qua est contra Simonianos. incipitque :* Simonis magi prima est hæresis, *&c. vbi de eius præstigijs, impiaq. doctrina, ac flagitiosa vita, funestoque interitu copiose agitur. De quibus etiam Tertullianus cap. 13. Apolog. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 6. Theodoritus lib. 1. hæreti-*
C *carum fabularum in Simone mago. itē Egesippus (qui tempore Aniceti vixit) in vita Apostolorū Petri & Pauli, quæ habetur libro tertio eiusdem de excidio Hierosolymit. cap. 2. vbi de Simonis magi imposturis, atque flagitijs, artibusq. magicis per S. Petrum detectis, & de vltima eius ruina ac morte probrosa tractat. De quibus, & S. Maximus Episcopus Taurinensis in Serm. 1. de natali eorumdem Apostolorum Petri & Pauli, circa fin. vbi gloriosa Petri aduersus Magum hunc victoria, triumphusq. refertur. Suffragaturq. Nicephorus lib. 2. hist. eccles. cap. 27. 36. ac 37. & lib. 3. cap. 5. 6. &c. ac S. Gregorius Turonensis lib. 1. Histor. in vit. Petri. & Metaphrastes in suo Hypomnemata siue commentario de certaminibus & laboribus, peregrinationibus, atque consummatione Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli : vbi huius quoque improbi Magi fallax animus, & vita impia detegitur, ac mors tragica, exitusq. funestissimus (qualem fere simile genus hominum sortiri solet) exponitur. Quòd porro Simon magus in hæresi (vt noster hic loquitur Auctor) omnium fuerit primus, aliq. hæretici suum ab illo initium duxerint, testes id affirmant plures omni exceptione maiores, S. Clemens in Apostolicis suis constitutionibus, lib. 6. cap. 7. ac 9. & lib. 2. & 3. recognit. Irenæus, lib. 1. cap. 20. vbi*
D *de illo sic habetur :* Habent & vocabula a principe impijssimæ sententiæ, Simone, dicti Simoniani, a quibus falsi nominis scientia accepit initia, sicut ex ipsis assertionibus eorum licet addiscere, &c.] *Eusebius Cæsarien. lib. 2. hist. eccles. cap. 13. vbi dicit :* Caput igitur totius prauitatis, & principium omnis hæresis a Simone cœpisse accepimus, *&c. Epiphan. lib. 1. contra hæreses, hæres. 21. vbi in ipso mox initio idipsum affirmat, dicens :* Simonis magi prima est hæresis, quæ post Christum incœpit, *&c. Idemq. suo corroborat testimonio Theodoritus loco iam ante citato, in Simone mago. aliq. alibi.* MONTANVS *(de quo hic consequenter apud Auctorem) hæresiarcha quoque post Simonem magum pessimus, natione Phrygius : qui nominabat se paraclitum in Phrygia, ac multos seducebat, & eamdem regionem cum vicinis regionibus nequiter corrumpebat, ac varijs erroribus inficiebat. Priscam, & Maximillam, clarissimas mulieres adeo dementauit atque seduxit, vt relictis proprijs viris sequerentur ipsum, & se eius inspiratione prophetissas dicerent, &c. De quo, inter alios Eusebius Cæsarien. lib. 5. hist. eccles. cap. 14. 15. & 18. & post Eusebium Epiphanius libro 2. aduersus hæreses, hæres. 48. item Theodoritus libro hæreticarum fabular. vbi de Montanistarum hæresi agit, quæ initium habuit ab hoc Montano. Cuius quoque varios*
E *errores Validissimis rationibus confutauit Apollinarius Episcopus hierapol. vt de eo testatur Eusebius Cæsar. lib. 4. hist. eccles. cap. 27. & lib. 5. cap. 15. ac 16. & Apollonius quidam ecclesiasticus scriptor libellum aduersus eiusdem impia dogmata, vitaq. improbitatem edidit, vt idem testis est Eusebius libro eod. 5. cap. 18. vbi de illius insania, vitaq. improba, pluribus.*

MANES, *hæresiarcha quoque scelestissimus, gente Persa, homo callidus ac diabolicus, vita & moribus barbarus, & Christi Ecclesiæ atque doctrinæ hostis infestissimus : a quo, Manichæorum hæresis dicta atque deducta est. Aduersus quem, Eusebius Cæsar. lib. 7. hist. eccles. cap. 27. sic scribit :* Eo tempore MANES quidam secundum nomen suum (ἀπὸ τῆς μανίας) insaniens, & instinctu dæmonis agitatus, inuisam & execrabilem omnibus hæresim docet. Hic autem Manes gente

Perses, vita & moribus barbarus fuit, tam acer ingenio, vt insanire, vel dæmone adim- A
pleri videretur. Christiq. se nunc gerere formam conabatur ostendere, nunc ipsum para-
cletum se esse prædicabat: & elatus in insania, ad similitudinem Christi, duodecim disci-
pulos eligens, ad prædicandum mittebat, dogmata stulta & impia a diuersis hæreticis,
qui iam prius exstincti fuerant, mutuata disseminans, & nostro orbi Persica venena pro-
pinans. Ex hoc ergo Manichæorum hæresis vsque in hodiernum diem diffunditur, eo tem-
pore exorta, quo Felix in vrbe Roma Ecclesiæ præerat, *&c. hac ibi Eusebius. Additq. S. Au-
gustinus contempsisse Manen precepta decalogi, quippe qui non vnum solum Deum coleret, sed Deo-
rum agmina, &c. ita de illo S. Augustinus contra Faustum, lib. 15. cap. 7. Cuius hereses in eodem li-
bro oppugnat idem Augustinus cap. 5. 6. ac varys alys in locis sepe. De quo, plura Epiphanius libro 2.
contra hereses, heres. 66. que est contra Manen, eiusq. sectatores Manichaos. & Theodoritus lib. 1.
heretic. fabular. in* Mane, *aliq. alibi.* Basilides, *nefarius quoque heresiarcha (cuius con-
sequenter hic fit mentio) multa mala mundo peperit, multosq. plurimis in locis tabifica atque pestife-
ra sua heresi infecit. Quem alibi S. Hieronymus, luxurie & turpissimorum complexuum magistrum
appellat, eumq. post tot annos ita in Iouinianum, quasi in Euphorbum transformatum esse scribit, vt* B
*latina quoque lingua suam heresim haberet, &c. ita inter alia de eo S. Hieronymus lib. 2. aduersus Io-
uinianum, qui exstinctam iam Basilidis heresim suis scriptis reuocare conatus erat, sicut in priore suo
aduersus eumdem Iouinianum libro idem S. Hieronymus clarius ostendit.* A Basilide *dicti sunt se-
ctatores eius Basilidiani, aduersus quos copiose scribit Epiphanius libro primo contra hereses, heresi
24. quam quartam a Christi aduentu heresim ponit. Similiterq. Theodoritus lib. 1. fabularum here-
ticarum, in* Basilide. *Et ante hos, Ireneus libro primo aduersus hereses, cap. 23. vbi inter multa
de eo narratur, quòd negauerit Christum fuisse passum, sed Simonem quemdam Cyrenaum pro eo cru-
cifixum ac passum extitisse affirmabat, &c. idemque de eo refertur in eamdem cum Ireneo sententiam
ab Epiphanio in loco iam citato. Quos, & alios eius, discipulorumq. errores acerrime quoque ante Ire-
neum impugnauit S. Ignatius & ipse martyr, in Epist. ad Trallian. Tarsen. Philipp. Philadelph. Po-
lycarp. &c. item Clemens Alexandrinus lib. 4. & 3. Stromat. a quo inter alia ibi scribitur, non solum
plures Deos Basilidem suis deliriis constituisse, sed etiam ex diabolis Deos effinxisse, &c. Illum porro
Alexandria ortum, in Aegypto autem errorum suorum scholas instituisse. Adriano imperante, si-* C
*mulq. Castorem Agrippam scriptorem prestantissimum Basilidis errores detexuisse, heresimq. confu-
tasse, tradit Eusebius lib. 4. hist. eccles. cap. 7. & 8. sed de illo hic satis.*

Arius, *heresiarcha inter alios fuit pestilentissimus, vniuersaq. Ecclesie hostis infestissimus, &
orthodoxe religionis turbator seditiosissimus, qui (vt de eo scribit Epiphanius) diabolica operatione
ac spiritu afflatus, effrenig. ore impudenter ductus, extollere linguam suam contra proprium Dominũ
ausus est, & creaturam vocare eum, qui omnia creauit, Verbum ex Patre sine tempore & absque prin-
cipio genitum, &c. De quo, ad Eusebij historiam, lib. 10. hist. eccles. cap. 1. Ruffinus Aquileiensis sic:*
Presbyter quidam apud Alexandriam Arius nomine, vir specie & forma magis quàm vir-
tute religiosus, sed glorię, laudisq. ac nouitatis improbe cupidus, praua quędam de fide
Christi proferre, & quę antea in quęstionem numquam venerant, cœpit: nam abscindere
ac separare ab illa ęterna, & ineffabili Dei patris substantia vel natura filium conabatur.
quę res plurimos in Ecclesia conturbabat, *&c. Sed quàm dignas suis blasphemijs penas is lue-
rit, quàmq. funestum vita exitum sortitus sit, idem quoque Auctor postea eodem lib. cap. 13. enar-* D
rat, dicens: Arius ad ecclesiam pergens, Episcoporum & populorum frequentia constipa-
tus, humanę necessitatis caussa ad publicum locũ declinat: vbi cum sederet, intestina eius
atque omnia viscera in secessus cuniculum defluxere: ita tali in loco dignam mortem
blasphemia ac fœtida morte exsoluit, *&c.] Damnatus autem est ipse cum vniuersa sua heresi, in
Generali Concilio Nicęno 318. Patrum. Ab impio hoc* Ario, *dicta est heresis Ariana, & Aria-
ni heretici, sectatores eius atque discipuli: de quorum varys blasphemijs multa videre licet apud Epi-
phanium lib. 2. contra hereses, heres. 69. quę est contra Arianos. ac Theodorit. lib. 4. hereticarum fa-
bularum, in.* Ario. *& ante hos, apud S. Hilarium Pictauensem Episcopum, qui libros duodecim (te-
ste S. Hieronymo in Catalogo) scripsit de Trinitate contra Arianos. Aduersus quos, etiam extãt quat-
tuor insignes Orationes S. Athanasij Archiepiscopi Alexandrini. & alia aliorum alibi.*

Eunomius *heresiarcha vltimo hic loco ab Auctore nominatur, de quo inter alios S. Hierony-
mus in catalogo Scriptorum Ecclesiast. sic scribit:* Eunomius, Arianę partis, Cyzicenus Episco-
pus, in apertam hęreseos suę prorumpens blasphemiam, vt, quod illi tegunt, iste publi- E
cę fateretur, vsque hodie viuere dicitur in Cappadocia, & multa contra Ecclesiam scri-
bere. Responderunt ei Apollinarius, Didymus, Basilius Cęsariensis, Gregorius Nazian-
zenus, & Gregorius Nyssenus, *&c.] hęc de illo ibi S. Hieronymus. Ab hoc, Eunomiana heresis
dicta atque deducta est, & Eunomiani heretici appellati: cõtra quos copiose agit S. Basilius libris quin-
que, qui inter eius extant Opera. ac S. Gregorius Nazianzenus Orationibus quinque, quas de Theolo-
gia inscripsit, etiam contra Eunomianos. & Epiphanius libro 3. heresium, heres. 76. quę est contra
Anomianos. item Theodoritus lib. 4. hereticarum fabularum, in Eunomio, atque Aetio, Et S. Ioannes
Chrysostomus in Serm. contra Anomęos. tom. 5. & consequenter ibid. in Serm. aduersus hereticos.*

A *cuius initium est:* Est lapis quidam, quem Chrysaconion vocāt, *&c.] Atque ista de Hæresiarchis illis impiis (quorum a nostro Auctore in præsenti hoc vltimo suo contra hæreticos Sermone fit mentio) pro oblata occasione hic ad maiorem illorum, & omnium aliorum Hæreticorum confusionem ex veris Auctoribus adducere, fusiusq. aliquantulum sic extendere atque explicare visum fuit.*

Sequitur pleritq. interiectis postea apud Auctorem: Vbi Euodius bonus odor Ecclesiæ, & Sanctorum Apostolorum successor, atque imitator? Vbi Ignatius Dei domicilium? *&c.] Postquam Auctor hæreticos quosdam præcipuos qui Ecclesiæ Dei vehementer obfuerunt, perstrinxit, & deprauatos quorumdam hominum, etiam Pastorum atque Episcoporum nonnullorum sui temporis mores tetigit, opportune hic eos qui verbo & exemplo Ecclesiam Dei maximè adiuuerunt, & illustrarunt, recenset: cuiusmodi post Apostolos Ecclesiæ lumina fuerunt, Euodius, Ignatius, Dionysius areopagita, &c. quos hic Auctor commemorat. Et vt de* Evodio *aliquid dicamus, fuit is (ipso S. Ignatio teste) primus a S. Petro Apostolo ordinatus Episcopus Antiochenæ Ecclesiæ, vt non sine caussa etiam hic ab Auctore, Sanctorum Apostolorum, aut si mauis S. Apostoli, scilic. Petri, di-*

B *catur successor. De quo, S. Ignatius in Epist. 12. ad Antiochenos sic scribit:* Mementoté Evodii beatissimi Patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula Ecclesiæ vestræ sortitus est, *&c.] Primus siquidem S. Petrus, secundus Euodius, & tertius Ignatius Antiochenam rexerunt ecclesiam: sicut etiam haud obscure idem confirmatur ab Eusebio in Chron. & hist. lib. 3. cap. 16. nec non a S. Hieronymo de scriptoribus ecclesiast. in Ignatio, &c.*

Vbi Gregorivs alter Theologus; & qui commune cum ipso nomen habet, alius? *&c.] Hæc de Gregorio Nazianzeno, & Nysseno qui etiam dictus est Gregorius, intelligenda omnino videntur. Vocatur autem Nazianzenus hic, & a S. Basilio in suis ad eum Epistolis, aliisq. Patribus communiter Theologus, tum ob singularem diuinarum rerum doctrinam: tum etiam, propter insignes illas quinque (vt alii volunt) Orationes, quas de Theologia contra Eunomianos, aliosq. hæreticos summa cum laude ac fructu habuit. Dicitur porro hic ab Auctore alter Theologus, respectu credo S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ, quem a nostro Ephræm, aliisq. orthodoxis Patribus antiquis communiter Theologi cognomine appellari ostendimus hoc eodem Tomo tertio supra, in nostro Scholio in Sermo-*

C *nem compunctorium, qui incipit:* Venite dilectissimi, *&c. ad verba illa:* Audi quid dicat Theologus Ioannes: Nolite diligere mundum, *&c.] vbi & caussam eiusce appellationis reddidimus, & plures in eam rem Patres orthodoxos citauimus.*

Vbi Syrvs ille Ephraem magnus, obtorpescentium excitator, & afflictorum consolator, *&c.] Insigne & rarum atque præclarum istud est laudum S. Patris nostri Ephræm Syri encomium, variis pulcherrimis præconiorum epithetis plenum: quod vel solum præcipuam mihi caussam præbuit huius dignissimum S. Ioannis Chrysostomi Sermonem postremum e græco latine reddendi, & loco coronidis hic post Ephræm opera ponendi, eiusq. vltimæ Testamentariæ orationi mox subiiciendi; vt eo veluti sigillo aliquo solido Tertium & vltimum hunc S. Patris nostri* Ephraem Tomvm *obsignemus, nostrosq. in illum labores ad honorem Dei, & vtilitatem totius Ecclesiæ suæ sanctæ susceptos, tandem semel concludamus, ac feliciter terminemus.*

F I N I S.

D ANTIQVITATIS MONVMENTVM POST EPHRAEM OPERA ADIECTVM
Ex antiquissimo Græco Ephræm Volumine Constantinopolitano.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΣΧΑΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΟΝ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ· ΟΣΤΙΣ ΗΣΚΗΣΕΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΕΚΛΗΜΕΝΗΣ ΤΩ ΟΝΟΜΑΤΙ ΑΥΤΟΥ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ, ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ· ΗΚΜΑΣΕ ΔΕ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΟΥΑΛΕΝΤΟΣ, ΥΦ' ΟΥ ΚΑΙ ΕΤΕΛΕΙΩΘΗ.

HOC EST.

E FINIS POSTREMI LIBRI SANCTI ET DIVINO SPIRITV PLENI PATRIS NOSTRI EPHRAEM SYRI ANACHORETAE: QVI EXERCITATOREM EGIT IN DIEBVS MAGNI CONSTANTINI, ET PRIMI IMPERATORIS MAGNAE CIVITATIS, QVÆ AB EIVS NOMINE APPELLATA EST CONSTANTINOPOLIS, ET ROMA NOVA. FLORVIT AVTEM VSQVE AD IMPERIVM VALENTIS, SVB QVO ET DECESSIT.

ANTIQVITATIS MONVMENTVM.

Ex vetustissimo græco MS. Cryptaferrat. vbi post Testamentum S. Ephræm, sequens Encomiasticum reperitur:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙΣ ΛΟΓΟΙΣ ΗΡΔΕΥΣΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ
ΕΦΡΑΙΜ Ο ΚΛΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΘΕΙΟΙΣ
ΟΥ ΤΑ ΠΟΝΗΜΑΤΑ ΟΣ ΣΥΛΛΕΞΑΙ ΘΕΛΗΣΗ
ΟΥΧ ΟΙΟΣ Τ' ΕΣΤΑΙ, ΚΑΙ ΓΑΡ ΑΠΕΙΡΩΣ ΕΧΕΙ.
ΑΛΛ' Ω ΦΩΤΙΣΤΑ ΤΟΥ ΝΟΥ, ΚΑΙ ΔΟΤΕΡ ΛΟΓΟΥ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ, ΘΕΕ ΚΑΙ ΣΩΤΕΡ ΦΩΤΩΝ· ΑΥΤΟΥ
ΠΡΟΣΕΥΧΑΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΔΩΣ ΗΜΙΝ ΠΟΙΕΙΝ, ΑΠΕΡ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΜΕΝ·
ΙΝΑ ΜΗ ΔΙΠΛΩΣ ΕΚΕΙ ΤΙΜΩΡΗΘΩΜΕΝ.
ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΚΥΡΙΕ ΤΟΥ ΓΡΑΨΑΝΤΟΣ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ ΙΩΝΑ.

Quæ eadem Latino Rhythmo sic reddi possunt:

SPIRITALIBVS SERMONIBVS IRRIGAVIT MVNDVM
EPHRÆM INCLYTVS AC CELEBRIS, ET MAGNVS IN DIVINIS:
CVIVS QVI LABORES SIMVL COLLIGERE VOLVERIT,
REM IS IMPOSSIBILEM TENTABIT, CVM SINT INFINITI.
SED O MENTIS ILLVMINATOR, ET VERBI ATQ. SERMONIS DATOR
IESV CHRISTE, DEVS ET SALVATOR HOMINVM:
IPSIVS PRECIBVS, ET OMNIVM SANCTORVM,
CONCEDE NOBIS FACERE, QVAE ET MEDITAMVR:
VT NON DVPLICITER TORMENTIS IBI PVNIAMVR.
MEMINERIS DOMINE HORVM SCRIPTORIS IONÆ PECCATORIS.

Adiecta hæc sunt græce ad calcem Operum S. Ephræm Syri a Iona hic nominato, qui ante mille & amplius annos in oriente colligere & manuscribere ea cœpit, iussu spiritalis patris Niconis: sicut & ex Epitaphio ad finem 2. Tomi nostri Ephræm apposito colligitur, vbi vtriusque tam Niconis quàm Ionæ fit mentio.

Ego GERARDVS VOSSIVS, al. Vosken, honestis ac catholicis parentibus ex legitimo matrimonio, Patre Guilielmo, & matre Iohanna Voskens natus, oppido Borchloen, quod primarium est totius Comitatus Lossensis, diœcesis Leodien. patria Tongrensis. &c. operum omnium S. Patris Ephram Syri Interpres & Scholiastes, pro posteritatis beneficio atque memoria, præcipua quædam elucubrationum mearum monumenta Ecclesiastica ROMAE diuersis temporibus edita, breuiter hic (exemplo S. Hieronymi sua in fine Catalogi scripta commemorantis) adnotanda ac recensenda ordine temporum, vt prodierunt; duxi. Anno itaque 1580. Romæ a me sunt edita S. Ioannis Chrysostomi monumenta quædam græce & latine de laudibus Principum Apostolorum Petri & Pauli, eorumdemq. glorioso martyrio. ac de duodecim simul Apostolis, vna cum meis Scholijs, & duplici Apostrophe ad finem adiecta, vna, ad ipsam Vrbem ROMAM: altera ad SS. Apostolos Petrum & Paulum, tutelares vrbis Romæ patronos. An. 81. prodijt nobile Theodoreti Episcopi Cyri monumentum de Caritate, græce & latine, vna cum nostris Scholijs, & varijs lectionibus. Anno 1586. Gregorij Papæ IX. gesta ac monumenta quædam insignia prius non edita, de vnione Græcorum cum Ecclesia Latina, vna cum Argumentis ac Scholijs nostris in lucem edidimus: quibus Acta Canonizationũ quatuor eiusdem Pont. accesserunt. Anno postea 1589. editus a nobis est Tomus primus operum omnium S. Patris nostri Ephram Syri, cum latina nostra e græco traductione, ac Scholijs, in folio. Anno 1593. pari modo secundus eiusdem S. Patris Ephram Tomus nostro sudore ac studio ex Typographia Vaticana prodijt. Anno 1594. S. Bernardi libros quinque de Consideratione, in capita distinctos, & ex pluribus antiquis mss. recognitos, vna cum Argumentis ac Scholijs dedimus. Anno denique 1597. præsentem Tomum Tertium, ac postremum Operum omnium S. Patris nostri Ephram Syri, tandem (Laus Deo) Romæ absolutum, ex Vaticana Typographia edidimus: anno circiter ætatis nostræ 56. & Vrbicæ mansionis 45. Succedent Deo propitio, ac vita comite Opera omnia S. Leonis Papæ cognomento magni, per nos in multis recognita, aucta, & illustrata. Hæc nostra Romana sunt monumenta, Deo & Ecclesiæ suæ sancta consecrata.

INDEX
RERVM, ET VERBORVM,
ATQVE SENTENTIARVM PRINCIPALIORVM,
Quæ in hoc Tertio & vltimo Tomo Operum S. Patris nostri Ephræm Syri continentur, atque tractantur.

A

Aria-

Cilicium

D

Festum

FINIS.

PROVER.

PROVERBIA PRAECIPVA HOC TOMO TERTIO *scite & apposite vsurpata, optimeq. applicata.*

FINIS PRAECIPVORVM PROVERBIORVM.

CATA-

CATALOGVS LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE:

QVÆ POTISSIMVM HOC TERTIO TOMO CITANTVR, & obiter explicantur, vel aliter atque aliter leguntur.

102. In

Ananiam,

ibid.

6. Im-

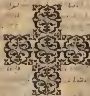
FINIS.

ERRATA PRELI sic corrigite: Pag. 4. lin. 24. leg. pauperem afficit. pag. 29. lin. 36. leg. verba Scriptura. pag. 66. lin 20. in margine leg. Matth. 7. & ibid. lin. 37. ad marg. leg. Malach. 2. 8. Pag. 126. lin. 3. leg. & dixit ad eum. pag. 139. lin. 4. pro (grauis) leg. grauius. pag. 184. lin. 18. leg. Vrbani 4. pag. 220. leg. deplorans infamiam. pag. 249. lin. 2. ad marg. leg. μετανοεῖτε. pag. 272. lin. 14. pro (fructuum) leg. fructum. pag. 319. colũ. 2. lin. 7. leg. amplectenda. pag. 320. colum. 2. in lit. C. lin. 3. leg. miraculosa confractio. Et sic de nonnullis alijs mendationibus, quæ calamo corrigi possunt.

REGESTVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee.

Omnes sunt Terniones.

ROMAE, EX TYPOGRAPHIA VATICANA.
Excudebat Bernardus Basa. M. D. XCVIII.

